

שבוע פרשת וירא

(17 – 23 Oktober 10)

ט' – ט"ו מרחשון ה'תשע"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחִירַת כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שְׂמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד כבדחו מפני שאלו ובאותו פעם היה לו חרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לִמְנִיצַח לְדוֹד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ דִּבְרוּ אֹתִי
לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה:
ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינִי:
ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלֹתָו תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יָקָח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו
יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אִלְמָנָה: י וְגֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשֹׁאֲלוֹ יוֹדְרֵשׁוּ מִחֲרִבּוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גִּוְשָׁה
לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לּוֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוּנָן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרִיתוֹ
לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר: טו עֲנֵן אֲבָתִיו אֶל־יְהוָה וְחֲטָאת אָמּוֹ אֶל־תִּמָּח: טז יִהְיוּ
נִגְדֵי־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר: טז לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֲבִיוֹן
וְנִכְאָה לִבִּי לְמוֹתָת: יז וַיֹּאחֲזֵב קָלְלָה וּתְבוֹאָהּוּ וְלֹא־חִפֵּץ בְּבִרְכָּה וּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה
כַּמְדוֹ וַתֵּבֵא כַּמִּים בְּקֶרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזוֹחַ תָּמִיד יַחְגֹּרֶה:
כ זֹאת: כ פָּעֲלַת שְׁטֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה: כב יְהוָה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אֹתִי
לְמַעַן שִׁמְךָ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כג כִּי־עָנִי וְאֲבִיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקֶרְבִּי: כד כִּצְל־כְּנֻטוֹתָו
נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי פֶּאֶרְכָּה: כה בְּרַפִּי כָּשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרִי כָחַשׁ מִשְׁמֵן: כו וְאֲנִי: כז הֵייתִי חֲרָפָה
לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעוּן רֹאשָׁם: כח עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כט וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְּךָ זֹאת אַתָּה
יְהוָה עֲשִׂיתָה: לו יקלל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּכְרֹךְ קִמּוֹ: לו וַיִּכְשׁוּ וַעֲבַדְךָ יִשְׁמַח: לו וַיִּלְבְּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כְלָמָה
וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׁתָם: לו אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹד רַבִּים אֶהְלֹלָנוּ: לו כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֲבִיוֹן
לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נִפְשׁוֹ:

קי

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולק על אברהם כשביל שהביר את בוראו בילדותו לכך זכת לשם:

א לְדוֹד מִזְמוֹר נָאִם יְהוָה: ב לְאֲדֹנָי שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיךָ תַּדָּם לְרַגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח
יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקֶרֶב אֵיבֹיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָם חִילְךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טַל
יִלְדְּתֶךָ: ד גִּשְׁפַּע יְהוָה: ה וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְּהִי־כֵהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֲדֹנָי עַל־יָמִינֶךָ
מִחֵץ בְּיוֹם־אָפּוֹ מְלָכִים: ו יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא גִּוְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה
עַל־פָּן יָרִים רֹאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יח) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
אדמו"ר הזקן.....קלו	ג) מאמר ד"ה וה' אמר המכסה גו' (עם ביאור בדרך
יט) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	אפשר) ש"פ וירא כ"ף מרחשון, ה'תשל"ז.....ה
אדמו"ר הזקן.....קלו	ד) שיחת שבת פרשת וירא
כ) תורה אור – ד"ה מים רבים	ט"ו מרחשון ה'תשמ"ח.....יד
אדמו"ר הזקן.....קלו	ה) לקוטי שיחות פרשת וירא (בלה"ק) כרך טו.....כד
כא) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
אדמו"ר האמצעי.....קלט	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כט
כב) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת וירא.....ל
אדמו"ר ה"צמח צדק".....קמ	ח) שיעורי תהלים לשבוע פרשת וירא.....נג
כג) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורים בספר התניא (מוגה)
אדמו"ר מוהר"ש.....קמב	לשבוע פרשת וירא.....נד
כד) קונטרס החלצו	י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת וירא.....סב
אדמו"ר מוהרש"ב.....קמב	יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....סד
כה) ספר המאמרים ה'תש"ב	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
אדמו"ר מוהריי"צ.....קמג	יב) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת וירא.....סז
כו) לקוטי דיבורים	יג) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת וירא.....צג
אדמו"ר מוהריי"צ.....קמד	יד) – ספר המצוות לשבוע פרשת וירא.....ק
כז) ספר הזכרונות	טו) נביאים וכתובים
אדמו"ר מוהריי"צ.....קמז	שמואל-א פרק יח, תהלים פרק א.....קה
כח) אגרות קודש	טז) עין יעקב מסכת שבת.....קז
אדמו"ר מוהריי"צ.....קנ	יז) מסכת עבודה זרה עם ביאורים
כט) חומש לקריאת התורה פרשת וירא	מדף סד עד דף ע.....קח
ע"פ חומש "תורה תמימה".....קנא	
ל) לוח זמנים לשבוע פרשת וירא.....קנח	
לא) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קנט	

1 וְה' אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם גו', וְאַבְרָהָם הָיָה לְגוֹי
2 גָּדוֹל גו', כִּי יִדְעָתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא גו', וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ ה'
3 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט גו'.¹ וּמִדֹּלֵק בָּזָה בַּעַל יוֹם הַהֲלָדָת
4 אֲדַמּוּר הַרש"ב (הרב שלום דובער) שיום הולדתו בכ"ף מרחשון בְּמֵאֲמָרוֹ

5 דְּבוּר הַמִּתְחִיל זֶה דְּשֵׁנָת

6 תרס"ז (בְּהַמְשָׁךְ הַמֵּאמְרִים

7 משנת תרס"ז² פסוקים אלו

8 מתבארים בהמשך הַמֵּאמְרִים

9 הַנ"ל בִּשְׁנֵי מִקְוֵמוֹת. בַּהֲמִשָּׁךְ

10 יַעֲמֹד הַרְבֵּי עַל הַשִּׁנּוּיִים בִּשְׁנֵי

11 הַמֵּאמְרִים), הֲרִי בִּבְרַכַּת

12 הַקִּבְ"ה אֵת זֵרְעוֹ שֶׁל אֲבִרָה

13 שִׁישְׁמְרוּ דֶרֶךְ הַנְּוִי זֶהוּ

14 תוֹרָה (עֲנִין הַתּוֹרָה)

15 וּמִצְוֹת³, וְאִם כֵּן מָה

16 מוֹסִיף הַפְּתוּב בְּלַעֲשׂוֹת

17 צְדָקָה גו' (עֲנִין הַמִּצְוֹת

18 חז"ל קִבְּעוּ שְׁמִצּוֹת צְדָקָה

19 שְׁקוּלָה כִּנְגַד כָּל הַמִּצְוֹת, וְלִכֵּן

20 כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אֲצֵל חז"ל אֹדוֹת

21 מִצְוָה, מִצְוָה - לִשְׁוֹן יַחֲדִי, מִצְוֹת

22 - לִשְׁוֹן רַבִּים, כִּנְגַד שְׁאֵדֵם עוֹשֶׂה

23 מִצְוָה או חוֹשֵׁב אֹדוֹתֶיהָ, הֲרִי

24 שְׁכוּנוֹת חז"ל הִיא לִמְצוֹת

25 הַצְדָקָה⁴ עַל וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ

26 הַנְּוִי? וּמִבְּאֵר שָׁם⁵,

27 דֶּרֶךְ הַנְּוִי הִיא הַמִּשְׁכָּה

28 מְלַמְּעָלָה לְמִטָּה (הַעֲבוּדָה

29 דְּאוֹר יִשְׂרָאֵל), וְצְדָקָה וּמִשְׁפָּט

30 הִיא הַעֲבוּדָה בְּכַחֲנִית

31 מְלַמְּעָלָה, לְמַעַלָּה,

בס"ד. ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשל"ז*

וְה' אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם גו' וְאַבְרָהָם הָיָה לְגוֹי
לְגוֹי גָּדוֹל גו', כִּי יִדְעָתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא גו' וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ ה'
לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט גו'.¹ וּמִדֹּלֵק בָּזָה בַּעַל יוֹם הַהֲלָדָת
זֶהוּ תוֹרָה (בְּהַמְשָׁךְ תרס"ז²), הֲרִי דֶרֶךְ הַנְּוִי זֶהוּ תוֹרָה
וּמִצְוֹת³, וְאִם כֵּן מָה מוֹסִיף הַפְּתוּב בְּלַעֲשׂוֹת צְדָקָה גו'
(עֲנִין הַמִּצְוֹת⁴) עַל וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ הַנְּוִי. וּמִבְּאֵר שָׁם⁵,
דֶּרֶךְ הַנְּוִי הִיא הַמִּשְׁכָּה מְלַמְּעָלָה לְמִטָּה, וְצְדָקָה
וּמִשְׁפָּט הִיא הַעֲבוּדָה בְּכַחֲנִית מְלַמְּעָלָה לְמִטָּה, הַעֲבוּדָה
דְּאוֹר חוּזָר. וְעַל פִּי זֶה מִבְּאֵר שָׁם⁶ גַּם הַשִּׁיכּוֹת דְּוְשָׁמְרוּ
דֶּרֶךְ הַנְּוִי לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמָה שְׁפָתוֹב לְפָנָי זֶה
וְהַנְּוִי אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם גו'.

וְהִנֵּה הַפְּסוּק כִּי יִדְעָתִיו גו' וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ הַנְּוִי לַעֲשׂוֹת
צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִתְּבָאֵר בְּהַמְשָׁךְ הַנְּוִי בְּדְבוּר
הַמִּתְחִיל כִּי יִדְעָתִיו דְּשֵׁנָת תרס"ז (מֵאֲמָר דְּשִׁבְתָּ פָּרְשַׁת
וַיֵּרָא הָרֹאשׁוֹן שְׁבַהֲמִשָּׁךְ), וּבְמֵאֲמָר זֶה (מֵאֲמָר דְּשִׁבְתָּ
פָּרְשַׁת וַיֵּרָא הָרֹאשׁוֹן שְׁבַהֲמִשָּׁךְ) מִבְּאֵר הַפְּסוּק בְּאִפְּן אַחֵר,
נֹסֵף עַל זֶה שְׁמֵאֲמָר הָרֹאשׁוֹן מִתְחִיל בַּפְּסוּק כִּי יִדְעָתִיו
וּמֵאֲמָר הַשֵּׁנִי מִתְחִיל בַּפְּסוּק וְהַנְּוִי אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי גו',

הִנֵּה גַם בַּפְּסוּק כִּי יִדְעָתִיו גּוֹפֵא, בְּמֵאֲמָר הַשֵּׁנִי מְפָרֵשׁ בְּאִפְּן אַחֵר, דְּבְּמֵאֲמָר
הָרֹאשׁוֹן מִבְּאֵר שְׁנֵי פְּרוּשִׁים בְּכִי יִדְעָתִיו, פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם⁸ שֶׁיִּדְעָתִיו הוּא לְשׁוֹן

(* יצא לאור בקונטרס כ"ף מרחשון – תשמ"ז, "לקראת ש"ק פ' וירא, כ"ף מרחשון ה'תשל"ז, יום הולדת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. . . ערש"ק וירא כ"ף מ"ח ה' תהא זו שנת משיח" (1) פרשתנו יח, יד"ט. (2) הוצאת קה"ת – ע' שצח. (3) כמוכן בפשוטות (שלכן לא הוצרך רש"י לפרש הפירוש ד"ללכת בכל דרכיו" (עקב י, יב) – כי זה מובן מעצמו*). וכדמוכח גם ממ"ש (הושע בסופו) כי ישירים דרכי הוי', שקאי על דברי תורה (ב"ב פט, א וברשב"ם שם. שהש"ר פ"א, ב עה"פ ישקני מנשיקות פיהו בסופו), או על מצוות (נזיר כג, א. הוריות י, ב). וראה זהר ח"א וישלח (קעה, ב) "ואיננו ארחין ושבילין דאורייתא". ביאור"ז לאדהאמ"צ שם (יט, ב ואילך) ולהצ"צ (כרך ב ע' תשד ואילך). אוה"ת נ"ך עה"פ הושע שם (ע' תנא ואילך). (4) דצדקה נק' בשם מצוה (סתם) – תניא פל"ז (מת, ב). וכן כל המצוות נקראות בשם צדקה, כדלקמן סעיף ד. (5) בסיומו – ע' תח. (6) נעתק לקמן סעיף ו. (7) ע' סח. (8) אונקלוס עה"פ. וגם בתיב"ע עה"פ: ארום גלי קדמי.

(* ומה שפירש רש"י בס"פ עקב (יא, כב) "ללכת בכל דרכיו – הוא רחום ואתה תהא רחום כו'" – יש לומר, כי לפני "ללכת בכל דרכיו" דס"פ עקב כתיב "שמור תשמרון את כל המצוה הזאת גו'", דמזה מוכח, שב"ללכת בכל דרכיו" מוסיף עוד ענין. ועד"ז י"ל במ"ש הרמב"ם (הל' דיעות פ"א ה"ה) "ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים. . . שנאמר (תבוא כח, ט) והלכת בדרכיו" – כי לפני "והלכת בדרכיו" כתיב "כי תשמור את מצוות ה' אליך". והא שלא פירש רש"י בפ' תבוא – יש לומר שסומך על מה שפירש כבר לפני"ז בס"פ עקב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גְּלִי קְדָמִי [= הרי גלוי לפני, יודע אני בו שיצוה], ופרוש רש"י
2 שִׁידְעָתִיו הוּא לְשׁוֹן חֶבֶה. וּמִבְּאֵר שֵׁם (הרבי הרש"ב נ"ע)⁹
3 דִּידְעָתִיו לְשׁוֹן יְדִיעָה כפירוש התרגום הוּא עֲנִין רָצוֹן הֶעֱצָמִי
4 (דָּזָהוּ אָרִי גְּלִי קְדָמִי, כִּי הָרָצוֹן הוּא בְּהִתְגַּלּוּת), וידעתי
5 לְשׁוֹן חֶבֶה כפירוש רש"י

6 הוּא עֲנִין תַּעֲנוּג הֶעֱצָמִי 1
7 בבחינת חיבה ואהבה עצמית 2
8 שלמעלה מהרצון, מֶה שְׁאִין 3
9 כֵּן בְּמִאֲמָר הַשֵּׁנִי⁵ אִינוּ 4
10 מביא הפירוש הפשוט לשון 5
11 ידיעה, וּמִפְּרָשׁ¹⁰ רק (ראה) 6
12 הערה (10) יְדַעְתִּיו לְשׁוֹן 7
13 חֶבֶה, שֶׁחֶבֶב אוֹתוֹ 8
14 בבחינת תַּעֲנוּג הֶעֱצָמִי. 9
15 וְעוֹד חִלּוּק בֵּין שְׁנֵי 10
16 הַמֵּאֲמָרִים בְּהַפְּרִיז 11
17 דְּוִשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי 12
18 לַעֲשׂוֹת צִדְקָה וּמִשְׁפָּט. 13
19 דְּבִמְאֲמָר הָרִאשׁוֹן מִשְׁמַע 14
20 (כְּפִשְׁטוֹת לְשׁוֹן הַתּוֹב, 15
21 וּכְמִבְּאֵר גַּם בְּכַמָּה 16
22 דְּרוּשִׁים) דִּלְעֲשׂוֹת צִדְקָה 17
23 וּמִשְׁפָּט הוּא הַפְּרוּשׁ שֶׁל 18
24 תחילת הפסוק דְּוִשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ 19
25 הַיּוֹי¹¹, או שֶׁצִּדְקָה 20
26 וּמִשְׁפָּט הוּא פָּרֵט בְּדֶרֶךְ 21
27 הַיּוֹי. המובא בהמשך הפסוק. 22
28 וַיֵּשׁ לִזְמֹר שֶׁדֶּרֶךְ הַיּוֹי 23
29 (לְשׁוֹן יְחִיד) הִיא הַתּוֹרָה 24
30 (בְּחִינַת כָּלֵל שְׁלֹמֶעֱלָה 25
31 מִהִתְחַלְקוֹת), וּמִזֶּה 26
32 נִמְשָׁךְ לַעֲשׂוֹת צִדְקָה¹², 27
33 עֲשִׂית הַמִּצְוֹת (רַמ"ח 28
34 אֲבָרִין דְּמִלְּפָא כֶּסֶם שֶׁרַמ"ח 29
35 האברים שבאדם הִנֵּם רַמ"ח 30
36 אֲפֻסִּים בָּהֶם נֶפֶשׁ הָאָדָם בָּאָה 31
37 לִידֵי בִיטוּי, כֵּן הַדּוּבָר, כְּבִיכּוּל, 32
38 אֲצֵל הַקְּבִי"ה, כֹּאשֶׁר עַל יְדֵי 33
39 רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה מִתְּגַלָּה אִיר 34
40 אֵין סוּף בִּ"ה בְּעוֹלָם בְּרַמ"ח 35
41 הַמִּשְׁכּוֹת פְּרִטוֹת¹³, אֲבָרִים 36
42 פְּרִטִים¹⁴. וּכְמִבְּאֵר זֶה 37
43 (מִאֲמָר דִּשְׁבַּת פְּרִשְׁת 38
44 וַיֵּרָא הַשֵּׁנִי שְׁבִהֲמִשְׁךְ) 39
45 מִבְּאֵר דִּלְעֲשׂוֹת צִדְקָה גו' 40
46 (עַם) הָיִית שְׁבִא בְּהִמְשָׁךְ 41

יְדִיעָה, אָרִי גְּלִי קְדָמִי, וּפְרוּשׁ רִש"י שִׁידְעָתִיו הוּא לְשׁוֹן
חֶבֶה. וּמִבְּאֵר שֵׁם⁹ דִּידְעָתִיו לְשׁוֹן יְדִיעָה הוּא עֲנִין רָצוֹן
הֶעֱצָמִי (דָּזָהוּ אָרִי גְּלִי קְדָמִי, כִּי הָרָצוֹן הוּא בְּהִתְגַּלּוּת),
וידעתי לְשׁוֹן חֶבֶה הוּא עֲנִין תַּעֲנוּג הֶעֱצָמִי, מֶה שְׁאִין
כֵּן בְּמִאֲמָר הַשֵּׁנִי⁵ מִפְּרָשׁ¹⁰ יְדַעְתִּיו לְשׁוֹן חֶבֶה, שֶׁחֶבֶב
אוֹתוֹ בְּבַחֲבִינַת תַּעֲנוּג הֶעֱצָמִי. וְעוֹד חִלּוּק בֵּין שְׁנֵי
הַמֵּאֲמָרִים בְּהַפְּרִיז דְּוִשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי לַעֲשׂוֹת צִדְקָה
וּמִשְׁפָּט. דְּבִמְאֲמָר הָרִאשׁוֹן מִשְׁמַע (כְּפִשְׁטוֹת לְשׁוֹן
הַתּוֹב, וּכְמִבְּאֵר גַּם בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים) דִּלְעֲשׂוֹת צִדְקָה
וּמִשְׁפָּט הוּא הַפְּרוּשׁ דְּוִשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי¹¹, או שֶׁצִּדְקָה
וּמִשְׁפָּט הוּא פָּרֵט בְּדֶרֶךְ הַיּוֹי. וַיֵּשׁ לִזְמֹר שֶׁדֶּרֶךְ הַיּוֹי
(לְשׁוֹן יְחִיד) הִיא הַתּוֹרָה (בְּחִינַת כָּלֵל שְׁלֹמֶעֱלָה
מִהִתְחַלְקוֹת), וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ לַעֲשׂוֹת צִדְקָה¹², עֲשִׂית

הַמִּצְוֹת (רַמ"ח אֲבָרִין דְּמִלְּפָא¹³, אֲבָרִים פְּרִטִים)¹⁴. וּכְמִבְּאֵר זֶה (מִאֲמָר דִּשְׁבַּת
פְּרִשְׁת וַיֵּרָא הַשֵּׁנִי שְׁבִהֲמִשְׁךְ) מִבְּאֵר דִּלְעֲשׂוֹת צִדְקָה גו' (עַם) הָיִית שְׁבִא בְּהִמְשָׁךְ
דְּוִשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי) הוּא לֹא פְרוּשׁ אוֹ פָּרֵט בְּדֶרֶךְ הַיּוֹי אֶלָּא שֶׁהוּא עֲנִין נִסְף.
דְּלֹאֲחֲרֵי וְשִׁמְרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי, הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, בָּאִים אַחֵר כָּף¹⁵ לַעֲבֹדָה
נְעִלִית יוֹתֵר, לַעֲשׂוֹת צִדְקָה, עֲבֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה.

(ב) וַיּוֹכֵן כָּל זֶה עַל פִּי הַמִּבְּאֵר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל זְכוּר תַּרְע"ח¹⁶ לְבַעַל יוֹם
הַהִלָּדָת (עַל הַפְּסוּק וְשִׁמְרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי), וּבִאֲרָכָה בְּבִאֲוֵרֵי הַזֶּהָר
לְאֲדָמוֹר¹⁷ הָאֲמִצְעִי¹⁸ (עַל הַפְּסוּק¹⁸ כִּי יִשְׂרָאֵל דְּרַכִּי הַיּוֹי) וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת¹⁹, דְּעֲנִין

(9) בסימו – ע' עז. 10) אף שאין זה פירוש הפשוט דתיבת "ידעתי", אלא שרש"י מוכרח לפרש כן
כי "אם תפרשהו כתרגומו יודע אני . . . אין למען נופל על הלשון". (11) וכמבואר בכ"מ, ד"לעשות
צדקה" הוא הדרך ומבוא שיהי גילוי שם הוי' (תו"א בשלח סג, ב. לקו"ת שה"ש מד, ג. ד"ה זכור
תרע"ח ס"ע קצ. ד"ה כי ידעתי תרפ"ו ס"ע קיא. ועוד). (12) להעיר מסה"מ תרע"ח ע' סג, ש"דרך
הוי'" הוא כוונת המצוות ו"לעשות צדקה גו'" הוא מעשה המצוות. ובהמשך הענין שם "כמו שהוא
במעשה המצוות לגבי כוונת המצוות כן הוא במצוות לגבי תורה". (13) ראה תקו"ז תיקון ל' (עד,
סע"א). הובא בתניא פ"ד. רפכ"ג. ועוד. (14) ראה זח"ג קכט, א (באד"ר) "חד ארחא כו' דנהיר לתרי"ג
ארחין". ובלקו"ת ראה כא, ד [ועד"ז בדה"כ כי ידעתי תרכ"ז (ע' כו), פר"ת (ע' קלט)] שתורה היא
"חד ארחא" [אור אחד . . . למעלה מבחי' התחלקות], והמצוות (אורות המתחלקים בכלים, שלכל
כלי אור בפ"ע) מתחלקים לתרי"ג (תרי"ג ארחין). ולהעיר גם מלקו"ת במדבר יג, א"ב. ובפשוטות:
התורה – אחת המצוות – תרי"ג. (15) ועפ"ז מובן ההמשך ד"לעשות צדקה גו'" ל"ושימרו דרך הוי'".
וראה לקמן הערה 43. (16) סה"מ תרע"ח ע' קצג. (17) ר"פ וישלח (יט, ב ואילך). (18) הושע בסופו.
(19) ביאור"ז להצ"צ וישלח (כרך ב) ע' תשד ואילך. אוה"ת נ"ך ס"ע תג ואילך. שה"ש כרך ב ע'
תרפ ואילך. המשך ר"ה תש"ו פ"ח ואילך. ועוד.

ביאור בדרך אפשר
47 לְוִשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי) הוּא לֹא פְרוּשׁ אוֹ פָּרֵט בְּדֶרֶךְ הַיּוֹי אֶלָּא
48 שֶׁהוּא עֲנִין נִסְף. דְּלֹאֲחֲרֵי וְשִׁמְרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי, הַעֲבֹדָה בְּדֶרֶךְ אִיר
49 יִשְׂרָאֵל עַל פִּי הַסֵּדֶר שֶׁל 'אִיר יִשְׂרָאֵל' הַיּוֹדֵר מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה
50 לְמַטָּה, בָּאִים אַחֵר כָּף¹⁵ לַעֲבֹדָה נְעִלִית יוֹתֵר, לַעֲשׂוֹת
51 צִדְקָה, בְּדֶרֶךְ אִיר חוּזָר –
52 לְאַחֵר שֶׁמִּגִּיעַ הָאִיר לְמִקּוֹם נִמּוּךְ,
53 חוּזָר הוּא מִשָּׁם בְּדֶרֶךְ אִיר חוּזָר
54 בְּתוֹקֶף יוֹתֵר כִּלְפֵי מַעְלָה
55 עֲבֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה.
56 (ב) וַיּוֹכֵן כָּל זֶה עַל פִּי
57 הַמִּבְּאֵר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל
58 זְכוּר תַּרְע"ח¹⁶ לְבַעַל יוֹם
59 הַהִלָּדָת (עַל הַפְּסוּק
60 וְשִׁמְרוֹ דֶּרֶךְ הַיּוֹי),
61 וּבִאֲרָכָה בְּבִאֲוֵרֵי הַזֶּהָר
62 לְאֲדָמוֹר¹⁷ הָאֲמִצְעִי¹⁸
63 (עַל הַפְּסוּק¹⁸ כִּי יִשְׂרָאֵל
64 דְּרַכִּי הַיּוֹי) וּבְכַמָּה
65 מְקוֹמוֹת¹⁹, דְּעֲנִין דֶּרֶךְ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמַעַלָּה הוּא בְּדִגְמַת דֶּרֶךְ כְּפִשׁוּטוֹ (בְּגִשְׁמִיּוֹת), שֶׁהוּא מְמַצֵּעַ
2 שְׁמַחְבֵּר שְׁנֵי מְקוֹמוֹת שְׁמַצֵּד עֲצָמָם הֵם רְחוּקִים זֶה מִזֶּה
3 בְּתַכְלִית. וְכֵמוֹ דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ הַנִּמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ מַעִיר הַמְּלוּכָה
4 מְקוֹם מוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ לְכָל מְרַחְבֵי הַמְּדִינָה (שֶׁעַל יָדוֹ מְגִיעִים
5 לְכָל הָעִירֹת הַגְּדוֹלוֹת),

1 דֶּרֶךְ לְמַעַלָּה הוּא בְּדִגְמַת דֶּרֶךְ כְּפִשׁוּטוֹ (בְּגִשְׁמִיּוֹת),
2 שֶׁהוּא מְמַצֵּעַ שְׁמַחְבֵּר שְׁנֵי מְקוֹמוֹת שְׁמַצֵּד עֲצָמָם הֵם
3 רְחוּקִים זֶה מִזֶּה בְּתַכְלִית. וְכֵמוֹ דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ הַנִּמְשָׁךְ
4 וְהוֹלֵךְ מַעִיר הַמְּלוּכָה מְקוֹם מוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ לְכָל מְרַחְבֵי
5 הַמְּדִינָה (שֶׁעַל יָדוֹ מְגִיעִים לְכָל הָעִירֹת הַגְּדוֹלוֹת),
6 וּמִמֶּנּוּ מְסַתְּעִים עוֹד
7 דְּרָכִים וְנִתְיָבוֹת שֶׁעַל יָדָם
8 יְכוּלִים לְהִגִּיעַ לְעִירֹת
9 הַקְּטָנוֹת וְכו', עַד לַפְּנֵה
10 הָכִי נִדְחָת, דִּהְרִיחוּק
11 שְׁבִין עִירֹת הַקְּטָנוֹת
12 וּמִכָּל שָׁכֵן פְּנֵה הַנִּדְחָת
13 לְעִיר הַבִּירָה מְקוֹם מוֹשֵׁב
14 הַמֶּלֶךְ הוּא נוֹסֵף עַל
15 הֶרְחוּק בְּמִקּוֹם גַּם רְחוּק
16 בְּמַעַלָּה שֶׁהֵי אֲנָשִׁים הָרִים
17 בְּמִקּוֹמוֹת הַמְּרוֹחָקִים בְּיֹתָר מַעִיר
18 הַבִּירָה הֵינָם גָּסִים וְעִבִּים
19 בְּשַׁפְתָּם, לְבוּשָׁם וְהַנְּהַגְתָּם,
20 בַּהֲשׁוּאָה לֵאלֹהֵי הָרִים בַּעִיר
21 הַבִּירָה בְּקִרְבָּת הַמֶּלֶךְ, וְעַד
22 לְרְחוּק שְׁבָאִין עָרוֹף, וְעַל
23 יָדֵי אֲמָצְעוֹת הַדֶּרֶךְ נַעֲשֶׂה
24 קָשׁוּר וְחִבּוּר דִּפְנֵה
25 הַנִּדְחָת עִם מְקוֹם מוֹשֵׁב
26 הַמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ מַה שֶּׁהָקוּ
27 (הָאֵרֶת אֹרֶךְ אֵין סוֹף אַחֲרֵי
28 הַצְמָצוֹם הַמְּשִׁיכָה אֹרֶךְ אֱלוֹקִי
29 בְּכָל סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת)
30 הַנִּמְשָׁךְ מֵאֹרֶךְ אֵין סוֹף
31 נִקְרָא בְּשֵׁם דֶּרֶךְ, כִּי הָקוּ
32 הוּא הַמְּמַצֵּעַ שֶׁעַל יָדוֹ
33 נִמְשָׁךְ מֵאֹרֶךְ אֵין סוֹף
34 לְעוֹלָמוֹת, דְּנוֹסֵף עַל זֶה
35 שֶׁהִתְהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת
36 (הַמְּשַׁכֵּת אֹרֶךְ אֵין סוֹף
37 לְהוֹת אֶת הָעוֹלָמוֹת)
38 הוּא עַל יָדֵי אֲמָצְעוֹת
39 הָקוּ [דִּעְנִין זֶה הוּא עַל
40 יָדֵי חִיצוֹנִיּוֹת הָקוּ,
41 דִּשְׁרָשׁוּ הוּא מְמַלְכּוֹת
42 דְּאֵין סוֹף], הָרִי עַל יָדֵי
43 הָקוּ נַעֲשֶׂה גַם הַמְּשַׁכֵּת
44 הַגְּלוּיִים דְּאֹרֶךְ אֵין סוֹף
45 בְּעוֹלָמוֹת הָקוּ וְחוּטִי נִמְשַׁל
46 לְצִינּוֹר שֶׁדִּרְכוֹ זֹרָמִים וְקוֹלָחִים

47 מִים בְּתַמִּידוֹת מִהֲנַהֵר הַגְּדוֹל. וְלִכְל אֹרְכּוֹ שֶׁל הַצִּינּוֹר הַגְּדוֹל, הַמְּמִשְׁךְ אֶת
48 קִילוֹת הַמִּים לְכָלִים רַבִּים הַנִּמְצָאִים סְבִיבוֹ, יִשְׁנֵם צִינּוֹרוֹת נוֹסִפִּים קִטְנִים יוֹתֵר
49 יוֹתֵר הַמְּסַתְּעִים מִמֶּנּוּ וּמֵאֲפָשִׁים מַעֲבֵר הַמִּים לְכָלִים קִטְנִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר,
50 אֲמֵנָם כָּל הַכָּלִים הָרַבִּים מְקַבְּלִים מִימֵיהֶם מִהַצִּינּוֹר הַגְּדוֹל דִּרְכוֹ זֹרָמִים תְּדִיר
51 מִים לְכָל הַסְּתַעְפוּיּוֹתָיו. הֵינּוּ
52 שְׁלוּלֵי הַצִּינּוֹר וְהַסְּתַעְפוּיּוֹתָיו לֹא
53 הִיתָה מֵתֵאֲפֶשֶׁת הָעֵבֶרֶת מִימֵי
54 הַנְּהַר הַגְּדוֹל לְכָלִים הַקְּטָנִים
55 מֵאַחֵר שֶׁהֲנַהֵר הָיָה שׁוֹטֵף אוֹתָם.
56 וְנִמְצָא שֶׁ"י הַצִּינּוֹר (חִיצוֹנִיּוֹת
57 אֹרֶךְ הָקוּ) מֵתֵאֲפֶשֶׁת עֲצָם קִיּוֹם
58 הַכָּלִים הַקְּטָנִים (הָעוֹלָמוֹת) וְכֵן
59 עַל יָדוֹ (פְּנִימִיּוֹת אֹרֶךְ הָקוּ)
60 נִמְשָׁכִים אֲלֵיהֶם מִימֵי הַנְּהַר
61 הַגְּדוֹל (אֹרֶךְ אֵין סוֹף בְּעוֹלָמוֹת)
62 [דִּעְנִין זֶה הוּא עַל יָדֵי
63 פְּנִימִיּוֹת הָקוּ, דִּשְׁרָשׁוּ
64 הוּא מֵתֵאֲפֶשֶׁת הַנִּמְשָׁכִים].
65 ג) וְעַל כֵּי זֶה מְבָאָר בְּעַל
66 יוֹם הַהֲלָדָת בְּדִבּוּר
67 הַמִּתְחִיל זְכוֹר הַנִּמְשָׁכִים
68 שֶׁהִתְהוּוֹת וּמִצְוֹת נִקְרָאִים
69 דֶּרֶךְ הָקוּ, כִּי עֲנִין תּוֹרָה
70 וּמִצְוֹת הוּא לְאִתְקַנָּא
71 רְזָא דְשְׁמִיָּה [= לְגַלוֹת סוֹד
72 שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּעוֹלָם. הַתּוֹרָה
73 וְהַמִּצְוֹת הֵינָם פְּרִטֵּי הַמְּשַׁכֵּת
74 אֹרֶךְ אֵין סוֹף הֵינּוּ שֶׁעַל יָדָם
75 מְגַלִּים שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּעוֹלָם, כְּמוֹ
76 שְׁכָתוֹב "כִּי יִשְׂרָאֵל דְּרַכִּי ה'" 21,
77 הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת שְׁמוֹ
78 הַגְּדוֹל (שֵׁם הָקוּ), שֶׁהוּא
79 הַגְּלוּי דִּעְצָמוֹת אֹרֶךְ אֵין
80 סוֹף (בְּחִינַת תִּתֵּן הַנִּמְשָׁכִים
81 שֶׁלְּמַעַל מִבְּחִינַת מְלָכוֹת
82 דְּאֵין סוֹף). וְלִכֵּן נִקְרָאִים
83 דֶּרֶךְ הָקוּ, הַדְּרָכִים שֶׁעַל
84 יָדָם נִמְשָׁךְ בְּעוֹלָם הַגְּלוּי
85 דְּשֵׁם הָקוּ, שְׁמוֹ הַגְּדוֹל.
86 וְעַל יָדֵי זֶה נִשְׁלָמָה
87 הַפְּנוּיָה דִּדְרָה
88 בְּתַתּוֹנִים 22, הַגְּלוּי
89 דִּעְצָמוֹת אֹרֶךְ אֵין סוֹף
90 (שֶׁלְּמַעַל מִבְּחִינַת סוֹכֵב
91 וּמִמְלָא) לְמִטָּה
92 בְּתַתּוֹנִים, בְּתַתּוֹן

ג) וְעַל כֵּי זֶה מְבָאָר בְּעַל יוֹם הַהֲלָדָת בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל
זְכוֹר הַנִּמְשָׁכִים 20 זֶה שֶׁהִתְהוּוֹת וּמִצְוֹת נִקְרָאִים דֶּרֶךְ
הָקוּ, כִּי עֲנִין תּוֹרָה וּמִצְוֹת הוּא לְאִתְקַנָּא רְזָא דְשְׁמִיָּה 21,
הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת שְׁמוֹ הַגְּדוֹל (שֵׁם הָקוּ), שֶׁהוּא הַגְּלוּי
דִּעְצָמוֹת אֹרֶךְ אֵין סוֹף (בְּחִינַת תִּתֵּן הַנִּמְשָׁכִים שֶׁלְּמַעַל
מִבְּחִינַת מְלָכוֹת דְּאֵין סוֹף). וְלִכֵּן נִקְרָאִים דֶּרֶךְ הָקוּ,
הַדְּרָכִים שֶׁעַל יָדָם נִמְשָׁךְ בְּעוֹלָם הַגְּלוּי דְּשֵׁם הָקוּ, שְׁמוֹ
הַגְּדוֹל. וְעַל יָדֵי זֶה נִשְׁלָמָה הַפְּנוּיָה דִּדְרָה בְּתַתּוֹנִים 22,
הַגְּלוּי דִּעְצָמוֹת אֹרֶךְ אֵין סוֹף (שֶׁלְּמַעַל מִבְּחִינַת סוֹכֵב
וּמִמְלָא) לְמִטָּה בְּתַתּוֹנִים, בְּתַתּוֹן שְׁאֵין 23 תַּתּוֹן

(20 ע' קצ. 21) ראה תו"א שמות מט, ד ואילך. יתרו סז, ד ואילך.
אוה"ת שמות ע' רט ואילך. שם כרך ז ע' ב'תפה. כרך ח ס"ע ב'תתכד
ואילך. יתרו ע' תתלג ואילך. שם ע' תתמד ואילך. ועוד. (22) ראה
תנחומא נשא טז. בחוקות ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.
(23) לשון אדה"ז בתניא שם.

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁאִין²³ תַּחְתּוֹן לְמִטָּה מְמַנּוּ הַזֶּה הַגִּשְׁמִי הוּא הַתַּחְתּוֹן בְּיוֹתֵר
2 בְּכָל סֵדֶר הַשְּׁתַלְשֻׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וְשׁוֹרֵר בּוֹ הַהִסְתָּר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַל הָאוֹר
3 הָאֱלוֹקִי וְעַל כֵּן אֵין הָאֱלוֹקוֹת בְּגִילּוֹי בּוֹ כֻּלָּל - חוֹשֶׁךְ כָּפוֹל וּמְכּוּפָּל. וְלִכֵּן נִקְרָא
4 עוֹלָם הַזֶּה וּמְלֹאוֹ עוֹלָם הַקְּלִיפּוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם הַזֶּה קְשִׁים

5 וְרַעִים וְרַשְׁעִים גּוֹבְרִים בּוֹ (תַּנְיָא

6 פ"ו) וּמִבְּאֵר שָׁם²⁴, דְּעֲנִין 1

7 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא 2

8 כְּמִשְׁלֵךְ אָדָם הָדָר בְּבֵית 3

9 חֲבֵרוֹ, שְׂכָל עֲצָמוֹתָיו כְּמוֹ 4

10 שֶׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ הוּא דָר 5

11 בְּבֵית חֲבֵרוֹ. וַיֵּשׁ לְוִמֶר, 6

12 שֶׁהַפְּנוּיָה בְּהַמְּשָׁל דָּאָדָם 7

13 הָדָר דְּוִקָא בְּבֵית חֲבֵרוֹ, 8

14 הוּא לְבָאָר, דְּעֲנִין דִּירָה 9

15 בְּתַחְתּוֹנִים הוּא לֹא בָּאָפֶן 10

16 שְׂמַצַּד הַגְּלוֹי דָּאוֹר אֵין 11

17 סוּף בְּתַחְתּוֹן נַעֲשֶׂה בּוֹ 12

18 זְכוּף וְעֲלִיָּה (בָּאָפֶן 13

19 שְׂמַתְבָּטֵל ה"תַּחְתּוֹן" 14

20 שְׁבוּ), כִּי אָם, שָׁגָם 15

21 לְאַחֲרֵי הַגְּלוֹי הוּא נִשְׁאָר 16

22 תַּחְתּוֹן - מְצִיאוֹת שֶׁל פִּינָה 17

23 נִידַחַת²⁵, וְאָף עַל פִּי כֵן 18

24 נִמְשָׁךְ בּוֹ הַגְּלוֹי דְּעֲצָמוֹת 19

25 אֹרֶךְ אֵין סוּף. דְּזִהּוּ תִּכְן 20

26 הַמְּשָׁל דָּאָדָם הָדָר בְּבֵית 21

27 חֲבֵרוֹ, שָׁגָם לְאַחֲרֵי 22

28 שֶׁהוּא דָר שָׁם הַבֵּית הוּא 23

29 בֵּית חֲבֵרוֹ - שֶׁהַתַּחְתּוֹן נִשְׁאָר 24

30 בְּתַחְתּוֹנִיּוֹתוֹ, וְאָף עַל פִּי כֵן 25

31 הוּא דָר שָׁם בְּכָל עֲצָמוֹתוֹ 26

32 כְּמוֹ שֶׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ. 27

33 (ד' וְהִנֵּה לְאַחֲרֵי זֶה

ביאור בדרך אפשר

34 מְמַשִּׁיף בְּהַמְּאָמֶר (דְּבוֹר הַמִּתְחִיל זְכוּר הַנ"ל²⁶), דְּכִמּוֹ
35 שְׂדֵרְךָ כְּפִשּׁוּטוֹ מְשַׁמֵּשׁ לֹא רַק לְהַלִּיכָה עַד לְמַקּוֹמוֹת נִידַחַת
36 וְרוֹחוּקִים אֲלֵא גַם לְחִזְרָה מִמַּקּוֹמוֹת אֵלֶּה²⁷, עַל דֵּרֶךְ זֶה הוּא גַם
37 בְּדֵרֶךְ הַיָּוֵי, דְּאִמְתִּית עֲנִינּוּ הוּא שֶׁהוּא בָּאָפֶן כְּזֶה שְׂעַל יָדוֹ

38 נַעֲשֶׂה לֹא רַק הַהִמְשָׁכָה

39 מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה (עֲנִין

40 הַלִּיכָה), אֲלֵא גַם

41 הַעֲלָאָת הַתַּחְתּוֹן לְתַקֵּן

42 וְלִזְכֹּךְ אֶת הַמִּטָּה, שְׂיִהִיָּה כְּלִי

43 לְהַמְּשָׁכָה²⁸. וְשִׁנִּי

44 עֲנִינִים אֵלּוֹ (הַהִמְשָׁכָה

45 מְלַמְעֵלָה וְהַעֲלָאָת

46 הַמִּטָּה) נַעֲשִׂים עַל יְדֵי

47 לְמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם

48 הַמְּצָאוֹת²⁹. עַל יְדֵי לְמוֹד

49 הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה הַהִמְשָׁכָה

50 דְּעֲצָמוֹת אֹרֶךְ אֵין סוּף

51 (דְּהַחֲכָמָה דְּתוֹרָה הִיא

52 מְבַחֲנִית הַחֲכָמָה דְּעֲצָמוֹת

53 אֵין סוּף הַתּוֹרָה הִיא חֲכָמָתוֹ

54 שֶׁל הַקְּב"ה, וְחֲכָמָתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה

55 מְאוּחַדָּת הִיא עִם עֲצָמוֹתוֹ

56 יִתְבָּרֵךְ) בְּשָׂכָל הָאָדָם שֶׁמִּבֵּין

57 וּמִשִּׁיג אֶת הַתּוֹרָה בְּדַעְתּוֹ

58 (שְׂכָל אֲנוּשֵׁי שְׂמִלְכָּשׁ

59 בְּמַח גְּשָׁמִי), וּבְכַרְט

60 כְּשִׁלּוּמֵד הֵיטֵב בְּעִיּוֹן

61 שְׂכָלוֹ שְׂאֵז הִיא מְתַאֲחֶדֶת

62 עֲמוֹ בְּיַחְדּוֹ נִפְלָא שְׂאִין

63 יַחְדּוֹ כְּמוֹהוּ בִּידְעֵת הַתּוֹרָה,

64 מְלַבֵּד שֶׁהַשְּׂכָל מְלֻבֵּשׁ (מוֹקֶף)

65 בְּחֲכָמָת ה', הִנֵּה גַם חֲכָמָת ה'

66 בְּקַרְבּוֹ. מִה שֶׁהַשְּׂכָל מְקִיף וְתוֹפֵס

לְמִטָּה מְמַנּוּ. וּמִבְּאֵר שָׁם²⁴, דְּעֲנִין דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא
כְּמִשְׁלֵךְ אָדָם הָדָר בְּבֵית חֲבֵרוֹ, שְׂכָל עֲצָמוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא
דָר בְּבֵיתוֹ הוּא דָר בְּבֵית חֲבֵרוֹ. וַיֵּשׁ לְוִמֶר, שֶׁהַפְּנוּיָה
בְּהַמְּשָׁל דָּאָדָם הָדָר בְּבֵית חֲבֵרוֹ, הוּא לְבָאָר, דְּעֲנִין דִּירָה
בְּתַחְתּוֹנִים הוּא לֹא בָּאָפֶן שְׂמַצַּד הַגְּלוֹי דָּאוֹר אֵין סוּף
בְּתַחְתּוֹן נַעֲשֶׂה בּוֹ זְכוּף וְעֲלִיָּה (בָּאָפֶן שְׂמַתְבָּטֵל
ה"תַּחְתּוֹן" שְׁבוּ), כִּי אָם, שָׁגָם לְאַחֲרֵי הַגְּלוֹי הוּא נִשְׁאָר
תַּחְתּוֹן²⁵, וְאָף עַל פִּי כֵן נִמְשָׁךְ בּוֹ הַגְּלוֹי דְּעֲצָמוֹת אֹרֶךְ
אֵין סוּף. דְּזִהּוּ תִּכְן הַמְּשָׁל דָּאָדָם הָדָר בְּבֵית חֲבֵרוֹ, שָׁגָם
לְאַחֲרֵי שֶׁהוּא דָר שָׁם הַבֵּית הוּא בֵּית חֲבֵרוֹ, וְאָף עַל פִּי
כֵן הוּא דָר שָׁם בְּכָל עֲצָמוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ.

(ד' וְהִנֵּה לְאַחֲרֵי זֶה מְמַשִּׁיף בְּהַמְּאָמֶר (דְּבוֹר הַמִּתְחִיל
זְכוּר הַנ"ל²⁶), דְּכִמּוֹ שְׂדֵרְךָ כְּפִשּׁוּטוֹ מְשַׁמֵּשׁ
לֹא רַק לְהַלִּיכָה אֲלֵא גַם לְחִזְרָה²⁷, עַל דֵּרֶךְ זֶה הוּא גַם
בְּדֵרֶךְ הַיָּוֵי, דְּאִמְתִּית עֲנִינּוּ הוּא שֶׁהוּא בָּאָפֶן כְּזֶה שְׂעַל
יָדוֹ נַעֲשֶׂה לֹא רַק הַהִמְשָׁכָה מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה (עֲנִין
הַלִּיכָה), אֲלֵא גַם הַעֲלָאָת הַתַּחְתּוֹן, שְׂיִהִיָּה כְּלִי
לְהַמְּשָׁכָה²⁸. וְשִׁנִּי עֲנִינִים אֵלּוֹ (הַהִמְשָׁכָה מְלַמְעֵלָה
וְהַעֲלָאָת הַמִּטָּה) נַעֲשִׂים עַל יְדֵי לְמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם
הַמְּצָאוֹת²⁹. עַל יְדֵי לְמוֹד הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה הַהִמְשָׁכָה
דְּעֲצָמוֹת אֹרֶךְ אֵין סוּף (דְּהַחֲכָמָה דְּתוֹרָה הִיא מְבַחֲנִית
הַחֲכָמָה דְּעֲצָמוֹת אֵין סוּף) בְּשָׂכָל הָאָדָם (שְׂכָל אֲנוּשֵׁי
שְׂמִלְכָּשׁ בְּמַח גְּשָׁמִי), וּבְכַרְט כְּשִׁלּוּמֵד הֵיטֵב בְּעִיּוֹן
שְׂכָלוֹ שְׂאֵז הִיא מְתַאֲחֶדֶת עֲמוֹ בְּיַחְדּוֹ נִפְלָא שְׂאִין יַחְדּוֹ

(24 ע' קצג. וראה גם אוה"ת שה"ש שם ע' תרפ. סה"מ תרס"ב ע' שלה. 25) וי"ל השייכות דענין זה לדרך הוי', כי הדרך מקשר גם פינה הנדחת, כנ"ל בפנים. ולהעיר גם מלקו"ת שה"ש מד, ג דענין דרך הוי' הוא "להיות הולך ומתגלה גם למטה בעולם העשי' עולם החושך", די"ל הפירוש שגם אח"כ נשאר "עולם החושך", ואעפ"כ נמשך בו הגילוי דהוי'. 26) ע' קצג ואילך. 27) ראה גם ביאורה"ז לאדהאמ"צ שם יט, ג. להצ"צ שם ע' תשז. אוה"ת נ"ך ע' תנו. ועוד. 28) ומה שנק' "בית חבירו" ו"עולם החושך" (ראה לעיל הערה 25) — יש לומר (וראה לקו"ש חט"ו ע' 89 בהערות), כי גם ענין עליית התחתון מלמטלמ"ע, כולל גם העלי' שתהי' לע"ל (שאו תהי' בתכלית השלימות), הוא (לא שאז יתבטל הצמצום, כי אם) שחושך הצמצום גופא יהפך לאור (המשך תערובת ח"ב ע' תתקל. שם ע' תתקלב). ומכיון שענין זה (הפיכת החושך לאור) א"א להיות מצד הגדרים ד"אור" ו"חושך" ורק בכח העצמות — נמצא, שמצד הגדרים ד"עולם", יהי' גם אז "תחתון" — "בית חבירו", "עולם החושך". ועצ"ע. 29) ראה לקו"ת שמע"צ פד, ב. אוה"ת ואתחנן ד"ה ושננתם. ד"ה ויגש תרע"ח (הובא גם בד"ה זכור הנ"ל). וראה לקו"ש ח"ט ע' 65. ועוד.

(*) ראה לקמן הערה 28.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בשכלו מה שאפשר לו להשיג מידעת התורה, והוא יחוד נפלא, שאין כמוהו
2 ואין כערכו נמצא כלל בגשמיות - להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד
3 ופינה (תניא פרק ה')³⁰, ועד שנקראת על שמו³¹. וברור והעלאת
4 התחתון נעשה על ידי מעשה המצוות עניינן של המצוות
5 המעשיות הוא להעלות את

6 העולם, את הנפש הבהמית
7 שבאדם המקיים את המצוה וכן
8 את הדברים הטהורים ומותרים
9 שבעוה"ז הגשמי שנעשית בהם
10 המצוה המעשית (הנשפטים)
11 מקליפת נוגה - תחום הביניים
12 שבין הקדושה והטומאה) אל
13 הקדושה (תניא פרק ל"ז),
14 ובפירט כשמעשה
15 המצוות הוא באפן
16 דאיתכפא, מעשה מלשון
17 כפיה 'מעשין על הצדקה' -
18 מעשין מלשון כפיה וביטול³².
19 וזהו ושמרו דרך הוי'
20 לעשות צדקה גו',
21 דאמתית ענין הדרך
22 שמשמש לא רק להליכה
23 (המשכה מלמעלה ענין
24 התורה) אלא גם לחזרה
25 (ברור והעלאת התחתון
26 ענין המצוות - צדקה) הוא
27 שנוסף ללמוד התורה יש
28 גם עשיית צדקה, דכל
29 המצוות נקראות בשם
30 צדקה כך הוא כאמור, הרגל
31 הלשון אצל חז"ל, לקרוא צדקה
32 בשם מצוה סתם³³. ומוסיף
33 הכתוב צדקה ומשפט כדי
34 להורות את האופן הראוי לקיום
35 תורה ומצוות³⁴, דעשית
36 הצדקה
37 כפשוטו) צריכה להיות
38 במשפט, שישפט את
39 עצמו מהמותרות ויחשב
40 היטב מה שהוא מכרח
41 לנפשו וכל השאר יתן
42 לצדקה. ועל דרך זה הוא
43 בכל המצוות (שנקראות
44 בשם צדקה, כנ"ל)
45 שקיימם צריך להיות
46 באפן דמשפט. ומוסיף

47 הכתוב לעשות (צדקה ומשפט), שגם זה (שהצדקה היא
48 באפן דמשפט) אינו מספיק עדין, וצריך להיות באפן
49 דאיתכפא, מעשה מלשון כפיה שכופה נפשו הבהמית, בעודה
50 בתוקפה, לקיום המצוות. ועל ידי זה נעשה ברור והעלאת
51 התחתון, שנעשה כלי
52 להגלוי שלמעלה.

53 (ה) והנה העלוי שבברור
54 והעלאת התחתון, מוכן
55 מהמאמר (דבור המתחיל
56 זכור הנ"ל) שיש בזה ב'
57 ענינים. אחד שזה ענין
58 העלאת וזיכור המטה נוגע
59 להמשכה שלמעלה.
60 וכמו שכתוב במאמר
61 הנ"ל²⁶ דכמו שבדרך
62 כפשוטו שענינו לחבר שני
63 מקומות נבדלים באם אי
64 אפשר לילך בו בחזרה
65 אזי אינו נקרא דרך (לא
66 רק לגבי המקום שבא
67 לשם, אלא) גם לגבי
68 המקום שהלך משם,
69 דכשלא ישנה העליה
70 (שהתחתון אינו כלי
71 להמשכה), אין
72 ההמשכה אמתית. ויש
73 לומר הבאור בזה,
74 דאמתית ענין ושלמות
75 ההמשכה (שאין בה
76 הגבלה) היא, דלא רק
77 שהיא נמשכת בכל מקום
78 גם במקום הכי תחתון,
79 אלא שהיא נמשכת

כמוהו³⁰, ועד שנקראת על שמו³¹. וברור והעלאת
התחתון נעשה על ידי מעשה המצוות, ובפירט
כשמעשה המצוות הוא באפן דאיתכפא, מעשה מלשון
כפיה³². וזהו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה גו',
דאמתית ענין הדרך שמשמש לא רק להליכה (המשכה
מלמעלה) אלא גם לחזרה (ברור והעלאת התחתון) הוא
שנוסף ללמוד התורה יש גם עשיית צדקה, דכל המצוות
נקראות בשם צדקה³³. ומוסיף צדקה ומשפט³⁴,
דעשיית הצדקה (צדקה כפשוטו) צריכה להיות
במשפט, שישפט את עצמו מהמותרות ויחשב היטב
מה שהוא מכרח לנפשו וכל השאר יתן לצדקה. ועל
דרך זה הוא בכל המצוות (שנקראות בשם צדקה,
כנ"ל) שקיימם צריך להיות באפן דמשפט. ומוסיף
לעשות (צדקה ומשפט), שגם זה (שהצדקה היא באפן
דמשפט) אינו מספיק עדין, וצריך להיות באפן
דאיתכפא, מעשה מלשון כפיה. ועל ידי זה נעשה ברור
והעלאת התחתון, שנעשה כלי להגלוי שלמעלה.

(ה) והנה העלוי שבברור והעלאת התחתון, מוכן
מהמאמר (דבור המתחיל זכור הנ"ל) שיש
בזה ב' ענינים. אחד שזה נוגע להמשכה שלמעלה.
וכמו שכתוב במאמר הנ"ל²⁶ דכמו שבדרך כפשוטו
באם אי אפשר לילך בו בחזרה אזי אינו נקרא דרך (לא
רק לגבי המקום שבא לשם, אלא) גם לגבי המקום
שהלך משם, דכשלא ישנה העליה (שהתחתון אינו כלי
להמשכה), אין ההמשכה אמתית. ויש לומר הבאור

בזה, דאמתית ענין ושלמות ההמשכה (שאין בה הגבלה) היא, דלא רק שהיא
נמשכת בכל מקום גם במקום הכי תחתון, אלא שהיא נמשכת וחדורת בכל

(30) תניא פ"ה. (31) ע"ז י"ט, א. וראה קידושין לב, סע"א ואילך. (32) ד"ה ויגש הנ"ל ע' קכא. שם ע'
קכד ואילך. ד"ה זכור הנ"ל ע' קכב. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא ואילך. סה"מ תרל"ו
ח"ב ע' רפט. תרצ"ט ע' 191. ועוד. (33) תו"א מקץ לח, ג. מב, ג. לקו"ת שה"ש מד, ג. מאמרי
אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ס"ע עדרת. וש"נ. ס' המאמרים: תרע"ח ד"ה ויגש (ע' קכא), ד"ה זכור (ע'
קצ). וראה גם ד"ה כי ידעתי תרכ"ז (ע' כב. שם ע' כד ואילך), פר"ת (ע' קלג. שם ע' קלו ואילך),
תרפ"ו (ע' קג. שם ע' קיא. קיג). ובכ"מ. (34) ראה גם תו"א בשלח סג, סע"ב. ד"ה נ"ח תרמ"ג ס"ג
(ע' מרמז). ד"ה אשר ברא תרפ"ט ס"ד (סה"מ קונטרסים ח"א כג, ב. סה"מ תרפ"ט ע' 90). ד"ה
ויאמר גו' לך תש"ב ס"ד (ע' 53). ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְחֹדֶרֶת בְּכָל חֻלְקֵי הַמָּקוֹם כִּי שֶׁהָיָה בְּתַחֲנוּתוֹ עַד שֶׁמִּתְעַצֵּמֶת
2 עִמּוֹ. שָׁזָה (הַהִתְעַצְמוֹת) הוּא דוֹקָא בְּשִׁתְּחַתּוֹן הוּא פְּלִי
3 לְהַגְלוֹי. דְּהֵגֵם שֶׁמִּצֵּד לְמַעְלָה אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַהִמְשָׁכָה גַם
4 בְּתַחֲתוֹן שְׁאִינוּ פְּלִי, דְּמִי³⁵ יֹאמֵר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה מִצֵּד הַקִּבְ"ה
5 שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמִּדְיָה וְהַגְבֵּלָה

6 הָרִי שִׁיכּוּלָה לְהִיּוֹת הַמִּשְׁכָּה גַם
7 בְּתַחֲתוֹן שְׁאִינוּ כְּלִי, כִּי לֹא יִבְצֵר
8 מִמֶּנּוּ דְּבִר³⁶, הָרִי בְּנוֹגֵעַ
9 לְהַתְּחַתּוֹן, מִכִּין שֶׁמִּצֵּד
10 אֵינוּ פְּלִי רָאוּי
11 לְהַמְשָׁכָה, אֵינוּ מִתְעַצֵּם
12 עִם הָאוֹר³⁷, וּבְמִילָא
13 חֶסֶר גַם בְּהַמְשָׁכָה שֶׁמִּצֵּד
14 לְמַעְלָה פֶּנ"ל. וְעוֹד עֲנִין
15 בְּבִירוֹר וְהַעֲלָתָה
16 הַתְּחַתּוֹן³⁸, וּבְפִרְט
17 כְּשֶׁהִבְרִירוֹ הוּא בְּאִפְסָן
18 דְּאִתְּכַפֵּיא, שָׁזָה עֲבוּדָה
19 הַתְּחַתּוֹן בְּכוּחוֹת עִצְמוֹ (שֶׁהִרִי
20 כּוּפָה אֶת הָרַע בְּעוֹדוֹ בְּתוֹקְפוֹ
21 וְלֹא מִצֵּד הַמִּשְׁכּוֹת מִלְּמַעְלָה שֶׁל
22 אוֹרוֹת וְגִילּוּיִם דוֹקָא מְגִיעַ
23 בְּהַעֲצָמוֹת. וְזֶהוּ עֲנִין
24 מַעֲשֶׂה גְדוּל³⁹, כִּי
25 מַעֲשֶׂה מְלָשׁוֹן כְּפִיָּה
26 (בְּרִירוֹ הַתְּחַתּוֹן) מְגִיעַ
27 בְּהַעֲלֵם הַעֲצָמִי⁴⁰
28 שֶׁלְּמַעְלָה מִכָּל
29 הַהִמְשָׁכוֹת וְהַגְלוּיִם⁴¹.

30 (ו) וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר
31 תַּכְּן הַפְּנִימִי שֶׁל
32 הַחֲלוּקִים דְּהַמְאָמְרִים
דְּבִמְאָמְרֵי הָרֵאשׁוֹן מְבָאֵר עֲנִין הַמְצוּת, זֶה שֶׁעַל יְדֵי
קִיּוּם הַמְצוּת נִמְשָׁכִים עֲנִינִים הִכִּי נִעְלִים, רְצוֹן עֲצָמִי
וְתַעֲנוּג עֲצָמִי. הֵינִי שֶׁהָעֲלוֹי דְּעֲבוּדָה הַמְטָה הוּא שֶׁעַל
יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה וְגַם עֲנִין בְּרִירוֹ
הַתְּחַתּוֹן הוּא שֶׁעַל יְדֵי זֶה הִיא הַשְּׁלֵמוֹת דְּהַהִמְשָׁכָה.
וְלָכֵן מְפָרֵשׁ (כְּפִשְׁטוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב) דְּלַעֲשׂוֹת צִדְקָה
וּמִשְׁפָּט הוּא פְּרוּשׁ וּפְרָט בְּדִרְךָ הָרִי, הַהִמְשָׁכָה
מִלְּמַעְלָה. וְלִשְׁנָה הַבָּאָה בְּמִאָמֶר הַשְּׁנִי מְבָאֵר הָעֲלוֹי
דְּמַעֲשֶׂה הַמְצוּת (עֲבוּדָה הַמְטָה) כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצֵּד עֲצָמוֹ⁴², בְּדִגְמַת הַגְלוֹי
דְּלַעֲתִיד שְׁאֵז תִּתְּגַלֶּה מַעֲלַת הַמַּעֲשֶׂה, מַעֲשֶׂה גְדוּל, לֹא רַק זֶה שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מְעוֹרֵר
הַחֲלוּקִים דְּהַמְאָמְרִים

33 דְּשִׁבְתָּ פְּרִשְׁתָּ וִירָא בְּהַמְשָׁךְ תִּרְס"ו. דְּבִמְאָמֶר הָרֵאשׁוֹן בְּדִיבּוֹר
הַמִּתְחִיל "כִּי יִדְעִתִּי" דְּשִׁנַּת תִּרְס"ו מְבָאֵר עֲנִין הַמְצוּת, זֶה שֶׁעַל יְדֵי
קִיּוּם הַמְצוּת נִמְשָׁכִים עֲנִינִים הִכִּי נִעְלִים, רְצוֹן עֲצָמִי
וְתַעֲנוּג עֲצָמִי. הֵינִי שֶׁהָעֲלוֹי דְּעֲבוּדָה הַמְטָה הוּא שֶׁעַל יְדֵי
זֶה שֶׁמִּצֵּד עֲבוּדָה הַתְּחַתּוֹן

37 בְּכוּחוֹת עִצְמוֹ נַעֲשֶׂה
38 הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה וְגַם
39 עֲנִין בְּרִירוֹ הַתְּחַתּוֹן
(שֶׁהַמְטָה מִצִּדּוֹ נַעֲשֶׂה כְּלִי רָאוּי
41 לְהַמְשָׁכָה וּמִתְעַצֵּם עִם הָאוֹר)
42 הוּא שֶׁעַל יְדֵי זֶה הִיא
43 הַשְּׁלֵמוֹת דְּהַהִמְשָׁכָה.
44 וְלָכֵן מְפָרֵשׁ (כְּפִשְׁטוֹת
45 לְשׁוֹן הַכְּתוּב) דְּלַעֲשׂוֹת
46 צִדְקָה וּמִשְׁפָּט הוּא פְּרוּשׁ
47 וּפְרָט בְּדִרְךָ הָרִי,
48 הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה.
49 וְלִשְׁנָה הַבָּאָה בְּמִאָמֶר
50 הַשְּׁנִי בְּדִיבּוֹר הַמִּתְחִיל וְהוּא
51 אִמְרוֹ הַמְכַסֶּה אֲנִי גו' דְּשִׁנַּת
52 תִּרְס"ז מְבָאֵר הָעֲלוֹי
53 דְּמַעֲשֶׂה הַמְצוּת (עֲבוּדָה
54 הַמְטָה) כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצֵּד
55 עֲצָמוֹ⁴², בְּדִגְמַת הַגְלוֹי
56 דְּלַעֲתִיד שְׁאֵז תִּתְּגַלֶּה
57 מַעֲלַת הַמַּעֲשֶׂה, מַעֲשֶׂה
58 גְדוּל, לֹא רַק זֶה
59 שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מְעוֹרֵר

60 הַחֲלוּקִים דְּהַמְאָמְרִים
דְּבִמְאָמְרֵי הָרֵאשׁוֹן מְבָאֵר עֲנִין הַמְצוּת, זֶה שֶׁעַל יְדֵי
קִיּוּם הַמְצוּת נִמְשָׁכִים עֲנִינִים הִכִּי נִעְלִים, רְצוֹן עֲצָמִי
וְתַעֲנוּג עֲצָמִי. הֵינִי שֶׁהָעֲלוֹי דְּעֲבוּדָה הַמְטָה הוּא שֶׁעַל
יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה וְגַם עֲנִין בְּרִירוֹ
הַתְּחַתּוֹן הוּא שֶׁעַל יְדֵי זֶה הִיא הַשְּׁלֵמוֹת דְּהַהִמְשָׁכָה.
וְלָכֵן מְפָרֵשׁ (כְּפִשְׁטוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב) דְּלַעֲשׂוֹת צִדְקָה
וּמִשְׁפָּט הוּא פְּרוּשׁ וּפְרָט בְּדִרְךָ הָרִי, הַהִמְשָׁכָה
מִלְּמַעְלָה. וְלִשְׁנָה הַבָּאָה בְּמִאָמֶר הַשְּׁנִי מְבָאֵר הָעֲלוֹי
דְּמַעֲשֶׂה הַמְצוּת (עֲבוּדָה הַמְטָה) כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצֵּד עֲצָמוֹ⁴², בְּדִגְמַת הַגְלוֹי
דְּלַעֲתִיד שְׁאֵז תִּתְּגַלֶּה מַעֲלַת הַמַּעֲשֶׂה, מַעֲשֶׂה גְדוּל, לֹא רַק זֶה שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מְעוֹרֵר
הַחֲלוּקִים דְּהַמְאָמְרִים

(35) קהלת ח, ד. (36) ראה לקו"ת פ' ראה כח, ב "שעכ"ז נמשך בו (אף שלא נזדכך) גילוי אור עליון ממש, כי הוא ית' כל יכול".
(37) וכמ"ש בלקו"ת שם, ש"מ"מ אין הגילוי אור מתייחד כ"כ עם הכלי". (38) כ"מ בד"ה זכור תרע"ח (ע' קצד). ובפרט מזה שמציין
שם לד"ה ויגש תרע"ח — עיי"ש ע' קצד. (39) קידושין מ, ב. (40) כ"ה הלשון (העלם העצמי) בד"ה ויגש הנ"ל ע' קכה. (41) ד"ה
ויגש הנ"ל ע' קכד. (42) להעיר שהקביעות דיום ההולדת (כ' מרחשון) בשנת תרס"ו היתה בש"ק פ' וירא אליו הוי' — גילוי
מלמעלה*, והקביעות דיום ההולדת בשנת תרס"ז היתה ביום ה' פ' חיי שרה** — כמה ימים דעבודה כמו שהיא לאחר הגילוי
מלמעלה (ראה הערה הבאה) ד"וירא אליו הוי'". ולהעיר גם מזה שבכל השנים (משנת תרנ"ד עד שנת תרע"ו) ה' אדמו"ר נ"ע
בעל יום ההולדת בליובאוויטש, מלבד בשנת תרס"ז שה' אז בחו"ל, בוירצבורג ("התמים" חוברת ג ע' לא-לב). ואולי יש לומר,
שגם ענין זה (שה' אז בחוץ מליובאוויטש) שייך לעבודת הברורים, בירור והעלאת התחתון.

(*) ולהעיר מהשייכות המיוחדת דבעל יום ההולדת ל"וירא", שעוד בהיותו ילד השתוקק לזה ועד לבכ"י ("היום יום" ט' חשון. וראה לקו"ש חט"ו ע' 129
ואילך. ונ"ל).

(**) להעיר שקביעות דכ' מרחשון (שהוא כמו הקביעות דיום א' דראש השנה) יכול להיות בד' ימים; ביום הש"ק פ' וירא, ביום ב', ביום ג' או ביום ה'
(דפ' חיי שרה), וכשהקביעות דכ' מ"ח הוא ביום ה' — הוא ריבוי הכי גדול בימי העבודה שלאחרי הגילוי ד"וירא".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וממשיך את אור הבלי גבול כמו שהוא למעלה מהתלבשות
2 בחכמה (תלמוד), אלא גם העלוי דהמעשה גופא, שהוא
3 מגיע בהעלם העצמי⁴⁰ (שלמעלה גם מאור הבלי גבול
4 שנמשך על ידו)⁴¹. ולכן מפרש במאמר השני דלעשות צדקה
5 ומשפט הוא (לא פרט
6 ובאור בדרך הוי', כי
7 אם) ענין נוסף (שפא
8 לאחר ועל ידי ושמו
9 דרך הוי')⁴³. וזהו מה
10 שמאמר זה מתחיל
11 בפסוק והוי' אמר
12 המכסה אני, ומבאר
13 דהמכסה אני הוא בחינת
14 העלם העצמי דאין סוף,
15 ופרוש המכסה אני
16 מאברהם הוא שלאברהם
17 נתגלה בחינה זו, דעל
18 ידי עבודתו בבחינת אור
19 חזר מלמטה למעלה,
20 וגם יצוה את בניו ואת
21 ביתו אחריו גו' לעשות
22 צדקה ומשפט, לכן
23 נתגלה לו בחינת העלם
24 העצמי. [ואומר על זה
25 המכסה בתמי'⁴⁴, כי
26 מצד העבודה שלו
27 (בבחינת אור חזר) אין
28 שיף שלא יתגלה לו
29 בחינה זו]. ומכיון שבמאמר זה מדבר בענין הגלוי
30 שבמאמר זה מדבר בענין
31 הגלוי דהעלם העצמי
32 (המכסה אני), לכן גם
33 בפסוק כי ידעתי גו'
34 מפרש שידעתי הוא
35 לשון חבה שחבב אותו
36 בבחינת תענוג העצמי
37 [דגלוי תענוג העצמי
38 הוא נעלה יותר מגלוי
39 הרצון, שלכן גלוי הרצון
40 יש גם עכשו מה שאין
41 בן גלוי התענוג יתירה רק
42 לעתיד⁴⁵], כי על ידי
43 המשכת וגלוי העלם
44 העצמי, גם הגלויים הם
45 באפן נעלה יותר.⁴⁶
46 והנה שני ענינים אלו דושמרו דרך הוי' (המשכה מלמעלה למטה) לעשות צדקה
ומשפט (עבודה מלמטה למעלה) ישנם בכל אחד ואחד מישראל,
במשך כל הדורות. דנוסף על זה שפל עניני התורה הם נצחיים⁴⁷, ובפרט
הענינים דמעשה אבות סימן ונתינת פח לבנים⁴⁸, הרי בנוגע לענין זה אומר
בפרוש אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, עד סוף כל הדורות. וצווי זה
(שאברהם מצוה את בניו גו') הוא נתינת פח מיוחד (נוסף על הנתינת פח שמצד
מעשה אבות) לכל אחד מישראל על שתי עבודות הפ"ל.
(ז) ויש לקשר זה עם הפסוק (בתהלים קאפיטל⁴⁹ קטז, הקאפיטל דבעל יום

(43) כי בכדי שיהי' בירור והעלאת התחתון (בשלימות) צ"ל תחילה ההמשכה והגילוי מלמעלה (וע"ד תלמוד שמביא לידי מעשה — ראה ד"ה ויגש שם ע' קכד). ועפ"י תוכן השייכות ד"לעשות צדקה גו' "לושמרו דרך הוי'" גם להפירוש שבהמאמר דשנת תרס"ז. (44) פרש"י עה"פ. (45) ד"ה כי ידעתי תרס"ו ס"ע עו. (46) וכמבואר שם (ד"ה וה' אמר תרס"ז בסופו) בענין ואברהם היו יהי' לגוי גדול ועצום גו'. (47) וראה תניא רפי"ז. (48) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן עה"פ לך לך יב, ו. וראה שם יב, יו"ד. תולדות כו, א. וישלח לב, ד. (49) כן הוא לשון הצ"צ בכ"מ (ולדוגמא: אוה"ת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ההלֹדֶת⁵⁰ דְּשָׁנָה שְׁעֵבְרָה⁵¹ אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי הָרִי בְּאַרְצוֹת
2 הַחַיִּים⁵², אֲרָצוֹת לְשׁוֹן רַבִּים, וּמִבָּאֵר בְּתוֹרָה אֹרֶז⁵³ שֶׁהֵם
3 (בְּכָלֵל) ב' אֲרָצוֹת, עֲלָמָא דְאַתְפְּסִיָּא [=עולם המכוסה] וְעֲלָמָא
4 דְאַתְגַּלְיָא [=עולם הגלוי], דְּב' אֲרָצוֹת אֵלּוּ הֵם הַמִּשְׁכָּה
5 מְלֻמָּעָה לְמִטָּה וְהַעֲלָאָה

6 מְלֻמָּעָה לְמִטָּה. וְיֵשׁ
7 לְבָאֵר זֶה בְּב' אֹפְנִים. א'
8 שְׁעֲלָמָא דְאַתְפְּסִיָּא הוּא
9 עֲנִין הַעֲלָאָה מְלֻמָּעָה
10 לְמִטָּה (דְּעֲלִיָּה לְמִטָּה)
11 הוּא עֲנִין שֶׁל הַתַּעֲלָמוֹת)
12 וְעֲלָמָא דְאַתְגַּלְיָא (עֲנִין
13 הַגְּלוּי וְיִרְיָדָה) הוּא עֲנִין
14 הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה
15 לְמִטָּה. וְעַל פִּי הַמִּבָּאֵר
16 בְּתוֹרָה אֹרֶז שֶׁ שְׁעֲלָמָא
17 דְאַתְפְּסִיָּא הוּא בְּחִינַת
18 לָאָה (מִחְשָׁבָה) וְעֲלָמָא
19 דְאַתְגַּלְיָא הוּא בְּחִינַת
20 רַחֵל (דְּבוּר), יֵשׁ לֹמֵר,
21 שְׁעֲלָמָא דְאַתְפְּסִיָּא
22 בְּעִבּוּדַת הָאָדָם הוּא
23 לְמוֹד הַתּוֹרָה, שְׁעָקֵר עֲנִינָהּ הַבְּנָה
24 עֲנִינָהּ הוּא הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה
25 (מִחְשָׁבָה)⁵⁴, וְעֲלָמָא
26 דְאַתְגַּלְיָא הוּא קִיּוֹם
27 הַמִּצְוֹת בְּדִבּוּר וּמַעֲשֵׂה.
28 וְעַל פִּי זֶה, עֲלָמָא
29 דְאַתְפְּסִיָּא הוּא הַמִּשְׁכָּה
30 מְלֻמָּעָה לְמִטָּה וְעֲלָמָא

31 דְאַתְגַּלְיָא הוּא הַעֲלָאָה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה, כִּנֵּ"ל בְּאַרְכָּה
32 שְׁתוּרָה הִיא הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה וּמִצְוֹת הֵם הַעֲלָאָה
33 מְלֻמָּעָה לְמִטָּה.

34 (ח) וְעַל יְדֵי הָעִבּוּדָה דְאַתְהַלֵּךְ לִפְנֵי הָרִי בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים,
35 בָּאִים לְתַכֵּן הַקֶּאֱפִיטֵל
36 דְּבַעַל יוֹם הַהֲלֹדֶת⁵⁰
37 דְּשָׁנָה זוֹ⁵⁵, הִלְלוּ אֶת
38 הָרִי כָּל גּוֹיִם גּוֹ' כִּי גָבֵר
39 עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ גּוֹ', שְׁגָם
40 שְׁנֵי עֲנִינִים אֵלּוּ הוּא עֲנִין
41 הַעֲלָאָה וְהַמִּשְׁכָּה. הִלְלוּ
42 גּוֹ' כָּל גּוֹיִם גּוֹ' הוּא עֲנִין
43 בְּרוּר זָכוּר וְהַעֲלָאָה
44 הָעוֹלָם⁵⁶, עַד שְׁגָם
45 הַגּוֹיִם וְהָאוּמִּים מִהֲלִילִים
46 וּמִשְׁבָּחִים אֶת הָרִי. וְגָבֵר
47 עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ גּוֹ' הוּא עֲנִין
48 הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה

וְעַל
פִּי זֶה, עֲלָמָא דְאַתְפְּסִיָּא הוּא הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה וְעֲלָמָא דְאַתְגַּלְיָא הוּא
הַעֲלָאָה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה, כִּנֵּ"ל בְּאַרְכָּה שְׁתוּרָה הִיא הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה
וּמִצְוֹת הֵם הַעֲלָאָה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה.

(ח) וְעַל יְדֵי הָעִבּוּדָה דְאַתְהַלֵּךְ לִפְנֵי הָרִי בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים, בָּאִים לְתַכֵּן הַקֶּאֱפִיטֵל
דְּבַעַל יוֹם הַהֲלֹדֶת⁵⁰ דְּשָׁנָה זוֹ⁵⁵, הִלְלוּ אֶת הָרִי כָּל גּוֹיִם גּוֹ' כִּי גָבֵר
עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ גּוֹ', שְׁגָם שְׁנֵי עֲנִינִים אֵלּוּ הוּא עֲנִין הַעֲלָאָה וְהַמִּשְׁכָּה. הִלְלוּ גּוֹ' כָּל
גּוֹיִם גּוֹ' הוּא עֲנִין בְּרוּר זָכוּר וְהַעֲלָאָה הָעוֹלָם⁵⁶, עַד שְׁגָם הַגּוֹיִם וְהָאוּמִּים
מִהֲלִילִים וּמִשְׁבָּחִים אֶת הָרִי. וְגָבֵר עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ גּוֹ' הוּא עֲנִין הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה

נ"ך כרך ב' ס"ע א"א). 50) כידוע המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו – מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים ע"ד אמירת תהלים. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ס"ע נג. וענין זה שייך גם לאחר ההסתלקות – כמפורש ברשימה שבהערה הבאה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 103 ואילך. ח"כ ע' 400 ואילך. סה"מ י"א ניסן ע' 1 ואילך. ועוד. 51) להעיר מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר מכ' מ"ח תש"ה (נדפסה בהוספות לסה"מ פר"ע שנו), ש"כל אחד מכ"ק רבותינו . . יאמר דרוש ע"פ דקאפיטל פ"ד – דמזה מוכח, שגם הקאפיטל דשנה העברה שייך ליום ההולדת. 52) פסוק ט. 53) ויצא כב, ד. וראה גם אוה"ת שם רטז, סע"ב ואילך. 54) ד"אם אינו מבין הפירוש, אינו נחשב לימוד כ"ל" (הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ג. שו"ע אדה"ז או"ח ס"ג ס"ב). בהל' ת"ת שם הי"ב "וכל מה שלומד בהרהור לבד ואפשר לו להוציא בשפתיו ואינו מוציא אינו יוצא בלימוד זה י"ח מצות ולמדתם אותם וכמ"ש לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך והגית בו וגו'". אבל: (א) זהו בנוגע מוצות ת"ת, ש"אינו יוצא בלימוד זה י"ח מצות ולמדתם אותם" (ולא לעצם הענין דלימוד התורה (וכמו שמדגיש בהלכה זו עצמה ש"אינו יוצא בלימוד זה)). משא"כ כשאנו מבין "אינו נחשב לימוד כ"ל" (ב) גם בנוגע למצות ת"ת – מדייק אדה"ז ש"אינו יוצא י"ח מצות ולמדתם אותם", שהיא "כמ"ש לא ימוש גו' מפ"ך", משא"כ מצות "והגית" שלאח"ז י"ל שיוצא גם בלימוד זה – ראה בארוכה ליקוט פירושים וכו' לאגה"ת פ"א ע' סה הערה 83. 55) - תשל"ז: תהלים קיז (א"ב) – כל הקאפיטל. 56) ובפרט לפמ"ש ברשימות הצ"צ לתהלים שם (יהל אור ע' תמו) שפסוק זה נאמר על "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" שיהי' לע"ל (צפני"ג, ט), שאז יהי' שלימות הבירור – אהפוך אל עמים, אתהפכא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְמִטָּה, דְּנוֹסָף עַל זֶה שֶׁחֲסֵד (בְּכָלֵל) הוּא הַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה
2 לְמִטָּה, הִנֵּה הַחֲסֵד (הַהַמִּשְׁכָּה) הוּא בְּתֻקָּה וּבְהִתְגַּבְּרוּת, גָּבַר
3 גּו', חֲסֵדוֹ. וְהוּא, שֶׁהַהַמִּשְׁכָּה הִיא מְלֻמָּעָה מְעֵלָה בְּיוֹתֵר,
4 קָצָה הָכִי עֲלִיּוֹן, וּבִיחַד עִם זֶה בָּאָה הַהַמִּשְׁכָּה לְמִטָּה מִטָּה,
5 עַד לְתַחְתּוֹן שְׁאִין תַּחְתּוֹן
6 לְמִטָּה מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ מָה
7 שֶׁמִּמְשִׁיךְ בְּפִתּוֹב וְאֵמֶת
8 הַיְּהוָה לְעוֹלָם, דְּאֵמֶת הַיְּהוָה
9 הִיא בְּחִינָה נְעֻלִית בְּיוֹתֵר
10 נוֹיֵשׁ לֹמֵר שֶׁזֶהוּ עֲנִין
11 מָה שֶׁפֶּתַב הֶרְמֵב"ם⁵⁷
12 שֶׁכָּל הַנִּמְצָאִים לֹא
13 נִמְצְאוּ אֶלָּא מֵאֲמֶת
14 הַמִּצְאוֹ, דְּאֵמֶת הַמִּצְאוֹ
15 שִׁיף לְשֵׁם הַיְּהוָה, שֶׁלֹּכֵן
16 מִבֵּיא בְּרַמְבַּ"ם (בְּהַמִּשְׁךְ
17 הַעֲנִין שֵׁם)⁵⁸ הַפְּסוּק⁵⁹
18 וְהַיְּהוָה אֱלֹקִים אֱמֶת, וְאֵף
19 עַל פִּי כֵן הוּא נִמְשָׁךְ
20 לְעוֹלָם, לְעוֹלָם הִנֵּה
21 הַגִּשְׁמִי, וּבְזֶה גּוֹפָא גַם
22 לְגוֹיִם וְאֵמֶת. אֲמָנָם
23 לְאַחֲרֵי כָּל הָעֲלִי
24 דְּהַמִּשְׁכָּה זֶה, נֶאֱמַר זֶה
25 בְּפִתּוֹב (לֹא בְּתוֹר עֲנִין
26 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אֶלָּא) בְּתוֹר
- 27 טַעַם (כִּי) עַל הִלְלוֹ גּו' כָּל גּוֹיִם. דְּתַכְלִית הַכּוֹנֵה שָׁל
28 הַהַמִּשְׁכָּה מְלֻמָּעָה לְמִטָּה הִיא שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה אַחֵר כֶּף בְּרוּר
29 וְעֲלִית הַמִּטָּה, שְׁגָם הַגּוֹיִם גּוֹפָא יִהְלֹלוּ אֶת הַיְּהוָה. וְעַל דֶּרֶךְ
30 הָעֲלִי דְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט (עַבּוּדָה מְלֻמָּעָה לְמַעַל בְּבַחֲנֵת אֹר
31 חוּר) שֶׁבֹא עַל יְדֵי קְדִימָת
32 דֶּרֶךְ הַיְּהוָה' (הַמִּשְׁכָּה מִצֵּד
33 לְמַעַל)⁶⁰. וְסִיּוֹם וְחוֹתָם
34 הַמְּזֻמּוֹר הוּא הַלְלוּיָהּ,
35 דְּאֵמֶת הַהִלּוּל יִהְיֶה
36 בְּשִׁירָה הַעֲשִׁירִית⁶¹
37 לְעֵתִיד לְבֹא, שְׁאֵז יִתְגַּלֶּה
38 הָעֲלִי דְהַעֲלָאת הַתַּחְתּוֹן,
39 מַעֲשֵׂה גְדוֹל, בְּבִיאַת
40 מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ בְּמַהֲרָה
41 בְּיָמֵינוּ מִמֶּשׁ.

(57) ה' יסוה"ת פ"א ה"א. (58) שם ה"ד. וראה ד"ה הללו את הוי' תשל"א (תו"מ סה"מ תשרי ע' קפז), דכוונת הרמב"ם ב"מ ש"ה הוא שהנביא אומר "י"ל שהיא להדגיש שזהו אמת נעלה כזה שא"א לידע כלל בשכל רק "שהנביא אומר". ויש לומר, דזהו גם מה שהרמב"ם ממשיך "והוא שהתורה אומרת כו'", דיש דרגא באמת נעלית יותר שאינה מתגלית גם כנבואה, אלא "שהתורה אומרת". (59) ירמ' י, י. (60) ראה לעיל סעיף ו ובהערה 43. (61) מכילתא עה"פ בשלח טו, א. תנחומא בשלח יו"ד. תרגום שה"ש בתחלתו. וראה אוה"ת שה"ש בתחלתו.

בס"ד. שיחת ש"פ וירא, ט"ו מרחשון ה'תשמ"ח

בלתי מוגה

יב. ...והמעשה הוא העיקר⁹⁹:

בעמדנו ביום השבת קודש, ט"ו מרחשון, שממנו מתברך גם כ"ף מרחשון שבו יושלמו קכ"ז שנה מיום הולדתו של כ"ק אדמו"ר נשמתו עדן – יש לעורר ולפרסם בכל מקום ומקום על דבר הצורך והזכות לנצל את יום-סגולה זה כדבעי, בנוגע להתעוררות וחיוזוק בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה, עד להפצת המעיינות חוצה, החל מלימוד תורתו של בעל יום ההולדת (כולל – תורתו בביאור העילוי דקכ"ז שנה), לימוד המביא לידי מעשה¹⁰⁰, ובמיוחד – בנוגע לעניני שמחה והקהל.

ובפשטנות – לסדר התועדויות של שמחה בכל מקום ומקום (ביום ההילולא עצמו, או בסמיכות לו, כפי תנאי המקום כו'), "ברוב עם"¹⁰¹ – "הקהל את העם". שעל ידי זה ניתוסף גם בענין השמחה, כנראה במוחש, אשר, נוסף לפעולה דהקהל ושמחה בהתועדויות אלה עצמן, יעוררו להמשיך בעניני שמחה והקהל (בתוככי כל עניני הפצת היהדות, תורה ומצוותיה) גם בימים שלאחרי זה, הלך ומוסיף ואור.

יג. ויש להוסיף במעלת ההתועדויות כו' – על פי ביאורו של בעל יום ההולדת בקונטרס החלצו הידוע¹⁰² ש"ההסכם אשר עושים שנים או רבים יש לזה חיוזוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפני עצמו כו'". ומזה באים להדגשה נוספת בנוגע לאופן העבודה בעניני שמחה והקהל – כהמשך הענין ד"החלצו" – "החלצו מאתכם אנשים"¹⁰³:

"החלצו" – "לשון חלוצי צבא"¹⁰⁴, כלומר, על כל אחד ואחד להיות בבחינת "חלוץ צבא", "חלוצים תעברו לפני אחיכם גו"¹⁰⁵, ב"מלחמת בית דוד"¹⁰⁶, הפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, שעל ידי זה פועלים ביאת דוד מלכא משיחא.

"מאתכם" – חובה המוטלת על כל אחד ואחת, כלומר, שכל אחד ואחד צריך לידע שהכוונה היא אליו, ולא להשתמט על ידי "תירוץ" שהוא בדרגת זקן ואינו לפני כבודו, או קטן ואינו לפי יכלתו (לפתע נעשה "עניו"...) , מכיון שצריך להיות "מאתכם", כל אחד ואחת ממש.

"אנשים" – בהתאם לגודל החשיבות שבדבר¹⁰⁷ (לא רק לצאת ידי חובתו)¹⁰⁸, וגם בכל התוקף ד"אנשים", כולל – הוודאות בהצלחת השליחות, מכיון שהולכים ביחד עם כל חלוצי הצבא, בשליחותו של משה רבינו, נשיא הדור, ועד – "שלוחו של אדם העליון כמותו", ביחד עם הקב"ה, "נקמת הוי' במדין"¹⁰³.

[ובפרטיות יותר: מחד גיסא – יודע שאינו לבד, אלא ביחד עם כל חלוצי הצבא וכו', ולאידך גיסא – אינו סומך על כך שיש מלבדו ריבוי חלוצי צבא, אלא, הולך בעצמו בכל התוקף בראש כולם, "והחלוץ הולך לפניו"¹⁰⁹, ועל ידי זה נעשה הנצחון במלחמה, כולל גם "מלקוח השבי"¹¹⁰ שניתן לא רק ל"תופשי המלחמה", אלא גם ל"כל העדה", עד ל"מכס לה", "ללויים שומרי משמרת משכן ה'", ו"לאלעזר הכהן", כהן גדול כפי שהוא בפני עצמו¹¹¹].

108 ולהעיר, שכאשר הפעולה היא כדבעי, אזי, גם באצבע קטנה יכול לפעול הרבה, כסיפור חז"ל (קה"ר בתחלתו) אודות רבי חנינא בן דוסא שרצה להעלות אבן לירושלים, וכאשר "נתן ידו ואצבעו עמהם" – "נמצאו עומדים בירושלים".

109 יהושע ו, יג.

110 מטות לא, כו ואילך.

111 שהרי אצל כהן גדול עצמו יש כמה אופנים – כפי שהוא בכלל ישראל, בכלל שבט לוי, בכלל הכהנים, עד לדרגתו כפי שהוא בפ"ע.

ולהעיר גם מהחילוקים בוידויים דכה"ג ביוהכ"פ: "אני וביתי", "אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך", "עמך בית ישראל".

99 אבות פ"א מ"ז.

100 קידושין מ, ב. וש"נ. ולהעיר גם מהפתגם הידוע שנוסף למה שלומד את התורה, צריכה התורה ללמד אותו (ראה לקו"ד ח"ב רמו, ב).

101 משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו. וש"נ.

102 פ"י (סה"מ תרנ"ט ע' סא).

103 מטות לא, ג.

104 פרש"י עה"פ.

105 דברים ג, יח.

106 להעיר משיחת בעל יום ההולדת הידועה – שמח"ת תרס"א

(לקו"ד ח"ד תשפ"ב, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך).

107 ראה פרש"י שלח יג, ג. וראה גם פרש"י עה"פ כאן.

- ועוד ועיקר – שכל זה צריך להיות חדור באהבת ישראל ואחדות ישראל, ופשיטא, ביטול עניני מדון ומריבה (קליפת מדין)¹¹², באופן שלא ישאר רושם כלל (כלשון המדרש¹¹³ "חרדא דרמא על אפי מיא"), שעל ידי זה מבטלים סיבת הגלות¹¹⁴, ובדרך ממילא בטל גם המסובב, הגלות.
- ובלשון הידוע דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹¹⁵ - "עמדו הכן כולכם": "עמדו" – עמידה בתוקף ("אנשים"), "הכן" – מוכנים ממש (על דרך "החלצו", "חלוצי צבא מזוינים"), "כולכם" – באופן של אהבת ישראל ואחדות ישראל.
- יד. וההתחלה בכל זה – בהתוועדות ("הקהל") של שמחה ביום השבת קודש ("מפקחין על צרכי ציבור בשבת"¹¹⁶, ובפרט) שממנו מתברך כ"ף מרחשון, בבית-הכנסת ובית-המדרש דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (בנו יחידו וממלא מקומו של בעל יום ההולדת דכ"ף מרחשון), במעמד חסידי ומקושריו כו', שעל ידי זה ניתוסף יותר בהברכה שיום השבת¹¹⁷ מברך את יום החמישי, כ"ף מרחשון.
- ולכן, יש לנצל זמן סגולה זה כדי להחליט החלטות טובות לעסוק בכל הענינים האמורים (ובמיוחד – עניני שמחה והקהל). בלי-נדר, אמנם, אבל בתוקף המתאים¹¹⁸, והעיקר – לקיימן בפועל ממש, החל מיום השבת, ובימים שלאחרי זה, ובמיוחד – ביום החמישי, כ"ף מרחשון¹¹⁹.
- ויש להוסיף בנוגע למעלת המקום שבו מתקיימת ההתוועדות שבה מקבלים החלטות טובות בעניני שמחה והקהל – בית-הכנסת ובית-המדרש דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – מכיון שעניני שמחה והקהל מרומזים בשמו של נשיא דורנו:
- "יוסף" – "יוסף ה' לי בן אחר"¹²⁰, שגם מ"אחר" עושים "בן"¹²¹, שלימות הענין ד"הקהל" גם ביחס לאלו שלעת עתה הם במעמד ומצב ד"אחר" (בגלוי),
- ו"יצחק" – ענין השמחה, כמו שכתוב בפרשתנו¹²² "כל השומע יצחק לי", "ישמח עלי"¹²⁴, וקשור גם עם השמחה דלעתיד לבוא – "אז ימלא שחוק פינו"¹²⁵.
- ולהעיר, שאף שענין זה נאמר בלשון עתיד – הרי זה רק בנוגע לגילוי, אבל עצם הענין ישנו בשלימות גם עתה, כידוע¹²⁶ המשל מ"אדם שיש לו תיבה מלאה אבנים טובות ומרגליות שהוא שמח מאד בהם אף שאינו רואה אותם כי הם סגורים בתיבה".
- ובפרט שיש בידו גם ה"מפתח" של התיבה, ובמילא, בכחו וביכלתו לפותחה, לראות ולהנות מתוכנה, בכל עת שירצה – גם ביום השבת, שהרי אין איסור בפתיחת תיבה ביום השבת, ואדרבה – על ידי זה ניתוסף בעונג שבת.
- והעיקר – פתיחת התיבה בפועל ממש, שאז מתגלים כל הענינים שנפעלו על ידי מעשינו ועבודתנו¹²⁷ - בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, ובאופן של זריזות – "אחישנה"¹²⁸, עד לזריזות שבזריזות

ישאר" מה לעשות בכ"ף מרחשון – שהרי (נוסף לכך שהלואי ותהי' זו ה"דאגה" היחידה) גם לאחר שיעסקו בזה במשך ד' ימים (מיום א' עד יום ד'). בודאי יתן הקב"ה כחות נוספים שיוכלו לעסוק בכל ענינים אלו ביתר שאת וביתר עוז (ע"ד מי שיש לו מנה כו' ד' מאות), ובפרט בבוא יום סגולה, שאז נעשה עליו שבאין-ערוך כו'.

(120) ויצא ל, כד.
(121) ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ (רכ, א ואילך). ועוד.

(122) כא, ו.
(123) אפילו "כל השומע", ועאכ"כ אצל זה שפועל ענין השמחה, מקור השמחה.

(124) פרש"י עה"פ.

(125) תהלים קכו, ב.

(126) לקו"ת דברים א, ב. סה"מ תרכ"ז ס"ע תלג ואילך. תרכ"ט ריש ע' רט. ועוד.

(127) ראה תניא רפ"ז.

(128) ישע"י ס, כב. סנהדרין צח, א.

(112) ראה סה"מ תרנ"ט ס"ע נג ואילך.

(113) ויק"ר פכ"ד, ג. וראה שיחת י"ב טבת תשמ"ז הערה 31. ועוד.

(114) ראה יומא ט, ב.

(115) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.

(116) ראה שבת קנ, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ד, ה"ה. שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת ס"ו ס"ב.

(117) כשם שבנוגע ליום השבת עצמו מוסיפים ישראל על התענוג שיש בשבת מצ"ע – "המענג את השבת" (שבת קיח, סע"א).

(118) וי"ל שאמירת בלי-נדר מוסיפה בתוקף הענין – דאף שאין זה בגדר חיוב מן התורה או אפילו מדרבנן (מכיון שאין זה בתורת נדר), הרי אדרבה, יש בזה עילוי גדול יותר, ע"ד ובדוגמת העילוי דמנהג ישראל לגבי חיוב מן התורה או מדרבנן, כידוע בביאור מעלת ההקפות, שאין אלא מנהג ישראל, לגבי ניסוך המים שמדברי סופרים, וניסוך היין שמן התורה (לקו"ת סוכות פ, סע"ג. סידור (עם דא"ח) שער הסוכות רט, ב. ובכ"מ).

(119) ופשוט, שאין "לחשוש" שאם יעסוק לפני כ"ף מרחשון לא

1 (דוגמת הזריזות דכהן גדול שלמעלה מהזריזות דכהנים סתם¹²⁹), כאמור, ש"לא עיכבן המקום כהרף עין", תיכף
2 ומיד ממש.

* * *

3 טו. כל האמור לעיל מודגש ביותר בקשר ובשייכות לכינוס דכ"ף מרחשון שיתקיים בארצנו הקדושה:
4 בשנים האחרונות הונהג לערוך כינוס בכ"ף מרחשון בקשר ובשייכות לשובם של האורחים שליט"א מנסיעתם
5 לחגוג את חודש השביעי¹³⁰ בד' אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, להשתטח על הציון הק', להשתתף
6 בתפלות ובהתוועדויות וכו' וכו', ובשובם לארצנו הקדושה מתאספים כולם יחדיו כדי "לחיות מחדש" את רגעי
7 ההתעלות וההתעוררות המיוחדים, על מנת להמשיכם על ובכל השנה כולה, כולל ובמיוחד על ידי קבלת
8 החלטות טובות ברבים, באופן ד"איש את רעהו יעזורו"¹³¹.

9 ומזה מובן, שבכינוס זה מודגשים שני הענינים האמורים לעיל: (א) השלימות דט"ו מרחשון – להמשיך
10 עניני חודש תשרי על ובכל השנה כולה, שזוהי מטרת הכינוס. (ב) הענין דכ"ף מרחשון – יום ההולדת דכ"ק
11 אדמו"ר נשמתו עדן.

12 ובשניהם – ההדגשה המיוחדת דשנה זו: בנוגע להמשכת עניני חודש תשרי על ובכל השנה כולה – שמחה
13 והקהל, ובנוגע לכ"ף מרחשון – העילוי דקכ"ז שנה, שלימות העבודה, כנ"ל בארוכה.

14 טז. ועוד ענין עיקרי בנוגע להכינוס:
15 אחד הענינים העיקריים בהכינוס – הדגשה מיוחדת בנוגע לענין ה"שליחות". החל מכינוסם של השלוחים
16 שליט"א, הן השלוחים שזכו ונתמנו בשנים שלפני זה, והן השלוחים שזכו ונתמנו לאחרונה, להתייעץ ביניהם
17 כיצד להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בעבודת השליחות, כולל גם – שמהם יראו וכן יעשו רבים, שגם הם יצטרפו
18 לעבודת השליחות.

19 ובפרטיות יותר – בנוגע לעבודת השליחות¹³²:
20 כל אחד ואחד מישראל הוא – "שלוחו של אדם (העליון) כמותו"¹³³, ועד "כמותו דהמשלח ממש"¹³⁴,
21 ושליחותו היא – "אני נבראתי לשמש את קוניי"¹³⁵, על ידי קיום התורה ומצוות, "היו מכבדין את המצוות שהן
22 שלוחי"¹³⁶, ועד שמשלים את הכוונה העליונה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, על ידי זה שמגלה בכל דבר
23 ודבר שבעולם את מציאותו האמיתית – "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו"¹³⁷.

24 ותכלית השלימות דעבודת השליחות דכל אחד ואחד מישראל היא – בימות המשיח, שאז, יקויים היעוד¹³⁸
25 "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", גילוי אלקות בכל העולם כולו, דירה לו יתברך.

26 ועל פי זה יש לבאר הרמז ש"שליח" בתוספת יו"ד בגימטריא "משיח"¹³⁸:
27 כאשר ה"שליח" מצרף יו"ד, היינו, שמצרף את עשר כחות נפשו¹³⁹ לעבודת השליחות, ועוד ועיקר, שממלא
28 את שליחותו לפעול גם על הזולת¹⁴⁰, עד לפעולה בכל ישראל שנחלקים בכללות לעשר סוגים¹⁴¹ – אזי נתמלאת
29 תכלית ומטרת השליחות בתכלית השלימות – ביאת משיח.

30 וכאמור, ענין זה שייך לכל אחד ואחד מישראל, אלא, שמודגש הדבר בפועל ובגלוי אצל אלו שנקראים
31 "שלוחים" בגלל התעסקותם בכל הנ"ל בפועל ממש.

(139) ה"ציבור" הפרטי שבו – כידוע הסיפור עם הרה"ק ר' יוסף יצחק בנו של הצ"צ (זקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שנקרא על שמו), שאמר, שתפלה בציבור ענינה "לצבור" את עשר כחות הנפש שלו (ראה "התמים" ח"ב ס"ע מה [ענה, א] ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 477 ואילך). וראה גם פ"י מהרז"ו לב"ר פפ"ד, א. (140) ולהעיר, שגם בהתחלת העבודה – "מאימתי קורין את שמע" – מודגש לא רק הענין דקבלת עול מלכות שמים (קדימת פרשה ראשונה לפרשה שני), עבודת עצמו, אלא גם "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", כולל שערי העיר והמדינה כו', היינו, הפעולה גם בעולם.

(141) ראה זח"ב פב, א. לקו"ת ר"פ נציבים. ובכ"מ.

(129) ראה שבת כ, א. וש"נ. רמב"ם הל' שבת פ"ג ה"ב.
(130) עד שבעה במרחשון, כולל גם השלימות דט"ו מרחשון.
(131) ישעי' מא, ו.
(132) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 329. ועוד.
(133) ברכות לד, ב – במשנה. וש"נ. וראה לקו"ת ויקרא א, ג. ובכ"מ.
(134) לקו"ת שם. וראה שו"ת הריב"ש סרכ"ח. ועוד.
(135) משנה וברייתא סוף מס' קידושין.
(136) תנחומא ויגש וא"ו.
(137) אבות ספ"ו.
(138) ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשמ"ו. ועוד.

יז. ויהי רצון – והוא העיקר – שעל ידי כינוס זה יתוסף חיזוק ועידוד בעבודת השליחות ביתר שאת וביתר עוז, כולל ובמיוחד בנוגע לענינים העיקריים דשנה זו – שמחה והקהל¹⁴², ועד שפועלים את תכלית הכוונה דעבודת השליחות – "שליח" בתוספת יו"ד בגימטריא "משיח" – ביאת דוד מלכא משיחא.
ולהוסיף ולהבהיר:

ישנם המתעטפים ב"איצטלא של משי" ("זיידענע זופיצע"), וטוענים, היתכן שעבודת השליחות תהיה בשביל לפעול ביאת משיח – הרי זו עבודה "שלא לשמה"¹⁴³, "על¹⁴⁴ מנת לקבל פרס"?!
הן אמת שאין כוונתו בשביל חיי העולם הזה כו', אלא, בשביל ענין הכי נעלה, ביאת המשיח, אבל, סוף כל סוף הרי זה "על מנת לקבל פרס", ואדרבה – "פרס" הכי גדול!
והמענה לזה – בדברי הרמב"ם:

אודות היעודים הגשמיים שבתורה, "אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'"¹⁴⁵ – מבאר הרמב"ם¹⁴⁶ שאין זה בגדר של שכר, כי אם, ש"הבטיחנו בתורה . . . שיסיר ממנו כל הדברים המונעים ידינו מלעשותה . . . וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה . . . כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להם, אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה".

וממשיך¹⁴⁷, "ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח, כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירכו בחכמה".

ונמצא, שהפעולה וההשתדלות בכל הקשור להבאת המשיח אינה בגדר "על מנת לקבל פרס", כי אם, דבר הכרחי להסרת המניעה ונתינת אפשרות לקיום התורה ומצוות בתכלית השלימות.

יח. וענין זה – ההכרח דביאת המשיח בשביל שלימות העבודה דתורה ומצוות – הוא בהדגשה יתירה בדורנו זה.
ובהקדמה:

הצורך בביאת המשיח אינו ענין שנתחדש לאחרונה... שהרי, בכל הדורות מתפללים ומבקשים בני ישראל על ביאת המשיח, ועד כדי כך, שאפילו משה רבינו ביקש על זה – "שלח נא ביד תשלח" ("ביד אחר . . . שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד")¹⁴⁸, כלומר, משה רבינו ביקש שהגאולה ממצרים תהיה על ידי "גואלם לעתיד", משיח צדקנו. ועל אחת כמה וכמה בספר תהלים של דוד המלך – ריבוי תפלות ובקשות על הגאולה.

והגע עצמך:

אם בזמנו של משה רבינו היה צורך בביאת המשיח, גם כאשר בני ישראל היו במדבר, כשהקב"ה נתן להם כל צרכיהם מן המוכן (ואם היו רוצים, היו יכולים להיות מנותקים לגמרי מאומות העולם) – בזמן הגלות, כשישנם "מלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן", "החושך יכסה ארץ וערפל לאומים"¹⁴⁹, ובפרט חושך כפול ומכופל דעקבות משיחא, לאחר שכבר "כלו כל הקיצין"¹⁵⁰ – בודאי ובודאי מורגש הצורך וההכרח הכי גדול דביאת המשיח תיכף ומיד!

ומכיון שכן, צריכים לראות שכל ישראל יצעקו "עד מתי", עד שלא ישאר אפילו יהודי אחד שלא יצעק "עד מתי", ואז, בודאי ממלא הקב"ה תפלתם ובקשתם של ישראל, "הן אל-כביר ולא ימאס"¹⁵¹, ובאופן ש"מיד הן נגאלין"¹⁵².

(147) שם ה"ב.

(148) שמות ד, יג ובפרש"י.

(149) ישע' ט, ב.

(150) סנהדרין צז, ב.

(151) איוב לו, ה. ברכות ח, רע"א. שו"ע אדה"ז או"ח רסנ"ב,

וסו"ס קא.

(152) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(142) להעיר, שכללות עבודת ה"שליח" היא – "הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' ליראה את ה'", ועבודתו צריכה להיות בשמחה – כמרומו בשמו, "שליח" בגימטריא "שמח" (לקו"ש חכ"ה ע' 342. התועדויות תשד"מ ע' 522. ועוד).

(143) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ה.

(144) ראה אבות פ"א מ"ג. רמב"ם שם ה"ד.

(145) ר"פ בחוקות.

(146) שם פ"ט ה"א.

1 [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לצעוק "עד מתי", וכל הקהל אחריו. ואחר כך אמר: כדי לשלול ענין של
2 עצבות – יצעקו "עד מתי" מתוך ניגון (וניגנו "עד מתי").]

* * *

3 יט. מאמר ד"ה ויטע אשל בבאר שבע.

* * *

4 כ. נהוג בכל התועדות דיום השבת קודש ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות אבי
5 אדוני מורי ורבי על הזהר דפרשת השבוע, וכן הלכה בשיעור היומי ברמב"ם.
6 וכרגיל למצוא בכל שיעורים אלו קשר ושייכות לענינא דיומא – כתורת רבינו הזקן הידועה¹⁵³ שצריכים
7 לחיות עם עניני התורה שלומדים בזמן זה.

8 כא. בנוגע לפירוש רש"י – נתעכב על ענין שרש"י מזכיר בפירושו את שמו של בעל המאמר. ובהקדמה:
9 כשרש"י מביא פירוש מדברי חז"ל בפירוש פשוטו של מקרא, הנה, ברוב הפעמים אינו מזכיר את שמו של
10 בעל המאמר, מכיון שמפרש זאת בפשטות הכתובים. ובמקומות שמזכיר גם שמו של בעל המאמר – הרי זה
11 מפני שישנה שאלה מסויימת (וכיוצא בזה) שמתורצת על ידי זה שיודעים שבעל המאמר הוא פלוני בן פלוני,
12 על יסוד מאמר נוסף שלו וכו'. אלא, ששאלה זו אינה בפשטות הכתובים (כל כך), שאז, היה צריך לתרצה
13 בפירוש, כי אם, שאלה שיכולה להתעורר אצל "תלמיד ממולח", ולכן, מסתפק רש"י בכך שמרמוז את התירוצ
14 על ידי זה שמזכיר שמו של בעל המאמר.

15 ובנוגע לעניננו:

16 על הפסוק "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה גו'" (בסיום פרשתנו)¹⁵⁴ – מפרש רש"י: "אמר רבי אבא,
17 אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי וכו'". ויש צורך בביאור והסבר בטעם הזכרת שמו של בעל המאמר
18 – רבי אבא.

19 גם צריך להבין – בכללות הפירוש:

20 (א) מהו הקושי בפסוק "כי עתה ידעתי וגו'" שרש"י זקוק לאריכות הביאור – "אפרש לפניך את שיחתי,
21 אתמול אמרת לי כו', וחזרת ואמרת כו', עכשיו אתה אומר לי כו', אמר לו הקב"ה וכו'". (ב) הלשון "אפרש
22 לפניך את שיחתי" – לשון בלתי רגיל כלל בפירוש רש"י.

23 כב. ועוד ענין בפירוש רש"י שמזכיר שמו של בעל המאמר – בהתחלת הפרשה.

24 - ובהקדמה, שכבר דובר פעם בענין זה¹⁵⁵, אבל אף על פי כן, בודאי ישנם כמה וכמה שאינם זוכרים שדובר בזה,
25 ופשיטא שאינם זוכרים את תוכן הביאור (ואף על פי כן, שנתם ערבה להם...), ולכן, מכיון שמדברים כבר אודות
26 הזכרת שמו של בעל המאמר בסיום הפרשה, יש להעיר גם אודות הזכרת שם בעל המאמר בהתחלת הפרשה -

27 "וירא אליו, לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו הי' ובא הקב"ה ושאל בשלומי".

28 וגם כאן צריך להבין בתוכן הפירוש: מנא לי' לרש"י בפשוטו של מקרא (א) שהקב"ה בא "לבקר את

29 החולה". (ב) ב"יום שלישי למילתו" דוקא?

30 וכפי שיתבאר לקמן.

31 כג. בהערות אבי אדוני מורי ורבי¹⁵⁶ מובא מאמר הזהר¹⁵⁷ "אמר לי' ר' יהודה לר' יוסי פתח פומך ולעי

32 באורייתא דהא שכינתא אשתכח גבך וכו' ("פתח פיך ודרוש בתורה כי השכינה אצלך היא"), פתח ר' יוסי ואמר

33 אשתך¹⁵⁸ כגפן פורי' וגו'¹⁵⁹.

(157) פרשתנו קטו, ב.

(153) ראה "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(158) תהלים קכח, ג. – המזמור דבעל יום ההולדת החל מכ"ף

(154) כב, יג.

מרחשון שנה זו. וראה לעיל הערה 65.

(155) ראה לקו"ש ח"ה ע' 77 ואילך, ובהערה 49 שם. ח"כ ע' 65

(159) להעיר מב"ר פרשתנו פנ"ג, ג. – השייכות ד"אשתך כגפן

ובהערה 31.

פורי' ל"וה' פקד את שרה גו'" (פרשתנו כא, א) – שמה דלה"ק של

(156) לקוטי לוי"צ פרשתנו ריש ע' עג.

ומבאר אאמו"ר פרטי הענינים על דרך הקבלה. אבל, אינו מבאר הלימוד וההוראה בעבודת האדם לקונו, כפי שיתבאר לקמן.

כד. בשיעור היומי ברמב"ם ישנו ענין שחזור ונשנה כמה פעמים – שלא כדרכו של הרמב"ם שסומך על מה שכתב בהלכות שלפני זה, ועל אחת כמה וכמה בענין שכתב בהלכות אלו עצמם, כדלקמן. ובהקדים – המדובר כמה פעמים אודות הכלל¹⁶⁰ שהרמב"ם סומך על מה שכתוב בהלכות שלפני זה, שלכן, בהכרח ללמוד את ספר הרמב"ם על הסדר דוקא, דמכיון שבהלכות שלאחרי זה סמך על מה שכתוב בהלכות שלפני זה (כלומר, שלא פירש ענין מסויים, וכיוצא בזה, בהסתמכו על כך שיודעים זאת ממה שכתוב לפני זה), הרי, אם לא ילמד מה שכתוב בהלכות שלפני זה, יבוא לידי טעות.

אמנם, לדאבונו, ישנם כאלו שבחרו ללמוד אך ורק הלכות מסויימות מספרו של הרמב"ם, ואינם לומדים על הסדר, מהתחלת הספר כו', וממשיכים בדרך זו – אף שכבר עברו את הגיל ד"בן ארבעים לבינה, בן חמישים לעצה, בן ששים לזקנה¹⁶¹.

דרך לימוד כזו – מופרכת לגמרי, שכן, מלבד חומר הענין ד"האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה"¹⁶² [אף שבודאי אינו אומר שמועה זו אינה אמיתית, שלא נאמרה למשה מסיני, חס ושלום¹⁶³, כי אם, ש"אינה נאה"], יכול גם לבוא לידי טעות בלימוד הרמב"ם, מכיון שאינו יודע מה שהבהיר הרמב"ם בהלכות שלפני זה. ובפרט כאשר מחדש "חידושים", ומכיון שיש לו כסף, מדפיס ומפרסם את "חידושו", "חידושים" שבטעות יסודם, מכיון שלא למד הרמב"ם על הסדר.

ומה שמביאים רא"י שיש גדולי ישראל שחיברו חיבורים על הרמב"ם ולא כתבו מאומה על ההלכות הראשונות שברמב"ם – הרי, מובן וגם פשוט שאין זה ראייה והוכחה כלל שלא למדו ולא ידעו חס ושלום את ההלכות הראשונות שבספרו של הרמב"ם!

ונחזור לענינו – שבשיעור היומי חוזר הרמב"ם על דבריו¹⁶⁴:

בשיעור היומי¹⁶⁵ נתבאר פרטי דיני מכירה – "המוכר דבר שיש לו תשמישין, לא מכר את התשמישין אלא אם כן פירש"¹⁶⁶, ובהמשך ההלכות מביא כמה וכמה דוגמאות – ממכירת בית, חצר, שדה ועיר, וכיוצא בזה. ומסיים¹⁶⁷, "אין כל אלו הדברים וכיוצא בהם מענינים אמורים אלא במקום שאין שם מנהג ולא שמות ידועים לכל דבר ודבר בפני עצמו, אבל במקום שנהגו שהמוכר כך מכר כך, הרי זה מכור, וסומכין על המנהג. וכן מקום שאין קורין אלא בית לבית לבדו, או שקורין בית לבית וכל סביבותיו ולכל שעל גביו, הולכין אחר לשון אנשי המקום. . בכל הולכין אחר השמות הערוכות בפי הכל".

ומוסיף¹⁶⁸, "וזה עיקר גדול בכל דברי משא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם באותו המקום ואחר המנהג, אבל מקום שאין ידוע בו מנהג ולא שמות מיוחדין, אלא יש קורין כך ויש שקורין כך, עושים כמו שפרשו חכמים בפרקים אלו".

ובפרק שלאחרי זה¹⁶⁹ מבאר עוד כמה פרטי דינים בנוגע למכירת ספינה, קרון וכיוצא בזה, ומסיים¹⁷⁰, "אל ילוז מעיניך העיקר הגדול בדברים אלו, שהוא מנהג המדינה והשמות הידועים ביחוד לכל דבר ודבר, ובמקום שאין מנהג ולא שם שהכל אומרים לו ביחוד ולא שתוף, הולכין אחר אלו הכללות שבארו חכמים, כמו שביארנו".

ועל דרך זה בשיעור דמחרת¹⁷¹ - "וכן כל הדברים האלו במקום שאין שם מנהג כמו שביארנו, אבל במקום שיש מנהג, הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום הידועים להן".

(166) ריש פכ"ה.

(167) פכ"ו ה"ז.

(168) שם ה"ח.

(169) פרק כז.

(170) שם הי"א.

(171) סוף פכ"ח.

זוגתו הרבנית רבעל יום ההולדת (אם כ"ק מו"ח אדמו"ר).

(160) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ו. וש"נ.

(161) אבות ספ"ה.

(162) עירובין סד, א.

(163) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח.

(164) ראה גם לקו"ש חלק לד' ע' 138 הערה 4.

(165) הלכות מכירה פרקים כה-כו.

1 וצריך להבין – כפי שהעירו מפרשי הרמב"ם – מדוע חוזר וכופל הרמב"ם את ה"עיקר הגדול" שהולכים
2 אחר המנהג ולשון בני אדם כו', ואינו מסתפק לכתוב ענין זה פעם אחת, ולהדגיש מיד את הזהירות שבדבר,
3 "אל ילוז מעיניך כו'"?
4 וכפי שיתבאר לקמן.

5 כה. בהמשך להמדובר אודות שיעורים בתורה, הרי, על פי מאמר רו"ל¹⁷² "אגברו חמרא אדרדקי כי היכי
6 דלימרו מילתא, כיון דאיבסום פתחו ואמרו כו'", היינו, ש"יין" מעורר אמירת חידושי תורה¹⁷³ - יש להזכיר גם
7 על דבר חלוקת משקה, יין שרף¹⁷⁴.
8 וכרגיל, יגשו עתה אלו שהכינו קנקני משקה עבור התוועדיות ומסיבות כו', ויכריזו כו' ויזמינו את המסובים כאן.
9 ויהי רצון שתהי' הצלחה בכל פעולות אלו, החל מקיומן של ההתוועדיות והמסיבות "ברוב עם", באופן
10 ד"הקהל", אשר, על ידי זה ניתוסף גם בשמחה, כנראה במוחש שכאשר כמה וכמה אנשים מתאספים יחדיו,
11 "ברוב עם", אזי ניתוסף בענין השמחה, ועד שזוכים לשלימות השמחה – "שמחת עולם על ראשם".
12 [לאחרי חלוקת המשקה – התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

13
14 כו. בנוגע לביאור בפירוש רש"י – יש להקדים את הביאור בהתחלת הפרשה (ובפרט שהביאור בזה קצר
15 יותר מהביאור בסיום הפרשה), "וירא אליו, לבקר את החולה וכו'":
16 הכרחו של רש"י ש"וירא אליו" הוא כדי "לבקר את החולה" – משום שלא נזכר לאחרי זה שהקב"ה אמר
17 לו דבר מסויים, כי אם "וירא אליו" בלבד (שהרי מיד לאחרי זה מסופר "וישא עיניו וירא גו'"), ולכן, בהכרח
18 לומר ש"וירא אליו" בא בהמשך לענין המילה (בס"פ לך לך), שמכיון שאברהם הי' חולה בגלל המילה, בא
19 הקב"ה ("וירא אליו ה'") "לבקר את החולה".

20 וההכרח שהיה זה "יום שלישי למילתו", ולא יום שני למילתו¹⁷⁵ - מובן גם בפשטות, ובהקדמה¹⁷⁶, שיש
21 ענינים שרש"י לא צריך לומר לבן חמש מכיון שידועם ממה שרואה בביתו, מאופן חינוכו וכו'¹⁷⁷, ועל דרך זה
22 גם בענינינו:

23 הבן חמש למקרא רואה את סדר ההנהגה בנוגע לברית מילה (אצל אחיו הקטן, וכיוצא בזה), שביום הראשון
24 עושים "רעש גדול" – שהרי לברית מילה באים הרבה אנשים וכו'; ביום השני אין דבר מיוחד, ואדרבה, נמנעים
25 מלבוא כדי שלא להטריח את ההורים שצריכים לטפל ברך הנימול, שלא יצטרכו להתפנות להגיש כסא וכו';
26 וביום השלישי נעשה שוב "רעש" – שהמוהל מגיע לבית לשאול בשלומו של הרך הנימול, ולעסוק בעניני
27 הרפואה כו'¹⁷⁸.

28 ומזה מבין גם בנוגע למילת אברהם – ש"וירא אליו" "לבקר את החולה" היה ב"יום שלישי למילתו", שאז,
29 "בא הקב"ה ושאל בשלומו".

30 ובטעם הזכרת שם בעל המאמר – "רבי חמא בר חנינא" – יש לומר, שבשם זה מרומז תוכן הענין ד"וירא
31 אליו, לבקר את החולה":

32 "חמא" – בלשון ארמי¹⁷⁹ - פירושו ראה, שזהו ענין ד"וירא אליו".

(176) ראה גם שיחת ש"פ לך לך שנה זו ס"ט.
(177) ולדוגמא בנדו"ד, שרש"י לא צריך לבאר שהסיבה לכך
שהקב"ה בא לבקר את החולה היא להיותו חנון ורחום כו', מכיון
שהבן חמש למקרא יודע זאת מעצמו, כפי שאומר בתפלה, נוסף לכך
ששמע מהוריו כו'.
(178) שהרי, עד ג' ימים נחשב לחולה שיש בו סכנה, ומחללין עליו
את השבת (רמב"ם הל' מילה פ"ב ה"ח. הל' שבת פ"ב הי"ד).
(179) אבל, תיבה רגילה ביותר, שלכן יודעה גם בן חמש למקרא
(ובפרט "תלמיד ממולח").

(172) סנהדרין לח, סע"א.
(173) ורק בנוגע להוראה – שיכור אסור להורות (רמב"ם הל' ביאת
המקדש פ"א ה"ג-ד).
(174) שהרי, בענין זה אין חילוק בין יין למשקה המשכר, כשם
שהדין דשיכור אסור להורות אינו בשתיית יין דוקא, אלא כל משקה
המשכר (שם ה"ג).
(175) ובנוגע ליום הראשון – הרי, ע"פ מ"ש ברש"י ישן (ס"פ לך
לך) ש"הקב"ה שלח ידו ואחז עמו, שנאמר (נחמי' ט, ח) וזכרת עמו
הברית, לו לא נאמר אלא עמו", הי' הקב"ה נוכח בעת הברית, ושוב
לא הוצרך לבקרו בו ביום.

- 1 ו"חנינא" – מלשון חנון ורחום, שזוהי הסיבה לכך שהקב"ה בא לבקר את החולה, להיותו חנון ורחום.
- 2 ונמצא, שהשם "חמא בר חנינא" הוא הוא תוכן הענין ד"וירא אליו לבקר את החולה"¹⁸⁰: "חמא" – "וירא",
- 3 "בר" – תולדה, תוצאה ומסובב מ"חנינא", היותו חנון ורחום, שבגלל זה "וירא אליו, לבקר את החולה".
- 4 כז. הביאור בפירוש רש"י דיבור המתחיל כי עתה ידעתי, "אמר רבי אבא וכו'":
- 5 כאשר לומדים את הפסוק "ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלקים
- 6 אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" – מתעוררת שאלה פשוטה אצל בן חמש למקרא:
- 7 מהו הצורך בנתינת טעם – "כי עתה ידעתי גו'" – להציווי "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה",
- 8 לכאורה, כששמע אברהם אבינו את הציווי "אל תשלח ידך אל הנער", בודאי שמח ביותר שבנו יחידו ישאר
- 9 בחיים¹⁸¹, ומהו הצורך בנתינת טעם "כי עתה ידעתי גו'"?!
- 10 ועל כרחך צריך לומר שהיה איזה ענין בינתיים (לאחרי הציווי "אל תשלח ידך אל הנער"), שעל זה בא
- 11 המענה "כי עתה ידעתי גו'".
- 12 ולכן מפרש רש"י שבינתיים היתה שיחתו של אברהם להקב"ה, שיחה שלימה כו', "אמר לו אברהם
- 13 (להקב"ה) אפרש לפניך את שיחתי", ותוכן דבריו, "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח
- 14 נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער"!
- 15 ועל זה השיב לו הקב"ה, "לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח, מוצא שפתי לא
- 16 אשנה, לא אמרתי לך שחטו, אלא העלהו, אסקתי אחתי", (וטעם הדבר) כי עתה ידעתי, מעתה יש לי מה
- 17 להשיב לשטן ולאומות התמהים מה היא חיבתי אצלך, יש לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלקים אתה",
- 18 כלומר, לא היה זה אלא נסיון להראות לכל "כי ירא אלקים אתה", מכיון ש"לא חשכת את בנך את יחידך
- 19 ממני".
- 20 כח. ליתר ביאור:
- 21 לכאורה, גם אם אינו מבין את הנהגתו של הקב"ה, "אתמול אמרת לי כו' וחזרת ואמרת כו' עכשיו אתה
- 22 אומר לי כו'" – היה לו לשמוח שיצחק נשאר בחיים, ולהזדרז להורידו מעל גבי המזבח כו', מבלי לשאול
- 23 שאלות מיותרות?!
- 24 אלא, שאברהם לא היה יכול לעבור לסדר היום מבלי לפרש את שיחתו לפני הקב"ה, כשיש לו שאלה וקושיא
- 25 על הנהגתו של הקב"ה – ענין הנוגע לאמונה בהקב"ה.
- 26 והגע עצמך:
- 27 כל נסיון העקידה לא היה אלא כדי להוכיח ולהראות לכל העמים את גודל ותוקף האמונה דאברהם אבינו
- 28 בהקב"ה, ואיך יתכן שבסופו של דבר ישאר אברהם אבינו עם שאלה וקושיא (היפך ענין האמונה) על הנהגתו
- 29 של הקב"ה – היפך תכלית ומטרת נסיון העקידה?!
- 30 ולכן, לא היה אברהם אבינו יכול להחריש, אלא אמר להקב"ה "אפרש לפניך את שיחתי כו'", עד שהשיב לו
- 31 הקב"ה שאין כאן שום שינוי, "מוצא שפתי לא אשנה וכו'".
- 32 כט. אמנם, "תלמיד ממולח" יכול להוסיף ולשאול: סוף כל סוף, כיצד יתכן שאצל אברהם אבינו היה מקום
- 33 לשאלה וקושיא על הנהגתו של הקב"ה?!
- 34 והתירוץ לזה מרמז רש"י בהזכרת שמו של בעל המאמר – רבי אבא:
- 35 במסכת חגיגה¹⁸² שנינו: "כל שלא חס על כבוד קונו . . מאי היא. ר' אבא¹⁸³ אמר זה המסתכל בקשת".

אבל, ידוע הכלל (דרכי שלום (בשד"ח קה"ת) כללי הש"ס אות ס' סתי"ז, וש"נ) שסוגיא שהיא במקומה ראוי לסמוך עלי' יותר מסוגיא שאינה במקומה (אלא שהובאה דרך אגב בסוגיא אחרת). ובנדו"ד, המקום העיקרי שבו נתבארו הענינים השייכים ל"כבוד קונו" הוא – במסכת חגיגה, ושם הובא מאמר זה בשם ר' אבא.

(180) ויש לומר, שמשמע זה אמר רבי חמא בר חנינא מאמר זה – מכיון שזה ענינו הוא ("אט דאס איז ער").
(181) כמובן וגם פשוט גודל שמחת האב כשבנו יחידו שנולד לו לעת זקנתו – ניצל מסכנה דהיפך החיים!
(182) טז, א.
(183) להעיר, שבמסכת קידושין (מ, א) הובא מאמר זה בשם רבה,

- 1 ויובן בהקדם דיוק הלשון "המסתכל בקשת", לא ראה סתם¹⁸⁴, כי אם, הסתכלות באופן של עיון והתבוננות
2 כו' בתוכן ענין הקשת.
- 3 וטעם הדבר (שאין להסתכל ולהתבונן בתוכן ענין הקשת) – מכיון שיכולה להתעורר שאלה וקושיא על הנהגתו
4 של הקב"ה: היתכן שבתחילה, כשראה ש"רבה רעת האדם בארץ"¹⁸⁵, "כי השחית כל בשר את דרכו"¹⁸⁶, הביא
5 מבול לשחת כל בשר, ואחר כך כרת ברית ש"לא יהיה עוד מבול לשחת הארץ"¹⁸⁷, "זאת אות הברית . . את
6 קשתי נתתי בענן . . והיה בענני ענן על הארץ (כשתעלה במחשבה לפני להביא חושך ואבדון לעולם) ונראתה
7 הקשת בענן וזכרתי את בריתי . . ולא יהיה עוד המים למבול גו"¹⁸⁸, היינו, שגם עולם מושחת כדור המבול
8 (ואפילו גרוע יותר כו') צריך להשאר בקיומו.
- 9 ומזה מובן שיתכן מעמד ומצב שמחייב שהקב"ה ירצה להביא מבול, ואף על פי כן, כורת ברית שלא להביא
10 מבול, היינו, שיש סיבה צדדית שבגלל זה נמנע הקב"ה למלא רצונו להביא מבול, ועל דרך זה בנידון דידן,
11 שאף שרצה שאברהם יקריב את יצחק בנו על גבי המזבח – כפי שחשב אברהם – נמנע למלא רצונו (באמרו
12 "אל תשלח ידך אל הנער") מפני סיבה צדדית כו'.
- 13 אלא שאף על פי כן, הא גופא שיכול להיות ענין צדדי שבגלל זה ימנע הקב"ה למלא את רצונו – אינו
14 בהתאם ל"כבוד קונו", ולכן, מדגיש ר' אבא את חומר ושלילת הענין דהסתכלות בקשת כו'.
- 15 ועל פי זה יומתק שר' אבא הוא בעל המאמר ש"אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי וכו'" – כדי שלא
16 תשאר אצלו קא סלקא דעתך שלא נתמלא רצונו של הקב"ה בשלימות, על ידי זה שהשיב לו הקב"ה "מוצא
17 שפתי לא אשנה וכו'".
- 18 ל. הביאור בהערות אבי אדוני מורי ורבי:
19 בטעם אמירת ר' יהודה לר' יוסי "פתח פומך ולעי באורייתא" – מבאר אבי אדוני מורי ורבי ש"ר' יוסי הוא
20 בחינת מלכות . . ולכן שכינתא שהיא בחינת מלכות אשתכחת גבי ר' יוסי דוקא, אם שר' יהודה שהוא בחינת
21 חסד הוא למעלה ממנו. אך היה צריך שר' יהודה יאמר לו פתח פומך, כי הרי ר' יהודה הוא בחינת חסד
22 שלמעלה מר' יוסי מלכות, ואם כן לא היה אומר לפניו דברי תורה, לכן היה צריך שיאמר לו ר' יהודה וכו'".
- 23 ונקודת הענין בנוגע להוראה בעבודת האדם לקונו – שגם אמירת דברי תורה, אפילו על ידי ר' יוסי ששכינה
24 עמו ("שכינתא אשתכח גבך"), צריכה להיות חדורה בבחינת החסד דוקא, שלכן, ר' יהודה הוא האומר לר' יוסי
25 – בחינת המלכות ששרשה מהגבורות¹⁸⁹ – "פתח פומך ולעי באורייתא".
- 26 ובאותיות פשוטות:
- 27 יכול משהו לחשוב שלהיותו "למדן", וגם "ירא שמים", בבחינת "שכינתא אשתכח גבך" – יכול לעשות
28 כפי שמתקבל אצלו כו', ובפרט אם הוא גם "עשיר" – "עשיר יענה עזות"¹⁹⁰.
- 29 ועל זה באה ההוראה שאפילו אמירת דברי תורה על ידי ר' יוסי צריכה להיות חדורה בבחינת החסד, שלכן,
30 אין לו לסמוך על עצמו, כי אם, לקיים הוראת המשנה¹⁹¹ "עשה לך רב", למנות לעצמו רב שהוא מבחינת החסד
31 (דוגמת ר' יהודה).
- 32 לא. הביאור בשיעור היומי ברמב"ם:
- 33 בנוגע ל"עיקר הגדול" שבמשא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם ואחר מנהג המדינה, יש לומר, שהרמב"ם
34 חוזר וכופל זה מצד גודל החידוש והתמיהה שבדבר.
- 35 דלכאורה, הרי זה דבר תמוה לגמרי: מכיון שכל פרטי הדינים באופן המכירה נתפרשו בתורה על ידי חכמים
36 – היתכן להתחשב עם מנהג המדינה, מנהג התגרים, מנהג שהוא בניגוד ל"כללות שביארו חכמים"?

(189) ראה לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' קלו. ועוד. ולהעיר גם ש"יוסי" בגימטריא "אלקים", כדאיתא במשנה (סנהדרין נו, א) "דנין כו' בכינוי, יכה יוסי את יוסי", "דחשבונו של יוסי כחשבונו של אלקים" (פרש"י שם) – בחי' הגבורה.
(190) משלי יח, כג.
(191) אבות פ"א מ"ו. מט"ז.

(184) ואדרבה – "הרואה קשת בענן מברך זוכר הברית כו'",
ובמילא, בהכרח לראות את הקשת שיוכל לברך.
(185) בראשית ו, ה.
(186) נח ו, יב.
(187) שם ט, יא.
(188) שם יב ואילך ובפרש"י.

למאי נפקא מינה מה נעשה ב"וואל סטריט" – כשישנם "כללות שביארו חכמים"?!

ובפרט שבדין זה (שהולכין אחר "מנהג המדינה") אין חילוק בין מדינה של צדיקים למדינה של כו', עד למנהג המדינה דסדום ועמורה!... שהרי, לא מצינו שהולכין אחר מנהג המדינה רק לאחר שנתברר שתושבי המדינה מקיימים שבע מצוות בני-נח!

ולחוסף, שהמדובר לא רק אודות המכירה עצמה, אלא גם על כל המסתעף מזה, ולדוגמא: אם קידש אשה בהחפץ שאודותיו דנים אם נכלל במכירה אם לאו, שאז, השאלה היא (לא רק אם החפץ שלו אם לאו, אלא) אם קידושו קידושין, האם יש לה דין של אשת איש אם לאו.

ואם כן, גדולה עוד יותר התמיהה שבענין חמור כזה הולכין אחר "מנהג המדינה", "וואל סטריט", ולא אחר ה"כללות שביארו חכמים"!

ומצד גודל החידוש שבדבר, צריך הרמב"ם להדגיש ש"עיקר גדול, בכל דברי משא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם באותו המקום ואחר המנהג", ולחזור ולכפול "אל ילזו מעיניך העיקר הגדול בדברים אלו שהוא מנהג המדינה וכו'", כלומר, שענין זה גופא שבמשא ומתן הולכים אחר מנהג המדינה, ולא אחר ה"כללות שביארו חכמים", הוא – "עיקר גדול" בתורה!

לב. ויהי רצון, שלאחרי ה"רעש" שהיה לאחרונה ב"וואל סטריט", יתברר ויתגלה שהיה זה באופן של ירידה צורך עליה, כלומר, שהכוונה הפנימית היא שיבואו לעשירות גדולה ביותר, אלא, שמטעם הידוע ליוצרה הוצרכה להיות עליה (עשירות) זו על ידי הקדמת הירידה דוקא. ובפשטות – שתהיה עשירות כפשוטה לכל אחד ואחד מישראל, והעיקר – שינצלו את העשירות לנתינת הצדקה בשופי,

ובלשון רבינו הזקן בספר התניא¹⁹²: "יד המחלקת צדקה",

כולל גם – שאין צורך בענין של מחשבה והתבוננות על ידי המוח שבראש, אלא, היד עצמה¹⁹³ היא במעמד ומצב ד"מחלקת צדקה", שלוקחת כל המעות שבכיס, שבהם היה יכול לקנות חיי נפשו¹⁹⁴, ומחלקת אותם לצדקה,

ולא עוד, אלא, שנתינת הצדקה היא בסבר פנים יפות¹⁹⁵, כלומר, מלבד פעולתה של היד בחלוקת הצדקה, פועלת היא גם על הפנים (על ידי רגש הלב והשכל שבמוח) – סבר פנים יפות.

והרי הובטחנו ש"גדולה צדקה שמקרבת (ומביאה) את הגאולה"¹⁹⁶ – גאולה האמיתית והשלימה על ידי דוד מלכא משיחא, במהרה בימינו ממש, ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח ציבור שיחי' לגנן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש".

אחר כך הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות אמירת ברכה אחרונה].

194 ראה תניא פל"ז (מח, סע"ב).
195 ראה ב"ב ט, ב. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ד.
196 ב"ב י"ד, א. וראה תניא שם.

192 פכ"ג (כח, ב).
193 ע"ד מארז"ל (ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד) "אנא מחזק טיבו לריש' דכד הוה מטי מודים הוא כרע מגרמי".

לקוטי שיחות פרשת וירא כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

העבירות"), נחשב הדבר "לרצונו", מפני ש"הוא רוצה
להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק
מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש
יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו" כלומר, בעצם
ובפנימיות נפשו רוצה היהודי לקיים את המצוות, ואי-
רצונו בכך הוא ענין חיצוני בלבד, ולכן גורמת הכפיה
לביטול ההתנגדות החיצונית של היצר, ואמירתו "רוצה
אני" נובעת מגילוי רצונו של היהודי.

אך כאשר מדובר על "כל עובר ושב"⁸ אין הדבר כך.

ב.

פירוש ה"יפה תואר" והשאלות עליו

ב"יפה תואר"⁹ נאמר על כך, ש"אף כי יכול להיות
שהם מכזבים לו ובאונס דברו לו כאלה, מכל מקום אברהם
עשה זאת רק לצאת ידי חובתו נגד ה' ואם המה רמוהו
העוון תלוי בהם ולא בו".

נדרש על כך הסבר: (א) אם זהו ענין של "רמוהו"
ו"מכזבים לו", מה הוא פעל בכך? (ב) ובעיקר – קשה
לומר שאברהם עשה זאת רק כדי לצאת ידי חובתו,
ולמעשה ייתכן ש"המה רמוהו"¹⁰, כי המדרש אומר במקום
אחר¹¹, שבזכות פעולות אלה של אברהם (ש"כל עובר
ושב" אמר "ברוך אֵל עולם שאכלנו משלו") אמר הקב"ה
מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בברייתו של
עולם, ו"אני לא היה שמי ניכר לבריות והכרת אותי
בבריותי". מכך מובן, שבמעשהו הביא אברהם להכרה
בבורא עולם, ולכן הוא כשותף בברייתו של עולם¹². ואין
אנו מוצאים הבחנה וחלוקה, שדברים אלו אמורים רק
לגבי אלו שהסכימו לכך ללא שום לחץ וכדומה¹³.

א.

דברי הגמרא והמדרש על "ויקרא שם בשם ה'..."

1 על הפסוק¹ "ויקרא שם בשם ה' אֵל עולם" נאמר
2 בגמרא² "אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא
3 אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב³. כיצד
4 לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי
5 אכלתם משל אלקי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי
6 שאמר והיה העולם".

7 במדרש⁴ מוסיפים על כך, שאלה⁵ אשר לא רצו לברך
8 "למי שאמר והיה העולם" לאחר האוכל, דרש אברהם
9 לשלם הון רב עבור מה שאכלו ושתו, מתוך נימוק,
10 שהתשלום הוא כה גדול, מפני שבמדבר אין מצויים
11 מאכלים וכו'. בשמעם על הסכום הגבוה שנדרש מהם, הם
12 נכנעו ואמרו: "ברוך אֵל עולם שאכלנו משלו".

13 בפשטות יוצא שבאומרם לאחר זאת "ברוך אֵל
14 עולם...", הם עשו זאת בליט ברירה, כדי שלא יאלצו
15 לשלם⁶, ולא מפני שהסכימו בלבבם לברך.

16 דבר זה תמוה: אלה אשר אברהם שכנעם לברך את ה'
17 מרצונם הטוב, מובן שבכך הוא קיים את הענין של
18 "הקריא... לשמו של הקב"ה...". אך מהי התועלת באמירת
19 "ברוך אֵל עולם..." באופן חד פעמי, אצל אברהם בלבד,
20 ע"י אלה אשר אברהם הכריחם לברך? כיצד ייתכן לומר
21 שבמעשה זה הוא פרסם את שמו של הקב"ה בעולם, בעוד
22 אשר חסרה אצלם ההכרה בבורא עולם?

23 לגבי יהודים, ידוע פסק דינו של הרמב"ם⁷, שאפילו
24 כאשר כופים יהודי לקיים מצוה (או "להתרחק מן

(1) פרשתנו כא, לג.

(2) סוטה יוד, סע"א ואילך. הובא בפרש"י פרשתנו שם. וראה ב"ר ספנ"ד.

(3) בב"ר פמ"ג, ז (עה"פ (לך יד, יט) קונה שמנים וארץ) "הי מקבל את העוברים ואת השבים כו' והוא אומר להם אמרו ברוך אֵל עולם שאכלנו משלו". בב"ר ספנ"ט עה"פ (לך יב, ח) "ויקרא בשם ה'" – "מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפי כל ברי' ד"א כו'".

(4) בב"ר פמ"ט, ד. הובא בתוס' שאנץ סוטה שם.

(5) מלשון שהובא בתוס' שאנץ שם "שלא רצו לברך ברצונם עד כו' משמע שכן ה' אצל כולם.

(6) בתוס' שאנץ שם: אז ברכו הקב"ה שלא ברצונם על מנת שלא יפרעו שום דבר. וראה לקמן בפנים.

(7) ספ"ב דהל' גירושין.

(8) ראה קונטרס ההתפעלות (לאדהאמ"צ) מט, ב. ובלקוטי ביאורים שם (להר"ה מפאריש) מח, א.

(9) המקוצר (במדרש רבה דפוס ווילנא כו'). ובהשלם משמע באופן אחר – ראה הערה הבאה והערה 12.

(10) וביפה תואר השלם: ואע"פ שבאונס ה' ואפשר יכזב בלשוננו כו' לא הוה קפידא דאברהם רק שלא יהי' שלחנו מגואל ודי שיתברך ה' מפי כל אוכליו. ואף כי על הרוב מכיון דקבלו עליהו כחבריה' יקבלו בלב שלם כו'. (11) בב"ר פמ"ג שם.

(12) וכן משמע ביפה תואר (השלם) שם לפנ"ז: ואין להק' שיראה כלעג שמאכילם לשיקבלו אמותו כו' כי אסור לו לחנון ריקים ופוחזים כו'.

(13) ובפרט ע"פ התוס' שאנץ שם.

ג.

דרך נוספת לגילוי הרצון הפנימי

1 הדברים יובנו ע"י שיוסבר תחילה, שמוצאים דרך
2 נוספת של גילוי הרצון האמיתי, הנעשה באמצעות
3 "הכאה" ו"תשישת היצר", שהרצון הפנימי איננו מתגלה
4 באמירת "רוצה אני" בלבד, שבגלוי היא אמירה מתוך
5 כוונה, אלא שהרצון הפנימי משפיע באופן גלוי על הרצון
6 החיצוני¹⁴.

7 כך מוצאים¹⁵ אצל מעשה המרגלים, שבתחילה אמרו
8 "כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו..."¹⁶ ויבכו העם...
9 ויאמרו... נתנה ראש ונשובה מצרימה", ובאמצעות "וידבר
10 משה" – הכאה בדברים קשים – הוא גרם ל"ויתאבלו העם
11 מאד", והם אמרו "הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה'".
12 בכך גם מובנים דברי המשנה¹⁷ "בכל יום ויום בת-קול
13 יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות
14 מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא
15 נזוף..."¹⁸.

16 שהרי לכאורה תמוה: כוונתה של בת-קול היא לעורר
17 את ישראל לעסוק בתורה, ואם כך, צריכה היתה ההכרזה
18 לספר בעיקר על החשיבות והמעלות של לימוד התורה
19 וכדומה, ומדוע מודגש בה רק הפגם שבאי-לימוד: אוי
20 להם לבריות מעלבונה של תורה...?

21 במיוחד קשה הדבר, שהרי בת-קול מכוונת גם ליהודים
22 מן הסוג המכונה "בריות" ("אוי להם לבריות..."), כפי
23 שמסביר זאת אדמו"ר הזקן¹⁸ שאלה הם "הרחוקים מתורת
24 ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא". כלומר,
25 מעלתם היחידה היא היותם נבראים של הקב"ה, והפניה
26 לעסוק בתורה מכוונת גם אליהם, וכיצד ייתכן, לכאורה,
27 שההכרזה "אוי להם לבריות מעלבונה..."¹⁹, ללא הסבר על
28 חשיבות לימוד התורה, תספיק כדי לשכנע יהודים כאלה?

(14) בהבא לקמן – להעיר מקונטרס ההתפעלות שם מז, ב ואילך.

(15) שלח יג, לא ואילך. תניא פכ"ט, עיי"ש באורך.

(16) סוטה לה, א. ויש"נ.

(17) אבות פ"ו מ"ב.

(18) תניא פרק לב.

(19) ראה תורת הבעש"ט – הוספות לכש"ט סי' מד (ובהערה שם), ויש"נ.
(20) להעיר מאוה"ת ורא"ה ס"ע קכב ואילך.

(21) כמובן ג"כ מזה שהבת קול פועלת עליו, כידוע (ראה כש"ט בהוספות
סע"ט ובהנסמן שם. וראה שם ח"א סקמ"ו. ח"ב סנה"ה. ועד"ז בחדרדים
בחתומת הספר) שפעולת הבת קול היא באופן שהנשמה למעלה שומעת אותה
ומזה נמשכת התעוררות בהנשמה למטה. ונמצא שהמדובר במי ששרש נשמתו
נרגש בנשמתו כמו שהיא מלוכשת בגוף.

(22) כמש"נ (משלי כד, כ) נר רשעים ידעך. וראה תניא ספי"א.

29 ההסבר לכך הוא: לכל יהודי יש נפש אלקית השואפת
30 לקיים את כל המצוות, ואף יותר מכך, בפנימיותו של כל
31 יהודי חבויים "אוצרות יקרים" (של אמונה בה' ואהבת ה'
32 – שורש כל רמ"ח מצוות עשה)¹⁹, ולפיכך אין לו צורך
33 בהסברים על חשיבות לימוד התורה. צריך רק להביא את
34 פנימיותו לידי גילוי, ואז הוא יעסוק ממילא בתורה.

35 אם הוא לא היה בדרגה של "בריות" בלבד, ניתן היה
36 לגלות את ה"אוצרות יקרים" אשר בקרבו באמצעות "גילוי
37 אור", ע"י הדגשת החשיבות שבלימוד התורה. אך כיוון
38 שהוא בדרגה של "בריות", אשר בגלל חומריות וגסות
39 כוחותיו הגלויים אין אור הנשמה מאיר אצלו, צריך להסיר,
40 לשבור את החומריות העוטה על אור הנשמה. הסרה זו
41 נעשית באמצעות ההכרזה וה"נזיפה" של "אוי להם
42 לבריות... שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף..."²⁰.

ד.

אין די בבת-קול ליהודים שאינם מסוגלים לחוש בשפלות מצבם

43 אמנם, אופן השבירה ע"י הכרזת בת-קול הוא בשביל
44 יהודים, שמסוגלים לחוש שמצבם הרוחני הירוד נובע מכך
45 שהם גורמים ל"עלבונה של תורה", אשר גם במצבם
46 הנוכחי, כאשר החומריות מכסה על אור הנשמה, הם חשים
47 וקולטים ענין רוחני, נשמתי, ויוצא אפוא, שה"נזיפה"
48 ושבירת החומריות איננה שבירה בלבד, אלא גילוי
49 פנימיותם מן ההעלם אל הגילוי²¹.

50 אך ישנה דרגה נמוכה יותר, כאשר ענין רוחני כלל
51 איננו מורגש, מפני שהחומריות והגסות מכסות לחלוטין על
52 הפנימיות והנשמה²². יהודי כזה איננו יכול לחוש בשפלות
53 מצבו, והוא זקוק ל"נזיפה" שכל מהותה היא שבירה –
54 ל"צעקה" "אתה רע ורשע ומשוקץ..."²³ – וזה גורם
55 לשבירה בכל מהותו, וכך הוא נעשה "כלי" לקדושה.

(23) לשון התניא פכ"ט (לו, א) – אלא ששם מסיים "עד מתי תסתיר וכו'",
שמוה משמע* שהמדובר שם בזה שנוגע לו הריחוק מה', משא"כ באופן
המדובר בפנים שה"רעים עלי" הוא רק זה שהוא "רע ורשע ומשוקץ וכו'".
ועד"ז הוא גם בהפעולה שנעשה ע"י ההכרזה ושבירת הלב גבי המרגלים
(תניא שם) שההכרזה היתה (לא מצד זה שהם מרוחקים מאלקות, כי אם) מצד
"במדבר הזה יפלו פגריכם גו'..."*.

ועפ"ז יש לומר שכונת אדה"ז בתניא שם בזה שמביא הדוגמא
מהמרגלים היא [לא רק להביא ראי' על מ"ש לפני" שמצינו דבר זה מפורש
בתורה, כי אם] גם (לרמז) שהתועלת הבאה ע"י הביטויים היא לא רק
כשהביטוי הוא מצד זה ש"הוא רחוק מה' בתכלית הריחוק" (תניא שם לו,
ריש ע"ב), שמוה מוכח שהוא בדרגה כזו שנוגע לו הריחוק, אלא גם במי
(שבגילוי) אינו מאמין ביכולת ה' – גם הוא, כשנכנע (ע"י ביטוי גשמי
וכיו"ב) מתגלית פנימיותו.

(* ו"ל שלא כן הוא. שהרי ממש"ך שם שוה "ויעיל לנפח"א).

(** אבל גם בזה י"ל שלא כן הוא. שהרי מקדים בתניא שם "שאמר להם איך שקצף ה' עליהם".

ה.

הסיפור בגמרא על ה"איש המכוער"

1 דוגמא לדרך השניה נמצאת בסיפור בגמרא²⁴:

2 "מעשה שבא ר' אלעזר בר"ש... נודמן לו אדם אחד
3 שהיה מכוער ביותר... אמר לו ריקה כמה מכוער אותו
4 האיש... אמר לו... לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער
5 כלי זה שעשית..."

6 מתעוררת השאלה בלשון הנפוצה בגמרא: מעיקרא
7 מאי קסבר (=מה חשב מלכתחילה?) – כלום לא ידע ר'
8 אלעזר מלכתחילה, לפני תשובתו של האיש "לך ואמור
9 לאומן...", שגוף האדם וצורתו הם "יציר כפיו של
10 הקב"ה"?

11 בנוסף לכך יש להבין: כיצד ייתכן שר' אלעזר אמר
12 דברים כאלו ("ריקה כמה מכוער...")?

13 ההסבר לכך הוא: במילים "ריקה כמה מכוער אותו
14 האיש" התכוון ר' אלעזר בעיקר ל"ריקנות" ול"כיעור"
15 האמיתיים, במובן הרוחני. הוא הבחין שאותו האיש ירוד
16 מאד מבחינה רוחנית, ללא שום מעלה אמיתית
17 ברוחניות²⁵.

18 יתר-על-כן: גם ה"יתרון" היחיד שבאלה הנקראים
19 "בריות בעלמא", כדלעיל, לא היה ניכר בו. ר' אלעזר ראה
20 שבמצב הרוחני שבו שרוי האיש אי אפשר להחזיר לו
21 שלום, אי אפשר להשפיע עליו אלא בדרך של הכנעה
22 וביטול: "ריקה כמה מכוער...", השוברת את חומרייתו
23 וגסותו²⁶.

24 ואכן, מיד לאחר ההכנעה והשבירה ענה האיש: "לך
25 ואמור לאומן שעשאני" – הוא הכיר בקיומו של "אומן
26 שעשאני". הוא הכיר במעלתו שהוא נברא של הקב"ה, ואף
27 יותר מכך: הוא לא נכלל בסוג של סתם "בריות", אלא
28 "אומן שעשאני"²⁷, הכולל גם הרגש במטרת בריאתו, כשם
29 שיצירת האומן היא בכוונה ולמטרה מסוימת²⁸.

ו.

הסיפור על ברכת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע
בתחילת נשיאותו

30 באופן דומה ניתן להסביר את הסיפור החסידי על

אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, סיפור אשר אירע בתחילת
נשיאותו:

33 יהודי נכנס ל"יחידות" לרבי נ"ע ובקש את ברכת הרבי
34 לענין חשוב, שהוא היה זקוק בו לרחמים מרובים, אך
35 הרבי נ"ע ענה לו, שאין הוא יכול לעשות דבר בענין זה,
36 ואין הוא יכול לעזור לו.

37 לאחר ששמע היהודי תשובה כזאת, הוא יצא מחדר
38 הרבי ופרץ בבכי מר. בעודו בוכה והנה פגש את הרז"א,
39 אחיו של הרבי נ"ע, וכתשובה על שאלתו על מה הוא
40 בוכה כל-כך ספר לו היהודי את הקורות אותו, ואת תשובת
41 הרבי.

42 הרז"א נכנס לחדר של אחיו הרבי (כאמור לעיל, היה
43 זה בתחילת הנשיאות) ואמר לו: הוזהי הדרך? כאשר יהודי
44 בא לבקש את ברכתך אתה אומר לו שאינך יכול להועיל
45 לו, עד שהוא בוכה בדמעות שליש מרוב צער?

46 חגר הרבי נ"ע את חגורתו, והורה שהיהודי יכנס אליו
47 בשנית, וכאשר נכנס הלה ברך אותו הרבי נ"ע, והברכה
48 אכן התקיימה בפועל.

49 לכאורה, יש להבין: מדוע סרב הרבי נ"ע מלכתחילה
50 לעזור ליהודי זה, ובאופן חמור כל-כך, עד שהלה ממש
51 נשבר, והרי אף אם יתואר, שהרבי לא יכול היה לעזור לו,
52 גם אז יכול היה הרבי לעודדו ולחזקו בדברי בטחון,
53 כמאמר חז"ל²⁹ "אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של
54 אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים".

ז.

היהודי לא היה מתאים לברכה באותה שעה

55 ההסבר לכך, בדרך האפשר, הוא בדומה למוסבר
56 לעיל³⁰:

57 היהודי שביקש את ברכת הרבי לא היה מתאים באותה
58 שעה, בגלל מעמדו ומצבו הרוחני, לקבל ברכה גדולה כל
59 כך, כפי שדרש מצבו – הוא לא היה כלי לכך. לפיכך אמר
60 לו הרבי שהוא אינו יכול לעזור לו.

61 אך ע"י ששמע את דברי הרבי הנ"ל, אשר גרמו
62 לשבירתו ולכניעתו, ולשפיכת לבו לפני הקב"ה – דוקא

24 תענית כ, סע"א ואילך.

25 ראה עיון יעקב לע"י תענית שם. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 262 ואילך (ובארוכה – לקו"ש ח"ט ע' 80 ואילך) בביאור הגמ' סוף תענית "מכוערות שבהם מה היו אומרות".

26 וזהו שמסיים "ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן", ולא "ובלבד שלא יעשה עוד" (ראה חד"א ג שם) – כי בכלל ישנה הנהגה זו, אלא שאצ"ל בכל אדם, כי רוב בנ"א אין צריכים דוקא נזיפה כזו כדי שיתעוררו כו' (אף שבחצינות נראה שהוא מכוער).

27 עפ"י י"ל, דמה שר"א "ידע בעצמו שחטא" (לאחרי דברי האיש) וביקש מחילתו – הוא, כי מכיון שאמר תומ"י "לך ואמור לאומן שעשאני.. כלי זה שעשית", היינו שידע והכיר ותניף לא רק זה שהוא "בריות" (שנברא ע"י הקב"ה) כ"א גם זה שהוא כלי ויש לו "אומן שעשאני" (ככפנים), מוכח מזה, שגם לפני אמירת ר"א "ריקה כמה מכוער כו'" לא הי' ריק ומכוער כ"כ.

28 ולהעיר מד"ה ויטע אשל תש"א פ"א.

29 ברכות יוד, סע"א.

30 ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 227.

1 ע"י כך הוא הפך למציאות חדשה, ולכלי לברכתו של
2 הקב"ה³¹.

ח.

אופן השבירה אצל לא־יהודי

3 אופן זה של הכנעה ו"נזיפה", שאיננו מכוון לעורר
4 ולגלות את אור הנשמה (מפני מצב אשר האדם איננו כלי
5 לאור הקדושה בשעה זאת), אלא כדי לגרום לו לעסוק
6 בשבירת החומרות והגסות, יכול להיות קיים, באופן
7 דומה, גם אצל לא יהודי.

8 אך ההבדל הוא: ליהודי, בכל מצב בו הוא נמצא, יש
9 נשמה, נפש אלקית³². ולפיכך גם בשעת החטא הוא "רוצה
10 להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות...",
11 והשבירה אצלו היא שבירת החיצוניות בלבד, כי בפנימיותו
12 הוא טוב לפני השבירה, ותכלית שבירת החומרות הוא
13 גילוי הפנימיות שכבר קיימת.

14 שונה מכך הדבר אצל לא־יהודי, שאין לו נפש אלקית.
15 אצלו יכולה השבירה לגרום רק ל"יכולת" להיות מסוגל
16 להגיע לדרגה הרוחנית, שלא־ יהודי יכול להגיע אליה³³.

ט.

ההסבר לדרכו של אברהם אבינו

17 לפי זה תובן הסיבה לכך שאברהם אבינו "לחץ" על
18 העוברים ושבים שאכלו אצלו לומר "ברוך א־ל עולם
19 שאכלנו משלו":

20 גם בן נח, (ובמיוחד לאחר המבול³⁴), מסוגל³⁵ להכיר
21 בכך שיש בעל־בית לבירה זו. לכן עסק אברהם אבינו
22 בפרסום האלקות "בפה כל עובר ושב", ע"י הסברים רבים
23 בעניני אלקות³⁶.

24 אך בראותו שחלק מהם אינו מקבל את ההסברים, וזאת
25 מפני שהחומרות אצלם היא גסה ועצומה כל כך, יותר
26 מאשר אצל בן־נח רגיל (בדומה להבדל בין חם, שם ויפת),
27 הוא היה נוהג כדי לשבור את החומרות הנוספת הזאת,

(31) וי"ל שעד"ז הוא ברא"ב בן דוריא (ע"ז יז, א) שע"י ששמע ש"אין מקבלין אותו בחשובה" וכן שאין מי שיבקש עליו רחמים, "געה בבכי" כו".

(32) ש"גם בשעת החטא הייתה באמנה אתו ית" (תניא ספכ"ד).

(33) דרגת חסידי אור"ה (ע"י קיום ד' מצות ב"נ – שכל ב"נ נצטוו עליהם – רמב"ם הל' מלכים ספ"ח) שיש להם חלק לעוה"ב (רמב"ם שם), והם נלקחים מנוגה כו' כידוע בשער חהמ"צ בסידור – ליקוטי ביאורים (להר"ה מפאריטש) מז, ב.

(34) ראה בארוכה לעיל ע' 55 ואילך, וש"נ. ע' 90, 95.

(35) שהרי מחוייב באמנות ה' היפך דע"ז (ולכמה דיעות (ראה פת"ש יו"ד סקמ"ז סק"ב) מוזהר גם על השתוף – ראה סהמ"צ להצ"צ נט, ב ואילך. ד"ה מי כמוכה תרכ"ט – לאדמו"ר מהר"ש נ"ע).

(36) ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג. ד"ה ויטע אשל שם. וראה ד"ה כי חלק תרצ"ד (תשי"א) פ"ח. לך לך ה"ש"ת פ"ג. ובכ"מ.

28 להכניסם למצב של "לחץ", "עקתא"³⁷ (=צרה) וכך הוא
29 גרם לקליטת ההסברים³⁸ על ידם במידה מסוימת³⁹,
30 וכתוצאה מכך הם הכירו ואמרו "ברוך א־ל עולם שאכלנו
31 משלו".

י.

אופן פרסום אלקות ל"עוברים ושבים"

32 ההוראה מכך בפשטות היא:

33 "מעשה אבות סימן לבנים" – יש לנהוג כאברהם אבינו
34 ולפרסם אלקות בעולם, כפי שהוא נהג, ואף אופן פעולתו
35 הוא סימן לבנים"

36 אין להסתפק בקירוב יהודים הנמצאים בביתו, אלא
37 צריך לצאת ל"רחוב" ולטפל שם ביהודים ה"עוברים
38 ושבים" – ב"כל עוברים ושבים".

39 בפעילות זו יש להשתדל בכל דרך אפשרית, גם כאשר
40 לשם כך צריך לתת ל"עוברים ושבים" מזון ומשקה⁴⁰.
41 יתר־על־כן: אפילו כאשר הדרך להשפעה עליהם היא
42 באמצעות לחץ (בדרך התורה, כמוכן, שדרכיה דרכי נועם).

43 ואם יבוא הטוען ויטען: מהי התועלת בכך? האדם
44 שלחצו עליו לברך, לקרוא קריאת שמע, להתפלל – עושה
45 זאת ללא רצון, ללא חשק. האחר מניח תפילין בפעם הזאת,
46 כדי ל"התפטר" מן הלחץ, אך אין לדעת מה יהיה מחר.

47 על כך מסופר לנו בתורה – מלשון הוראה – בסיפור
48 הנ"ל, ובדרך של קל־וחומר: אם בימי אברהם, כאשר
49 מדובר בבני נח, ולפני מתן תורה, הביאה דרך זו ל"הכרת
50 אותי בבריותי",

51 על־אחת־כמה־וכמה לאחר מתן תורה, וכאשר מדובר
52 על יהודי, שהוא "רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות
53 כל המצוות..." ועשיית המצוות היא לרצונו. יתר־על־כן:
54 הכפיה והלחץ יגרמו לכך, שזה יהיה רצונו הגלוי, עד לידי
55 מצוה גוררת מצוה⁴¹, והוא יקיים את כל המצוות באופן
56 מושלם.

(37) לשון המדרש שם "מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה עיק לי' הוה אמר כו".

ע"פ הנ"ל (בפנים) י"ל הכוונה (ברמז עכ"פ), שע"י דיבורו של אברהם "דהוה עיק לי'" ראה ה"עקתא" שבו נמצא, היינו גסותו וחומרותו (היינו דהוה שלא רצה לברך קודם הוא מפני תוקף החומרות שלו), וזה הביא ד"הוה אמר ברוך א־ל עולם שאכלנו משלו".

(38) להעיר מיפה תואר השלם שם ד"ה ומ"מ בסופו, שגם זה שאמר להם שישלמו (אם לא יברכו) "הי' מכריחם בטענה" (שזה גופא היתה הסברא והוכחה שהם צריכים לברך), ע"ש.

(39) להעיר מד"ה ויטע אשל שם ספ"ב שהיו חילוקי דרגות ד"הודו ושבתו וברכו".

(40) להעיר משל"ה רפ, ב קרוב לסופו.

(41) אבות פ"ד מ"ב.

1 עבודה זאת של פרסום שמו של הקב"ה בעולם באופן
2 של "הכרת אותי בבריותי" תחיש, במידה כנגד מידה, את
3 קיום ההבטחה⁴² "כי מלאה הארץ דעה..." ע"י ש"יעמוד

4 מלך מבית דוד... ויכונן כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה⁴³
5 של התורה שבכתב והתורה שבעל פה, בגאולה האמיתית
6 והשלימה ע"י משיח צדקנו.
(משיחת ש"פ במדבר תש"ל)

(42) ישע' יא, ט. רמב"ם סוף הל' מלכים.

(43) רמב"ם שם ספי"א.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאור ליום החמישי, בו כותב הטעמים השונים בהנוגע להצעה לקבל הצעת
משרת השגחה בשיבת...

והנה אפילו את"ל אשר צודק הוא בחלק מההסברה שלו שאין טבעו מתאים להיות משגיח מפני
מדת הביישנות ושהתלמידים ירגישו עצמם קרובים אליו ובמילא תתמעט המשמעת וכו'.

הנה כל ענינים אלו יש בידו לתקנם במדה גדולה, וכיון שלדעתי באה העת להתחיל להתענין אודות
הסתדרות ובמשך הזמן חיי משפחה, הנה אשרי חלקו אם ייחד הפרנסה בגשמיות עם הפרנסה ברוחניות,
היינו שתהי' משרתו באהלה של תורה. ובפרט כשההצעה היא בישיבה של תורה תמימה נגלה ונסתר
חדורים ביראת שמים, פשיטא אשר לא מלאכה וענין קל הוא, בל גם שאר עניני פרנסה אינם קלים בזמן
הגלות, אלא שנתוסף עליהם כמה עניני נסיונות, שבענין זה אינם, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר,
וכלך משקו"ט מהתבוננות בענינים שלא בהם צריך להתבונן, ובמילא יוכל לנצל כח העיון שלו וההתבוננות
במקום הצריך, וזוה בהנוגע להשפעה על התלמידים, ויביט על עצמו שהוא שליח של מוסד הישיבה
ומנהלה הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"ע, ואין עליו אלא להכשיר הכלים שלו שיקבל
ההשפעה וההצלחה שמשפיעים עליו.

מובן שכל האמור לעיל אינו נוגע בשאלת השכירות, וצריך הוא לדעת כמה מקבלים האחרים
שבמשרה כגון דא בישיבתם, ואינו צריך לוותר בהנוגע לו, מלבד השבועות הראשונות עד שיתרגל בעבודתו,
ומה שכותב ע"ד הלימוד החסר לו, כבר מלתו אמורה בתו"א בראשית בתחלתו ע"י נשיאנו רבנו הזקן,
אשר ע"י, הצדקה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

בברכה שיראה המצב כמו שהוא, ובמילא יחליט כנ"ל לטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד,
ויהי' בהצלחה.

נ.ב.

כתבו שמסר לי קודם נסעו, קראתיו, וכמה מהענינים אודותם כותב, יתקנו ע"י עסקו במלאכת
הקדש לקרב לב בני ישראל, לאבינו שבשמים על ידי שיליהם ללימוד תורתנו תורת חיים, שגם תורת הנגלה
בזה כמובן, וזה יקל ויקרב גם תיקון שאר הענינים על ידי עבודה באופן המתאים ובענינים המתאימים.

כשם שנכנסם לברית, כן יכנסם לתורה ולחופה ולמעשים טובים.⁸

יום כפורים שייך למילה, ככתוב⁹ בזאת יבא אהרן אל הקדש, ואמרו רז"ל¹⁰ שזכות המילה נכנסת עמו. ושלשה דברים אלו, שאומרים בברית מילה, שייכים ליום הכפורים.

תורה — ביום הכפורים ניתנו הלוחות השניות, שנתקיימו¹¹.

חופה — ענן הקטרת של יום הכפורים הוא כמו חופה המכסה, כמו שכתוב¹² וכסה ענן הקטרת. וגם, ביום הכפורים בנות ירושלים יוצאות ואומרות בחור מה אתה בורר לך¹³, אם כן זהו כמו הכניסה לחופה.

מעשים טובים — במוצאי יום הכפורים בת קול אומרת כבר רצה אלקים את מעשיך¹⁴. וביום זה זדונות נעשו זכויות¹⁵, אם כן כל המעשים שעשה הם טובים. (הערות לזהר א עמ' ט)

אור זרוע לצדיק¹⁶

התפלות של יום הכפורים מתחילות בא', אור זרוע לצדיק, ומסתיימות במ', ה' הוא האלקים, או לשנה הבאה בירושלים — אותיות אם.

כי יום הכפורים הוא יום של תשובה עילאה, תשוב ה' עילאה, בינה, ובינה היא בחינת אם.

וכתיב¹⁷ אם רחץ ה' צואת בנות ציון, אל תקרי אם אלא אם, תבוא אם ותקנה צואת בנה¹⁸.

(ליקוטים ואגרות עמ' שצד, תורת לוי יצחק עמ' רמח, עמ' תכ)

נוסח התפלה - יום הכיפורים

אמרו עליו על רבי חנינא, שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו. אמר רבי חנינא, חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי, הם עמדו לי בעת זקנותי¹.

חולץ מנעלו ונועל מנעלו — רומז ליום הכפורים, שאז חולצין את הנעל בערב היום ונועלים את הנעל במוצאי היום.

שסכתני אמי — יום הכפורים הוא יום של תשובה עילאה, תשוב ה' עילאה, בינה, בחינת אם.

וביום הכיפורים אומרים בעד הנפש חני נא² — שהוא ממש השם חנינא.

(תורת לוי יצחק עמ' רמח)

כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה³.

יום הכפורים — הוא יום של תשובה עילאה, תשוב ה' עילאה, בינה. זהו שמקריבים בו ט"ו בהמות, כמספר הו"ד, כי בינה עד הוד אתפשטת⁴.

ויש בו ה' טבילות וי' קידושין⁵ — מספר הו"ד. ויש בו חמשה עיניים וחמש תפלות, כי יום חמישי הוא הוד (ששת ימי בראשית הם כנגד שש מדות, אם כן יום חמישי הוא כנגד הוד).

ויום הכפורים הראשון, שהיה אחר הקמת המשכן, שאז היה הציווי על עבודת היום — היה בחמישי בשבת.

(כי ראש חדש ניסן, יום הקמת המשכן, היה באחד בשבת⁶, אם כן יום הכפורים שאחר כך היה בחמישי בשבת. כי יום ראשון של פסח היה באחד בשבת, ויום חמישי של פסח היה בחמישי בשבת, וביום שחל יום חמישי של פסח חל יום הכפורים שאחר כך, וסימנך ה"צ)⁷.

(הערות לזהר ב עמ' רצג)

(8) סדר ברית מילה.

(9) אחרי טז, ג.

(10) ויקרא רבה פכ"א, ו.

(11) תענית כו, ב.

(12) אחרי טז, יג.

(13) תענית כו, ב במשנה.

(14) קהלת ט, ד.

(15) ראה יומא פו, ב.

(16) תהלים צז, יא. — תפלת ערבית של יום כפור.

(17) ישעיה ד, ד.

(18) תנחומא חקת, ח.

(1) חולין כד, ב.

(2) יצר של תפלת שחרית.

(3) רמב"ם הלכות עבודת יום הכפורים פ"א ה"א.

(4) עץ חיים שער ל"ו פ"ב.

(5) רמב"ם שם פ"ב ה"ב.

(6) שבת פז, ב.

(7) שו"ע או"ח סי' תכח, ג.

♦ יום ראשון ט' מרחשון ♦

לא בקר ה' גם את ישמעאל וכל אנשי ביתו של אברהם, שנמולו אתו. ושאלה נוספת: מדוע הטריח אברהם את ישמעאל ביום השלישי למילתו, ולא צוה לאחת השפחות לטרח עבור האורחים.

ותן לחכם ויחכם עוד. אור החיים

(ב) וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה:

על ארצה:

כ"י והנה שלשה אנשים • אחד לבשר את שרה, ואחד להפך את סדום ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחיות (ב"ר). תדע לה, שכן כל הפרשה הוא מזכירן בלשון רבים: ויאכלו, ויאמרו אליו, ובבשרה נאמר: "ויאמר שוב אשוב אליך", ובהפיכת סדום הוא אומר (לקמן יט): "כי לא אוכל לעשות דבר לבלתי הפכי" (ב"ר). ורפאל, שרפא את אברהם, הלו משם להציל את לוט, הוא שנאמר: (לקמן יט) "ויהי כהוציאם אותם החוצה

יח (א) וירא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל פתח היום:

כ"י וירא אליו • לבקר את החולה (בבא מציעא פו) אמר רבי חמא בר חנינא: יום שלישי למילתו היה, ובא הקדוש ברוך הוא, ושאל בשלמו. באלני ממרא • הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו (ב"ר). ישב • (ב"ר) ישב כתיב, בקש לעמוד, אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך, שעתיד אני להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין', שנאמר: (תהלים פב) "אלהים נצב בעדת אל". פתח האהל • לראות אם יש עובר ושב וינסיס בביתו. כחם היום • (ב"ר פו) הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 48)

לבקר את החולה (רש"י יח, א)

ולא נקט "לבקרו", כי זה לא היה מצד מעלתו המיוחדת של אברהם, אלא מצד מצות בקור חולים. ויש לעיין, מדוע אם כן

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

בשלמות כללות אור עליון, כי יש בכחית הראיה ברוך הוא הדרגות זו למעלה מזו ומה שהשיג אחר המילה היא נבואה שלמה, וזה הודיענו הכתוב באומרו וירא אליו ה' ולא אמר וירא ה' אליו שנתפנן לומר כי מה שהגיע מהראיה אליו היא כל בחינת הדרגה שם הנכבד ולזה הקדים אליו ואחר כך הנקיר המשג מה שלא היה נשמע אם היה מקדים להקדיר השם קדם שיוקיר תבת אליו ודו"ק: עוד ירצה לומר וירא אליו פרוש לצרכו של אברהם בא האלהים, וכאן רמז מה שאמרו ז"ל לבקרו. וז"ל רבותינו במסכת מציעא (פ"ו:) אמר רבי חמא בר חנינא יום ג' למילתו היה ובא ה' ושאל בו עכ"ל. וצריך לדעת טעמו מי הגיד לו כי יום ג' היה, ואם ממה שאמר הכתוב (וישלח ל"ד כ"ה) ביום השלישי בהיותם וגו' וזהו מדברי רבותינו במסכת שבת דף קל"ד משמע בפרוש כי יום א' וב' הוא מסקן יותר מיום ג': והגם שחלק שם בין גדול לקטן שהגדול לא סליק בשרא הייא, זה דווקא לענין יום הג' אבל יום א' וב' לכל הוא מסקן ביותר מיום הג':

ואל יקשה לך מבני יעקב שלא באו על החללים ביום א' וב', כי שם לא נתנו לב לזמן המסקן בו יותר אלא לזמן שהם תלושים יותר שלא יעמדו בנגדן ובערף זה יום ג' הם יותר תלושים בו מיום א' וב' אבל בענין הבקור פירוש שיום א' וב' הם

בחזק הספקה יותר מיום ג' ולפחות שנים אליו מי יאמר כי לא בא הקדוש ברוך הוא במקום הראשונים. וראיתי בגרסת הטור (יו"ד סימן של"ה) שלא כתב יום ג' אלא מלמד שבה הקדוש ברוך הוא לבקר את החולה, אלא בתלמוד שולפנינו גרסין יום ג' וכו': והנה לפי מה שכתב הר"ן כי יום א' הוא המסקן ויום ג' אבל יום ב' העלה שאין מחללין עליו השבת יש טעם בדבר בין יום ג' ב' אין בו מחוש ספקה דן בו ה' משפט יום שעות ראשונות שפיוס שאין מבקרים בהם ויום א' גם כן לא בקרו משמע מה שאמרו בגדרים דף מ' וז"ל רבא יקמא קמא דחליש אמר להו לא תגלו לאינש כי היכי דלא לתער מזליה ופרש רש"י כי היכי דלא לשחצי מלי עלויה ע"כ. והוא הטעם שלא אמר רב חמא שבקרו ה' ביום א' כדי שלא ישתנו וכו', ומה גם בבוא מלך גדול אנשא מלתא בפרסום כל העולמות. והגם שאמרו בירושלמי דפא (פ"ג) כי הקרובים נכנסים מיד לבקרו ופסקו מהרי"ק סימן של"ה יענין שם דברי והטעם הוא כי הקרובים לא אנשא מלתא וכן כתבו האחרונים אין להקשות כי ה' אלהינו קרוב לנו מאד, שכל כל פנים ישנו בפרסום ואנשא מלתא אלא לזכרת האומר שאין הפרש בו בין יום א' ויום ב' וכלם מסקנים מיום ג' צריך לדעת למה אמר יום ג', ואולי כי הסוברים כן גורסים בגרסת הטור:

(א) וירא אליו ה'. יש לדעת למה שנה ה' להקדים היראה קדם הנראה שהתחיל לדבר בו שהיה לו לומר וירא ה' אליו וכמו כן מצינו שדבר בכל המקומות הקדמות (י"ב ו' וירא ה' אל אברהם וגו' לוצרף וגו', וירא ה' אל וגו' אני אל שדי (י"ז א')):

עוד צריך לדעת מה נאמר לאברהם בנבואה זו. ורבותינו ז"ל אמרו (ב"מ פ"ו:) כי בא לבקרו מכאב מילתו, אלא שלא הזכיר רמז לדבר זה בכתוב:

ונראה כי בנות הכתוב הוא שבה להודיע שהשירה ה' שכינתו עליו ונעשה מרכבה לשכינה. ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר פמ"ז) האבות מרכבה לשכינה והוא אומר וירא אליו ה' שגלה ה' שכינתו אליו, ולזה הקדים תבת אליו להזכרת ה' לומר שנתגלית עליו השכינה מה שלא נשמע באומרו וירא ה' אליו כי ה' יפסיק בין הגלוי למתגלה בו והבין. ולזה תמצא שלא נאמר עוד וירא בכל הנבואות הנאמרות לאברהם אחרי זאת אלא ויאמר ה' כי מצוי הוא לפני עטרה לראשו: עוד ירצה לומר כי אחר ששל אברהם אז נגלה בבשרו יו"ד רשימו קדישא (תנחומא צ"ו), והוא אמרו וירא אליו ה', והוא מאמר הוהר (ח"א צ"ה) וז"ל וכל מאן דשריא ביה רשימא קדישא שריא ביה שכינתא:

עוד ירצה כי באמצעות המילה נראה ה' אליו

וַיֹּאמֶר הַפּוֹלֵט עַל-נַפְשׁוֹ, לַמֶּדֶת שֶׁהָאֶחָד הִיָּה מֵצִיּוֹ. **נִצָּבִים עָלָיו:** לְפָנָיו, כְּמוֹ: (במדבר ב) "וְעָלְיוּ מִטָּה מִנִּשְׁחָה", אָבֵל לָשׁוֹן נִקְיָה הוּא כִּלְפֵי הַמֶּלָּאכִים. **וַיֵּרָא • מהו "וַיֵּרָא", "וַיֵּרָא" ב' פְּעָמִים? הָרִאשׁוֹן** כְּמִשְׁמָעוֹ, וְהַשֵּׁנִי לָשׁוֹן הַבְּנֵה, נִסְתַּכַּל שֶׁהָיָה נִצָּבִים בְּמָקוֹם אֶחָד, וְהַבֵּינִי שֶׁלֹּא הָיוּ רוֹצִים לְהִטְרִיחוֹ, וְאֵץ עַל פִּי שְׂוִידָעִים הָיוּ שֶׁיֵּצֵא לְקִרְיָתָם, עֲמֻדוֹ בְּמָקוֹמָם לְכַבּוֹד, וּלְהִרְאוֹתוֹ שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִטְרִיחוֹ, וְקִדְּם הוּא וְרָץ לְקִרְיָתָם (כך הגרסא ברש"י יטו). (שם) כְּתִיב "נִצָּבִים עָלָיו", וְכִתִּיב "וַיֵּרָץ לְקִרְיָתָם" כִּד חֲזִיוִהוּ דְהוּא שְׂרִי וְאַסֵּר, פֶּרְשׁוֹ הַיִּמְנוֹ, מִיָּד: "וַיֵּרָץ לְקִרְיָתָם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש ב עמ' רכח)

שָׁאִין מִלֶּאךָ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוֹת (רש"י יח, ב)

בְּלִקְוֵטִי תוֹרָה (אמור לו, ג) מְבִיא סְמוּכִין לְךָ מִדְּבָרֵי הַרְמָב־
 (הַקְדָּמָה לְפָרוֹשׁ הַמִּשְׁנָוֹת): בְּעֵלֵי חַיִּים . . יֵשׁ לָהֶם פְּעַל אֶחָד בְּלִבָּד
 או שְׁנֵי פְעָלִים. וְקָשָׁה, שֶׁהָרִי הַרְמָב־כְּתֹב גַּם "שְׁנֵי פְעָלִים".
 וַיֵּשׁ לְבָאֵר עַל פִּי דְבָרֵי הַתּוֹסֵפּוֹת (בְּבֹא מִצִּיעַ פּו, ב), שֶׁרְפוּאָת
 אֲבָרָהֶם וְהַצֵּלָת לֹט אֵינָן נִחְשָׁבוֹת לְשֵׁמִי שְׁלִיחוּת, כִּי "רְפוּאָה
 וְהַצֵּלָה עֲנָן אֶחָד הוּא". וְלִפִּי זֶה נִתְּא, שֶׁמִּלְאָף אֶחָד יָכוֹל
 לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי שְׁלִיחוּתִים שְׁאֵינָן מִשְׁתַּנּוּת, וְכֵן יִתְּבֵן שֶׁיְהִי בְּכַעַל חֵי
 "שְׁנֵי פְעָלִים" שְׁאֵינָם מִנְּגִדִים. אִי הַחִיִּים

(א) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אֱמִנָה מִצָּאֵתִי
חַן בְּעֵינַיִךְ אֵלֶיךָ תַּעֲבֹר מֵעַל
עֲבֹדֶיךָ:

רש"י • וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא וְגו' • לְגַדּוֹל שְׂבָהֶם אָמַר וַיִּקְרָאם קָלָם אֲדֹנָיִם, וּלְגַדּוֹל אָמַר: "אֵל-נָא תַעֲבֹר", וְכִינּוֹ שֶׁלֹא יַעֲבֹר הוּא, יַעֲמִידוּ תַּבְרִייוֹ עִמּוֹ, וּבִלְשׁוֹן זֶה הוּא חוֹל (שְׂבוּעוֹת לה). דְּבָר אַחֵר: קִדָּשׁ הוּא, וְהִיךְ אֹמְרוֹ לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַמְתִּין לוֹ עַד שֶׁיִּרְוֶץ וַיִּכְנִס אֶת הָאוֹרִחִים, וְאָף עַל פִּי שֶׁתָּנוּב אַחֵר "וַיִּרְץ לְקִרְאָתָם", הָאִמְרָה קִדָּם לָבוֹן הִיטָה, וַיִּדְרֹךְ הַמְּקִרְאוֹת לְדַבֵּר בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁיתִי אֶצֶל: "לֹא יִדּוֹן רוּחִי בְּאָדָם", שֶׁנִּכְתָּב אַחֵר "וַיִּזְלַד נֹחַ", וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר בּוֹ, אֵלֶּא אִם בּוֹ קִדָּם גִּזְרַת ק"כ שָׁנָה, וּשְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת בְּבִרְאשִׁית רַבָּה. ♦ אור החיים

(ד) יִקַּח נָא מַעֲטִימִים וְרַחֲצוּ
רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ:
וְיִסְבּוּן כָּעֵן זָעִיר מֵיָא
וְאִסְחוּ רַגְלֵיכֶם וְאִסְתַּמְיִכוּ
תַּחַת אֵילָנָא:

רש"י יקחנא • על ידי שלים, והקדוש ברוך הוא שלם לבניו על ידי שלים, שנאמר: (במדבר ט) "וְיָרֵם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת הַסֵּלַע". **ורחצו רגליכם** • כסביו שהם ערביים שמשפתחים לאבק רגליהם, והקפיד שלא להכניס עבודת אֱלִילִים לביטו (ב"מ פו), אָבָל לוט שלא הקפיד, הקדים לינה לרחיצה, שנאמר: "וְלִינוּ וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם".

תחת העץ • תחת האילן. **אורי החיים**

(ה) וְאִקְחָהּ פֶּת־לָחֶם וְסַעְדוּ
לִבְכֶּם אַחֵר תַּעֲבְדוּ בִּי־עַל־כֵּן
עֲבַדְתֶּם עַל־עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ
כֵּן תַעֲשֶׂה פֶּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

עוד ירמוז על זה הדרך אָנְשִׁים נָבִיִּים פְּרוּשׁ
עומדים בדמות אָנְשִׁים, עֲלֵיו פְּרוּשׁ על
סִבְתּוֹ לַצֶּדֶק הַכִּנְסָת אוֹרְחִים, וְהַפִּיר בָּהֶם כִּי
הֵם מְלָאכִי אֱלֹהִים כִּי צוּרַת הַמֶּלֶאךָ לֹא
תִּתְעַלֵּם. וְצֵא וּלְמַד מֵאַשְׁתּ מִנּוּחַ (שׁוֹפְטִים
י"ג) וּמִכָּל שֶׁנֶּן אֲבֵרָהּ שֶׁמִּפְּיָהּ הִיָּה לִשְׁעָבֶר.
וְאוֹמְרוּ וַיָּרָא הָיָה נִרְאֶה לומר שְׂרָאִיָּה זֶה שְׁנִית
הִיא הַכִּרְתָּם הַיּוֹתֵם מְלָאכִים אֲלֵא שְׂאִין צֶדֶק
לָזֶה וּבָכֶר רָמֹז הַכְּתוּב שֶׁהַכִּירִם אֲלֵא שְׁמוּדִיעַ
הַכְּתוּב שְׁבָרָאִיָּה שְׂרָאִיָּה אוֹתָם נִתְרַפָּא
מִכְּבָאֻבּוֹ וְעַמְד וְרִץ לְקִרְאָתָם, כִּי הַמֶּלֶאךָ
יִרְאֶה מִרְחֹק וְאִין הַבְּדֵל לְכַחֲנֵת הַרוּחִינִית
לִמְנַע הַרְפּוּאָה וְתִכְף וּמִצֵּד עֲשֵׂה שְׁלִיחוּתוֹ
רְפָאֵל וַיִּרְפְּאֵהוּ, וְיִצְדֵּר הַרְגָּשָׁה זֶה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
אַרְצָה לְמִשְׁרָתִי עֲלֵיוֹ:

(ג) ויאמר ארני אם נא וגו'. צריך לדעת למה לא רצה לשלשם יחד. ורבותינו ז"ל אמרו (בר"כ פמ"ח) לדול, והוא דרך דרש, כי במקו ידע כי מזמין הוא את כלן:

אכן טעם אברהם הוא להיות שהרגיש שהב' היו מכונים פניהם להקנס אצלו כי אליו באו אחד לרפאותו וא' לבשרו ושלוחים הם אליו אשר לא כן השלישי והוא גבריאל שבא להפך את סדום לא היה לו שיכות אצל

(ב) וישא עיניו וגו'. צריך לנו לדעת למה הוצרך לומר והנה גם למה הוצרך לומר נצבים מן הסתם נצבים היו, ומה יצא לנו מהודעה זו, עוד אומרו עליו אין לה משמעות, ואם לומר סמוכים אליו, יכחיש זה אומרו ויפץ לקראתם. עוד קשה אומרו פעם ב' ויפץ ולא הסיק בראשונה. עוד לא יזה ענין השתתות לאורחים אברהם קדם יודעו מהם פי מלאכים היו ולמה לא חש לערביים וכו' :

אכן פונת הכתוב הוא לפי מה שנתגלה בסוף
הענין כי מלאכים היו ויבאו בדמות אנשים
להתאכסן אצל אברהם לסבות ידועות, לזה
אמר ויבא וינהג וגו' פרוש מה שהיא נראת
הוא אנשים ראנים בן, ואם היה אומר ויבא
שלישה אנשים יתכן דובר שקרים ח"ו,
ואמרו נצבים לומר כי אברהם להפכתו
במשתי צליון הפיר בהם שהיו ממונים על
דבר פרוש הפיר בהם שהיו שלוחים על
אברהם לצרכו כמו שכן היה א' לרפאותו
וא' לבשר פעת חיה וגו', וא' הגם שהיה
הולך להפך את סדום אף על פי כן לסבת
אברהם היה עומד מעשב מלכת עד אשר
דבר ה' אליו ויהיה מה שהיה ואז פנה
והלך לו הרי כי כל העמדתו היתה עליו:

אברהם, לזה חלה פניו שלא ירבו מעליו ושישכנס אצלו עם הב' ונתרצה להכריז: (ד) יחזקא מעט וגו'. אולי שלא רצה לשנות במנהג הלכות באוהבים שהיו מקדימין לרחץ וגליתם לחששת עבודה וזה באומרים ז"ל (ב"ר פ"ו) ואומרו מעט זה מנהגו לומר לאוהבים להראות כי אין טורח הרבה עליהם שלא לבישים:

עוד ירמו ענן הנוצץ למלאכים שיקחו מצט
מים שהוא התורה, ולקיות כי התורה יש
בה בחינת הפשט ובחינת הפנימיות והנה
המלאכים שבאו בדמות אנשים הוא גוף
שבאר להם ה' רחמי מהגלות האיריים (זהר
ח"א נ"ח) ובכרך עצמות המלאך יחשב גוף
ויתחם אליו בחינת רגל כידוע הטעם לידעי
חו, ורמו להם שיקחו מצט מים מפשטי התורה
וישקרו בו ורגליהם שהוא בחינת גוף הנפר
עליהם. וישענו פחת העץ שהיא התורה
שנקראת עץ חיים, ולזה אמר העץ בה"א
הידיעה. גם אמר להם שיקחו פת להם היא
בחינת פנימיות התורה ויסקרו בו פנימיותם.
והוא אמרו לבכם. ודקדק לומר פת להם פת
שיש בבחינתו להם שהם ג' גויות שהם בחינת
חיות העולמות:

יז"ו • וְסֵעֵדוּ לְבָכֶם • בתורה, בנביאים ובכתובים מצינו דפּתא סעֵדְתָּא דְלָבָא, בתורה: "וְסֵעֵדוּ לְבָכֶם", בנביאים: (שופטים יט ה) "סֵעֵד לָבָב פֶּת לָחֶם", בכתובים: (תהלים קד) "וְלִחְם לִבָּב אָנוּשׁ יִסְעֵד". אָמַר רַבִּי חֲמַא: לְבַבְכֶּם אֵין כְּתִיב כָּאן, אֱלָא "לְבָכֶם", מוֹגִיד שְׁאֵין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט בַּמַּלְאָכִים (ב"ר). **אַחֵר תַּעֲבֹדוּ** • אַחֵר כֵּן תִּלְכוּ. **כִּי־עַל־כֵּן עֲבַרְתֶּם** • כִּי הִדְבֵּר הָיָה אֲנִי מִבִּקֵּשׁ מִכֶּם, מֵאֲחֵר שֶׁעֲבַרְתֶּם עָלַי לְכַבּוֹדִי. **כִּי־עַל־כֵּן** • כִּמּוֹ עַל אֲשֶׁר, וְכֵן כֹּל כִּי עַל כֵּן שֶׁבִּמְקָרָא: (לִקְמוּ יט) "כִּי־עַל־כֵּן בָּאוּ בָצָל קוֹרְרֹתִי", (לִקְמוּ לג) "כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי כִּנּוּר", (שם לח) "כִּי־עַל־כֵּן לֹא נִתְּנִיחָה", (במדבר י) "כִּי־עַל־כֵּן יִדְעַת חֲנֻתִנוּ" • אור החיים

(1) וַיִּמָּהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים
אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהֲרִי שְׁלֹשׁ
סָאִים קָמַח סֵלֶת לוֹשִׁי וְעֵשִׂי
עֲגוֹת:

(י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלַיךָ
בְּעַת חַיָּה וְהִנֵּחֲבִין לְשֵׁרָה
אֶשְׁתֶּךָ וְשֵׁרָה שָׁמְעַת פֶּתַח
הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו:
וַיֹּאמֶר מִתְּב אַתּוּב לְדִתְךָ
בְּעֵדן דְּתִיבן מְזִינ וְקֵא
בֵּר לְשֵׁרָה אַתְתְּךָ וְשֵׁרָה
שָׁמְעַת בְּתִרְע מִשְׁכְּנָא
וְהוּא אַחֲרָיו:

רש"י **פַּעַת חִיָּה** • כַּעַת הַזֹּאת לְשָׁנָה הַבָּאָה, וּפְסַח הִיא, וּלְפָסַח הַבָּא נֹולֵד יִצְחָק, מִדָּלָא קָרִינָן כַּעַת (בְּשָׁנָא) אֶלָּא כַּעַת. **כַּעַת חִיָּה** • כַּעַת הַזֹּאת שְׁתֵּתָא חִיָּה לְכֶם, שְׁתֵּהִיו כְּלָכֶם שְׁלָמִים וְקַיָּמִים. **שׁוּב אֲשׁוּב** • לֹא בִשְׂרוּ הַמֶּלֶאךָן שִׁישׁוּב אֱלֹוִי, אֶלָּא בְשִׁלְיָחוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם אֲמֹר לוֹ, כִּמוֹ: **וַיֹּאמֶר לֵה מֶלֶאךָ ה' הִרְבָּה אַרְבָּה**", וְהוּא אֵין בִּידֹו הִלְהִיבוֹת אֶלָּא בְשִׁלְיָחוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם, אִף כָּאֵן בְשִׁלְיָחוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם אֲמֹר לוֹ כֵּן (בְּרַאשִׁית רַבָּה). (אֲלִישֶׁע אֲמֹר לְשׁוּמַיִת: "לְמוֹעֵד הַזֶּה כַּעַת חִיָּה אֵת חֻבְקֵת בֶּן, וְתֹאמַר אֶל אֲדֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֵל תִּכְזֹּב בְּשִׁפְתֵּיךָ", אוֹתָן הַמֶּלֶאכִים שֶׁבִּשְׂרוּ אֵת שְׂרָה אֲמֹרו: "לְמוֹעֵד אֲשׁוּב", אֲמֹר לֵה אֲלִישֶׁע: "אוֹתָן הַמֶּלֶאכִים שֶׁהֵם חַיִּים וְקַיָּמִים לְעוֹלָם אֲמֹרו: "לְמוֹעֵד אֲשׁוּב", אֲבָל אֵין בְּשֹׁר וְדֵם, שְׁהִיִּם חַיִּים וְיִמְחָר מֵת, בֵּין חַי וּבֵין מֵת: "לְמוֹעֵד הַזֶּה וְגו'"). **וְהוּא אַחֲרָיו** • הִפְתַּח הִיא אַחֵר הַמֶּלֶאךָ. אור החיים

(ח) וַיִּקַּח חַמְצָאָה וַחֲלָב וּבֹכֵךְ
הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם
וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ
וַיֹּאכְלוּ:

כִּי יִקַּח חֲמֹאָה וְגו' • וְלָחֶם לֹא הָבִיא, לְפִי שִׁפְרוּסָה שָׁרָה נָדָה, שֶׁחָזַר לָהּ אַרְבַּח כְּנָשִׁים אוֹתוֹ הַיּוֹם וְנִטְמָאת הָעֶסֶה (ב"מ סח) • חֲמֹאָה •

בְּשָׁלוֹמָה עַל יְדֵי בַעֲלָהּ לָזֶה שֶׁאֵלּוּ שְׁלָשָׁתָם
מְשֻׁם הַלְכוֹת דֶּרֶךְ אֲרֶץ:

בדרך הקמור בדבריו להטעמים רוחניות
הנאות להם כרמון בדבריו כמו שפרשתי:
(ט) ויאמרו אליו איה וגו'. פרוש להיות
שבשורה שבא עליה המבשר היה לבשר
שרה ורצו לגלות לאברהם שלבשר לשרה
באו ולא לו, לזה אמרו לו איה שרה פרוש
שאליה באנו לבשר, והשיב אברהם הנה
היא באהל לשמע כל אשר תאמרו לה:
(י) ויאמר שוב וגו'. דבר בלשון יחיד, כי א'
הוא המבשר כי השנים כל א' בא למלאכתו.
ורצו לתת לב למה בשאאלה על שרה שאלי
שנים, ואולי כי להיות שגם נתפוגו לשאול

(ה) כי על בן וגו'. פרוש כד' שלא יאמרו אף
מזמנים לאכל אחר שהכיר בהם היותם
משרתי עליזו. כי הגם שפרשנו שיכון בדבריו
אל הרוחניות עם כל זה הפשט אינו נצטרק,
וגם במאכל יש סודות מכלאים כאמרו (משלי
י"ג) צדיק אוכל לשבע נפשו לפנימיות
הרוחניות. לזה אמר להם כי וגו' פרוש כי
טעם לדברי על בן עכרתם פרוש בן בסדר
זה בדמות אנשים שישנם במזון הגשמי גם
בן ויאמרו בן פרוש בן הוא כדבריו שעל בן
עברו עליו בדמות אנשים והסכימו אליו
לעשות כאשר דבר. עוד רמזו לו שיעשה

(יא) וְאֶבְרָהִם וְשָׂרָה זָקְנִים יֵאָבְדָהֶם וְשָׂרָה סִיבּוּ בָּאִים בַּיָּמִים הַדֹּלֵל לַהֲיֹת לְשָׂרָה אֶרֶץ כְּנָעַיָּה:

(יב) וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ יֵב וְחִכְתָּ שָׂרָה בְּמַעֲהָ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלָתִי הִתְחַלֵּי עֲדָנָה וְאֹדְנִי זָקוֹן:

(יג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם לֵמָּה זֶה צִחַקְתָּ שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנִּם אֶלֶד וְאֲנִי זָקְנָתִי:

יג ואמר יי לאברהם למא דנן חככת שרה למימר הכרם בקושטא אוליד ונאנא סיבית:

יב ותצחק שרה בקרבה יב וחכת שרה במענה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואודני זקון:

יג ואמר יי לאברהם למא דנן חככת שרה למימר הכרם בקושטא אוליד ונאנא סיבית:

כ"א <האף אמנם> הגם אמת אלד? <ואני זקנתי> שנה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה "ואדני זקון" <אור החיים>

כ"א <האף אמנם> הגם אמת אלד? <ואני זקנתי> שנה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה "ואדני זקון" <אור החיים>

(יד) הִיפְלֵא מִיְהוָה דְּבַר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ פַּעַם חִיָּה וּלְשָׂרָה בֶּן:

כ"א <היפלא> פתגומי: היתפסי, וכי שום דבר מפלא ומפד ומקסה ממני מלעשות כרצוני? <למועד> לאותו מועד המועד שקבעתי לך אתמל, למועד הזה בשנה האחרת. <אור החיים>

יב ותצחק שרה בקרבה יב וחכת שרה במענה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואודני זקון:

יג ואמר יי לאברהם למא דנן חככת שרה למימר הכרם בקושטא אוליד ונאנא סיבית:

כ"א <היפלא> פתגומי: היתפסי, וכי שום דבר מפלא ומפד ומקסה ממני מלעשות כרצוני? <למועד> לאותו מועד המועד שקבעתי לך אתמל, למועד הזה בשנה האחרת. <אור החיים>

• יום שני י' מרחשון •

כ"א <כי יראה וגו' כי צחקת> הראשון משמש לשון 'דקא', הוא שנותן טעם לדבר: ותכחש שרה, לפי שיראה, והשני משמש בלשון 'אלא': ויאמר לא כדבריו הוא, אלא צחקת, שאמר רבותינו: 'כי משמש בארבע לשונות: אי, דלמא, אלא, דקא'. <אור החיים>

(טו) וַתִּכְחַשׂ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צִחַקְתִּי כִּי יֵרָאָה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צִחַקְתִּי:

טו וכדיבת שרה למימר לא חככתי ארי דחלת ואמר לא כרם חככת:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

צחית שרה מצחיתת אברהם. ומצינו לאנאלוס שנתפון לתרין זה במה שתרגם צחיתת אברהם וחדרי וצחיתת שרה וחסכת אכל על מי סמך הקדוש ברור הוא להבין ב' פרושים משנים בתכה אחת:

אכן הנכון הוא כי הקדוש ברור הוא דקדק בדבריו טעם הקפדתו על שרה ולא על אברהם, ותמצא כי אברהם בעת השוהה צחק מה שאין בן שרה לא צחק בעת שנתבשרה אלא בעת שראתה עדנה באומר ותצחק שרה וגו' אחרי בלתי היתה לי עדנה, הרי זה מגיד כי לא נתאמת אצלה הבטחת הלכה עד שראתה השנוי ועל זה הקפיד ה', והוא אומר למא זה צחקת פרוש על צחוק זה אני מקפיד ולא על צחוק שלך, והטעם כי צחוק זה פונתה לומר האף אמנם שנתאמת אצלה אחר מעשה שתלד וזה יגיד כי לא האמינה ולא סמכה דעתה על הבטחתה אותה כי הוא דבר פלא ופלא מה' דבר וגו':

ואני זקנתי וגו'. קשה איך יוציא ה' דבר מפיו ותברך מה שלא היה. והגם שאמר ז"ל (כ"מ פ"ו.) כי מכאן שמשנים מפני השלום, אף על פי כן לפרך רוקמות אמתות ותברך כי ממנו תוצאות אמת לא ידבר ח"ו מה שלא היה, ולפי מה שפרשנו שהקפדה היתה על שלא האמינה שתלד לצד זקנתה באומר אחרי בלתי עד שראתה ששבה לימי עלומה ה' אמת ודבריו אמת, ודיק לומר טעם שהקפיד

עליה שלא האמינה קדם שנתעצנה, והגם ששרה הוסיפה עוד לומר ואדני זקן זה היה אחר שהצדיקה בהבטחה כי היתה לה עדנה צחקה פרוש שמחה ואמרה שיר ושבה לאל עליון שאחר בלית היתה לה עדנה שנה יגיד כי שבה לימי עלומה ללדת, והוסיפה להגידל חסד אל באומרה ואדני זקן ואף על פי כן נסי אל נוססו עליה, כי פשיטא שאחר שראתה עדנה לא תפקד בדבר ולא אמרה ואדני זקן אלא להורות על נפלאותיו:

(יד) למועד אשוב וגו'. טעם שחזר לומר ההבטחה, לבל יחשב אברהם כי לצד הקפדת ה' על שרה ישוב ה' מדבריו הטוב אשר דבר אליו, לזה אמר אליו כי הבטחתו ישמר בעת חיה וגו':

(טו) ותכחש שרה וגו'. טעם אומר לאמר. גם אמר כי יראה להודיע צדקת שרה אמנו הצדקת שלא אמרה בפרוש לא צחקתי שלא תוציא מפיה דבר שקר אלא אמרה ענין שממנו מוכן שפונתה לומר לא צחקת ולזה לא אמר ותאמר לא צחקתי, ולצד שייאמר האמר והאיה היה לה פנים שתכחש בדברי ה', לזה אמר כי יראה פרוש יש לך לדעת כי העבר הנאמן הניא את רבו ושגג ועשה דבר בלתי מתקן ויוביחנו רבו על אשר עשה, כשיגדל בלבם הפלגת המורא על אשר עבר רצון אדונו לא יעצר כח להורות על אשר עשה להפלגת המורא ויכחיש ויבדקשטו

דכתיב (כ"ב י"א) ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים וגו'. והם ב' פקידות פקידה א' שיהיה בעולם יצחק, ב' שתהיה לו נפש היולדת, וטעם ששעה ה' ככה לסבת אומר (י"ז י"ט) לו ישמעאל וכמו שכתבתי שם ויש סודות. עוד יראה באומר ולשרה בן לפי פשוטו על דרך אומנם ז"ל (ויק"ר פ"ד) לעולם זכרים תלויים בנקבות ונקבות בזכרים דכתיב (ד"ה א ד') ואשתו יהיה לך את ירד, ופלגשו ושמה וגו' ותלד וגו' (לקמן כ"ב כ"ד), ויקרא י"ב) אשה כי תזריע ולדה זכר ע"כ גם אנו מוסיפין למנות בן לשרה וגו':

ושרה שומעת מודיע הכתוב כי הבטחה לשרה בשרו כמאמר ה' בשליחות, והוא אומר ושרה שומעת וגו' והוא המבשר אחריו. וראיתי מדרש כי אף על פי כן נתיסר המלאך על אשר לא דבר הבטחה מפיו אליה ודבר לאברהם, והמלאכים יעשו על השוגג ועל שנוי כל שהוא:

(יג) ויאמר ה' אל אברהם וגו'. צריך לדעת אומר תבת זה, עוד למא אמר תבת לאמר. גם כל הכתוב מיתר שלא היה לו לומר אלא למא צחקת:

אכן הפונה להיות שמצינו בפרשה הקודמת כי אברהם גם בן צחק כשאמר לו ה' בשורת הנער דכתיב (י"ז י"ז) ויפל אברהם וגו' ויצחק, ולא ראינו שהקפיד ה' על שצחק אברהם, ויאמר האומר מה נשנית

צדיק לברכה". ואלו כאן כתב שבאשר מזכירים צדיק יש לברכו, ומקור פרוש זה הוא במדרש אגדה.

(יט) **כִּי יִדְעֲתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֶת־בְּנֵיו וְאֶת־בִּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דִּרְךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת צִדְקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל־אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלָיו:**

יט ארי גלי קדמי (גי רמב"ן ידענה) בדיל די נפקד ית בנוהי וית אנש ביתה בתרהי וישרון ארמן דמקנן קדם יי למעבד צדקתא ודינא בדיל איתי יי על אברהם ית דמלל עלוהי:

כ"י **כִּי יִדְעֲתוּ •** לשון חבה, כמו: (רות ב) "מוֹדֵעַ לַאִשָּׁה", (שם א) "הלא בעצ' מודעתנו", (שמות לג) "ואֲדַעַךְ בָּשָׁם". ואמנם, עקר לשון פלם אינו אלא לשון ידיעה, שהמחבב את האדם מקרבו אצלו, ויודעו ומכירו, ולמה ידעתי? "למען אשר יצאה", לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמו דרכי, ואם תפרשהו כתרגומא: יודע אני בו שיצאה את בני וגו', אין 'למען' נופל על הלשון. **יצאה •** לשון הנה, כמו: (איוב א) "ככה יעשה איוב", "על־פי ה' יחנו". **למען הביא •** כך הוא מצוה לבניו: 'שמרו דרך ה', כדי שיביא ה' על אברהם וגו'. 'על בית אברהם' לא נאמר, אלא "על־אברהם", למדנו, כל המעמיד בן צדיק כאלו אינו מת.

(כ) **וַיֹּאמֶר יְהוָה וְעַתָּה סֹדֶם וְעִמֹרָה פִּירְבָּה וּחֲמָאֲתָם כִּי כְבֹדָה מֵאֹד:**

כ ואמר יי קבלת דסדום ועמורה ארי סגיאת וחובתהון ארי תקיפת לכתא:

כ"י **וַיֹּאמֶר ה' •** אל אברהם, שעשה כאשר אמר, שלא יסכה ממנו. **כִּי־רְבָה •** כל רבה שבמקרא הטעם למטה בבית, לפי שהן מתרוממין גדולה, או גדלה והולכת, אבל זה טעמו למעלה ברי"ש, לפי שמתרומם גדלה כבר, כמו שפרשתי: (לעיל טו) "ויהי השמש באה", (רות ב) "הנה שבה בביתך". אור החיים

שכתבנו בסמוך, והוא אומר: יהיה לגוי גדול ונברכו בו כל גווי הארץ, שגגנו הם בעצם, וכתב בו חזקת אל גוי גדול. ואם תאמר מה יועיל הדעה זו לגוי הבא אחרינו, לזה אמר כי ידעתי למען אשר יצאה וגו' פרוש ידע ה' אברהם כי ישתדל עם בניו להטיב, לזה מודיעו למען יצוה את בניו ויודיע אותם מעשיו ותברך ויבזה ושמרו דרך ה'. ואומר למען הביא ה' על אברהם, כאן הודיע כי עקר החבוב לא יזרעו של אברהם אלא חבת אברהם היא העקר וכל מחשבותיו של הקדוש ברוך הוא הם להביא על אברהם אשר דבר להטיב אותו ואת זרעו עד עולם כי אם לא ישמרו דרך ה' לא ימצא המטיב להשלים הבטחותיו לידיו להטיב לבניו: (כ) ויאמר ה' ועתה וגו'. טעם אומר כי ולא הספיק לומר ועתה סדום רבה וגו' וחסאמת

אור החיים על התורה – מהדורת בלום. אברמוביץ

עושה פרוש קדם עשותו. ורבותינו ז"ל אמרו (תנחומא) שיהיה בלב אברהם על מי המבול למה לא תלה ה' להם בזכות הצדיקים שהיו בהם, ולפי דבריהם: כיון לומר אשר אני עושה פרוש אשר אני רגיל לעשות כי אין אני מאבד אמה אלא אם אין בה צדיקים: עוד ירצה אומר המכסה וגו' להיות שאברהם הציל הסדומיים בתרבו ובקשטו עם לוט כאמר בפירוש הקדמת נוגע הדבר אליו לדעת מה שיעשה בהם ולא יהיה הדבר מכסה ממנו לשון פסוי כי הוא בדעתו העם אשר הציל עזרנו לבטח וה' הוא מאבדן מבלי ידיעתו, לזה אמר המכסה וגו', ולא הצריך לפרש טעם זה כי הוא דבר ידוע: (יח) ואברהם היו יהיה וגו'. פרוש וצריך אני להודיעו מעלת הצדיקים אשר הציל יצילו עצמן ובני עירן הפך ממה שחשב וקמו

(מז) **וַיִּקְמוּ מִשְׁם הָאֱנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל־פְּנֵי סֹדֶם וְאַבְרָהָם הֵלֵךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם:**

טו וקמו משם האנשים ואסתכיוו על אפי סדום ואברהם אזל עמהון לאלוואיהון:

כ"י **וַיִּשְׁקְפוּ •** כל השקפה שבמקרא לרעה, חוץ מ"השקיפה ממעון קדשך" (דברים כו), שגדול כח מתנות עניים, שהופך מדת הרגז לרחמים. **לשלחם •** ללוותם, כסבור: אורחים הם.

(יז) **וַיְהִי וְאָמַר הַמֶּכֶסֶה אֹנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה:**

יז ויין אמר המכסה אני מאברהם די אנא עבד:

כ"י **הַמֶּכֶסֶה אֹנִי •** בתמימה. **אשר אני עשה •** בסדום. לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו. אני נתתי לו את הארץ הזאת, ותמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר: (לעיל י) "גבול הפנעני מצידון וגו' באכה סדומה ועמורה וגו'". קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אהבי? • אור החיים

(יח) **וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעַצִּים וְנִבְרָכוּ־בּוֹ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ:**

יח ואברהם מהנה יהיו לעם סגי ומקרי ויתברכוון בדילה כל עממי ארעא:

כ"י **וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה •** מדרש אגדה: זכר צדיק לברכה, הואיל והזכירו, ברכו. ופשוטו: יכי ממנו אני מעלים, והרי הוא חביב לפני להיות לגוי גדול ולהתברך בו כל גווי הארץ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 42)

מדרש אגדה, הואיל והזכירו ברכו, שנאמר זכר צדיק לברכה (רש"י יח, יח)

ולעיל ריש פרשת נח כתב "הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר זכר צדיק לברכה", ולא ציין שזהו מדרש אגדה. ויש לומר, דהנה הפרוש הפשוט של "זכר צדיק לברכה" הוא, שבאשר מזכירים צדיק יש לשבחו; ולכן נקט שם "שנאמר זכר

עצמה יגיד כי אמת היה הדבר אלא לצד הפלגת המורא אינו עוצר כח להעזי פניו כי כן עשה, והוא מה שהודיע הכתוב כי יראה ויבן. ואמר לה אברהם לא כי צחקת, פרוש היותר נאות הוא שתודה כי צחקת כי בזה חפץ ה' שיתודה האדם בפיו בפרוש, וכן הוכיחו נביאנו ע"ה שדבר המרצה הוא ומורה ועוזב ירחם (משלי כ"ח):

(יז) וה' אמר המכסה וגו'. טעם אומר לשון זה המכסה. להיות כי ראה אברהם מלאך הג' כי בא על דבר לעולם ולא נודע לו הדבר כמו שידע בפעלות ב' המלאכים הא' בא לרפאות ואחד לבשר שרה, ועוד בלכתם מעמו ראה כי ב' מהם שמו פניהם דרך סדום ואברהם הולך עמם לשלחם הרי זה ראה שיש להם גשות דבר ומכסה ממנו המעשה לזה אמר ה' המכסה אני אשר אני

רש"י ויפנו משם • ממקום שאברהם לוס שם. וְאַבְרָהָם עֹדֶנּוּ עֹמֵד לִפְנֵי ה' • והלא לא הלך לעמוד לפניו, אלא הקדוש ברוך הוא בא אצלו ואמר לו: "זעקת סדם ועמורה כי רבה", והיה לו לכתוב: 'וה' עֹדֶנּוּ עֹמֵד על אברהם', אלא תקון סופרים הוא זה (ב"ר) (אשר הפכוהו ז"ל לכתוב כן) •

(כג) ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע: הבגנו תשיצי ופאה עם תיבא:

רש"י ויגש אברהם • מצינו הגשה למלחמה: (ש"ב י') "ויגש יואב וגו'", הגשה לפיוס: "ויגש אליו יהודה", והגשה לתפלה: (מ"א יח) "ויגש אליהו הנביא", ולכל אלו נגסם (ס"א: נגש) אברהם: לדבר קשות, ולפיוס ולתפלה. **האף תספה** • הגם תספה, ולתרגום של אונקלוס שתרגמו לשון רגז, כך פרושו: האף ישיאך שתספה צדיק עם רשע • אור החיים

(כד) אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה: כד מאים אית חמשים זכאין בגו קרמא תברגו תשיצי ולא תשובק לאתרא בדיל חמשים זכאין די בגוה:

ותאר יפה לבחן בהם, והוא אומר ארדה נא פרוש עתה ואראה הפצעקתה עשו עוד כלה ואם לא וגו', והם הרשעים בפצעקתם עשו שרצו לעשות עוד מעשה בלתי הגון ולזה תכף ומיד החליטו המלאכים ואמרו ללוט (י"ט י"ג) משחתים אנחנו וגו' אבל קדם לכן לא אמרו כלום הא למדת אם לא היו מבקשים לשלח יד במלאכים אפשר שהיה ה' עושה להם אריכות זמן במדת ארך אפים. ואולי נגע ה' בדין זה מדין מורדת שאמרו בכתבות (ס"ג). שאפלו אחר שעברו ד' שבתות בהכרנה, בשעת גמר דין מודיעין אותה אולי תשוב, ולזה שלח ה' המלאכים בדמות אנשים על דעת שלא ישחיתו עד שיארו בהם כי עודם ברשעים. ולזה סמך פסוק ויפנו משם וגו' לארדה נא והבן:

(כג) ויגש אברהם וגו'. להיות שאמר ה' הפצעקתה וגו' עשו כלה משמע כשתהיה מכרעת מדת הדין כלה לכל והגם שישנם לקצת מהם צדיקים לזה אמר האף תספה וגו'. ולו יהיה שפונתך לומר שתעשה אפן למלט הטובים שבהם כמו שעשה ללוט שהוציאו החוצה עודני טוען על זה אולי יש שעור חמשים צדיקים האף תספה הרשעים ולא תשא בעבור הני. ולא תוציא הרשעים מקרבה, והוא שדקדק לומר אשר בקרבה ואמרו חללה לך וגו' להמית צדיק כנגד חלקה ראשונה שאמר האף תספה, אבל חלקה ב' שבקש להציל צדיק ורשע

ואראה • כא אתגלי כען ואדון הכי קבלתהון דעלת לקדמי עבדו אעבד עמהון גמירא (אם לא תיבין) ואם תיבין לא אתפרע:

רש"י ארדה נא • למד לדנינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפרשתי בפרשת הפלגה. דבר אחר: "ארדה נא לסוף מעשהיהם". הפצעקתה • של מדינה. הבאה אלי עשו • וכן עומדים במודם, כלה אני עושה בהם, ואם לא נעמדו במודם, אדעה מה אעשה להפרע מהן ביסורין, ולא אכלה אותן. וכיצא בו מצינו במקום אחר: (שמות לג) "ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך", ולפיקר יש הפסק נקדת פסקי, בין עשו ללה, כדי להפריד תבה מחברתה. ורבותינו דרשו "הפצעקתה", צעקת ריבה אחת שהרגוה מיתה משנה על שנתנה מזון לעני כמפורש בחלק • אור החיים

(כב) ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני יהוה: כב ואתפניאו מתמן גברא ואזלו לסדום ואברהם עד כען משמש בצלו קדם יי:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

יתנהג בו עם הנבראים לצד התקדד והתרחמים, הנה שורת הדין נוחתת כי הכל כפי המבול והמתכבש וכשעבר האדם על אחת מפל מכות ה' וימרה פי עליון לצד מעלת האל הגדול יתחייב להאבד הוא וכל סביביו כי את המלך ה' צבאות הכעים וכל שהיא מההמראה יתחייב עליה, ויחשב האדם כי האדון ידיו את עולמו במשפט זה והוא משפט צדק, ולעולם אם נבא ה' במשפט בדרך טוען ונטען להשפט עם הנבראים אפשר שלא יתחייבו, וגם דור המבול אפשר שלא היה נשפט משפט מות, לזה אמר ה' כאן בהודעת דרכיו אל אברהם ארדה נא פרוש לא ישפט בערך מעלתו אלא בהשואה לנבראים בדרך אומר הנביא (ישעיה מ"ג) נשפטה יחד בהשואה לנבראים הפחותים ובערך זה ישפט ויראה אם הוא בערך הפעקה שבאה אלי פרוש כי הצועק ותובע משפט מה' יתבע המשפט לפי ערך גדלת הבורא, לזה אמר ה' ואם אחר שאעריך המשפט בערך שלילת מעלתי עדין שעור שתהיה תביעת מדת הדין לחיכם, כלה, ואם לא אדעה אם ראויים לשפט בדרך זו או לא. ומעתה אין פרוש ארדה נא אלא הדרגה בדין ולעולם ממקומו ישקיף לדעת ויבחין לבות בגי אדם:

עוד ירצה שהגם שצעקתם באה עם כל זה רצה להבחין בהם אם בעת המשפט לא חזרו בהם ועודם מחזיקים ברשעים, ולזה שלח המלאכים בדמות אנשים בצלי צורה

כבה. גם כפל אומר וצקת וחסאתם ואין וצקה אלא מהחטא. גם אומר כבה מאד. נתפנו לומר שפונתו הוא כל האמות גם כן מכעיסים היו במעשיהם אלא שאלו הפליאו לעשות, ולזה אמר כי רבה פרוש טעם הקפדתי לא לצד כי הם לבד עלתה וצקתם לפני אלא כי רבה וצקתם מפל האמות. וכפל וצקתם וחסאתם כנגד ב' רשעים הא' שהיו רעים לבריות וכמאמר ז"ל (סנהדרין ק"ט:) וכמעשה של ריבה, והב' רעים לשמים וכמו שגלו מעשיהם שרצו אחר משפט זכור עם המלאכים שבדמות אנשים והערף ה' להודיעו הפלגת רשעים להיותם מעשה ידיו: עוד נתפנו ה' להפיג צינת דאגתו כי יאמר שנשפלה להציל אמה רשעה כל כך לזה אמר אלי כי רבה כי כבה וגו' פרוש מחדש היה הרשע שעליו מתחייבים ומקדם לא היו כל כך כשהצלת אותם:

(כא) ארדה נא וגו'. צריך לדעת אומר לשון ירידה. ועוד למה יצטרף ה' לרדת והלא כל העולם בגרגיר של חרדל לפניו. ועוד אומר הפצעקתה וגו' וכי האדון ברוך הוא יסתפק בדיעה ורש"י ז"ל פרוש כי ללמד בא שלא יפסקו בית דין למטה משפט אלא בראיה. וקשה לדבריו למה לא הספיק לזה מה שאמר הכתוב בפרשת דור הפלגה דכתיב (י"א ה') ויגר ה' וגו' ומצינו לרש"י עצמו שפרש כן שם:

אכן הפונה היא כי הודיע ה' הסדר אשר

כש"י אולי יש חמשים צדיקים • עשרה צדיקים לכל כרך ופרק, כי חמשה מקומות יש •

בַּחֲמִשָּׁה אֶת-כָּל-הָעִיר וַיֹּאמֶר
לֹא אֲשַׁחֲת אֶם-אֶמְצָא שָׁם
אַרְבָּעִים וְחַמֵּשָׁה:
וְחַמֵּשָׁה:

כש"י • הַתְּשַׁחֲת בַּחֲמִשָּׁה • וְהָלֹא הָיוּ ט' לְכָל כָּרֶךְ, וְאַתָּה, צָדִיק
שֶׁל עוֹלָם, תִּצְטָרֵף עִמָּהֶם • אור החיים

(כט) וַיֹּסֶף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו
וַיֹּאמֶר אֲדֹנָיִי יִמְצְאוּן שָׁם
אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה
בְּעִבּוֹר הָאַרְבָּעִים:
כש"י • אֲדֹנָיִי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים • וְיִמְלֹטוּ ד' הַכּוֹרֵפִים, וְכֵן שְׁלֹשִׁים
יִצְלִיחוּ ג' מִקֵּם, או כ' יִצְלִיחוּ ב' מִקֵּם, או י' יִצְלִיחוּ אֶחָד מִקֵּם • אור החיים

(ל) וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יַחַד לְאֲדֹנָיִי
וְאֶדְבָּרָה אֲדֹנָיִי יִמְצְאוּן שָׁם
שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא
אֶעֱשֶׂה אֶם-אֶמְצָא שָׁם
שְׁלֹשִׁים: אור החיים

(לא) וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאֲלֹתִי
לְדַבֵּר אֶל-אֲדֹנָיִי אֲדֹנָיִי יִמְצְאוּן
שָׁם עֲשָׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא
אֲשַׁחֲת בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרִים:
כש"י • הוֹאֲלֹתִי • רְצִיתִי, כְּמוֹ: "וְיֹאמֶר מֹשֶׁה" • אור החיים

(לב) וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יַחַד לְאֲדֹנָיִי
וְאֶדְבָּרָה אֶת-הַפֶּעַם אֲדֹנָיִי
יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא
אֲשַׁחֲת בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרָה:
כש"י • אֲדֹנָיִי יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה • עַל פְּחוֹת לֹא בִקֵּשׁ, אָמַר: דוֹר

(כה) חָלָלָה לִי מַעֲשֵׂתִי בְּדַבָּר
הַזֶּה לְחַמִּית צָדִיק עַם-רִשָּׁע
וְהִנֵּה בְּצָדִיק בְּרִשָּׁע חָלָלָה לִי
הַשֹּׁפֵט כָּל-הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה
מִשְׁפָּט:
כה קוֹשֵׁט אֲנִי מִלְּמַעַבְד כְּפִתְגָמָא הָדִין
לְקִטְלָא וְכַאֲה עִם חִיבָא
וְהִנֵּה וְכַאֲה בְּחִיבָא קוֹשֵׁט
אֲנִי דִּינָא דִּינָא (נ"י הָדִין)
כָּל אֶרֶץ לֹא (נ"י בְּרִים)
יַעֲבֹד דִּינָא:

כש"י • חָלָלָה לִי • וְאִם תֹּאמַר לֹא יִצְלִי הַצָּדִיקִים אֶת הָרָשָׁעִים,
לְמַעַן תִּמְיֵת הַצָּדִיקִים? • חָלָלָה לִי • חָלִין הוּא לִי, יֹאמְרוּ, כִּי הוּא
אֶמְנֹתוֹ: שׁוֹטֵף הַכֹּל, צָדִיקִים וְרָשָׁעִים. כִּי עֲשִׂיתָ לְדוֹר הַמְּבּוּל וְלְדוֹר
הַפְּלָגָה. בְּדַבָּר הַזֶּה • לֹא הוּא וְלֹא כִּיּוֹצֵא בּוֹ • חָלָלָה לִי • לְעוֹלָם
הַבָּא. הַשֹּׁפֵט כָּל-הָאָרֶץ • נְקוּד בְּחִט"ף פֶּתַח ה"א שֶׁל "הַשֹּׁפֵט",
לְשׁוֹן תְּמִיּהָ, וְכִי מִי שֶׁהוּא שׁוֹפֵט, לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט אֶמְתָּ?

(כו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶם-אֶמְצָא
בְּסֹדֶם חַמְּשִׁים צָדִיקִים בְּתוֹךְ
הָעִיר וְנִשְׁאֲתִי לְכָל-הַמָּקוֹם
בְּעִבּוֹרָם:
כו וַיֹּאמֶר יְיָ אִם אֶשְׁכַּח
בְּסֹדֶם חַמְּשִׁין וְכַאֲה בְּגוֹ
קֶרֶתָא וְאֶשְׁבּוּק לְכָל אֶתְרָא
בְּדִילְהוֹן:

כש"י • אֶם-אֶמְצָא בְּסֹדֶם וְגו' לְכָל-הַמָּקוֹם • לְכָל הַכּוֹרֵפִים, לְפִי
שְׁסֻדּוֹם הִיְתָה מְטֻרְפוֹלִין וְחִשּׁוּבָהּ מִכָּלֶם, תִּלְקָה בָּהּ הַכְּתוּב • אור החיים

(כז) וַיַּעַן אֲבִרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה
נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבֵּר אֶל-אֲדֹנָיִי
וְאֶנְכִי עֹפֵר וְאֶפֶר:
כו וַיֹּאמֶר אֲבִרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה
נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבֵּר אֶל-אֲדֹנָיִי
כֵּן שְׁרִיתִי לְמַלְלָא קְדָם
יְיָ וְאֶנָּא עֹפֵר וְאֶפֶר וְקִטְס:

כש"י • וְאֶנְכִי עֹפֵר וְאֶפֶר • וְכִבֵּר הִיְתָה רְאוּי לְהִיּוֹת עֹפֵר עַל יְדֵי
הַמְּלָכִים וְאֶפֶר עַל יְדֵי נְמֻד, לְוִלִי רַחֲמִיף אֲשֶׁר עָמְדוּ לִי •

(כח) אֲדֹנָיִי יַחְסִרֹן חַמְּשִׁים
הַצָּדִיקִים חַמֵּשָׁה הַתְּשַׁחֲתִים
כה מֵאִים יַחְסִרֹן חַמְּשִׁין
וְכַאֲה חַמֵּשָׁה הַתְּשַׁחֲתִים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(ל) וַיֹּאמֶר אֶל נָא יַחַד וְגו'. טַעַם שֶׁחָשׁ לְחַרְוֹן
אִי, כִּי רָצָה שִׁגְגֵן הוּא וְחָשׁ לְהַקְפִּיחַ
הַבּוֹרָא וַיֹּאמֶר אֶל יַחַד וְגו'. וְקִדְקֵד לֹמַר נָא
פְּרוּשׁ לְמַעַן שְׂאוּמֵר בְּפַעַם הַזֹּאת שֶׁמִּבְּקֵשׁ
שְׁכֻחָתוֹ יִגָּן אֲדֹנָיִי יִמְצְאוּן שְׁלֹשִׁים שֶׁהָאָדָם יִגָּן
בְּעַד כָּרֶךְ אֶחָד וְאֶבְרָהָם בְּעַד כָּרֶךְ אֶחָד:
(לא) וַיֹּאמֶר הִנֵּה וְגו'. אֵל אֲדֹנָיִי אֲדֹנָיִי וְגו'. בְּקֵשׁ
שִׁגְגֵן ה' בְּעַד עֲשָׂרִים וְכֹחוֹתָ שֶׁל אֲבִרָהָם
בְּעַד עֲשָׂרָה כְּשֶׁאֲלָתוֹ הַקּוֹדֶמֶת, וְלֹא אָמַר אֵל
יַחַד כְּאוֹמְרוֹ בְּשֶׁאֵלֹ אִם יִמְצְאוּן שְׁלֹשִׁים שֶׁהֵם
יֹתֵר מֵעֲשָׂרִים, מִטַּעַם שֶׁלֹא הוֹסִיף דָּבָר
בְּתַפְלֹתוֹ לְהִגָּן בְּכֹחוֹתָ יֹתֵר מִמָּה שֶׁשָּׂאֵל קִדְּם,
וְלִזְנוֹת דְּקִדְקֵד לֹמַר אֵל אֲדֹנָיִי פְּרוּשׁ כִּי תַפְלֹתוֹ

(כו) וַיֹּאמֶר ה' אִם אֶמְצָא וְגו'. הַשִּׁיב עַל שְׂאֵלָה
אֲחֵרוֹנָה וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׂאֵל מִיַּת צָדִיק, וְכַאֲ
וְלִמַּד מְשִׁלִּיחוֹת לֹט הֵגֵם שְׂאֵל הִנֵּה צָדִיק
אֵלָּא לְמַעַן אֲבִרָהָם קְרוּבוֹ:
(כח) אֲדֹנָיִי יַחְסִרֹן וְגו'. פְּרוּשׁ כִּי הוּא צָדִיקוֹ
שֶׁל עוֹלָם מִצְטָרֵף לְעֲשָׂרָה הַצָּדִיקִים לְכָל כָּרֶךְ
וְכַרְךָ:
(כט) וַיֹּסֶף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו. טַעַם אָמַר וַיֹּסֶף.
גַּם אוֹמְרוֹ תִּבְּחַת אֵלָיו. פְּרוּשׁ הוֹסִיף
לְהַתְּפִלָּל בְּגִדְרָה רַחֲשׁוֹן עֲצֻמוֹ שֶׁהָאָדָם הוּא
הַמְּשִׁלִּים אֵלָּא שֶׁהִיָּה הַצָּדִיק בְּמִנְיֵן הַכּוֹרֵפִים
כִּי הוּא יִשְׁלִים כָּרֶךְ א' מִה', וְלִזְנוֹת דִּיק לֹמַר
אֵלָיו כִּי יִגְנֶה זֶה הִיא בְּהִגָּתוֹ יַחְבָּרָה:

אִינוֹ אֵלָּא בְּקִשְׁת רַחֲמִים אֲדֹנָיִי יַתְעֲשֶׂת ה'
לוֹ וְלֹא יַעֲמִיד קוֹ הָדִין עַד קֶצֶה הַחֲחִירוֹן.
וְאוֹמְרוֹ וְהִנֵּה בְּצָדִיק וְגו'. פְּרוּשׁ כְּשֶׁתִּמְיֵת
צָדִיק יִהְיֶה בְּהִשְׁרָאָה אֵצֶל הַנְּבִרָאִים יַחַד
בְּצָדִיק בְּרִשָּׁע בְּהִדְרָגָה אַחַת וְלֹא יִשְׁתַּדְּלוּ
לְהַצְטָדֵק, וְכַאֲה שְׂאֵר פַּעַם ב' חָלָלָה לִי
כְּנִגְדַּת חָלָלָה ב' אִם לֹא יִתְרַצֶּה לְשֵׁא לְמָקוֹם
בְּעִבּוֹר חַמְּשִׁים וַיֹּאמֶר כָּל הָרָשָׁעִים חָלָלָה
וְגו'. פְּרוּשׁ אַחֵר שֶׁכִּבֵּר נִשְׁבַּע מִעֲבֹר מִי נִחַ
גִּלְהָ דַעְתוֹ כִּי לֹא יַעֲמִיד קוֹ הָדִין עַד קֶצֶה
הַחֲחִירוֹן, וְעַתָּה בְּפִרְשַׁת נִחַ (ט' י"א) מִה
שֶׁכְּתִבְתִּי בְּפִרְשׁ פְּסוּק וְהִקְדַּמְתִּי וּמִשָּׁם תִּשְׁכִּיל
בְּנֵת אֲבִרָהָם בְּטַעְנוֹ:

כש"י וַיֵּלֶךְ ה' וגו' • כיון שנשתתק הסנגור, הלך לו הדין. ואברהם שב למקומו • נסתלק הדין, נסתלק הסנגור והקטגור מקטרג, ולפיכך, "ויבאו שני המלאכים סדומה להשחית": אחד להשחית את סדום, ואחד להציל את לוט והוא אותו שבא לרפאות את אברהם. והשלישי שבא לבשר את שרה, כיון שעשה שליחותו, נסתלק לו. • אור החיים

המבול היו שמנה, נח ובניו ונשיהם, ולא הצילו על דורם, ועל ט' על ידי צורף קבר בקש ולא מצא. • אור החיים
(לג) וַיֵּלֶךְ יְהוָה פֶּאֶשֶׁר בִּלְהָ • לג ואסתלק יקרא דני • פד
לדבר אל־אברהם ואברהם שצי למלא עם אברהם ואברהם תב לאתרה: •
שב למקומו:

♦ יום שלישי י"א מרחשון ♦

כש"י הנה נא־אדני • הנה נא אתם אדונים לי, אחר שעברתם עלי. דבר אחר: הנה נא צריכים אתם לתת לב על הרשעים הללו שלא יכירו בכם, וזו היא עצה נכונה (בראשית רבה). • סורו נא • עקמו את הדרך לביתי דרך עקלתון, שלא יכירו שאתם נכנסין שם, לך נאמר "סורו" (בראשית רבה). • ולינו ורחצו רגליכם • וכי דרךן של בני אדם ללון תחלה ואחר כך לרחץ? ועוד שהרי אברהם אמר להם תחלה "ורחצו רגליכם"? אלא כך אמר לוט: אם כשיבאו אנשי סדום ויראו שפך רחצו רגליהם, יעלילו עלי ויאמרו: 'כבר עברו שני ימים או שלשה, שבאו לביתך ולא הודעתנו, לפיכך אמר: מוטב שיתעכבו כאן באבק רגליהם, שיהיו נראין כמו שבאו עכשו. לפיכך אמר: "לינו" תחלה ואחר כך "רחצו". ויאמרו לא • ולאברהם אמרו: "כן תעשה", מפאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול (בראשית רבה). • כי ברחוב נלין • הרי 'פי' משמש בלשון 'אלא', שאמרו: 'לא נסור אל ביתך, אלא ברחוב' של עיר נלין. • אור החיים

יט (א) וַיֵּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדוֹמָה בְּעֶרְבַּ וְלוֹט יָשֵׁב בְּשַׁעַר־סֹדֶם וַיֵּרָא־לוֹט וַיִּקָּם לִקְרֹאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אֲפֵיָם אֶרְצָה: •
כש"י המלאכים • ולהלן קראם "אנשים", כשהיתה שכינה עמהם קראם "אנשים". דבר אחר: אצל אברהם שפכו גדול, והיו המלאכים תדירין אצלו פאנשים קראם "אנשים", ואצל לוט קראם: "מלאכים". • בערב • וכי כל כך שהו המלאכים מחברין לסדום? אלא מלאכי רחמים היו וממתנינים שמו יוכל אברהם ללמד עליהם סגורין. • ולוט ישב בשער־סדם • ישב כתיב, אותו היום מנזוה שופט עליהם (בראשית רבה). • וירא־לוט וגו' • מבית אברהם למד לחזר על האורחים. • אור החיים

(ג) וַיִּפְצְרֻכֶּם מֵאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה וּמִצּוֹת אָפֶה וַיֹּאכְלוּ: •
כש"י ויסרו אליו • עקמו את הדרך לצד ביתו. • ומצות אפה • פסח הנה. • אור החיים

(ב) וַיֹּאמֶר הֵנָּה נא־אדני סורו נא אל־בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשפמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין: •
כש"י ויסרו אליו • עקמו את הדרך לצד ביתו. • ומצות אפה • פסח הנה. • אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ
על פחות משעור זה לצד שפך אמר אברהם ואברהם אף הפעם ולא יסוף דבר עוד בדבר הזה או לצד שידע ה' כי לא תהיה הגנה בפחות מעשרה והגם שמצינו להרשבי" (זהר ח"א פ"ב). שאמר וצדיק יסוד עולם, אפ"ש שנה יהיה כשהיה צדיק מפלא, ואפ"ש שאם היה אברהם בקרבה של סדום היה ממלט כל העיר:
(א) ויבאו וגו' • בערב. טעם הדבר למצא הכנה ללוט להכניסם ולזכות בהצלתו, והגם שאמרו (ב"ר פ"ו) כי בזכות אברהם נצול, אכל צריך למצא לו זכות כל שהוא, ואם היה באים ביום אפ"ש שלא היו מניחים אותו בני העיר להכניסם כל עקר:
וירא לוט ויקם וגו' • פרוש הפיר בהם כי הם מהמפריס אצלו למשרתי עליון בהיותו

הוא לצד הגנת האדון ברוך הוא שגן בעד עשרים:
(לב) אל נא יסור וגו' אף הפעם. כאן הגדיל גם כן שגן זכותו בעד עשרים לזה אמר אל יסור כי מתפלל שגן זכותו ועוד שהשנה יד עבד כירבו, ולזה תמצא שאמר ואברהם ולא אמר אל אדני לומר כי תפלה זו היא בעד זכותי. ואמרו תבת אף מעט שלא יחזיר להתפלל אליי יחסר א' מהעשרה כמו ששאל אליי יחסרון החמשים ה'. או לצד שאמר לא יעבב כמו שמצינו שאמר ה' (דברים כ"ה) ארבעים יבנו ואתו וברנן ויבצרי תדא (מכות כ"ב):
(לג) וילך ה' פאשר בלה וגו' • פרוש סמוך לגמר דברי תשובתו לאברהם לא אשחית בעבור העשרה הלך ה' ולא נתן לו מקום להתפלל

(ד) מֵרֶם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר
אֲנָשֵׁי סֹדֶם נִסְכּוּ עַל-הַבָּיִת
מִנְעֵר וְעַד-זֶקֶן כָּל-הָעָם
מִקְצָה:

ד' עד לא שכיבו ואנשי
קרתא אנשי סדום אקייפו
על ביתא מעולימא ועד
סבא כל עמא מסופח:

מקצה:

כ"י טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם • כך נדרש בגראשית רבה: "טרם ישכבו ואנשי העיר", היו בפיהם של מלאכים, שהיו שואלים ללוט: מה טיבם ומעשיהם? והוא אומר להם: רבם רשעים. עודם מדברים בהם, "ואנשי סדם וגו'". ופשוטו של מקרא: "ואנשי העיר", אנשי רשע, נסכו על הבית, ועל שהיו רשעים נקראים: "אנשי סדם", כמו שאמר הכתוב: "ואנשי סדם רעים וחסאים" • כל-העם מקצה • מקצה העיר עד הקצה, שאין אחד מהם מוכח בידם, שאפילו צדיק אחד אין בהם • אור החיים

(ה) וַיִּקְרְאוּ אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ
אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ
הַלֵּילָה הוֹצִיאָם אֵלֵינוּ וְנַדְעָה
אֹתָם:

ה וקרו ללוט ואמרו לה אן
גברא די אתו לנתד
לילא אפגנון לנתנא ונדע
יתהון:

כ"י ונדעה אתם • במשכב זכר, כמו: "אשר לא ידעו איש" (בראשית רבה) •

(ו) וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט הַפְּתִיחַ
וַתְּדַלֵּת סֹגֵר אַחֲרָיו:

ו יצק לנתהון לוט
לתרעא ודשא אחד
בתרוהי:

(ז) וַיֹּאמֶר אֶל-נָא אַחֵי תַרְעוּ:
(ח) הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת
אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְנוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָא
אֶתְהוֹן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן
כַּמּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לֹא-אֲנָשִׁים
הָאֵל אֵל-תַּעֲשׂוּ דְכֶר דְּכֶר-כִּי-עַל-
כֵּן בָּאוּ בָצֵל קִרְתִּי:

ז ואמר בכעו כען אחי לא
תבאישון:
ח הא כען לי תרפין כן די
לא ידענון גבר אפק כען
יתקו לותכון ועיכידו לתן
דתקו בעיניכון לחוד
לגברא האלון לא
תעבדון מדעם ארי על כן
עלו בטלל שרותי:

כ"י האל • כמו האלה • כי-על-כן באו • כי הטובה הזאת תעשו לכבודי, על אשר באו בצל קורת, תרגום: בטלל שרותי. תרגום של קורה: שרותא •

(ט) וַיֹּאמְרוּ גִשְׁה־לָּאָה וַיֹּאמְרוּ
הָאֶחָד בֶּאֱלֹגוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט:

ט ואמרו קרב להלא
ואמרו חד אמת לאתוקבא

עֲתָה נֵרַע לָךְ מֵהֶם וַיַּפְצְרוּ
בְּאִישׁ בְּלוֹט מֵאֹד וַיַּגִּשּׁוּ לַשֹּׁכֵר
הַדֹּלֵת:

כ"י ויאמרו גש-הלאה • קרב להלאה, כלומר: התקרב לצדדיו והתרחק ממנו, וכן כל הלאה שבמקרא לשון רחוק, כמו: (במדבר יז) "זרה הלאה", (שמואל א ז) "הנה החצי ממך והלאה". "גש-הלאה", המשך להלן, בלשון לע"ז טריט" דנו"ש, ודבר נזיפה הוא, לומר: 'אין אנו חוששין לך', ודומה לו: (ישעיה סה) "קרב אליך, אל-תגש-בי", וכן: (ישעיה מט) "גשה-לי ואשבה", המשך לצדדיו בעבורי ואשב אצלך. אתה מליץ על האורחין, איך מלאך לבך? על שאמור להם על הבנות, אמרו לו: "גש-הלאה", לשון נחת, ועל שהיה מליץ על האורחים, אמרו: "האחד באלגור", אדם נכרי יחיד אתה בינינו, שבת לגור: "וישפט שפוט", ונעשית מוכיח אותנו • הדלת • דלת הסובבת לנעל ולפתח •

(י) וַיִּשְׁלַחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת-יָדֵיהֶם
וַיָּבִיאוּ אֶת-לוֹט אֲלֵיהֶם
הַבָּיִתָּה וְאֶת-הַדֹּלֵת סָגְרוּ:

(יא) וְאֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-פָּתַח
הַבַּיִת הַכֹּה בַּסִּגְרִים מִקְטָן
וְעַד-גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לַמָּצָא
הַפֶּתַח:

כ"י פתח • הוא החלל שבו נכנסין ויוצאין • בסגרים • מפת ענזון • מקטן ועד גדול • (בראשית רבה): הקטנים התחילו בעברה תחלה, שגאמר: "מנער ועד זקן", לפיכך התחילה הפרענות מהם •

(יב) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל-לוֹט
עַד מִי-לָךְ פֶּה חֲתָן וּבְנֵיךָ
וּבְנֹתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר-לָךְ בְּעִיר
הוֹצֵא מִן-הַמָּקוֹם:

כ"י עד מי-לך פה • פשוטו של מקרא: מי לך עוד בעיר הזאת, חוץ מאשתך ובנותיך שבבית? • חתן ובניך ובנותיך • אם יש לך חתן, או בנים ובנות, הוצא מן המקום! • ובניך • בני בנותיך הנשואות. ומדרש אגדה: "עוד", מאחר שעושין נבילה קזאת, מי לך פתחון פה ללמד סגורא עליהם. שכל הלילה היה מליץ עליהם טובות, קרי ביה: 'מי לך פה' •

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שמירה הנדרש לאפותם בידו לשומרם והוא אמרו מצות אפה:

(ד) טרם ישכבו. ולא אמר אחר אכלם ואנשי וגו', מגיד שהיה דברים ביניהם באמצע, והוא אומרם ז"ל (שם) שהיה לוט מליץ טוב בעד סדום, וטעם שלא הפכו את סדום אז תכך ומיד כבר פרשתי לעיל כי הם עדין

עודם בספק הצלה כאמרו ארדה נא ואראה וכן גם כן אמרו במדרש (שם) וז"ל היה לוט מבקש רחמים על סדום והיו מקבלים ממנו וכיון שאמרו הוציאם וגו' ונדעה וגו' אמרו לו (פסוק יב) עוד וגו'. עוד טעם שלא השחיתו סדום באותה שעה שהמתינו עד השקמת הבקר כדי שיהיה זמן המיחד

לזה לא רצו לאכל מזבח משהו כמו שאכלו מן הבקר אשר עשה אברהם וזלת מהמזות, ויודעים היו המלאכים שהוציא תרומותיו ומעשרותיו. או להיות שעדין לא היו כהנים בעולם נעשו הם כהנים ואכלו תרומה אכל לא טבל, ולפי דברי רז"ל (שם) יום ט"ז בניסן היה והאכלם מצות ולהיות שצריכין

תַּעֲמֹד בְּכַל־הַכֹּפֶר הַהֵרָה לְטוֹרָא אֲשֶׁתּוֹב דְּלָמָּא הַמְּלֵט פְּנֵי־תַסְפָּה:

כ"י • המלט על-נפש • דָּגָה להציל נפשות, אל תחוס על הממון. אל-תביט אחרי • אתה הרשעת עמכם, ובזכות אברהם אתה נצול, אינך פָּדַאי לראות בַּפְּרָעוֹתָם וְאֵתָה נצול. **בְּכַל־הַכֹּפֶר** • כפר הַיָּרֵד • הֵרָה המלט • אצל אברהם ברח, שהוא יושב בְּהָר, שָׁנָאָמֶר: (לעיל יב) "ויעתק משם הֵרָה", ואף עָשָׂו, הֵיזָב שָׁם, שָׁנָאָמֶר: (לעיל יג) "עד המקום אשר הֵיזָב שָׁם אֶהְיֶה בְּתַלְהָר", ואף על פי שכתוב: "וַאֲהֵל אֲבָרָם וְגו'", אֶהְיֶה הרבה הֵיזָב לוֹ וְנִמְשָׁכוֹ עד חֲבֹרֹן • המלט • לשון השמטה, וכן פל אמלטה שבמקרא, אשמוצי"ר בלע"ז, וכן: (ישעיה סו) "וְהַמְלִיטָה זָכָר", שְׁנִשְׁמַט הַעֲבָר מִן הָרָחֹם. (תהלים קכד) "כִּצְפֹּר מְלִטָה", (ישעיה מז) "וְלֹא יָכֹל מְלִט מִשָּׂא", להשמיט משא הרעי שְׁבַנְקִיָּהֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 190)

אתה הרשעת עמכם (רשי יט, יז)

וְקָשָׁה, דְּהָרִי כתיב "פֶּן תַּסְפָּה בְּעוֹן הָעִיר". וַיֵּשׁ לוֹמֶר, שְׁלוֹט הַרְשִׁיעַ עִם אֲנָשֵׁי סְדוֹם בְּכָף שְׁלֹא מוֹחָה בְּיָדָם (וַעֲנִי וְשִׁי לְעִיל פְּסוּק ד: שָׁאִין אֶחָד מוֹחָה בְּיָדָם, שְׁאִפְלוֹ צָדִיק אֶחָד אֵין בָּהֶם). דְּהִנֵּה, מִסְתַּבְּרָא שְׁמִי שִׁישׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת צָרִיד לְמַחֹת. וְגַם פֶּשֶׁט הַפְּתוּבִים מוֹכִיחַ שְׁמַגִּיעַ עַל כָּף עֲנֵשׁ חֲמוּר, שְׁלֹכֵן הַצָּרִיד אֲבָרָהֶם לְבָקֶשׁ "הָאֵף תַּסְפָּה צָדִיק עִם רָשָׁע" (ולא בְּקֶשׁ רַק שִׁישָׁא הַקָּבִ"ה לְעִיר בְּזִכּוֹת הַצָּדִיקִים שְׁפָה). אור החיים

(יח) וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אֶל־נָא יֵי וַאֲמַר לוֹט לְהוֹן בְּבָעוּ רָבִיעוֹ (נ"י יז):

אֲדִנִּי:

כ"י • אל-נא אֲדִנִּי • (שבעות לה) רבתינו אָמְרוּ שֶׁם זֶה קִדְשׁ, שְׁנָאָמֶר בּוֹ: "לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשִׁי", מִי שִׁישׁ בְּיָדוֹ לְהַמִּית וּלְהַחֲיוֹת, וְתַרְגוּמוֹ: 'בְּבָעוּ כֶּעָן ה'". אל-נא • אל נא תִּאֲמָרוּ אֵלֵי הַמְּלֵט הַהֵרָה. נָא • לְשׁוֹן בְּקֶשָׁה.

(יט) הִנֵּה־נָא מִצָּא עֲבָדְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְתַגְדֵּל חֲסִדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְחַיּוֹת אֶת־נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלִט הַהֵרָה פְּנֵי־תַדְבָּקֵנִי הָרָעָה וְכַמִּיתִי:

אֵלָּא מְסִיעַ לֹא מְקַרֵּי זֶה עוֹשָׂה ב' שְׁלִיחוֹת. וְשֶׁעַם גְּבִרְיָאֵל שְׁסִיעַ אֵין זֶה אֵלָּא מְכַשְׂרֵי הַשְׁתַּחֲתָה סְדוֹם שְׁלֹא יִתְעַכֵּב כָּל עוֹד שְׁהֵיזָב לוֹט בְּתוֹכָהּ וְהֵיזָב רָפָאֵל מוֹנֵעַ מַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד שִׁנְעָא לוֹט: (י) אֵל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְגו'. הַשְׁעָם לְצַד כִּי הִכְרַת פְּנֵי הָאָדָם תַּעֲנֶה בּוֹ מִה פֶּעַל, לָזֶה לֹא יִחַזֵּר פְּנֵי לְמוֹל הָעִיר כִּי שָׁם הַמִּשְׁחִיתִים וְיִכְרִירוּ בּוֹ סִימָן הַתְּעוּב וְאֵין לוֹ זְכוּת לְהַנְצִל

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

או אֶפְשָׁר שֶׁעַל גְּבִרְיָאֵל הוּא אוֹמֵר הוּא וְצָבָאוּ, או לְצַד שָׁאִין גְּבִרְיָאֵל יָכוֹל עֲשׂוֹת דְּבָר עַד שִׁיּוּצִיא רָפָאֵל אֶת לוֹט הָרִי שָׁגַם רָפָאֵל גּוֹרֵם רָעָה לְסְדוֹם וְאֵין בְּדָבָר זֶה ב' שְׁלִיחוֹת: (טז) וְיִחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים. הָגַם שְׁאָחַד מִקֵּם הוּא הַמְצִיל אֶת לוֹט אֶבֶל הָאֲחֵר שְׁבָא לְהַפֵּךְ אֵין לוֹ לַעֲשׂוֹת ב' שְׁלִיחוֹת, אֶפְשָׁר לוֹמֵר כִּי לְהִיּוֹת שֶׁהַמְצִיל שְׁהוּא רָפָאֵל הוּא הַמְצִיל וְגְבִרְיָאֵל אֵינוֹ

(יג) כִּי־מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־גִדְלָה צַעֲקָתָם אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַחֵנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ: אור החיים

(יד) וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל־חֲתָנָיו לֵקְחֵי בָנְתָיו וַיֹּאמְרוּ קוֹמוּ צֵאוּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־מִשְׁחִית יְהוָה אֶת־הָעִיר וַיְהִי כַּמֶּצַחַק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו:

כ"י • חֲתָנָיו • שְׁתֵּי בָנוֹת נְשׂוּאוֹת הָיוּ לוֹ בְּעִיר. לְקַחֵי בָנְתָיו • שְׁאוֹתָן שֶׁבְּבִית אַרְסוֹת לָהֶם.

(טו) וּבְמוֹ הַשָּׁחַר עָלָה וַיֵּאֲצִיזוּ הַמְּלָאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת־אִשְׁתְּךָ וְאֶת־שְׁתֵּי בָנְתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פְּנֵי־תַסְפָּה בְּעוֹן הָעִיר:

כ"י • וַיֵּאֲצִיזוּ • כְּתַרְגוּמוֹ: 'וְדַחֲקִיו', מְהִירוֹהוּ. הַנִּמְצָאֹת • הַמְּזַמְנֹת לָךְ בְּבִית לְהַצִּילָם, וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה יֵשׁ, וְזֶה יוֹשְׁבוֹ שֶׁל מְקָרָא. תַּסְפָּה • תַּהֲרִיגָה כָּלָה. עַד תָּם כָּל הַדּוֹר, מִתְרַגֵּם עַד דֹּסָף כָּל דָּרָא.

(טז) וַיִּתְמַהֲמַהּ וַיִּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבִיד־אִשְׁתּוֹ וּבִיד־שְׁתֵּי בָנְתָיו בְּחַמְלַת יְהוָה עָלָיו וַיֵּצֵאוּהוּ וַיַּנְחִיחוּ מְחוּץ לְעִיר:

כ"י • וַיִּתְמַהֲמַהּ • כִּדִּי לְהַצִּיל אֶת מִמּוֹנוֹ. וַיִּחְזִיקוּ • (כ"ה) אֶחָד מֵהֶם הָיָה שְׁלִיחַ לְהַצִּילוֹ, וְחִבְרוּ לְהַפֵּךְ סְדוֹם, לְכָף נֶאֱמַר: "וַיֹּאמֶר הַמְּלִט", וְלֹא נֶאֱמַר: 'וַיֹּאמְרוּ'. אור החיים

(יז) וַיְהִי כְּהוֹצִיאֵם אֹתָם מִחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמְּלִט עַל־נַפְשֶׁךָ אֶל־תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאֶל־

לְרַחֲמִים לְהַצִּיל אֶת לוֹט מִה שָׁאִין בֶּן בְּלִלְהָ שְׁתַּגְּבַרְתָּ הַדִּינִים לֹא יִמְלֹט לוֹט. וְרַחֲמֵי אֲמָרוּ (שם) לְפִי שְׁהִי עוֹבְדִים לְחַמָּה וְלִלְבָנָה הַלְקוֹ אוֹתָם לְעֵינֵי הַשָּׁמַשׁ וְהַיָּרֵחַ בַּיּוֹם י"ו בְּנִיסָן: (יג) כִּי מִשְׁחָתִים וְגו'. הָגַם שָׁאִין מִשְׁחִית אֵלָּא אֶחָד, לְצַד שְׁהִי שְׁנֵיהֶם יִחַד הָיוּ אוֹמְרִים לְשׁוֹן רַבִּים שְׁלֹא יִהְיֶה נִרְאָה כִּי מִה שְׁלִפְנֵי אֵינוֹ אֵלָּא שְׁמֶשׁ בְּעָלְמָא:

כ"י פִּתְּחֵנִי הָרְעָה • כְּשֶׁהֵייתִי אֶצֶל אֲנָשִׁי סְדוֹם הָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה מַעֲשֵׂי וּמַעֲשֵׂה בְּנֵי הָעִיר, וְהֵייתִי נִרְאָה צָדִיק וְכֹדֵאִי לְהַנְצִיל, וְכִשְׁאָבָא אֶצֶל צָדִיק, אֲנִי כָרָשָׁע, וְכֵן אִמְרָה הַצָּרֶפֶת לֹאֲלֵהוּ: (מ"א יז) "בָּאתִי אֵלֶי הַזְכִּיר אֶת עֲוֹנִי", עַד שֶׁלֹּא בָאתָ אֶצְלִי הָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה מַעֲשֵׂי וּמַעֲשֵׂה עַמִּי, וְאֲנִי צָדִיקֶת בִּינְיָהֶם, וּמִשְׁבָּאתָ אֶצְלִי, לִפִּי מַעֲשִׂיךְ, אֲנִי רָשָׁעָה •

(כ) הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קִרְבָּה לָנוּם שָׁמָּה וְהוּא מִצְעָר אֲמַלְמָה נָא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הוּא וְתַחֲתֵי נַפְשֵׁי: כֹּהָא כְעַן קִרְתָּא הָדָא קִרְבָּא לְמַעֲרִיזָא לְתַמְנָא וְהִיא זַעֲרָא אֲשֶׁתּוֹב כְּעַן תַּמְנָא הֲלֹא זַעֲרָא הִיא וְתַתְקִים נַפְשֵׁי:

כ"י פִּתְּחֵנִי הָרְעָה קִרְבָּה • (שבת י) קִרְבָּה וְשִׁיבְתָּהּ, נְתִיבָהּ מִקְרֹב,

לִפְיָךְ לֹא נִתְמַלְאָה סָאתָה עֲדִינוּ, וְמִהָ הִיא קִרְיַתָּהּ? מִדּוֹר הַפְּלָגָה, שֶׁנִּתְפַּלְגוּ הָאֲנָשִׁים וְהַתְּחִילוּ לְהִתְנַשֵּׁב אִישׁ אִישׁ בְּמִקְוָמוֹ, וְהִיא הִיָּתָה בְּשֵׁנַת מוֹת פֶּלֶג, וּמוֹשָׁם וְעַד כָּאֵן נ"ב שָׁנָה, שֶׁפֶלַג מוֹת בְּשֵׁנַת מ"ח לְאַבְרָהָם. כִּיצַד? פֶּלַג חֵי אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת רָעוּ ר"ט שָׁנָה, צֵא מִהֶם ל"ב כְּשֶׁנּוֹלַד שְׂרוּג וּמִשְׂרוּג עַד שֶׁנּוֹלַד נְחוּר ל', הָרִי ס"ב, וּמִנְחוּר עַד שֶׁנּוֹלַד תַּרְח כ"ט, הָרִי צ"א, וּמִשָּׁם עַד שֶׁנּוֹלַד אַבְרָהָם ע', הָרִי קס"א. תָּן לָהֶם מ"ח הָרִי ר"ט, וְאוֹתָהּ שָׁנָה הִיָּתָה שְׁנַת הַפְּלָגָה, וְכִשְׁנִחְרַבָּה סְדוֹם, הָיָה אַבְרָהָם בֶּן צ"ט שָׁנָה, הָרִי מִדּוֹר הַפְּלָגָה עַד כָּאֵן נ"ב שָׁנָה, וְצוּעַר אַחֲרָה וְשִׁיבְתָּהּ אַחֲרֵי וְשִׁיבַת סְדוֹם וְחִבְרוֹתֶיהָ שָׁנָה אַחַת. הוּא שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲמַלְטָה נָא", נָא, בְּגִמְטְרִיָּא נ"א • הֲלֹא מִצְעָר הוּא • וְהֵלֵךְ עֲנוּתִיָּה מוֹעֲטִין וְיִכּוֹל אֶתָּה לְהַנִּיחָהּ • וְתַחֲתֵי נַפְשֵׁי • בָּהּ, זֶהוּ מִדְרָשׁוֹ, וּפְשוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: הֲלֹא עִיר קִטְנָה הִיא וְאֲנָשִׁים בָּהּ מְעַט, אֵין לָךְ לְהַקְפִּיד אִם תִּנְחָנָה וְתַחֲתֵי נַפְשֵׁי בָּהּ • אִיִּי הַחַיִּים

♦ יום רביעי י"ב מרחשון ♦

(כד) וַיְהִי־הָיָה הַמָּטִיר עַל־סְדוֹם וְעַל־עַמֲרָה גִּפְרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם: כד וַיִּי אֲמַטֵּר עַל סְדוֹם וְעַל עַמְרָה גִּפְרִיתָא וְאִשְׁתָּא מִן שְׁמַיָּא: מִן קָדָם יי מִן שְׁמַיָּא:

כ"י וְה' הַמָּטִיר • כָּל מִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "וְה'" הוּא וּבֵית דִּינוֹ • הַמָּטִיר עַל סְדוֹם • בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עֲלֶיהָ", שָׁעָה שֶׁהַלְבָּנָה עוֹמֶדֶת בְּרָקִיעַ עִם הַחֲמָה, לִפִּי שֶׁהָיָה מִהֶם עוֹבְדִין לַחֲמָה וּמִהֶם לַלְבָנָה, אֲמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אֶפְרַע מִהֶם בַּיּוֹם, יִהְיֶה עוֹבְדֵי לְבָנָה אוֹמְרִים: 'אֵלֶּי הִיָּה בַלִּילָה, כְּשֶׁהַלְבָּנָה מוֹשֶׁלֶת, לֹא הֵינּוּ חֲרָבִים', וְאִם אֶפְרַע מִהֶם בַּלִּילָה, יִהְיֶה עוֹבְדֵי הַחֲמָה אוֹמְרִים: 'אֵלֶּי הִיָּה בַיּוֹם, כְּשֶׁהַחֲמָה מוֹשֶׁלֶת, לֹא הֵינּוּ חֲרָבִים', לָכֵן כְּתִיב: "וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עֲלֶיהָ", וְנִפְרַע מִהֶם בְּשָׁעָה שֶׁהַחֲמָה וְהַלְבָּנָה מוֹשֶׁלִּים • הַמָּטִיר וְגו' גִּפְרִית וְאִשׁ • בַּתְּחִלָּה מָטֵר, וְנַעֲשֶׂה גִפְרִית וְאִשׁ (מְכִילֵתא בַּשְּׁלַח) • מֵאֵת ה' • דָּרָךְ הַמִּקְרָאוֹת לְדַבֵּר כּוֹן, כְּמוֹ "נְשִׂי לְמֹךְ", וְלֹא אֲמַר: 'נְשִׂי', וְכֵן אֲמַר דָּוִד: (מְלָכִים א א) "קָחוּ עִמָּכֶם אֶת עֲבָדֵי אֲדוֹנֵיכֶם", וְלֹא אֲמַר: 'מַעֲבָדֵי', וְכֵן אֲחֻשׁוֹרֹשׁ אֲמַר: "בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ", וְלֹא אֲמַר: 'בְּשִׁמִּי', אֵף כָּאֵן אֲמַר: "מֵאֵת ה'", וְלֹא אֲמַר 'מֵאֵתָּה' • מִן הַשָּׁמַיִם • וְהוּא שֶׁאֲמַר הַתּוֹב: (אִיּוֹב לו) "כִּי בָם יָדִין עַמִּים וְגו'", כְּשֶׁבָּא לְיִסּוֹר הַבְּרִיּוֹת, מְבִיא עֲלֵיהֶם אִשׁ מִן הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְסְדוֹם, וְכִשְׁבָּא לְהוֹרִיד הַקֶּזֶז מִן הַשָּׁמַיִם: (שְׁמוֹת טז) "הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם" •

(כא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הֵנָּה נִשְׁאֲתִי פְנִיךָ גַם לְדַבֵּר הַיָּה לְבִלְתִּי הִפְכִּי אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: כא וַאֲמַר לָהּ הָא נִסִּיבִית אֶפְרָא אֵף לְפִתְגָמָא הַדִּין בְּדִיל דְּלֹא לְמַהֲפֹךְ יֵת קִרְתָּא דִּבְעִיתָא עֲלֶיהָ:

כ"י גַם לְדַבֵּר הַיָּה • לֹא דִיָּךְ שֶׁאֲתָה נְצוּל, אֶלָּא אֵף כָּל הָעִיר אֶצִּיל בְּגִלְלָךְ • הִפְכִּי • הוֹפֵךְ אֲנִי, כְּמוֹ: "עַד בּוֹאִי", "אַחֲרֵי רֵאִי", (יִרְמְיָה לֹא) "מִדֵּי דַבְרֵי בּוֹ" •

(כב) מִהֵרָ הַמֶּלֶט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד־בֹּאֲךָ שָׁמָּה עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הָעִיר צוּעֵר: כב אֲחֻחִי לֹא־שֶׁתּוֹב תַּמְנָא אֲרִי לֹא אֲכוּל לְמַעַבְד פִּתְגָמָא עַד מִיתָךְ לְתַמְנָא עַל כֵּן קָרָא שְׁמָא דְקִרְתָּא צוּעֵר:

כ"י כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת • זֶהוּ עֲנָשׁוֹן שֶׁל מַלְאָכִים עַל שֶׁאֲמַרו: "כִּי מִשְׁחִיתִים אֲנַחְנוּ", וְתִלּוּ הַדְּבָר בַּעֲצָמָן, לִפְיָךְ לֹא זָזוּ מִשָּׁם עַד שֶׁהִזְקִקוּ לומר שֶׁאֵין הַדְּבָר בְּרִשְׁוֹתָן • כִּי לֹא אוֹכַל • לְשׁוֹן יְחִיד, מִכָּאֵן אֲתָה לְמַד שֶׁהָאֶחָד הוֹפֵךְ וְהָאֶחָד מוֹצִיל, שְׂאִין שְׁנֵי מַלְאָכִים נִשְׁלַחִים לְדַבֵּר אֶחָד • עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הָעִיר צוּעֵר • עַל שֵׁם: "וְהִיא מִצְעָר" •

(כג) הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל־הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צִעָרָה: כג שֶׁמֶשׁא נִפֵּק עַל אֶרְעָא וְלוֹט עַל צִעָרָה:

סָאתָה אֵף עַל פִּי כֵן כִּינֵן שְׁנֵת רִשׁוֹת לְמַשְׁחִית אֵין לָהּ זְכוּת לְהַמְלִיט מִהֵדִין וְכִפִּי זֶה הַדְּבָר תְּלִיגִי בְּיַד הַמַּשְׁחִית, לָזֶה תִּתְחַבֵּם לוֹט וְשָׂאֵל הַדְּבָר מִמֶּנּוּ וְקַבֵּל דְּבָרָיו וְאֲמַר נִשְׁאֲתִי פְנִיךָ וְגו', וְתַמְצָא שֶׁתְּכַף הַלֵּךְ לוֹ לוֹט מִצוּעֵר כִּי יִרָא שֶׁהִגִּיעַ זְמַן תְּשׁוּלִים פְּרַעְנוּתָהּ:

אִיִּי הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוֹרֵת בְּלוֹם אֲבִרְמוּבִיץ אֲבִי יִתְבָּאֵר הַעֲנֵן עַל דָּרָךְ אוֹמְרָם בְּמַסְכַּת שִׁבְת (י'): יִשְׁכְּתָהּ שֶׁל צוּעֵר נ"א שָׁנָה וְשֶׁל סְדוֹם נ"ב וְכו', ע"כ. וְכִפִּי זֶה דָּן לוֹט לְפָנֶיהֶם כִּי עֲדִין לֹא נִשְׁלַמָּה סָאתָה, וְזֶן אֲמַת כִּי יִשְׁתַּחֲוֶה הַדִּין (כ"ק ס') בֵּין קִדְם שְׁנֵת רִשׁוֹת לְמַחְבֵּל לְאַחֵר שְׁנֵת וְכו' שֶׁהִגִּים שְׁעָדִין לֹא נִשְׁלַמָּה

מִהֶם וְצֵא וְלִמַּד מִה עֲלֵתָה לְאַשְׁתּוֹ: (כ) הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת. קִשָּׁה מִמֶּה נִפְשָׁךְ אִם נִתְחַיְבָה הָעִיר מִה יוֹעִיל בְּקִשְׁתּוֹ מִהֶם. וְעוֹד רוֹאֵנִי כִּי שֶׁמַּעַד לְקוֹלוֹ וְאֲמַרְוּ נִשְׁאֲתִי פְנִיךָ וְגו', וְאִם לֹא נִתְחַיְבָה, מִכָּלִי בְּקִשְׁתּוֹ שֶׁל לוֹט אֵין לָהֶם רִשׁוֹת לְהַשְׁחִיתָהּ:

(לא) וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־
הַצְעִירָה אֲבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין
בְּאָרֶץ לָבוֹא עֲלֵינוּ בְּדֶרֶךְ כָּל־
הָאָרֶץ:

הָאָרֶץ:

כ"י אֲבִינוּ זָקֵן • ואם לא עכשו, אימתי? שְׁמָא מוֹת, או יִפְסֹק
מִלְּהוּלִיד • וְאִישׁ אֵין בְּאָרֶץ • סבורות היו שְׁכַל הָעוֹלָם נִחְבֵּר כְּמוֹ

בְּדוֹר הַמִּבּוּל (בראשית רבה).

(לב) לָכֵּה נִשְׁקָה אֶת־אֲבִינוּ יִין
וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנִחְיָה מֵאֲבִינוּ
מֵאֲבִינוּ בְּנִין:

זָרַע:

(לג) וַתִּשְׁקִין אֶת־אֲבִיהֶן יִין
בְּלִילָה הָיָה וַתֵּבֵא הַבְּכִירָה
וַתִּשְׁכַּב אֶת־אֲבִיהָ וְלֹא־יָדַע
בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ:

כ"י וַתִּשְׁקִין וְגו' • יין נִזְדַּמֵּן לָהֶן בְּמַעֲרָה, לְהוֹצִיא מִהֶן שְׁתֵּי
אֲמוֹת • וַתִּשְׁכַּב אֶת־אֲבִיהָ • וּבַצְעִירָה כְּתִיב: "וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ": צְעִירָה,
לִפִּי שֶׁלֹּא פִתְחָה בְּזִנוּת, אֲלֵא אַחוּתָה לְמִדְתָּהּ, חֶסֶד עָלֶיהָ הִתְנוּב
וְלֹא פָרַשׁ גְּנוּתָהּ, אֲבָל בְּכִירָה, שִׁפְתָּהּ בְּזִנוּת, פִּרְסָמָה הִתְנוּב
בְּמַפְנֶשׁ • וּבְקוּמָה • שֶׁל בְּכִירָה נִקְוָה, (חַי' פֶּאֶלֶו נִכְתַּב וּבְקִימָה) לִזְמוֹר
שִׁבְקוּמָה יָדַע, וְאִם עַל פִּי כֵן לֹא נִשְׁמַר לֵיל שְׁנֵי מִלְּשִׁתוֹת. (אִמֹר
רַבִּי לֹד: 'כֹּל מִי שֶׁהוּא לְהוֹט אַחֵר בְּלִמּוּס שֶׁל עֲרִיזוֹת, לְסוּף מֵאֲכִילִים אוֹתוֹ מִבְּשׁוּר) •

(לד) וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתֹּאמֶר
הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה הֵן
שִׁכְבְּתִי אִמָּשׁ אֶת־אֲבִי נִשְׁקֵנוּ
יִין גַּם־הַלִּילָה וּבֹאִי שִׁכְבִּי עִמּוֹ
וְנִחְיָה מֵאֲבִינוּ זָרַע:

(לה) וַתִּשְׁקִין גַּם בְּלִילָה הָיָה
אֶת־אֲבִיהֶן יִין וַתֵּקֶם הַצְעִירָה
וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא־יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ
וּבְקוּמָהּ:

(לו) וַתַּהֲרִין שְׁתֵּי בְנוֹת־לוֹט
מֵאֲבִיהֶן:

כ"י וַתַּהֲרִין וְגו' • אִם עַל פִּי שְׁאִין הָאִשָּׁה מִתַּעֲבָרָה מִבִּיאָה
רִאשׁוֹנָה, אֲלוֹ שִׁלְטוֹ בַּעֲצָמָן וְהוֹצִיאָה עֲרֻנָּה (סְפָרִים אַחֲרִים: עֲדוּתוֹ)
לְחוּץ, וְנִתְעַבְּרוּ מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה.

(לז) וַתִּלְד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא
שְׁמוֹ מוֹאֵב הוּא אֲבִי־מוֹאֵב
עַד־הַיּוֹם:

(כח) וַיַּהֲפֹךְ אֶת־הָעָרִים הָאֵל
וְאֵת כָּל־הַכְּפָר וְאֵת כָּל־יֹשְׁבֵי
הָעָרִים וְצִמַּח הָאֲדָמָה:

כ"י וַיַּהֲפֹךְ אֶת־הָעָרִים וְגו' • אֲרַבְעָתָן יוֹשְׁבוֹת בְּסֻלַּע אֶחָד, וְהַפְּכֵן
מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, שְׁנֵאֲמַר: (אִיוב כח) "בְּחֻלְמִישׁ שִׁלַּח יָדוֹ וְגו'".

(כז) וַתִּבְטַ אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו כֹּחַ וְאַסְתְּכִיאת
וַתְּהִי נָצִיב מִלַּח:

כ"י וַתִּבְטַ אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו • מֵאַחֲרָיו שֶׁל לוֹט • וַתְּהִי נָצִיב מִלַּח •
(בִּי"ח) בְּמִלַּח חֲטָא וּבְמִלַּח לְקַתָּהּ, אִמֹר לָהּ: 'תִּנִּי מַעַט מִלַּח לְאֹרְחִים
הַלְלוּ, אִמֹר לָהּ: 'אִם הַמִּנְהֵג הִרַע הִזָּה, אֲתָה בָּא הַנְּהִיג בְּמִקוֹם
הַזֶּה?'

(כז) וַיִּשְׁכַּם אֲבִרְהָם בְּבֶקֶר אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־
פְּנֵי יְהוָה:

(כח) וַיִּשְׁקָה עַל־פְּנֵי סֹדֶם
וְעַמּוּרָה וְעַל כָּל־פְּנֵי אֶרֶץ
הַכְּפָר וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָלָה קִיטָר
הָאָרֶץ בְּקִיטָר חֲבִכָשׁוֹן:

כ"י קִיטָר • תַּמּוֹר שֶׁל עֵשֶׂן, שׁוּר־א בְּלַע"ז • חֲבִכָשׁוֹן • חֲפִירָה
שֶׁשׁוּרְפִין בָּהּ אֶת הָאֲבָנִים לְסִיד, וְכֵן כֹּל 'כְּבִשָּׁן' שִׁבְתוֹרָה.

(כט) וַיְהִי בִשְׁחַת אֱלֹהִים אֶת־
עָרֵי הַכְּפָר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־
אֲבִרְהָם וַיִּשְׁלַח אֶת־לוֹט מִתּוֹךְ
הַהֲפָכָה בְּהַפֵּךְ אֶת־הָעָרִים
אֲשֶׁר־יָשַׁב בָּהֶן לוֹט:

כ"י וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־אֲבִרְהָם • (בִּי"ח) מִהוּ זִכִּירָתוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם
עַל לוֹט? נִזְכָּר שֶׁהָיָה לוֹט יוֹדֵעַ שִׁשְׁרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם, וְשִׁמְעַ
שְׁאִמֹר אֲבִרְהָם בְּמַצְרִים עַל שָׂרָה: "אֲחֹתִי הִיא", וְלֹא גָלָה הַדָּבָר,
שֶׁהָיָה חֶסֶד עָלָיו. לְפִיכָף, חֶסֶד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלָיו •

(ל) וַיַּעַל לוֹט מִצְעוֹר וַיַּשֵּׁב
בְּחֹר וַשְׁתֵּי בְנוֹתָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא
לְשִׁבְתָּהּ בְּצוֹעַר וַיִּשָּׁב בְּמַעֲרָה
הוּא וַשְׁתֵּי בְנוֹתָיו:

כ"י כִּי יָרָא לְשִׁבְתָּהּ בְּצוֹעַר • לִפִּי שֶׁהָיְתָה קְרוֹבָה לְסֹדוֹם •

כ"י • **מוצא** • זו שלא היתה צנועה פרסמה שמאביה הוא, אבל צעירה קראתו בלשון נקיה, וקבלה שָׁכַר בימי משה, שנאמר בבגיו עמון: (דברים ב) "ואל תתגר בם" כלל, ובמוצא לא הזהיר אלא שלא ילחם בם, אבל לצערן התיר לו.

(לח) והצעירה גסה הוא ילדה
בן ותקרא שמו בן-עמי הוא
אבי בני-עמון עד-היום:

כ (א) ויסע משם אברהם
ארצה הנגב וישב בין-קדש
ובין שור ויגר בגרר:

כ"י • **ויסע משם אברהם** • כשראה שחברו הפרכים ופסקו העוברים והשבים, נסע לו משם. דבר אחר: להתרחק מלוט, שיצא עליו שם רע שָׁבָא על בנותיו (כ"ה).

(ב) ויאמר אברהם אל-שרה
אשתי אחתי הוא וישלח
אבימלך מלך גרר ויקח את
שרה:

כ"י • **ויאמר אברהם** • כאן לא נטל רשות, אלא על פרחיה שלא בטובתה, לפי שכבר לקחה לבית פרעה על ידי כן. **אל-שרה**
אשתו • על שרה אשתו, וכיוצא בו: (שמואל א ד) "אל הלך ארון וגו'", "ואל מות חמיה", שניהם בלשון על. **אור החיים**

(ג) ויבא אלהים אל-אבימלך
בחלום הלילה ויאמר לו הנך
מת על-האשה אשר-לקחת
והוא בעלת בעל: **אור החיים**

(ד) ואבימלך לא קרב אליה
ויאמר אדני הגוי גם-צדיק
תהרג:

כ"י • **לא קרב אליה** • המלך מנעו, כמו שנאמר: "לא נתתיך לנגע אליה". **הגוי גם-צדיק תהרג** • אף אם הוא צדיק תהרגנו? שמו קר דרך לאבד האמות חנם? קר עשית לדור המבול ולדור הפלגה. אף אני אומר שהרגתם על לא דבר, כשם שאתה אומר להרגני. **אור החיים**

(ה) הלא הוא אמר-לי אחתי
הוא והיא-גם-הוא אמרה אחי
הוא בתם-לבבי ובנקנן בפי
עשיתי זאת:

כ"י • **גם-הוא** • לרבות עבדים וגמלים וחמרים שלה, את כלם שאלתי ואמרו לי: 'אחיה הוא'. **בתם-לבבי** • שלא דמיתי לחטא. **ובנקנן בפי** • נקי אני מן החטא, שלא נגעתי בה. **אור החיים**

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פטור וצל אשת ישראל אפילו שלא כדרךה חייב, לזה נתיחסם מחפש שיהיה דין שרה דין אשת ישראל ולא קרב כל עקר: **הגוי גם צדיק וגו'** • צריך לדעת כונת אומרו **הגוי** • עוד אומרו גם צדיק עוד אומרו **תהרג** ולא כן משמע מדברי ה' שאם ישיב האשה ולא קרב אליה אינו כן מות: **אכן יתבאר על דרך אומרו ז"ל** (ברכות ס"ד) **בפסוק** (מ"א כ"ב) **לשוב איש לביתו בשלום** שאמר בשלום באומרו על המות, והגם שלא מת אדם וזלת אחאב מלך ישראל ואמר לשון מיתה על כל העם, הראת לדעת כי צרת המלך היא צרת כל העם ומן הראוי לצדד שלא תבוא רעה על המלך הגם שיתחייב על מעשהו לצד הגזע הרע לכללות העם, והוא מה שמתמיה באומרו **הגוי פרוש** יחס עצמו לגוי לשעם הנזכר, גם צדיק שבערף היותו צדיק אפילו פרט אחד לא יצות האל משפט להרג צדיק אחד, וטעם אומרו כן להיות שהבין בדברי ה' כי נחלטה הגזירה עליו למות באומרו הנך מת בהחלט על האשה אשר לקחת פרוש שכבר לקחת על הלכיתה לבד, וטען הלא הוא צדיק כי אינו חייב מיתה על הלכיתה כיון שלא קרב אליה

(ב) ויאמר אברהם אל שרה. כאן לא צוה לה שתקדים לומר היא כמעשהו בדרתו למצרים כי שם מקום הכעור והיא פלא ביניהם בפינה מה שאין כן בגרר ולזה תמצא שאמר לו אבימלך מה ראית כי עשית את הדבר הזה מה שלא שאלו בסדר זה פרעה כי מקומו של אבימלך לא היו כעורים ויש ביניהם יפי ולא תתפלל שרה בפינה כל כך, ולזה תמצא שהסכים עליו שגורו במגורתו מה שאין כן פרעה:

(ג) הנך מת על גוי • פרוש חייב אתה מיתה אשר לקחת והיא וכו'. פרוש אחר שאני מודיעך שהיא בעלת בעל, אבל אם לא הודיעו הגם שהיה עושה מעשה לא יתחייב מיתה כי כן נח שבא על אשת איש בשוגג בחיובו כי היא פנויה פטור, וכמו שכתב רמב"ם בפרק א' מהלכות מלקים, עוד יסבל הכותב על זה הדרך הנך מת וגו' אשר לקחת והיא בעלת בעל פרוש הגם שידעת שהיא בעלת בעל וכפי זה יתחייב כפי הדין. אלא שאמר האמת מהאמור בענין נראה כי לא ידע שהיא בעלת בעל:

(ד) ואבימלך לא קרב אליה וגו' • יתבאר על דרך מה שכתב רמב"ם בפרק ט' מהלכות מלקים כן נח שבא על אשת חברו שלא כדרךה

ואפילו שלא כדרךה כמשפט צרייות ישראל הרי הוא צדיק וצדיק בדינו. והוסיף עוד לומר שהגם שהיה בא עליה הוא פטור שהרי כן נח שבא על אשת איש שוגג פטור והוא שוגג הוא כאומרו הלא הוא אמר לי אחתי היא:

או אפשר שהבין במאמר ה' כי הוא ידע שהיא בעלת בעל ואמר כי לא כן הוא הלא הוא אמר לי וגו':

(ה) ואומרו בתם לבבי וגו' נתפס להשיב לחששות שהיא אשת איש ובעלה הוא אדם אחר ומה הריז באומרו אברהם עליה אחותי היא לזה אמר בתם לבבי וגו' חשבתי שפנויה היא ואין לי משפט מות. ואומרו ובנקנן בפי נתפס לשלל משפט מות מדין גזל דאמרין בסנהדרין ופסקה רמב"ם בפרק ט' וז"ל כן נח חייב על הגזל וכו' ואחד הגזל וכו' או גונב נפש ע"כ ולאו דוקא גונב והוא הדין גזל דביפית תאזר גאמר דין גונב נפש בפרשתא (שם) ויפת תאזר גזולה היא לא גנובה ולרבותא כתב רמב"ם גונב, וכן כתב הספד משנה, ואם כן מעת שלקחה אבימלך נתחייב מיתה, לזה אמר ובנקנן בפי כי ברצונם חשבתי שיהיה הדבר ולמעלה תחשב לאחיה שנשאה מלך:

ית כל פתגמא קאלין
קדמיהון ודחילו גובריא
לחדא:

ט ואמר אבימלך לאברהם
ואמר לה מה עבדת לנא
ומה חבית (נ"י חטיה)
לך ארי איתיתא עלי
ועל מלכותי חזקא רבא
עובדין די לא כשרין
לא תעבדא עבדת עמי:

רס"י מעשים אשר לא יעשו • מכה אשר לא הרגלה לבא על
בריה, באה לנו על ידך: עצירת כל נקבים של זרע ושל קטנים,
ורעי, ואננים וחטאים • אור החיים

(י) ואמר אבימלך אל-
אברהם מה ראית כי עשית
את הדבר הזה: אור החיים

(יא) ואמר אברהם כי אמרתי
רק איני יראת אלהים במקום
הזה והרגוני על דבר אשתי:

רס"י רק איני יראת אלהים • אכסנאי שבא לעיר, על עסקי אכילה
ושתייה שואלין אותו, או על עסקי אשתו שואלין אותו: (ב"ק קס)
'אשתך היא, או אחותך היא?' • אור החיים

שרמו באומרו מה עשית לנו קדם מה חטאתי לך
לרמו לו מה טובה עשית לנו וגמלתך רצה
שבעד זה הבאת וגו', והפנה היא להיות שאין
אדם מתחייב רע בעולם כמשלם רצה תחת טובה,
לזה רמו לו שלא נספיק עשותם לו לאברהם רצה
לעשות להם מה שעשה שרצה לאברהם מן העולם
ואין מציאות רע בעולם שיהיה זה תשלומם
באומרו מעשים אשר לא יעשו וגו' וזאת את קדם
לעשות להם טובה והם גמלוהו רצה, וכל הכתוב
הוא דברי תוכחה על מה שעשה:

(י) ואמר אבימלך. להיות שפסוק ראשון הוא
תוכחה וקבלנות ודבור זה הוא שאלה לדעת
טעמו כי ודאי לא נתפנן להרע אלא טעמו
כמוס עמו לזה יחד אמירה בפני עצמה ששאלו
מה ראית וגו':

(יא) כי אמרתי וגו'. זו תשובה לאומרו מה ראית.
ואומרו רק וגו' לצד שיאמר אליו אבימלך
ואם חששתי להם שאין להם יראת אלהים אם
כן לא תחוש שיהרגו אותך, וינקחו את אשתך
מקד ולא יחושו לאסור אשת איש, לזה אמר
רק מעוט לומר שחוששים הם ליראת אלהים

כל הדברים האלה באוניהם
וייראו האנשים מאד:

(ט) ויקרא אבימלך לאברהם
ויאמר לו מה עשית לנו ומה-
חטאתי לך כיהבאת עלי
ועל מלכותי חטאה גדלה
מעשים אשר לא יעשו עשית
עמדי:

רס"י מעשים אשר לא יעשו • מכה אשר לא הרגלה לבא על
בריה, באה לנו על ידך: עצירת כל נקבים של זרע ושל קטנים,
ורעי, ואננים וחטאים • אור החיים

(י) ואמר אבימלך אל-
אברהם מה ראית כי עשית
את הדבר הזה: אור החיים

(יא) ואמר אברהם כי אמרתי
רק איני יראת אלהים במקום
הזה והרגוני על דבר אשתי:

רס"י רק איני יראת אלהים • אכסנאי שבא לעיר, על עסקי אכילה
ושתייה שואלין אותו, או על עסקי אשתו שואלין אותו: (ב"ק קס)
'אשתך היא, או אחותך היא?' • אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

ואומרו על בן וגו' פרוש לצד היות הדברים
בסדר זה הוא שבאתי להודיעך למנע
עצמך ממנה אבל זולת זה פרוש שאם היית
יודעה בעלת בעל ולקחת אותה הייתי הורגך
שהקדוש ברוך הוא דן על מחשבת גויים
ומצרפה למעשה. ולדבריהם ז"ל (רבה נ"ב)
שאמרו מלאך דחפו מעליה ידבק הכתוב על
נכון אומרו לא נתתיך לנגע אליה:

(ז) ועתה השב אשת וגו'. אומרו כי נביא הוא
פרוש כי נביא הוא האיש שזו אשתו, כי
עדין לא ידע בפ' שאשת אברהם היתה, כי
בדבריהם לא הנפר הפעל וכמו שכתבנו
למעלה ובאומרו נביא הוא ידוע שהוא אברהם
כי אין נביא וזולתו בימים ההם:

עוד ירצה כי נביא הוא ידוע שהגם שנסתרה
היא לא נטמאה:

עוד ירצה על זה הדבר כי נביא הוא וכו' יתפלל
בעדך ותועיל תפלתו והוא אומרו ותיחיה:

(ט) ואמר לו מה עשית וגו'. צריך לדעת כונת אומרו
מה עשית, ואם רוצה לומר מה המעשה הרע
שעשית לנו הנה לו להקדים מה חטאתי לך. אוילי

וואמר לה מימר מן קדם
?? בחלמא אף גדמי גלי
ארי בקשיטות לבד עבדת
דא ומנעית אף אנא נסד
מלמחטי גדמי על בן לא
שבקתך למקרב לנתה:

רס"י ידעתי כי בתם לבבר וגו' • אמת שלא דמית מתחלה לחטא,
אבל נקיון פנים אין כאן (הדא אמרה: משמוש ידים יש כאן) • לא נתתיך •
לא מוקד הנה שלא נגעת בה, אלא חשכתי אני אותך מחטא, שלא
נתתי לך פח, וכן: (לקמן לא) "ולא נתנו אלהים", וכן: (שופטים טו) "ולא
נתנו אביה לבוא". אור החיים

(ז) ועתה השב אשת האיש
כי נביא הוא ויתפלל בעדך
וחיה ואם אינך משיב דע
בימות תמות אתה וכל-
אשר-לך:

רס"י השב אשת האיש • ואל תהא סבור שמא תתנגד בעיניו
ולא יקבלנה, או ישנאך ולא יתפלל עליך. (אמר לו אבימלך: ימי מפרסמו
שלא נגעת בה? אמר לו) • כי נביא הוא • יודע שלא נגעת בה, לפיכך:
"ויתפלל בעדך" (ב"ק צב) • אור החיים

(ח) וישלם אבימלך בבקר
ויקרא לכל עבדיו וידבר את-

(י) ואמר אליו האלהים וגו'. הסכים לו על
דבריו כי לא נתחייב מיתה על אשר עשה
כי בתם לבבו, אף על נקיון פנים לא הסכים
ואולי שהגם שהוא לא גזל עם כל זה אלימות
המלכות הנה באמצעות, והגם שאינה גולה
שיתחייב עליה עם כל זה נקיון פנים אינו.
או לצד שבדברי ה' לא הנה מקום לטעות
בו אלא אבימלך הנה מצד כל צדדי הספקות
לזה לא הדרף לומר לו ובנקיון וגו':

ואומרו ואחשך וגו'. נתפנן לפרש לו בנותו
כי מה שאמר לו הנך מת וגו' לא על
מה שעבר אלא אם לא יחזיר ויקרב אליה
ימות ולזה התברר בו קדם וחשך אותו במה
שהודיעו כי היא בעלת בעל:

מחטא לי. פרוש לי שהגם שאם לא הנה
מודיעו והנה נכשל לא הנה החטא
מחיבו מיתה לאבימלך אף על פי בן לגבי
האלהים יש לו דבר הקפדה בין לסבת המעשה
שישכב אשת איש והיא זמה ועוד לצד שרה
ואברהם שגנאי הוא להם והם ידידי עליון
לזה דקדק לומר תבת לי:

(יב) וְגַם-אִמְנָה אַחֲתִי בַת-אָבִי
הוא אף לא בת-אמי וּתְהִי-לִי
לְאִשָּׁה:

יב ויברם בקושטא אחתי
בת אבא היא ברם לא בת
אמי וְהָיָה לִי לְאִנְתּוֹ:

כ"י אַחֲתִי בַת-אָבִי הוא • ובת אב מתרת לבן נח, שאין אבות
לעובדי עבודת אלילים, וכדי לאמת דבריו השיבו כן, ואם תאמר:
והלא בת אחיו היתה? בני בני הרי הן כבנים, והרי היא בתו של
תרח, וכן הוא אמר ללוט: "כי אנשים אחים אנחנו". אף לא
בת-אמי • הרי מואם אחרת היה. אור החיים

(יג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי
אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי וְאָמַר
לֵה זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי
עִמָּדִי אֶל כָּל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר
נָבֹא שָׁמָּה אֲמַרְיִלִי אֹתִי
הוא:

יג ויהי כד טעו עממא
במר עובדי זדיהון יתי
קריב זי לדחלתה מבית
אבא ואמרית לה דין (ג)
דא טיבותיה די
מעבדי עמי לכל אתרא
די נהך לתמן אמרי
עלי אחי הוא:

כ"י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי וגו' • אונקלוס תרגם מה שתרגם,
ונש לישב עוד דבר דבור על אפניו: כשהוציאני הקדוש ברוך הוא
מבית אבי להיות משוטט ונד מקומם למקום, וידעתי שאעבר
במקום רשעים: "ואמר לה זה חסדך". כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ • לשון רבים,
ואל תתמה, כי בהרבה מקומות לשון אלהות ולשון מרות קרוי
לשון רבים: "אשר הלכו אלהים", "אלהים חיים", "אלהים קדושים".
וקל לשון 'אלהים' לשון רבים, וכן: "ויקח אדוני יוסף", "ואדוני
האדונים", "אדוני הארץ", וכן: "בעליו יומת", "והועד בבעליו". ואם
תאמר: מהו לשון התעו? כל הגולה ממקומו ואינו מישב, קרוי
תועה, כמו: (לקמן כא) "ותלך ותתע", (תהלים קט) "תעיתי כשה אבד",
(איוב לח) "יתעו לבלי-אכל", יצאו ויתעו לבקש אכלם. אמרי-לי •
עלי, וכן: (לקמן כו) "וישאלו אנשי המקום לאשתו", על אשתו. וכן:
(שמות יד) "ואמר פרעה לבני ישראל", כמו על בני ישראל. (שופטים
ט) "פן יאמרו לי אשה הרגתהו". אור החיים

(יד) וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ צֶאֱן וּבָקָר
וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַיִּתֵּן
לְאֶבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה
אִשְׁתּוֹ:

יד וידבר אבימלך צאן
וחורין ועבדין ואמהן
וישב לאברהם ואתיב לה
ית שרה אתתה:

כ"י וַיִּתֵּן לְאֶבְרָהָם • כדי שיתפס ויתפלל עליו.

(טו) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אֲרָצִי
לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב:

טו ואמר אבימלך
ארצי גרמך בדמין
בעיניך תיב:

כ"י הִנֵּה אֲרָצִי לְפָנֶיךָ • אבל פרעה אמר לו: "הנה אשתך קח
ולך", לפי שנתגרא, שהמצריים שטופי זמה.

(טז) וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי
אֵלַי בָּסֶף לְאַחִיךָ הִנֵּה הוּא
לִךְ בְּסוּת עֵינַיִם לְכָל אֲשֶׁר
אֲתָד וְאֵת כָּל וְנִכְחַת:

טז ולשרה אמר
אלך סלעין דכסף לאחייך
הא הוא לך כסות דיקר
(ענין) חלף דשלחית
דברתיך וחזית יתיך ונת
כל דעמך חלא (על) כל
מה דאמרת ואתוכחת:

כ"י וּלְשָׂרָה אָמַר • אבימלך לכבודה, כדי לפסוק: 'הנה עשיתי לך
כבוד זה, נתתי ממון לאחייך, שאמרת עליו: "אחי הוא", הנה הממון
והכבוד הזה לך כסות עינים'. לְכָל אֲשֶׁר אֲתָד • יכסו עיניהם שלא
יקלוק, שאלו השיבותיה ריקנית, יש להם לומר: 'לאחר שנתעלל
בה החזירה', עכשו, שהצרכתי לבזה ממון ולפסוק, יהיו יודעים
שעל פרחי השיבותיה ועל ידי נס. וְאֵת כָּל • ועם כל באי העולם.
וְנִכְחַת • יהא לך פתחון פה להתנפח ולהראות דברים נכרים הללו,
ולשון תוכחה בכל מקום ברור דברים, ובלע"ז אשפובי"ר, ואונקלוס
תרגם בפנים אחרים, ולשון המקרא כך הוא נופל על התרגום: 'הנה
הוא לך כסות של כבוד על העינים שלי ששלטו בך, ובכל אשר
אתה', ועל פן תרגומו: 'וחזית יתיך ונת כל דעמך', ונש מדרשי אגדה,
אבל ישוב לשון המקרא פרשתי.

(יז) וַיִּתְּפַלֵּל אֲבְרָהָם אֶל-
הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-
אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶמְהִתּוֹ
וַיָּלֶדוּ:

יז ויצלי אברהם
ואסי זי את אבימלך ונת
אתתה ואמהתה ואתרונח:

כ"י וַיִּלְדוּ • כתרגומו 'ואתרונח', נפתחו נקביהם והוציאו, והיא
לדה שלהם.

(יח) כִּי-עָצַר עֶצֶר יְהוָה בְּעַד
כָּל-רָחֵם לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל-
דְּבַר שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲבְרָהָם:

יח ארי מיתד אחר זי באפי
כל פתח וילדא לבית
אבימלך על עיסק שרה
אתת אברהם:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

החלט שאינה אשתי למי שיהיה גרא וחרד
מחטא לאלהים ואולי לצד טענה זו הרגיש
אבימלך כי האמת את אברהם ויפן לו מתנות
טובות. גם נתפח לבל יחשדוהו במוציא שקר
מפיו והצדיקים חוששים לפעור ולדומה לו:
(יג) ויהי כאשר וגו'. כאן בא לתת טעם לדבר
הראשון שאמר אין וראת אלהים כי יאמר
אליו אבימלך מה ראית במקום שחשדת אותם

(יב) וגם אמנה אחתי וגו'. כאן חזב אברהם
לאבימלך ומלט עצמו גם מהתערעם
שנתרעם וקבל עליו מה עשית לנו וגו' ואמר
וגם אמנה אחתי וגו' וכי אמרתי שאינה אשתי
להתרעם עלי שהתעיתי וראי אלהים. אני
אמרתי אחותי ויכולה להיות אחותי ואשתי
ועליכם לשאל אם היא אשתי הגם שאמרתי
אחותי שיכול אני לקרא לה אחותי ואין בזה

להקל חמר הדבר על ידי שיתרגוני פרוש כי
אם לא יתרגוהו, על כל ביאה וביאה יתחביו
מיתה ונש ענש מרבה וגם ימותו כל הבא
עליה לזה יתחכמו להראות את אברהם ואין כאן
אלא ענש עון אחד לאדם אחד, ומה גם אם
יתרגוהו הרבה בני אדם באחד יש בזה צד
פטר ולזה חש ואמר אחותי. ובה השיב על
שלא הודיעו שהיא אשתו:

רבי חמא אומר: לז' חדשים. למועד אשר-דבר אתו • דמליל יתיה, את המועד אשר דבר וקבע, כשאמר לו: "למועד אשוב אליך", שרט לו שריטה בכתל ואמר לו: כשתגיע חמה לשריטה זו בשנה האחרת, תלד: (לזקניו • שהיה זיו איקונין שלו דומה לו) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא נמ' 42)

כשתגיע חמה לשריטה זו בשנה האחרת (רש"י כא, ב)
לרש"י הקשה: לאחר שנאמר 'וה' פקד את שנה פאשר אמר ויעש ה' לשנה פאשר דבר', פשיטא שלדת יצחק היתה בדיק למועד אשר דבר אותו אלקים, וילשם מה מפרט זאת הכתוב. לכן מפרש, שיתור זה מלמדנו שהדבר היה נפר לכל. אור החיים

(ג) ויקרא אברהם את-שם-בנו הנולד-לו אשר-ילדה-לו שנה יצחק: אור החיים
גורא אברהם את שם בנו ברה דאחיליד לה דילידת לה שנה יצחק:

(ד) וימל אברהם את-יצחק בנו בן-שמת ימים פאשר צוה אתו אלהים:
גורא בן שמת ימים ברה בר ממנא ימין קמא די פקיד יתה יי:

רש"י • בעד כל-דחם • כנגד כל פתח. על-דבר שנה • על פי דבורה של שנה. אור החיים

כא (א) ויהיה פקד את-שנה א"י דכיר ית שנה קמא פאשר אמר ויעש יהוה לשנה די אמר ועבד יי לשנה קמא די מליל:
פאשר דבר:

רש"י • וה' פקד את-שנה וגו' • (ב"ק צב) סמוך פרשה זו, ללמדך, שכל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה, שנאמר: 'ויתפלל וגו' וסמך ליה: 'וה' פקד את-שנה', שפקדה כבר קדם שרפא את אבימלך. פקד את שנה פאשר אמר • בהריון. פאשר דבר • בלדה. והיכן היא אמירה והיכן הוא דבור? אמירה: 'ויאמר אלהים אבל שנה אשתך וגו'". דבור: 'היה דבר ה' אל-אברהם' בברית בין הבתרים, ושם נאמר: 'לא יירשך זה וגו'". והביא היורש משרה. ויעש ה' לשנה פאשר דבר • לאברהם. אור החיים

(ב) ותהר ותלד שנה לאברהם • ונעדיאת וילידת שנה בן לזקניו למועד אשר-דבר אתו אלהים:
גורא ונעדיאת וילידת שנה לאברהם בר לסיבתיה לזמן די מליל יתה יי:

רש"י • למועד אשר-דבר אתו • רבי יודן ורבי חמא. רבי יודן אומר: מלמד שנולד לט' חדשים, שלא יאמרו: 'מביתו של אבימלך הוא',

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כבר נודמן לאברהם מעשה פרעה שהוא בדומה למעשה אבימלך ולא עצרו ה' לפרעה כדי שיתפלל עליו אברהם וזה לך האות למה שפרשנו:

ויעש ה' וגו' פאשר דבר. טעם שפפל לומר ויעש וגו', יבון לפי דגריהם ז"ל (תנחומא) בפסוק כעת חיה ששרט לה המלאך שריטה בכתל כשאגיע השמש למקום זה ולשרה בן, והוא שהודיע הכתוב שנתקם מאמר המלאך הדובר אליה בדקדוק הזמן: עוד יבון הכתוב על פי מה שפרשתי בפסוק (לעיל י"ח י') בן לשנה אשתך שבא מצד הנוקבא ולסבה זו הצרך לעקדה, וידוע הוא כי זו היא סבת מיתת שרה, ולפי מה שכתבתי כי הקפיד ה' על צחיקת שרה וקנים הגזרה שלא תלד שנה אלא בן מסטרא דנוקבא כאומר (לך י"ז י"ט) אבל שנה אשתך יולדת, לזה אמר ויעש ה' לשנה פאשר דבר וידוע הוא כי הדבור קשה והוא שלא ילדתו שלם בשלמות הצריך ונתגלגלו הדברים ונפטר שנה מסבה זו. ולדרך זה קיום ההבטחה על השריטה ששרט לה המלאך נרמזה בפסוק שאחרי זה דכתיב למועד אשר דבר אתו וגו': (ב) ומהר ותלד שנה לאברהם בן. אמר ומהר תבאר על דרך אומרים ז"ל (ב"ר פנ"ג) בית מטרון לא היה לה, לזה מודיע כי היה גם כן בהריון. ואומר לאברהם רמז בן זה לאברהם ולא שמעאל לאברהם כי לא יקרא שמו בן אברהם דכתיב (כ"א י"ב) כי ביצחק יקרא לך ורע.

שאין להם יראת אלהים, לזה אמר כי תקנה זו שתקן לומר אחותי לא לסבת המקום שהוא לבד אלא בדרך כלל תקן זה לחשש מקום שאין בו יראת אלהים וספק זה לא יצתה ממנו גר שנגם שאין לה חזקת אין יראת אלהים ידוע שאין לאברהם בה חזקה שיש בה יראת אלהים ומעשה נסתתמו טענות אבימלך:

(יח) כי צר וגו' על דבר וגו'. פרוש שלא יאמרו מאבימלך נהפכה שרה, הרי שעקר הנה בנמים ההם, וגם לגלות כי תועיל תפלת אברהם לפקד עקרות והועילה גם על עצמו ונפקד. גם להודיע כל המתפלל על חברו והוא צריך וכו' הוא נענה וכו' (ב"ק צ"ב), ולזה סמוך לפסוק זה פסוק וה' פקד את שנה. והגם שכבר קדמה ההבטחה, אם אינו ענין הסמיכות לגופו תגהו לענין לזולת, ועין בפרוש פסוק שאחרי זה:

(א) וה' פקד וגו' פאשר אמר. פרוש לא לצד שהתפלל על אבימלך ומשעם כל המתפלל על חברו וכו' וזולת זה לא היה נפקד וזה ימציח ח"ו ההבטחה האמורה בתחלת הפרשה אלא פאשר אמר:

עוד לעולם כי תפלתו על אבימלך הוא דבר המצמיד לפקידת שנה והבטחתו תבדוק היתה שיתן לו בן והזמן לו ה' מצוה שסגלתה שיפקד ובה נתקמה הבטחתו והוא אומר פאשר אמר פרוש ולצד האמירה שאמר ה' הוא שנודמן לו הדבר ונפקדה, כי כשיצא ה' להיטיב זמן המצוה שסגלתה היא הטובה המבקשת. ותמצא שקדם הבטחת הפקידה

והגם שמצינו שאמר הכתוב (ט"ז ט"ו) ותלד הגר לאברהם בן, שם נקרא שמו אברהם אבל אחר שנעקר שם אברהם שלא יזכר עוד שם זה עליו אלא אברהם ישמעאל אין לו לקרא בן אברהם. ואולי כי לזה הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה (ברכות יג) טעם הקפדתו תבדוק כי כשיקרא לו אברהם מיחס אליו ישמעאל לבן וה' אמר כי ביצחק יקרא לך ורע ואין זה אלא כשיעקר שם אברהם, וטעם זה אינו ביעקב לזה הגם שנקרא ישראל אין קפידא שיקרא יעקב. ועין מה שכתבתי בפסוק (להלן לה) לא יקרא וגו' ותמצא טעם אחר:

לזקניו. טעם ההודעה גם אומר לזקניו ולא אמר לזקנתו, למה שכתבנו כי היה חסר בעת הלדה נפש מעולם העליון להוליד ולא היתה לו אלא מעלמא דנוקבא וכוון הכתוב כי לדה אז וגם ילדה בו הכנת לדה אחרת לזקנה שנית של אברהם כי יש לך לדעת כי מן ההחלט הוא להשיג אדם בעולם הזה דבר חדש אם לא יקדים הכנת המקבל פדוע לחכמי אמת ואם לא היתה ליצחק אלא הנפש שמעלמא דנוקבא והיה חסר הכנת הקבלת הנפש מעלמא דדכונא לא תועיל לו העקדה וזה הוא שדקדק לומר ותלד וגו' הודיע שילדה לב' זמני זקנתו הא' הוא צת לדתו והב' היא הכנה לצת זקנה אחרת של אברהם שהיא זמן העקדה. או ירמז לזקניו זקנתו וזקנת אשתו על דרך אומר אחר בלתי וגו' וצדני זקן: (ג) בנו הנולד לו אשר וגו'. פרוש להיות שיש

♦ יום חמישי י"ג מרחשון ♦

(ה) וְאֶבְרָהָם בֶּן־מֶטָה שָׁנָה
בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ:
וְאֶבְרָהָם בֶּן־מֶטָה שָׁנָה
בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ:
כַּד אֶתְּלִיד לָהּ יֵת יִצְחָק
בְּרָה:

(ו) וַתֹּאמֶר שְׂרָה צִחֶק עָשָׂה לִי
אֱלֹהִים כָּל־הַשָּׁמַע יִצְחָק־לִי:
כַּד יִצְחָק־לִי • יִשְׁמַח עָלַי • וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה: הַרְבֵּה עֲקָרוֹת נִפְקְדוּ
עִמָּה, הַרְבֵּה חוֹלִים נִתְרַפְּאוּ בּוֹ בַּיּוֹם, הַרְבֵּה תַּפְלוֹת נַעֲנוּ עִמָּה וְרַב
שָׂחַק הָיָה בְּעוֹלָם.

(ז) וַתֹּאמֶר מִי מִלָּל לְאֶבְרָהָם
הַיִּנְיָקָה בָּנִים שְׂרָה כִּי־יִלְדָתִי
בֶּן לִזְקֻנִּי:
וְאֶבְרָהָם מֵאֵן מִהֵימֵן
דְּאָמַר לְאֶבְרָהָם וְקִיִּים
דְּתוֹנִיק בְּנִין שְׂרָה אָרִי
לְיִידִית בְּרַ לְסִיכְתוּהִי:

כַּד יִצְחָק־לִי • לְשׁוֹן שָׂבַח וְחִשְׁבּוֹת, כְּמוֹ: (ישעיה מא) "מִי
פָּעַל וְעָשָׂה", (שם מ) "מִי בָרָא אֱלֹהִים", רָאוּ מַה הוּא וּמִי הוּא (וְכֻמָּה הוּא
גְּדוֹל), שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּטִיחַ וְעוֹשֶׂה. מִלָּל •
שָׁנָה הַפְּתוּב וְלֹא אָמַר דְּבַר, גִּימַטְרִיָּא שְׁלוֹ ק', כְּלוּמַר: לְסוּף מֶטָה
לְאֶבְרָהָם. הַיִּנְיָקָה בָּנִים שְׂרָה • וּמַהוּ בָּנִים לְשׁוֹן רַבִּים? בַּיּוֹם הַמְּשֻׁתָּה
הַבִּיאוּ הַשָּׂרוֹת אֶת בְּנֵיהֶן עִמָּה וְהַיִּנְיָקָה אוֹתָם, שְׁהִיו אוֹמְרוֹת: 'לֹא
יִלְדָה שְׂרָה, אֲלֹא אֲסוּפִי הַבִּיָּאָה מִן הַשּׁוּק'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 82)

שְׁהִיו אוֹמְרוֹת, לֹא יִלְדָה שְׂרָה, אֲלֹא אֲסוּפִי הַבִּיָּאָה מִן
הַשּׁוּק (רש"י כא, ז)

יֵשׁ לְשֹׂאֵל, הָרִי עֲדִין אֵין כָּאֵן הוֹכָחָה שָׁנָה בְּנוֹ שֶׁל אֶבְרָהָם,
וְאִם כֵּן הִיוּ יְכוּלוֹת לומר שֶׁנִּתְעַבְּרָה מֵאֲבִימֶלֶךְ (כְּפִי שֶׁאָמְרוּ לִיצְנֵי
הַדּוֹר - רש"י ריש פְּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת), שֶׁהָרִי אֶבְרָהָם הָיָה בֶּן מֶטָה.
וְיֵשׁ לומר, שֶׁהַשָּׂרוֹת לֹא הִתְפַּלְאוּ עַל כֵּךְ שֶׁאֶבְרָהָם הוֹלִיד בְּגִיל
זֶה, שֶׁהָרִי יָדְעוּ שֶׁהוֹלִיד אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּגִיל שְׁמוֹנִים וָשֵׁשׁ. וְרַק
לִיצְנֵי הַדּוֹר, שֶׁלֹּא חָפְּשׁוּ אֶת הָאֵמֶת וְלִצְוֹן בְּעֶלְמָא חֲמִידוֹ לָהֶם,
אָמְרוּ "מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שְׂרָה".

(ח) וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ
אֶבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל בַּיּוֹם
הַגָּמֵל אֶת־יִצְחָק:
וְהָרִבָּא רַבִּינָא וְאֶתְחַסִּיל
וְעַבְדִּי אֶבְרָהָם מִשְׁתָּה
רַבָּא בְּיוֹמָא דְּאֶתְחַסִּיל יֵת
יִצְחָק:

כַּד יִגְמַל • לְסוּף כ"ד חֲדָשׁ (גִּטִּין עה) • מִשְׁתָּה גְדוֹל • שְׁהִיו שָׂם
גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, שָׂם וְעָבַר וְאֲבִימֶלֶךְ (ב"ה).

(ט) וַתֵּרָא שְׂרָה אֶת־בֶּן־הַגֵּר
הַמִּצְרַיִת אֲשֶׁר־יִלְדָה לְאֶבְרָהָם
מִצְרַיִתָא דִּילִידִית לְאֶבְרָהָם
מִצְרַיִת:

כַּד יִצְחָק־לִי • לְשׁוֹן עֲבֻדָּת אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: (שמות לב) "וַיִּקְמוּ
לְצִחֶק". דְּבַר אַחֵר: לְשׁוֹן גְּלוּי עֲרִיּוֹת, כְּמָה דְּתִימָא: (לקמן לט) "לְצִחֶק
בִּי". דְּבַר אַחֵר: לְשׁוֹן רְצִיחָה, כְּמָה דְּתִימָא: (שמואל ב ב) "וַיִּקְוֹמוּ נָא
הַנְּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ לְפָנֵינוּ וְגו'".

(י) וַתֹּאמֶר לְאֶבְרָהָם גֵּרִישׁ
הָאֵמָה הִזָּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי לֹא
יִירָשׁ בֶּן־הָאֵמָה הִזָּאת עִם־בְּנֵי
עַם־יִצְחָק:
וְאֶבְרָהָם לְאֶבְרָהָם תִּרְדָּ
אֵמָתָא הָדָא וְיֵת בְּרָה אָרִי
לֹא יִירָשׁ בְּרַ אֵמָתָא הָדָא
עִם בְּרִי עִם יִצְחָק:

כַּד יִצְחָק־לִי • מוֹתְשׁוֹבֵת שְׂרָה: "כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן־הָאֵמָה הִזָּאת
עִם־בְּנֵי", אֵתָה לְמַד שְׁהִיָּה מְרִיב עִם יִצְחָק עַל הַיִּרְשָׁה, וְאוֹמַר: 'אֲנִי
בְּכוֹר וְנוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם', וַיּוֹצֵאִים בַּשָּׂדֶה וְנוֹטֵל קִשְׁתוֹ וַיּוֹרָה בּוֹ חִצִּים,
כְּמָה דְּתִימָא: (משלי כו) "כְּמִתְלַחֵלֶה הַיּוֹרָה זִקִּים וְגו', וְאָמַר הֲלֹא
מִשְׁחָק אֲנִי". עַם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק • (ב"ה) מִכֵּינֵן שֶׁהוּא בְּנִי, אֲפִלוּ אִם
אֵינוֹ הִגּוֹן כִּי־צִחֶק אוֹ הִגּוֹן כִּי־צִחֶק אֲפִלוּ אִם אֵינוֹ בְּנִי, אֵין זֶה כְּדָאִי
לִירֵשׁ עִמּוֹ, קַל וְחֹמֶר "עַם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק", שֶׁשְׁתִּיָּהּ בּוֹ.

(יא) וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינָי
אֶבְרָהָם עַל אוֹדֶת בְּנוֹ:
יֵא וּבְאִישׁ פְּתֻמָּא לְחִדָּ
בְּעֵינָי אֶבְרָהָם עַל עֵיסַק
בְּרָה:

כַּד יִצְחָק־לִי • עַל אוֹדֶת בְּנוֹ • (ב"ה) עַל שֶׁשָּׁמַע שֶׁיֵּצֵא לְתַרְבוֹת רַעְיָה וּפְשׁוּטוֹ:
עַל שְׂאוּמֶרֶת לוֹ לְשַׁלְחָו • אור החיים

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֶבְרָהָם
אֶל־יֵרַע בְּעֵינָיְךָ עַל־הַנֶּעַר
וְעַל־אֲמָתְךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר
אֵלָיְךָ שְׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי
בִיצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע:
יֵא וּבְאִישׁ רַבִּינָא וְאֶתְחַסִּיל
יֵא וּבְאִישׁ רַבִּינָא וְאֶתְחַסִּיל
יֵא וּבְאִישׁ רַבִּינָא וְאֶתְחַסִּיל
יֵא וּבְאִישׁ רַבִּינָא וְאֶתְחַסִּיל

כַּד יִצְחָק־לִי • שְׁמַע בְּקוֹלָהּ • (בְּקוֹל רֹחַ הַקֹּדֶשׁ שִׁבְחָה). לְמַדְנוּ, שְׁהִיָּה אֶבְרָהָם
טָפֵל לְשְׂרָה בְּנִיאוֹת.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס. אברמוביץ

וְגו', כְּנִגְדַּת תַּפְלִתָּה אָמַר יִלְדָה לוֹ, וְכִנְגְדַת תַּפְלִתָּה
אָמַר שְׂרָה:
עוֹד יִרְצָה לְתַת טַעַם לְקִרְיָאָה שְׁמוֹ יִצְחָק לְצַד
שִׁילְדָה הַזְקָנָה לְזֻקֵן, וְכֵן הוּא אוֹמַר (פסוק
ו') צִחֶק עָשָׂה לִי וְגו':
(יא) עַל אוֹדֶת בְּנוֹ. פְּרוּשׁ לְכָל יֵצֵא לְתַרְבוֹת

לוֹ בֶּן אַחֵר שֶׁהוּא יִשְׁמָעֵאל לָזֶה אָמַר הַנּוֹלֵד
לוֹ לְדָבָר הַנָּאוֹת לוֹ לְהַקְרָאוֹת עָלָיו לְמַכְלִית
תַּאֲוָתוֹ מַה שֶׁלֹּא אָמַר הַכְּתוּב בֶּן בְּלִדָת
יִשְׁמָעֵאל. וְאָמַר אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ שְׂרָה כְּמוֹ לָמָּה
שְׁהִיו מִתְפַּלְּלִין תַּמִּיד אֶבְרָהָם הָיָה אוֹמַר כָּל
הַזֶּרַע שְׁלִי יִהְיֶה מִצְדָּקָת זֶה וְשְׂרָה גַם הִיא

כ"י אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר • מִכָּאן שֶׁיָּפָה תַּפְּלַת הַחוּלָה מִתַּפְּלַת אַחֲרִים עָלָיו, וְהִיא קוֹדֶמֶת לְהַתְּקַבֵּל (כ"ח) • בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׁם • (ר"ה טו) לְפִי מַעֲשִׂים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עִקְשׁוֹ הוּא נִדּוֹן, וְלֹא לְפִי מַה שֶׁהוּא עֹתִיד לַעֲשׂוֹת. לְפִי שֶׁהָיוּ מִלֵּאכֵי הַשָּׂרָת מְקַטְרְגִים וְאוֹמְרִים: 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד זֶרְעוֹ לְהַמִּית בְּנֵיךְ בְּצִמָּא, אֵתָּה מַעֲלָה לוֹ בָּאֵר? וְהוּא מַשִּׁיבָם: 'עִכְשָׁו, מַה הוּא, צִדִּיק אוֹ רָשָׁע? אָמְרוּ לוֹ: 'צִדִּיק'. אָמַר לָהֶם: 'לְפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל עִכְשָׁו אֲנִי דֹנֵי, וְזֹהוּ: "בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׁם". וְהִכֵּן הַמִּית אֶת יִשְׂרָאֵל בְּצִמָּא? כִּשְׁהֲגֵלִם נְבוֹכַדְנֶאצַּר, שֶׁנֶּאֱמָר: (ישעיה כא) "מִשָּׂא בַעֲרֵב וְגו'" לְקִרְאָת צִמָּא הִתְיוּ מִיָּם וְגו'", כִּשְׁהָיוּ מוֹלִיכִין אוֹתָם אֶצֶל עַרְבִיִּים, הָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְשָׂבָאִים: 'בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, הוֹלִיכֵנוּ אֶצֶל בְּנֵי דוֹדֵינוּ, יִשְׁמַעֲאֵל, וִירַחְמוּ עָלֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמָר: (שם כה) "אֲרַחֲתֶם דְּדָנִים", אֵל תִּקְרִי דְדָנִים, אֵלָּא דוֹדִים. וְאֵלּוּ יוֹצֵאִים לְקִרְאָתָם וּמִבִּיאִין לָהֶם בִּשָּׂר וְדָג מְלִוּם וְנֹאדוֹת נְפֻחִים. כְּסָבוּרִים יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְלָאִים מִיָּם, וְכַשְׁמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ פִּיו וּפּוֹתְחוֹ, הָרוּחַ נִכְנָסֶת בְּגוֹפוֹ וּמָת.

(יח) קוֹמִי שְׂאִי אֶת־הַנֶּעֱר וְהַחֲזִיקִי אֶת־יָדְךָ בּוֹ כִּי־לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימֵנו: יח קוֹמִי טוֹלִי יָת רַבִּינָא וְאַתְקִיפִי יָת יָדְךָ בֵּה אֲרִי לַעֲם סְגִי אֲשׁוּמָה:

(יט) וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בָּאֵר מִיָּם וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֹא אֶת־הַחֲמָל מִיָּם וַתִּשָּׂק אֶת־הַנֶּעֱר: יט וַיִּגְלֵא זֶי יָת עֵינֶיהָ וְחִזַּת בִּירָא דְמִיָּא וְאַזְלַת וּמַלַּת יָת רַבִּינָא מִיָּא וְאַשְׁקִיאת יָת רַבִּינָא:

(כ) וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנֶּעֱר וַיִּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר וַיְהִי רֶבֶה קִשְׁת: כ וַיְהִי מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדָה דְרַבִּינָא וּרְבָא וַיִּתֵּב בְּמִדְבָּרָא וַיְהִי רַבִּי קִשְׁתָּא:

כ"י רֶבֶה קִשְׁת • יוֹרָה חֲצִים בְּקִשְׁת • קִשְׁת • עַל שֵׁם הָאֲמֻנָה, כְּמוֹ: חֲמֹר, גָּמֹל, צִיד, לְפִיכָף הַשִּׁי"ן מְדַגְשֶׁת, הִנֵּה יוֹשֵׁב בְּמִדְבָּר וּמִלְכֻסָּם אֶת הָעוֹבְרִים, הוּא שֶׁנֶּאֱמָר: (לעיל טו) "יָדוּ בְּכָל וָגוּ".

(כא) וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר פָּאֲרִן וַתִּקְחֵהּ לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֲרִין מִצְרִים: כא וַיִּתֵּב בְּמִדְבָּרָא דְפָאֲרִן וְנִסְיַבַּת לָהּ אִמָּה אֶתְמָא מֵאֲרַעָא דְמִצְרַיִם:

כ"י מֵאֲרַין מִצְרַיִם • מִמְּקוֹם גְּדוּלְיָה, שֶׁנֶּאֱמָר: (שם) "וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית וְגו'", הֵינּוּ דְאֲמָרִי אֲנִשִּׁי: 'זֶרֶק חוּטְרָא לְאוּרָא, אַעֲקָרִיָּה קִאִי.

יג וַאֲף יָת בֵּר אֲמָתָא לַעֲם אֲשִׁימֵנו כִּי זֶרְעֶךָ הוּא: יג וַאֲף יָת בֵּר אֲמָתָא לַעֲם אֲשִׁימֵנו כִּי זֶרְעֶךָ הוּא:

(יד) וַיִּשְׁכֶּם אֲבָרְהָם בְּבֶקֶר וַיִּקְחֵהֶם וַחֲמַת מִיָּם וַיִּתֵּן אֶל־הַגֵּר שָׁם עַל־שִׁכְמָהּ וְאֶת־הַיֶּלֶד וַיִּשְׁלַחָה וַתֵּלֶךְ וַתִּתַּע בְּמִדְבָּר בָּאֵר שָׁבַע: יד וַאֲבָרְהָם אֲבָרְהָם בְּבֶקֶר וַיִּנְסִיב לְחֶמְא וּרְקָבָא דְמִיָּא וַיִּתֵּב לְהַגֵּר שׁוּי עַל כְּתֻפָּה וַיָּת רַבִּינָא וְשִׁלְחָה וְאַזְלַת וַתִּתַּע בְּמִדְבָּרָא (נ"י בְּמִדְבָּר) בָּאֵר שָׁבַע:

כ"י לָחֶם וַחֲמַת מִיָּם • וְלֹא כֶסֶף וְזָהָב, לְפִי שֶׁהָיוּ שׁוֹנְאוֹ עַל שִׁינְאָת הַתְּרַבּוּת רַעָה. וְאֶת־הַיֶּלֶד • אֵף הַיֶּלֶד שָׁם עַל שִׁכְמָהּ, שֶׁהַכְּנִסָּה בּוֹ שָׂרָה עֲוֹן רַעָה, וְאַחֲזִיתוּ חֲמוֹה וְלֹא יָכֹל לִילֵךְ בְּרַגְלָיו (בראשית רבה). וַתֵּלֶךְ וַתִּתַּע • חֲזָרָה לְגִלְגָּלִי בֵּית אֲבִיהָ (כ"ח) • אוֹר הַחַיִּים

(טו) וַיִּכְלוּ הַמִּיָּם מִן־הַחֲמָת וַתִּשְׁלַךְ אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אַחֶר הַשִּׁיחָם: טו וַיִּשְׁלִימוּ מִיָּא מִן רַבִּינָא וַיִּרְמַת יָת רַבִּינָא תַּחַת חֲד מִן אִילָנָא:

כ"י וַיִּכְלוּ הַמִּיָּם • לְפִי שֶׁדָּרְךָ חוֹלִים לַשְּׁתוֹת הִרְבָּה.

(טז) וַתֵּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגֵד הַרְחֵק בְּמִטְחֵי קִשְׁת כִּי אִמָּרָה אֶל־אֲרָאָה בְּמֹת הַיֶּלֶד וַתֵּשֶׁב מִנְּגֵד וַתִּשָּׂא אֶת־קִלְיָהּ וַתִּבְרַךְ: טז וְאַזְלַת וַיִּתֵּיבַת לָהּ מִמְּגֵד אֲרַחֲקָת (נ"י אֲרַחֲקָת) כְּמִיגֵר קִשְׁתָּא אֲרִי אֲמָרָת לָא אֲחִזִּי בְּמֹתָא דְרַבִּינָא וַיִּתֵּיבַת מִמְּגֵד וְאַרְיִמַת יָת קִלְיָהּ וּבְכַת:

כ"י מִנְּגֵד • מִרְחוֹק (כ"ח) • כְּמִטְחֵי קִשְׁת • כְּשִׁתִּי טִיחֹת, וְהוּא לְשׁוֹן יוֹרֵת חֵץ. בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה: 'שֶׁהִטִּיחַ בְּאֶשְׁתּוֹ', עַל שֵׁם שֶׁהִזְרַע יוֹרָה כְּחֵץ. וְאֵם תֹּאמַר: הִנֵּה לוֹ לְכַתֵּב: 'כְּמִטְחֵי קִשְׁת', מִשְׁפַּט הַיִּי"ו לִיכְנֹס לְכָאן, כְּמוֹ: (שה"ש ב) "בְּחִגְוִי הַסֹּלֶעַ", מִגִּזְרַת: (ישעיה יט) "וְהִתֵּתָ אֲדָמָת יְהוּדָה לְמִצְרַיִם לְחֶגְא" וּמִגִּזְרַת: (תהלים קז) "וַחֲגוּ וַיִּנְעוּ כְּפִשְׁכוֹר", וְכֵן: (שם סה) "קִצְוִי אֲרִי", מִגִּזְרַת קִצָּה. וַתֵּשֶׁב מִנְּגֵד • כִּיֹּן שֶׁקָּרַב לְמוֹת הוֹסִיפָה לְהַתְּרַחֵק.

(יז) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר וַיִּקְרָא מִלֵּאךְ אֱלֹהִים וְאֶל־הַגֵּר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הַגֵּר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׁם: יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר וַיִּקְרָא מִלֵּאךְ אֱלֹהִים וְאֶל־הַגֵּר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הַגֵּר אֶל־תִּירָאִי אֲרִי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׁם:

♦ יום שישי י"ד מרחשון ♦

(כב) וַיְהִי בַּעֲת הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שֶׁר־צָבָאוֹ אֶל־אֲבָרְהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמּוֹ בְּכָל אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה:
כס"י אֱלֹהִים עִמּוֹ • לפי שראו שצא משכונת סדם לשלום, ועם המלכים נלחם ונפלו בידו ונפקדה אשתו לזקניו.

כב וַיְהִי בַּעֲדָנָא הַהִיא וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל רַב חֵילָה לְאַבְרָהָם לְמִימַר מִימָרָא דִּי בַּסַּעֲדָא בְּכָל דִּי אַתָּ עֹבֵד:
כס"י אֱלֹהִים עִמּוֹ • לפי שראו שצא משכונת סדם לשלום, ועם המלכים נלחם ונפלו בידו ונפקדה אשתו לזקניו.

(כג) וַעֲתָה הִשְׁבַּעָה לִּי בְּאֱלֹהִים הַנָּה אִם־תִּשְׁקַר לִי וּלְגִינִי וּלְנִכְדִי בַּחֲסֹד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמּוֹ תַעֲשֶׂה עִמּוֹי וְעַם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גִּרְתָּהּ בָּהּ:
כס"י וּלְגִינִי וּלְנִכְדִי • עד כאן רחמי האב על הבן. בַּחֲסֹד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמּוֹ תַעֲשֶׂה עִמּוֹי • שאמרתי לך: "הנה ארצי לפניך"

כג וְכַעַן קָיָם לִי בְּמִימָרָא דִּי הָכָא דְלֹא תִשְׁקַר בִּי וּבְכָרִי וּבְכָרִי בְרִי כְּסִיבֹתָא דִּי עֲבָדִית עִמּוֹ תַעֲבֵד עִמִּי וְעַם אֶרֶץ דְּאִתּוּמְכָתָא בָּהּ:
כס"י וּלְגִינִי וּלְנִכְדִי • עד כאן רחמי האב על הבן. בַּחֲסֹד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמּוֹ תַעֲשֶׂה עִמּוֹי • שאמרתי לך: "הנה ארצי לפניך"

(בראשית רבה)

(כד) וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֲנֹכִי אֲשָׁבַע: אור החיים

כד וַאֲמַר אֲבָרְהָם אֲנָא אֲשָׁבַע:

(כה) וְהוֹכַח אֲבָרְהָם אֶת־אֲבִימֶלֶךְ עַל־אֲדוּת בְּאֵר הַמַּיִם אֲשֶׁר גָּזַל עַבְדִּי אֲבִימֶלֶךְ:
כס"י וְהוֹכַח • נתוכח עמו על כך.

כה וְאוֹכַח אֲבָרְהָם יֵת אֲבִימֶלֶךְ עַל עֵיסַק בִּירָא דְמִיָּא דִּי אַנְיָסוּ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ:

(כו) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם־אַתָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם־אֲנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי בְלִתי הַיּוֹם: אור החיים

כו וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מֵאֵן עֹבֵד יֵת פִּתְגָמָא דְדִין וְאִף אֵת לֹא תִירַת לִי וְאִף אֲנָא לֹא שָׁמַעְתִּי אֶלְהִין יוֹמָא דִּין:

(כז) וַיִּקַּח אֲבָרְהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאֲבִימֶלֶךְ וּיְכָרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית:

כז וַיְדַבֵּר אֲבָרְהָם עֲאֵן וַחֲוִרִין וַיְהִיב לְאַבִּימֶלֶךְ וַיְגַזְרוּ תְּרִוּיָהוּן קָיָם:

(כח) וַיֵּצֵב אֲבָרְהָם אֶת־שִׁבְעַ בְּבִשַׁת הָצֹאן לְבָדְהוֹן:

כח וַאֲקִים אֲבָרְהָם יֵת שִׁבְעַ חוּרְפָן דְּעֵאֵן בְּלַחֲוִדְיָהוּן:

(כט) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־אֲבָרְהָם מָה הִנֵּה שִׁבְעַ בְּבִשַׁת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבָדְנָה:

כט וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם מָה אֲנִין שִׁבְעַ חוּרְפָן אֵלִין דְּאִקְמָתָא בְּלַחֲוִדְיָהוּן:

(ל) וַיֹּאמֶר בִּי אֶת־שִׁבְעַ בְּבִשַׁת תִּקַּח מִיָּדִי בַעֲבוּר תַּהֲיֶה־לִּי לַעֲדָה בִּי חֲפָרְתִּי אֶת־הַבָּאָר הַזֹּאת:

ל וַאֲמַר אָרִי יֵת שִׁבְעַ חוּרְפָן תִּקַּבֵּל מִן יָדִי בְדִיל דַּתְהִי לִי לְסַדְדוֹ אָרִי חֲפָרְתִּי יֵת בִּירָא דְדִין (נ"י קְדָא):

כס"י בַּעֲבוּר תַּהֲיֶה־לִּי • זאת. לַעֲדָה • לשון עדות של נקבה, כְּמוֹ: "וַעֲדָה הַמִּצְבָּה". כִּי חֲפָרְתִּי אֶת־הַבָּאָר • מְרִיבִים הָיוּ עָלֶיהָ רוּעֵי אֲבִימֶלֶךְ וְאוֹמְרִים: 'אֲנַחְנוּ חֲפָרְנוּהָ'. אָמְרוּ בִּנְיָהֶם: כָּל מִי שִׁיתְרָאָה עַל הַבָּאָר וַיַּעֲלוּ הַמַּיִם לְקִרְאָתוֹ, שָׁלוּ הָיָא, וַעֲלוּ לְקִרְאָתָא אֲבָרְהָם.

(לא) עַל־פֶּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בְּאֵר שִׁבְעַ בִּי שֵׁם נִשְׁבַּעוּ שְׁנֵיהֶם:

לא עַל פֶּן קָרָא לְאַתְרָא הַהוּא בְּאֵר שִׁבְעַ אָרִי תִּמְן קָמְנוּ תְּרִוּיָהוּן:

(לב) וַיְכָרְתוּ בְרִית בֵּין־שִׁבְעַ וַיִּקַּם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שֶׁר־צָבָאוֹ וַיָּשָׁבוּ אֶל־אָרֶץ פְּלִשְׁתִּים:

לב וַיְגַזְרוּ קָיָם בְּבָאָר שִׁבְעַ וַקָּם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל רַב חֵילָה וַתְּבוּ לְאַרְעַ פְּלִשְׁתָּאִי:

(לג) וַיִּמָּע אֲשֶׁל בְּבָאָר שִׁבְעַ וַיִּקְרָא־שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם:

לג וַיַּנְצִיב נִצָּבָא (נ"י אֵילָנָא) בְּבָאָר שִׁבְעַ וַצִּלִּי תִּמְן בְּשָׂמָא דִּי אֶלְהָא דְעִלְמָא:

כס"י אֲשֶׁל • רב ושמואל, חד אמר: 'פְּרָדָס לְהַבִּיא מִמֶּנּוּ פְּרוֹת לְאוֹרְחִים בַּסַּעֲדָה', וְחַד אָמַר: 'פְּנִדָק לְאַכְסִנְיָא, וְבוּ כָּל מִינֵי פְּרוֹת', וּמִצִּינֵי לְשׁוֹן נְטִיעָה בְּאֶהֱלִים, שְׁנָאֲמַר: (דניאל יא) 'וַיִּטַּע אֶהֱלִי אֶפְדָּנוּ'.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אֲנֹכִי אֲשָׁבַע וְאַחַר כֵּךְ הוֹכִיחוּ עַל וָגו':
עוֹד יִכְוֵן לֹמַר אֲנֹכִי אֲשָׁבַע פְּרוּשׁ עַל עֲצָמִי לֹא אֶרַע לָךְ וָגו' וְנִתְפַּנֵּן לְשַׁלֵּל חַיִּיב בְּנוֹ: אוֹ יִרְצָה כִּי הוּא יִשְׁבַּע וַיִּשְׁבַּע בְּנִי עַל ג' דְּוֹרוֹת אֵלּוּ וְהִנֵּקֵד יוֹכִיחַ:

(כו) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וָגו'. וְגַם אֲנֹכִי וָגו'. צָרִיף לְדַעַת לְמָה חֲזוֹר לֹמַר וְגַם אֲנֹכִי: וְרָאָה בְּדַקְדּוּק עוֹד אוֹמְרוֹ לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה

מִבֵּית אֲבִיו לָזֶה עָקְדוֹ כְּלָד וְשָׁמוֹ עַל שְׁכָמָה וַיִּגְרָשָׁה:

(כד) וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֲנֹכִי וָגו'. פְּרוּשׁ יֵשׁ לְהַשִּׁיבָךְ עַל טַעֲנָתְךָ שְׁאִמְרָת בַּחֲסֹד וָגו' אֵלָּא שְׁאִנִּי חֲפִץ בְּדָבָר אֲשָׁבַע:

עוֹד יִרְצָה לְהִיּוֹת שְׁרָצָה לְהוֹכִיחוֹ עַל אֲדוּת בְּאֵר הַמַּיִם כְּאִמּוֹר בְּסִמּוּף חֵשׁ שִׁיחֻשׁב שְׁמָשִׁיבוֹ לְסַתֵּר חֲסִדוֹ וּלְבַלְתִּי יִשְׁבַּע, לָזֶה הַקָּדִים לֹמַר

וָגו' לְמָה לֹא הִסְפִּיק לֹמַר לֹא יָדַעְתִּי וְהַדָּבָר מוּכָן שְׁחִזוֹר לְדַבְּרֵי אֲבָרְהָם:

אֲבָן הַפְּנִיָּה הִיא שֶׁהוּא יָדַע שֶׁגָּזְלוּ מֵאֲבָרְהָם בְּאֵר הַמַּיִם אֲבָל לֹא יָדַע מִי וְמִי הַגּוֹזְלִים, וּמַעֲתָה יֹאמַר אֲבָרְהָם שֶׁעָלָיו הָיָה לְבַקֵּשׁ מִי וְמִי עוֹשֵׂי רָשָׁעָה לָזֶה הַשִּׁיב שָׁגַם אֲבָרְהָם עָשָׂה שְׁלֹא בְּהֵגֵן שְׁלֹא הוֹדִיעַ הַדָּבָר לְמֶלֶךְ וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמַצְפֶּה קְבֻלַּת אֲבָרְהָם וְאִזְ הָיָה

כ"א • **ימים רבים** • מרבים על של חברון, בחברון עשה כ"ה שנה, וכן כ"ו, שהרי בן ע"ה שנה היה בצאתו מחרון, אותה שנה: "ויבא וישב באלוני ממרא", שלא מצינו קדם לכן שנתישב אלא שם, שבכל מקומותיו היה כאורח, חונה ונוסע והולך, שנאמר: "ויעבר אברהם", "ויעתק משם", "ויהי רעב... ויגר אברהם מצרימה", ובמצרים לא עשה אלא שלשה חדשים, שהרי שלחו פרעה, מיד: "ולך למסעיו" עד "ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון", שם ישב עד שנהפכה סדום, מיד: "ויסע משם אברהם" מפני בושח של לוט, ובא לארץ פלשתים, ובן צ"ט שנה היה, שהרי בשלישי למילתו באו אצלו המלכאים, הרי כ"ה שנה, וכן פתיב: "ימים רבים", מרבים על הראשונים. ולא בא הפתוב לסתם, אלא לפרש, ואם היו מרבים עליהם שתי שנים, או יותר, היה מפרשם, ועל פרך אינם יתרים יותר משנה, הרי כ"ו שנה, מיד יצא משם וחסר לחברון, ואותה שנה קדמה לפני עקדתו של יצחק שתיים עשרה שנים, כך שנויה בסדר עולם (ב"ר).

ויקרא-שם וגו' • על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקדוש ברוך הוא, אלה לכל העולם. לאחר שאוכלים ושותים אמר להם: 'ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והיה העולם, אכלתם' (סוטה י).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 127)

ויקרא שם בשם ה' (כא, לג)

איתא במדרש, שבאשר אורח סרב לברך אחר הסעודה, היה אברהם תובע ממנו כסף רב עבור האכל, וכן הכריח אותו לברך. ויש לשאל, האם בדרך זו מפרסמים את שם ה' בעולם? ויש לבאר, שבאשר אברהם אבינו נתקל באורח מגושם ביותר, שלא קלט בשכלו שיש אלקה אחד שרק לו ראוי לברך - לחץ עליו והעיק לו כדי לשבר את גסותו וקמרייתו, ושוב קבל האורח את הסבריו ואת ראיותיו והודה לה' באמת.

(לר) **ויגר אברהם בארץ** • ואתותב אברהם בארע פלשתאי יומין סגיאיין:

פלשתים ימים רבים:

♦ שבת קודש ט"ו מרחשון ♦

המזירה והעלהו שם לעלה • תמן לעלתא על סד מן על אחד ההרים אשר אמר **אלוהי:**

כ"א • **קח-נא** • אין נא, אלא לשון בקשה, אמר לו: 'בבקשה ממך, עמד לי בזה הנסיון, שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממך' (סנהדרין פט). **את-בנך** • אמר לו: 'שני בנים יש לי, אמר לו: "את-יחידך", אמר לו: 'זה יחיד לאמו, וזה יחיד לאמו', אמר לו: "אשר-אהבת", אמר לו: 'שניהם אני אוהב', אמר לו: "את יצחק". ולמה לא גלה לו מתחלה? שלא לערבו פתאם, ותזנח דעתו עליו ותטרו, וכדי לחבב עליו את המצוה וליתן לו שכר על כל דבור ודבור. **ארץ המזירה** • וירושלים, וכן בדברי הימים (א): "לבנות את בית ה' בירושלים, בהר המזירה". ורבותינו זכרונם לברכה, פרשו, על שם שמשם הוראה יוצאה לישראל, ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטרת, שיש בו מור, נרד ושאר בשמים. **והעלהו** • לא אמר לו 'שחטהו', לפי שלא היה הפך הקדוש ברוך הוא, לשחטו, אלא להעלהו להר לעשותו עלה, ומשהעלהו, אמר לו: הורידהו. **אחד ההרים** • הקדוש ברוך הוא, מתהא הצדיקים (ספרים אחרים: משהא לצדיקים), ואחר כך מגלה להם, וכל זה כדי להרבות

כב (א) ויהי אחר הדברים האלה • ויהי אחר הדברים האלה נסה את אברהם ויאמרו אליו אברהם ויאמר הנני:

כ"א • **אחר הדברים האלה** • יש מרבותינו אומרים: (סנהדרין פט) 'אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג ואומר: מכל סעדה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד, או איל אחד'. אמר לו: 'כלום עשה אלא בשביל בנו, אלו הייתי אומר לו: זבח אותו לפני, לא היה מעשבי'. ויש אומרים: 'אחר דבריו של ישמעאל, שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה, ולא מוחה, אמר לו יצחק: 'באבר אחד אתה מיראני, אלו אמר לי הקדוש ברוך הוא: 'זבח עצמך לפני', לא הייתי מעשבי'. **הנני** • כך היא ענינתם של חסידים, לשון ענוה הוא ולשון זמון. **אור החיים**

(ב) ויאמר קח-נא את-בנך את-יחידך אשר-אהבת את יצחק ולך-לך אל-ארץ • ויאמר דבר בעצן ית ברוך ית יחידך די רחמך ית יצחק ואיזל לך לארעא פולחנא ואסקה קדמי

אור החיים על התורה – מהדורת ב"מ. אברמוביץ

לומר אחר הדברים שבה יצדק לומר לו את בנך את יחידך ולא קדם הדברים הנאמרים בסמוך שהרי היה לו ישמעאל ואינו יחיד: והאלהים נסה וגו'. אמר והאלהים בתוספת וא"ו ותוספת ה' לומר מלבד נסיונות שקדמוהו הוסיף לנסותו בבגרות הדין נסיון עצום:

ויאמר אליו אברהם. טעם הקריאה, להודיעו קדם כי בא האלהים לשאל ממנו דבר

פלשתים ימים רבים ובשנה הראשונה שירד לפלשתים נולד יצחק הא למדת פי גדול היה. ובאמצעות הקדם יתה גדול הנסיון מפלא בין בבחינת אברהם שאחר כמה הרפתקי קדמו לו עד שנפקד ואחר כמה הבטחות מה' כי ביצחק יקרא וירעו הוא אומר לו שיקריבהו ולא יהיה בלבו, בין בבחינת יצחק שהגם שהיה גדול כנשמע מפסוק הסמוך ויגר וגו' הא למדת שגדול היה ולא עכב. גם נתבאר

עושה לו דין, ויצד שאברהם לא החשיבו גם הוא לא ידע, והוא אומר וגם אנכי לא שמעתי וגו' פרוש לא בקשתי לדעת ונשאר משלל הדיעה עד היום שהודעתני אתה: (א) ויהי אחר הדברים וגו'. פרוש, הדברים האמורים למעלה מהענין שבמה הרפתקי שעברו עליו עד שנפקד בכך לעת זקנתו, וגם הבטיחו ה' כי ביצחק יקרא לך וירע, ואחר שהיה יצחק גדול כאומר ויגר אברהם בארץ

שָׁכְרוּ, וְכֹן: (לעיל יב) "אֵל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֶרְאֶךָ" וְכֹן בִּינְיָה: (וינה ג) "וַיִּקְרָא אֵלָיָה אֶת הַקְּרִיאָה" • אור החיים

(ו) וַיִּקַּח אֲבֹרָהִם אֶת־עֵצִי הָעֵלֶה וַיִּשֶׁם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בִּירוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמֵּאֲכָלֶת וַיִּלְכּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: (בְּתָא):

כ"י • המאכלת • ספין, על שם שאוכלת את הבשר, כמה דתימא: (דברים לב) "וְחִרְבֵי תֹאכַל בָּשָׂר", וְשִׁמְשֶׁרֶת בָּשָׂר לֹאכִילָה. דָּבָר אַחֵר: זֹאת, נִקְרָאת 'מֵאֲכָלֶת', על שם שִׁשְׁרָאֵל אוֹכֵלִים מִתּוֹן שְׁכָרָה. וַיִּלְכּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו • אֲבֹרָהִם, שֶׁהִיא יוֹדֵעַ שְׁהוּלָף לִשְׁחַט אֶת בְּנוֹ, הִיא הוּלָף בְּרָצוֹן וְשִׁמְחָה כִּי־יִצְחָק, שֶׁלֹּא הָיָה מְרֻגָּשׁ בְּדָבָר.

(ז) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבֹרָהִם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וַאֲנִי הִשָּׁה לְעֵלָה:

(ח) וַיֹּאמֶר אֲבֹרָהִם אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הִשָּׁה לְעֵלָה בְנִי וַיִּלְכּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו:

כ"י • יִרְאֶה־לוֹ הִשָּׁה • כְּלוּמָר יִרְאֶה וַיִּבְחַר לוֹ הִשָּׁה, וְאִם אֵין שָׁה, לְעֵלָה בְּנִי. וְאִךְ עַל פִּי שֶׁהִבִּין יִצְחָק שֶׁהוּא הוּלָף לְהַשְׁחֵט: "וַיִּלְכּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו", בְּלֵב שְׁוָה.

(ט) וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמְרוּ לֹא הָאֱלֹהִים וַיִּבְּן שָׁם אֲבֹרָהִם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׁם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֵצִים:

לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהִגֵּם שִׁשְׁנֵי אֲצִלּוֹ כָּל הַהֲרָגוֹת אִךְ עַל פִּי בֶן חֲפֵץ ה' שִׁיִּקְרִיבֵהוּ לוֹ לְעוֹלָה: (ג) וַיִּשְׁעֶם אֲבֹרָהִם בְּפִקֵּר. טַעְמוֹ שֶׁל אֲבֹרָהִם מִשּׁוֹם שֶׁאִמְרוּ הַתְּכֻנָּה (וַיִּקְרָא ז' ל"ח) בְּיוֹם צִוְּתוֹ וְגו' לְהַקְרִיב וְגו' וְאָמְרוּ ז"ל (וְכָתִיב צ"ח). שְׂאִין מְקַרְבִּין בְּלִילָה וְלִזְהָ הֶלֶף בְּזִמְנָה שֶׁהוּא כָּשֶׁר לְהַקְרִיב שֶׁאִם יוֹדֵמֵן לוֹ הַמָּקוֹם לֹא יִהְיֶה חֶסֶד זִמְנָה. וְהִגֵּם שֶׁהִנְכוּאָה גַם בֶּן הִזְתָּה בְּיוֹם וְלֹא הָיָה לוֹ לְהִתְעַכֵּב עַד יוֹם מָחָר, אוֹלֵי שֶׁלֹּא הָיָה זִמְנָה בְּאוֹתוֹ יוֹם לְהִכִּין וְלִלְכֵת אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ ה', גַּם לְדַבֵּר לְשָׁרָה בְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא תִרְגֹּשׁ בְּדָבָר וְלֹא מִפְּנֵי הַתְּשָׁלוֹת ח"ו וְהָעֵד וַיִּשְׁעֶם אֲבֹרָהִם בְּפִקֵּר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום. אברמוביץ

טעם ולהכניס בלבבו מעלת הדבר אם יקרב עולה לה:

את בנה וגו'. כאן רמז לג' אהבות שחייבה תורה לכל איש ישראל לאהב הבורא בריוף הוא בכל לב ובכל נפש ובכל מאד (דברים ו' ה') בכל לב אין לה דבר שחביב בלב האדם כאהבת הבנים והוא אומרו את בנה. וכן בכל נפש אומר את יחידי וכן ששש אין לו אלא הוא הוא הנפש כי מי שאין לו בנים חשוב כמת. וכן בכל מאד אומר אשר אהבת פרוש אותו אהבת יותר מכל קניניו וכל קניניו כגדו אין ואף על פי כן העלהו לי וגו'. ונתפסו ה' לפרט כל זה

(ג) וַיִּשְׁעֶם אֲבֹרָהִם בְּפִקֵּר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמוֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נַעֲרָיו אֹתוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְמַע עֵצִי עֹלָה וַיִּקֶּם וַיִּלְךְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לּוֹ הָאֱלֹהִים:

כ"י • וַיִּשְׁעֶם • וַיִּדְרֹז לְמַצְוָה (פסחים ד) • וַיַּחֲבֹשׁ • הוּא בַעֲצָמוֹ וְלֹא צוּה לְאֶחָד מֵעַבְדָּיו, שֶׁהִתְקַבַּל מִקְלָקֶלֶת אֶת הַשְׁוָנָה. אֶת־שְׁנֵי נַעֲרָיו • (ב"ר) 'שִׁמְעָאֵל וְאַלְעִזָּר, שְׂאִין אָדָם חָשׁוּב רִשְׁאֵי לְצִאת לְדֶרֶךְ בְּלֵא ב' אֲנָשִׁים, שֶׁאִם יִצְטָרֵף הָאֶחָד לְנִקְבִיו וְיִתְרַחֵק, יִהְיֶה הַשְׁנִי עִמּוֹ. וַיִּבְמַע • תִּרְגּוּמוֹ וַיִּצְלַח, כְּמוֹ: (שמואל ב' יח) "וַיִּצְלַחוּ הַיָּרִיד", לְשׁוֹן בְּקוּעַ, סִינְדֵר"א בְּלַע"ז • אור החיים

(ד) בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁא אֲבֹרָהִם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרַחֵק:

כ"י • בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי • לְמָה אַחֵר מִלְהֲרָאוֹתוֹ מִיָּד, כִּדִּי שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ: 'הִמָּמוֹ וְעָרְבּוֹ פֶּתָאִם וְטָרַף דַּעְתּוֹ, וְאֵלּוֹ הָיָה לוֹ שְׁהוּת הַמְּלֻךְ אֶל לְבוֹ, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה'. וַיִּרְא אֶת־הַמָּקוֹם • רָאָה עֵנָן קָשׁוּר עַל הָהָר.

(ה) וַיֹּאמֶר אֲבֹרָהִם אֶל־נַעֲרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנָּעַר נִלְכָּה עַד־כָּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁכַּח אֵלֵיכֶם:

כ"י • עַד־כָּה • כְּלוּמָר דֶּרֶךְ מוֹעֵט, לְמָקוֹם אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ. וּמִדֶּרֶשׁ אַגָּדָה: 'אֶרְאֶה הֵיכָן הוּא מָה שֶׁאִמְרוּ לִי הַמָּקוֹם: "כֹּה יִהְיֶה זֶרְעִי" • וְנִשְׁכַּח • נִתְּנָבֵא שִׁשְׁשׁוֹבֵי שְׁנֵיהֶם.

גדול, והבין אברהם ואמר אליו הנני פרוש תריני מוכן לכל אשר תאמר אלי:

(ב) קח נא. פרוש תכף ומיד בלא שאלת זמן ואף זה מהנסיין שלא לשאל ממני זמן כמעשה בת יפתח (שופטים י"א) שרצה אביה להעלותה עולה ושאלה ממני ב' חדשים וגו': עוד רמז לו שיקח את שרה בדרך להחריצות אליו להוליכו עמו, וכן אמרו ז"ל (תנחומא) כי כל אותו הלילה היה אברהם מפסיט לשרה להסכים עמו שיליכנו למדו תורה עד אור הבקר:

עוד רמז על יצחק ששקחהו בדברי רצוי שקרה לא נתנפה כל ימיו וצוה ה' ששקחהו בדברי

(יד) וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שְׁמֵי הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה וַיֵּרָא אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בֵּית יְהוָה יִרְאָה:

יד ופלח וצלי אברהם תמן
באתרא ההוא ואמר קדם
?? הקא יהוה פלחן דריא
בכח יתאמר ביומא הדין
בטורא הדין אברהם קדם
?? פלח:

כ"י א' ה' יראָה • פשוטו כתרגומו: ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות. אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם • שיאמרו לימי הדורות עליו: "בֵּית יְהוָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לַעֲמוֹ. הַיּוֹם • הימים העתידין קמו: "עַד הַיּוֹם הַזֶּה", שֶׁבָּכָל הַמִּקְרָא, שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים הַקּוֹרְאִים אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה, אוֹמְרִים: 'עַד הַיּוֹם הַזֶּה', עַל הַיּוֹם שֶׁעוֹמְדִים בוֹ. וּמִדֹּרֶשׁ אַגְדָּה: ה' יִרְאָה עֲקֵדָה זוֹ לְסַלֵּחַ לַיִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה וּלְהַצִּילֵם מִן הַפְּרָעוֹת, כִּדִּי שִׁיאֹמַר הַיּוֹם הַזֶּה בְּכָל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים "בֵּית ה' יִרְאָה", אֶפְרוֹ שֶׁל יִצְחָק צָבוּר וְעוֹמֵד לִכְפָּרָה.

(טו) וַיִּקְרָא מִלֵּאָדָּה יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם שְׁנִית מִן־הַשָּׁמַיִם:

טו ויקרא מלאכא ד??
לאברהם תננות מן
שמיא:

(טז) וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁפָּעֵתִי נָאִים יְהוָה בִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵת הַדְּבָר הַזֶּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֵת בְּנִךְ אֶת־יְחִידְךָ:

טז ואמר במימרי קימית
אמר ?? ארי חלף די
עבדתא ית פתגמא הדין
ולא מנעמא ית בך ית
יחידך:

(יז) כִּי־בָרַךְ אֲבִרְכְּךָ וְהִרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִחוּל אֲשֶׁר עַל־שַׁפַּת הַיָּם וַיֵּרָשׁ זָרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֲיִכּוֹ:

יז ארי ברקא אברכך
ואסגאח אסגי ית בך
כוכבי שמיא ויחלא די
על ביה ימא ויתון בך
ית קרני סנאיהון:

כ"י א' ב' אברך • אחת לאב ואחת לבן. וְהִרְבָּה אַרְבֶּה • אחת לאב ואחת לבן.

(יח) וְהִתְבָּרְכוּ בִּזְרַעְךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקָלִי:

יח ויתברכו בך כל גווי
עמקא דארץ חלף די
קבלתא למימרי:

(יט) וַיָּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל־נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיָּשֶׁב אַבְרָהָם בְּבֵאֵר שָׁבַע:

יט ותב אברהם לות
עולימוהי וקמו ואילו
פתא לבאר שבע ויתב
אברהם בבאר שבע:

כ"י א' וישב אברהם בבאר שבע • לא ושיבה ממש, שהרי בחרון היה יושב י"ב שנים. לפני עקדתו של יצחק נצא מבאר שבע והלך לו לבחרון, כמו שנאמר: "וַיֵּגֶר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים", מרבנים משל חברון הראשונים, והם כ"ו שנה, כמו שפרשנו למעלה.

כ"י א' ויעקד • (שבת נד) ידיו ורגליו מאחוריו, הידים והרגלים ביחד היא עקדה, והוא לשון "עקדים", שהיו קרסליהם לבנים, מקום שעוקדין אותן בו, היה נקר.

(י) וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יְדֹו וַיִּקַּח אֶת־הַמֵּאֲכֵלֶת לְשֹׁחַט אֶת־בְּנוֹ:

י ואשיט אברהם ית ידו
ונסיב ית ספיא למיכס ית
ברה:

(יא) וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאָדָּה יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי:

יא ויקרא אליו מלאכא ד??
שמיא ואמר אברהם
אברהם ואמר הא אנא:

כ"י א' אברהם אברהם. לשון חבה הוא שכופל את שמו.

(יב) וַיֹּאמֶר אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעַר וְאֶל־תַּעֲשֵׂה לוֹ מְאוּמָה כִּי עֵתָה יָדַעְתִּי כִּי יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנִךְ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי:

יב ואמר לא תושיט ירך
לעולימא ולא תעבד לה
מדעס ארי כען ידענא (נ)
ידעית) ארי ויחלא ד??
את ולא מנעמא ית בך
ית יחידך מני:

כ"י א' אל־תשלח • לשחט, אמר לו: 'אם בן לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם', אמר לו: "אל־תעש לו מאומה", אל תעש בו מום. כִּי עֵתָה יָדַעְתִּי • אמר רבי אבא: אמר לו אברהם: 'אפרש לפניך את שיחתי: אתמל, אמרת לי: 'כִּי בִיחָק יִקְרָא לך זֶרַע', וְחִזַּרְתָּ וְאָמַרְתָּ: "קִחָנָא אֶת־בְּנִךְ". עֲכָשׁ, אֵתָּה אוֹמֵר לִי: "אל תשלח ירך אל־הנער", אמר לו הקדוש ברוך הוא: "לֹא אֲחַלל בְּרִיתִי וּמוֹצֵא שְׁפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה", קִשְׁאֲמַרְתִּי לך 'קח', מוֹצֵא שְׁפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה, לֹא אֲמַרְתִּי לך 'שְׁחַטְהוּ', אֵלָּא "הַעֲלֵהוּ", אֲסַקְתִּיהָ אֲחִיתִּיהָ. כִּי עֵתָה יָדַעְתִּי • מעתה, יש לי מה להשיב לשטן ולַאֲמוֹת הַתְּמָהִיִּים: מֵהָיָא חֲבָתִי אֲצִלְךָ. יש לי פתחון פה עכשו, שרואים: "כִּי יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה".

(יג) וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה־אֵיל אַחֵר נֶאֱחָז בִּסְבָךְ בְּקִרְנָיו וַיִּלָּךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ:

יג וזקף אברהם ית עיניהי
במר אליו ויחזא וקח
דכרא במר אחיד באילנא
בקרניהי ואזל אברהם
ונסיב ית דכרא ואסקה
לעלתא חלף ברה:

כ"י א' וְהִנֵּה־אֵיל • מוכן היה לך ממשות ימי בראשית. אַחֵר • אחר שֶׁאִמֵּר לוֹ הַמִּלֵּאָדָּה: "אל תשלח ירך", רָאָהוּ כְּשֶׁהוּא נֶאֱחָז וְהוּא שְׁמִתְגַּמְמֵן: וְזָקַף אַבְרָהָם ית עֵינָוָהי בְּתֵר אֵלָיו (ספרים אחרים: וּפִי הָאֲגָדָה: אַחֵר כָּל דְּבָרֵי הַמִּלֵּאָדָּה וְהַשְׂכִּינָה אַחֵר טַעֲנוּתִי שֶׁל אַבְרָהָם). בִּסְבָךְ • אֵילָן. בְּקִרְנָיו • שהיה רץ אצל אברהם וְהַשְׁטָן סוֹבֵכוֹ וּמוֹעֲרָבּוֹ בְּאֵילָנוֹת. תַּחַת בְּנוֹ • מאחר שפִּתּוּב "וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה", לֹא חִסַּר הַמִּקְרָא כְּלוּם, מֵהוּ "תַּחַת בְּנוֹ"? עַל כָּל עֲבוּדָה שֶׁעָשָׂה מִמּוֹנוֹ הָיָה מוֹתַפְּלָל וְאוֹמֵר: 'יְהִי רָצוֹן, שֶׁתָּהָא זוֹ כְּאֵלוֹ הִיא עֲשִׂינָה בְּנִי, כְּאֵלוֹ בְּנֵי שְׁחוּט, כְּאֵלוֹ דְּמוֹ זֶרֶק, כְּאֵלוֹ בְּנֵי מִפְּשֹׁט, כְּאֵלוֹ הוּא נִקְטָר וְנַעֲשָׂה דְשׁוֹ'.

מג. כג, טז, ו"ש לנו שמות רבים לזכר ולנקבה שונים" (אבן עזרא סוף פרשת וישלח). אור החיים

(כא) אֶת־עוֹיֵן בְּכֹרוֹ וְאֶת־בְּנוֹ
אָחִיו וְאֶת־קְמוּאֵל אָבִי אֲרָם:
כא ית עוין בוכרה וית בנו
אחיו וית קמואל אבי ארם:
דאָרם:

(כב) וְאֶת־פֶּשֶׁד וְאֶת־חֹזוֹ וְאֶת־
פִּלְדֵּשׁ וְאֶת־יִדְלָף וְאֶת־
בְּתוּאֵל:
כב וית פשד וית חזו וית
פלדש וית ידלף וית
בתואל:

(כג) וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת־רִבְקָה
שְׁמֹנָה אֵלֶּה יִלְדָה מִלֵּכָה
לְנָחֹר אָחִי אַבְרָהָם:
כג ובתואל ילד את רבקה
שמנה אלה ילדה מלכה
לנחור אחי אברהם:
דאָברקה:

כ"ט וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת־רִבְקָה • פל היוחסין הללו לא נכתבו, אלא
בשביל פסוק זה.

(כד) וּפִילֵגְשׁוֹ וְשִׁמְהָ רֵאוּמָה
וְתִלְדָּה גַם־הִיא אֶת־טִבְחָה וְאֶת־
גַּחַם וְאֶת־תַּחֲשׁ וְאֶת־מַעֲכָה:
כד ופילגשו ושמה ראומה
ותלדה גם היא את טבח
ותת גחם ויתת תחש וית
מעכה: פ פ פ

פפפ קמ"ז פסוקים. אמנו"ן סימן. חסלת פרשת וירא

(כ) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיֵּגֶד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה
יִלְדָה מִלֵּכָה גַם־הִיא בָנִים
לְנָחֹר אָחִיו:
כ ויהי אחרי הדברים האלה
ויגד לאברהם לאמר הנה
ילדה מלכה גם היא בנים
לנחור אחיו:
אָחִיו:

כ"ט אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגֶד וְגו' • בשו"ב מהר"ם, היה
אברהם מהרהר ואומר: 'אלו היה בני שחוט כָּבֵר, היה הולך בלא
בנים, היה לי להשיאו אשה מבנות ענר, אשכל וממרא', בשרו
הקדוש ברוך הוא, שנוקדה רבקה בת זוגו, וזהו "אחרי הדברים
האלה", הרהורי דברים שהיו על ידי עקדה. גס הוא • אף היא
השונה משפחותיה למשפחות אברהם גם כן, מה אברהם "ב'
שבטים שיצאו מיצקב: ח' בני הגבירות וד' בני השפחות, אף אלו,
ח' בני גבירות וד' בני פלגש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש ב עמ' עזח)

אף אלו, שמונה בני גבירות וארבעה בני פלגש (רש"י כב,

כ)

לפי זה "מעכה" הוא שם בן, כמובן (וכן מפרש בסדר
הדורות). אבל רגילים לפרש בלמוד התלמידים שהוא שם בת
(וכן הוא בספדנו). ובנראה נשמךב הדבר מפני שאינו מפרש
ברש"י, וכן מפני שמצינו בנ"ף שהוא שם אשה: שם אשת דוד
ושם אשת רחבעם. אבל מצינו גם כן שהוא שם איש (דח"א יא,

הפטרה לפרשת וירא נדפס בעמ' קנו

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

גדולות מחלק הקלפה ובעומדה יעמדו עמה
ובצאתה לעולם יצאו פלם בשכונתה וכל
אחד הפיר בחינתו רבקה האיר אותה בקדשה
וזולתה כמון יסער, ולזה הודיע הכתוב כל
האמות שיצאו מנחור שבתוכם היתה מרגלית
טובה רבקה אמנו עליה השלום:

חסלת פרשת וירא

ובתואל ילד את רבקה וגו' זה הוא עקר
הספור. וטעם שהצריך הכתוב לכתב כל סדר
הנולדים מנחור גם מפילגשו ראויה ללא
דבר. דע כי קשתתנוצץ נפש צדיק מפלאת
בעולם הנה או צדקת רבקה אם כל נרע
הקדשה לצד מה שקדם מהתערבת מבחינת
הרע מסבת חטא אדם הראשון אשר דבק בו
רע וטוב בעוונות, ימצאון בשכונתה נפשות

(כ) ויהי אחרי הדברים האלה ויגד וגו'. טעם
ספור זה, גם טעם אומרו אחרי הדברים
פי אין לו קשר לדת האמורים לצד מה שקדם,
זה הוא להודיע שנוקדה רבקה בת זוגו של
יצחק. וטעם עד עתה ולא קדם כבר הקדמנו
פי הנה מסבא דניקבא ולא הנה לו (נוקבא)
[דכו"א] עד אחר העקדה שנתעברה בו נפש
הנזר, אחר הדברים האלה ויגד לאברהם וגו'

אגרות קודש

ב"ה, ט' מ"ח, תשט"ז

ברוקליו.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבדר"ח חשון, ומובן שמה שכותב אשר השאור שבעיסת א"י מעכב.

הנה ידוע פסק רז"ל, אשר ארץ ישראל אוירה טהור וגושה טהור, ואם נמצא שאור, הנה אין זה
בעיסת ארץ ישראל וד"ל, ופסק רז"ל לפום גמלא שיחנא נאמר גם בנוגע לדרי אה"ק ת"ו וגם לאנ"ש
החסידים והתמימים, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר...

שיעורי תהלים לשבוע פרשת וירא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ט' מרחשון מפרק מט עד סוף פרק נד	יום רביעי - י"ב מרחשון מפרק סו עד סוף פרק סח
יום שני - י' מרחשון מפרק נה עד סוף פרק נט	יום חמישי - י"ג מרחשון מפרק סט עד סוף פרק עא
יום שלישי - י"א מרחשון מפרק ס עד סוף פרק סה	יום שישי - י"ד מרחשון מפרק עב עד סוף פרק עו
שבת קודש - ט"ו מרחשון מפרק עז עד סוף פרק עח	

יום ראשון ט' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 288, והמשכיל יבין ענין... עד עמ' 288, מסטרא דרע.

- 1 והמשכיל יבין ענין פלא גדול מזה מאד, מה נעשה בשמים
2 ממעל על ידי עיון וברור הלכה פסוקה מן הנמרא ופוסקים⁴⁵
3 ראשונים ואחרונים, מה שהיה בהעלם דבר קדם העיון הלו, –
4 לפני שהתעמק בלימוד
5 הגמרא, היתה ההלכה
6 הפסוקה מוסתרת ולא
7 ידועה, כי על ידי זה – על
8 ידי התעמקותו בזה וברורו
9 את ההלכה, מעלה הלכה זו
10 מהקלות שהיו מעלימים
11 ומכסים אותה, – את
12 ההלכה, שלא היתה ידועה
13 כלל, או שלא היתה
14 מובנת היטב בטעמה⁴⁶, –
15 לא הבינו היטב טעם ההלכה
16 – ועל ידי עיונו וברורו
17 מבינים כעת את הטעם,
- 18 שהטעם⁴⁷ הוא סוד הספירה חכמה עלאה, – חכמה עליונה,
19 שנפלו ממנה ניצוצין בקלות בשכירת הכלים, והם – הניצוצות
20 של חכמה – הטעם, שם בבחינת גלות, שהקלות שולטים עליהם
21 ומעלימים חכמת התורה
22 מעלינים ותחתונים. –
23 מהנבראים שבעולמות
24 העליונים כמו נשמות
25 ומלאכים, ומבני האדם כאן
26 למטה. וזהו שכתוב בראי
27 מהינא, – מפרשת נשא,
28 כנזר לעיל בתחילת
29 האגרת, שהקושיא –
30 המקשה להבנת ענין התורה,
31 היא מסטרא דרע. – מצד
32 הרע, מקליפות שהן רע וזן
33 מסתירות על החכמה של
34 התורה.

אגרת הקדש

והמשכיל יבין ענין פלא גדול מזה מאד מה נעשה בשמים ממעל ע"י עיון וברור הלכה פסוקה מן הגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים מה שהיה בהעלם דבר קודם העיון הלו כי ע"י זה מעלה הלכה זו מהקליפות שהיו מעלימים ומכסים אותה שלא היתה ידועה כלל או שלא היתה מובנת היטב בטעמה שהטעם הוא סוד הספי חכמה עילאה שנפלו ממנה ניצוצין בקליפות בשבה"כ והם שם בבחי' גלות שהקליפות שולטים עליהם ומעלימי חכמת התורה מעליונים ותחתונים וז"ש בר"מ שהקושיא היא מסטרא דרע.

יום שני י' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 288, והנה העליונים אין... עד עמ' קמה, עו"ג.

- 35 והנה, העליונים – הנשמות והמלאכים הנמצאים בעולמות
36 העליונים יותר, אין בהם כח לברר ולהעלות – הניצוצות
37 מהשכירה שנקלפת נגה, אלא התחתונים לברר, – הנשמות
38 הנמצאות למטה בעולם זה בגוף – יש בהם הכוח לברר הניצוצות,
39 לפי שהם מלבשים בגוף
40 חמרי – הנקרא "משכא
41 דחויא" – עור של נחש,¹²
42 מקלפת נגה, – כמובא
43 בפרק ל"א בחלק הראשון
44 של ספר ה"תניא"¹⁵
45 (מהזהרה⁴⁸), וכפי שביארנו
46 שם, ש"חויא" (נחש) נקראים
47 "שלש הקליפות הטמאות",¹⁸
48 והגוף שהוא קליפת נוגה
49 נקרא "משכא דחויא", העור
50 והלבוש של הנחש, וכפי
51 שענין זה מוסבר בפרוטרוט
52 במאמר דיבור המתחיל
53 "ותפקננה" מכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" ב"ספר החקירה" עמוד 136,
54 והם – הנשמות שבגופים כאן למטה, מתישים כחה – של הקליפה,
55 בשכירת התאוות, ואתכפיא – ונכנעת סטרא אחרא, ו"תפרדו
- 35 כל פועלי און. – כלשון הפסוק בתהלים⁴⁹. ולכן, דוקא הן –
36 הנשמות שלמטה בגוף – יש בכוחן לברר ולהעלות מהקליפות, יש
37 בכוחן להעלות חכמת התורה שהקליפות מסתירות. ולכן באים
38 העליונים – הנשמות שבעולמות העליונים, לשמך חידושי תורה
39 מהתחתונים⁵⁰, – מה
40 שהנשמות כאן למטה
41 מחדשות, מה שמחדשים
42 ומגלים תעלומות החכמה
43 שהיו כבושים בגולה עד
44 עתה. – עד שהנשמה
45 שבגוף חידשה ובררה את
46 ההלכה או את טעמה
47 וחידשה בתורה, וכל איש
48 ישראל יוכל לגלות
49 תעלומות חכמה (לגלות)
50 ולחדש שכל חדש, הן
51 בקלות, הן באגדות, –
52 בחלק האגדה שבתורה, הן
53 בנגלה, – של תורה, הן בנסתרים⁵¹, – של תורה; כפי בחינת שרש
54 נשמתו, – בכל אחד מחלקי התורה האמורים. ומחוב פדבר, –
55 לחדש חידושי תורה ולגלות תעלומות חכמה, להשלים נשמתו

45. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובכ"ז שייך ברור הטעם – כדלקמן". 46. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שהייתה ידועה – בכמה הלכות בגמרא ובפרט בפוסקים". 47. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ביאור גדול הגלות (והגאולה), אף שההלכה עצמה ידועה – אינה בגלות". 48. תקו"ז תכ"א (מח, ב). 49. צב, י. 50. ראה זח"ג קעג, א. 51. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. "בכהנ"ל – ובכאו"א מעלה".

- 1 בְּהַעֲלֹאת כָּל הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לַחֲלָקָה וּלְגוּרָלָהּ, – שִׁנְשָׁמָה זֶה
2 תַּעֲלֶה נִיצוּצוֹת אֵלֶּה, כְּנֻדָּע⁵². (וְכָל דְּבָרֵי תוֹרָה, וּבִפְרָט דְּבַר
3 הַלֵּכָה, הֵיא נִיצוּץ מִהַשְׁכִּינָה, שְׁהֵיא הֵיא דְּבַר ה', כְּדֵאִיתָא –
4 כְּמוֹבָא בְּגִמְרָא⁵³: "דְּבַר ה' – זֶה הַלֵּכָה", סוּד מַלְכוּת דְּאֶצִּילוֹת
5 הַמְּלָכִישָׁת לְחֻכְמָה
6 דְּאֶצִּילוֹת, וּמִלְכָּשִׁים
7 כְּמַלְכוּת דִּיצִירָה, וִירְדוּ
8 בְּקִלְפָת נִגָּה בְּשִׁבְרֵת
9 הַבְּלִים). – הֵרִי שְׁדַּבְרִי
10 תוֹרָה בְּכָלל, וְדַבְרֵי ה',
11 הַלֵּכָה, בְּפִרְט, הֵם בְּגוֹלָת
12 בְּקִלְפָה (הַמְּסִתִּירָה עֲלֵיהֶם),
13 וְהָאֵדָם הַמְּחַדֵּשׁ חִידוּשׁ
14 בְּתוֹרָה אוּ מִתְרָץ קוּשִׁיא
- 15 וּמִבְּרַר אֶת הַהִלְכָה לַאֲשׁוּרָה – מִבְּרַר וּמַעֲלָה נִיצוּץ הַשְׁכִּינָה מִתּוֹךְ
16 הַקְּלִיפָה. וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ בְּגִמְרָא⁵⁴: "כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה, אָמַר
17 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: מַעֲלָה אֲנִי עָלָיו כְּאִלּוּ פְּדָאֲנִי וְאֵת בְּנֵי מִבֵּין
18 הָאֲמוֹת הָעוֹלָם". – שָׁכַן, עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה פּוֹדִים נִיצוּצוֹת
19 הַשְׁכִּינָה (שֶׁל "דְּבַר ה'")
20 מִגּוֹלוֹת הַקְּלִיפּוֹת. וְזֶהוּ הַמְּצַב
21 כַּעֲת, כְּשֶׁהַשְׁכִּינָה הֵיא
22 בְּגוֹלוֹת בְּקִלְפָת "נוֹגַה" הֵרִי
23 עֵסֶק הַתּוֹרָה הוּא לְבַרֵּר
24 בִּירוּרִים וְלַהֲעֵלוֹת נִיצוּצוֹת
25 הַשְׁכִּינָה מִהַקְּלִיפּוֹת, שֶׁלֹּכַן
26 הֵרִי כְּאֹמֹר, עֵיקַר עֵסֶק
27 הַתּוֹרָה הוּא בְּהַלְכוּת אִיסוּר
28 וְהִיתֵר, כְּשֶׁר וּפְסוּל וְכוּ',

אגרת הקדש

כָּל הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לַחֲלָקָה וּלְגוּרָלָהּ כְּנוּדָּע (וְכָל
דְּבָרֵי תוֹרָה וּבִפְרָט דְּבַר הַלֵּכָה הֵיא נִיצוּץ מִהַשְׁכִּינָה
שְׁהֵיא הֵיא דְּבַר ה' כְּדֵאִיתָא בְּגִמְרָא דְּבַר ה' זֶה הַלֵּכָה
סוּד מַלְכוּת דְּאֶצִּילוֹת הַמְּלָכִישָׁת לְחֻכְמָה דְּאֶצִּילוֹת
וּמִלְכָּשִׁים בְּמַלְכוּת דִּיצִירָה וִירְדוּ בְּקִלְפָת נִגָּה
בְּשִׁבְרֵת הַכְּלִים). וְז"ש בְּגִמְרָא כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה
אָמַר הַקֹּב"ה מַעֲלָה אֲנִי עָלָיו כְּאִלּוּ פְּדָאֲנִי וְאֵת בְּנֵי
מִבֵּין הָאֲמוֹת עו"ג.

יום שלישי י"א מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמה, אבל בצאת השכינה... עד עמ' 290, בע"ח וד"ל.

- 29 אָבֵל בְּצֵאת הַשְׁכִּינָה מִקְּלִפָּת נִגָּה [נֶסֶךְ אַחֵר: מִהַקְּלִיפּוֹת] אַחֵר
30 שִׁי'שֶׁלֶם בְּרוּר הַנִּיצוּצוֹת, וְיִפְרֹד הָרַע – שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת, מִהַפּוֹב –
31 שֶׁל קְדוּשָׁה, וְ"תִפְרְדוּ כָּל
32 פּוֹעֲלֵי אוֹן", וְלֹא שְׁלֵמָא
33 אֵילָנָא דְּטוֹב וְרַע – וְלֹא
34 יִשְׁלוּט "עֵץ הָדַעַת טוֹב וְרַע",
35 שְׁהוּא, כְּאֹמֹר לַעֲלִי, קְלִיפָת
36 "נוֹגַה" הַשּׁוֹלֵטת בּוֹמֵן
37 הַגּוֹלוֹת, בְּצֵאת הַטּוֹב מִמֶּנָּה
38 – שָׁכַן, הַשְׁלִיטָה יֵשֵׁשׁ לָהּ
39 כִּיּוֹם, הֵיא מִצַּד הַחֶלֶק הַטּוֹב
40 שְׁבָה, וְאִילוּ כְּשֶׁחֶלֶק הַטּוֹב
41 יֵצֵא וְיִתְבַּרֵּר מִמֶּנָּה – לֹא
42 תִּהְיֶה הַשְׁלִיטָה בִּידָה יוֹתֵר,
43 אֲזִי לֹא יִהְיֶה עֵסֶק תְּתוּרָה
44 וְהַמְּצוֹת לְבַרֵּר בְּרוּרִין, –
45 כְּפִי שֶׁהִדְבֵּר עֵתָה, כִּי אִם לִיחָד יְחוּדִים עֲלִיוֹנִים יוֹתֵר, – לַמַּעֲלָה
46 מִהַיְחוּדִים הַנַּעֲשִׂים עַל יְדֵי לִימוּד תּוֹרָה וְקִיּוּם מִצְוֹת כַּעֲת, לְהַמְשִׁיךְ
- 47 אֲזִי שֶׁלֶם בְּרוּר הַנִּיצוּצוֹת, וְיִפְרֹד הָרַע – שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת, מִהַפּוֹב –
48 וְהַכֵּל – כָּל הָאֹמֹר יִיעֲשֶׂה, עַל יְדֵי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, – חֶלֶק
49 הַנִּסְתָּר שְׁבִתוֹרָה, לְקָנִים
50 הַמְּצוֹת בְּכֻנוֹת עֲלִיוֹנוֹת
51 שְׁמִכְנוֹת לְאֲזִיּוֹת עֲלִיוֹנִים
52 כּו'. – הַכּוּנוֹת בָּאוֹת כִּדִּי
53 לַהֲמַשִּׁיךְ אֲזִיּוֹת עֲלִיוֹנִים
54 בִּיּוֹתֵר, כִּי שֶׁרֶשׁ הַמְּצוֹת
55 הוּא לַמַּעֲלָה מַעֲלָה בְּאֵיךְ
56 סוּף בְּרוּךְ-הוּא – שֶׁלַּמַּעֲלָה
57 מִ"אֶצִּילוֹת". (וְזֶה שְׁאֲמָרוּ
58 רַז"ל⁵⁶ דְּ"מְצוֹת בְּמִלּוֹת
59 לְעֵתִיד לְבָא", הֵינּוּ ב' – זִמָּן
60 שְׁאֲחֵרִי תִּתֵּן הַמְּתִים,
61 אָבֵל לִיּוֹת הַמְּשִׁיחַ קָדֵם
62 תִּתֵּן הַמְּתִים – אֵין
63 בְּמִלִּים)⁵⁷. – וְיִצְטִינּוּ בְּהַמְשַׁכֵּת הַמְּשַׁכֵּת גְּבוּהוֹת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר
64 הַהַמְשַׁכּוֹת הַנִּמְשַׁכּוֹת כַּעֲת עַל יְדֵי הַמְּצוֹת, וְלִכְן יִהְיֶה גַם עֵקֶר

52. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"א סוס"ד (וש"נ - בהמ"מ בהוצאת קה"ת)". 53. שבת קלח, ב. 54. ברכות ח, א.
55. בתניא שלפנינו ליתא תיבת "שלמעלה", אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "שלמעלה מהאצילות". 56. נדה סא, ב.
57. מה שרבנו הזקן מביא כאן, שמצוות תתבטלנה לעתיד לבוא, והוא מחלק שזה יהי' אחרי תחיית המתים ולא בימות המשיח שלפני תחיית המתים - הרי זה לפי שיטת התוס' שם. שהתוס' מפרשים מה שהגמרא אומרת שממה שבתכריכי מת יכול להיות ענין של כלאים - ראי' שהמצוות תתבטלנה לעתיד לבוא - מפרשים התוס' שהראי' היא מכך, שלמרות שבשעה שיקומו בתחיית המתים הרי יהיו לבושים בלבושים אלה, אף על פי כן אין אנו חוששים לכלאים שבהם - שכן המצוות תתבטלנה לעתיד לבוא ולא יהיה אז האיסור של כלאים; הרשב"א, המובא בחדושי הר"ן שם על הגמרא, מפרש אחרת, שהכוונה היא על הזמן שהמתים הם עדיין מתים, אז המצוות בטלות לגביהם, שכן "כיון שמת נעשה חפשי מן המצוות"; בהתאם לרשב"א זה (המובא גם בספר "סדרי טהרה" על נדה שם) לא תתבטלנה המצוות בתחיית המתים. בכך מתרץ הרבי מה שלכאורה קשה מההגה"ה בפרק ל"ו בתניא, שרבנו הזקן אומר שם, שעיקר קבלת שכר יהי' באלף השביעי שמזה יוצא שבתחיית המתים שלפני אלף השביעי הוא עדיין הזמן של עבודת המצוות, הרי שאי אפשר לומר שמיד אחרי תחיית המתים תתבטלנה המצוות? - אלא שם מדבר רבנו הזקן לפי שיטת הרשב"א. כך גם מה שרבנו הזקן מביא במאמר והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול שב"לקוטי תורה" שמצוות לא תתבטלנה לעתיד לבוא - הוא גם כן בהתאם לשיטת הרשב"א. בהבדל זה שרבנו הזקן מדייק כאן בין זמן ביאת המשיח לבין תחיית המתים (שרק בתחיית המתים תתבטלנה המצוות ולא בזמן ביאת משיח שלפני תחיית המתים) - אומר הרבי - יתורצו רבים מהמקומות שמהר"ן חיות

1 עֶסֶק הַתּוֹרָה גַּם בֵּין בְּפִנְיָמוֹת הַמְצוֹת וְטַעְמֵיהֶם הַנִּסְתָּרִים. –
 2 ביחודים העליונים הגעשים על ידי המצוות, ובטעמים מדוע על ידי
 3 אופן זה דוקא של קיום המצוות ממשיכים אורות עליונים ויחודים
 4 עליונים. אֲבָל הַנִּגְלּוֹת – הענינים של נגלה דתורה, יְהִיו גְּלוּיִם
 5 וידועים לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל
 6 בִּידְעָה בְּתַחֲלָה – מבלי
 7 שיצטרכו להתייגע להגיע
 8 לאותה ידיעה, בְּלִי שִׁכְחָה,
 9 וְאֵין צְרִיךְ – ולא יצטרך
 10 האיש הישראלי לְעֶסֶק
 11 בָּהֶם, אֲלָא לְעֶרֶב רֵב שְׁלֹא
 12 יִזְכּוּ לְמַטְעַם מְאִילָנָא דְחַיִּי,
 13 – לטעום מעץ החיים, שְׁהוּא
 14 בְּפִנְיָמוֹת הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת,
 15 – וכיון שהם לא יזכו לטעום
 16 מפנימיות התורה – לכן
 17 וצְרִיכִים – ויצטרכו לְעֶסֶק
 18 [בְּתוֹרָה] בְּמִשְׁנָה, – כדי,
 19 לְהַתִּישׁ בַּח הַסְּטָרָא אַחֲרָא
 20 הַדְּבוּק בָּהֶם (עַל יְדֵי עֶסֶק
 21 הַתּוֹרָה (בכתב יד ליתא)), –
 22 הם יצטרכו להחליש את
 23 הכוח של סטרא אחרא, שְׁלֹא
 24 תִשְׁלַט בָּהֶם לְהַחֲטִיֵּאם,
 25 בְּדִבְתֵּיב: – כמו שכתוב⁵⁸:
 26 "וְהַחֲטִיֵּא בֶן מֵאָה שָׁנָה
 27 יִקְלָל", שִׁיְהִיו חוֹטָאִים
 28 מְעַרְב רב. – הרי שגם אז יהיו חוטאים, והם ה"ערב רב" שסטרא
 29 אחרא דבוקה בהם, ולכן יהיו הם זקוקים לאמצעים להחלשת הסטרא
 30 אחרא שלא תביא אותם לידי חטא. ולא רק כדי להחליש את הסטרא
 31 אחרא יהיו צריכים להזדקק לנגלה דתורה, כי אם – וְגַם לְמַעֲשֵׂה יְהִיו
 32 צְרִיכִים לְפָרְטֵי הַלְבוּת אִסּוּר וְטַמְאָה יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁלֹא יֵאָרֶע
 33 לָהֶם – לבני ישראל, פְּסוּל וְטַמְאָה וְאִסּוּר, "כִּי לֹא יֵאָמֶה כו". –
 34 לצדיק כל און⁵⁹ – וכך יהיו אז כל ישראל בגלוי ובפועל במדרגת
 35 צדיק, וְגַם אִפְשָׁר וְקָרוֹב הַדְּבָר – לומר, שִׁדְעוּ מִפְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
 36 כָּל גּוֹפֵי הַתּוֹרָה הַנִּגְלִית, כְּמוֹ אֲבָרְהָם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, –
 37 שידע מפנימיות התורה כל הענינים של נגלה דתורה, שכן, הגמרא⁶⁰

אגרת הקדש

עֶסֶק הַתּוֹרָה גַּם בֵּין בְּפִנְיָמוֹת הַמְצוֹת וְטַעְמֵיהֶם
 הַנִּסְתָּרִים. אֲבָל הַנִּגְלּוֹת יְהִיו גְּלוּיִם וידועים לְכָל אִישׁ
 יִשְׂרָאֵל בִּידְעָה בְּתַחֲלָה בְּלִי שִׁכְחָה וְאֵין צְרִיכִים לְעֶסֶק
 בָּהֶם אֲלָא לְעֶרֶב רֵב שְׁלֹא יִזְכּוּ לְמַטְעַם מְאִילָנָא דְחַיִּי שְׁהוּא
 בְּפִנְיָמוֹת הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת וצְרִיכִים לְעֶסֶק [בְּתוֹרָה]
 בְּמִשְׁנָה לְהַתִּישׁ כַּח הַסְּטָרָא הַדְּבוּק בָּהֶם (ע"י עֶסֶק
 הַתּוֹרָה. ככ"י ליתא) שְׁלֹא תִשְׁלַט בָּהֶם לְהַחֲטִיֵּאם
 כְּדִבְתֵּיב וְהַחֲטִיֵּא בֶן מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל שִׁיְהִיו חוֹטָאִים
 מְעַרְב רב וגם לְמַעֲשֵׂה יְהִיו צְרִיכִים לְפָרְטֵי הַלְבוּת
 אִסּוּר וְטַמְאָה יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹא יֵאָרֶע לָהֶם פְּסוּל
 וְטַמְאָה וְאִסּוּר כִּי לֹא יֵאָמֶה כו' וגם אִפְשָׁר וְקָרוֹב
 הַדְּבָר שִׁדְעוּ מִפְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה כָּל גּוֹפֵי הַתּוֹרָה
 כְּמוֹ אֲבָרְהָם אֲבִינוּ ע"י וְלָכֵן אֵין צְרִיכִים לְעֶסֶק
 בָּהֶם כָּלָל. מֵה שְׁאֵין בֵּין בְּזִמְנֵי בֵּית שְׁנֵי הָיוּ צְרִיכִים
 לְעֶסֶק גַּם כִּי לֹא בִשְׁבִיל הַלְכוּת לְמַעֲשֵׂה בְּלִבָּד אֲלָא
 שְׁזָהוּ עֵיקַר עֲבוּדָה לְהַתִּישׁ כַּח הַסְּטָרָא וְלַהֲעֵלּוֹת נִיצוּצֵי
 הַקְּדוּשָׁה ע"י הַתּוֹרָה וְהַעֲבֹדָה כְּמ"ש בְּמ"א. ואחר
 הַדְּבָרִים וְהַאֲמָת יוֹכֵן הֵיטֵב בְּתוֹס' בִּיאור הַר"מ דְּלֵעִיל
 כְּמָה שְׁאֵמֵר אֵילָנָא דְּטוֹב וְרַע כו' ר"ל קְלִיפַת נוגה
 שְׁהוּא עוֹלָם הַזֶּה הָעֵיקַר כְּמ"ש בְּע"י וד"ל:

38 הרי אומרת שאברהם אבינו קיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה,
 39 והרי ישנם ענינים בתורה ובמצוות שלא היה שייך שיהיו אז בגשמיות,
 40 כמו למשל תפילין שכתוב בהם ענין יציאת (מגלות) מצרים וכדומה,
 41 אלא, קיום המצוות של אברהם אבינו היה בפנימיות וברוחניות (כפי
 42 שמסביר רבנו הזקן ב"תורה
 43 אור"⁶¹ וב"לקוטי תורה"⁶²) –
 44 הרי שידע כל עניני התורה
 45 מפנימיות התורה, וכך ידעו
 46 זאת כל ישראל בזמן המשחה.
 47 וְלָכֵן אֵין צְרִיכִים – לא
 48 יצטרכו, לְעֶסֶק בָּהֶם –
 49 בהלכות איסור והיתר,
 50 טומאה וטהרה, כָּלָל. מֵה
 51 שְׁאֵין בֵּין בְּזִמְנֵי בֵּית שְׁנֵי –
 52 למרות שלא התפרנסו מעמי
 53 הארץ, שכן היה להם
 54 משלהם שדות וכרמים, בכל
 55 זאת הָיוּ צְרִיכִים לְעֶסֶק –
 56 בדינים אלה, גַּם כִּי – למרות
 57 שהעסק בזה היה לֹא בְּשִׁבְלִי
 58 – לדעת הַלְכוּת לְמַעֲשֵׂה
 59 כָּלָל, אֲלָא שְׁזָהוּ עֵיקַר
 60 עֲבוּדָה לְהַתִּישׁ בַּח הַסְּטָרָא
 61 אַחֲרָא, וְלַהֲעֵלּוֹת נִיצוּצֵי
 62 הַקְּדוּשָׁה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה
 63 וְהַעֲבֹדָה, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר
 64 בְּמָקוֹם אַחֲרִי⁶³. וְאַחַר
 65 הַדְּבָרִים וְהַאֲמָת, יוֹכֵן הֵיטֵב בְּתוֹסְפָת בִּיאור הַרְעִיָא מְהִימָנָא
 66 דְּלֵעִיל, כְּמָה שְׁאֵמֵר "אֵילָנָא דְּטוֹב וְרַע כו", – שזה איסור והיתר
 67 וכו', רוֹצֵה לִזְמֹר קְלִיפַת נוגה, שְׁהוּא עוֹלָם הַזֶּה הָעֵיקַר, – ב"הערות
 68 ותקונים בדרך אפשר" (בסוף ספר ה"תניא") מציין הרבי, שצריך לומר
 69 "עיקר עולם הזה", או "עולם הזה בעיקר", כלומר, שקליפת "נוגה"
 70 היא העיקר של עולם הזה, כפי שעולם זה הוא לפני ביאת המשיח,
 71 שאז שולטת קליפת "נוגה", זו השליטה של "עץ הדעת טוב ורע",
 72 ואילו לאחר ביאת המשיח, תתבטל שליטתה של קליפת "נוגה",
 73 והעבודה אז לא תהיה בירור הניצוצות, כי אם הענין של יחודים
 74 עליונים. כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּעֵץ חַיִּים, וְדִי לְמִכְיָן:

מביא בהגהותיו על הגמרא בנדה שם (באותם מקומות יוצא שהמצוות לא תתבטלנה לעתיד לבוא) – שכן שם מדובר על הלעתידי לבוא של זמן המשיח שלפני תחיית המתים, ומה שהגמרא אומרת שם שהמצוות תתבטלנה לעתיד לבוא – הרי זה בזמן שאחרי תחיית המתים (בהתאם לשיטת התוס'). הרבי מציין לעיין ב"שדי חמד" כללים מ' ס"ק ריח (חלק ג' תקס"א, ג ואילך, בהוצאת קה"ת); וב"דברי חכמים" סימן נ"ג (א' תקס"ב, ס"ב ואילך) שם מסוימים המקומות בהם דנים בענין זה. 58. ישע"י ס"ה, כ. 59. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דרך בזמנה" פלוגתת תוס' (ורש"י) דדוקא במידי דאכילה (חולין ה, ב) "דזיל תבר טעמא דלעת"ל שלמות כל העולם כו". 60. יומא כח, ב. קידושין פב, א. 61. לך לך יא, ד. 62. שמיני יח, ג. 63. ראה לקוטי תורה בהעלותך לב, ד.

יום רביעי י"ב מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 290, כז אהובי אחי... עד עמ' קמו, נס"ו.

לְדַבֵּר עַל לֵב נִדְפָּאִים תְּנַאֲנָחִים וְהַנֶּאֱנָקִים, – מתוך צער על
הסתלקות הצדיק רבי מענדעלע, וְלִנְחָמָם בְּכַפְּלִים לְתוֹשִׁיָּה, אֲשֶׁר
שָׁמְעָה אֲזֵנִי – מה ששמע רבנו הזקן מאחרים, וְתִבְנֶן לָהֶּן, עַל
מֵאִמֶּר רַז"ל¹ ד' "שֶׁבַּק חַיִּים לְכָל חַי" – שהשאיר חיים לכל החיים,

כשצדיק מסתלק אומרים
עליו שהשאיר חיים לכל

החיים, שבפשוטות הכוונה
היא, שאחרים נשארו בחיים
כשהוא עזב את העולם,
ברם, לא ברור, לפי זה,
הלשון "שבק", שהרי את
החיים של האחרים לא הוא
זה שהשאיר להם?! יסביר
רבנו הזקן להלן, שלשון
חכמינו ז"ל מדויקת, שכן
הכוונה היא אכן שהוא
השאיר מחייו לאחרים,
שהרי מה הם החיים של
צדיק – אין הם חיים
בשריים, כי אם חיים רוחניים
של אמונה, יראת ה' ואהבת

ה', בהן כתוב הלשון "חיים", ובשעה שצדיק עוזב את העולם הוא
משאיר מאמונתו, יראתו ואהבתו, לכל מקושריו, שיכולים לקבל
יותר מאשר כשנשמתו היתה בגוף, כִּי "צַדִּיק בְּאֵמוֹנָתוֹ יִחְיֶה", –
הרי שלגבי אמונה משתמשים בלשון "חיים", וְכִּי "יִרְאֵת ה'" – כתוב:
לְחַיִּים, – שיראת ה' נותנת חיים, וְכִּשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֲכֵת אֶהְבֵּתוֹ
– להקדוש ברוך הוא, שזה יותר מאשר מַחְיִים, לְכָל בָּהֶן – להכניס
בהם חַי רוחו [נִסָּח אַחֵר: וְנִשְׁמָתוֹ] – שהוא מכניס בהם לא רק
רוחו כי אם גם נשמתו, "רוח" יש לה יותר שייכות לתלמידים
המקבלים מרוחו, כפי שיאמר רבנו הזקן להלן, אלא כפי המובא
ב"לקוטי הגהות" שמן הסתם בבן הרי המועבר אליו כולל גם נשמה,
למרות שבתלמיד אחר הרי זה רוח בלבד, כִּל יִמִּי חֲלָדוֹ, – הוא
מכניס את רוחו בענינים של אמונה, יראה ואהבה, וְיִחְיֶה בְּהַעֲלֹת ה'
רוחו, – בשעת הסתלקותו של הצדיק, וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו – אל הקדוש
ברוך הוא, וְיַאֲסֹף², וְיַעֲלֶה בְּעֵלָיו אַחֵר עֵלָיו עַד רוֹם הַמַּעֲלֹת –
שֶׁבַּק – הוא משאיר אז, חַי רוחו, "פְּעֻלָּתוֹ אֲשֶׁר עָבַד בָּהּ" לְפָנִים
בְּיִשְׂרָאֵל, – שהשפיע בהם ברוחו הענינים של אמונה, יראת ה'

1 כז. כפי המציין בהקדמה לאגרת הקודש זו (סימן כז), כתב רבנו הזקן אגרת
2 זו אל חסידים אחרי הסתלקות רבי מענדעלע מייטבסק (מהורודוק) וזכר צדיק
3 לברכה, בתור "אגרת תנחומים" לנחם את החסידים, וסיים את האגרת
4 בקריאה של התערורות אל החסידים אודות צדקה בכלל ואודות החזקת
5 משפחת רבי מענדעלע מייטבסק
6 בפרט. באגרת זו מנחם רבנו
7 הזקן את החסידים שקבלו
8 מהצדיק, גם ברוחניות, בענינים
9 של תורה ועבודה, וגם בגשמיות,
10 על ידי ברכתיו ועצותיו –
11 שצדיק אחרי הסתלקותו נמצא
12 עדיין בעולם זה (והוא מביא
13 מהוזהר, שזה עוד יותר מאשר
14 לפני זה כשהיה בחיים חיותו
15 בעולם זה, וביכולת התלמידים
16 לקבל ממנו ברוחניות בענינים
17 של תורה ועבודה – יותר מאשר
18 לפני ההסתלקות; וכן גם
19 בגשמיות, מגינים הצדיקים על
20 העולם הזה אחרי הסתלקותם
21 יותר מאשר לפני הסתלקותם.

22 מֵה שֶׁכָּתַב – רבנו הזקן ל' – חסידים, יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ תְּקַדֵּשׁ תְּבַנֶּה
23 וְתִבְנֶנָּה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן, לְנַחֲמָם בְּכַפְּלִים לְתוֹשִׁיָּה, עַל
24 פְּטִירַת הָרֶב הַנָּאֹן וְהַמְּפָרֶם אִישׁ אֱלֹקִים קְדוֹשִׁי, נִרְיָאֵל
25 עֲמוּד הַיָּמִינִי פְּטִישׁ הַחֹזֶק, מוֹרְנוּ הָרֶב מִנַּחֵם מְנַלֵּל נִשְׁמָתוֹ עָדָן.
26 אֶהוּבִי אֲחִי וְרַעִי אֲשֶׁר – יקרים לי בְּנִפְשִׁי כו", – בהתאם למובא
27 ב"לקוטי הגהות" על "תניא", הכוונה ב"אהובי" – על דרך לשון
28 המדרש³ "לא זו מחבבה עד שקראה בתי", כבת החביבה על אביה
29 במיוחד, "אחיי" – על דרך "לא זו מחבבה עד שקראת אחותי",
30 אהבה שהיא אחוואית, "ורעיי" – על דרך "לא זו מחבבה עד שקראה
31 אמִי", כאהבתה של אם, ו"אשר כנפשי" – על דרך "קראה בשמור"⁴
32 – האהבה כפי שהיא לנפש העצמית, ו"כו" הכוונה יותר מאשר
33 הנפש העצמית, המוסב על יחידה שבנפש, ה' עֲלֵיהֶם יִחְיֶה חַיִּים
34 עַד הָעוֹלָם, – בהתאם לפירוש האומר ב"לקוטי הגהות" מוסב "ה'
35 עליהם יחיו" על מקיפים – עליהם, ו"חיים עד העולם" היינו המשכת
36 המקיף בפנימי, וְצִאצְאֵיהֶם אֲתָם וְרַעִי אֲמַת בְּרוּכִי ה' הֵמָּה מַעֲתָה
37 וְעַד עוֹלָם. אַחֲרֵי דְרִישַׁת שְׁלוֹמָם כְּמִשְׁפַּט לְאוֹהֲבֵי שְׁמוֹ, בְּאֵתִי

1. בלוח התיקון מציין כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאגרת זו נכתבה לחסידים שבחוץ לארץ, ומ"ש כאן שנכתב "ליושבי אה"ק תובכ"א" הוא ט"ס
"כיון שבסוף אגה"ק זה - נרפס בס' גנוי נסתרות - אור רב פי' - מדובר ע"ד שלא למעט "ח"ו מכל כסף הקדשים אשר יקדישו לה' מדי שנה
בשנה (כצ"ל)..לרבותינו שבא"י תובכ"א", וממשיך שמבקש שיהי' הכסף מוכן לשלחו בהקדם לאה"ק. הוספה לאח"ז: "מובן הדחוק גדול
בכנה"ל שהרי כותרת זו נמצאת בכל הדפוסים והייתה לעיני רבותינו נשיאנו מתחיל מ"בני המחבר" והצ"צ. ולכן נלפענ"ד לומר תירווייהו
איתנהו: חלק המתאים (והוא הנרפס, ובהשמטת השורה ע"ד "המוכז" - שמה ג"כ מובן שהגיהו אגה"ק זה) נכתב לאה"ק וכולה - ל'הנדכאים
כו' שבמדינתנו". ובלאה"כ מסתבר לומר שכתב אדה"ז אגרת תנחומין להנדכאים כו' שבאה"ק". 2. ע"ד ל' הכתוב - איוב יא, ו. 3. ע"ד ל'
הכתוב - מלכים ב' ד, ט. 4. ע"ד ל' חז"ל - ברכות כח, ב. 5. שמור"ס ס"פ פקודי. ועוד. 6. זח"א קנד, ב. 7. ע"ד ל' הכתוב - יחזקאל ט, ד.
8. הובא בכמה שו"ת. (הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א): "וברמב"ם הלכות יבום ספ"ד בנוסח גט חליצה וכן בכתובת יבמין 'חיי לרבנן ולכל
ישראל שבק". 9. חבוקק ב, ד. 10. משלי יט, כג. 11. ל' הכתוב - איוב לד, יד.

1 ואהבת ה'. "לפנים" יכולה להיות משמעותה גם הפנימיות, מה
2 שהשפיע בהם ענינים אלה בפנימיות, פְּעֻלַּת צְדִיק לְחַיִּים¹² –
3 שעבודת הצדיק היא בשביל החיים, לתת להם חיים, הרי הוא
4 משאיר זאת לְכָל חַי, הַיָּא נֶפֶשׁ כָּל חַי – בחיים של תורה ומצוות,

5 הַקְשׁוּרָה בְּנֶפֶשׁוֹ בְּחַבְלֵי
6 עֲבוֹתוֹת אֲהָבָה רַבָּה

7 וְאַהֲבַת עוֹלָם, – אהבה

8 גדולה ואהבת נצח, כָּל

9 תְּמוּנָה לְנֶצַח, אֲשֶׁר מִי

10 הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים, –

11 המחפש לְדַבֵּק בַּח' חַיִּים

12 – בְּעִבּוּדוֹתָיו – של הצדיק,

13 תִּדְבֶּק נֶפֶשׁוֹ, וְהִתְיָה –

14 ותהיה צְרוּרָה בְּצִדּוֹ

15 תְּחִיָּים אֶת ה', בְּחַיֵּי רוּחַ

16 אִפְנוּ – כמו האויר שאדם

17 שואף על ידי נחיריו, שעל

18 ידי זה הוא חַי, אֲשֶׁר אִמְרָנוּ

19 בְּצִלּוֹ נְחִיָּה בְּגוֹיִם¹³, –

20 כלומר, בחינת חַי' שבנשמה שלמעלה מבחינת נשמה, וזה נותן חיות

21 עלינוה יותר בבחינת מקיף, שבחיות זו יכולים לעבור את הקשיים

22 של הענינים הלא־יהודיים (ענינים שאינם קדושה), אֲשֶׁר שָׂבַק לָנוּ,

23 בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִי בְּחִינַת הַתְּקַשְׁרוֹתָיו בְּאֵמָת, – לצדיק,

24 וְאַהֲבָתוֹ, – לצדיק, אֲהָבַת אֵמֶת הַמְּתוּרָה, – אהבה אמיתית

25 טהורה, מְקַרֵּב אִישׁ וְלֵב עַמֶּק, – בהתאם לכך, הרי כפי מדת

26 התקשורתו אל הצדיק וכפי מדת האמת והטהרה של אהבתו לצדיק,

27 משאיר לו הצדיק מרוחו והשפעתו בענינים של אמונה, יראה

אגרת הקדש

צדיק לחיים לכל חַי היא נפש כל חַי הקשורה בנפשו
בחבלי עבותות אהבה רבה ואהבת עולם כל תמונת
לנצח אשר מי האיש החפץ חיים לדבקה בַּח' חיים
בעבודתו תדבק נפשו והיתה צרורה בצרור החיים
את ה' בחי רוח אפיו אשר אמרנו כצלו נחיה בגוים
אשר שבק לנו בכל אחד ואחד כפי בחי' התקשורתו
באמת ואהבתו אהבת אמת המהורה מקרב איש
ולב עמוק כי כמים הפנים וכו' ורוח אייתי רוח
ואמשוך רוח ורוחו עומדת בקרבינו ממש כי בראותו
ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדישו שמו יתברך אשר
יתגלל ויתקדש כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו
מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו.

1 ואהבה, בִּי "בְּמִים תִּפְנִים וְכוּ", – לב האדם לאדם¹⁴, כשיש לו
2 אהבה לצדיק, הרי זה משתקף ויוצר אהבה מהצדיק אליו, וְרוּחַ –
3 רוח האהבה שיש לו לצדיק, אִיְתִי – מביאה רוּחַ – אל הצדיק,
4 וְאִמְשִׁיךְ – וממשיכה רוּחַ¹⁵, – שהיא גבוהה בהרבה, וְרוּחוֹ – של

5 הצדיק, עוֹמְדָת בְּקַרְבֵּנוּ

6 מְמִשָּׁ, – רוחו של הצדיק

7 עומדת ומשפיעה בפנימיות

8 בנו – מקושריו, בִּי בְּרָאוֹתָו

9 יִלְדָיו – תלמידים נקראים

10 "בנים"¹⁶, מַעֲשֵׂה יָדָיו

11 בְּקַרְבּוֹ יִקְדִּישׁוּ שְׁמוֹ

12 יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר יִתְגַּלֵּל

13 וְיִתְקַדֵּשׁ, כְּאֲשֶׁר נִלְךְ

14 בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוֹרֵנוּ

15 מִדְּרָכָיו, וְנִלְכָה

16 בְּאִוְרֹתָיו נֶצַח כְּלָה וְעַד.

17 – הרבי מציין, בקשר

18 ל"הורנו מדרכיו ונלכה

19 באורחותיו", לעיין בזה

20 חלק ב' (רטו, א) ובזהר חלק ג' (ס"פ קדושים), שם דן הוזהר בהבדל

21 שבין "דרך" ל"אורח", ש"דרך" היינו דרך סלולה שכבר סלל הצדיק

22 שכולם יכולים ללכת בה, ו"אורח" היינו דרכים חדשות ונתיבים

23 הנוצרים כעת, מותאמים לפי אופן עבודתו של כל אחד, וכן – לעיין

24 ב"לקוטי תורה" שיר השירים (יב, ב). ומה שרבנו חזקוני מדבר בענין

25 חיי הצדיק בשלושה ענינים אלה, אמונה, יראה ואהבה, דוקא – הוא

26 מפני (כפי שהוא מביא ב"אגרת הקדוש" סימן א') שהן ה"זרועות"

27 המחוזקות את כל הגוף. הרי שהן היסוד והעיקר בעבודת ה'.

יום חמישי י"ג מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמו, וז"ש בזה"ק רצדיקא... עד עמ' 292, קודם לברכה.

70 הרי גם בעולם המעשה אֲשֶׁתִּפַּח יְתִיר, – נמצא הצדיק שנפטר
71 במדה מרובה יותר, ובתלמידים שעליהם השפיע ומשפיע, הכוונה
72 היא, שגם בעולם המעשה שלהם, לא רק בעבודתם הרוחנית של

73 אמונה, יראה ואהבה, נמצא

74 הצדיק והשפעתו במדה

75 מרובה יותר מאשר לפני

76 פטירתו, אלא גם בעולם

77 המעשה שלהם, בענינים של

78 מעשה – תשובה ומעשים

79 טובים – הוא נמצא במדה

80 מרובה יותר, שהם מקבלים

81 יותר השפעה, בִּי הַמַּעֲשֵׂה – של תלמידיו ומקושריו, (גְּדוּלָּה) [גְּדוּלָּה]

82 וְהוֹלָךְ, גְּדוּלָּה גְּדוּלָּה, מִן "אור וְרוֹעַ לְצִדִּיק"²⁰ ב"שְׂרָה אֲשֶׁר בָּרַכּוּ

83 ה'", – על דרך הנאמר בספר בראשית²¹, שהכוונה היא על גן עדן.

84 בהתאם לביאור דלהלן על אגרת זו, הכוונה היא לאור הנמשך

55 וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּזֶהר הַקָּדוֹשׁ¹⁷ רִצְדִּיקָא דְאַתְפַּטֵּר אֲשֶׁתִּפַּח בְּכָלְהוּ

56 עֲלָמִין יְתִיר מִבְּחִיּוֹתָיו, – צדיק שנפטר נמצא בכל העולמות יותר

57 מאשר בחייו, שלכאורה, נכון הדבר רק בעולמות עליונים, שם הוא

58 נמצא יותר כשהוא עולה

59 לשם, אך, בעולם התחתון

60 הזה – כיצד הוא נמצא שם¹³

61 יותר אחרי פטירתו

62 והסתלקותו – דְּהִינּוּ שָׁגַם¹⁵

63 בְּזֶה הָעוֹלָם הַמַּעֲשֵׂה –¹⁶

64 "היום" לַעֲשׂוֹתָם¹⁸ –¹⁷

65 ש"היום" בעולם הזה, הוא

66 עיקר ענין המעשה – קיום המצוות בפועל, כפי שהגמרא¹⁹ אומרת:

67 "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם", שבעולם הזה הוא עיקר ענין

68 המעשה, ואילו הענינים של קיבול שכר או כמו קיבול שכר – הם

69 "למחר", בעולם הבא. על כל פנים העולם הזה הוא עולם המעשה –

12. משלי י, טז. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' הכתוב איכה ד, כ". 14. משלי כז, יט. 15. זח"ב קסו, ב. ועוד. 16. ספרי (הובא בפרש"י)

עה"פ ואתחנן ו, ז. 17. ח"ג עא, ב. 18. ואתחנן ז, יא. 19. עירובין כב, א. 20. תהלים צז, יא. 21. תולדות כז, כז.

18 - בענינים והשפעות גשמיים שהצדיק ממשיך, בפרוש אתמר -
19 - נאמר במפורש בזהר הקדוש²³, דצדיקא מגנין על עולםא,
20 - שהצדיקים מגינים על העולם, ובמיתתהון יתיר מבחייהון,
21 - ואחרי הסתלקותם - במדה מרובה יותר מאשר בחייהם בעולם זה,

22 - ואלמלא צלותא דצדיקא
23 - בתהוא עולםא - ולולא
24 - תפלתם של הצדיקים
25 - בעולם ההוא, לא אתקנם
26 - עולםא ונעא קדא. - לא
27 - היה העולם הזה מתקיים
28 - אפילו רגע אחד, הרי
29 - שהצדיקים מגינים על
30 - העולם הזה בענינים
31 - הגשמיים, אחרי

32 - הסתלקותם, במדה מרובה יותר מאשר בחייהם בעולם זה, וכל
33 - הקרוב קרוב אל משכן ה' - לצדיק, בתנין - קודם לפרכה;
34 - הבאה על ידי ומן הצדיק.

1 - ומאיר ב"מלכות דאצילות", הנקראת "שדה אשר ברכו ה'", שבה
2 - נמשך מ"ד"א דאצילות" המשכת יתר, מצד עליית התורה והעבודה
3 - של הצדיק, ומכך באים הרהורי התשובה והמעשים טובים
4 - בתלמידים, וזה נקרא "גידולי גידולין", המאיר לארץ וחוצות, -

5 - בארץ ישראל ובחוצ לארץ,
6 - וגם אנחנו אלה פה היום
7 - בלנו חיים בדרךיו -
8 - "דרך הקדש יקרא לה" ²².
9 - לא רק דרך של קדושה,
10 - כי אם דרך של "קדש"
11 - שלמעלה מ"קדוש" בוי"ו.
12 - על כל פנים יוצא שהצדיק
13 - והשפעתו נמצאים אחרי
14 - הסתלקותו גם בעולם
15 - המעשה ובמדה מרובה יותר. זאת בעבודת ה' במלי דשמיא;
16 - בענינים רוחניים, שהתלמידים יכולים לקבל מהצדיק אחרי
17 - הסתלקותו יותר מאשר לפני הסתלקותו. ובמלי דעלמא -

אגרת הקדש

לארץ וחוצות וגם אנחנו אלה פה היום כולנו חיים בדרך דרך הקדש יקרא לה. זאת בעבודת ה' במילי דשמיא. ובמילי דעלמא בפירוש אתמר בזה"ק דצדיקא מגנין על עולםא ובמיתתהון יתיר מבחייהון ואלמלא צלותא דצדיקא בהוא עולםא לא אתקיים עולםא ונעא חדא וכל הקרוב קרוב אל משכן ה' בחייו קודם לברכה:

יום שישי י"ד מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 292, איתא בזה"ק... עד עמ' 292, ועלול כנודע.

61 - אם חיים רוחניים, שהם אמונה ויראה ואהבה, - אמונת ה',
62 - יראת ה' ואהבת ה' שיש לו עצמו והוא משפיע אותן לתלמידיו
63 - ומקושריו, שלש אלו מוגדרות בפסוקים בשם "חיים", כי באמונה
64 - בתיב: - כתוב: "וצדיק באמונתו יחיה", ויראה בתיב: -
65 - כתוב: "ויראת ה' לחיים",
66 - ובאהבה בתיב: כתוב²⁵:

67 - "רודף צדקה וחסד ימצא
68 - חיים", וחסד הוא אהבה.
69 - אהבה היא פנימיות
70 - החסד, הרי כשאומרים על
71 - חסד "חיים" הרי שאהבה
72 - היא ענין של חיים, וכל
73 - השלש: אמונה, יראה
74 - ואהבה, הרי מוגדרות בשם
75 - "חיים". ושלשה מדות אלו
76 - אמונה, יראה ואהבה, הם
77 - בכל עולם ועולם עד רום
78 - המעלות, - והמדרגות
79 - שבעולמות, הרי בכל עולם
80 - ישנן הבחינות הנקראות

81 - אמונה, יראה ואהבה, הכל לפי ערך בחינת מעלות העולמות
82 - זה על זה - לפי עליונות המדרגה של אותו עולם, כך עליונותן
83 - של הבחינות והמדות אמונה, יראה ואהבה שבאותו עולם, בדרך
84 - עלה ועלול, בנודע. - העולם העליון יותר משמש "עילה" וסיבה
85 - שממנו בא העולם התחתון יותר שהוא "עלול" ומסובב מהעולם
86 - העליון יותר.

ביאור על הנ"ל:

35 - רבנו הזקן מסביר בעצמו משמעותה העמוקה יותר של אגרת זו
36 - (סימן כ"ו): איתא בזהר הקדוש, דצדיקא דאתפטר - אשתכח
37 - בכלהו עלמין יתיר מבחייהו כו'. - כתוב בזהר הקדוש, צדיק
38 - שנפטר נמצא בכל
39 - העולמות יותר מאשר
40 - בחייו. וצריך להבין, תינח
41 - בעולמות עליונים
42 - אשתכח יתיר בעולמותו
43 - שמה, - מובן הדבר
44 - שבעולמות העליונים הוא
45 - נמצא אחרי הסתלקותו
46 - במדה מרובה יותר כאשר
47 - נשמתו עולה למעלה, אבל
48 - בעולם הזה איך אשתכח
49 - יתיר? - כיצד הוא נמצא
50 - שם במדה מרובה יותר? ויש
51 - לומר, על דרך פה
52 - שקבלתי על מאמר הנ"ל
53 - "שבק" - השאיר, חיים
54 - לכל חי, - שבשעת הסתלקותו של צדיק אומרים שהוא השאיר

55 - חיים לכל החיים, וכנזכר לעיל, שבפשוטות הלשון קשה, אם הכוונה
56 - היא רק לומר שהוא עזב את העולם ואחרים נשארו בחיים, הרי
57 - שלא השאיר את חייו הוא, לא מחייו הם חיים, אלא, לפי ההסבר
58 - שקיבל רבנו הזקן הכוונה היא אכן שהוא השאיר מחייו הוא - לכל
59 - החיים, בנודע - כידיד, שחיי הצדיק אינם חיים בשרים²⁴ כי
60 -

אגרת הקדש

ביאור על הנ"ל:

איתא בזה"ק דצדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחייהו כו' וצריך להבין תינח בעולמות עליונים אשתכח יתיר בעולמות שמה אבל בעוה"ז איך אשתכח יתיר. וי"ל ע"ד מה שקבלתי על מאמר חז"ל דשבק חיים לכל חי כנודע שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה כי באמונה כתיב וצדיק באמונתו יחיה וכיראה כתיב ויראת ה' לחיים ובאהבה כתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים וחסד הוא אהבה ושלשה מדות אלו הם בכל עולם ועולם עד רום המעלות הכל לפי ערך בחי' מעלות העולמות וע"ז בדרך עילה ועלול כנודע.

55 - לבל חי, - שבשעת הסתלקותו של צדיק אומרים שהוא השאיר
56 - חיים לכל החיים, וכנזכר לעיל, שבפשוטות הלשון קשה, אם הכוונה
57 - היא רק לומר שהוא עזב את העולם ואחרים נשארו בחיים, הרי
58 - שלא השאיר את חייו הוא, לא מחייו הם חיים, אלא, לפי ההסבר
59 - שקיבל רבנו הזקן הכוונה היא אכן שהוא השאיר מחייו הוא - לכל
60 - החיים, בנודע - כידיד, שחיי הצדיק אינם חיים בשרים²⁴ כי

22. ע"ד ל' הכתוב - ישע"י לה, ח. 23. ח"ג עא, ב. 24. "כנראה צ"ל "בשריים" (ב' יודין), כמו "רוחניים", שבהמשכו" (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקוטי שיחות חכ"ב ע' 138 הערה 8 בשולי הגליון). 25. משלי כא, כא.

שבת קודש ט"ו מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 292, והנה בחיות הצדיק... עד עמ' קמז, תאמין.

אגרת הקדש

והנה בחיות הצדיק חי על פני

הארמה היו שלשה מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם בבחי' מקום גשמי שהיא בחי' נפש הקשורה בגופו וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות אלו וזיון המאיר חוץ לכלי זה ע"י דבוריו ומחשבותיו הקדושים. ולכן ארו"ל שאין אדם עומד על דעת רבו וכו' אבל לאחר פטירתו לפי שמתפרדים בחי' הנפש שנשארה בקבר מבחי' הרוח שבג"ע שהן שלש מדות הללו לפיכך יכול כל הקרוב אליו לקבל חלק מבחי' רוחו שבג"ע הואיל ואינה בתוך כלי ולא בבחי' מקום גשמי כנודע מארו"ל על יעקב אבינו ע"ה שנכנס עמו ג"ע וכ"כ בספר עשרה מאמרות שאויר ג"ע מתפשט סביב כל אדם ונרשמים באויר זה כל מחשבותיו ודבוריו הטובים בתורה ועבודת ה' (וכן להיפך ח"ו נרשמים באויר המתפשט מניהם סביב כל אדם) הלכך נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם מבחי' רוח רבם העצמיית שהם אמונתו ויראתו ואהבתו אשר עבד בהם את ה' ולא זיווים בלבד המאיר חוץ לכלי לפי שבחי' רוחו העצמית מתעלה בעילוי אחר עילוי להכלל בבחי' נשמתו שבג"ע העליון שבעולמות העליונים ונודע שכל דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו ומדרגתו הראשונה גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה ובחי' זו הראשונה שנשארה למטה בגן עדן התחתון במקומו ומדרגתו הראשונה היא המתפשטת בתלמידיו כל אחד כפי בחי' התקשרותו וקריבתו אליו בחייו ובמותו באהבה רבה כי המשכת כל רוחניות אינה אלא ע"י אהבה

והנה, בחיות הצדיק חי על פני האדמה, – בעולם הזה, היו שלשה מדות אלו – אמונה, יראה ואהבה, בתוך כלי ולבוש שלהם בבחינת מקום גשמי, שהיא בחינת נפש הקשורה בגופו, וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות אלו וזיון, המאיר חוץ לכלי זה –

מחוץ לכלי האמור, על ידי

דבוריו ומחשבותיו

הקדושים, – אותיות

הדיבור והמחשבה מגלות

הרי הארה בלבד. ולכן

אמר ר"ל²⁶ שאין אדם

עומד על דעת רבו וכו'.

– עד ארבעים שנה. אבל

לאחר פטירתו, – של

הצדיק, לפי שמתפרדים

בחינת הנפש שנשארה

בקבר מבחינת הרוח

ש–אחרי ההסתלקות היא

בגן עדן, שהן שלש מדות

הללו, – אמונה, יראה

ואהבה, הרי שאין שלש

מדות אלו מוגבלות יותר

בלבוש ובכלי שלהן שבגוף,

אלא הן בגן עדן שהוא מקום

רוחני ואוירו מתפשט בעולם

מסביב לכל אדם, כפי

שיטביר להלן, לפיכך יכול

כל הקרוב אליו –

המקושר אל הצדיק, לקבל

חלק מבחינת רוחו שבגן

עדן, – חלק מעצם המדות

ולא הארה וזיו מחן בלבד,

הואיל ו–בחינת הרוח של

הצדיק, אינה בתוך כלי

ולא בבחינת מקום גשמי, – כי אם בגן עדן, שגם הוא, כפי שיטביר

להלן, בעולם זה, כנודע מאמר ר"ל²⁷ על יעקב אבינו עליו

השלוש שנכנס עמו גן עדן, – כשנכנס אל יצחק לקבל את

הברכות, הרי שגן עדן נמצא בעולם הזה, וכן כתב בספר עשרה

מאמרות²⁸ שאויר גן עדן מתפשט סביב כל אדם, ונרשמים

באויר זה – של גן עדן, כל מחשבותיו ודבוריו הטובים בתורה

ועבודת ה' (וכן להפך חס ושלום – כשאדם חושב ומדבר דברים

שבניגוד לתורה ועבודת ה', נרשמים באויר המתפשט מניהם

ישנה בחינת גן עדן התחתון, הרי בחינה זו שנשארה למטה בגן עדן,

במקומו ומדרגתו הראשונה, היא המתפשטת בתלמידיו, –

שכן, בחינה זו הרי נפרדה מרוחו העצמית של הרבי, וכל ענינה הוא

מה שהיא מתפשטת בתלמידים, כל אחד כפי בחינת התקשרותו

וקרבתו אליו – אל הצדיק, בחייו ובמותו, באהבה רבה, – כל

אחד לפי מדת חיותו מקושר לרבו באהבה רבה – באותה מדה הוא

מקבל מהתפשטות רוחו של הרבי, כי המשכת כל רוחניות אינה

אלא על ידי אהבה רבה, – וכשישנה האהבה רבה, נמשכות

26. עבודה זרה ה. ב. פרש"י עה"פ נצבים כט, ו. 27. ב"ר פס"ה, כ"ב. זח"ג פד, א. 28. מאמר חקו"ד ח"ב פי"ב. 29. פרס שער י"ד פרק א'.

ע"ח שער ל"ד פרק ג'. ובכ"מ.

1 המדות הרוחניות של אמונה, יראה ואהבה, כמו שכתוב בזהר
2 הקדוש³⁰ דרוח דרעותא דלכא אמשיר רוח מלעילא, – הרוח
3 של הרצון הפנימי של הלב ממשיך רוח מלמעלה, הרי שה"רעותא
4 דלכא" (הרצון הפנימי של הלב) והאהבה של התלמיד לרבו,
5 ממשיכים שיתפשט ממדותיו
6 של הרבי לתלמיד, רק אם
7 יבון לקראת אלהיו³¹ רבה כמ"ש בזה"ק דרוח דרעותא דלכא אמשיר רוח
8 בהכנה רבה ויגיעה³² מלעילא רק אם יבון לקראת אלהיו בהכנה רבה
9 עצומה, – לפי פירושו של 3 ויגיעה עצומה לקבל שלש מדות הללו כדרך שהורהו
10 חסיד קשיש, מובא ב"לקוטי 4 רבו וכמארו"ל יענת ומצאת תאמין.
11 הגהות" על "תניא", הכוונה
12 ב"הכנה רבה" היא – ההכנה של הנשמה ו"יגיעה עצומה" – יגיעת
13 הגוף, "יגיעת בשר", לקבל שלש מדות הללו, – אמונה, יראה
14 ואהבה, בדרך שהורהו רבו, ובמאמר רז"ל³³: ינעת ומצאת –
15 תאמין. בהתאם לפירושו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ³³ על "רק אם
16 יבון לקראת אלקיו בהכנה רבה ויגיעה עצומה כו" – הכוונה היא,
17 שהעבודה והיגיעה היא להכניס האמונה, היראה והאהבה בחיים
18 בשריים של קיום התורה והמצוות, וכפי שמובן ממה שהוא מסיים
19 שם, מסתבר (למרות שהדברים לא נאמרו במפורש) ש"יגעת
20 ומצאת תאמין" הכוונה היא שימצא הרבה יותר מאשר יגיעתו, ענין
21 של "מציאה". וכפי שאומר שם בפירוש, שעל ידי היגיעה מתהווה
22 התקשרות של גידולי הגידולין עם שרשם ומקורם שהוא "עצמות
23 רוחו של הרב המתעלה בעילוי אחר עילוי להיכלל בבחינת נשמתו
24 שבגן עדן העליון", הרי שלא זו בלבד שיש לתלמידים מרוחו

אגרת הקדש

25 שנשארה בגן עדן התחתון, אלא גם מרוחו העצמית הנכללת
26 בנשמה שבגן עדן העליון, הרי זו "מציאה" שלא בערך נעלה יותר
27 מאשר הקבלה הקודמת מהרוח שנשארה בגן עדן התחתון בלבד,
28 אלא, כפי שהוא מסיים שם, זה מאיר עליהם בבחינת "מקיף" בלבד,
29 אך מקיף זה מעניק כוח
30 בגידולי הגידולין שגם בהם
31 יהיה ענין הצמיחה עד אין
32 שיעור. באותו מאמר אומר
33 הרבי (אחרי שהוא מביא
34 חלק גדול מלשון אגרת
35 הקדש זו, ובשייכות למה
36 שהוא אומר על ההכנה הרבה והיגיעה העצומה לקבלת שלש
37 המדות, אמונה, יראה ואהבה) – שעל ידי עבודה ויגיעה בדרך
38 שהרבי לימד, הוא מוריד ומביא את החיים הרוחניים של הרבי
39 באמונה יראה ואהבה בחיים בשריים של כל עניני העבודה בלימוד
40 התורה וקיום המצוות בפועל ממש, על ידי כך נעשה ההתקשרות
41 של גידולי הגידולין (אודותם ידון להלן באגרת זו) עם שרשם
42 ומקורם, שהוא הרוח העצמית של הרב המתעלה בעילוי אחר עילוי
43 להיכלל בנשמתו שבגן עדן העליון שבעולמות העליונים, אלא שזה
44 מאיר עליהם בבחינת "מקיף", אך "מקיף" זה מעניק כוח בגידולי
45 הגידולין, שגם בהם יהיה כוח הצמיחה בתוספת ובריבוי עד אין
46 שיעור, כלומר (לפי המובא שם ב"קיצור") שהתלמידים שהם גידולי
47 גידולין של הצדיק, מתקשרים, על ידי עבודתם, ברוח ובנשמה של
48 הצדיק שבגן עדן העליון.

30. ראה זח"ב קסב, ב. ועוד. 31. ע"פ ל' הכתוב - עמוס ד, יב. 32. מגילה ו, ב. 33. ד"ה פזר נתן לאביונים, תרצ"ב.

אגרות קודש

ב"ה, י" מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...בפרט שעי"פ תורת הבעש"ט אודות השגחה פרטים על כל פרט ופרט מחיי האדם וביחוד בהנוגע לתורה ומצוות, הרי פשוט שכל אלו... ניתנו להם הכחות לתקן המצב כל אחד לפי ענינו, כי הרי אמרו"ל לפום גמלא שיחנא, וכבר ידועה הוראת נשיאנו הק' טובה פעולה אחת מאלף אנחות. ומי"ש שלא ישמעו ולא יעשו ע"פ ההוראה, הנה אין אתנו יודע בזה, וכמארו"ל הידוע אם לפניך גלוי וגוי (שבת נ"ה ע"א), שמוזה מוכח שקשה לבן אדם לדעת זה בבירור, ובפרט כשהמדובר בכאלו שבמדה גדולה או פחות גדולה נהנו ממאור שבתורה זוהי תורת החסידות הדרכותי ומנהגי...

ועי"פ כל הנ"ל מובן ששיפור המצב ותיקונו תלוי בעיקרו בהנמצאים על אתר וכל הגדול מחבירו, אם בחכמה או בשנים אחריותו וגם זכותו גדולים יותר, וכבר פסקו רז"ל שמצות הוכחה היא עד כדי כו' (ערכין ט"ז ב), ועדיין רחוקים הם המוכיחים מזה, וכבר האריכו רבותינו נשיאנו הק' נשיאי חב"ד ע"ד אופן ההוכחה, שגם זה יהי בדרכי נועם וכו', והאריכות בדבר הפשוט אך למותר...

בברכה לבשו"ט.

יום ראשון	ט חשון	ה'תש"ד
-----------	--------	--------

שיעורים. חומש: וירא, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: מט-נד.
תניא: והנה העליונים . . . כמה עו"ג.

בהיות אאמו"ר בן ד או ה שנים נכנס אל זקנו הצ"צ בש"ק פ' וירא והתחיל לבכות, באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה. ויענהו הצ"צ: אז א איד א צדיק, צו ניין און ניינציג יאָר איז מחליט אז ער דארף זיך מל זיין, איז ער ווערט אז דער אויבערשטער זאָל זיך באווייזען צו אים.

בהיות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בן ד' או ה' שנים, נכנס אל זקנו ה"צמח צדק" בשבת קדש פ' וירא והתחיל לבכות, באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה. ויענהו ה"צמח צדק": כִּשְׁיְהוּדֵי צָדִיק, בְּגִיל תַּשְׁעִים וְתַשְׁעִ שָׁנִים, מַחְלִיט שְׁעָלָיו לְמוֹל אֶת עַצְמוֹ, רְאוּי הוּא שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַתְגַּלָּה אֵלָיו.

יום שני	י חשון	ה'תש"ד
---------	--------	--------

שיעורים. חומש: וירא, שני עם פירש"י.
תהלים: נה-נט.
תניא: אבל במצאת . . . בע"ה וד"ל.

דער רבי (רבנו הזקן) פלעגט זאָגען אויף אצילות "אויבען". מען דערציילט אז אין כתב פלעגט ער פון התרגשות, מער ווי "אצי" ניט קענען אָנשרייבען.

הַרְבֵּי (רַבְּנּוּ הַזֶּקֶן) הָיָה מְכַנֶּה אֶת [עוֹלָם] הָאֲצִילוֹת ' – "לְמַעַלָּה". מְסַפְּרִים, שֶׁבְּכַתֵּב מִרְבִּי הַתְּרַגְּשׁוֹת, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר "אֲצִי", לֹא הָיָה מְסַגֵּל לְכַתּוֹב.

יום שלישי	יא חשון	ה'תש"ד
-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: וירא, שלישי עם פירש"י.
תהלים: ס-סח.
תניא: כז. אהוביי . . . קמו נס"ו.

ב'תורה אור' דבור המתחיל "פתח אליהו" (פ' וירא) בסעיף המתחיל "והנה הצמח צדק": "שְׂבַחֲנִית עֵינִים הִיא מְקוֹר בְּחִינַת כָּלִים", צָרִיךְ לְהִיּוֹת: "שֶׁהֵם בְּחִינַת עֵינִים וּמְקוֹר בְּחִינַת כָּלִים". שֶׁם דְּבוּר הַמַּתְחִיל "אֲרֻדָּה נָא" בְּסֻעִיף הַמַּתְחִיל "וְהִנֵּה בִּזְהָר": "דְּפֻרֹשׁ מְשׁוּטָטִים", צָרִיךְ לְהִיּוֹת "דְּפֻרֹשׁ מְשׁוּטָטוֹת".
לְדְבוּר הַמַּתְחִיל "פֶּתַח אֵלֵיהּ" יִשְׁנֵם הַגְּהוּת מֵאֲדָנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] שֶׁהַתְחִיל לְכַתֵּב בְּחֻרָף רנ"ב.

יום רביעי	יב חשון	ה'תש"ד
-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: וירא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: סו-סח.
תניא: וז"ש . . . קודם לברכה.

אחת מתורות הראשונות של רבינו הזקן – ונקראו אז בשם "ווערטער": שמע ישראל – א איד דערהערט – הוי' אלקינו – אז כחנו וחיותינו איז דאָס למעלה מן הטבע, און – הוי' אחד.

אחת מתורות הראשונות של רבינו הזקן – ונקראו אז בשם "ווערטער" [פתגמים]: שמע ישראל – יהודי "קולט" – הוי' אלקינו – שִׁכְחָנוּ וְחִיּוּתֵינוּ הֵם לְמַעַלָּה מִהַטָּבַע, וְאֲשֶׁר – "הוי' אחד".

ה'תש"ד

יג חשוון

יום חמישי

שיעורים. חומש: וירא, חמישי עם פירש"י.

תהלים: סט-עא.

תניא: איתא . . . 292 ועלול כנודע.

דער בעש"ט פלעגט לערנען מיט זיינע תלמידים א שיעור גמרא. דער אופן פון דעם לערנען איז געווען מיט גרויס חריפות און גאונות, און מ'האט געלערענט דעם רמב"ם אלפס רא"ש און אנדערע מפרשים פון די ראשונים וועלכע זיינען שייך געווען צו דער גמרא וואס מ'האט געלערענט. דער בעש"ט פלעגט אפטייטשען די ווערטער אין אידיש. אז מ'האט געלערענט ערכין און געקומען צום מארז"ל (טו ב) לשון תליתאי קטיל תליתאי, האט דער בעש"ט דאס אויסגעטייטשט: לשון הרע הרג'ט אלע דריי: דעם אויסטראכטער דעם דערציילער און דעם צוהערער, נאר דאס איז אין לבושים רוחנים, וואס דאס איז שווערער, ווי רציחה אין גשמיות.

הפעל שם טוב נהג ללמד עם תלמידיו שיעור בגמרא. אפן הלמוד היה בחריפות וגאונות גדולה, ולמדו את הרמב"ם, אלפס, רא"ש ושאר מפרשים מהראשונים שהיו שיכים לגמרא הנלמדת. הפעל שם טוב תרגם את המלים לאידיש. בשלמדו [מסכת] ערכין והגיעו למאמר רבותינו זכרונם לברכה (טו, ב): "לשון תליתאי קטיל תליתאי", פרושו הפעל שם טוב: "לשון הרע קוטלת את כל השלשה: הממציא, המספר והשומע [וזה דעת רבינו גרשום שם. עיין לקוטי שיחות ח"ה, עמ' 44 הע' 74] אף זהו בלבושים רוחניים, שזה חמור יותר מרציחה בגשמיות".

ה'תש"ד

יד חשוון

יום שישי

שיעורים. חומש: וירא, ששי עם פירש"י.

תהלים: עב-עו.

תניא: והנה בהיות . . . קמו תאמין.

"מה' מצדדי גבר כוננו", לכול אחד מישראל יש לו תעודה רוחנית בחיים, והוא: להתעסק בעבודת הבנין לעשות דירה לו יתברך. וכל אחד באשר הוא ובכל מקום שהוא, צריך להתעניין בכל מאמצי כחו לחפש בחפש מחפש למצא איזה פרנסה רוחנית כמו שהוא מחפש אחר פרנסה גשמית. והוא לפי שדרךכו - של הקדוש ברוך הוא - יחפץ, כדכתיב באברהם "כי ידעתיו גוי' ושמרו דרך ה'", כי יש שני דרכים: דרך הטבע ושלמעלה מן הטבע, העולם בראו הקדוש ברוך הוא להיות נראה כמו שהוא בדרך הטבע - בעיני בשר - והוא דרך אלקים. תורה ומצוות הם דרך הוי', והוא המשכה שלמעלה מן הטבע בטבע, אשר בגלל זאת הנה הקדוש ברוך הוא משפיע לישראל למעלה מן הטבע בטבע.

ה'תש"ד

טו חשוון

שבת

הפטורה: ואשה - בנה ותצא.

שיעורים. חומש: וירא, שביעי עם פירש"י.

תהלים: עז-עח.

תניא: והנה יש . . . כוכבים.

די נשמה ווארט אויבען אויף דעם זמן, ווען זי וועט זוכה זיין אראפגען אין א גוף, ווייל די נשמה פילט, וואס זי קען אויפטאן זייענדיק דא למטה. זי קען קומען צו דעם להתענג על הוי'. איז אויף ווען לייגט מען עס אפ?

הנשמה מצפה למעלה לזמן בו תזכה לרדת לגוף, כי הנשמה חשה מה היא מסגלת לפעל בהיותה כאן למטה. היא מסגלת להגיע ל"להתענג על הוי'". אם כן, למתי דוחים זאת?

טריפה יכולה לחיות?

יום ראשון ט' חשוון ה'תשע"א

(ש"ת ח"א סי' צ"ו), שטריפה זו מחמת 'יתר כנטול' יכולה לחיות יותר משנים עשר חודש, כי "כל יתר כנטול דמיו" ולא כנטול ממונ.

לפי זה, מובן מדוע אין הגמרא לומדת דין זה מהפסוק "יעמד חי", שהרי גיל השעיר המשתלח הוא מעל שנים עשר חודש, כך שאינו בחזקת טריפה. גם טריפה מחמת 'יתר כנטול' אין לפסול מלימוד זה שהרי הוא חי מעל שנים עשר חודש, והרי הוא בבחינת "יעמד חי". ואם כך, לימוד הגמרא פוסל רק טריפה שמחמת 'יתר כנטול', כי היות ואינו ראוי להקרבה הוא נפסל גם מלהישלח לעזאזל כי "אין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לה".

ואילו הרמב"ם בהלכה שלפנינו אינו עוסק בטריפה מחמת 'יתר כנטול'. כי זאת למדנו כבר מדבריו הקודמים (בהלכה י"ד), "שני שעירי יום הכיפורים מצותן שיהיו שוין במראה וכו'", וכאשר שעיר אחד יש לו איבר כפול אין שוויון בין השעירים! ולכן הביא את הלימוד מ"יעמד חי", כדי לפסול גם אם נטרף השעיר לאחר ההגדלה.

(חידושי רעק"א, חולין יא, ב)

הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ה הלכה יח: היה (השעיר המשתלח) מְרֵפָה - פְּסוּל; שְׁנֵאמַר: יַעֲמַד חַי.

הסיבה לכך, כי טריפה אינה חיה שנים עשר חודש (הל' שחיטה פ"א ה"א), ולכן אינה נחשבת 'חי'.

בגמרא (חולין יא, ב) מובא הסבר אחר לדין זה - ששעיר המשתלח טריפה, פסול: הגורל שהוטל על שני השעירים, קובע את השעיר שיישלח לעזאזל רק אם הוא ראוי להקריבו לה', וטריפה הרי פסולה לקרבן.

ואכן, לפי הסבר זה אין לפסול את השעיר אלא אם הוא נטרף קודם ההגדלה, אך אם הלימוד הוא מהפסוק "יעמד חי", יש לפסולו גם אם ייטרף לאחר ההגדלה, ואם כך נשאלת השאלה: מדוע אין הגמרא לומדת הלכה זו מן הפסוק "יעמד חי" (משנה למלך)?

מיישב זאת הגר"ע איגר על יסוד חידוש הרשב"א בדיני טריפה:

ההלכה קובעת (הל' שחיטה פ"ו ה"ב) "כל יתר כנטול דמיו" ; אבר בבהמה שאילו היה חסר (נטול), היתה הבהמה נטרפת - גם אם נבראה בכפל איברים מאותו איבר ('יתר'), היא טריפה. ואף שטריפה אינה חיה שנים עשר חודש, כתב הרשב"א

האם אפשר למכור קרבן?

יום שני י' חשוון ה'תשע"א

רש"י (ד"ה המוכר, פסחים פט, ב) "המוכר עולתו להתכפר בה אחר לא עשה כלום, שאין העולה קריבה אלא לשם הבעלים הראשונים". והנה, כתב הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין פ"ו ה"ד) שאם התערבו כמה קרבנות, "הרי אלו לא יקרבו עד שיתן האחד חלקו לחבירו", כי כל אחד מבעלי הקרבנות צריך לסמוך על ראש הקרבן שלו.

והקשה הגרע"א (משניות זכחים אות נ"ד): אם הבעלים אינם יכולים למכור את קרבנם, איך כל אחד יתן חלק בשלו לחבירו? אך לפי הסברו של ה'קצות', הדבר מובן: משמעות הגמרא (זכחים ו, א) היא שסמיכת הקרבן יכולה להיעשות על ידי מי שבשר הקרבן שייך לו, אף שאין הקרבן מתייחס אליו וכל אחד נותן לחברו את חלק הבשר שיש לו, והרי לענין זה קדשים קלים הם ממון בעלים (חזון יחזקאל, תוספתא, פסחים פ"ו ה"ז).

הלכות מעילה פרק ד, הלכה ח: הַמוֹכֵר עוֹלָתוֹ וְשִׁלְמוֹ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם.

והקשה ה'משנה למלך':

בהלכות נזקי ממון (פ"ח ה"ב) כתב הרמב"ם "שלמים שהזיקו גובה מבשרם... וכן תודה שהזיקה גובה מבשרה", כדעת ר' יוסי הגלילי ש"קדשים קלים ממון בעלים הוא" (ב"ק יב, ב. ותוס' ד"ה אמר שם יג, ב). ואם ממון בעלים הוא מדוע אינו יכול למכור את שלמיו?

ומבאר ה'קצות החושן' (סי' ת"ו ס"ק א):

קדשים קלים הם ממון בעלים רק לענין זה שהבעלים יוכלו למכור את הבשר בחיים והקונה יוכל לאכלו. ומה שכתב הרמב"ם כאן שהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום, כוונתו שמקריבים אותו על שם בעליו הראשונים ולא על שם הקונה, כי אין הזבח נזבח אלא על שם הבעלים שהקדישו אותו, כדברי

שליחות לדבר עבירה במעילה

יום שלישי י"א חשוון ה'תשע"א

עבירה אין השליחות בטלה, והכלל ש'אין שליח לדבר עבירה' נאמר רק לגבי התייחסות המעשה למשלח, שאין המשלח נענש על מעשה השליח (בשונה משליחות לדבר מצוה שעשיית המצוה מתייחסת למשלח).

אך ה'נודע ביהודה' האריך להוכיח כי בשליחות לדבר עבירה אף המעשה בטל, ואחת הראיות היא מדברי הרמב"ם כאן: "ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה", ותמחו רבים: הלא בגמרא מבואר כי בשלושה מקומות

הלכות מעילה פרק ז, הלכה ב: וּבְכָל הַתּוֹרָה כְּלָהּ אֵין שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבֵרָה, אֲלָא בְּמַעֲלָה לְבִדָּה.

מעשה באדם ששלח שליח לגרש את אשתו בעל כורחה ופסק ה'נודע ביהודה' (אבהע"ז קמא סי' עה) כי אינה מגורשת, ואף שמן הדין האיש יכול לגרש את אשתו בעל כורחה, כיון שעובר על 'חרם דרבנן גרשום' הרי זה איסור, והשליחות בטלה כי 'אין שליח לדבר עבירה'.

כמה מגאונים דורו נחלקו עליו ואמרו כי בשליחות לדבר

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ סה

- השור שחוט והפקדון נלקח. ונמצא כי החידוש שיש שליח לדבר עבירה באלו, הוא רק לגבי התייחסות המעשה למשלח ולא לגבי קיום המעשה. אך במעילה הנידון הוא גם לגבי תוקף המעשה, שהרי אם המעשה בטל אין ההקדש יוצא לחולין והנהנה ממנו אחר כך חוזר ומועל. וזו כוונת הרמב"ם שרק לגבי מעילה יש שליחות לדבר עבירה – לגבי קיום המעשה.

יש שליח לדבר עבירה – מעילה, טביחה ושליחות יד בפיקדון, וכן פסק הרמב"ם עצמו (הל' גניבה פ"ב ה"י)!

אלא מכאן שבשאר איסורי התורה לא זו בלבד שמעשה השליח אינו מתייחס למשלח, אלא אף המעשה בטל, ולגבי טביחה ושליחות יד אין הנדון כלל לגבי קיום המעשה, כי אפילו אם נאמר שאין שליח לדבר עבירה הרי הפעולה נעשתה

יום רביעי י"ב חשון ה'תשע"א

מצוות אכילת הפסח

המצוות' (שם) מפורש שאכילת קדשים היא מצוה נפרדת, ואינה חלק ממעשה הקרבן?
ביאור העניין:

לא הרי אכילת קדשים כאכילת הפסח - באכילת קדשים המצוה היא כללית ואחידה בכל הקרבנות, ואילו באכילת הפסח קבעה התורה גדרים וסייגים, וכפי שכתב הרמב"ם: "ציוונו לאכול בשר הפסח בליל חמישה עשר בניסן בתנאיו הנזכרים, והוא שיהיה צלי, ושיאכל בבית אחד, ושיאכל על מצות ומרורים (סהמ"צ עשה נ"ו).

ויתירה מזו, גם זמנו אינו חופף לזמן שחיטתו - השחיטה ביום הארבעה עשר והאכילה בליל חמישה עשר. בכך נקבעו שחיטת הפסח ואכילתו בתכנים וגדרים שונים, ומסיבה זו נמנו כשתי מצוות נפרדות.

(לקוטי שיחות סו, עמ' 102)

הלכות קרבן פסח (בהקדמה): **יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ עֲשָׂרָה מִצְוֹת... א) לִשְׁחַט אֶת הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ... ה) לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַל מִצָּה וּמְרוֹר בְּלִיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר.**

יש מקשים: מה נשתנה קרבן פסח משאר קרבנות, שאין בהם מצוה מיוחדת באכילתם, אלא היא נכללת במצוה הכללית של אכילת קדשים ("שצויה הכהנים לאכול בשר קדשים" - ספהמ"צ עשה פט), ואילו בקרבן פסח מונה הרמב"ם את אכילתו כמצוה בפני עצמה, ולא כחלק ממצוות אכילת קדשים (מעין החכמה ג, א)? ה'בית הלוי' (ח"א סי' ב, ז) חידש וחילק כך: בכל הקרבנות מצות האכילה אינה מוטלת על אדם מסוים ('גברא'), אלא המצוה היא שהקרבן יאכל ('חפצא'), ולכן אין כאן מצוה נפרדת על האכילה, אלא היא חלק מפרטי הקרבת הקרבן. מה שאין כן אכילת הפסח היא מצוה החלה על האדם ואינה חלק מעשיית הקרבן, ולכן נמנו השחיטה והאכילה לשתי מצוות. אלא שהדברים צריכים עיון: הרי מדברי הרמב"ם בספר

יום חמישי י"ג חשון ה'תשע"א

מדוע הכבש הפסול אינו מתבטל?

להוריד מהמיעוט את החיסרון שבו (האיסור) והוא נהפך להיתר, אך מצה שנאפתה שלא לשם מצות מצוה שנתערבה ברוב מצות שנאפו לשמן לא תהפך למצה כשרה, כי הביטול אינו מחיל על המיעוט מעלה שאין בו.

והוא הדין כאן: מאחר והקרבן פסול לא נעשה בו כל הכשר להתירו באכילה כשאר קדשים, שהרי השחיטה והזריקה אינן מועילות בו להתירו באכילה, וביטול ברוב אינו מחיל על המיעוט את מעלת הרוב שהוכשר בשחיטה וזריקה (עונג יו"ט סי' ד).

ויש מתרצים עוד: בנידון זה אין כלל רוב של היתר כי כל קרבן מותר רק לבעליו והאחרים אסורים עליו בלאו הכי כי הפסח אינו נאכל אלא למנוייו, ואם הקרבן שלו הוא הפסול, אין כנגדו רוב היתר ועל כן "כולם יצאו לבית השריפה" (תורת חסד אור"ח סי' מז).

הלכות קרבן פסח פרק ג, הלכה ט: **חֲמִשָּׁה שְׁנֵתֶּיכֶם עֹזֹרוֹת פִּסְחֵיכֶם וְנִמְצְאוּ יָבֵלֶת בְּעֹר אַחֵר מִקֵּן - כָּלֶם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה.**

ויש להקשות: מדיון תורה איסור שנתערב ברוב היתר בטל, ומדוע לא יתבטל הקרבן הפסול ברוב הכשרים ויאוכלו כולם? יש מתרצים כי הדבר דומה ל'חתיכה הראויה להתכבד' שאינה בטילה מפני חשיבותה (ש"ע יו"ד סי' קא, ס"א). אמנם הפוסקים נחלקו בדינו של כבש שלם: יש אומרים כי אינו נחשב לחתיכה הראויה להתכבד כי אין הדרך להגיש כבש שלם, ויש אומרים שאין חסרון בחשיבותו מאחר ואינו מחוסר אלא חיתוך (שם ס"ג). וכתב ה'חות דעת' (שם סק"ה) כי מכאן יש להוכיח כדעה השניה ולכן הקרבן הפסול אינו בטל ברוב מטעם 'חתיכה הראויה להתכבד' אף שהוא שלם.

ויש מתרצים באופן אחר: דין ביטול מועיל להוריד חסרון אך לא להוסיף מעלה, ולכן, באיסור שנתערב בהיתר הרוב מועיל

יום שישי י"ד חשון ה'תשע"א

נבנה המקדש בין פסח ראשון ושני

הבחירה, יחיד עושה פסח שני ואין ציבור עושין פסח שני. רבי יודא אומר ציבור עושה פסח שני.

ויש לעיין מה דעת הבבלי והרמב"ם בשאלה זו?
והנה, מלשון הגמרא (פסחים סו, ב) "איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחה לפסח שני", וכן מלשון הרמב"ם "יחידים נדחים

הלכות קרבן פסח, פרק ז הלכה א: **הָיוּ מִמָּאִי מֵת בְּפֶסַח רִאשׁוֹן: אִם הָיוּ מְעוֹט הִקְהֵל - הָרִי אֵלָיו נִדְחִין לְפֶסַח שְׁנִי בְּשָׂאֵר הַמִּמָּאִים; אֲבָל אִם הָיוּ רֹב הִקְהֵל מִמָּאִי מֵת... אֵינָן נִדְחִין, אֲלָא יִקְרְבוּ בְּלֵן הַפֶּסַח בְּמִמָּהָה.**

אמרו בירושלמי (פסחים פ"ט ה"א): "ניתן לישראל לבנות בית

מפסח ראשון (מהתורה), אלא בגלל שבפועל לא יכלו לעשותו. וכן נקט בשיטת הרמב"ם בשו"ת 'יוסף אומץ' (סי' י) ומסיים: ובפרט באונס, "אנוס על פי הדבור שאין לנו מקדש ולא מזבח ולא כהן להקריב קרבנות חובותינו, הא ודאי אין לך אונס גדול מזה, ואם כן איפה למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה' במועדו בשני".

(לקוטי שיחות י"ב, עמ' 218)

ואין הצבור נדחה, עולה שהדיוק הוא ש"אין צבור נדחה" לפסח שני ולא שאינו עושה פסח שני. כלומר, שאין הכוונה שהתורה לא נתנה לצבור פסח שני, אלא זהו דין בפסח ראשון, שאין צבור נדחה מפסח ראשון לפסח שני. ועל פי זה יש לומר שלדעת הבבלי והרמב"ם אם ייבנה המקדש בין פסח ראשון לשני, יהיו הצבור חייבים לעשות פסח שני, כי הסיבה לכך שלא עשו פסח ראשון לא היתה מפני שנדחו

שבת קודש ט"ו חשון ה'תשע"א

לאו שאין בו מעשה

שהאיסור אינו בעצם השחיטה אלא בכך שהחמץ קיים אצלו, ובזה אינו עושה מעשה. לכן יש לומר כי טעמו של הרמב"ם כאן הוא כי מאחר שלחגיגה יש תשלומין כל שבעה (להלן ה"ז), הרי כאשר נכנס לעזרה ביום הראשון לא עבר על הלאו, ורק כאשר עברו כל ימי החג ולא הביא קרבן עובר, ואז אינו עושה כל מעשה. ולגבי הראיה מפיגול יש לדחות שהאיסור נאמר על הפיגול ולא על השחיטה, והעובדה שהאיסור הוא בעת השחיטה אינה גורמת שהשחיטה תחשב כחלק מהאיסור. ואילו בפסח נאמר "לא תשחט על חמץ" והאיסור הוא בשחיטה, ואף שעצם השחיטה היא מצוה והאיסור הוא הימצאות החמץ, הדבר הופך את השחיטה עצמה למעשה אסור (ארצות החיים שם).

הלכות חגיגה פרק א, הלכה א: ומי ששכח לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה... אינו לוקה על לאו זה, שחרי לא עשה מעשה. למרות שהאיסור הוא להיכנס לעזרה ללא קרבן והכניסה לעזרה היא מעשה, אין לוקים על כך כי האיסור אינו בעצם הכניסה אלא באי-הבאת הקרבן וזה אינו מעשה (שאג"א סי' לב). וכן המפגל בקדשים אינו לוקה כי אין בכך מעשה, ואף שהאיסור הוא מחשבת הפיגול בעת השחיטה והשחיטה היא מעשה, מאחר והאיסור אינו בעצם השחיטה אלא מחשבת הפיגול אין בו מעשה (ארצות החיים סי' ח סק"ב). מאידך יש הוכחה להיפך, שאף כאשר האיסור אינו בעצם המעשה כיון שעבר עליו במעשה לוקה: כתב הרמב"ם (הל' ק"פ פ"א ה"ה) שהשוחט את הפסח בעור החמץ קיים לוקה, וזאת אף

אגרות קודש

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה צבי הירש שי

שלום וברכה!

לפלא שמזמן נסעו אין ממנו כל ידיעות, אף שהתחיל הענין דויעקב הלך לדרכו שלקח עמו כל הענינים דחדש תשרי, חדש השביעי המושבע בכל טוב, ומשפיע טוב זה על הענינים דשאר חדשי השנה, הבטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה, וכן ישלח קטע העתונים מזה שנדפס בהם דברי התעוררות וכו'.

מוסג"פ קטע מעתון מארגן זשורנאל ע"ד הספרים שנתחלקו למקומות שונים מספרי שארית הפליטה, ומטובו להתענין בזה, וע"ד שעשו איזה מאנ"ש שי במקומות אחרים, אשר באו בדברים ע"פ רוב באופן בלתי רשמי להחליף הספרים שאינם מצוים שישנם באוסף ספרים זה, ופשיטא שאין לומדים בהם במדינות כאלו כמו אויסטראליא בראזיל וכו', על ספרי קה"ת, ולשלח הספרים להספרי דכאן, שמשמשת תועלת לרבים. והתועלת בכ"ז כפולה, שספרי יקרי המציאות לא יהיו מונחים בקרן זוית כדבר שאין לו הופכים, ועוד זאת שתהי' האפשרויות במקומות אלו לראות בספרי קה"ת של חסידות וכיו"ב או עכ"פ סידורים וכו', שבל ימלט שלא יתוסף עי"ז מתפלל או עכ"פ קורא ומתענין, ואל בינתו אשען איך להביא הענין לידי פועל, וד"ל. מובן שהוצאות המשלוח והאריזה וכו' בצירוף תודה רבה יסלקו מכאן.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ט"ט"ו מרחשון ה'תשע"א

יום ראשון ט' מרחשון ה'תשע"א

הלכות עבודת יום הכפורים

פרק רביעי

א. סדר כל המעשים שבידם זה כף הוא: פחצות הלילה
מפסיסין לתרומת הדשן². ומסדרין את המערכה, ומדשנין
את המזבח, כדרך שעושין בכל יום על הסדר שבארנו, עד
שיגיעו לשחיטת התמיד. כשיגיעו לשחט את התמיד,
פורסין סדין של בוץ³ בין כהן גדול ובין העם. ולמה של
בוץ? כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ. ופושט בגדי
חל, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט
בתמיד רב שנים, ומניח אחר לגמר השחיטה, ומקבל הדם
וזורקו על המזבח כמזנותו. ואחר כך נכנס להיכל ומקטיר
קטרת של שחר ומטיב את הנרות. ומקטיר איברי התמיד
והחבתין והנסכים, ככל סדר התמיד של כל יום שבארנו.
ואחר התמיד מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום.
ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל,
ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל פרו.
ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו לדרום ופניו
למערב, והכהן עומד במזרח ופניו למערב. וסומך שתי ידיו
על ראש הפר ומתודה. וכך היה אומר: אָנָּה הָשֵׁם, חֲטָאִיתִי
עוֹיִתִי פִּשְׁעוֹתַי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי. אָנָּה הָשֵׁם, כִּפֹּר נָא לַחֲטָאִים
וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שְׁחָטָתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי לִפְנֵיךָ אֲנִי
וּבִיתִי. כְּפָתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לֵאמֹר: כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר
עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. וְאַחֲרֵי
כֵן מִגְרִיל עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים, וְקוֹשֵׁר לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית
בְּרֹאשׁ הַמִּשְׁתַּלַּח וּמַעֲמִידוֹ כִּנְגֵד בֵּית שְׁלֹחֹו, וְלִנְשָׁחֻט כִּנְגֵד
בֵּית שְׁחִיטָתוֹ. וְבָא לוֹ אֶצֶל פְּרוֹ שְׁנִיָּה, וְסוּמָךְ שְׁתֵּי יָדָיו עַל

ראשו ומתודה וידי שני. וכך הוא אומר: אָנָּה הָשֵׁם, חֲטָאִיתִי
עוֹיִתִי פִּשְׁעוֹתַי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי וּבְנֵי אֶהְרֹן עִם קְדוֹשֵׁיךָ. אָנָּה
הָשֵׁם, כִּפֹּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שְׁחָטָתִי
וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי וּבְנֵי אֶהְרֹן עִם קְדוֹשֵׁיךָ.
כְּפָתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יִגְוֹמֵר. וְאַחֲרֵי כֵן
שׁוֹחֵט אֶת הַפָּר וּמִקְבֵּל אֶת דָּמוֹ, וְנוֹתְנוֹ לְמִי שֶׁהוּא מְנַדְנֹד
שְׁלֹא יִקְרָשׁ⁴, [ומניחה] על הרֹכֶז⁵ הרביעי של היכל
מבחוץ⁶. ונוטל את המחתה וחותה בה אש מעל המזבח מן
הסמיוך למערב, שגאמר: מַעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה', וְיִוָּרֵד
וּמְנִיחָה עַל הָרֹכֶז שֶׁבְּעֻזָּה. וּמוֹצִיאִין לוֹ אֶת הַכֶּף וּבָלִי מֵלֹא
קִטְרֵת דִּקְהָ מִן הַדִּקְהָ⁷, וְחוֹפֵן מִמֶּנָּה מֵלֹא חֲפָנָיו, לֹא
מִחוֹקוֹת⁸ וְלֹא גְדוּשׁוֹת⁹, אֲלֹא טְפוֹפוֹת¹⁰, הַגְּדוֹל לְפִי גְדָלוֹ
וְהַקָּטָן לְפִי קִטְנוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַכֶּף. כִּכָּר בְּאֶרְצוֹ, שֶׁהוֹלָכָה
בְּשִׂמְאֵל פּוֹסְלֵת בְּדָם הַקָּדָשִׁים וּבְשֶׁאֵר הָעֲבוֹדוֹת, וּלְפִיכָף
הִיָּה מִן הַדִּין שִׁילִיף הַמִּחְתָּה בְּשִׂמְאָלוֹ וְכֵף הַקִּטְרֵת בִּימִינוֹ;
אֲבָל מִפְּנֵי כִּכָּר הַמִּחְתָּה, וְעוֹד שֶׁהִיא חֲמָה, אֵינּוּ יָכוֹל
לְסַבְּלָה בְּשִׂמְאָלוֹ עַד הָאָרוֹן, לְפִיכָף נוֹטֵל הַמִּחְתָּה בִּימִינוֹ
וְכֵף הַקִּטְרֵת בְּשִׂמְאָלוֹ¹¹, וּמֵהֶלֶךְ בַּהֵיכָל עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ
לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. מֵצֵא הַפָּרֶכֶת פְּרוּפָה¹². נִכְנָס לְקֹדֶשׁ
הַקָּדָשִׁים עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לְאָרוֹן. הִגִּיעַ לְאָרוֹן, נוֹתֵן הַמִּחְתָּה
בֵּין שְׁנֵי הַבָּדִים. וּבִבֵּית שְׁנִי, שְׁלֹא הִיָּה אָרוֹן, הִיָּה מְנִיחָה
עַל אֶבֶן הַשֹּׁהַמִּי¹³. וְאוֹחֵז שְׁפֹת הַכֶּף בְּרָאשֵׁי אֲצִבְעוֹתָיו אוֹ
בְּשִׁנָּיו, וּמַעֲרָה הַקִּטְרֵת בְּגוֹדְלוֹ לְתוֹךְ חֲפָנָיו עַד שֶׁמְחַזְרָה
לְמִלּוֹא חֲפָנָיו כְּשֶׁהִיָּתָה. וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָה קָשָׁה שֶׁבִּמְקַדָּשׁ.
וְצוּבָר¹⁴ אֶת הַקִּטְרֵת עַל גְּבִי הַגָּחֲלִים בְּיָדוֹ לְפָנִים בְּמִחְתָּה,
כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה הַקִּטְרֵת קְרוּבָה לְאָרוֹן וְיִחְזָקָה מִפְּנֵיו, שְׁלֹא
יִכָּה. וּמִמְתִּין שָׁם עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא הַבֵּית עֶשֶׂן וְיוֹצֵא. וְהוּא
מֵהֶלֶךְ אַחֲרָיוֹת מַעֲט מַעֲט, פָּנָיו לְקֹדֶשׁ וְאַחֲרָיו לְהֵיכָל, עַד
שֶׁיֵּצֵא מִן הַפָּרֶכֶת. וּמִתְפַּלֵּל שָׁם בַּהֵיכָל אַחֵר שֶׁיֵּצֵא תְּפִלָּה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מטילים גורל. (2) אחר חצות הלילה מוריד כהן קצת מן הדשן שעל המזבח ומניחו לא רחוק מן המזבח וזה נקרא תרומת הדשן. מדברי רבינו יוצא, שתרומת הדשן ביום הכיפורים כשרה ככהן הדיוט (=לא כהן גדול) ומה שכתב למעלה בפרק א הלכה ב "הכל עשוי ככהן גדול" זה בעבודת היום בלבד, אבל לא בתרומת הדשן הנעשית בלילה (רמב"ן במלחמות בתחילת מסכת יומא ראה בעל המאור שם). (3) של פשתן, משנה שם. "ולמה של בוץ? כדי שיכיר, שעבודת היום בבגדי בוץ" (גמרא שם לא:). (4) בזמן שהוא מקטיר את הקטורת בקודש הקדשים, שהרי הקטרה זו מקומה בין שחיטת הפר ובין הזיית דמו. (5) שורת מרצפות (בלטות). (6) בזמן שכהן גדול מקטיר הקטורת אסור לכל אדם להכנס להיכל. (7) בערב יום הכיפורים כותשים שנית את הקטורת הדקה העומדת להקטרה למחרת (כריתות ו:). (8) ראשי אצבעות היד נוגעות בכף היד. (9) בין האצבעות וכף היד מפסיקה כמות ניכרת של קטרת. (10) האצבעות מרוחקות קצת מכף היד, כאילו צפות, (רש"י שם מח.), בערוך פירש: מידה נכונה ומדוייקת. וכדבריו משמע במנחות ז. שאמרו "בביסה טפופה" ושם קשה לפרש כרש"י. (11) ואף על פי שהולכת דם בשמאל פוסלת מן התורה (שהרי רק בהולכת איברים לכבש אמר אביי בזבחים כד: ששמאל אינה פוסלת מן התורה), הולכת הקטורת בשמאל פסולה רק מדרבנן וביום הכיפורים לא גזרו, מפני חולשתו של כהן גדול (כסף משנה). (12) מקופלת קצת מן הצד והקיפולים מחוברים בקרסים, משנה שם נב: ותנא קמא אומר שהיו שתי פרוכות, וכן כתב רבינו בפרק ד מהלכות בית הבחירה הלכה ב. אולם שם המדובר בבית שני, אבל בבית ראשון הבדילה בין היכל לקודש הקדשים חומה שעובייה אמה, ונגד הפתח הייתה פרוכת אחת (שם נד.) ורבינו בבית ראשון מדבר, שהרי מסיים "עד שהוא מגיע לארון" ובבית שני לא היה ארון. (13) שנינו (שם נג:): "אבן הייתה שם (בקדש הקדשים) מימות נביאים ראשונים ושתיה הייתה נקראת". (14) פירוש, אינו מפזר את הקטורת, אלא צובר שכבה עבה (ברייתא שם יט:) היינו קרובה יותר לארון.

קצרה, שלא להקצית את העם, שמא יאמרו מת בהיכל. וכך היה מתפלל: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שאם תהיה שנה זו שחונה תהיה גשומה. ולא יסור שכט מבית יהודה. ולא יהי עמך בית ישראל צריכין לפרנסה. ואל תכנס לפניך תפלות עוברי דרכים.

ב. בשעת הקטרת הקטרת¹⁵ בקדש הקדשים כל העם פורשים מן ההיכל בלבד, ואינן פורשים מבין האולם ולמזבח¹⁶; שאין פורשים מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת מתן דמים בהיכל, כמו שבארנו בהלכות תמידין. ואחר כך נוטל דם הפר מזה שהוא מנדנדו, ונכנס בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא ומניחו בהיכל על פני¹⁷ הנהב שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל, ושוחט את השעיר ומקבל את דמו, ונכנס בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא ומניחו על פני הנהב שני שבהיכל. ואחר כך נוטל דם הפר מעל הכן ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה הזיות. ומניח דם הפר, ונוטל דם השעיר ומזה ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוך דם השעיר, ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר, כדי שיתערבו יפה יפה. ועומד לפני מזבח הנהב בין המזבח והמזורה, ומתחיל להזות¹⁸ מדם התערבך על קרנות מזבח הנהב, והוא מסבב והולך ומזה על הקרנות מבחוץ. ומתחיל מקרן מזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית דרומית, לדרומית מזרחית. ועל פלן הוא נוהג מלמשן למעלה¹⁹, חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נוהג מלמעלה למטה, כדי שלא יתלכלכו בלי²⁰. וחזרה הגחלים והאפר שבמזבח הנהב הילך והילך עד שמגלה וזהו, ומזה מדם התערבך על טהרו של מזבח שבע פעמים בצד הדרום, במקום ששלמו מתנות קרנותיו. ויוצא ושופך שירי הדם על יסוד מערכי של מזבח החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך הוא אומר: אגא השם, חטאו עווי ופשעו לפניך עמך בית ישראל. אגא השם, כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעווי ופשעו לפניך עמך בית ישראל. ככתוב בתורת משה עבדך: כי ביום הזה יכפר עליכם וגומר. ואחר כך משלח את השעיר למדבר. ומוציא אמורי פר ושעיר שהכניס דמן לפניו ונותנו בפלי, ומשלח השאר לבית הדשן לשרפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר שיגיע

השעיר למדבר. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לכן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ועושה השעיר הנעשה בחוץ, שהוא מפלל קרנות מוסף היום, ומקריב אילו ואיל העם; שנאמר: ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם. ומקטיר האמורין של פר ושעיר הנשחרפין. ומקריב תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל, ולובש בגדי לכן, ומקדש. ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הפר ואת המתח. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לכן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש. ומקטיר קטרת של בין הערבים, ומטיב את הנרות של בין הערבים, כשאר הימים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו, ויוצא לביתו. וכל העם מלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה על שציא בשלום מן הקדש.

פרק חמישי

א. כל עבודות שעובד בכגדי לכן בפנים בהיכל צריך לעשותן על הסדר שבארנו, ואם הקדים בהן מעשה לחברו - לא עשה כלום.
ב. קטרת שחפנה קדם שחיתת הפר - לא עשה כלום. אף על פי שהחפנה בעזרה, צריך פנים בעבודת פנים היא. וכן שעיר ששחטו קדם מתן דמו של פר - לא עשה כלום. אף על פי שהשחיטה בעזרה, הרי דמו נכנס לפניו.
ג. איל ושעיר המוספין שעשה אותן קדם עבודת היום - אינן כלום.
ד. הקדים דם השעיר לדם הפר בקדש הקדשים קדם שיגמר עבודתו - יזה מדם הפר במצותו, ואחר כך יביא שעיר אחר וישחט אותו ויזה מדמו בקדש הקדשים במצותו, ויפסל הראשון. הקדים דם השעיר לדם הפר במתנות שבהיכל על הפרכת - יחזר ויזה מדם השעיר פעם שניה לאחר דם הפר.
ה. נשפך הדם עד שלא גמר מתנות שבקדש הקדשים - יביא דם אחר ויחזר ויזה בתחלה בקדש הקדשים.
ו. גמר מתנות שבקדש הקדשים והתחיל במתנות שבהיכל ונשפך הדם עד שלא גמר - יביא דם אחר ויתחיל מתחילת הזיות שבהיכל.
ז. גמר מתנות שבהיכל והתחיל לתן על מזבח הנהב ונשפך הדם עד שלא גמר - יביא דם אחר ומתחיל מתחילת מתנות המזבח. שפלן כפרה בפני עצמן הן.

(15) כתוב בתורה (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", פירוש, שלא יהיה שם אדם בשעה שהכהן הגדול נמצא בקדשי הקדשים, והיכל בבית המקדש הוא כאוהל מועד שבמשכן. (16) בין האולם למזבח עשרים ושתיים אמות והאולם עצמו, שהוא כעין פרוודור להיכל, רחבו מן המזבח למערב אחת עשרה אמה. ומשמיענו רבינו שמה ששינוי במסכת כלים פרק א משנה ט "פורשים מבין האולם למזבח בשעת הקטרה" הכוונה בשעת הקטרת הקטרת בכל יום בהיכל, אבל בהקטרה בקודש הקדשים פורשים רק מן ההיכל בלבד, ולא מבין האולם למזבח. (17) בסיס. (18) רצונו לומר לתת הדם באצבע ולא הזאה ממש מרחוק. וכן יש לפרש "ומזה" לקמן. (19) מתחיל להזות למטה וממשיך ועולה למעלה. (20) מכיוון שהקרן היא לפניו ממש אינו יכול לצדד אצבעותיו כלפי מטה כמו בהזיות המרוחקות ואוחזן כלפי מעלה ואם ימשוך את ההזאה מלמעלה למטה במצב זה, יזוז הדם לשרוול כותנתו.

48 יז. המום פוסל בפעיר המשתלח, אפלו מום עובר. וכן אם
49 נעשה מחסר זמן - נפסל. כגון שנשחטה אמו לחולה ביום
50 הכפורים. שדחתו לעזאזל היא שחיתותו.
51 יח. היה טרפה - פסול; שנאמר: יעמד חי.
52 יט. חלה השעיר ואין יכול להלך - מרביבו על כתפו,
53 ואפלו בשבת.
54 כ. חלה המשלח - הרי זה משלחו ביד אחר.
55 כא. נטמא המשלח - הרי זה נכנס למקדש ונוטלו ויוצא;
56 שנאמר: ביד איש עתי המדברה - ביד זה שהוכן, אפלו
57 נטמא.
58 כב. דחפו ונפל השעיר ולא מת - ירד אחריו וימיתנו בכל
59 דבר שממיתו. ואיברי שעיר זה מתרין בהניה.
60 כג. נפחתה תקרה של היכל - לא היה מזה; שנאמר:
61 באהל מועד.
62 כד. מזבח שלא נתחנף בקטרת - לא יזה עליו; שנאמר:
63 מזבח קטרת הסמים.
64 כה. חסר מן הקטרת אחד מסמניה או מעלה עשן - חייב
65 מיתה עליה; שנאמר: ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת.
66 וכן חייב מיתה על ביאתו בלא מצוה. לפיכך, אם שגג
67 בביאה והזיד בקטרת, או שנכנס בקטרת שלמה עם החסרה
68 - חייב מיתה.
69 כו. הקטיר מן הקטרת של קדש הקדשים כזית בהיכל -
70 חייב מיתה.
71 כז. חפינת הקטרת - עבודה, והמחשבה פוסלת בה. וכן
72 חתית הגחלים לקטרת נפסלת במחשבה, שמכשירי קרבן
73 בקרבן.
74 כח. חפן בראשי אצבעותיו, או מן הצדדין, או ממש
75 למעלה, או שחפן בידו זו ובידו זו וקרב זו לזו, או
76 שנתפנה קטרת מידו על הארץ ואספה, או שחפן חביו
77 ונתן לחפניו, או שחפן ומת ונכנס שני במה שחפן ראשון
78 - כל אלו ספק, ולא יקטיר, ואם הקטיר - הרצה.
79 סליקו להו הלכות עבודת יום הכפורים בסיעתא דשמיא

הלכות מעילה

80 יש בכללן שלש מצות: אחת מצות עשה, ושתיים מצות
81 לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) לשלם המועל אשר חטא
82 בתוספת חמש וקרבן. וזהו דין המועל. (ב) שלא לעבד
83 בקדשים. (ג) שלא לגזו קדשים.
84 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

85 א. אסור להדיוט להנות מקדשי השם, בין מדברים הקרבין
86 על גבי המזבח בין מקדשי בדם הפית. וכל הנהגה בשנה
87 פרוטה מקדשי השם - מעל.
88 ב. דברים שהתירו באכילה מן הקרבנות, כגון בשר חטאת
89 ואשם אחר וריקת דמן או שתי הלחם אחר וריקת דם שני
90 הקבשים - אין בהן מעילה. אפלו אכל הנז מאלו וכיוצא
91

1 ח. גמר מתנות המזבח ואחר כך נשפך הדם - אינו צריך
2 להביא דם אחר; ששפיכת השירים על מזבח החיצון אינה
3 מעצבת. ואם דם הפר הוא שנשפך קדם שיגמר כל המתנות
4 - הרי זה מביא פר אחר, ויחפן קטרת פעם שניה קדם
5 שחיתת הפר, ויקטיר הקטרת, ואחר כך יביא דמו ויזה
6 ממנו.
7 ט. ואין מטמא בגדים ואין נשרף בבית הדשן אלא הפר
8 הזה האחרון שבו נגמרה הפפרה.
9 י. נתערב לו דם הפר בדם השעיר קדם שיגמר ההזיות -
10 נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם פר, וחוזר ונותן אחת
11 למעלה ושבע למטה לשם שעיר. נתערבו במתנה אחרונה
12 - נותן אחת למטה לשם פר, וחוזר ונותן אחת למעלה
13 ושבע למטה לשם שעיר.
14 יא. נתחלפו הכוסות ולא ידע אי זה הוא כוס דם הפר ואי
15 זה הוא כוס דם השעיר - נותן מאחד מהן אחת למעלה
16 ושבע למטה, ונותן מן השני אחת למעלה ושבע למטה,
17 (וחוזר ונותן מן הראשון אחת למעלה ושבע למטה). נמצא
18 מפל מקום שנתן מדם הפר ואחריו מדם השעיר.
19 יב. קבל דם הפר בשתי כוסות, וקבל דם השעיר בשתי
20 כוסות, ונתערבו מקצת הכוסות ולא נודע כוס דם הפר
21 מכוס דם השעיר - הרי זה מזה כל ההזיות במצותן מן
22 הכוסות שלא נתערבו, ושופך שני אלו שהזה מהן על
23 היסוד כמצוה, ואותן הכוסות שנתערבו ישפכו לאמה.
24 יג. פר יום הכפורים, אף על פי שכהן גדול קונה משלו,
25 שנאמר: פר חטאת אשר לו - המקום הפקיר ממנו בו
26 לכל אחיו הכהנים; שאלו לא היה להן בו שתפות - לא
27 היו מתכפרין בו. לפיכך, אם מת כהן גדול קדם שישחט
28 הפר - הכהן שעומד תחתיו אינו מביא פר אחר, אלא
29 שוחט את של ראשון. ואינו חטאת שמתו בעליה שתמות,
30 שאין חטאת הרבים מתה. שחט את הפר ומת קדם שיכפר
31 בדמו - הכהן האחר נכנס בדם זה ומכפר בו.
32 יד. שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שוין במראה
33 ובקומה ובדמים, ולקחתן כאחת. אף על פי שאין שוין -
34 כשרין. לקח אחד מהן היום ואחד למחר - כשרים.
35 טו. מת אחד מהן: אם עד שלא הגריל מת - יקח זוג
36 לשני; ואם משהגריל מת - יביא שנים ויגריל עליהן
37 בתחלה. ורואה אי זהו שמת: אם היה של שם - אומר: זה
38 שעלה עליו הגורל לשם יתקים תחתיו; ואם היה המת של
39 עזאזל - יאמר: זה שעלה עליו הגורל לעזאזל - יתקים
40 תחתיו. והשני מן השנים שהגריל עליהן בסוף - ירעה עד
41 שיפל בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה; שאין חטאת
42 הצבור מתה.
43 טז. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים
44 תחתיהן וקרבן, ונמצאו הראשונים - ירעו עד שיסתאבו,
45 וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. וכן אם נמצאו הראשונים קדם
46 שיקרבו אלו - יקרב הראשונים, וירעו השניים עד שיפל
47 בהן מום, ויפלו דמיהן לנדבה. שאין חטאת הצבור מתה.

1 בָּהֶן, הוֹאִיל וְהֵן מִתְּרִין לְמַקְצֵת בְּנֵי אָדָם לְהֵנוֹת בָּהֶן - כָּל
2 הַנִּהְנֶה מֵהֶן לֹא מַעַל. וְאִפְלוּ נִפְסְלוּ וְנֶאֱסְרוּ בְּאֲכִילָה, הוֹאִיל
3 וְהִתְהַלֵּךְ שַׁעַת הָהִיר - אֵין חֵיבִין עֲלֵיהֶן מַעֲלָה.
4 ג. כָּל הַמוֹעֵל בְּזֵדוֹן - לוֹקָה, וּמִשְׁלָם מֵה שִׁפְגָם מִן הַקֹּדֶשׁ
5 בְּרֹאשׁוֹ. וְאִזְהָרָה שֶׁל מַעֲלָה מִזֶּה שְׁנֵאמַר: לֹא תוֹכֵל לֶאֱכֹל
6 בִּשְׁעָרֶיךָ מַעֲשֶׂה דִגְנֶךָ וְגוֹמֵר וּבְדִרְיֶךָ. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ,
7 שֶׁזֶּה אִזְהָרָה לְאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר עוֹלָה, הוֹאִיל וְכָלוּ לְשֵׁם. וְהוּא
8 הַדִּין לְשָׂאֵר כָּל קֹדֶשׁ שֶׁהוּא לְהִשָּׁם לְבִדּוֹ, בֵּין מִקְדָּשֵׁי
9 הַמִּזְבֵּחַ בֵּין מִקְדָּשֵׁי בֵּדֶק הַבֵּית, אִם נִהְנֶה בָּהֶן שְׁוֵה פְּרוּטָה
10 - לוֹקָה. מַעַל בְּשִׁגְגָה - מִשְׁלָם מֵה שִׁנְהִנָּה וְתוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ,
11 וּמִבֵּיא אֵיל בִּשְׁנֵי סָלְעִים וּמִקְרִיבֻ אֲשָׁם וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. וְזֶהוּ
12 הַנִּקְרָא אֲשָׁם מַעֲלִלוֹת. שְׁנֵאמַר: וְחֻטָּאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה'
13 וְהִבֵּיא אֶת אֲשָׁמוֹ וְגוֹמֵר. וְאֵת אֲשֶׁר חֻטָּא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם
14 וְאֵת חֲמִישְׁתּוֹ וְגוֹמֵר. וְשְׁלֹשִׁים הַקֶּרֶן בְּתוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ עִם הַבָּאֵת
15 הַקֶּרֶן - מִצֻּת עֲשֵׂה.
16 ד. תְּשַׁלֹּם הַקֶּרֶן וְהַבָּאֵת הָאֲשָׁם מִעַכְבִּין הַכִּפְּרָה, וְאֵין
17 הַחֹמֶשׁ מִעַכְבִּי; שְׁנֵאמַר: בְּאֵיל הָאֲשָׁם - אֵיל וְאֲשָׁם מִעַכְבִּין,
18 וְאֵין הַחֹמֶשׁ מִעַכְבִּי.
19 ה. הִבֵּיא מַעֲלִילָתוֹ עַד שֶׁלֹּא הִבֵּיא אֲשָׁמוֹ - לֹא יֵצֵא. נִסְתַּפַּק
20 לוֹ אִם מַעַל אוֹ לֹא מַעַל - פְּטוֹר מִן הַתְּשַׁלּוּמִין וּמִן הַקֶּרֶן.
21 וְהַחֹמֶשׁ הָרִי הוּא בְּתַחֲלַת הַהִקְדָּשׁ, וְאִם נִהְנֶה בּוֹ - מוֹסִיף
22 חֹמֶשׁ עַל הַחֹמֶשׁ. וּכְבֵר בְּאֶרְנוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁהַחֹמֶשׁ אֶחָד
23 מֵאֲרָבָעָה מִן הַקֶּרֶן, עַד שִׁיִּהְיֶה הוּא וְחִמְשׁוֹ חֲמִשָּׁה.
24 ו. יֵשׁ דְּבָרִים שְׂאִין חֵיבִין עֲלֵיהֶן מַעֲלָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, אֲבָל
25 אִסּוּר לְהֵנוֹת בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְהַנִּהְנֶה מֵהֶן - מִשְׁלָם קֶרֶן
26 בְּלִבְדּוֹ, וְאֵינוֹ מוֹסִיף חֹמֶשׁ וְאֵינוֹ מִבֵּיא אֲשָׁם.
27 ז. כָּל קֹדֶשִׁי מִזְבֵּחַ, בֵּין קֹדֶשִׁי קֹדָשִׁים בֵּין קֹדָשִׁים קְלִים,
28 אִסּוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה. שְׁנֵאמַר: לֹא תַעֲבֹד בְּכֹר שׁוֹרֶךְ וְלֹא
29 תִּגְזֹז בְּכֹר צֹאנֶךָ. וְהוּא הַדִּין לְשָׂאֵר קֹדָשִׁים. וְהַגִּזּוֹז אֶת הַשּׁוֹר
30 אוֹ הָעוֹבֵד בְּצֹאן - לוֹקָה מִן הַתּוֹרָה. וְתוֹלֵשׁ אֵינוֹ גִּזּוֹז.
31 וְיִרְאָה לִי, שֶׁאֵינוֹ לוֹקָה עַד שִׁיִּגְזֹז כְּדִי רֹחֵב הַסֵּיט כְּפוּל. לֹא
32 יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִשִּׁבְתָּ.
33 ח. סָפֵק קֹדָשִׁים, כְּגוֹן בְּהֵמָה שֶׁהִיא סָפֵק בְּכֹר וְכִיּוּצָא בֵּה
34 - הָרִי הֵן אִסּוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהַגִּזּוֹז אוֹ הָעוֹבֵד בָּהֶן -
35 אֵינוֹ לוֹקָה.
36 ט. בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְלָה בֵּה מוֹם וְנִפְדָּת כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - אֵינָה
37 מִתְּרַת בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהָרִי הִיא בְּאִסּוּרָה עַד שֶׁתִּשְׁחַט.
38 נִשְׁחַטָה אַחֵר פְּדִיּוֹנָה - הַתְּרָה בְּאֲכִילָה. בְּמָה דְּבָרִים
39 אֲמוּרִים? כְּשֶׁקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ אֶת מוֹמֵן אוֹ קֹדֶם מוֹם עוֹבֵר
40 לְהַקְדָּשׁ; אֲבָל הַמִּקְדָּשׁ בְּעֻלַּת מוֹם קְבוּעָה לְמִזְבֵּחַ - אֵינָה
41 אִסּוּרָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אֶלָּא מִדְּבָרֵיהֶם; נִפְדָּת - הָרִי זֶה כְּחֻלִּין
42 לְכָל דָּבָר, וְתֵצֵא לְחֻלִּין לְהַגִּזּוֹז וְלַהֲעֵבֵד. חוּץ מִן הַבְּכּוֹר

43 וְהַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהַקֹּדֶשׁ חָלָה עַל גּוֹפֶן אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּעָלֵי
44 מוֹמִין קְבוּעִין מִתַּחֲלָתוֹ, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחֻלִּין לְהַגִּזּוֹז וְלַהֲעֵבֵד
45 לְעוֹלָם. וְאִסּוּר לְהַרְבִּיעַ בְּכֹר אוֹ בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.
46 י. מִתֵּר לְתֹלֵשׁ אֶת הַשְּׂעִיר לְכַתְּחֵלָה מִן הַקֹּדָשִׁים כְּדִי
47 לְהַרְאוֹת הַמוֹם לְמִמָּחָה. וְאוֹתוֹ הַשְּׂעִיר שֶׁתִּלֵּשׁ אוֹ שֶׁנִּשְׂרַח מִן
48 הַבְּהֵמָה אוֹ מִן הַבְּכּוֹר וְהַמַּעֲשֶׂה - הָרִי זֶה אִסּוּר בְּהִנְיָה,
49 אִפְלוּ לְאַחֵר שִׁיִּשְׁחַטּוּ מִפְּנֵי מוֹמֵן; גִּזְרָה שְׂמָא לְשָׁהָה אוֹתָן,
50 הוֹאִיל וְאֵינָן בָּאִין לְכַפְּרָה. אֲבָל צִמֵּר הַנּוֹשֵׂר מִן הַחֻטָּאֵת
51 וְהָאֲשָׁם - מִתֵּר בְּהִנְיָה לְאַחֵר שִׁחִיטָתוֹ מִפְּנֵי מוֹמֵן; הוֹאִיל
52 וְלְכַפְּרָה הֵן בָּאִין, אֵינוֹ מִשָּׁהָה אוֹתָן. וְאִם נִתְּלַשׁ מִן הָעוֹלָה
53 - הָרִי זֶה סָפֵק. וְכָל שִׁיִּתְּלַשׁ מִכָּל הַקֹּדָשִׁים אַחֵר שֶׁנִּפְלָה בָּהֶן
54 מוֹם - הָרִי הוּא מִתֵּר בְּהִנְיָה, שֶׁהָרִי לֹא תִּלֵּשׁ בִּידּוֹ; חוּץ מִן
55 הַבְּכּוֹר וְהַמַּעֲשֶׂה, שֶׁאֵף הַנִּתְּלַשׁ מִמּוֹנוֹ אַחֵר שֶׁנִּפְלָה בּוֹ מוֹם
56 אִסּוּר בְּהִנְיָה.
57 יא. הַשּׁוֹחֵט בְּכּוֹר אוֹ שָׂאֵר מִקְדָּשִׁין - תוֹלֵשׁ אֶת הַשְּׂעִיר
58 מִכָּאֵן וּמִכָּאֵן לְעִשּׂוֹת מְקוֹם לִסְפִין, וּבְלִבְדּוֹ שֶׁלֹּא יִזְוִנוּ
59 מִמִּקְוָמוֹ.
60 יב. קֹדֶשִׁי בֵּדֶק הַבֵּית אִסּוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים,
61 אֲבָל מִן הַתּוֹרָה אֵינָן אִסּוּרִין. לְפִיכָּה, הַגִּזּוֹז אוֹתָן אוֹ הָעוֹבֵד
62 בָּהֶן - אֵינוֹ לוֹקָה, אֲבָל מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת.
63 יג. הַמִּקְדָּשׁ עֶבֶר לְמִזְבֵּחַ - אִמּוֹ אִסּוּרָה בְּעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי
64 סוֹפְרִים. מִפְּנֵי שֶׁעִבּוּדָתָהּ מִכְחֶשֶׁת אֶת הָעֶבֶר, גִּזְרוּ בֵּה. וְהָרִי
65 הִיא מִתְּרַת בְּגִזָּה, שֶׁאֵין בָּהֶן הַפֶּסֶד לְזִלְזֵל. הַקֹּדֶשׁ אֲבָר אֶחָד
66 מִן הַבְּהֵמָה, בֵּין לְבִדֶּק הַבֵּית בֵּין לְמִזְבֵּחַ - הָרִי הַדָּבָר סָפֵק
67 אִם אִסּוּרָה כָּלָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אוֹ אֵינָה אִסּוּרָה, לְפִיכָּה אֵין
68 לוֹקִין עֲלֵיהָ.

יום שני י' מרחשון ה'תשע"א

פרק שני

71 א. קֹדָשִׁים קְלִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שִׁיִּנְרַק הַדָּם¹. נִנְרַק
72 הַדָּם - מוֹעֲלִין בְּאִמּוּרֵיהֶן עַד שִׁיִּצְאוּ לְבֵית הַדִּשָּׁן, שֶׁהָרִי הֵן
73 לְאֲשִׁים², וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. אִפְלוּ
74 הָעֹלָה הָאִמּוּרִין שֶׁלֵּהֶן לְמִזְבֵּחַ קֹדֶם וְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן
75 עַד שִׁיִּנְרַק הַדָּם. הוֹצִיא אִמּוּרֵיהֶן לְחוּץ קֹדֶם וְרִיקָה - אֵין
76 מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שִׁיִּנְרַק הַדָּם; נִנְרַק הַדָּם, אֶף עַל פִּי שֶׁצִּדֵּין
77 הֵן בְּחוּץ וְלֹא הִחֲזִירָן - מוֹעֲלִין בָּהֶן³. שֶׁהִזְרִיקָה מוֹעֲלַת
78 לְיוֹצֵא בֵּין לְהִקְלֵל⁴ בֵּין לְהַחֲמִיר⁵.
79 ב. כָּל קֹדֶשִׁי קֹדָשִׁים מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהִקְדָּשׁוֹ עַד שִׁיִּנְרַק
80 הַדָּם. נִנְרַק הַדָּם - מוֹעֲלִין בָּהֶן בְּדָבָר שֶׁפָּלוּ לְאֲשִׁים עַד
81 שִׁיִּשְׂרָף וְיֵצֵא לְבֵית הַדִּשָּׁן⁶, וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ
82 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(1) אבל אסור מן התורה (משנה למלך). (2) עומדים להקטירה על המזבח. (3) כר' עקיבא. בגמרא שם פירשו דעת ר' עקיבא, שהזריקה אפילו שלא כתיקונה מביאה לידי מעילה. (4) כגון בבשר קדשי קדשים, שמועלים בו עד שיזריק הדם, אבל לאחר זריקה אין בו מעילה ואומר ר' עקיבא (במשנה שם) שאפילו אם הבשר בחוץ בשעת זריקה מוציאה אותו הזריקה מידי מעילה, וכן פוסק רבינו. (5) באימורי קדשים קלים כאמור למעלה (כסף משנה). (6) אבל כל זמן שהאפר על המזבח מועלים בו, כר' יוחנן שם ט.

- 1 ג. כיצד? העולה, אחד עולת העוף ואחד עולת בהמה,
- 2 והקמץ⁷ והלבונה⁸, ומנחת כהנים⁹ והחבתין¹⁰ ומנחת
- 3 נסכים¹¹ - מועלין בהן משעת הקדשן עד שיצאו אחר
- 4 שרפתן על המזבח לבית הדשן.
- 5 ד. וכן פרים הנשפין ושעירים הנשפין¹² - מועלין בהן
- 6 משעת הקדשן עד שישרפו ותגמר שרפתן בבית הדשן¹³
- 7 ויתד¹⁴ הבשר; אבל קדם שיתד - מועלין בו והוא בבית
- 8 הדשן.
- 9 ה. וכן פרה אדמה - מועלין בה משעהקדשה עד שתעשה
- 10 אפר. אף על פי שהיא קדשי בדיק הבית¹⁵, הרי נאמר בה:
- 11 חטאת היא. ותנאי בית דין הוא, שלא ימזל אדם באפר
- 12 הפרה¹⁶.
- 13 ו. חטאת בהמה ואשם וזבחי שלמי צבור¹⁷ - מועלים בכלן
- 14 משעהקדשו עד שיזרק הדם; נזרק הדם - מועלין באמורייהן
- 15 עד שיצאו לבית הדשן, ואין מועלין בפשר. וכן חטאת
- 16 העוף - מועלין בה משעהקדשה עד שיזה דמה; הזה דמה
- 17 - אין בה מעילה. אבל אסור להנות במראתה¹⁸ ונוצתה¹⁹,
- 18 והנהנה בהן אחר הזה - לא מל.
- 19 ז. המנחות - מועלין בהן משעהקדשו, אף על פי שעדיין לא
- נתיקדשו בכלי שרת, עד שיזקיק הקמץ. קרב הקמץ - התרו
- השירים באכילה. ואם נפסלו השירים או חסרו ואחר כך
- הקטיר הקמץ, הואיל והקטרה זו אינה מתרת השירים
- באכילה - הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו.
- ח. לחם הפנים²⁰ - מועלין בו משעהקדש, אף על פי שעדיין לא
- נאפה, עד שיזקיק הבזיכין. הקטיר הבזיכין - התרו באכילה.
- וכן שתי הלחם²¹ - מועלין בהן משעהקדשו, קדם שיאפו, עד
- שיזרק דם הכבשים. נזרק דם הכבשים - התרו באכילה.
- ט. הנסכים - מועלין בהן משעהקדשו. ירדו לשיתין²² - אין
- מועלין בהן. מים שמנסכים בחג הסוכות, כל זמן שהן בפד²³
- של זרב - אין נהנין²⁴ בהן, והנהנה - לא מעל²⁵; נתנו אותן
- בצלוחית - מועלין בכלן²⁶, שהרי הן מכלל הנסכים.
- י. לג שמן²⁷ של מצרע - מועלין בו משעהקדש בכלי עד
- שיזרק דם האשם²⁸. נזרק דם האשם - לא נהנין ולא מועלין
- עד שיתנו ממנו מתנותיו. נתנו ממנו המתנות - התרו
- השירים²⁹ באכילה³⁰ בכשר חטאת ואשם.
- יא. כל דמי שחיטת הקדשים³¹ - אין מועלין בו, בין לפני
- בפרה בין לאחר בפרה, עד שיצא לנחל קדרון³². יצא לנחל
- קדרון - מועלין בו³³, מפני שהיה נמכר לגנות ודמיו הקדש.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(7) המביא סולת למנחה לוקח ממנה הכהן מלא קומצו ומקטיר על המזבח והשירים נאכלים לכהנים. (8) מין בושם. כל מנחה, חוץ למנחה שחוטא עני מביא במקום בהמה, טעונה לבונה וכולה למזבח. (9) כהן המביא מנחה מקטירים כולה על המזבח שנאמר (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". (10) כהן גדול מקטיר כל יום עשרון סולת למנחה, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה נקטרת ונקראת מנחת חביתין. (11) רוב הקרבנות - בין קרבנות יחיד ובין קרבנות ציבור מביאים עימהם סולת למנחה ונקראת מנחת נסכים מפני שהביאו עימה יין לנסך על המזבח. (12) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר שמביאים בית דין שטעו בהוראה והתירו איסור שיש בו כרת ועשו ישראל על פיהם, ואם שגו והתירו עבודה זרה מביאים פר ושעיר, וכל אלה מקטירים אימוריהם על המזבח ובשרם שורפים בבית הדשן. (13) כאימורי קדשי קדשים. (14) ימס, יתפרק. (15) כלומר, אינה קדשי בדיק הבית ממש, אלא כעין קדשי בדיק הבית, ולפיכך הוצרכו לדרשה מיוחדת. (16) משנה שקלים פרק ז, ז. ופירש רב אשי בגמרא שם, ששתי תקנות היו, מדאורייתא מועלים בבשרה אבל לא באפרה ומכיוון שראו חכמים שמשתמשים באפרה לצרכי חול התקינו שמועלים גם באפר. וכשנוכחו שספק טמאים מסרבים לקבל הזאות אפר פרה מפני חשש מעילה, ביטלו התקנה והעמידוהו על דין תורה. (17) בחג השבועות מביא הציבור שני כבשים לשלמים והם קדשי קדשים לכל דבר. (18) הזפק. (19) כתוב בתורה גבי עולת העוף (ויקרא א, טז): "והסיר את מוראתה בנוצתה והשליך אותה וגו'" ושנינו בתוספתא שיצאה מידי מעילה אחרי שהשליכוהו על בית הדשן ועל זה אמרו בתמורה לד. שמעילה אין בה אבל אסורה בהנאה. דין זה נמשך אחרי מה שכתב בהלכה ג בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אין מסירים כלל את המוראה ונוצה, שהרי אין מקטירים ממנה כלום על המזבח וכולה ניתנת לכהנים ודין המוראה כדין בשרה, או כאשר חלקי הגוף שאינם ראויים לאכילה. (20) שתיים עשרה חלות שמסדרים בכל שבת על שולחן הזהב שבהיכל ועל ידן מעמידים שני בויכים (כלי מיוחד לכך) ממולאים לבונה, ולשבת הבאה מקטירים את הלבונה והכהנים אוכלים את הלחם. (21) בחג השבועות מביאים עם שני הכבשים גם שתי חלות והן נאכלות לכהנים אחר זריקת דם הכבשים. (22) חלל תחת המזבח שנתוכו נופלים היין והמים שמנסכים על המזבח (רש"י סוכה מט.). (23) המים לניסוך היו שואבים מן נהר השילוח בצלוחית של זהב וממנה מנסכים, ובשבת אסור להביא מן השילוח ואם ישאבו בצלוחית שהיא כלי שרת יוקדשו המים ויפסלו בלינה ככל דבר שנתקדש בכלי שרת, ולפיכך שאבו בערב שבת בכד או בחבית קטנה שאינה כלי שרת ואינה מקדשת את המים להיפסל בלינה ובשבת שופכים את המים לצלוחית וממנה מנסכים. (24) מפני שנלקחו לצורך הקדש. (25) מפני שלא נתקדשו בכלי שרת. (26) מצוה לנסך שלוש לוגין ויתר משלושה לוגין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם מועלים בכל המים או רק בשלושה לוגין, ופסק כר' יוחנן שמועלים בכלם. (27) ברייתא זבחים מד. מצורע שנתרפא מביא חטאת ועולה ואשם ועימהם גם לוג שמן ואחרי זריקת דם האשם ומתנותיו, מזה הכהן מן השמן שיצק על כפו שבע הזאות ואחר כך נותן שמן על תנוך אזנו הימנית של המצורע ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית והנשאר על כף הכהן נותן על ראשו (ויקרא יד). (28) כחכמים נגד דעת רבי האומר, שמועלים עד אחרי המתנות שאמרנו. (29) השמן שנשאר בלוג. (30) לכהנים. (31) שיצאו מן הבהמה אחר שנשחטה. (32) נחל קטן לא רחוק מבית המקדש וכל הדמים שנשפכו בעזרה או נזרקו על המזבח יורדים לאמה ויוצאים לנחל זה דרך חור שבכותל. (33) הראב"ד בהשגותיו כתב: "אותה מעילה אינה אלא מדרבנן". ברור שגם דעת רבינו כן, שהרי כך אמרו בפירוש ביומא נט: הכל מודים שמן התורה אין מועלים. ובפירושו על המשנה שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי שמעון שאמר מועלים בדמים אחר שיצאו לנחל קדרון. ונראה שחזר בו כאן.

1 אָבֵל הַמִּקְיֹז דָּם לְבִהְמַת קִדְשִׁים - הָרִי הוּא אֲסוּר בִּהְגִּיָּה
2 וּמוֹעֲלִין בּוֹ³⁴; הוֹאִיל וְאִינָה יְכוּלָה לְחִיּוֹת בְּלֹא דָם, הָרִי הוּא
3 בְּגוֹפָה³⁵.
4 **יב.** הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקֶּרְנִים וְהַטְּלָפִים שֶׁפָּרְשׁוּ מִקְדָּשִׁי
5 קִדְשִׁים לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים - מוֹעֲלִין בָּהֶן³⁶; פָּרְשׁוּ לְאַחַר
6 זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן³⁷. עֲצָמוֹת הָעוֹלָה שֶׁפָּרְשׁוּ
7 לִפְנֵי זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן לְאַחַר זְרִיקָה³⁸, שֶׁהַזְרִיקָה
8 מִתְּרַת אוֹתָם³⁹; וְאִם פָּרְשׁוּ אַחֵר זְרִיקָה - מוֹעֲלִין בָּהֶן
9 לְעוֹלָם⁴⁰. עֲצָמוֹת הָעוֹלָה שֶׁפָּקְעוּ⁴¹ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ קִדְם חֲצוֹת
10 הַלַּיְלָה - מוֹעֲלִין בָּהֶן⁴²; לְאַחַר חֲצוֹת - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.
11 אִף עַל פִּי שֶׁפָּקְעוּ קִדְם חֲצוֹת, בֵּין שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת הַלַּיְלָה
12 נִעֲשׂוּ כָל הָאֵיבָרִים כְּמִי שֶׁנִּתְאַבְּלוּ וְנִעֲשׂוּ אֶפֶר.
13 **יג.** גִּחְלַת שֶׁפָּקְעָה מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין לִפְנֵי חֲצוֹת בֵּין לְאַחַר
14 חֲצוֹת - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. אָבֵל גִּחְלַת שֶׁל קִדְשִׁי בֶּדֶק
15 הַבַּיִת - מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַשְׁלֵהֶבֶת - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין.
16 **יד.** דָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן⁴³, בֵּין קִדְם הַרְמַת הַדָּשֵׁן בֵּין אַחֵר
17 הַרְמָה⁴⁴ - מוֹעֲלִין בּוֹ.
18 **טו.** דָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשֵׁן הַמְּנוּרָה - לֹא נִהְיִין וְלֹא
19 מוֹעֲלִין⁴⁵.
20 **טז.** כָּל בִּהְמַת קִדְשִׁי קִדְשִׁים שֶׁהִיא בַּעֲלַת מוֹם, בֵּין שֶׁקִּדְם
21 מוֹם קְבוּעַ לְהַקְדִּישָׁה בֵּין שֶׁקִּדְם הַקְדִּישָׁה לְמוֹם קְבוּעַ, וְאֶפְלוּ
22 הֵיתָה מִחֹסֶר זִמָּן⁴⁶ - מוֹעֲלִין בָּהֶם מִשְׁהֻקְדָּשׁוֹ עַד שִׁפְדוֹ.
23 אָבֵל תּוֹרִין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זִמָּנָן⁴⁷ וּבְנֵי יוֹנָה שֶׁעָבַר זִמָּנָן וְהֵן
24 קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, אִף עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן - הִנֵּהֶנָּה לֹא
25 מֵעַל⁴⁸. הוֹאִיל וְאִינָה רְאוּיִין לִפְדִּיּוֹן - הָרִי הֵם בַּחֲטָאוֹת
26 הַמִּתּוֹת, לִפְיָכֶף אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.
27 **פֶּרֶק שְׁלִישִׁי**

28 **א.** קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ שִׁמְתוֹ - יֵצְאוּ מִיְּדֵי מַעֲלָה דְּבַר תּוֹרָה, אָבֵל
29 מוֹעֲלִין בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן אִם נִפְסְלוּ בְּדָבָרִים שִׁיפְסְלוּ
30 בָּהֶן הַקֶּרְבָּנוֹת, שֶׁכָּבֵר בְּאַרְנוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

31 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁלֹא הִיָּה לָהֶן שְׁעַת הָתֵר לְאָכִילָת
32 כֶּהֱנִים; אָבֵל אִם הִיָּה לְקִדְשֵׁי קִדְשִׁים הַנֶּאֱכָלִים שְׁעַת הָתֵר
33 וְאַחֵר כֶּף נִפְסְלוּ וְנֶאֱסְרוּ בְּאָכִילָה, הוֹאִיל וְהִתְרוּ שְׁעָה אַחַת
34 - אֵין מוֹעֲלִין בְּאוֹתוֹ דְּבַר שֶׁהִיָּה רְאוּי לְאָכִילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
35 בִּיצֵד? קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ קִדְם שְׁיָגִיעַ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ
36 כֶּהֱלַכְתָּן, כְּגוֹן שֶׁשְׁחָטוּ בְּדֶרוֹם אִף עַל פִּי שֶׁקָּבַל בְּצִפּוֹן, אוֹ
37 שֶׁשְׁחָטוּ בְּצִפּוֹן וְקָבַל בְּדֶרוֹם, אוֹ שֶׁשְׁחָט בְּיוֹם וְזָרַק בְּלַיְלָה,
38 אוֹ שֶׁשְׁחָט בְּלַיְלָה וְזָרַק בְּיוֹם, אוֹ שֶׁשְׁעָאָן בְּמִחְשַׁבַת הַזִּמָּן
39 אוֹ בְּמִחְשַׁבַת הַמָּקוֹם, אוֹ שֶׁקָּבְלוּ הַפְּסוּלִין אֶת דָּמָן אִף עַל
40 פִּי שֶׁנִּזְקְקוּהוּ כְּשָׂרִים, אוֹ שֶׁנִּזְקְקוּהוּ פְּסוּלִין אִף עַל פִּי
41 שֶׁקָּבְלוּהוּ כְּשָׂרִים, אוֹ שֶׁיֵּצֵא הַדָּם וְהַבֶּשֶׂר כְּלוּ קִדְם זְרִיקַת
42 הַדָּם, אוֹ שֶׁלֵּן הַדָּם - כָּכָל אֵלוּ מוֹעֲלִין בְּכָלָן לְעוֹלָם, שֶׁהָרִי
43 לֹא הִיָּה לָהֶן שְׁעַת הָתֵר. אָבֵל אִם הִגִּיעַ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ כְּמִצְוָתוֹ
44 וְאַחֵר כֶּף לֵן הַבֶּשֶׂר אוֹ הָאֲמוּרִין, אוֹ שֶׁנִּשְׁטָמָא הַבֶּשֶׂר אוֹ
45 הָאֲמוּרִין, אוֹ שֶׁיֵּצֵא הַבֶּשֶׂר אוֹ הָאֲמוּרִין לְחוּץ, אוֹ שֶׁיֵּצֵא
46 מִקְצַת הַבֶּשֶׂר קִדְם זְרִיקַת דָּמִים - כָּכָל אֵלוּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין
47 מוֹעֲלִין בְּשָׂאָר בְּשָׂרָן, שֶׁהָרִי הִיָּה לוֹ שְׁעַת הָתֵר לְאָכִילָה, כְּמוֹ
48 שֶׁבְּאַרְנוֹ.
49 **ב.** קָבְלוּ הַפְּסוּלִין אֶת הַדָּם וְנִזְקְקוּהוּ, וְחִזְרוּ הַכְּשָׂרִים
50 לְעִבּוּדָה וְקָבְלוּ שָׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ וְנִזְקְקוּהוּ - אֵין מוֹעֲלִין
51 בְּבִשְׂרָן; שְׂאִין הַפְּסוּלִין עוֹשִׂין שָׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ שִׁירִים. חוּץ
52 מִן הַטָּמֵא, הוֹאִיל וְרְאוּי לְעִבּוּדָת צָבוּר, עוֹשֶׂה שָׂאָר דָּם
53 שִׁירִים.
54 **ג.** בִּיצֵד? קָבַל הַטָּמֵא וְזָרַק, אִף עַל פִּי שֶׁחִזְרוּ הַכְּשָׂרִים וְקָבַל
55 שָׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ וְנִזְקְקוּ - הָרִי אֵלוּ לֹא הֵיתָה לָהֶן שְׁעַת הָתֵר
56 וּמוֹעֲלִין בְּכָלָן; שְׂוָה הַדָּם שִׁירִים הוּא, וְאֵין זְרִיקַת הַשִּׁירִים
57 מוֹעֲלָת. כָּכָר בְּאַרְנוֹ, שְׂאִין בְּקִדְשִׁים קְלִים מַעֲלָה לְעוֹלָם
58 חוּץ מֵאֲמוּרֵיהֶן אַחֵר זְרִיקַת הַדָּם. וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה זְרִיקָה
59 הַמוֹעֲלָת; אָבֵל קִדְשִׁים קְלִים שֶׁנִּתְפָּגְלוּ, אִף עַל פִּי שֶׁנִּזְקְקוּ
60 הַדָּם - אֵין מוֹעֲלִין בְּאֲמוּרֵיהֶן. וְכֵן אִם יֵצֵא הַדָּם, אִף עַל פִּי
61 שֶׁחִזְזוּ וְנִזְקְקוּ - אֵין מוֹעֲלִין בְּאֲמוּרֵיהֶן.

(34) מן התורה (כסף משנה) והמדובר בקדשי קדשים, ובקדשים קלים אין מועלים אבל אסור מן התורה. (35) מפני שאינו ראוי לזריקה מועלים בו, המקראות שלמדו מהם שאין בדם דין מעילה מדברים בדם הראוי לזריקה. (36) עד שיזרק הדם, אבל אחר שזרק הדם הותרו כל החלקים שאינם עומדים להקטרה על המזבח (כסף משנה). (37) אף על פי שאינם ראויים לאכילה. (38) אבל לפני הזריקה מועלים בהן כמו בקדשי קדשים אחרים. (39) מפני שהעצמות שפירשו לפני זריקה אינן ראויות להקטרה. (40) כי הזריקה מכשירה להקטרה את כל העולה על עצמותיה שלא פירשו, ואחרי שפירשו אין מה שיוציא אותן מידי מעילה, מה שאין כן בפירשו לפני זריקה שהתירה אותן הזריקה כמו שאמרנו למעלה. (41) קצפו ונפלו על הרצפה. (42) דין זה נאמר במשנה שם גבי אברים שפקעו, וכתב הכסף משנה שרבינו משווה עצמות לאיברים. (43) כשעודנו על המזבח. (44) ואף על פי שאין מועלים בדבר שנעשה מצוותו, מפני שלא נגמרה מצוותו עם תרומת הדשן אלא אחרי הוצאת כל הדשן מחוץ למחנה, ככתוב (ויקרא ו, ד) "והוציאת את הדשן אל מחוץ למחנה". (45) רש"י מפרש במשנה, שהמדובר אחרי שהניח את הדשן אצל מזבח החיצון במקום שמניחים תרומת הדשן של מזבח החיצון, אבל כל זמן שהוא על המזבח - מועלים בו. (46) עכשיו אינה ראוייה להקרבה אבל לאחר זמן מסויים תוכשר להקרבה בלי שום מעשה המכשיר, כגון עגל בתוך שמונה ימים ללידתו אינו ראוי למזבח שנאמר (שם כב, כז): "והיה שבעה ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה יירצה וגו'". וכן בהמה שאמה נשחטה אסור לשוחטה בו ביום בין לצרכי אדם בין לצרכי מזבח ולמחרת היום תהיה מותרת. (47) תורים כשרים גדולים אבל לא קטנים, ובני יונה רק קטנים כשרים. (48) פסק כחכמים נגד רבי שמעון. ובגמרא שם יב. מנמקים את הבהל דין הבהמה מדין העוף, מפני שבבהמה יש מעילה בבעלת מום אף על פי שאינה ראוייה להקרבה אלא עומדת להיפדות, גם מחוסרת זמן כך, אבל לא מצאנו מעילה בעוף שאינו ראוי להקרבה, שהרי אין פדיון לעוף.

ד. כל חטאות המתות, כגון ולד חטאת ותמורתה וכיוצא
 בָּהֶן - אֲסוּר לַהֲנוּת בָּהֶן, וְאִם נִהְיָה - לֹא מַעַל.
 ה. וְכָל חֲטָאת שֶׁתִּרְעָה עַד שֶׁיִּפֹּל בָּהּ מוֹם - מוֹעֲלִין בָּהּ עַד
 שֶׁתִּפְּרָה.
 ו. הַמִּפְרִישׁ חֲטָאוֹ וְאֶבְדָּהּ וְהַפְרִישׁ אַחֲרֵת תַּחֲתֶיהָ, וְאַחֵר כֶּף
 נִמְצְאָה הֶרָאשׁוּנָה וְהָרִי שֶׁתִּיָּהֶן עוֹמְדוֹת, וְשָׁחַט שֶׁתִּיָּהֶן כְּאַחַת
 וְזָרַק דָּם אַחַת מֵהֶן - אֵין מוֹעֲלִין לֹא בִּבְשׂוֹר זֶה שֶׁנִּזְרַק דָּמָה
 וְלֹא בִּבְשׂוֹר חֲבֵרְתָּהּ, וְאִף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְאַכִּילָהּ, הוֹאִיל
 וְאִם רָצָה מִזֶּה זוֹרֵק וְאִם רָצָה מִזֶּה זוֹרֵק. אָבָל אִם שָׁחַט זֶה
 אַחֵר זֶה - אֵין דָּמָה מוֹעִיל לְבִשׂוֹר חֲבֵרְתָּהּ, וְאִפְלוּ לְאַחֵר
 זְרִיקָה, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּתָה לָהּ שַׁעֲהָ הֶרָאשׁוּנָה לְהַתִּיר בְּשָׂרָהּ.
 ז. כָּל חֲטָאת עוֹף אוֹ עוֹלֹת עוֹף שֶׁנִּפְסְלָה בְּשׁוּנֵי עֲשִׂיתָהּ אוֹ
 בְּשׁוּנֵי מְקוֹם עֲשִׂיתָהּ - מוֹעֲלִין בָּהּ; חוּץ מֵעוֹלֹת הָעוֹף
 שֶׁנִּמְלָק לְמִטָּה כְּמִלִּיקַת חֲטָאת לְשֵׁם חֲטָאת, שֶׁאִף עַל פִּי
 שֶׁלֹּא עָלְתָה לְבָעֲלִים לְשֵׁם חוּבָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהּ, הוֹאִיל
 וְשִׁנָּה שָׁמָּה וּמְקוֹם עֲשִׂיתָהּ וְשִׁנָּה מַעֲשִׂיהָ לְשֵׁם דְּבַר שֶׁאֵין
 בּוֹ מַעֲלָה.
 ח. מִנְּחָה שֶׁנִּתְפַּגְּלָה אוֹ שֶׁנִּעֲשִׂיתָה בְּמִחְשַׁבַּת הַמְּקוֹם, וְכֵן
 שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים שֶׁנִּתְפַּגְּלוּ אוֹ שֶׁנִּפְסְלוּ בְּמִחְשַׁבַּת
 הַמְּקוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּתָה לָהֶן שַׁעֲת הֵתֵר.
 ט. וְכֵן קִמֵּץ שֶׁנִּצָּא לְחוּץ אוֹ לֵן וְחִזּוֹר וְהִקְטִירוֹ - מוֹעֲלִין
 בְּשִׁירִים, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּה שֵׁם שַׁעֲת הֵתֵר. אָבָל אִם נִטְמָא
 הַקִּמֵּץ וְהִקְטִירוֹ - אֵין מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים; שֶׁהִצִּיץ מִרְצָה עַל
 הַטָּמֵא, וְאֵינוֹ מִרְצָה לֹא עַל הָלֵן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. יֵצְאוּ
 הַשִּׁירִים אוֹ נִטְמְאוּ וְאַחֵר כֶּף הַקְּטִיר הַקִּמֵּץ, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן
 אֲסוּרִין בְּאַכִּילָהּ - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן, שֶׁהָרִי קָרַב הַקִּמֵּץ
 כְּמִצְוָתוֹ.
 י. הַנִּהְיָה מִקְדָּשִׁי קְדָשִׁים כָּלָם לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים אוֹ מֵאֲמוּרֵי
 קְדָשִׁים קָלִים לְאַחֵר זְרִיקָה, אוֹ שֶׁנִּהְיָה מִן הָעוֹלָה כָּלָהּ אוֹ
 מִן הַקִּמֵּץ וְהַלְבוּנָה וּמִנְחַת כֹּהֲנִים וְהַחֲבִיתִין - יִפֹּל מִה שֶׁנִּהְיָה
 לְנִדְבָה. מַעַל בְּקִרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר - יִפֹּל מִה שֶׁנִּהְיָה לְלִשְׁכָּה.
 יא. נִהְיָה קֹדֶם זְרִיקָה מִבְּשׂוֹר קְדָשִׁי קְדָשִׁים שֶׁנִּטְמָא, אוֹ
 שֶׁנִּהְיָה מֵאֲמוּרֵי קְדָשִׁים קָלִים, אִף עַל פִּי שֶׁהִעֲלָן לְרֹאשׁ
 הַמִּזְבֵּחַ - הָרִי זֶה פְטוּר.
 יב. קְדָשִׁי הַמִּזְבֵּחַ - חֲלָכֵן וּבִיצִיָּהֶן אֲסוּר לַהֲנוּת מֵהֶן,
 וְהַנִּהְיָה - לֹא מַעַל. לְפִיכָף, וְלֹד הַקְּדָשִׁים וְכֵן וְלֹד הַמַּעֲשֹׂר
 לֹא יֵינֵק מֵאֲמוֹ, אֲלֹא מִבְּהֶמָה אַחֲרֵת חֲלִין. וְיֵשׁ לְאָדָם
 לְהַתְנַדֵּב וְלֹאמֹר: חֲלַב בְּהֶמָה זֶה חֲחִלִּין יִהְיֶה הַקְּדָשׁ לְוִלְדוֹת
 הַקְּדָשִׁים שֶׁיִּינָקוּהוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יָמוּתוּ.
 יג. הַקְּדִישׁ בְּהֶמָה וְעוֹף לְמִזְבֵּחַ קְדָשֵׁת דָּמִים, כְּגוֹן שֶׁאָמַר:
 דָּמִי בְּהֶמָה זֶה לְנִסְכִּים, וְדָמִי בֶן יוֹנָה זֶה לְשִׁלְמִים - הָרִי הֵן
 כְּקְדָשִׁי בְּדֵק הַבֵּית וּמוֹעֲלִין בְּחֲלָכֵן וּבִיצִיָּהֶן, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.
 פָּרָק רְבִיעִי
 א. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְחֲטָאוֹ לְעוֹלָתוֹ וּלְאַשְׁמוֹ וּלְתוֹרִין וּבְנֵי
 יוֹנָה - מוֹעֲלִין בָּהֶן מַעֲשֶׂה שֶׁהַפְרִישׁ. הַפְרִישׁ לְשִׁלְמִים - אֵין
 מוֹעֲלִין בָּהֶם.
 ב. הַקְּדִישׁ אֲכָר אֶחָד לְדָמָיו לְמִזְבֵּחַ - הָרִי זֶה סָפֵק אִם

פִּשְׁטָה קְדָשָׁה בְּכָלֵן אוֹ לֹא פִּשְׁטָה, לְפִיכָף תִּקְרַב וְלֹא יִפְדָּה.
 וְאִם נִפְדָּה - אֵין מוֹעֲלִין בְּפִדְיוֹנוֹ.
 ג. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְנִזְיוֹתוֹ - אֲסוּר לַהֲנוּת בָּהֶן, וְאִם נִהְיָה
 - לֹא מַעַל; מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְבּוֹא כָּלָם שְׁלָמִים, וְאֵין
 בְּשִׁלְמִים מַעֲלָה אֲלֹא בְּאֲמוּרֵיהֶן אַחֵר זְרִיקַת דָּמִים. מֵת -
 יִפֹּלוּ לְנִדְבָה. הֵיוּ מִפְּרָשִׁים: דָּמֵי חֲטָאת - יִלְכוּ לִים הַמִּלֵּחַ,
 וְלֹא נִהְיָין וְלֹא מוֹעֲלִין; דָּמֵי עוֹלָה - יָבִיאוּ עוֹלָה, וּמוֹעֲלִין
 בָּהֶן. אָמַר: אֵלֹו לְחֲטָאתִי וְהִשָּׂאָר לְנִזְיוֹתִי, אִם נִהְיָה בְּכָל
 הַשָּׂאָר - מַעַל; נִהְיָה בְּמִקְצָתוֹ - לֹא מַעַל. וְכֵן אִם אָמַר: אֵלֹו
 לְעוֹלָתִי וְהִשָּׂאָר לְנִזְיוֹתִי, וְנִהְיָה בְּכָלֵן - מַעַל; נִהְיָה
 בְּמִקְצָתוֹ - לֹא מַעַל. שֶׁאֵין בְּדָמֵי שְׁלָמִים מַעֲלָה. הַפְרִישׁ
 מַעוֹת וְאָמַר: אֵלֹו לְעוֹלָתִי וְאֵלֹו לְחֲטָאתִי וְאֵלֹו לְשִׁלְמִים,
 וְנִתְעָרְבוּ - מוֹעֲלִין בְּכָלֵן וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתוֹ. וְכִיצַד יַעֲשֶׂה?
 יִקַּח שְׁלֹשׁ בְּהֶמּוֹת, וּמִחֲלָל דָּמֵי חֲטָאת בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא עַל
 הַחֲטָאת, וְדָמֵי עוֹלָה עַל הָעוֹלָה, וְדָמֵי שְׁלָמִים עַל שְׁלָמִים.
 ד. אֶחָד מִמִּחְבֵּי קִנְיִן שֶׁהַפְרִישׁ מַעוֹת וְאָמַר: אֵלֹו לְחוּבָתִי
 - מוֹעֲלִין בְּכָלֵן וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתוֹ. וְאִם מֵתוֹ - יִפֹּלוּ לְנִדְבָה,
 כְּמוֹ שֶׁבָּאָרְנוּ בְּנִזְיוֹת, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן.
 ה. הַמִּפְרִישׁ חֲטָאת עַל אֲכִילַת חֲלָב וְהִבְיָאָה עַל אֲכִילַת דָּם
 - הָרִי זֶה לֹא כִפּוּר, לְפִיכָף לֹא מַעַל. הַפְרִישׁ מַעוֹת לְחֲטָאת
 חֲלָב וְקִנְיָה בָּהֶן חֲטָאת דָּם: בְּשׁוּגָג - כִּפּוּר, לְפִיכָף מַעַל;
 בְּמוֹזֵד - לֹא כִפּוּר, לְפִיכָף לֹא מַעַל.
 ו. הַמִּפְרִישׁ שְׁתֵּי סִלְעִים לְאֲשֵׁם וְלִקַּח בָּהֶן שְׁנֵי אֵילִים
 לְחִלִּין, הוֹאִיל וְקִנְיָה חֲלִין בְּדָמֵי אֲשֵׁם - מַעַל. וְחִיָּב לְשַׁלֵּם
 עֲשָׂרָה דִּנָּרִים, שֶׁהֵן שְׁתֵּי סִלְעִים וְחִמְשׁ, וְיָבִיא בָּהֶן אֲשֵׁם,
 וְיָבִיא קִרְבֵּן אֲשֵׁם עַל מַעֲלָתוֹ. לְפִיכָף, אִם הִיָּה אֶחָד מִשְׁנֵי
 הָאֵילִים שֶׁקִּנְיָה יָפָה שְׁתֵּי סִלְעִים וְהַשְּׁנִי יָפָה עֲשָׂרָה דִּנָּרִין -
 יָבִיא הַשְּׁנִי עֲשָׂרָה אֲשֵׁם תַּחַת הַמַּעֲלָה עִם הַחִמְשׁ, וְיָבִיא
 הַשְּׁנִי שְׁתֵּי סִלְעִים אֲשֵׁם עַל מַעֲלָתוֹ. לִקַּח אֶחָד לְאֲשֵׁם
 וְאֶחָד לְחִלִּין, אִם הִיָּה שֶׁל אֲשֵׁם יָפָה שְׁתֵּי סִלְעִים - יָבִיא
 אוֹתוֹ לְאַשְׁמוֹ הֶרָאשׁוֹן, וְכֵן אִם הִיָּה זֶה חֲחִלִּין יָפָה שְׁתֵּים -
 יָבִיא אוֹתוֹ אֲשֵׁם מַעֲלָתוֹ, שֶׁהָרִי מַעַל בְּסִלְעַת אַחַת מִדָּמֵי
 הָאֲשֵׁם; וְיִשְׁלַם חֲמִשָּׁה דִּנָּרִים וְיִפֹּלוּ לְנִדְבָה.
 ז. הַנִּהְיָה מִדָּמֵי חֲטָאת עַד שֶׁלֹּא קָרְבָה חֲטָאתוֹ - יוֹסִיף
 חֲמֵשׁ עַל מִה שֶׁנִּהְיָה וְיָבִיא בְּדָמָיו חֲטָאתוֹ, וְיָבִיא קִרְבֵּן
 אֲשֵׁם עַל מַעֲלָתוֹ. וְכֵן אִם נִהְיָה מִדָּמֵי אֲשֵׁם עַד שֶׁלֹּא קָרַב
 אֲשָׁמוֹ - יוֹסִיף חֲמֵשׁ וְיָבִיא בְּדָמָיו אֲשָׁמוֹ, וְיָבִיא אֲשֵׁם אַחֵר
 לְמַעֲלָתוֹ. שֶׁקִּרְבָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ - מַעֲלָתָן לְקִרְבָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ,
 וְקְדָשִׁי בְּדֵק הַבֵּית - מַעֲלָתָן לְבְּדֵק הַבֵּית. נוֹדַע לוֹ שֶׁמַּעַל
 וְאַחֵר כֶּף קָרְבָה חֲטָאתוֹ וְעַדִּין לֹא הַפְרִישׁ מַעֲלָתוֹ, אוֹ
 שֶׁהַפְרִישָׁהּ וְלֹא כָלָהּ בְּדָמֵי חֲטָאתוֹ - יוֹלִיף הַמַּעֲלָה
 וְחֲמִשָּׁה לִים הַמִּלֵּחַ. נוֹדַע לוֹ שֶׁמַּעַל אַחֵר שֶׁקָרְבָה חֲטָאתוֹ -
 יִפֹּלוּ מַעוֹת הַמַּעֲלָה וְחֲמִשָּׁה לְנִדְבָה; שֶׁאֵין מִפְרִישִׁין
 בְּתַחֲלָה לְאַבּוּד. וְכֵן כֶּף וְכֵן כֶּף יָבִיא אֲשֵׁם מַעֲלָתוֹ.
 וּבְאֲשֵׁם, בֵּין שֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁמַּעַל קֹדֶם שֶׁקָרַב אֲשָׁמוֹ אוֹ אַחֵר
 שֶׁקָרַב - תִּפֹּל מַעֲלָתוֹ וְחֲמִשָּׁה לְנִדְבָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹתֵר
 אֲשֵׁם. וְיָבִיא אֲשֵׁם מַעֲלָתוֹ.
 ח. הַמוֹכֵר עוֹלָתוֹ וְשִׁלְמָיו - לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם. וְדִין תּוֹרָה,

1 שִׁיחֲזְרוּ הַמַּעֲוֹת חֲלִין כְּמוֹ שֶׁהָיוּ; וְקָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים, שִׁפְלוּ
2 הַמַּעֲוֹת לַנִּדְבָה. אָפְלוּ הַיְתָה הַבְּהֵמָה שֶׁנָּה אֲרָבָעָה וּמִכְרָה
3 בַּחֲמִשָּׁה - הַחֲמִשָּׁה בָּלָן יָפְלוּ לַנִּדְבָה. וְאֵין כָּאֵין מַעֲלָה לֹא
4 מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

5 ט. יֵשׁ מַעֲלָה בַּנִּדְרִים. בִּיצֵד? הָאוֹמֵר: כֶּכֶר זֶה עָלִי קָרָפֶן
6 אוֹ הַקֹּדֶשׁ, וְאָכְלָה - מַעַל, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה מִתַּת לְאַחֲרִים.
7 לְפִיכָף אֵין לָהּ פְּדִיּוֹן, שֶׁחֲרִי אֵינָה קֹדֶשׁ אֲלֹא לָזֶה בַּלְבָּד.
8 אָמַר: כֶּכֶר זֶה קֹדֶשׁ אוֹ קָרָפֶן, וְאָכְלָה, בֵּין הוּא בֵּין אַחֵר -
9 מַעַל. לְפִיכָף יֵשׁ לָהּ פְּדִיּוֹן. הֵיחָה לְפָנָיו כֶּכֶר שֶׁל הַפֶּקֶר
10 וְאָמַר: כֶּכֶר זֶה הַקֹּדֶשׁ, נִטְלָה עַל מִנְתָּ לְאָכְלָה - מַעַל לְפִי
11 כָּלָה; עַל מִנְתָּ לְהוֹרִישָׁהּ - מַעַל לְפִי טוֹבַת הַנִּהְיָ שָׁבָה.
12 י. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: כֶּכֶרִי עָלֶיךָ הַקֹּדֶשׁ, וְחִזּוֹר וְנִתְּנָה לוֹ -
13 הַמִּקְבֵּל מִתְּנָה זֶה מַעַל לְכַשְׁיוּצִיא, שֶׁחֲרִי הַנּוֹתֵן אֵינָה אֶסוּרָה
14 עָלָיו. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה מִשְׁאָר הַקּוֹנָמוֹת יֵשׁ בָּהֶן מַעֲלָה
15 לְנֶאֱסֵר בָּהֶן. וְכָל דְּבָרִים הַנֶּאֱסָרִין עָלָיו מִגִּדּוֹר בְּזֶה מִצְוַתְּרָפִין,
16 וְאִם נִהְיָה מִכָּלֶם בְּשׁוּרָה פְּרוּטָה - מַעַל.

17 יא. הָאוֹמֵר: הַנְּטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרָפֶן אִם אֵינֶן נִקְצָצוֹת הַיּוֹם,
18 וְטָלִית זֶה קָרָפֶן אִם לֹא תִשְׁרָף הַיּוֹם, וְעֵבֶר הַיּוֹם וְלֹא נִקְצָצוֹ
19 וְלֹא נִשְׂרָפָה הַטָּלִית - הֲרִי הֵם הַקֹּדֶשׁ, וְיִפְדּוּ כִּשְׁאָר
20 הַהֲקֹדְשוֹת וְאַחֵר כֶּף יִהְיֶה בָּהֶן. אָכֵל אִם אָמַר: הֲרִי
21 הַנְּטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרָפֶן עַד שִׁנְקָצוֹ - אֵינֶן יָכוֹל לְפִדּוֹתָן;
22 שֶׁבָּכֵל עַתָּה שִׁיפְדוּ יִחְזְרוּ הַקֹּדֶשׁ עַד שִׁנְקָצוֹ, וְכֵינֶן שִׁנְקָצוֹ
23 אֵינֶן צָרִיכִין פְּדִיּוֹן, אֲלֹא נִהְיִין בָּהֶן מִיֵּד. בְּמָה דְּבָרִים
24 אֲמוּרִים? בְּשִׁפְדָּאֵן הַמִּקְדִּישׁ; אָכֵל אִם פְּדָאֵן אַחֵר - הֲרִי
25 אֵלוֹ יוּצְאִין לְחִלִּין אֵף עַל פִּי שֶׁעָדִין לֹא נִקְצָצוּ, וְיִהְיֶה מִתְּרִין
26 אֵף לְמִקְדִּישׁ.

יום שלישי י"א מרחשון ה'תשע"א

פרק חמישי

29 א. אֶחָד הַמִּקְדִּישׁ לְבָדֵק הַבֵּית דָּבָר הָרָאִי לְחִזּוֹק הַבֵּדֵק,
30 כְּגוֹן אֶבֶן אוֹ קוֹרָה, אוֹ הַמִּקְדִּישׁ לְבָדֵק הַבֵּית דָּבָר הָרָאִי
31 לְמִזְבֵּחַ, כְּגוֹן כִּבְשִׁים וְתוֹרִים, אוֹ הַמִּקְדִּישׁ לְמִזְבֵּחַ דָּבָר

32 הָרָאִי לְבָדֵק הַבֵּית, כְּגוֹן אֶבֶן וְקוֹרָה, אוֹ הַמִּקְדִּישׁ לָזֶה וְלָזֶה
33 דְּבָרִים שֶׁאֵינֶן רָאוּיִן לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה,¹ כְּגוֹן הַמִּקְדִּישׁ
34 תְּרַנְגוּלִין וְחִמְצֵן וְצִיר אוֹ קֶרֶקַע, אָפְלוּ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁפָּה מִלֵּאָה
35 זָבֵל אוֹ עֶפֶר אוֹ אֶפֶר - מוֹעֲלִין בְּכָלֶן מִשְׁעָה שֶׁהִקְדִּישׁוּ עַד
36 שִׁיפְדוּ דְּבָרִים הָרָאוּיִם לְהַפְדוֹת.²

37 ב. כָּל קֹדֶשׁ בָּדֵק הַבֵּית עִם דְּבָרִים שֶׁמוֹעֲלִין בָּהֶן מִקְדָּשִׁי
38 מִזְבֵּחַ - מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעֲלָה, וְאִם נִהְיָה בְּשׁוּרָה
39 פְּרוּטָה מִכָּלֶם - מַעַל.

40 ג. אָכֵל וְהֶאֱכִיל אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ נִהְיָה וְיִמְהָה חֲבֵרוֹ, אָכִילָתוֹ
41 וְנִהְיָת חֲבֵרוֹ אוֹ אָכִילָת חֲבֵרוֹ וְנִהְיָתוֹ - בָּלָן מִצְטָרְפִין
42 לְמַעֲלָה, וְאִם נִשְׁעָה מִן הַכֹּל הַנִּהְיָ בְּפְרוּטָה - מַעַל.

43 ד. הַמַּעֲלָה מִצְטָרְפָה לְזִמְן מִרְבָּה.³ בִּיצֵד? נִהְיָה הַיּוֹם מִן
44 הַהֲקֹדֶשׁ וְנִהְיָה לְאַחֵר כְּמָה שְׁנִים בְּהֶעֱלֵם אֶחָד⁴ - הֲרִי אֵלוֹ
45 מִצְטָרְפִין לְפְרוּטָה וּמַעַל.

46 ה. אֵין מַעֲלָה אֲלֹא בְּתוֹלֵשׁ מִן הַקֶּרֶקַע, אָכֵל הַנִּהְיָה
47 בַּקֶּרֶקַע עֲצָמָה אוֹ בַּמִּחְבֵּר לָהּ - לֹא מַעַל, אָפְלוּ פֶגֶם. בִּיצֵד?
48 הַחֹרֵשׁ שֶׁהָיָה הַקֹּדֶשׁ אוֹ הַזּוֹרֵעַ בָּהּ - פְּטוּר. נִטֵּל מִמֶּכָּה⁶
49 וְנִהְיָה בָּהּ וּפְגָמָה⁷ - מַעַל. הִדֵּשׁ בְּשׁוּרָה הַקֹּדֶשׁ - מַעַל;
50 שֶׁהֶאֱבֵק שָׁלָה מוֹעִיל לְשֹׁדֵה, וְחֲרִי נִהְיָה בְּאֶבֶן וּפֶגֶם הַשֹּׁדֵה.
51 וְכֵן אִם חֲרַשׁ שֹׁדֵה הַקֹּדֶשׁ כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֶבֶן לְעֶשֶׂב שְׁתֵּמֶן
52 בָּהּ, וְנִטֵּל הָעֶשֶׂב - מַעַל.⁸ הִדֵּר בְּמַעֲרַת הַקֹּדֶשׁ אוֹ בְּצֵל אֵילָן
53 אוֹ שׂוֹכֵף שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּהְיָה - לֹא מַעַל.⁹ וְכֵן
54 הַמִּקְדִּישׁ בֵּית בְּנוּי, הִדֵּר בּוֹ - לֹא מַעַל.¹⁰ אָכֵל הַמִּקְדִּישׁ
55 עֲצִים וְאֶבֶנִים וּבִנָּה בָּהֶן בֵּית, הִדֵּר שָׁם - מַעַל, כְּמוֹ
56 שִׁיחֲבָאֵר.

57 ו. גִּדּוּלֵי הַקֹּדֶשׁ - מוֹעֲלִין בָּהֶן.¹¹ בִּיצֵד? הַקֹּדֶשׁ שֹׁדֵה
58 וְהוּצִיאָה עֲשָׂבִים, אֵילָן וְעֶשֶׂה פְּרוֹת - מוֹעֲלִין בָּהֶן. אָכֵל
59 הַמִּקְדִּישׁ אֶת הַבּוֹר רִיקָן וְאַחֵר כֶּף נִתְּמַלֵּא מַיִם, הַקֹּדֶשׁ
60 אֲשֶׁפָּה וְאַחֵר כֶּף נִתְּמַלֵּא זָבֵל, שׂוֹכֵף וְנִתְּמַלֵּא יוֹנִים, הוּאִיל
61 וְאֵינֶן גִּדּוּלֵי הַקֹּדֶשׁ - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.¹² וְכֵן הַזָּבֵל וְהַפֶּרֶשׁ
62 שֶׁבִּחְצֵר הַקֹּדֶשׁ¹³ - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. וְיִמָּה יַעֲשֶׂה בָּהֶן¹⁴?
63 יִמְכְּרוּ וְיָפְלוּ דְמִיָּה לְלִשְׁפָה¹⁵. מַעֲנֵן שֶׁהוּא יוּצָא מִתּוֹךְ שֹׁדֵה
64 הַקֹּדֶשׁ¹⁶ - אֶסוּר לְהַנּוֹת בְּמִים שִׁיּוּצָאִין מִמֶּנּוּ בְּתוֹךְ הַשֹּׁדֵה,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) אלא למוכרם ולקנות בדמיהם דברים הראויים. (2) להוציא בעלי חיים תמימים הראויים למזבח, שאין להם פדיון. (3) באיסורים אין שתי אכילות מצטרפות אלא אם אכל כזית שלם בכדי אכילת פרס (שלוש ביצים), אבל במעילה למדו שם (יח): מהכתוב שמצטרפות אפילו לזמן מרובה. (4) שלא נודעה לו הנאה ראשונה לפני שנהנה שנית, אבל נודע לו ביתניים אין ההנאות מצטרפות. (5) למדו בגזירה שווה מתרומה, מה תרומה בתלוש אף מעילה בתלוש. (6) האבק שנטל נתלש מן השדה. (7) ואם נהנה ולא פגם - לא מעל. (8) שהאבק תלוש הוא. מובן שהמדובר בפגם, כלמעלה בדישה. (9) מפני שנהנה מן המחבור. (10) ואף על פי שרבינו פסק (בהלכות עכו"ם פרק ח הלכה ד) שהמשתחויה לבית בנוי לשם עבודה זרה אסור, חומרא יתירה היא בעבודה זרה (כסף משנה). (11) כרבי יוסי במשנה שם יג. נגד דעתו של תנא קמא והטעם, מפני שבתוספתא מעילה פרק א הלכה ט נאמר שהתנא קמא הוא רבי מאיר, וכלל בדינו שהלכה כרבי יוסי נגד רבי מאיר. (12) בתוספתא שם: "אמר רבי יוסי רואה אני בכולן (פירוש, בהקדש בור ונתמלא מים, ושוכך ריק ונתמלא יונים וכדומה) את דברי רבי מאיר (שאינן מועלים) חוץ מן השדה והאילן שדרכם להתמלאות. ובתוספות מעילה שם דיבור המתחיל אבל, הסבירו את ההבדל, שהמים והיונים באו מן ההפקר ולא זכה בהם הקדש, שאין קניין חצר להקדש, אבל שדה ואילן המתמלאים מגוף ההקדש הם ממון הקדש. (13) כלומר, זבל ופרש מבהמות הקדש. (14) בזבל ופרש זה. (15) לשיירי לשכה (כסף משנה). השקלים שנגבו כל שנה (מחצית השקל לגולגולת) הוכנסו לאחת מלשכות המקדש וממלאים שלוש קופות גדולות ומכסף שבקופות קונים קרבנות שהם חובת ציבור, כגון שני תמידים בכל יום ומוספים בשבת ומועדים, ומה שנשאר בלשכה אחר מילי הקופות נקרא "שיירי לשכה". (16) מלשונו של רבינו משמע, שהמדובר במעין הנובע בשדה הקדש עצמו, אבל רש"י מפרש שהמעין נובע בשדה חולין והמים באו לשדה של הקדש.

- 1 והנהגה - לא מעל. יצאו המים חוץ לשדה - מתר להנות
- 2 בהן. ערכה הגדלה בשדה הקדש - לא נהנין ולא מועלין¹⁷.
- 3 אילן של הדיוט¹⁸ הסמוך לשדה הקדש ושרשיו יוצאים
- 4 בתוך השדה¹⁹: אם בינו לבין השדה של הקדש עד שש
- 5 עשרה אמה - הרי אותן השרשין שבתוך השדה אסורין,
- 6 והנהגה מהן לא מעל; הנה האילן רחוק יתר על שש עשרה
- 7 - הנהגה בהן מעל. אילן של הקדש הסמוך לשדה הדיוט
- 8 ושרשיו יוצאין בתוך השדה²⁰: אם הנה בתוך שש עשרה
- 9 אמה - מועלין בהן; הנה רחוק יתר על שש עשרה אמה -
- 10 אותן השרשין שבתוך שדה הדיוט לא נהנין ולא מועלין.
- 11 ז. קן שבראש האילן של הקדש, שבנה אותו העוף
- 12 מעצים²¹ וצפאים וכיוצא בהן - כל הקן עם הביצים²² שבו
- 13 עם האפרוחים הצריכין לאמן אין נהנין בהן, והנהגה - לא
- 14 מעל²³.
- 15 ח. המקדיש²⁴ את היער - מועלין בכלו, בין באילנות בין
- 16 בכל קן שבראש האילנות או שביניהן.
- 17 ט. גזברים ששפוי²⁵ עצי הקדש²⁶ וקצצו אותן - מועלין
- 18 באותן העצים הקטנים שחתכו מצת שקצצו²⁷; אבל אין
- 19 מועלין לא בשפוי²⁸ ולא בספרת²⁹ ולא בנביה של עצים,
- 20 והוא הגוף הקשה העגל שבתוך העץ³⁰ הדומה ליבלת,
- 21 שלא יצלח למלאכה.
- 22 י. המקדיש עבדו - אין מועלין בו³¹ ולא בשער, אף על

- 23 פי שהוא עומד להגזז, מפני שהוא מחבר לו, וכל זמן
- 24 שהוא מחבר הולך ומשבית.
- 25 יא. הזורע פרות הקדש - פודה אותן בשעת זרעו³². ואף
- 26 על פי שלא פדה - הרי הגדולין חלין³³, ואין מועלין בהן,
- 27 ואין משלמין מהן קרן וחמש³⁴, ותיבין בחלה.
- 28 יב. שמרים³⁵ של הקדש שנתן עליהם מים: ראשון ושני
- 29 ושלישי³⁶ - אסור להנות בו, והנהגה לא מעל³⁷; רביעי -
- 30 מתר. במה דברים אמורים? בקדשי בדם הבית; אבל קדשי
- 31 מזבח, אף מרביעי ואילף - לעולם אסור³⁸.
- 32 יג. המקדיש תרנגולת למזבח - מועלין בה ובביצתה.
- 33 הקדיש חמור למזבח - מועלין בה ובחלבה³⁹. הקדיש
- 34 תורים לבדק הבית⁴⁰ - מועלין בהן ובביצתן, כמו שבארנו.
- 35 יד. פתנות כהנה שבלוי⁴¹ - מועלין בהן כשאר קדשים.
- 36 והחודשים, הואיל ונתנו להנות בהן⁴² - אין מועלין בהן.
- 37 טו. קדשי עובדי פוככים⁴³: אם לבדק הבית הקדישו -
- 38 מועלין בהן; ואם קדשי מזבח הן - אין בהן מעילה מן
- 39 התורה, שנאמר בקרבנות: דבר אל בני ישראל, אבל אסור
- 40 להנות בהן מדברי סופרים.
- 41 טז. קול⁴⁴ ומרקה⁴⁵ וריח⁴⁶ של הקדש - לא נהנין ולא
- 42 מועלין. במה דברים אמורים? כשהריח בקטרת אחר
- 43 שעלתה התימרת⁴⁷; אבל אם הריח בקטרת כשתעלה
- 44 התימרתה - מעל⁴⁸.

(17) מפני שאינה ראוייה לשום דבר. (18) במשנה שם שנינו: שרשי אילן של הדיוט הבאים בשל הקדש ושל הקדש שבאים בשל הדיוט לא נהנים ולא מועלים ובגמרא בבא בתרא כו: הסבירו, שהשרשים שאינם מרוחקים שש עשרה אמה מן האילן, דינם כאילן מפני שהוא יונק דרך אותם השרשים אבל המרוחקים יותר פסק הקשר שבינם ובין האילן ולפיכך הם שייכים לקרקע. עיין שם. ומכאן המקור להלכה זו. (19) של הקדש. (20) של הדיוט. (21) שהבאים ממקום אחר. (22) מפני שהביצים צריכים לאילן דינן כאילן וכן גם אפרוחים הצריכים לאמן. אבל האפרוחים שאינם צריכים לה, שיודעים לפרוח ולמצוא מזונותיהם - מותרים. (23) מפני שגם בקן עצמו אין מעילה, והרי כל האיסור ליהנות בהם הוא מפני שהם זקוקים לקן. (24) משנה שם: "המקדיש את החורש מועלים בכולו". ומפרש רבינו שגם הקינים בכלל והטעם, מפני שבעל היער זכה בהם בקניין חצר וכשהקדיש את היער כל מה שבתוכו הקדיש. (25) החליקו במעצד. (26) שקצצו אותם ביער של חולין. (27) אחרי שקצצו והעבירו לרשות הקדש חתכו מהם במגירה חתיכות קטנות, כדי להתאימם לבניין. (28) השבכים הדקים הנופלים כשמחליקים ומיישרים את העצים. (29) פירורי עץ שהמגירה מפילה. (30) במקום שיוצא ענף חדש (רש"י וראב"ד פירשו: עלים הנובלים ונופלים מאליהם). (31) עבדים דינם כקרקעות. (32) פירוש, בשעה שהוא זורע את הפירות צריך לפדות אותם, אבל אחרי שזרעו וצמחו אי אפשר לפדותם מפני שהם חולין. (33) ואין זה דומה לפירות שגדלו באילן של הקדש, שאמרנו למעלה בהלכה ו שמועלים בהם, כי האילן קיים כמו שהיה והפירות הם תוספת על האילן, אבל פירות שזרעו בקרקע נשתנו ומה שצמח הוא דבר חדש לגמרי. ולא נתבררה דעתו של רבינו בפירות שאין זרעם כלה, אם דינם כפירות האילן או כזרעים. (34) פירוש, אם מעל בהקדש אחר אינו רשאי לשלם את הקרן והחומש מגידולים אלה. בתוספת תרומות פרק ח הלכה א שנינו שמתר לשלם לפי חשבון כלומר, אם זרע סאה הקדש וגדלו סאתיים ורוצה לשלם מזה את מעילתו, חייב הוא לתת שתי קרנות ושני חומשים, כדי שיהיו בתשלומים אלה קרן וחומש נוסף על דמי ההקדש. ורבינו סתם ואמר: "ואין משלמים" ולא בירר את דבריו. (35) שמרי יין ונותנים עליהם מים ואחרי כמה ימים המים תוססים ומקבלים טעם יין קלוש. ומשקה זה נקרא "תמד" בלשון התלמוד. (36) אחרי שהסירו את התמד נותנים על השמרים מים שנית וגם מזיגה שנייה זו יש בה טעם של יין, ויש עושים כך בפעם שלישית ורביעית. (37) שאיסורו רק מדרבנן. (38) בקדושת הגוף החמורה אסור לעולם. (39) והטעם, מפני שתרגולת וחמורה אינן ראויות למזבח וקדשו קדושת דמים, כלומר, למכרן ולקנות בדמיהן דברים הראויים למזבח וגם הביצים והחלב ראויים לכך. (40) אבל אם הקדישם למזבח אין ביצתם ראוייה לכלום ואין מועלים בה. (41) ואינן ראויות ללבשן בשעת העבודה. (42) שאי אפשר להם לכהנים לפשוט את בגדי הכהונה כהרף עין עם גמר עבודתם ונהנים מהם ולפיכך מתנים עליהם, בשעה שמקדישים אותם, שלא ימעלו כשיהנו בהם. (43) שהגוי הקדישם לגבוה. (44) אם נהנה מקול כלי הנגינה שבמקדש. (45) אם נהנה מיפי בניין המקדש או כלי השרת. (46) ריח הקטורת. (47) עשן הקטורת, מפני שעמוד הקטורת עולה בקו ישר כעץ התמר נקרא "תימורת", ולאחר שעלה העשן כבר נגמרה מצוותו וכלל בידיו: אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלים בו. (48) שהרי טרם נגמרה מצוות ההקטרה ובקול ומראה אין מועלים לעולם מפני שאין בהם ממש.

פרק ששי

1
2 א. יש דברים שהאדם נהנה בהן ולא יפגמו, כגון
3 המשתמש בכלי זהב טהור, ויש דברים שיפגמו, כגון
4 בגדים וכלי כסף ונחשת וברזל וכיוצא בהן. ונהנה בשונה
5 פרוטה מן ההקדש שאינו מחבר בקרקע: אם נהנה בדבר
6 שאין בו פגם, כגון שנשתמש בכלי זהב של הקדש - מעל;
7 נהנה בדבר שנפגם, כגון שלבש בגדי הקדש או בקע
8 בקרדס - לא מעל עד שיפגם בהקדש בשונה פרוטה באותו
9 דבר עצמו שנהנה בו, ויתפון להנות, ויפגם ויהנה באחת.
10 נהנה בכחצי פרוטה ופגם בכחצי פרוטה, או שנהנה בשונה
11 פרוטה ופגם בשונה פרוטה בדבר אחר ולא נהנה במה
12 שפגם ולא פגם במה שנהנה - הרי זה לא מעל, עד שיהנה
13 בשונה פרוטה ויפגם באותה הנה בשונה פרוטה בדבר
14 עצמו. כיצד? הרי שהתיר מטלית מבגד הקדש ותפרה
15 בבגדו ולבשה ונהנה בה בשונה פרוטה, והפסיד בבגד
16 שהתירה ממנה בשונה פרוטה, ולא הפסיד במטלית כלום -
17 הרי זה לא מעל, מפני שנהנה בדבר אחד ופגם בדבר אחר.
18 וכבר בארנו, שנהנה ומהנה חברו - מצטרף, ואפילו לזמן
19 מרבה.
20 ב. קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן - בין שנהנה
21 בפרוטה מעל, אף על פי שלא פגם; שהרי הן דומים לכוס
22 של זהב שאינו נפגם, שאין תלישת הצמר פוסלת אותן
23 מלקרב. אבל אם נפל בהן מום, הואיל ולמכירה עומדים
24 והנזה פוגמת דמיהן - לא מעל עד שיהנה ויפגם בפרוטה.
25 תלש מהן אחר שמתו - בין שנהנה מעל, שאין פגם
26 למתה. ומעילה זו מדבריהם, כמו שבארנו.
27 ג. המועל בקדשי בדיק הבית, בין שמעל בשגגה - נתחלל
28 הקדש, וזה שנהנה אחריו פטור. מעל בזדון, הואיל ואינו
29 חייב בקרבן מעילה - לא נתחלל הקדש, אלא הרי הוא
30 בהיתו, ואם בא אחר ונהנה בו בשגגה - מעל. במה דברים
31 אמורים? כשמעל בקדש והוציאו בתורת חלין והקנהו
32 לאחר; אבל אם נהנה בו ופגמו ולא הקנהו לאחר - יש בו
33 מועל אחר מועל.
34 ד. ואין מועל אחר מועל במקדשים אלא בבחמה וכלי
35 תשמיש בלבד. כיצד? בקע בקרדס של הקדש ונהנה
36 בפרוטה ופגם, ובא חברו ובקע בו ונהנה ופגם - כלם
37 מעלו. נטל הקרדס ונתנו לחברו - הוא מעל, אבל חברו לא
38 מעל. שתה בכוס של זהב ונהנה בפרוטה, ובא חברו ושתה
39 ונהנה, ובא חברו ושתה ונהנה - כלם מעלו. נטל הכוס
40 ונתנו לחברו מתנה או מכר - הוא מעל, וחברו לא מעל.
41 רכב על גבי התמור ונהנה בפרוטה ופגם, ובא חברו ורכב
42 עליו ונהנה ופגם, ובא חברו ורכב עליו ונהנה ופגם - כלם
43 מעלו. נתן התמור לחברו מתנה או מכר או השפירו - הוא
44 מעל, וחברו לא מעל. וכן המשאל קרדס של הקדש - הוא
45 מעל לפי טובת הנאה שבו, וחברו מתר לבקע בו לכתחלה.
46 והוא הדין לכהמה.
47 ה. בהמת קדשי מנבח אינה פן, אלא יש בה מועל אחר

מועל עד כמה פעמים. כיצד? תלש מן החטאת, ובא חברו
ותלש, ובא חברו ותלש - כלן מעלו. וכן אם נתנה לחברו,
וחברו לחברו - כלן מעלו. ויראה לי, שדין המנחות
והעופות והנסכים וכלי שרת בדין הבהמה, שכלן קדשת
הגוף הן.
ו. בהמת קדשי הקדשים שנפל בה מום, הואיל והיא
עומדת לפדיון - הרי היא בקדשי בדיק הבית שהיא קדשת
דמים; ואם נתנה לחברו, וחברו לחברו - הראשון בלבד
מעל.
ז. אמרו חכמים, שהנוטל אבן או קורה של הקדש ונתנה
לחברו - שניהם מעלו. ואם נתנה לזה הגזבר שהיתה תחת
ידו - הוא מעל, והגזבר לא מעל. ויראה לי, שאין אלו
הדברים אמורים אלא במועל בזדון, שהרי לא נתחלל
הקדש. הנוטל פרוטה של הקדש על דעת שהיא שלו - לא
מעל עד שיוציא אותה בחפציו או עד שימתן אותה במתנה.
נתנה לחברו - הוא מעל, וחברו לא מעל; שאין מועל אחר
מועל בשאר הקדשות, כמו שבארנו. וכל פיוצא בזה.
ח. נטל אבן או קורה של הקדש - לא מעל, שהרי לא
נהנה עדין. בנה אותה בתוך ביתו - מעל. נתנה על גבי
חלון שבתקרה ולא חברה - לא מעל עד שידור תחתיה
בשונה פרוטה, שאין זו הנה הנפרת.
ט. נטל פרוטה של הקדש ונתנה לבלן, אף על פי שלא
רחץ - מעל, שהרי נהנה בהיותו רוחץ בכל עת שירצה. וכן
אם נתנה לאחד מבצלי אמוניות - מעל, אף על פי שעדין
לא עשו מלאכתו.
י. קנה בה חפץ ולא משף: אם מן העובד פוכבים - מעל,
ואם מן ישראל - לא מעל.
יא. המוציא מעות הקדש בצרכיו על דעת שהן חלין, אף
על פי שלא הוציאן בדברי חל - מעל. כיצד? המביא
חטאת ואשמו ופסחו מן ההקדש, וכן מחסר כפרה שהביא
כפרתו מן ההקדש - מעל. וכלם אין מועלין עד שיזרק
הדם. לפיכך, המביא מנחות ונסכים ולחם תודה מן
ההקדש, אף על פי שעבר עברה - לא מעל, שאין כאן
זריקת דם לכפר עליו.
יב. נתן שקלו ממעות הקדש - כשיתרמו התרומה ויקנו
ממנה אפילו בהמה אחת ויזרק דמה ימעל השוקל, שהרי
חלקו באותה הבהמה שניזרק דמה.
יג. המפריש שקלו והוציאו בשאר צרכיו, בין הוא בין
חברו - מעל. נתנו לחברו לשקלו על ידו, הלך ושקלו על
ידי עצמו: אם כבר נתרמה התרומה - מעל השוקל;
שהתורם תורם על הצתיד להגבות, כמו שבארנו בשקלים,
ובאלו הגיע שקל זה ללשכה, ולפיכך מעל. ואם עדין לא
נתרמה תרומה - לא מעל. ולעולם אין מועלין בשגרי
הלשכה.

פרק שביעי

א. מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח
להוציאו בתורת חלין: אם עשה השליח שליחותו -

בקרבת מעילה, כמו שבארנו. נזכר אף השליש וידע שהיא
הקדש קדש שתגיע לחנוני - שניהם פטורים מקרבן מעילה,
והחנוני חייב בשינוי אותה פרוטה שנתעברה במעותיו,
שהרי הוא שוגג. הודיעו לחנוני שפרוטה שנתנו לו הקדש
- שלששת פטורין, ונתפס המקח להקדש.
ו. וכיצד יעשה כדי להציל החנוני מן החטא עד שיהיה
מתר להשתמש בכל המעות? נוטל פרוטה של חלין או כלי
כל שהוא ואומר: פרוטה של הקדש בכל מקום שהיא
מחללת על זה; ותעשה אותה פרוטה או הכלי הקדש, ויתר
החנוני להשתמש בכל המעות. וכן פרוטה של הקדש
שנתעברה בכל הכיס, או שאמר: פרוטה בכיס זה הקדש -
מחלל אותה ואחר כך ישתמש בכיס. ואם הוציא ולא חלל
- לא מעל עד שישיא את כל הכיס.
ז. אמר: כיס מכיס הקדש, ושור משורי הקדש - מועלין
בכלן ומועלין במקצתן. כיצד עושה? מביא את הגדול
שבהם ואומר: אם הקדש הוא - הרי הוא הקדש, ואם לאו
- ההקדש בכל מקום שהוא מחלל על זה; ויהנה בקטן.
ח. המועל בפחות משנה פרוטה, בין בנדון בין בשגגה -
משלם את הקרן, ואינו חייב חמש ולא קרבן. ויראה לי,
שאנו לוקה על פחות משנה פרוטה, אם היה מזיד.
ט. המפקיד מעות אצל בעל הבית ונשתמש בהן והוציא
- בעל הבית מעל; שהרי אין לו רשות להשתמש בהן,
ובעל הפקדון לא הרשהו.
י. הפקידן אצל שלחני או חנוני ולא היו חתומין ולא
קשורין קשר משנה, הואיל ויש לו רשות מן הדין
להשתמש בהן, אם הוציאו - שניהן פטורין; בעל הפקדון
פטור - שהרי לא אמר לו השתמש בהן, והחנוני פטור -
מפני שאינו קשורין קשר משנה ולא חתומין, וכאלו
השתמש ברשות.
יא. האשה שהכניסה מעות של הקדש לבעלה, או
שהקדיש מורישיה וזאת ונפלו לה הקדשות בירשה -
לכשישיא הבעל המעות בהפצצו ימעל.

יום רביעי י"ב מרחשון ה'תשע"א

פרק שמיני

א. הפועלים שהן עושין בהקדש, אף על פי שפסקו עמקן
מזונותי - לא יאכלו מגורגרות של הקדש, ואם אכלו -
מעלו. אלא ההקדש נותן להם דמי מזונות.
ב. הדש כרשיני הקדש - הרי זה חוסם את הפרה. שגאמר:
לא תחסם שור בדישו - דיש הראוי לו.
ג. אין מחללין את ההקדש על המלאכה, אלא על המעות.

המשלח הוא שמעל; ואם לא עשה שליחותו, אלא עשה
השליח מדעת עצמו - השליח הוא שמעל. כיצד? בעל הבית
שאמר לשלוחו: תן (לי) מאותו בשר לאורחין, הלך ונתן להן
כפר; או שאמר לו: תן להן כפר, ונתן להן בשר; אמר
לשלוחו: הבא לי מן החלון, והביא לו מן המגדל; או שאמר
לו: הבא מן המגדל, והביא לו מן החלון - השליח מעל. וכן
כל פיוצא בזה. הלך השליח והביא מן החלון כמו שאמר לו,
אף על פי שאמר השולח: לא היה בלבי שיביא אלא מן
המגדל - בעל הבית מעל; שהרי עשה שליחותו מאמרו,
ודברים שבלב אינן דברים. ואפלו היה השליח חרש או שוטה
או קטן שאין להן שליחות, אם עשה כמאמרו - בעל הבית
מעל, ואם לא עשה שליחותו - בעל הבית פטור. אמר
לשלוחו: תן לאורחין חתיכה חתיכה של בשר, הלך השליח
ואמר להן: טלו שמים שמים - בעל הבית מעל, שהרי נעשה
דברו, והשליח פטור, מפני שהוא מוסיף על שליחות בעל
הבית ולא עקר השליחות. אבל אם אמר להם השליח: טלו
שמים שמים מדעתי - שניהן מעלו. נטלו האורחים שלש
שלש - אף האורחין מעלו, מפני שכל אחד מהן עשה שליחות
חברו והוסיף מדעתו. נמצא חברו חייב, לפי שנעשו דבריו ולא
נעקרה השליחות, והוא חייב על זה שהוסיף מדעתו.
ב. במה דברים אמורים? כשהיו החתיכות מקדשי בדם
הבית; אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו - לא מעל אלא
האוכל בלבד. שהרי הוא חייב באסור אחר יתר על המעלה,
ובכל התורה בלה אין שלים לדבר עברה, אלא במעילה
לבדה שלא יתערב עמה אסור אחר.
ג. הנותן פרוטת הקדש לשלוחו ואמר לו: הבא לי בחציה
גרות ובחציה פתילות, הלך והביא לו בכלה גרות או בכלה
פתילות; או שאמר לו: הבא לי בכלה גרות או בכלה
פתילות, הלך והביא בחציה גרות ובחציה פתילות - שניהם
פטורים. בעל הבית לא מעל - שהרי לא נעשה שליחותו
בפרוטה; והשליח לא מעל - שהרי לא עקר שליחותו
בפרוטה. אבל אם אמר לו: הבא לי בחציה גרות ממקום
פלוני ובחציה פתילות ממקום פלוני, והלך והביא גרות
ממקום פתילות ופתילות ממקום גרות - השליח מעל.
ד. נתן לו שתי פרוטות ואמר לו: הבא לי אתרוג, והלך
והביא לו בפרוטה אתרוג ובפרוטה רמון - השליח מעל,
ובעל הבית פטור, שהרי שלחו לקנות לו אתרוג ששנה שתי
פרוטות. לפיכך, אם היה האתרוג שהביא לו בפרוטה אחת
שנה שתי פרוטות - שניהם מעלו.
ה. השולח פרוטה כדי שלוחו לקנות לו בה חפץ, ונזכר
בעל הבית שהיא הקדש קדש שתגיע ליד החנוני - השליח
מעל, שהוא שוגג, ובעל הבית כפר נזכר, ואין המזיד חייב

(1) במשנה אמרו סתם: הפועלים לא יאכלו מן גורגרות הקדש, ופירש רש"י אף על פי שכתבה תורה (דברים כג, כה) "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך" היינו בחולין אבל לא של הקדש. ובבבא מציעא פז: דרשו "רעך" ולא של הקדש. ורבינו מוסיף שאפילו אם הקדש חייב במזונותיהם אסור להם לאכול מהפירות שהם עסוקים בהם. (2) בגמרא: "ולא דיש של הקדש", ואם נפרש הדברים כפשוטם יצא שהתיבה "בדישו" משמעותה דיש של השור והלא הוא של בעל הבית? ולכן פירש רבינו "דישו" - הראוי לו. (3) דברים הראויים להקדש.

1 כיצד? אמן שעשה מלאכה בהקדש במנה - אין נותנין לו
 2 בהמת הקדש או טלית הקדש בשכרו, עד שמחללין אותן
 3 על המעות⁴, ואחר שיעשו חלין נותנין אותן לאמן בשכרו,
 4 אם רצו, וחוזרין ולוקחין ממנו בהמה מתרומת הלשכה⁵.
 5 ד. כשבונים במקדש - אין לוקחין עצים ואבנים מן
 6 ההקדש, ולא בונים את הבנין על דעת שהוא קדש, אלא
 7 בונים הכל מן החל⁶; גזרה שמה ינהג בצל הבנין או ישען
 8 על אבן או קורה בשעת מלאכה. ואחר שישלם הבנין
 9 מחללין מעות ההקדש על הבנין⁷. ואם צרכו הגזברין
 10 לעצים לקדש לאותו היום בלבד - לוקחין אותן ממעות
 11 ההקדש; שהרי אינן מתאחרין ימים כדי שנחוש להן שמה
 12 ישען אדם עליהן וימעול.
 13 ה. כשפוסקין⁸ עם האמנים לבנות במקדש ובעזרות -
 14 פוסקין עמהן בך וכן אמה בכך וכן סלע באמה בת עשרים
 15 אצבע⁹, וכשמושחין¹⁰ להן מה שבנו - מושחין ומחשבים
 16 להן באמה גדולה בת עשרים וארבע¹¹ אצבעות, כדי שלא
 17 יבואו לידי מעילה, מפני שאין מדקדקין במשיחה¹².
 18 ו. תנאי בית דין שהיו הפהנים גאותין במלח ובעצים
 19 באכילת קרבנות שאוכלין בחלקן; אבל לא יתנו מלח
 20 המקדש בחלין שלהן.
 21 ז. מלח שעל גבי האכר¹³ - מועלין בו¹⁴; שעל גבי הכבש¹⁵
 22 וישעל ראש המזבח¹⁶ - אין מועלין בו.
 23 ח. ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע
 24 סוף ענינם פפי כחו. ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו
 25 עלה¹⁷ - אל יהי קל בעיניו¹⁸. ולא יתירס¹⁹ לעלות אל ה',
 26 פן יפרוץ בו. ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי
 27 החל. בוא וראה פמה החמירה תורה במעילה! ומה אם
 28 עצים ואבנים ועפר ואפר, בין שנקרא שם אדון העולם
 29 עליהם בדברים בלבד²⁰ נתקדשו, וכל הנוהג בהן מנהג חל
 30 - מעל בה, ואפילו היה שוגג צריך כפרה²¹; קל וחמור
 31 למצות שחקק לנו הקדוש ברוך הוא, שלא יבעט האדם
 32 בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה בדברים אשר לא בן
 33 על השם, ולא יחשב בהן מחשבתו בדברי החל. הרי נאמר
 34 בתורה: ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם
 35 אתם. אמרו חכמים: לתן שמירה ועשייה לחקים כמשפטים.
 36 והעשייה ידועה, והיא שיעשה החקים. והשמירה - שיזהר

37 בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים. והמשפטים הן
 38 המצות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה ידועה, כגון
 39 אסור גזל, ושפיכות דמים, וכבוד אב ואם. והחקים הן
 40 המצות שאין טעמן ידוע. אמרו חכמים: חקים חקתי לה,
 41 ואין לה רשות להרהר בהן. ויצרו של אדם נוקפו בהן,
 42 ואמות העולם משיבין עליהן. כגון אסור בשר חזיר ובשר
 43 בחלב, ועגלה ערופה, ופרה אדמה, ושעיר המשתלח. וכמה
 44 היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העובדי כוכבים
 45 שהיו משיבין על החקים. וכל זמן שהיו רודפין אותו
 46 בתשובות השקר שעורכין לפי קצור דעת האדם, היה מוסיף
 47 דבקות בתורה. שנאמר: טפלו עלי שקר ודים, אני בכל לב
 48 אצר פקודיך. ונאמר שם בענין: כל מצותיך אמונה, שקר
 49 ורפוני, עזוני. וכל הקרבנות כלן מכלל החקים הן²². אמרו
 50 חכמים²³, שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד.
 51 שבפעשית החקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם
 52 הבא. והקדימה תורה צווי על החקים, שנאמר: ושמרתם
 53 את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם.
 54 סלקו להו הלכות מעילה בסיעתא דשמיא
 55 נגמר ספר שמיני, והוא ספר עבודה.
 56 הלכותיו תשע, ופרקיו חמשה ותשעים, ואלו הן:
 57 הלכות בית הבחירה - שמונה פרקים. הלכות כלי המקדש
 58 - עשרה פרקים. הלכות ביאת המקדש - תשעה פרקים.
 59 הלכות אסורי מזבח - שבעה פרקים. הלכות מעשה
 60 הקרבנות - תשעה עשר פרקים. הלכות תמידין ומוספין -
 61 עשרה פרקים. הלכות פסולי המקדשין - תשעה עשר
 62 פרקים. הלכות עבודת יום הכפורים - חמשה פרקים.
 63 הלכות מעילה - שמונה פרקים.
 64 לה אבבא זבב תודה ויבשם ה' אקרא
 65 **ספר תשיעי והוא**
 66 **ספר הקרבנות**
 67 הלכותיו שש. וזהו סדורן:
 68 א. הלכות קרבן פסח. ב. הלכות חגיגה. ג. הלכות בכורות.
 69 ד. הלכות שנגות. ה. הלכות מחסרי כפרה. ו. הלכות
 70 תמורה.

(4) פירוש, בתחילה מפרשים שכרם ממעות הקדש ויצאו המעות לחולין ואחר כך מחללים את הבהמה על אותן המעות. (5) כל זה עושים לטובת ההקדש, כדי שאפשר יהיה להקריב את הבהמה לחמידים ומוספים, שהרי אין מקריבים קרבנות חובה של ציבור, אלא כשנקנו משקלים שנתרמו באותה שנה. (6) קונים במעות חולין או בהקפה. (7) ומשלמים במעות הללו, שיצאו לחולין. (8) קובעים שכרם. (9) היינו חמשה טפחים. (10) כשמודדים. (11) באמה גדולה בת ששה טפחים. (12) כלומר, אי אפשר לצמצם ולמודד בדיוק. (13) האיברים (אימורים) שמקטירים על המזבח טעונים מליחה שנאמר (ויקרא ב, יג): על כל קרבן תקריב מלח. (14) בכל דבר העומד להקטרה על המזבח. בגמרא מנחות שם למדו דין זה מהכתוב (יחזקאל מג, כד) "והשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם לה" משמע שגם המלח נקרא עולה. (15) בתוספתא שם אמרו, שאת הקומץ מולחים על הכבש (המעלה, שבה עולים הכהנים למזבח). (16) מפני שהמלח אינו ראוי לכלום (רש"י במנחות שם). (17) סיבה, נימוק. (18) אל ילזל בו. (19) על פי הכתוב במתן תורה (שמות יט, כד): "אל יתירסו לעלות אל ה' פן יפרץ בם". (20) שאמר הרי זה קודש. (21) מחוייב להביא קרבן אשם. (22) שלא נתגלו טעמם. (23) אבות פרק א משנה ב: "על שלושה דברים העולם עומד ... ועל העבודה" ופירש רבינו שם: עבודת הקרבנות.

הלכות קרבן פסח

1 יש בכללן שש עשרה מצות. ארבע מצות עשה, ושתיים
2 עשרה מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) לשחט את
3 הפסח בזמנו. (ב) שלא לזבח אותו על הקמץ. (ג) שלא
4 תלין אמוריו. (ד) לשחט פסח שני. (ה) לאכל בשר הפסח
5 על מצה ומרור בליל חמשה עשר. (ו) לאכל פסח שני על
6 מצה ומרור בליל חמשה עשר לחדש השני. (ז) שלא יאכל
7 נא ומבשל. (ח) שלא יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה. (ט)
8 שלא יאכל ממנו מומר. (י) שלא יאכל ממנו תושב ושכיר.
9 (יא) שלא יאכל ממנו ערל. (יב) שלא ישבר בו עצם. (יג)
10 שלא ישבר עצם בפסח שני. (יד) שלא ישאיר ממנו עד
11 בקר. (טו) שלא ישאיר מפסח שני לבקר. (טז) שלא ישאיר
12 מבשר חגיגת ארבעה עשר עד יום שלישי.
13 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

16 א. מצות עשה לשחט את הפסח בארבעה עשר לחדש ניסן
17 אחר חצות. ואין שוחטין אלא מן הכפשים או מן העזים
18 בלבד זכר בן שנה. ואחד האיש ואחד האשה חביין במצוה
19 זו.
20 ב. ומי שבטל מצוה זו בידון ועבר יום ארבעה עשר ולא
21 הקריב, והוא לא טמא ולא בדרך רחוקה - הרי זה חיב
22 כרת. ואם בטלה בשגגה - פטור.
23 ג. אין שוחטין את הפסח אלא בצורה, כשאר הקדשים.
24 אף בשעת התר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בבמת
25 יחיד. וכל המקריב את הפסח בבמת יחיד - לוקה; שגאמר:
26 לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך. מפי השמועה
27 למדו, שזו אזהרה לשוחט בבמת יחיד אפלו בשעת התר
28 הבמות.
29 ד. שחיטת הפסח - אחר חצות; ואם שחטו קדם חצות -
30 פסול. ואין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים.
31 אחר שמקטירין קטרת של בין הערבים ואחר שמטיבין את
32 הנרות מתחילין לשחט את הפסחים עד סוף היום. ואם
33 שחטו אחר חצות קדם תמיד של בין הערבים - כשר. ויהיה
34 אחד ממרס בדם הפסח עד שיתרק דם התמיד, ואחר כך
35 יזרק דם הפסח אחריו. ואם נזרק דם הפסח קדם דם התמיד
36 - כשר.
37 ה. השוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו
38 - לוקה; שגאמר: לא תזבח על חמץ דם זבחי - שלא יזבח
39 הפסח והחמץ קים. אחד השוחט ואחד הזורק את הדם
40 ואחד המקטיר את האמורין, אם היה ברשות אחד מהם או
41 ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין פסח זה כזית חמץ
42 בשעת הקרבתו - הרי זה לוקה, והפסח כשר.
43 ו. דם הפסח טעון שפיכה כנגד היסוד. ואחר ששופכים
44 דמו מפשיטים אותו וקורעין את בטנו ומוציאין את אמוריו
45 ומקטירין אותן חלבין כל זבח וזבח לבדו. ובעל הזבח

46 נוטל פסחו עם העור שלו ומביא לביתו לירושלים וצולהו
47 ואוכל לערב.
48 ז. המניח אמורים ולא הקטירין עד שכלנו ונפסלו בלינה -
49 הרי זה עובר בלא תעשה, שגאמר: לא ילין חלב חגי עד
50 בקר. ואף על פי שעבר - אינו לוקה, לפי שאין בו מעשה.
51 ח. ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה עד שיעלה עמוד
52 השחר. במה דברים אמורים? כשחל ארבעה עשר להיות
53 בשבת, שחרי חלבי שבת קרבין ביום טוב; אבל אם חל
54 ארבעה עשר להיות בחל - אין מקטירין חלבי חל ביום
55 טוב.
56 ט. הפסח נשחט בשלש כתות. שגאמר: ושחטו אתו כל
57 קהל עדת ישראל - קהל, ועדה, וישראל. ואין פוחתין
58 משלשים בני אדם בכל פת וכת.
59 י. היו הכל חמשים - נכנסים בתחלה שלשים ושוחטין,
60 ויוצאים עשרה ונכנסין עשרה, וחוזרין ויוצאין עשרה
61 ונכנסין עשרה.
62 יא. היו פחות מחמשים - אין שוחטין את הפסח לכתחלה.
63 [ואם שחטו - כשר]. ואם שחטו פלן בבת אחת - כשר.
64 כיצד נשחט? נכנסה הכת הראשונה עד שתתמלא העזרה,
65 ונועלין דלתות העזרה ומתחילין לשחט את פסחיהן. וכל
66 זמן שהן שוחטין ומקריבין קוראים הלויים את ההלל. אם
67 גמרו ההלל ועדיין לא שלמה הכת מלהקריב - שונים; ואם
68 שנו ולא שלמו להקריב - משלשין. ומעולם לא שלשו.
69 יב. על כל קריאה וקריאה תוקעין שלש תקיעות
70 בהצוצרות: תקיעה תרועה ותקיעה. הואל ואין לו נסכים
71 לתקע בשעת נסוף, תוקעין בשעת שחיטה.
72 יג. הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהן מזרקי כסף
73 ומזרקי זהב. שורה שפלה כסף - כסף, שורה שפלה זהב -
74 זהב. ולא היו מערבים, כדי שיהיה להם נוי. ולא היו
75 למזקקין שלום, כדי שלא יניחום ויקרש הדם.
76 יד. שחט השוחט וקבל הכהן, נותנו לחברו וחברו לחברו,
77 כדי שיתעסקו רבים במצוה, עד שיגיע הדם אצל כהן
78 הקרוב למזבח, שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד, ומקבל
79 מזרק אחד מלא ואחר כך מחזיר את הריקן. ותולין
80 ומפשיטין את בלו, וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר
81 מהן הצואה והפרש, ומוציא את האמורין ונותנן בכלי
82 ומלחן ומקטירין הפהן על גבי המזבח. וכיצד תולין
83 ומפשיטין? מסמרות של ברזל היו קבועין בכתלים
84 ובצמודים, שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שלא מצא מקום
85 לתלות - מקלות דקים וחלקים היו שם, מניח על כתפו ועל
86 כתף חברו ותולה ומפשיט.
87 טו. שלמו מלהקריב, פוחתין דלתות העזרה ויוצאת פת
88 הראשונה ונכנסה שניה. יצאת שניה, ונכנסה שלישית.
89 כמעשה ראשונה כך מעשה שניה ושלישית. שלמה פת
90 שלישית ויצאת, ורוצים את העזרה.
91 טז. חל ארבעה עשר להיות בשבת - כמעשהו בחל כך
92 מעשהו בשבת. ורוחצין את העזרה בשבת, שאין אסור

48 או זקנים או אוננים, אף על פי שהן יכולין לאכל; הואיל
49 ואכילתם מעוטה, שמא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול.
50 ואם עברו ושחטו על חבורה זו - כשר. וכן אין עושין
51 חבורה בלה גרים, שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול.
52 ואם שחטו עליהן - כשר.
53 ה. שחטו שלא למנוייו או למי שאין כל אחד מהן יכול
54 לאכל בזית או ששחטו לערלים או לטמאים - פסול. שחטו
55 למי שיכול לאכל ולמי שאינו יכול לאכל בזית, למנוייו
56 ושלא למנוייו, למולים ולערלים, לטהורים ולטמאים -
57 כשר; שאלו הראויין לו אוכלין בהלכה, והאחרים כאלו לא
58 חשב עליהם.
59 ו. שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים - פסול;
60 שהזריקה חמורה, שהיא עקר הקרבן. שחטו למולים
61 שיתכפרו בו ערלים - פסול; שהרי יש מחשבת ערלים
62 בזריקה. שחטו לאוכליו לזרק דמו שלא לאוכליו - הפסח
63 כשר, ואין אדם יוצא בו ידי חובתו, לפי שאין מחשבת
64 אוכלים בזריקה.
65 ז. מי שהוא בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה, או
66 חולה בשעת שחיטה ובריא בשעת זריקה - אין שוחטין
67 וזורקין עליו, עד שיהיה בריא משעת שחיטה עד שעת
68 זריקה.
69 ח. שוחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו
70 ושפחתו הנכנעים בין מדעתן בין שלא מדעתן; אבל אינו
71 שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו
72 העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן. ואם שתקו ולא
73 מחו - הרי זה מדעתן.
74 ט. שחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו
75 הנכנעים, והלכו ושחטו הן לעצמן - יוצאין בשל רבן.
76 י. שחט על ידי אשתו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו
77 ושפחתו העברים, ושחטו הן לעצמן - אין לה מחוי גדול
78 מזה, ואין יוצאין אלא בשל עצמן.
79 יא. האשה שהיא בבית בעלה, שחט עליה אביה ושחט
80 עליה בעלה - תאכל משל בעלה. היתה נחפזת ללכת לבית
81 אביה ברגל הראשון הסמוך לגשואיה בדרך כל הבנות,
82 ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה - תאכל משל אביה.
83 מכאן ואילף - תאכל ממקום שהיא רוצה. והוא שתברר לה
84 מקום שתמצא בשעת שחיטה. וכן יתום ששחטו עליו
85 אפוטרופסין - יאכל ממקום שהוא רוצה. במה דברים
86 אמורים? ביתם קטן; אבל גדול - נעשה כממנה עצמו על
87 שני פסחים, והממנה עצמו על שני פסחים - אינו אוכל
88 אלא מן הנשחט ראשון.
89 יב. עבד של שני שפסין: בזמן שמקפידין זה על זה שלא
90 יגנבנו - לא יאכל משל שניהן; ואם אינן מקפידין - ממקום
91 שירצה יאכל.
92 יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל לא משל
93 רבו ולא משל עצמו, עד שיצעה בלו בן חורין.
94 יד. עד כמה נמנים על הפסח? עד שיהיה בו בזית לכל
95 אחד ואחד. ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו עד

1 שבות במקדש אפלו בדרך שאינו צריך עבודה. אסור שבות
2 במקדש החר הוא.
3 יז. אין כל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת. אלא
4 פת הראשונה יוצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית, והשניה
5 יוצאין בפסחיהם ויושבין בחיל, והשלישית עומדין
6 במקומן בעזרה. ושוהים הכל עד מוצאי שבת, והולך כל
7 אחד בפסחו לביתו.
8 יח. שחיטת הפסח וזריקת דמו ומחוי קרביו והקטר חלביו
9 - דוחין את השבת; שאי אפשר לעשותן קדם השבת, שהרי
10 קבוע לו זמן, שנאמר: במועדו. אבל הרבכתו והבאתו
11 מחוץ לתחום וחתכת בבלתו בכלי - אינן דוחין את השבת;
12 שהרי אפשר לעשותן קדם השבת. ואם יכול להתיר בבלתו
13 בידו בשבת - חותך. ואם היתה יבשה - חותכה אפלו
14 בכלי. שאין שבות במקדש כלל. וכן צליחתו והדחת קרביו
15 - אינן דוחין את השבת; שהרי אפשר לעשותן לאחר
16 השבת.
17 יט. שכח ולא הביא סבין - לא יביאנה בשבת; אלא נותנה
18 בין קרני הקבש או בצמרו ומפישו עד שמביאו לעזרה
19 ומקדישו שם. ואף על פי שהוא מחמר בשבת - מחמר
20 בלאחר יד הוא, ומפגי המצנה מחר. במה דברים אמורים?
21 כשלא הקדיש פסחו צדין ולא אמר 'זה פסח'; אבל אם
22 הקדישו - לא יביא סבין עליו, מפגי שהוא עובר בקדשים.
23 ומפגי מה התירו להקדיש פסחו בשבת? הואיל וקבוע לו
24 זמן, מחר להקדישו בשבת. וכן מקדיש אדם חגיגתו ביום
25 טוב ואינו חושש.
26 כ. השוחט את הפסח ונמצא בעל מום או טרפה - הרי זה
27 שוחט אחר, בין בחל בין בשבת. אפלו מאה זה אחר זה
28 שוחט והולך, עד שיכשר אחד או עד שתחשף. וידחה
29 לשני, שהרי אנוס הוא.
30 פרק שני
31 א. אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו. שנאמר: תכסו על
32 השם - מלמד, שמתמנים עליו כשהוא חי. ואלו המתמנים
33 על הפסח הם הנקראים בני חבורה.
34 ב. יחיד ששחט את הפסח לעצמו - כשר. והוא שיהיה
35 ראוי לאכל את בלו. ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על
36 יחיד, שנאמר: יעשו אתו.
37 ג. אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי לאכל. היה
38 אחד מבני חבורה קטן או זקן או חולה: אם יכול לאכל
39 בזית - שוחטין עליו, ואם לאו - אין שוחטין עליו;
40 שנאמר: איש לפי אכלו - עד שיהיה ראוי לאכל. אפלו
41 חבורה של מאה ואין כל אחד מהן יכול לאכל בזית - אין
42 שוחטין עליהן.
43 ד. אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים ועבדים,
44 מפגי שלא תהיה קלות ראש ביניהן. אבל עושים חבורה
45 בלה נשים, אפלו בפסח שני, או בלה עבדים. ושוחטין על
46 הקטנים שהיו מקלל בני החבורה, לא שתהיה חבורה בלה
47 קטנים, שאינן בני דעת. וכן אין עושין חבורה בלה חולים

גדי או טלה, ושכח מה אמר לו רבו - הרי זה שוחט גדי
וטלה ואומר: אם גדי אמר לי - גדי שלו וטלה שלי, ואם
טלה אמר לי - טלה שלו וגדי שלי. שכח השולח מה אמר
לו - שניהן יצאו לבית השורפה.⁵ ואם שכח השולח קדם
שיצורק הדם⁶ - חיבין לעשות פסח שני⁷; שכח אחר שצורק
הדם⁸ - פטור מלעשות פסח שני⁹. וכן הדין באומר
לעבדו¹⁰: צא ושחוט עלי, וקבע לו, ושכח העבד מה אמר
לו רבו. והוא שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה ויאמר לו:
שחוט שניהן, כדי שתשחוט כמו שאמר לך רבך, והרי אחד
מהן שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו כלום¹¹. אם עשה
הרועה כך, אחר כך יהיה אפשר לעבד להתנות כמו
שבארנו¹².

ג. בני חבורה שאמרו לאחד: צא ושחוט לנו את הפסח,
ואמר הוא להן: ואתם שחטו עלי, ושחטו הם ושחט הוא
- כלם אוכלין מזה שנשחט ראשון, והאחרון יצא לבית
השורפה¹³.

ד. חבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד¹⁴: צא ובקש¹⁵
ושחוט עלינו¹⁶, הלה ומצא פסח שאבד ושחטו, והם לקחו
פסח אחר ושחטוהו: אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל
משלו, והן אוכלין עמו, והשני ישרף¹⁷; ואם שלקח נשחט
ראשון - הן אוכלין משלקחו¹⁸, והוא אוכל משלו¹⁹. אין ידוע
אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת²⁰ - הוא
אוכל משלו²¹, והן אינן אוכלין עמו²², ושלקח יצא לבית
השורפה²³, ופטורין מלעשות פסח שני²⁴.

ה. אמר להם זה ששלחוהו לבקש פסח שאבד ושלשטו²⁵:
48

שישחט. כיון שנשחט אינו יכול למשך את ידו, שיהיה
נשחט עליו. נמנו עליו וחדרו אחרים ונמנו עליו: ראשונים,
שיש להם כזית - אוכלים, ופטורים מעשות פסח שני;
ואחרונים, שרבו עד שלא נמצא בו כזית לכל אחד - אינן
אוכלין, וחיבים לעשות פסח שני.

טו. הממנה אחרים עמו על חלקו ולא ידעו בהן בני
החבורה - הרי בני החבורה רשאים לתן לו חלקו אחר
שיצלה בעת האכילה, ובני החבורה אוכלין משלקח והוא
אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו בחבורה שניה. וכן בני
החבורה שהיה אחד מהם גרגון - רשאים להוציאו מהן,
ונותנין לו חלקו ויאכלהו בחבורתו. ואם אינו זולל - אינן
רשאים לחלק.

יום חמישי י"ג מרחשון ה'תשע"א

פרק שלישי

א. האומר לעבדו: צא ושחוט עלי את הפסח, אף על פי
שהיה רבו לשחט טלה בכל שנה והלה ושחט עליו גדי, או
שהיה רבפו לשחט גדי והלה ושחט עליו טלה - הרי זה
יאכל ממנו; שהרי לא פירש ואמר לו שחוט לי ממין פלוני.
הלה ושחט גדי וטלה¹ - אינו אוכל משניהן, אלא יצאו
לבית השורפה; שאין נמנין על שני פסחים². ואם היה מלה
או מלפה ואמר לעבדו לשחט עליו ושחט גדי וטלה - יאכל
מן הראשון, משום שלום מלכות³.

ב. האומר לשלוהו: צא ושחוט עלי את הפסח, וקבע לו
23

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) שרבו יאכל מאיזה מהם שיבחר. (2) כדי לאכול מאיזה מהם שירצה בשעת אכילה, לפי ש"אין ברירה" ושמה בשעת שחיטה
לא הייתה דעתו על זה. (רש"י שם). אבל אם נמנה על שני פסחים כדי לאכול משניהם - אוכל מן הנשחט ראשון. (3) ומפרש
רבינו שמשום שלום מלכות הקלו בה מפני שדעתם קלה לזכור (מאירי וכסף משנה). וצריך לומר לדעת רבינו שמה שאמרו "אין
ברירה" - אין זה מן התורה, אלא מגזירת חכמים, ומשום שלום מלכות לא גזרו. (4) אחר ששחט השניים (רש"י). בין ששכח
קודם שנזרק הדם ובין ששכח אחר שנזרק הדם. (5) שהרי אינו ידוע איזה הוא של השולח ואיזהו של השליח, ואינם יכולים
לאכלם, כי אין הפסח נאכל אלא למנויו. (6) שבשעת הזריקה לא היו שניהם ראויין לאכילה. (7) שם בגמרא מימרא של אביי:
"שכח (רבו) לפני זריקה דכי איזיריק דם לא הוה חזי לאכילה חייבין לעשות פסח שני". ובחכמים של ר' נתן (פסחים עח:). שאכילה
(אם לא היה הקרבן ראוי לאכילה בשעת זריקה) מעכבת את כשרות הקרבן. (8) שבשעת הזריקה היו ראויים לאכילה. (9) משנה
שם ומימרא של אביי בגמרא: "ופטורין מלעשות פסח שני - ששכח אחר זריקה דבעידנא (בשעה) דאיזיריק דם הוה חזי לאכילה".
ואף לרבנן הסבורים "אכילה מעכבת", אין זה אלא באופן שאינו ראוי לאכילה בשעת זריקה. וראה לחם משנה להלן הלכה ד.
והוא הדין שפטורים מלעשות פסח אחר אם יש עוד שהות ב"ד בניסן. (10) כלומר, עבד כנעני. (11) שאם לא אמר לו כן, הרי
מה שקנה עבד כנעני קנה רבו (גמרא שם). וכוונת רבינו שאמר לו בלשון המועיל שלא יקנה רבו, כגון שאמר לו: על מנת שתאכל
אתה הפסח. (12) ששוחט גדי וטלה ואומר: אם גדי אמר לי - גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי - טלה שלו וגדי שלי.
(13) דברים פשוטים הם, ונלמדים ממה שמתבאר בהלכות שבסמוך (כסף משנה). (14) מבני חבורתם (רש"י בקידושין מא:).
(15) חפש את הפסח האבוד. (16) כלומר: כשתמצאנו, תשחטנו בשבילנו. (17) כיוון שאמרו לו שחוט עלינו, הרי נמנו על הקרבן
הזה וכיוון שנשחט כבר אין יכולין למשוך את ידיהן מן הקרבן, ומשום כך השני ישרף שהוא פסח בלא בעלים, ראה רש"י שם.
(18) שהרי משכו ידיהן מן הקרבן האבוד לפני שנשחט. (19) שהרי הוא לא נמנה איתם על הקרבן השני. (20) שאי אפשר לצמצם
ואחד מהם נשחט תחילה. (21) שהרי הוא אוכל משלו בכל אופן. (22) שמה שלהם נשחט ראשון, ונמצא שמשכו ידם מזה
ששחט השליח ואסורים לאכלו, כי הפסח אינו נאכל אלא למנויו. (23) שמה שלו נשחט ראשון והם נמנו על שלו ולא על שלהן,
ודין פסח שאין לו בעלים - בשריפה. (24) [ובדברי רבינו יש לומר שסמך על מה שכתב למעלה בהלכה ב, שרק אם שכח לאחר
הזריקה פטור מלעשות פסח שני, כמו כן כאן מה שאמר "אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת" אין הכוונה
שבעת זריקה לא ידעו, אלא שידעו ולבסוף נשכח ושוב לא ידעו, באופן שבני החבורה אינם יכולים לאכול לא משלו ולא משלהם.
ומכיוון שבעת הזריקה היה ידוע - פטורים הם מלעשות פסח שני]. (25) לא שאמרו לו שישחוט בשבילם אלא רק שיחפש את
הפסח וכשימצאו יביאו אליהם והם ישחטוהו (כסף משנה).

1 - ידנינו משוכות משלנו ונמנינו על שלף. וכן חמש חבורות
2 של חמשה חמשה³⁹ בני אדם, או עשר חבורות של עשרה
3 עשרה - מושכין להן אחד מכל חבורה לחבורה האחרת⁴⁰,
4 וכן הם מתנים ואומרים⁴¹, ואחר כך שוחטין.
5 ח. שנים שנתערבו פסחיהן - זה לוקח פסח אחד מן
6 התערובות וזה לוקח לו אחד, וזה ממנה על פסחו אחד מן
7 השוק והאחר ממנה עמו אחד מן השוק⁴², כדי שיהיו שתי
8 חבורות, ואחר כך יבוא אחד משניהם אצל אלו ויבוא אחד
9 מאלו אצל האחר⁴³, ומתנה כל אחד עם חברו שבא אצלו
10 מחבורה שניה ואומר: אם שלי הוא פסח זה - ידך
11 משוכות משלך ונמנית על שלי⁴⁴, ואם שלך הוא - ידי
12 משוכה מפסח שלי ונמנתי על שלך. ונמצא שלא הפסידו
13 כלום⁴⁵.
14 ט. חמשה⁴⁶ שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יבלת⁴⁷
15 בעור אחד מהן - כלם יצאו לבית השרפה⁴⁸. ואם נתערבו
16 קדם זריקת דמן⁴⁹ - חביבין בפסח שני⁵⁰; נתערבו אחר זריקה
17 - פטורין מלעשות פסח שני⁵¹. שאם הקריבו פסח שני -
18 נמצא זה שקרב בראשון קרבן פסח מביא חלין לעזרה⁵².
19 ואם נמנו פלן על פסח אחד⁵³ - נמצא נשחט שלא
20 למחיה⁵⁴, וזה פמי שנשחט שלא למנוי⁵⁵. ואם התנה כל
21 אחד מהן ואמר: אם אינו פסח יהיה שלמים - דם הפסח
22 בשפיכה ודם השלמים בזריקה, והתנתין בזריקה אל יתגם
23 בשפיכה לכתחלה⁵⁶. לפיכך פטורין מפסח שני.

1 אם אחרתי - שחטו אתם עלי, הלה ומצא ושחט, והם לקחו
2 ושחטו: אם שלקח נשחט ראשון - הם אוכלין משלהם,
3 והוא אוכל עמם, והשני ישיר; ואם שלו נשחט ראשון -
4 הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהן²⁶. אין ידוע אי זה
5 מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד²⁷ - הן אוכלין
6 משלהן, והוא אינו אוכל עמם²⁸, ושלו יצא לבית
7 השרפה²⁹, ופטור מלעשות פסח שני.
8 ו. אבד להן פסחם, ואבד לו פסחו, ואמר להן: צאו ובקשו
9 ושחטו עלי³⁰, ואמרו לו: צא ובקש ושחט עלינו, והלה
10 ומצא ושחט, ומצאו הם ושחטו - כלם אוכלין מן
11 הראשון³¹, והשני ישיר³². ואם אין ידוע אי זה נשחט תחלה
12 או ששחטו שניהם כאחד³³ - שניהן ישירו³⁴, ופטורין
13 מלעשות פסח שני. הלה הוא לבקש והלכו הם לבקש ולא
14 אמרו זה לזה כלום, אף על פי שהיה בלבם שישחוט כל
15 אחד מהן על חברו, או שהיו שם רמיזות ודברים שאמרו
16 הדעת בהן שכל אחד שימצא ישחוט על חברו³⁵, הואיל
17 ולא פירשו ולא אמרו זה לזה כלום - אינן אחראין זה לזה³⁶.
18 ז. שתי חבורות שנתערבו פסחיהן קדם שישחטו³⁷ -
19 חבורה זו לוקחין פסח אחד מן התערובות והשניה לוקחין
20 השני, ואחד מבני חבורה זו בא אצל אלו³⁸ ואחד מבני
21 שניה בא אצל הראשונה, וכל חבורה מהן אומרת לזה
22 האחד שבא אצלם: אם שלנו הוא הפסח הזה - ידך
23 משוכות משלך ונמנית על שלנו, ואם שלך הוא הפסח הזה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(26) שהם לא אמרו לו שישחוט להם. ונמצא שמשכו ידם מהקרבן שלו. (27) שאי אפשר לצמצם ואחד מהם נשחט תחילה. (28) כי
שמא שלו נשחט ראשון ולא נמנה כלל על שלהן. (29) שמא שלהם נשחט ראשון והוא נמנה עמם, ושלו הוא פסח שאין לו בעלים,
שהוא לשריפה. (30) חפשו את הפסח שאבד להם ושחטו אותו גם בשבילי. (31) שהרי כולם נמנו עליו, ומשנשחט אין למשוך
את ידיהם ממנו. (32) כדין פסח שאין לו בעלים. (33) שוודאי אחד מהם נשחט תחילה. (34) משום שלא ידוע איזה מהם הוא
שנמנו עליו. (35) במשנה שם: "לא אמר להן ולא אמרו לו", ומפרש רבינו שהיו שם רמיזות, שאם לא כן, הדבר פשוט ואין למשנה
להשמיע לנו זאת (כסף משנה). (36) ואין להם לחשוש איזה מהן נשחט ראשון, אלא זה אוכל משלו אף אם שלהן נשחט ראשון,
וכן הם אוכלים משלהם, אף אם שלו נשחט ראשון (רש"י שם). (37) והיינו מפני שאז אפשר עדיין למשוך ידיהם מן הפסח. ומכיוון
שאין הפסח נאכל אלא למנוי, ואלו אינם יודעים על איזה נמנו, לכן עושים כדלהלן. (38) במשנה שם. והוצרך לכן משום שכתוב
(שמות יב, ד) "ואם ימעט הבית משה", ומזה למד ר' יהודה (פסחים צט.) "שמתמעטין והולכין (אנשי חבורה מושכין את ידיהן מן
הקרבן) ובלבד שיהיה אחד מבני החבורה קיים (נשאר)". (39) בגמרא פסחים שם אמרו ש"חמשה חמשה" דווקא הוא, אבל של
חמשה וארבעה לא, שהרי אם יתפזרו הארבעה אלו לארבע חבורות, יישאר הפסח החמישי בלי אף אחד מבני החבורה שלו.
(40) כלומר, שכל חמשת האנשים שבכל חבורה וחבורה מתפזרים לחמשת הפסחים, באופן שלא יישאר אף פסח אחד שלא יהיה בו
אחד מבני החבורה הראשונים. (41) הארבעה שבחבורה החדשה לחמישי: אם שלך הוא פסח זה ידי ארבעתנו משוכות מארבעת
הפסחים שלנו בכל מקום שהם ואנו נמנים עמך, וכן הן חוזרין ואומרים לשני וכן הארבעה לכל אחד שבחבורה וכן כל חבורה וחבורה
(רש"י שם). (42) שאם לא כן, לא יוכל להתנות אחד עם השני ולומר לו אם שלך הוא הפסח הזה אני מושך ידי משלי כי על ידי
כך הוא מניח את פסחו בלא בעלים, ולמנות עצמו על של חברו וחבירו על שלו לפני שימשכו את ידיהן משלהן אי אפשר, לפי
שאין נמנים על שני פסחים כאחד (רש"י שם). (43) משמע שאפילו שני המנויין הראשונים יכולים ללכת כל אחד לפסח של השני
ולהשאיר על פסחם את זה שמינו מן השוק. (44) אבל לא יאמר להיפך: נמנית על שלי וידך משוכות משלך, שכל זמן שלא משך
ידו משלו, אינו יכול להימנות על פסח אחר, שאין נמנים על שני פסחים כאחד. (45) שאף אחד מן הקרבנות אינו יוצא לבית
השריפה. (46) ברייתא שם פח: ונקט חמישה והוא הדין לפחות וליותר. (47) היא אחד מן המומין הפוסלים בקרבן. (48) שכל
אחד ואחד מהם בספק, שמא הוא הבעל-מום. (49) וכל זה כששינו מן הסדר, והפשיטו את עורותיהן לפני ששפכו את הדם על
יסוד המזבח, שהרי הסדר הוא ש"אחר ששופכים דמו מפשיטין אותו". (50) שהרי בשעת זריקה לא היו הקרבנות ראויין לאכילה
מצד ספק בעל מום, ונמצא שכולם פסולים. (51) שהרי ארבעת הקרבנות היו ראויין לאכילה בשעת הזריקה, ורק אחד הוא פסול,
ואין לחייב כולם מספק. (52) ואין מביאין חולין לעזרה (קדושין נז:), משום שנאמר (דברים יב, כא) "וזבחת מבקרך ומצאנך וכו'
בשעריך" (רש"י שם). (53) ואין מביא על ידי כך חולין בעזרה שהרי אחד מהם בוודאי מחוייב בקרבן הפסח. (54) שהרי מן הדין
כולם פטורים. (55) וראה למעלה פרק ב הלכה א ש"אין שוחטין את הפסח אלא למנויין". (56) אף על פי שבדיעבד יצא.

פרק רביעי

א. כבר נתבאר בהלכות פסולי המקדשין, שהפסח אינו נשחט אלא לשם פסח ולשם בעליו; ואם שחטו במחשבת שנוי השם - פסול. השוחט את הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחר זמן: אותו הפסח ששחטתי עליכם - שלא לשמו שחטתי, אם היה נאמן להם - סומכין על דבריו, ואם לאו - שורת הדין שאינו נאמן. והרוצה להחמיר על עצמו - הרי זה משבח, ויביא פסח שני.

ב. בשר הפסח שננטמא ונודע לו קדם זריקה, אף על פי שהאמורין טהורין - לא יזרק את הדם; שאין הפסח בא אלא לאכילה. ואם זרק - לא הרצה. ואם לא נודע לו עד שנזרק הדם - הרצה; שהציץ מרצה על שגגת הבשר שננטמא, ואינו מרצה על הזדון. נטמא מקצת האברים - שורף את השמאים ואוכל את הטהורים. נטמא האמורים והבשר קים - זורק את הדם והבשר נאכל לערב. נטמא הבעלים אחר שנשחט - לא יזרק את הדם. ואם זרק - לא הרצה. לפיכך חזבין בפסח שני. שאין הציץ מרצה על טמאת הגוף אלא אם נטמא בטמאת התהום, כמו שבארנו בהלכות ביאת המקדש.

ג. הפסח שיצא מירושלים או שננטמא בארבעה עשר - ישורף מיד. נטמאו הבעלים או מתו או משכו את ידיהם, אפלו נטמאו או מתו קדם זריקת הדם - מניחין אותו עד שתעבר צורתו ואחר כך ישורף. זה הכלל: כל שפסולו בגופו - ישורף מיד; בדם או בבעלים - תעבר צורתו ואחר כך ישורף. לפיכך, אם שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח שני - הרי זה ישורף מיד. במה דברים אמורים שישורף אם נטמאו הבעלים? כשננטמא כל בני החבורה; אבל אם נטמאו מקצתן - זכו טהורים בחלקם של טמאים. אף על פי שננטמאו מקצתן אחר שהתחילו לאכל - זכו הטהורים שצדין לא התחילו. אבל אם התחילו כלן ונטמאו מקצתן - לא זכו טהורים בחלקן של טמאים; אלא הטהורים אוכלין חלקם, וחלק הטמאים ישורף. והוא הדין אם מתו מקצתן. נטמא שלם או רבו - שורפים אותו לפני הבירה בפני הכל, כדי לבישן עד שיזהרו בו. ושורפין אותו מעצי המערכה, כדי שלא יחשדו אותן ויאמרו מעצי המערכה גנבו. לפיכך, אם ישרפוהו בקש ובקנים ורצו לשרף משל עצמן - שורפין. נטמא מעוטו וכן הנוטר - שורפין אותו בחצרותיהן מעצי עצמן, אבל לא מעצי המערכה, שלא ישארו מהן אצלים וימצלו בהן.

ד. המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים - ירצה עד שיפל בו מום, וימכר ויביא בדמיו פסח. ואם לא נפל בו מום עד שהקריב פסחו - יביא בדמיו שלמים.

ה. הפריש פסחו ומת - לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח, אלא לשם שלמים. ואם היה ממנה עם אביו עליו - יביאנו לשם פסח. במה דברים אמורים? כשמת אביו אחר תצות

ארבעה עשר; אבל קדם תצות - הרי זה נדחה לפסח שני, מפני שהוא אונן, כמו שיתבאר, ויביא פסחו זה בשני.

ו. מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהן עומדין - יקריב אי זה מהן שירצה לשם פסח, והשני יקריב שלמים. מצאו אחר ששחט פסחו - הרי זה יקריב שלמים. וכן אם המיר בזה הנמצא אחר שחיטה - הרי תמורה זו תקריב שלמים. אבל אם מצאו קדם שחיטת זה שהפריש, הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים, כמו שבארנו, אם המיר בזה הנמצא, בין קדם שחיטת המפרש תחתיו בין אחר שחיטה - אין תמורתו קרבה, אלא תרעה עד שיפל בה מום, ויביא בדמיה שלמים.

ז. פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת הפסח - הרי הם כשלמים לכל דבר: טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוך, מה שאין בן בפסח.

ח. פסח שנתערב בשלמים - יקריבו כלן שלמים. נתערב בזבחים אחרים - ירעו עד שיפל בהן מום, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן שלמים, ויפסיד המותר מביתו, כמו שבארנו בפסולי המקדשין. נתערב בבכורות - ירעו הכל עד שיפל בהן מום, ויאכלו בכבוד בעל מום; ויביא בהמה שהיא יפה כיפה שבתערובות ויאמר: כל מקום שהוא הפסח - קדשתו תחול על זו. ויקריבנה שלמים, אם קרב פסחו.

ט. המפריש פסחו עד שלא נתגזר ונתגזר, עד שלא נשתחרר ונשתחרר, עד שלא הביא שתי שערות והביא - הרי זה מקריבו לשם פסח; שאין בעלי חיים נדחין, כמו שבארנו בפסולי המקדשין.

י. המפריש מעות לפסחו והותירו - יביא המותר שלמים. הממנה אחרים על פסחו ועל חגיגתו - הרי המעות שיקח מהן בחלקם חלין. אף על פי שזה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש מעות לפסחו, ולקח ממנו המעות ומנחו על פסחו - הרי המעות חלין; שעל מנת בן הקדישו ישראל את פסחיהן ואת חגיגתן ואת מעות פסחיהן וחגיגתן.

יא. עצים של צלית הפסח - בפסח. וכן מצה ומרור, הואיל והן מכשירי הפסח - הרי הם בפסח. ואם לקח ממעות הפסח ממי שמנה אותו עמו כדי למנותו עמו במצה ומרור או להיות לו חלק בעצים שצולה בהן - הרי המעות חלין.

פרק חמישי

א. מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח, שאין שוחטין עליו, או שהיה בדרך רחוקה, או נאנס באנס אחר, או ששגג ולא הקריב בראשון - הרי זה מביא פסח בארבעה עשר לחדש השני בין הערפים. ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני עצמה, ודוחה את השבת; שאין השני תשלומין לראשון, אלא רגל בפני עצמו. לפיכך חזבין עליו כרת.

ב. כיצד? מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון, אם הזיד ולא הקריב בשני - חזב כרת; ואם שגג או נאנס אף

33 בינו ובינה פחות מזה - אינו בדרך רחוקה, מפני שהוא
34 יכול להגיע לירושלים אחר חצות כשיהלך ברגליו בנחת.
35 הלך ולא הגיע מפני שעכבוהו הבהמות בדרך, או שהיה
36 בירושלים והיה חולה ברגליו ולא הגיע לצורה עד שעבר
37 זמן הקרבן - הרי זה אנוס ואינו בדרך רחוקה. מי שהיה
38 חבוש חוץ לחומת ירושלים והבטיחוהו לצאת לערב -
39 שוחטין עליו, וכשיצא לערב - יאכל. במה דברים אמורים?
40 כשהיה חבוש ביד ישראל; אבל אם היה חבוש ביד עובדי
41 כוכבים - אין שוחטין עליו עד שיצא. ואם שקטו עליו
42 ויצא - הרי זה אוכל; ואם לא יצא - פטור מלעשות פסח
43 שני, שהרי נשחט עליו. וכן האונן והחולה והזקן שהם
44 יכולים לאכל ששחטו עליהם, ואחר שנזרק הדם נטמאו
45 במת והרי אין יכולין לאכל - הרי אלו פטורים מלעשות
46 פסח שני.

יום שישי י"ד מרחשון ה'תשע"א

פרק נשי

47 א. אי זהו טמא שנדחה לפסח שני? כל מי שאינו יכול
48 לאכל את הפסח בלילי חמשה עשר בניסן מפני טמאתו,
49 כגון זבים וזבות,² נדות ויולדות³ ובועלי נדות.⁴ אבל הנוגע
50 בנבלה ושרץ וכיוצא בהן ביום ארבעה עשר⁵ - הרי זה
51 טובל, ושוחטין עליו אחר שיטבל⁶, ולערב כשיעריב שמשו
52 אוכל את הפסח.
53 ב. טמא מת⁷ שחל שביעי שלו להיות בארבעה עשר, אף
54 על פי שטבל והזה עליה⁸ והרי הוא ראוי לאכל קדשים
55 לערב⁹ - אין שוחטין עליו¹⁰, אלא נדחה לפסח שני.
56 שגאמר: ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו
57 לעשות הפסח ביום ההוא. מפי השמועה למדו, ששביעי
58 שלחן היה¹¹, ועל זה שאלו¹² אם ישחט עליהם והם יאכלו
59 לערב, ופרש להן שאין שוחטין עליהם¹³. במה דברים
60 אמורים? בשנטמא בטמאות מן המת שהנזיר מגלח

1 בפני - פטור. הויד ולא הקריב בראשון - הרי זה מקריב
2 בשני; ואם לא הקריב בשני, אף על פי ששגג - הרי זה
3 חייב כרת, שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד.
4 אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את
5 הראשון, אף על פי שהויד בשני - אינו חייב כרת, שפטר
6 נפטר בפסח ראשון מן הכרת.
7 ג. ומי שהיה בדרך רחוקה ושקטו וזרקו עליו את הדם,
8 אף על פי שבא לערב - לא הרצה, וחיב בפסח שני.
9 ד. טמא שיכול לטהר בפסח ראשון שלא טבל אלא ישב
10 בטמאתו עד שעבר זמן הקרבן, וכן ערל שלא מל עד שעבר
11 זמן הקרבן - הרי זה מזיד בראשון. לפיכך, אם לא עשה
12 את השני אפלו בשגגה - חייב כרת.
13 ה. כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח, כך מילת
14 בניו הקטנים ומילת כל עבדיו, בין גדולים בין קטנים,
15 מעכבת אותו; שגאמר: המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו.
16 ואם שחט קדם שימול אותם - הפסח פסול. וכן טבילת
17 אמהותיו לשם עבדות מעכבתו. ודבר זה מפי הקבלה,
18 שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים.
19 ו. הקטן - אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו מעכבתו
20 מלהמנות על הפסח; שגאמר: וכל עבד איש - להוציא את
21 הקטן.
22 ז. גר שנתגר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל
23 בין שני פסחים - חייבין לעשות פסח שני. ואם שקטו עליו
24 בראשון - פטור.
25 ח. נשים שנדחו לשני, בין מפני האנס והשגגה בין מפני
26 הטמאה ודרך רחוקה - הרי פסח שני להם רשות: רצו
27 שוחטין, רצו אין שוחטין. לפיכך אין שוחטין עליהן בפני
28 עצמן בשבת בפסח שני. אבל אם הייתה האשה אחת מבני
29 חבורה - מתר. ואי זו היא דרך רחוקה? חמשה עשר מיל
30 חוץ לחומת ירושלים.
31 ט. מי שהיה בינו ובין ירושלים יום ארבעה עשר עם עלית
32 השמש חמשה עשר מיל או יתר - הרי זה דרך רחוקה. היה

(1) ברייתא בפסחים צג. "הזב האמור בתורה הוא שכבת זרע הבא מחליי החללים שהיא מתקבצת בהן וכשיוצא הזוב אינו יוצא בקושי כשכבת זרע ואין ביציאתו תאוה ולא הנאה אלא נגרר ויוצא כמו בצק של שעורים כהה כלובן ביצה המזורת". (2) "אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלושה ימים זה אחר זה בלא עת נדתה". (3) והיא כרבי יהודה האומר נשים בפסח שני רשות. (4) שהן כנידות, כמו שכתוב (ויקרא טו, כד) "ואם שכוב ישכב איש אותה ותהי נידתה עליו וטמא שבעת ימים". וכל אלו טמאין בטומאה ארוכה (=כלומר, טומאת אינה טומאת ערב - רש"י שם). וכגון שנטמאו ביום י"ד או לפני יום י"ד ויום י"ד אינו יום האחרון לטומאתם. (5) שהוא טמא רק טומאת ערב, ואינו מחוסר כיפורים (=אינו צריך להביא קרבן). (6) ואף על פי שאינו טהור עד שיעריב שמשו - הרי שוקע מאליו ואינו מחוסר מעשה טהרה, אבל לפני הטבילה אין שוחטין עליו, שהרי הוא מחוסר מעשה הטבילה, והוא כרב יהודה אמר רב שאמר (פסחים צ. ז): "שוחטין וזורקין על טבול יום ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ". (7) שעליו נאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים". (8) טבל במקוה והוזה עליו מי חטאת, כמו שנאמר (שם, יט) "והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכיבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב". (9) שהרי נאמר (שם): "וטהר בערב". (10) אף על פי ששוחטין וזורקין על טבול יום אחר - טבול יום זה חמור יותר. (11) ספרי במדבר פרשת בהעלותך: "ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, לא היו יכולין לעשות בו ביום אבל היו יכולים לעשות ביום שלאחריו. נמצינו למדים שחל ז' שלהם להיות ערב הפסח". (12) למשה רבינו. (13) אף על פי שכבר טבלו והוזה עליהם. שאין לומר שכאן היה לפני הטבילה, אבל לאחר טבילה שוחטין וזורקין על טבול יום זה, - למה אמר להם משה שיעשו פסח שני, יטבלו בו ביום וישחטו עליהם? (ראה בתוספות פסחים צ: דיבור המתחיל שחל). ודעת הראב"ד שכאן מדובר ששחטו עליהם לפני הטבילה ואחר שעבר זמן השחיטה באו ושאלו למשה. אבל לאחר הזאה וטבילה שוחטין וזורקין עליהם כעל כל טבול יום אחר.

- 1 עליהן¹⁴; אבל אם היה טמא בשאר טמאות מן המת שאין
 - 2 הנזיר מגלח עליהן - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר
 - 3 שיטבל ויזה עליו, וכשיעריב שמשו אוכל פסחו.
 - 4 ג. זב שרצה שתי ראיות¹⁵, וספר שבעה ימים¹⁶ וטבל
 - 5 בשביעי¹⁷ - שוחטין עליו והוא אוכל לערב. ואם רצה זוכר¹⁸
 - 6 אחר שנוזק הדם - הרי זה פטור מלעשות פסח שני¹⁹. וכן
 - 7 שומרת יום כנגד יום²⁰ - טובלת ביום השמור²¹, כמו
 - 8 שבארנו בביאות אסורות, ושוחטין עליה²² והיא אוכלת
 - 9 לערב. ואם ראתה דם אחר שנוזק דם הפסח - פטורה
 - 10 מלעשות פסח שני²³. ואין שוחטין על הנדה בשביעי
 - 11 שלה²⁴, שהרי אינה טובלת עד ליל שמיני²⁵, ואינה ראויה
 - 12 לאכל קדשים עד ליל תשיעי²⁶.
- 13 ד. מחסרי פפירים²⁷ שחל יום הבאת קרבנותיהן בארבעה
 - 14 עשר - שוחטין עליהן, ומקריבין קרבנותיהן בארבעה עשר
 - 15 בניסן בין קדם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו²⁸, ואוכלין
 - 16 פסחיהן לערב²⁹. ואין שוחטין עליהן עד שימסרו
 - 17 קרבנותיהם ביד בית דין³⁰, שמה יפשעו ולא יקריבו אותם.
 - 18 ה. מצרע שחל שמיני שלו³¹ להיות בארבעה עשר וראה
 - 19 קר³² בו ביום - הרי זה טובל ונכנס לעזרת נשים ומביא
 - 20 קרבנותיו. ואף על פי שטבול יום אסור להפגס לעזרת נשים,
 - 21 הואיל ואסורו להפגס שם מדבריהם, כמו שבארנו בהלכות
 - 22 ביאת מקדש, ויום זה הוא יום הקרבת הפסח במועד³³ -
 - 23 יבוא עשה³⁴ שיש בו פרת וידחה אסור של דבריהם³⁵.
 - 24 ו. טמא מת³⁶ שחל שביעי שלו להיות בשבת³⁷ - אין מזין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נויש הוכחה לדעת רבינו ממה שאמרו (פסחים 10). "איש איש כי יהיה טמא לנפש" - "איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחה לפסח שני", ואם הפסוק מדבר לפני טבילה והזאה, איך אמרו "איש נדחה ואין צבור נדחים", הלא הלכה היא "טומאה דחוייה בצבור", שאם אפשר לעשות בטהרה מחזרים לעשות בטהרה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכות יד-טז), ואם כן גם כאן צריך לטבול ולהזות, ואז אין איש נדחה, שגם על יחיד שוחטין וזורקין כשהוא טבול יום, וכשאין היחיד נדחה אין הצבור עושים בטומאה (ראה בזבחים כב:), אלא על כרחנו שהמדובר לאחר טבילה והזאה וגם אז אין שוחטין על היחיד. (14) שנאמר (במדבר ו, ט) "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגלח ראשו" וגו'. וראה בפרק ז מהלכות נזירות על אלו מן הטומאות הנזיר מגלח. (15) של זיבה, שצריך לספור שבעה ימים שלא יראה בהם ראייה של זיבה ולטבול, ואינו צריך להביא קרבן. (16) ויום השביעי חל ב"ד ניסן. (17) אבל לא לפני שטבל, וכרב יהודה אמר רב שאמר שוחטין וזורקין על טבול יום ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ורבינו פוסק כמותו. (18) הזב בעל שתי הראיות ראה ראייה שלישית של זב. (19) ברייתא בפסחים פא. שבעת שזרקו את הדם היה טהור ויצא ידי חובתו בפסח זה. (20) היא זבה קטנה שראתה דם יום אחד בלבד או שני ימים בימי הזיבה, שהם אחד עשר יום שלאחרי שבעת ימי הנידה. ונקראת שומרת יום כנגד יום, מפני שאותו היום שראתה בו דם, כולו טמא, ומשמרת כל הלילה, ואם לא ראתה דם בלילה משכמת למחר וטובלת אחר שתנץ החמה ומשמרת כל היום, אם לא ראתה כלום הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא, והרי היא מותרת לבעלה לערב. (21) ואינה צריכה לחכות לטבול לערב. (22) אחר שטבלה. אבל זבה גדולה שהיא חייבת בקרבן אין שוחטין עליה. (23) משום שאינו צריך שיהיה יום השני, שהוא יום השימור, טהור כולו, כי אם מקצתו, שמקצת היום ככולו, ומכיוון שבעת שזרקו את הדם הייתה טהורה יצאה ידי חובתה בפסח זה. (24) שם צ: אף כי אינה מחוסרת כיפורים, שאין עליה להביא קרבן, בכל זאת אין שוחטין, כדלהלן. (25) כמו שנאמר (ויקרא טו, יט) "שבעת ימים תהיה בנידתה", ודרשו בברייתא פסחים שם "תהא בנידתה כל שבעה", והרי היא עתה מחוסרת טבילה ואין שוחטין עליה. (26) כלומר, חוץ מהטעם הנ"ל יש עוד טעם נוסף, שאפילו למי שסובר שוחטין וזורקין על טמא שרץ, אין זה אלא אם הוא ראוי לאכול לערב, אבל זו אינה ראויה לאכול לערב, עד ליל תשיעי, וכן הוא בגמרא שם. (27) הן הזבה והיולדת, הזב (=שראה שלוש ראיות של זב) והמצורע. ונקראו מחוסרי כפרה, שאף על פי שטהרו מטומאתם וטבלו והעריב שמשם, לא גמרה טהרתם לאכול בקדשים עד שיביאו קרבנם (למחר). (28) אחר שחיטת הפסח. ומשמיענו שאף על פי שאסור לשחוט שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים משום שנאמר (ויקרא ו, ה) "והקטיר עליה (=על תמיד של שחר) חלבי השלמים" ודרשו חז"ל (פסחים נח:): "השלמים, עליה (על של שחר) השלם כל הקרבנות כולם" - באה עשה של הקרבת פסח שיש בה כרת ודוחה עשה של "השלמה" (שם נט). והלכות תמידין ומוספין שם הלכה ד) שאם לא יקריב קרבנותיו ולא יהיה ראוי לאכול הפסח אין הפסח כשר והרי עבר בעשה שיש בה כרת. [ובדין "שוחטין ומקריבין - קודם שחיטת הפסח" משמיענו, שאף על פי שאין שוחטין הפסח עד שימסרו קרבנותיהן ביד בית דין שמה יפשעו ולא יקריבו אותם, אין זה אלא בהקרבנות קרבנותיו, שיטעו לחשוב שכיוון שכבר שחטו עליהם קרבן פסח, שוב אין עליהם כרת אף על פי שלא יקריבו קרבנותיהם ולא יאכלו הפסח, שהרי אכילת פסחים אינה מעכבת (כשאירע לו פסול לאחר הזריקה), אבל מותר להקריב קרבנותיהם לפני שחיטת הפסח, ולא חששו שמה יפשעו ולא יקריבו הפסח, ונמצא עבר על עשה של "השלמה" מבלי שיקיים עשה של פסח שיש בה כרת - שפסח שיש בו כרת, חמור הוא בעיני בני אדם ולא יבואו לידי פשיעה. וראה לכך, שלא נזכר בגמרא חשש זה של "שמה יפשעו" אלא בקרבנותיהם ולא בפסח]. (29) להלן (הלכה ט) באונן כתב רבינו: "שוחטין עליו וטבול ואחר כך אוכל". (30) "חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו מעות שבשופרות". (31) דין המצורע לטבול ביום השביעי שלו, כמו שנאמר (ויקרא יד, ט) "והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את בשרו במים וטהר". וביום השמיני שלו מביא קרבנותיו, כמו שנאמר (שם יד, י) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וגו' והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואותם לפני ה' פתח אהל מועד". (32) שהוא משתלח חוץ לשתי מחנות: מחנה שכינה ומחנה לויה ועזרת נשים מחנה לוי היא. (33) ואם לא יוכל להיכנס לעזרת נשים להקריב קרבנותיו, לא יוכל להקריב את הפסח. (34) של הקרבת הפסח. (35) איסור כניסתו של הטבול-יום לעזרת נשים. (36) שטמא שבעת ימים, כמו שנאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים" וצריך להזות עליו מי חטאת בשלישי ובשביעי שלו. (37) וצריך להזות עליו בו ביום.

- 1 עליו³⁸ אלא למחר³⁹. ואפלו חל שביעי שלו להיות בשלשה
- 2 עשר בניסן והוא שבת - ידחה ליום ארבעה עשר⁴⁰; ומזין
- 3 עליו, ואין שוחטין עליו⁴¹, כמו שבארנו⁴², אלא ידחה
- 4 לפסח שני. והלוא אסור הנה בשבת משום שבות, והפסח
- 5 בקרת, והיאף העמידו דבריהם במקום קרת⁴³? מפני שביום
- 6 שהוא אסור בהנה משום שבות⁴⁴ אינו זמן הקרבן⁴⁵
- 7 שחיבין עליו קרת, לפיכך העמידו דבריהם במקומן, אף על
- 8 פי שהדבר גורם לעתיד לבוא לעמד במקום קרת.
- 9 ז. וישראל ערל⁴⁶ שמל בערב הפסח - שוחטין עליו אחר
- 10 שמל⁴⁷. אבל גר שנתגר ביום ארבעה עשר ומל וטבל -
- 11 אין שוחטין עליו; שאינו אוכל לערב, והרי הוא כפורש מן
- 12 הקרבן⁴⁸ שצריך שבעה ימים ואחר כך יטהר. גזרה שמה
- 13 יטמא גר זה למת לשנה הבאה⁴⁹ ביום ארבעה עשר ויטבל
- 14 ויאכל לערב, ויאמר: אשתקד כך עשו לי ישראל, כשמלתי
- 15 טבלתי ואכלתי לערב. והלוא גזרה זו מדבריהם, ופסח

- 16 בקרת, והיאף העמידו דבריהם במקום קרת ביום הקרבן
- 17 שהוא יום ארבעה עשר⁵⁰? מפני שאין הגר מתחייב במצות
- 18 עד שימול ויטבל⁵¹, ואינו טובל עד שיגפא מן המילה, כמו
- 19 שבארנו בענין הגרות, לפיכך העמידו דבריהם במקום זה,
- 20 שהרי זה המל יש לו שלא לטבל עד שיכריא ולא יבוא
- 21 לידי חיוב קלל.
- 22 ח. מי שבא בבית הפרס⁵² - הרי זה מנפח והולך⁵³, ואם
- 23 לא מצא עצם⁵⁴ ולא נטמא - שוחט ואוכל פסחו⁵⁵ ואף על
- 24 פי שהלך בבית הפרס. שטמא בית הפרס מדבריהם, כמו
- 25 שבארנו בהלכות טמא מת, ולא העמידו דבריהם במקום
- 26 קרת⁵⁶, כמו שבארנו⁵⁷. וכן בית הפרס שנדוש⁵⁸ - טהור
- 27 לעושה פסחו⁵⁹.
- 28 ט. האונן⁶⁰ ראוי לאכל הפסח לערב⁶¹. מפני שאנינות לילה
- 29 מדבריהם⁶², לא העמידו דבריהם במקום קרת בדבר זה⁶³;
- 30 אלא שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל⁶⁴, כדי שיפרש

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(38) משנה בפסחים סה: וכרבי עקיבא שמה יטלנה ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבים (שם סט.). וכן פסק רבא שהזאה אינה דוחה את השבת. (39) שהוא יום שמיני שלו. וסובר רבינו שאין צריך להזות ביום השביעי דווקא. וכן כתב בפרק י"א מהלכות פרה אדומה הלכה ב: "מי שהזזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי ושהה כמה ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה, ומזין ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה, אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מזין עליו למחר אחר הנז החמה". והראב"ד חולק עליו גם כאן וגם שם (כסף משנה). (40) במשנה בפסחים סה: "השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות", ומפרש רש"י "הזאה תוכיח שהיא מצוה, בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו". אבל לדעת רבינו שפוסק למעלה הלכה ב שטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח אין שוחטין עליו מגזירת הכתוב, על כרחנו שדברי המשנה מתפרשים כששביעי שלו חל להיות בשבת י"ג ניסן, וכן כתב רבינו בפירוש המשניות שם. ואבל צריך עיון, שהרי גם לדעת רבינו אם נטמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלה עליה - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו (למעלה הלכה ב) וכאן אמרו סתם שהזאה אינה דוחה שבת ומשמע שגם באופן הנ"ל שביום ההזאה הוא גם זמן חיוב הכרת. ונראה שזוהי כוונת הראב"ד בהשגתו על רבינו, ועיין כסף משנה. (41) הפסח. (42) למעלה הלכה ב, שטמא מת שחל שביעי שלו ביום י"ד אין שוחטין עליו. (43) כלומר, למה קיימו דבריהם ולא ביטלו מחמת עשה שיש בו כרת כשם שעשו כן במצורע (למעלה הלכה ה), בבית הפרס (להלן הלכה ח) ובאונן (להלן הלכה ט). (44) יום השבת שחל ביום י"ג ניסן. (45) שהרי זמנו למחר ביום י"ד. (46) שנמנע מלמול מחמת איזה סיבה ואסור לו לאכול מן הפסח, כמו שנאמר (שמות יב, מח) "וכל ערל לא יאכל בו". (47) בפסחים צב. "אמר רבה בר בר חנא אמר רב יוחנן וכו' דברי הכל ישראל טובל ואוכל את פסחו לערב". ותמהו בתוספות שם דיבור המתחיל אבל, דלא מציינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן, אבל המאירי ביבמות עא: פירש "שנטמא במת והזה שלישי ושביעי קודם שימול ואחר הזאת שביעי מל בערב הפסח וטבל לטומאתו - שאין אומרים שהזאתו שנעשית כשהוא ערל אינה הזאה". (48) משנה פסחים צב. "גר שנתגר בערב פסח בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב ובית הלל אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקרבן". ופוסק בבית הלל. (49) שם בגמרא: אמר רבה בר בר חנא אמר רב יוחנן מחלוקת בערל נכרי שבית הלל סברי גזירה שמה יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד מי לא טבלתי ואכלתי עכשיו נמי אטבול ואוכל, ולא ידע שאשתקד היה גוי ולא קיבל טומאה, ועכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. (50) וכאן אין מקום למה שכתב למעלה הלכה ו "שביום שהוא אסור בהזיה אינו זמן הקרבן", כי כאן הגזירה היא לאותו יום שעליו להקריב את הקרבן, שהוא י"ד בניסן. (51) כן הוא בפרק י"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ו "גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול". (52) "איזהו בית הפרס זה המקום שנחרש בו קבר שהרי נתדקדקו עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השדה וגזרו טומאה על כל השדה שנחרש בה הקרבן". (53) יקח את העפר שהלך עליו וינפחהו. (54) בגודל שעורה, שהוא מטמא במגע ובמשא. (55) משנה אהלות פרק י"ח הלכה ד "ומודים בית שמאי לבית הלל שבודקין לעושה פסח". ובפסחים צב: "מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח בית הפרס והולך". (56) פסחים צב. "אמר רבא וכו' אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם במקום קרת". (57) למעלה הלכה ה לענין מצורע. (58) ברגל, שדריסת הרגליים העבירתן (רש"י פסחים צב:). (59) פסחים שם, "ר' יהודה בר אביי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור". ובכתובות כח: "מאי טעמא? - אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל". (60) בפרק ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ט כתב רבינו: "אי זהו אונן? זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן, ביום המיתה בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה ולילה הוא אונן מדברי סופרים". ואונן אסור לאכול בקדשים כמו שכתוב (דברים כו, יד) "לא אכלתי באוני ממנו". (61) משנה בפסחים צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (62) שנאמר (ויקרא י, יט) "הן היום הקריבו וכו' ואכלתי חטאת היום" - היום אסור ולילה מותר (זבחים ק:). (63) שם צב. בגמרא: "קסבר אנינות דלילה דרבנן וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום קרת". (64) משנה שם צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב".

- 1 מַאֲנִינוּתוֹ וְלֹא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ⁶⁵. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שְׁמַת לוֹ
2 הֵמֶת אַחֵר חֲצוֹת, שֶׁכָּבֵר נִתְחַבֵּב בְּקֶרְבֵּן פֶּסַח⁶⁶; אָבֵל אִם מֵת
3 לוֹ הֵמֶת קֹדֶם חֲצוֹת⁶⁷ - אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלָיו⁶⁸, אֲלֹא יִדְּחָה
4 לְשֹׁנִי⁶⁹. וְאִם שָׁחֲטוּ עָלָיו וְזָרְקוּ הֵדֶם - טוֹבֵל וְאוֹכֵל לְעֶרֶב⁷⁰.
5 מֵת לוֹ מֵת בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר וּקְבָרוֹ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - הָרִי הוּא
6 בְּיוֹם קְבוּרָה אֲוֹנָן מִדְּבָרֵיהֶם⁷¹, וְאִינוֹ תוֹפֵס לִילוֹ מִדְּבָרֵיהֶם⁷².
7 לְפִיכָךְ שׁוֹחֲטִין עָלָיו וְטוֹבֵל וְאוֹכֵל לְעֶרֶב אֶף בְּשֶׁאֵר
8 הַקֳּדָשִׁים⁷³. וְיוֹם שְׁמוֹעָה⁷⁴ וְיוֹם לְקוֹט עֲצָמוֹת⁷⁵ - הָרִי הוּא
9 בְּיוֹם קְבוּרָה⁷⁶. לְפִיכָךְ, מִי שֶׁלָּקֵט עֲצָמוֹת מִתּוֹ⁷⁷ בְּיוֹם
10 אַרְבָּעָה עָשָׂר⁷⁸ אוֹ שֶׁשָּׁמַע שְׁמַת לוֹ מֵת - שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁷⁹
11 וְטוֹבֵל⁸⁰ וְאוֹכֵל בְּקֳדָשִׁים לְעֶרֶב.
12 י. מִי שֶׁחֹפֵר בְּגִל⁸¹ לְבַקֵּשׁ עַל הֵמֶת⁸² - אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁸³,
13 שְׁמָא יִמְצָא שֵׁם הֵמֶת בְּגִל⁸⁴ וְהָרִי הוּא טָמֵא בְּשַׁעַת
14 שְׁחִיטָה⁸⁵. שֶׁחֲטוּ עָלָיו⁸⁶ וְלֹא נִמְצָא שֵׁם מֵת - הָרִי זֶה אוֹכֵל
15 לְעֶרֶב. נִמְצָא שֵׁם מֵת אַחֵר שֶׁנִּזְרַק הֵדֶם: אִם נִודַע לוֹ בְּיָדָיו
16 שֶׁהָיָה טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת הֵדֶם, כְּגוֹן שֶׁהָיָה גֵל עָגֹל⁸⁷ - הָרִי
17 זֶה חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי; וְאִם סָפֵק הַדְּבָר⁸⁸ וְשִׁמָּא לֹא הָיָה עוֹמֵד
- עַל הַטָּמְאָה בַּעַת זְרִיקָה וְלֹא נִטְמָא אֲלֵא אַחֵר זְרִיקָה - הָרִי
זֶה פֶּטוּר מִפֶּסַח שְׁנִי⁸⁹.
י.א. מִי שֶׁעֲבָר בְּדֶרֶךְ, וּמִצָּאוֹ מֵת⁹⁰ מִשְׁכָּב לְרַחֲבָה שֶׁל דֶּרֶךְ,
אִם הָיָה הֵמֶת טָמְאָת הַתְּהוֹם⁹¹, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא⁹² טָמֵא
לְתַרוּמָה - הָרִי זֶה טָהוֹר לְפֶסַח וְשׁוֹחֲט וְאוֹכֵל פֶּסַח⁹³. וְאֶף
עַל פִּי שֶׁאֲפָשֵׁר שְׁנַעַנֵּעַ, הוֹאִיל וְהָיָה טָמְאָת הַתְּהוֹם - טָהוֹר
לְפֶסַח⁹⁴. וְאֶף עַל פִּי שֶׁהֵמֶת שָׁלֵם⁹⁵ וְהוּא מִן הַקֶּצֶה אֵל
הַקֶּצֶה⁹⁶ - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה פֶּסַח, עַד שֶׁיַּדַּע בְּיָדָיו שֶׁנִּטְמָא
בּוֹ. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמֹרִים? כְּשֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בְּרִגְלָיו⁹⁷, שֶׁהָרִי
אֲפָשֵׁר שֶׁלֹּא יַנַּע; אָבֵל אִם הָיָה רוֹכֵב אוֹ טַעוֹן מִשָּׂא⁹⁸ - הָרִי
זֶה טָמֵא אֶף עַל פִּי שֶׁהָיָה טָמְאָת הַתְּהוֹם, לְפִי שֶׁאֵי אֲפָשֵׁר
שֶׁלֹּא יַנַּע וְשֶׁלֹּא יִסִּיט⁹⁹ וְשֶׁלֹּא יֵאָהֵל. וְכָבֵר בְּאַרְנוֹ טָמְאָת
הַתְּהוֹם בְּהִלְכוֹת נְזִירוּת.
י.ב. מִי שֶׁעָשָׂה פֶּסַח בְּחֻזָּק שֶׁהוּא טָהוֹר וְאַחֵר כֵּךְ נִודַע לוֹ
שֶׁהָיָה טָמֵא בְּטָמְאָת הַתְּהוֹם - אִינוֹ חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי¹⁰⁰. וְדָבָר
זֶה הִלְכָה מִפִּי הַקְּבִלָה¹⁰¹. אָבֵל אִם נִודַע לוֹ שֶׁהָיָה טָמֵא
בְּטָמְאָה יְדוּעָה - חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי¹⁰².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(65) בפרק י"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה טו כתב: "ומפני מה הצריכום (=לאונן ומחוסר כיפורים) טבילה לקודש, שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקודש והסיחו דעתן ושמא נטמאו הם ולא ידעו". (66) והאנינות אינה דוחה אותו מלשלם חיובו שנתחייב מכבר. (67) שעדיין לא חל עליו חיוב קרבן פסח. (68) ממה שנאמר (דברים כז, ז) "וזבחת שלמים ואכלת" ודרשו חכמים (זבחים צט:): "שלמים כשהוא שלם מביא, ואינו מביא כשהוא אונן, ומנין לרבות בכור מעשר ופסח (שאונן אין מביאין) מרבה אני בכור מעשר ופסח שכן אינן באין על חטא (כמו שלמים)". (69) לפסח שני ב"ד אייר. (70) כן אמר רבא (זבחים ק:): "אידי ואידי אחר חצות - כאן קודם ששחטו וזרקו עליו, כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו", כלומר, אם עברו ושחטו וזרקו - כשר (כסף משנה). (71) בזבחים צט: "רב אסי אמר וכו' כאן שמת לו מת ב"ג וקברו ב"ד יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן". ופירש רש"י שיום קבורת גופו מדרבנן וכו' ולילו לא תפיס אפילו מדרבנן. (72) כלומר, בליל ט"ו אינו אונן אף מדרבנן. (73) כאוקימתא דרב אסי שם. ואילו מת ביום י"ד אינו אוכל לערב שאר קדשים, חוץ מן הפסח, שבלילה הוא אונן מדרבנן, ורק בפסח שהוא בכרת לא העמידו דבריהם, אבל בקדשים שאין שם אלא עשה בלבד - העמידו דבריהם במקום עשה (פסחים צב). (74) שבאה לו שמועה שמת לו קרוב, והמדובר הוא ששמע בתוך שלושים יום מיום מותו. (75) של אביו ואמו ומוליכן למקום אחר לקוברן בקברות אבותם (רש"י מועד קטן ח.). שביום זה נוהג אבילות. (76) והוא אונן מדרבנן (רש"י פסחים צא:). (77) פירוש שציווה לאחר ללקוט את העצמות והוא בעצמו לא נטמא, אבל אם לקט בעצמו, הרי הוא טמא שבעת ימים - פסחים צב. בגמרא. (78) כתב כן בכדי לכלול גם קרבן פסח. (79) משנה שם: "השומע על מתו והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים". (80) כדן אונן שטובל. (81) של אבנים שנפלו על אדם. (82) מחפש למצוא שם מת כדי להוציאו. (83) בפני עצמו, אבל ביחד עם אחרים אין חשש - ומותר. (84) ונמצא שבעת שחפר האהיל על הטומאה. (85) ואין שוחטין עליו, אלא הוא נדחה לפסח שני. (86) כלומר, עברו ושחטו. (87) שהגל מכסה רק את המת ולא יותר, שבוודאי האהיל עליו. (88) כגון שהיה גל ארוך, שמכסה את המת וגם יותר מזה. (89) שם בגמרא: "אמר רבה בר בר חנא לא שנו אלא גל עגול, אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני, אימא טהור היה בשעת שחיטה (וזריקה)", ואין להקריב מספק. (90) פירוש, לאחר שעבר מצאו שם מת. (91) "אי זהו טומאת התהום? כל שלא הכיר בה (=יודע בה) אחד בסוף העולם. הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום, וכו'" (ברייתא בפסחים שם). "ונקראת טומאת תהום שהטומאה היא נעלמת מן הכל כאילו הייתה בתהום". (92) זה שעבר בדרך. (93) כלשון שני של רב אשי (פסחים שם), שאפילו אם נודע לו לפני זריקה (שהמת שם) הציץ מרצה, ומשמע לו לרבינו שאפילו לכתחילה שוחט קרבן פסח, שהוא קרבן חובה והיא מצוה עוברת, אבל בשאר קרבנות, אם נודע לו קודם זריקה לא יזרוק לכתחילה ורק אם זרק בדיעבד הורצה. (94) בגמרא פסחים פא: אמרו שטומאת התהום הלכתא גמירא לה. (95) שאילו היה משובר ומפורק היה מקום לתלות שעבר בין החלקים, אבל כיוון שהוא שלם אין לומר כן והוא טמא לתרומה, ובכל זאת הוא טהור לענין פסח. (96) לשון הברייתא שם: "שאיין לו מקום לעבור". (97) ברייתא שם. ומפרש רבנו שזה מוסב על הרישא שם, שאמרו שאם מושכב לרחבו של דרך שטהור לעושה פסח, אף על פי שהמת מושכב לרוחב הדרך מן הקצה אל הקצה והוא שלם, ועל זה אמרו שזהו רק במהלך ברגליו, שאפשר שנטה קצת מן הדרך ולא נגע ולא הסיט ולא האהיל. ולרש"י שם זה מוסב על הסיפא, כשמצאו משובר שהוא טהור לתרומה. (98) "ועל כרחו הולך הוא נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדידיו" (רש"י שם). (99) שלא יניד את המת, וראה בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ז שמיטט בכלל נושא הוא. (100) תוספתא פסחים פרק ו: "היה הולך לשחוט פסחו וכו' אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית וכו' ונודע לו וכו' משהביא פסחו אינו צריך לעשות פסח שני". (101) שם פא: התהום הלכתא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא (כסף משנה). (102) דתנן בפרק בתרא של נזיר (סג. במשנה) נזיר שגלח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר את הכל וכיוון דבטומאת התהום שווים נזיר ועושה פסח, כדנתיא בברייתא (פסחים פא: ונזיר סב). הכי נמי

יג. מי שנטמא בַּמַּת וְהָזָה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי, וּבִשְׂבִיעִי
שָׁלוּ נִטְמָא בְּקֶבֶר הַתְּהוֹם וְלֹא יָדַע, וְעָשָׂה פֶסַח¹⁰³ בְּחֻזְקַת
שֶׁהוּא טָהוֹר וְאַחֵר כִּךְ נִדְעַה לוֹ שֶׁהוּא טָמֵא בְּטֻמְאַת הַתְּהוֹם
– אֵינוֹ חַיֵּב בְּפֶסַח שְׁנִי; שֶׁפִּינֵן שֶׁטָּבֵל בְּשִׁבְעֵי פֶסְקָה טָמְאָה
הָרֵאשׁוֹנָה¹⁰⁴. אָבֵל אִם נִטְמָא בְּטֻמְאַת הַתְּהוֹם בְּשִׁשִּׁי
לְטֻמְאַתוֹ¹⁰⁵ וְלֹא יָדַע עַד שֶׁעָשָׂה הַפֶּסַח – הָרִי זֶה חַיֵּב בְּפֶסַח
שְׁנִי; שֶׁחֻזְקַת הַטָּמֵא – טָמֵא, עַד שִׁיְהִיָּה טָהוֹר וְדֹאֵי,
שֶׁרְגִלִּים לְדַבְּרָה¹⁰⁶.

פֶּרֶק שְׂבִיעִי

א. רַבִּים שֶׁהָיוּ טָמְאִי מֵת בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן: אִם הָיוּ מְעוּט
הִקְהֵל – הָרִי אֵלּוּ נִדְחִין לְפֶסַח שְׁנִי כְּשֶׁאֵר הַטָּמְאִים; אָבֵל
אִם הָיוּ רַב הִקְהֵל טָמְאִי מֵת, אוֹ שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים אוֹ כְּלֵי שֶׁרֶת
טָמְאִים טָמְאֵת מֵת – אֵינֶן נִדְחִין, אֲלָא יִקְרִיבוּ בָּלָן הַפֶּסַח
בְּטֻמְאָה, הַטָּמְאִים עִם טָהוֹרִים. שְׁנֹאָמֵר: וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר
הָיוּ טָמְאִים לִנְפֶשׁ אָדָם – יַחֲדִידִים נִדְחִים, וְאֵין הַצְּבוּר נִדְחָה.
וְדָבָר זֶה בְּטֻמְאַת הַמֵּת בְּלִבָּד, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּבִיאַת הַמִּקְדָּשׁ.
ב. הָיוּ הִקְהֵל מִחֻצָּה טָהוֹרִים וּמִחֻצָּה טָמְאִי מֵת – בָּלָן
עוֹשִׂין בְּרֵאשׁוֹן, וְהַטָּהוֹרִים עוֹשִׂין לְעֶצְמָן בְּטָהֳרָה, וְהַטָּמְאִים
עוֹשִׂין לְעֶצְמָן בְּטֻמְאָה וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּטֻמְאָה. וְאִם הָיוּ
טָמְאִי הַמֵּת עוֹדְפִין עַל הַטָּהוֹרִים אֶפְלוֹ אֶחָד – יַעֲשׂוּ בָּלָן
בְּטֻמְאָה.

ג. הָיוּ הָאֲנָשִׁים מִחֻצָּה טָמְאִי מֵת וּמִחֻצָּה טָהוֹרִים, וּבִזְמַן
שֶׁאֵתָּה מוֹנֶה הַנָּשִׁים בְּכָלֵל הָאֲנָשִׁים יְהִיוּ הָרַב טָהוֹרִים –
הַטָּהוֹרִים עוֹשִׂים אֶת הָרֵאשׁוֹן, וְהַטָּמְאִין אֵינֶן עוֹשִׂין לֹא אֶת
הָרֵאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׁנִי. אֵין עוֹשִׂין רֵאשׁוֹן – מִפְּנֵי שֶׁהֵן
מְעוּט; וְאֵין עוֹשִׂין אֶת הַשְּׁנִי – מִפְּנֵי שֶׁהַנָּשִׁים בְּשִׁשִּׁי רְשׁוּת,
וְנִמְצְאוּ הַטָּמְאִים מִחֻצָּה, וְאֵין מִחֻצָּה עוֹשִׂין אֶת הַשְּׁנִי.
ד. הָיוּ רַב הִקְהֵל זָבִים וּמִצְרָעִים וּבוֹעֲלֵי נָדוֹת, וּמְעוּטֵן
טָמְאִי מֵת – אוֹתָן טָמְאִי מֵת אֵינֶן עוֹשִׂין בְּרֵאשׁוֹן, לְפִי שֶׁהֵן
מְעוּט; וְאֵין עוֹשִׂין הַשְּׁנִי, שֶׁאֵין יַחֲדִידִים עוֹשִׂין אֶת הַשְּׁנִי
אֲלָא בְּזִמְנִי שֶׁעָשׂוּ רַב הִקְהֵל אֶת הָרֵאשׁוֹן, וְכֵאֵל הוֹאִיל וְלֹא
עָשָׂה רַב הִקְהֵל בְּרֵאשׁוֹן – לֹא יַעֲשׂוּ אֵלּוּ הַמְּעוּט הַטָּמְאִים
לְמַת אֶת הַשְּׁנִי.

ה. הָיוּ רַב הִקְהֵל טָמְאִי מֵת וּמְעוּטֵן זָבִים וְכִיּוּצָא בְּהֵן –
טָמְאִי מֵת עוֹשִׂין אֶת הָרֵאשׁוֹן, וְהַזָּבִין וְכִיּוּצָא בְּהֵן אֵינֶן
עוֹשִׂין אֶת הָרֵאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׁנִי. אֵינֶן עוֹשִׂין בְּרֵאשׁוֹן –
שֶׁאֵין נִדְחִית בְּצָבוּר אֲלָא טָמְאֵת הַמֵּת בְּלִבָּד; וְאֵינֶן עוֹשִׂין
בְּשִׁשִּׁי – שֶׁאֵין עוֹשִׂין פֶּסַח שְׁנִי אֲלָא אִם כָּא הָרֵאשׁוֹן בְּטָהֳרָה,
אָבֵל אִם נַעֲשֶׂה רֵאשׁוֹן בְּטֻמְאָה – אֵין שֵׁם פֶּסַח שְׁנִי.
ו. הָיוּ שְׁלִישׁ הִקְהֵל טָהוֹרִים, וּשְׁלִישׁ זָבִים וְכִיּוּצָא בְּהֵם,

וּשְׁלִישׁ טָמְאִי מֵת – אוֹתָן טָמְאִי מֵת אֵין עוֹשִׂין אֶת הָרֵאשׁוֹן
וְלֹא אֶת הַשְּׁנִי. אֵינֶן עוֹשִׂין רֵאשׁוֹן – שֶׁהָרִי הֵן מוֹעֲטִים לְגַבִּי
טָהוֹרִים עִם הַזָּבִים; וּבִשְׁנֵי לֹא יַעֲשׂוּ – שֶׁהָרִי מְעוּט עָשׂוּ
בְּרֵאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. בִּיצֵד מְשַׁעְרִים הַפֶּסַח לִידַע אִם רַב
הִקְהֵל טָמְאִים אוֹ טָהוֹרִים? אֵין מְשַׁעְרִין בְּכָל הָאוֹכְלִין,
שֶׁאֶפְשָׁר שִׁיְהִיוּ עוֹשִׂים נִמְנִין עַל פֶּסַח אֶחָד וּמְשַׁלְחִין אוֹתוֹ
בִּיד אֶחָד לְשַׁחַט עֲלֵיהֶן, אֲלָא מְשַׁעְרִין בְּכָל הַנִּכְנָסִים לְעֻזָּה.
וְעַד שֶׁהֵן מִבְּחוּץ קֶדֶם שֶׁתִּפְגַּס כֵּת הָרֵאשׁוֹנָה מְשַׁעְרִין אוֹתָן.
ז. יַחֲדִיד שֶׁנִּטְמָא בְּסֶפֶק רְשׁוּת הַיָּחִיד, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ,
הָרִי זֶה יִדְחָה לְפֶסַח שְׁנִי כְּשֶׁאֵר טָמְאִי מֵת. וְצָבוּר שֶׁנִּטְמָא
בְּסֶפֶק רְשׁוּת הַיָּחִיד – יַעֲשׂוּ בָּלָן בְּטֻמְאָה.

ח. פֶּסַח שֶׁהִקְרִיבוּהוּ בְּטֻמְאָה – הָרִי זֶה נֶאֱכָל בְּטֻמְאָה,
שֶׁמִּתְחַלְתּוֹ לֹא כָּא אֲלָא לֶאֱכִלָּה. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל לְכָל טָמֵא,
אֲלָא לְטָמְאִי מֵת, שֶׁנִּדְחִית לָהֶם הַטָּמְאָה הַזֹּאת, וְלִכְיוּצָא
בְּהֵן מִטָּמְאִי מִגַּע טָמְאוֹת. אָבֵל הַטָּמְאִים שֶׁהִטְמִינָה יוֹצָאָה
עֲלֵיהֶן מִגּוֹפֶן, כְּגוֹן זָבִים וְנָדוֹת, נָדוֹת וְיוֹלָדוֹת וּמִצְרָעִים –
לֹא יֵאָכְלוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם אָכְלוּ – פְּטוּרִין. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ,
שֶׁהַנֶּאֱכָל לְטָהוֹרִים – חַיִּבִּין עָלָיו מִשּׁוּם טָמְאָה, וְהַנֶּאֱכָל
לְטָמְאִין – אֵין חַיִּבִּין עָלָיו מִשּׁוּם טָמְאָה. אֶפְלוֹ אָכְלוּ טָמְאִי
הַמֵּת מִהָאֲמוּרִים שָׁלוּ – פְּטוּרִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים
שֶׁהַפֶּסַח יֵאָכֵל בְּטֻמְאָה? כְּשֶׁנִּטְמָאוּ הַצְּבוּר קֶדֶם זְרִיקַת הַדָּם;
אָבֵל אִם נִטְמָאוּ לְאַחֵר זְרִיקַת הַדָּם – לֹא יֵאָכֵל.

ט. שֶׁחֲטוּהוּ בְּטָהֳרָה וְנִטְמָאוּ רַב הַצְּבוּר קֶדֶם זְרִיקָה – זֹרֵק
אֶת הַדָּם וְהַפֶּסַח לֹא יֵאָכֵל. גִּזְרָה שְׁמָא יִטְמָאוּ אַחֵר זְרִיקָה
בְּשִׁנָּה אַחֶרֶת וַיֵּאֱכִלוּהוּ בְּטֻמְאָה. הָיוּ כְּלֵי שֶׁרֶת טָמְאִים
בְּשַׁרְץ וְכִיּוּצָא בּוֹ, הוֹאִיל וְאֵינֶן מִטְמָאִין אֶת הָאָדָם כְּמוֹ
שִׁיתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ, אֲף עַל פִּי שֶׁמִּטְמָאִין אֶת הַבֶּשָׂר – לֹא
יַעֲשׂוּהוּ אֲלָא הַטָּהוֹרִים, וַיֵּאָכֵל אֲף עַל פִּי שֶׁהוּא טָמֵא. מוֹטָב
שֶׁיֵּאָכֵל בְּטֻמְאָה בֶּשָׂר שֶׁהָיָא בָּלָאוּ, וְלֹא יֵאֱכִלוּהוּ טָמְאִי
הַגּוֹף שֶׁהֵם בְּכֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. אֲכִילַת בֶּשָׂר הַפֶּסַח בְּלִיל חֲמֹשֶׁה עֶשֶׂר – מִצּוֹת עָשָׂה,
שְׁנֹאָמֵר: וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשָׂר בְּלִילָה הַזֶּה צֹלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל
מִרְרִים יֵאֱכִלְהוּ.
ב. וְאֵין מִצָּה וּמִרּוֹר מְעַכְבִּין. אִם לֹא מִצָּאוּ מִצָּה וּמִרּוֹר –
יּוֹצֵאִין יְדֵי חוֹבָתָן בְּאֲכִילַת בֶּשָׂר הַפֶּסַח לְבִידוֹ. אָבֵל מִרּוֹר
בְּלֹא פֶסַח אֵינוֹ מִצָּה, שְׁנֹאָמֵר: עַל מִצּוֹת וּמִרְרִים יֵאֱכִלְהוּ.
ג. מִצָּה מִן הַמִּבְחָר לֶאֱכֹל בֶּשָׂר הַפֶּסַח אֲכִילַת שְׂבִיעִי.
לְפִיכָךְ, אִם הִקְרִיב שְׁלָמִי חֲגִיגָה בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר – אוֹכֵל מִקֵּן
תַּחֲלָה וְאַחֵר כִּךְ אוֹכֵל בֶּשָׂר הַפֶּסַח, כְּדִי לְשַׁבֵּעַ מִמֶּנּוּ. וְאִם

א. או? תוֹחֵבוּ מִתּוֹךְ פִּי עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ בְּשֹׁפֹד שֶׁל עֵץ
וְתוֹלְהוּ לְתוֹךְ הַתֵּנוּר וְהָאֵשׁ לְמִטָּה. וְתוֹלָה כְּרָעִיו וּבְנֵי מַעְיו
בַּתֵּנוּר חוּצָה לוֹ. וְלֹא יִתְּנֵם בְּתוֹכוֹ, שְׂזָה כְּמִין בְּשׂוּל הוּא.
וְשֹׁפֹד שֶׁל רִמּוֹן הֵיוּ בּוֹרְרִין לְצִלְתּוֹ, כְּדִי שֶׁלֹא יִזְרַק אֶת
מִימָיו וַיִּבְשְׁלֶהוּ.
י. נִגַע הַבָּשָׂר בַּחֲרָסוֹ שֶׁל תֵּנוּר - יִקְלַף אֶת מְקוֹמוֹ, מִפְּנֵי
שֶׁהוּא צָלִי הַחֲרָס.
יב. נִטָּף מִרְטָבוֹ עַל הַחֲרָס וְחִזּוֹר עָלָיו - יִטַּל אֶת מְקוֹמוֹ;
שֶׁכֵּל הַמֶּרְק וְהַלְחָה שֶׁתִּפְרֹשׁ מִמֶּנּוּ כְּשִׁינְצֵלָה אֲסוּרָה, שֶׁהָרִי
אֵינָהּ בָּשָׂר צָלִי.
יג. נִטָּף מִרְטָבוֹ עַל הַסֶּלֶת - יִקְלַף אֶת מְקוֹמוֹ וַיִּשְׁלִיכֶנּוּ.
יד. סָכוּ בְּשִׁמְן שֶׁל תְּרוּמָה: אִם חֲבִירוֹת הַכֹּהֲנִים - יֵאָכְלוּ;
וְאִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל: אִם חֵי הוּא - יִדְּיָחֶנּוּ וַיִּגְבּוּ, וְאִם צָלִי -
יִקְלַף אֶת הַחִיצוֹן. סָכוּ בְּשִׁמְן שֶׁל מַעֲשֹׂר שְׁנִי - לֹא יִעֲשֶׂנוּ
דָּמִים עַל בְּנֵי חֲבוּרָה; שְׂאִין פּוֹדִין מַעֲשֹׂר שְׁנִי בִירוּשָׁלַיִם,
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּמִקְוָמוֹ. וְאֵין צוּלִין שְׁנֵי פְסָחִים כְּאַחַת, מִפְּנֵי
הַתַּעֲרֻבוֹת. אֶפְלוּ גְדִי וְטָלָה.
טו. כָּבֵד בְּאַרְנוֹ בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת, שְׂאִין הַפֶּסַח נֵאָכֵל אֲלָא
עַד חֲצוֹת, כְּדִי לְהַרְחִיק מִן הַעֲבֵרָה, וְדִין תּוֹרָה שִׁינְאָכֵל כָּל
הַלֵּילָה עַד שִׁינְצֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר. וְכָבֵד בְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת חֲמֵץ
וּמִצָּה, שֶׁהוּא טַעֲנוֹן הֵלֵל בְּשַׁעַת אֲכִילָתוֹ, וְשְׂאִין בְּנֵי חֲבוּרָה
חוּזְרִין וְאוֹכְלִין אַחֵר שֶׁנִּדְרָמוּ בְּשֶׁנָּה, אֶפְלוּ בַתְּחִלַּת הַלֵּילָה.

שבת קודש ט"ו מרחשון ה'תשע"א

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. כָּל הָאוֹכֵל מִן הַפֶּסַח אֵינוֹ אוֹכֵל אֲלָא בַּחֲבוּרָה אַחַת.¹
וְאֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מִן הַחֲבוּרָה² שִׁינְאָכֵל בָּהּ.³ וְהַמּוֹצִיא
מִמֶּנּוּ כְּזִית⁴ בָּשָׂר מִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה לֵלִיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר -
לוֹקָה; שְׂנֵאָמֵר: לֹא תוֹצִיא מִן הַבֵּית מִן הַבָּשָׂר חוּצָה. וְהוּא
שִׁינְיָחֶנּוּ בַּחֲוֶץ; שֶׁהוּצָאָה כְּתוּבָה בּוֹ כְּשִׁפְתָּה, לְפִיכָף צָרִיךְ
עֲקִירָה וְהַנְחָה כְּהוּצָאת שִׁבְתָּ. וְאֵין מוֹצִיא אַחֵר מוֹצִיא
בְּפֶסַח⁶, שֶׁכֵּינּוֹן שֶׁהוּצִיאָהוּ הָרָאוּשׁוֹן נִפְסַל. מִן הָאֲגָפָה⁷ וְלִפְנֵים

1 לא אֵכֵל אֲלָא כְּזִית - יֵצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ. וְכֵן אֲכִילַת בָּשָׂר פֶּסַח
2 שְׁנֵי בְּלִילֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֵיךְ - מִצּוֹת עֲשֵׂה, שְׂנֵאָמֵר
3 בּוֹ: עַל מִצּוֹת וּמִרְוִיִם יֵאָכְלוּהוּ.
4 ד. וְשִׁנְיָהֵן אֵינָן נֵאָכְלִין אֲלָא צָלִי אֵשׁ. וְהָאוֹכֵל מִהֶן כְּזִית
5 נָא אוֹ מְבָשֵׁל בְּלִילֵי פְסָחִים - לוֹקָה, שְׂנֵאָמֵר: אֵל תֹּאכְלוּ
6 מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבָשֵׁל בְּמִים. אֲכָל נָא וּמְבָשֵׁל כְּאַחַת - אֵינוֹ
7 לוֹקָה אֲלָא אַחַת, לְפִי שֶׁשִּׁנְיָהֵן נִכְלָלוֹת בְּלֹא אֶחָד. אֲכָל
8 מִמֶּנּוּ נָא אוֹ מְבָשֵׁל מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינוֹ לוֹקָה. שְׂנֵאָמֵר: כִּי
9 אִם צָלִי אֵשׁ; בְּשַׁעַת שֶׁמִּצְוָה לֵאכְלוּ צָלִי - חַיִּב עַל אֲכִילַת
10 נָא וּמְבָשֵׁל, אֲכָל מִבְּעוֹד יוֹם - פְּטוּר.
11 ה. אֲכָל מִמֶּנּוּ כְּזִית צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם - עֹבֵר עַל מִצּוֹת עֲשֵׂה;
12 שְׂנֵאָמֵר: וְאֲכָלוּ אֶת הַבָּשָׂר בְּלִילָה הַזֶּה - בְּלִילָה וְלֹא בַּיּוֹם,
13 וְלֹא הָבֵא מְכָל עֲשֵׂה - עֲשֵׂה הוּא.
14 ו. נָא שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה הוּא הַבָּשָׂר שֶׁהִתְחִיל בּוֹ מַעֲשֵׂה
15 הָאוֹר וְנִצְלָה מִעַט וְאֵינוֹ רָאוּי לֵאכִילַת אֶדָם עֲדִין. אֲכָל אִם
16 אֲכָל מִמֶּנּוּ בָּשָׂר חֵי - אֵינוֹ לוֹקָה, וּבִטֵּל מִצּוֹת עֲשֵׂה;
17 שְׂנֵאָמֵר: צָלִי אֵשׁ, הֵא שְׂאִינוֹ צָלִי - אֲסוּר. צִלְהוּ כָּל צָרְכוֹ
18 עַד שֶׁנִּתְחַרֵּף וְאֲכָלוּ - פְּטוּר.
19 ז. מְבָשֵׁל שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה - בֵּין שֶׁנִּתְבָּשֵׁל בְּמִים בֵּין
20 שֶׁנִּתְבָּשֵׁל בְּשָׂר מְשֻׁקֵּן אוֹ בְּמֵי פְרוֹת; שְׂנֵאָמֵר: וּבָשֵׁל
21 מְבָשֵׁל - רְבָה הַכֹּל.
22 ח. צִלְהוּ וְאַחֵר כָּף בָּשִׁלוּ, אוֹ שֶׁבָּשְׁלוּ וְאַחֵר כָּף צִלְהוּ, אוֹ
23 שֶׁעֲשִׂהוּ צָלִי קִדְרָה וְאֲכָלוּ - חַיִּב. אֲכָל מִתֵּר לְסוּף אוֹתוֹ בֵּינָן
24 וְשִׁמְן וְדָבֵשׁ וּבָשָׂר מְשֻׁקֵּן וּמֵי פְרוֹת חוּץ מִן הַמִּים. וּמִתֵּר
25 לְטַבֵּל הַבָּשָׂר אַחֵר שֶׁנִּצְלָה בְּמִשְׁקִים וּבְמֵי פְרוֹת.
26 ט. אֵין צוּלִין אֶת הַפֶּסַח עַל גְּבִי כְּלִי אֶבֶן אוֹ כְּלִי מַתְכוֹת;
27 שְׂנֵאָמֵר: צָלִי אֵשׁ - לֹא צָלִי דְבָר אַחֵר. לְפִיכָף, אִם הִזָּה כְּלִי
28 מְנַקֵּב כְּדִי שֶׁתִּשְׁלֹט בּוֹ הָאוֹר - צוּלִין עָלָיו. וְאֵין צוּלִין אוֹתוֹ
29 בְּשֹׁפֹד שֶׁל מַתְכָּה, שֶׁהָרִי הַשֹּׁפֹד כָּלוּ חֵם וְצוּלָה מְקוֹמוֹ.
30 י. הִסִּיק אֶת הַתֵּנוּר וְגִרָף אֶת כָּל הָאֵשׁ וְתוֹלָהוּ בַּתֵּנוּר וְצִלְהוּ
31 - הָרִי זֶה אֲסוּר, שְׂאִין זֶה צָלִי אֵשׁ. חֲתָכוּ וְתוֹלָהוּ עַל גְּבִי
32 גְּחָלִים - הָרִי זֶה צָלִי אֵשׁ. צִלְהוּ עַל גְּבִי סִיד אוֹ תְּרִסִּית אוֹ
33 חֲמֵי טְבֵרְיָה - הָרִי זֶה אֲסוּר, שְׂאִין זֶה צָלִי אֵשׁ. כִּיִּצֵּד צוּלִין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 בפסחים פו. "תניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם (שמות יב, ז) מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות (שני בני אדם אוכלים פסח אחד בשני בתים, שנאמר: "יאכלו" - שניים. "אותו" - פסח אחד. "בתים" - שניים - רש"י שם). יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות (אדם אחד אוכל בשני מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות את פניהם, רש"י שם) תלמוד לומר בבית אחד יאכל (שמות שם, מו) וכו' דברי ר' יהודה (ר' יהודה סובר: יש אם למסורת - "יאכל" כתיב, משמע אדם אחד אוכל בבית אחד ולא בשני בתים, אבל גבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרבה - רש"י). ר' שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם בלבד, שהאוכל אוכל בשתי מקומות (ר' שמעון סובר: יאכלו כל אחד ואחד מהאוכלים ולא כר' יהודה ש"יאכלו" - שניים - על פי רש"י). יכול יהא נאכל בשתי חבורות תלמוד לומר בבית אחד יאכל" (סבר ר' שמעון יש אם למקרא וקרינן יֵאָכֵל, היינו הפסח). וכתב המאירי (שם): "לענין פסק הלכה כדברי שניהם להחמיר ואין הפסח נחלק ליאכל בשתי חבורות אלא בחבורה אחת לבד, וכן אותה חבורה מהסבבו אין רשאין לשנות מקומם". (2 בפסחים פה: "תניא לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, חוץ לאכילתו". (3) כן הוא במכילתא דרשב"י שם (שמות יב, מו): "יאכל, לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, בשעת אכילה חייב שלא בשעת אכילה". (4) כן הוא בתוספתא שם ושם, בירושלמי שם ובבבלי שם פה. ובמכילתא דרשב"י שם: "יאכל, לא תוציא מן הבית חוצה על כדי אכילה הוא חייב ואינו חייב על פחות מכזית". (5) בשעת אכילה. (6) כלומר, לאחר שהוציאוהו חזרו והכניסוהו ושוב הוציאוהו. (7) משנה בפסחים שם. ופירשה רבינו במוציא בשר הפסח מן הבית. ו"אגף הוא מקום הדלתות כשסוגרין אותן הדלתות נבדל החיצון (של המזווה) מן הפנימי".

1 - בלפנים⁸; מן האגף ולחוץ - בלחוץ⁹; והאגף עצמו,
2 שהוא עבי הפתח - בלחוץ¹⁰. החלונות¹¹ ועבי הפתלים -
3 בלפנים. הגגים והעליות - אינן בכלל הבית¹².
4 ב. בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו, בין בזדון בין בשגגה
5 - נאסר באכילה, והרי הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ
6 לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומות ירושלים,
7 שהכל בטרפה¹³ ולוקין על אכילתו¹⁴, כמו שבאנו במעשה
8 הקרבנות¹⁵. אבר שיצא מקצתו - חותך הבשר¹⁶ יורד עד
9 שמגיע לעצם, וקולף את הבשר¹⁷; כל שבפנים - גאכל, וכל
10 שבחוץ - ישורף. כשהוא מגיע לעצם - חותך בקופיץ¹⁸, אם
11 היה שאר קדשים; ואם היה פסח, שאסור לשבר בו עצם¹⁹
12 - קולף²⁰ עד הפרק²¹, ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק
13 ומשליכו לחוץ²².
14 ג. שתי חבורות²³ שהיו אוכלות בבית אחד - צריכה כל
15 חבורה מהן לעשות לה הקף; שגאמר: מן הבשר חוצה.
16 מפי השמועה למדו, שצריך לתן לו חוצה למקום
17 אכילתו²⁴. ואילו הופכין את פניהן אל²⁵ ואוכלין, ואילו
18 הופכין את פניהן אילף ואוכלין, כדי שלא יראו מערבים²⁶.
19 ד. היו המים שמוזגים בו יינם באמצע הבית²⁷ בין שתי

1 החבורות - כשהשמש עומד למזג²⁸, קופץ את פיו²⁹ ומחזיר
2 את פניו³⁰ עד שמגיע אצל חבורתו ואחר כך אוכל מה
3 שבפניו; שאסור לאוכל לאכל בשתי חבורות. ומתר לפלה
4 להחזיר פניה מבני חבורתה ואוכלת³¹, מפני שהיא בוששה
5 לאכל בפניהם.
6 ה. שתי חבורות³² שנפרצה מחיצה מביניהן - אינן
7 אוכלין³³. וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן
8 - אינן אוכלין עד שתסתלק. שאין הפסח נאכל בשתי
9 חבורות³⁴, ואינן נעקרין מחבורה לחבורה³⁵.
10 ו. בני חבורה שנכנסו שלשה מהן או יתר לאכל פסחיהן
11 ולא באו שאר בני חבורה³⁶, אם נכנסו בשעה שדרך בני
12 אדם לאכל הפסחים³⁷, וחזר המעורר לכלן על השאר³⁸ ולא
13 באו - הרי אלו שנכנסו אוכלין עד שישבועו ואין ממתינים
14 לשאר. ואפלו באו המתאחרין אחר כך ומצאו אלו השלשה
15 שאכלו הכל - אין משלמים להן כדי חלקם³⁹. אבל אם
16 נכנסו שנים בלבד - הרי אלו ממתינים⁴⁰. במה דברים
17 אמורים? בשעת נניסתן לאכל; אבל בעת שנפטרין⁴¹ - אין
18 אדם צריך להמתין לחבורו. אפלו גמר אחד בלבד מלאכל
19 - יצא ואינו צריך להמתין⁴².
20

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

8) של הבית ואם הניח שם כזית מן הפסח אינו נקרא מוציא את הפסח לחוץ. 9) ואם הניח שם את הפסח עובר על לאו, ונפסל. 10) כן אמרו בגמרא שם לעניין הוצאה מירושלים. 11) של הבית. 12) והמוציא כזית מבשר הפסח לשם - לוקה ונפסל. וראה בפרק ו מהלכות בית הבחירה הלכה ז שגגים ועליות לא נתקדשו. ואין אוכלים שם קרבן פסח (פסחים פה: פו). 13) "והשם אמר ובשר בשדה טריפה (שמות כב) וקבלנו (חולין סח:); כי עניין זה הכתוב שכל בשר שיצא חוץ למחיצתו שהיא בשדה והיא טרפה וכאילו אמר ובשר שיצא לשדה, טרפה היא, ולפיכך כשיוציא אדם מבשר קדשי הקדשים חוץ לעזרה או כלום מבשר קדשים קלים חוץ לירושלים או כלום מבשר הפסח חוץ לבית, נאסר אותו הבשר שיצא והוא אסור באכילה". 14) במכות יח. "ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", והיינו אם אכל ממנו כזית. 15) שם. וכתב שם שאף על פי שחזר הבשר למקומו אסור לאוכלו. 16) עד מקום שיצא. 17) במשנה שם לא הוזכר "קולף את הבשר" אלא בפסח, שאסור לשבור בו עצם, אבל בשאר קדשים שאפשר לחתוך בקופיץ, אין צורך בקליפה אלא כדי להבדיל בין הבשר הטעון שריפה לבין העצמות שאינם טעונים שריפה. 18) "סכין גדול". 19) שנאמר (שמות יב, מו) "ועצם לא תשברו בו". 20) את הבשר. 21) מקום שמתחברים העצמות. 22) שעצמות אינם טעונים שריפה, אלא משליכם (פסחים פג:). 23) משנה שם פו. והעמידה בגמרא שם כר' יהודה שאמר: הפסח נאכל בשתי חבורות. ולפי ההלכה שאין הפסח נאכל בשתי חבורות (להלן הלכה ה), צריך לפרש משנה זו בשתי חבורות האוכלות כל אחת את פסחה. 24) "לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, תן חוצה לאכילתו". 25) שם פו. במשנה. ופירש רש"י שם שהם רשאים לעשות כן. ואף על פי שנראים כשתי חבורות - לא איכפת לן. 26) כחבורה אחת. שצריך שיפרסמו שאינן מעורבות זו בזו, שלא יהא נראה זו כאוכלת משל חברתה, אלא אלו הופכין פניהם למזרח ואלו למערב או אלו לצפון ואלו לדרום. 27) משנה שם פו. "והמיתם באמצע כשהשמש עומד וכו'". ומפרש רש"י "שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין". "והיו רגילים, כשהיו הרבה חבורות בבית אחד להיות מצמצמים להספיק לכולם במדורה אחת ובשמש אחד". 28) לבני החבורה האחרת. 29) סוגר את פיו ואינו אוכל. 30) מחבורתו לכיוון החבורה האחרת, כלומר, כיוון שקופץ פיו מותר לו להחזיר פניו לצד החבורה האחרת. 31) כלומר, אף על פי שאינה קופצת פיה. 32) מאחר שפסק רבינו להלן שאין הפסח נאכל בשתי חבורות, צריך לפרש כאן ששתי החבורות אכלו כל אחת ואחת פסח שלה. 33) בפסחים פו: "היו יושבין ונסתלקה מחיצה מביניהם לדברי האומר (ר' שמעון) האוכל אוכל בשני מקומות - אוכלין, לדברי האומר (ר' יהודה) אין האוכל אוכל בשני מקומות - אין אוכלין". ופסק רבינו כר' יהודה. 34) בגמרא שם: "היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר (ר' יהודה) פסח נאכל בשתי חבורות - אוכלין, לדברי האומר (ר' שמעון) אין הפסח נאכל בשתי חבורות, אין אוכלין". ופסק רבינו כר' שמעון. וזה מוסב על הדין השני של "וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן". 35) כלומר, אין האוכל אוכל בשתי חבורות, וכו' יהודה שם. וזה מוסב על הדין הראשון של "שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם". 36) בפסחים שם: "אמר רב הונא: בני חבורה נכנסין בשלושה ויוצאין אפילו באחד. 37) שם: "והוא דעייל בעידנא דרגלי למיעל". 38) השמש של החבורה הלך אצל השאר לזרז שיבואו, ומשמע בדברי רבינו חננאל שם, שבמקום "והוא דרגש בהו דיילא" גרס "והוא דשגרו בהו דיילא", כלומר ששלחו השמש לעורר לבוא לאכול. 39) "אלא שמכל מקום נראה לי וכו' שצריכים על כל פנים להשאיר להם כזית לכל אחד". 40) עד שיבוא השלישי. 41) יוצאין. 42) כתב הראב"ד, שמה שכתב רבינו בסוף דבריו אין בו טעם. ואמנם דברים אלו דחוקים, שמהיכא תיתי יצטרך אחד להמתין ביציאתו על חבריו,

פרק עשירי

ז. המאכיל פזית מן הפסח, בין מפסח ראשון בין מפסח שני⁴³, למומר לעבודה זרה⁴⁴ או לגר תושב⁴⁵ או לשכיר⁴⁶ - הרי זה עובר בלא תעשה. ואינו לוקה⁴⁷, אבל מפני אותו מפת מרדות. וכן נכר האמור בתורה - זה העובד אל נכר⁴⁸. ואין מאכילין ממנו לנכרי, אפלו גר תושב או שכיר; שגאמר: תושב ושכיר לא יאכל בו⁴⁹.

ח. ערל⁵⁰ שאכל פזית מבשר הפסח⁵¹ - לוקה; שגאמר: כל ערל לא יאכל בו. בו הוא שאינו אוכל, אבל אוכל הוא מצה ומרור⁵². וכן מתר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר⁵³.

ט. פשם שמילת בנני ועבדיו מעפכתו מלשחט הפסח⁵⁴, כף מעפכתו מלאכל; שגאמר⁵⁵: ומלתה אתו אז יאכל בו⁵⁶. כיצד⁵⁷? קנה עבד אחר שגשחט הפסח, או שהיה לו בן שלא הגיע זמנו להמול אלא אחר שחיטת הפסח - הרי זה אסור לאכל עד שימול אותו. וכיצד יהיה הבן ראוי למילה אחר שחיטת הפסח ולא יהיה ראוי קדם שחיטה? כגון שחלצתו חמה⁵⁸, שצריך שבעת ימים מעת לעת מיום הבקראתו⁵⁹; וכגון שפאכה עינו ונרפאת אחר שחיטה⁶⁰; או שהיה טמטום ונקרע אחר שחיטת הפסח ונמצא זכר.

20

א. השובר עצם בפסח טהור - הרי זה לוקה; שגאמר: ועצם לא תשברו בו. וכן נאמר בפסח שני: ועצם לא ישברו בו. אבל פסח שפא בטמאה, אם שבר בו עצם - אינו לוקה. מפי השמועה למדו: לא תשברו בו - בטהור ולא בטמא. אחד השובר את העצם בלילי חמשה עשר, או ששבר בו עצם מבעוד יום, או ששבר אחר כמה ימים - הרי זה לוקה.

ב. לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו, כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה.

ג. אין חייבין אלא על שבירת עצם שיש עליו פזית בשר או שיש בו מח; אבל עצם שאין בו מח ושאיין עליו פזית בשר - אינו חייב על שבירתו. הנה עליו פזית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר - חייב, אף על פי שהמקום ששבר פנוי מבשרו.

ד. השובר אחר השובר בעצם אחד - לוקה.

ה. השורף עצמות והמתקן גידים - אינו חייב משום שבירת עצם.

ו. פסח שהוא נא או מבשל ושבר בו את העצם - לוקה. אפלו נפסל בטמאה ויצאא בהם - יש בו אסור

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

וייתכן כי היה מקום לסברא שכיוון שנשתתפו ונתחברו, צריך הוא להמתין עד הסוף לצוואת בעלמא שלא יישאר יחידי. (43) משום שנאמר בו (במדבר ט, יב) "ככל חוקת הפסח יעשו אותו", וכל המצוות שבגופו, נוהגות בו כפסח ראשון (פסחים צו). ולהלן פרק י הלכה (טו). (44) כן כתב בספר המצוות (לא-תעשה קכח) "שהזהרנו מלהאכיל את הפסח לישראל שנשתמד". (45) גוי שקבל עליו שבע מצוות, שנצטוו בני נח ואינו עובד עבודה זרה. (46) "זה הגוי". (47) שהרי הפסוק "תושב ושכיר לא יאכל בו" וודאי נאמר לישראל שלא יאכל לגוי, וגם הפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו" המדבר בין בישראל מומר ובין בגוי (מכילתא שם) - גם הוא נאמר, על כרחך, לישראל, שעל גוי לא ציוותה התורה, ומכיוון שלא הזהירה בלשון "לא תאכילום" אינו לוקה (כסף משנה). והמאירי ביבמות ע: כתב "שאינו לוקה, אחר שלא עשה הוא מעשה" וכן כתב החינוך מצוה יג ומצוה יד (וראה במנחת חינוך מצוה יג אות ב). וראה בפרק י מהלכות נדרים הלכה יג, שהמדיר אשתו מהנאה ומהנה אותה לוקה, וזה סותר למה שכתב כאן (הגאון ר' עקיבא איגר), ועיין עוד בפרק י מהלכות כלאים הלכה לא, שהמלביש חבירו כלאים, והיה הלוש שוגג - המלביש לוקה. והצל"ח (פסחים עג). כתב שכל האיסור כאן הוא משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול" שאין לוקין עליו, ראה בחינוך מצוה רלב. (48) כלומר, משומד לעבודה זרה. והמקור בתרגום אונקלוס שם: "כל בר ישראל דישתמד". וכן במכילתא דרשב"י שם: "כל בן נכר זה ישראל משומד שעבד עבודה זרה". ובמכילתא דר"י: "אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע". (49) כן הוא במכילתא שם: "תושב זה גר תושב, שכיר זה הגוי". והמדובר בערבי מהול וגבעוני מהול (מכילתא שם), שאם לא כן הרי הוא בכלל ערל לא יאכל בו, ראה כסף משנה. והראב"ד פירש פסוק זה בתושב ושכיר ישראל, כלומר עבדים עבריים הקנויים קניין עולם או קניין שנים, שאינם ממונים עם הבעלים על פסחם שלא מדעתם. (50) ישראל שלא נימול משום שמתו אחיו מחמת מילה (רש"י פסחים כח:). (51) כי פחות מכזית אינה נחשבת "אכילה". (52) פסחים קכ. "דתניא כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור", וכתב המאירי (יבמות ע' מותר הוא במצה ובמרור. ויש מפרשים שחייב בהן - וגדולי המחברים (הוא רבינו) ז"ל כתבו שמותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב". (53) מכילתא דרשב"י שמות יב, מה: "תושב ושכיר לא יאכל בו, בו אינו אוכל, אוכל הוא במצה ומרור". ובתוספות פסחים כח: דיבור המתחיל כל, העירו: האם מצה קדושה יש בה? (54) ראה למעלה פרק ה הלכה ה: "מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו וכו' מעכבים אותו, שנאמר (שמות יב, לט, אצל בניו) המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו". ובמכילתא (בא) וביבמות עא. למדו שגם עבדיו שלא מלו מעכבים אותו מלעשותו, כלומר, מלהקריבו, מגזירה שווה "אז או": כתב בבניו "ואז יקרב לעשותו" וכתב בעבדיו (שם, מד) "וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". (55) אצל עבדיו. (56) במכילתא בא: "אין לי אלא מילת עבדיו (שמעכת את האכילה), מילת זכריו מנין? הרי אתה דן: נאמר כאן "אז" ונאמר להלן (אצל זכריו) "אז" מה להלן מילת זכרים (מעכת מלהקריב את הפסח) אף כאן מילת זכרים (מעכת לאכול את הפסח)". (57) באיזה אופן ישנה אפשרות שבשעת אכילה מעכבים בניו ועבדיו, שלא נימולו, מלאכול את הפסח, ובשעת השחיטה לא עכבוהו. (58) שהיה לתינוק חום ונחלץ ממנו. (59) ולפי זה ייתכן שבשעת השחיטה לא מלאו לו עוד שבעה ימים מעת לעת ולא הגיע הזמן למולו, ורק אחר ששחטו מלאו לו שבעה ימים מעת לעת, ואז מעכב הוא את אביו לאכול את הפסח. (60) יבמות שם, שמפני זה לא יכלו למולו בשעת השחיטה. ואין צורך לחכות שבעה ימים אלא במקרה של חום, ראה שבת (קלו).

1 שְׁבִירַת הָעֶצֶם. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? כִּשְׁהִיתָה לוֹ שְׁעַת
2 הַכֶּשֶׁר וְנִפְסַל; אָבֵל אִם לֹא הִיתָה לוֹ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר, כְּגוֹן
3 שֶׁנִּתְפַּגֵּל אוֹ נַעֲשֶׂה בְּמַחְשַׁבַת זְמַן אוֹ מַחְשַׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם -
4 אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.
5 ז. שֶׁבֶר עֶצֶם הָאֵלֶּיָּה - אֵינוֹ לוֹקָה, שֶׁהָרִי אֵינוֹ רָאוּי
6 לְאֲכִילָה.
7 ח. הַסְּחוּסִים, שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲצָמִים רַפִּים - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין
8 לְאֲכָלָן.
9 ט. הִיָּה גְדִי קָטָן וְרַף שֶׁעֲצָמוֹתָיו רַפִּים - לֹא יֵאָכֵל אוֹתָן,
10 שְׁזֶה שׁוֹבֵר עֶצֶם. וְאִם אָכַל - לוֹקָה; שְׁאֵחָד הַשׁוֹבֵר עֶצֶם
11 קָשָׁה אוֹ עֶצֶם רַךְ. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל שֶׁנֶּאֱכַל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל אַחֵר
12 שֶׁיִּתְבַּשֵּׁל - הוּא שֶׁמִּתֵּר לְאָכֵל כִּנְגָדוֹ מִן הַגְּדִי הַרַף אַחֵר
13 צִלְתּוֹ, כְּגוֹן רֹאשֵׁי כִנְפֵּים וְהַסְּחוּסִים.
14 י. גִּידֵין הַרְבֵּין שְׁסוּפֹן לְהַקְשׁוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן רֹאוּיִין
15 לְאֲכִילָה עֲתָה וְנֶאֱכָלִין בְּפֶסַח - אֵין נִמְנִין צִלְיָהֶן. וְנִמְנִין עַל
16 מַח שֶׁבְּרָאשׁ, מִפְּנֵי שִׁכּוֹל לְהוֹצִיאוֹ בְּלֹא שְׁבִירַת עֶצֶם; וְאֵין
17 נִמְנִין עַל מַח שֶׁבִּקְוִלִית, וְהוּא הָעֶצֶם הַסְּתוּם מִשְׁנֵי רֹאשׁוֹ,
18 שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִירַת עֶצֶם.
19 יא. כִּשְׂאָדָם אוֹכֵל אֶת הַפֶּסַח - חוֹתֵף הַבֶּשֶׁר וְאוֹכֵל, וְחוֹתֵף
20 הָעֲצָמוֹת מִן הַפֶּרֶק וּמִפֶּרֶק אִם רָצָה. וְכִשְׂאִיֵּעַ לְגִיד הַנֶּשֶׁה
21 - מוֹצִיאוֹ וּמְנִיחוֹ עִם שְׂאֵר הַגִּידִים וְהָעֲצָמוֹת וְהַקְרוּמוֹת
22 שֶׁיוֹצֵאֵין בְּשְׁעַת אֲכִילָה. שְׂאֵין מִנְקִין אוֹתוֹ כִּשְׂאֵר הַבֶּשֶׁר
23 וְאֵין מִתְחַכֵּין אוֹתוֹ, אֶלָּא צוֹלִין אוֹתוֹ שְׁלֵם. וְאִם חִתְכוּ
24 חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת - בֶּשֶׁר. וְהוּא שְׁלֵם יִחְסֹר אֶבֶר. צָרִיף אָדָם
25 לְהַשְׁתַּדֵּל שְׁלֵם וְשֶׁאִיר מִבֶּשֶׁר הַפֶּסַח עַד בֶּקֶר, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא
26 תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. וְכֵן בִּשְׁנֵי, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ
27 עַד בֶּקֶר. וְאִם הִשְׁאִיר מִמֶּנּוּ, בֵּין בְּרָאשׁוֹן בֵּין בִּשְׁנֵי - עֹבֵר
28 בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאֵינוֹ לוֹקָה עַל לֹא זֶה, שֶׁהָרִי נִתַּק לַעֲשֵׂה,
29 שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִנֵּתָּ מִמֶּנּוּ בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ.
30 יב. כִּשְׁמֶקְרִיבִין אֶת הַפֶּסַח בְּרָאשׁוֹן - מִקְרִיבִין עִמּוֹ שְׁלָמִים
31 בְּיוֹם אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן הַצֶּאֱזָן, גְּדוֹלִים אוֹ
32 קְטַנִּים, זָכָרִים אוֹ נְקִבוֹת, כָּכֵל זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים. וְזוֹ הִיא
33 הַנִּקְרֵאת חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: וְזִבְחֶתָ
34 פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבִקְרָה. אֵימָתִי מִבִּיאֵין עִמּוֹ חֲגִיגָה זֹאת?
35 בְּזִמַּן שֶׁהוּא כָּא בַּחֹל וּבִטְהָרָה וּבְמוֹעֵט; אָבֵל אִם חָל יוֹם
36 אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר לַהֲיוֹת בְּשַׁבָּת, אוֹ שֶׁבֵּא הַפֶּסַח בְּטִמְאָה, אוֹ
37 שֶׁהָיוּ הַפֶּסַחִים מְרֻבִּים - אֵין מִבִּיאֵין עִמּוֹ חֲגִיגָה, וְאֵין
38 מִקְרִיבִין אֶלָּא הַפֶּסַחִים בְּלִבָּד.
39 יג. חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר - רִשּׁוֹת וְאֵינָה חוֹבָה. וְנֶאֱכָלֶת לִשְׁנֵי
40 יָמִים וְלִילָה אֶחָד, כָּכֵל זִבְחֵי שְׁלָמִים. וְאִסּוּר לְהִנִּיחַ מִבֶּשֶׁר
41 חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא יִלִּין מִן
42 הַבֶּשֶׁר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בְּיוֹם הַרְאשׁוֹן לַבֶּקֶר. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
43 לְמַדּוּ, שְׁזֶה אֲזַהֲרָה לְמַנִּיחַ בֶּשֶׁר חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר לְיוֹם
44 שֶׁשֶׁה עֶשֶׂר; שֶׁנֶּאֱמַר: לַבֶּקֶר - עַד בֶּקֶר שֶׁל יוֹם הַשְּׁנִי.
45 וְהַמּוֹתֵיר - אֵינוֹ לוֹקָה; אֶלָּא יִשְׂרָף הַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כִּשְׂאֵר
46 הַנּוֹתֵרִים.
47 יד. בֶּשֶׁר חֲגִיגָה שֶׁעָלָה עִם הַפֶּסַח עַל הַשִּׁלְחָן וְכָל

48 הַתְּכַשִּׁילִין הַעוֹלִים עִמּוֹ עַל הַשִּׁלְחָן מִתְבַּעְרִין עִמּוֹ, וְאֵינָן
49 נֶאֱכָלִים אֶלָּא עַד חֲצוֹת פֶּסַח עֲצָמוֹ. גְּזֵרָה מִפְּנֵי הַתַּעֲרֻבָּת.
50 טו. מִה בֵּין פֶּסַח רֹאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנִי? הָרֹאשׁוֹן אִסּוּר בְּחֶמֶץ
51 בְּכָל יִרְאָה וּבֹל יִמָּצֵא, וְאֵינוֹ נִשְׁחָט עַל חֶמֶץ, וְאֵין מוֹצִיאֵין
52 מִמֶּנּוּ חוּץ לַחֲבוּרָה, וְטַעוֹן הִלֵּל בְּאֲכִילָתוֹ, וּמִבִּיאֵין עִמּוֹ
53 חֲגִיגָה, וְאִפְשָׁר שֶׁיֵּבֵא בְּטִמְאָה, אִם נִטְמָא רַב הַקֵּהֶל טִמְאָת
54 מֵת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אָבֵל פֶּסַח שְׁנִי - חֶמֶץ וּמָצָה עִמּוֹ בְּבִית,
55 וְאֵינוֹ טַעוֹן הִלֵּל בְּאֲכִילָתוֹ, וּמוֹצִיאֵין אוֹתוֹ חוּץ לַחֲבוּרָתוֹ,
56 וְאֵין מִבִּיאֵין עִמּוֹ חֲגִיגָה, וְאֵינוֹ כָּא בְּטִמְאָה. וּשְׁנֵיהֶם דּוֹחִין
57 אֶת הַשְּׁבִיט, וְטַעוֹנִין הִלֵּל בְּעִשְׂתָּן, וְנֶאֱכָלִין צִלֵּי בְּבִית אֶחָד
58 עַל מָצָה וּמִרּוֹר, וְאֵין מוֹתִירִין מִקֵּה, וְאֵין שׁוֹבְרִין בֶּהֶן אֶת
59 הָעֶצֶם. וְלִמָּה לֹא יִשְׁוֶה הַשְּׁנִי לְרֹאשׁוֹן לְכָל הַדְּבָרִים, מֵאַחֵר
60 שֶׁנֶּאֱמַר: כָּכֵל חֲקַת הַפֶּסַח יַעֲשֶׂה? לְפִי שֶׁפֶּרֶשׁ בּוֹ מִקְצַת חֲקַת
61 הַפֶּסַח, לְלַמֵּד שֶׁאֵינוֹ שְׁוֶה לְרֹאשׁוֹן אֶלָּא בַּדְּבָרִים שֶׁנִּתְפַּרְשׁוּ
62 בּוֹ, וְהֵן הַמִּצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ, וְהֵם 'חֲקַת הַפֶּסַח' שֶׁפֶּלֶל זֶה
63 שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם שֶׁלִּקַּח הַפֶּסַח מִבְּעֶשֶׂר, וְשֶׁהוּא טַעוֹן
64 הַגֵּעַת דָּם בְּאֶגְדַּת אֲזוֹב לְמִשְׁקוֹף וּלְשִׁטֵּי הַמְּזוּזוֹת, וְשֶׁנֶּאֱכַל
65 בַּחֲפֹזוֹן - אֵין אוֹתָן הַדְּבָרִים נוֹהֲגִים לְדוֹרוֹת, וְלֹא נַעֲשֶׂה אֶלָּא
66 בְּפֶסַח מִצְרַיִם בְּלִבָּד.
67 סְלִיקוּ לְהוֹ הֵלְכוֹת קֶרְבֵּן פֶּסַח בְּסִיעֲתָא דְשִׁמְיָא

הלכות חגיגה

68 יֵשׁ בְּכָלֵלָן שֵׁשׁ מִצְוֹת. אֲרַבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא
69 תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פֶּרֶטָן: (א) לְהִרְאוֹת פָּנֶי ה'. (ב) לְחַג בִּשְׁלֹשׁ
70 רְגִלִּים. (ג) לְשִׁמּוֹחַ בְּרִגְלִים. (ד) שְׁלֵם יִרְאָה רִיקָם. (ה) שְׁלֵם
71 יַעֲזֹב לִי מִלְשִׁמְחוֹ וְלִתֵּן לוֹ מִתְּנוּתוֹ בְּרִגְלִים. (ו) לְהַקְהִיל
72 אֶת הָעָם בַּחֹג הַסְּכוּת בְּמוֹצָאֵי שְׁמִטָּה.
73 וּבִאֲוֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:
74

פרק ראשון

75 א. שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל רֶגֶל מִשְׁלֹשׁ רְגִלִּים,
76 וְאֵלּוּ הֵן: הָרִאִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: יִרְאָה כָּל וְכוּרָף; וְהַחֲגִיגָה,
77 שֶׁנֶּאֱמַר: תַּחַג לַה' אֱלֹהֶיךָ; וְהַשְּׁמִיטָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּשְׁמַחְתָּ
78 בַּחֲגֻף. הָרִאִיָּה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה הִיא: שֶׁנֶּרְאָה פָּנָיו בַּעֲזָרָה
79 בְּיוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן שֶׁל חֹג, וְיָבִיא עִמּוֹ קֶרְבֵּן עוֹלָה, בֵּין מִן
80 הָעוֹף בֵּין מִן הַבְּהֵמָה. וּמִי שֶׁבֵּא לַעֲזָרָה בְּיוֹם רֹאשׁוֹן וְלֹא
81 הִבִּיא עוֹלָה - לֹא דִּיּוּ שְׁלֵם עֲשֵׂה מִצְוֹת עֲשֵׂה, אֶלָּא עוֹבֵר
82 עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא יִרְאוּ פָנֶי רִיקָם. וְאֵינוֹ לוֹקָה עַל
83 לֹא זֶה, שֶׁהָרִי לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה. הַחֲגִיגָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה
84 הִיא: שֶׁיִּקְרִיב שְׁלָמִים בְּיוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן שֶׁל חֹג בְּבֹאוֹ
85 לְהִרְאוֹת. וְהַדְּבָר יָדוּעַ, שֶׁאֵין הַשְּׁלָמִים בָּאִים אֶלָּא מִן
86 הַבְּהֵמָה. וּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵן הָרִאִיָּה וְהַחֲגִיגָה, אֵין
87 הַנִּשְׁחִים חִיבוֹת בֶּהֶן. וְהַשְּׁמִיטָה הָאֲמוּרָה בְּרִגְלִים הִיא:
88 שֶׁיִּקְרִיב שְׁלָמִים יְתֵר עַל שְׁלָמֵי חֲגִיגָה, וְאֵלּוּ הֵם הַנִּקְרָאִים
89 שְׁלָמֵי שְׁמִיחַת חֲגִיגָה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְזִבְחֶתָ שְׁלָמִים וְאֲכַלְתָּ שֶׁם
90 וּשְׁמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ. וְנִשְׁחִים חִיבוֹת בְּמִצְוָה זֹאת.
91 ב. הָרִאִיָּה וְהַחֲגִיגָה אֵין לָהֶן שְׁעוֹר מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: 92

ח. עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת
ולא את הטמאה, לפי שאין להן זמן קבוע בקרבנות
הצבור; שאם אינו חוגג היום - חוגג למחר, כמו שבארנו.
אבל דוחין את יום טוב. ואף על פי שאין מקריבין ביום
טוב נדרים ונדבות - מקריבין עולת ראיה ושלמי חגיגה
ושלמי שמחה; שאין אלו נדרים ונדבות, אלא חובות.
ט. כשמקריב המקריב עולת ראיתו ושלמי חגיגתו ושמחתו
ביום טוב - סומך עליהן בכל כחו, בדרך שעושה בשאר
הימים. אף על פי שסמיכה אינה מעבכת, כמו שבארנו
במעשה הקרבנות, לא גזרו עליה משום שבבות.
י. המפריש עולת ראיתו ומת - חורשין חביבין להביאה.
מותר להקריב בחלו של מועד נדרים ונדבות; שנאמר: אלה
תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם, מכלל
שקריבין ברגל. לעלתיכם - כמו עולת מצרע ועולת יולדת.
ולמנחתיכם - להביא מנחת חוטא ומנחת קנאות.
ולשלמיכם - לרבות שלמי נזיר. הפל קריבין במועד, ואין
קריבין ביום טוב.
יא. ומי שהיה לו אוכלים מרבים ונכסים מועטין - מביא
שלמי חגיגה מרביץ ועולות ראיה מועטין. היו לו אוכלין
מועטין ונכסים מרביץ - מביא עולות ראיה מרבות ושלמי
חגיגה מועטות. היו זה וזה מועט - על זה אמרו: לא יפחת
ממעה לעולה ושתי כסף לשלמים. זה וזה מרבה - על זה
אמרו: בכרפת ה' אלהיך אשר נתן לך.

איש כמתנת ידו וגומר. אבל מדברי סופרים, שלא יהא
קרוב עולת ראיה פחות משנה מעה כסף, ולא שלמי חגיגה
פחות משנה שתי כסף. ומצוה להביא כפי עשרו, שנאמר:
כמתנת ידו.
ג. שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שיעור. בעת שיעלה
אדם לירושלים לחג, אם היו בידו קרבנות הראיה - וביאם,
או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן. ואם אין בידו כסף -
לא יביא שנה כסף. אפלו היה בידו שנה כמה זהובים -
אסור לו לעלות ריקם בלא כסף ולא קרבן. ולמה אסור
שיעלה בידו שנה כסף? גזירה שמה לא ימצא למכור, או
שמה ימצאו המעות סיגים.
ד. מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראיתו ושלמי
חגיגתו - הרי זה מקריבין בשאר ימות הרגל; שנאמר:
שבעת ימים תחג לה' אלהיך - מלמד שכל קריבין לחגיגה.
וכלן תשלומי ראשון הם.
ה. ומצוה להקדים ולהקריב בראשון. לא הקריב בראשון,
בין שחגג בין מזיד - יקריב בשני. וכל המאחר - הרי זה
מגנה, ועליו נאמר: נוגי ממועד אספתי.
ו. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו. ועל זה וכיוצא
בו נאמר: מעות לא יוכל לתקן.
ז. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסוכות - חוגג
את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני. ואף השמיני
תשלומי ראשון הוא. וכן מי שלא חג ביום חג השבועות
- חוגג כל שבועה, ויש לו תשלומין כל ששת ימים שלאחר
חג השבועות. ודבר זה מפי השמועה נאמר, שחג השבועות
כחג המצות לתשלומין.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ט"ט ו' מרחשון ה'תשע"א

אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן? אם היה שם זבח
אחר זבוח באותה שעה - יקריבו עמו; ואם לא היה שם
זבח אחר זבוח באותה שעה - נעשו כמי שפסלו בלינה
וישרפו. במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית
דין מתנה עליהן; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקריבו
עם זבח אחר, ואף על פי שהוא זבוח באותה שעה, אלא
מניחן עד שיפסלו בלינה וישרפו.
ז. וכל הזבחים שנובחו שלא לשמן - יקריבו נסביהם.
ח. ולד תודה ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה והפריש
אחרת תחתיה: אם הביאן לאחר שפסד בתודה ראשונה -
אינן טעונין לחם; ואם עדין לא פסד בה, והרי היא
וחליפתה או היא וולדה או היא ותמורתה עומדת - הרי
שניהן צריכין לחם. במה דברים אמורים? בגזר תודה;
אבל תודת נדבה - חליפתה ותמורתה טעונין לחם, וולדה
אינו טעון לחם, בין לפני פסדה בין לאחר פסדה.
ט. הפריש תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה,
והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשמן
עומדות: נתפסד בראשונה - שניה אינה טעונה לחם,

יום ראשון ט' מרחשון ה'תשע"א

הלכות פסולי המקדשין

פרק שנים עשר

א. שתי הלחם ולחם הפנים ולעמר התנופה שהוסיף במדתן
או חסר כל שהוא - פסולות.
ב. חלות תודה וירקני נזיר שחטרו: עד שלא נזרק דם
הזבח - פסולין; משנזרק דם הזבח - כשרין.
ג. וכן שתי הלחם שחטרו: עד שלא נזרק דמן של כבשים
- פסולין; משנזרק דמן - כשרים.
ד. וכן שני סדרים שחטרו: עד שלא הקטרו הבזיכין -
פסולין; משקטרו - כשרים.
ה. אבל הנסכים שחטרו, בין משקרב הזבח בין עד שלא
קרב - כשרים, וביא נסכים אחרים למלאות.
ו. נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח: אם נפסל
בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב; נפסל מקבלה ואילוף
- קדשו הנסכים לקרב; שאין הנסכים מתקדשים לקרב

1 שלישית טעונה לחם; נתפפר בשלישית - שניה אינה
2 טעונה לחם, ראשונה טעונה לחם; נתפפר באמצעית -
3 שתיהן אינן טעונות לחם.
4 י. המפריש מעות לתורתו ואבדו, והפריש מעות אחרות
5 תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שגמצאו מעות
6 הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה בלחמה, והשאר יביא
7 בהן תודה ואינה טעונה לחם, אבל טעונה נסכים. וכן
8 המפריש תורתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה ואחר כך
9 נמצאת - יביא בפעולת תודה בלא לחם. וכן המפריש מעות
10 לתורתו ואבדו, והפריש תודה תחתיה ואחר כך נמצאו
11 הפעולות - יביא מן הפעולות תודה ולחמה, וזו התודה
12 האחרונה תקרב בלא לחם.
13 יא. האומר: הרי זו תודה והרי זה לחמה, אבד הלחם - מביא
14 לחם אחר, אבדה התודה - אינו מביא תודה אחרת. מפני
15 שהלחם בא בגלל התודה, ואין התודה באה בגלל הלחם.
16 יב. הפריש מעות לתורתו ונתתו - מביא בהן לחם;
17 הפריש ללחם והותיר - אינו מביא בהן תודה.
18 יג. האומר: הרי זו תודה, ונתערבה בתמורתה, ומתה אחת
19 מהן ואין ידוע אי זו היא - הרי זו הנשארת אין לה תקנה;
20 שאם יביא עמה לחם - שמא התמורה היא, ואם הביאה
21 בלא לחם - שמא התודה היא. לפיכך לא תקרב זו לעולם,
22 אלא תרעה עד שיפיל בה מום.
23 יד. תודה שגפרסה חלה מחלותיה - כלן פסולות. יצאת
24 החלה או נטמאה - שאר החלות כשרות. נפרס לחמה או
25 נטמא או יצא עד שלא נשחטה התודה - מביא לחם אחר
26 ושוטט; ואם אחר שנשחט נפרס או נטמא או יצא - הדם
27 יזרק, והבשר יאכל, והלחם פלו פסול, וידי נדרו לא יצא.
28 נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם או נטמא או יצא
29 - תורם מן השלם על הפורס, ומן הטהור על הטמא, וממה
30 שבפנים על שבחוץ.
31 טו. תודה שנשחטה על שמונים חלות - לא קדשו ארבעים
32 מתוך שמונים. ואם אמר: קדשו ארבעים מתוך שמונים -
33 מושף ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם אחת מכל קרבן,
34 והארבעים השניות יפדו ויצאו לחלין.
35 טז. השוחט את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית פגי
36 - לא קדש הלחם; אבל אם היה חוץ לעזרה - קדש הלחם
37 אף על פי שאינו לפנים.
38 יז. שחטה עד שלא קרמו פגי הלחם בתנור, ואפלו קרמו
39 כלן חוץ מאחת מהן - לא קדש הלחם.
40 יח. שחטה ונפסלה בשחיטה במחשבת זמן או במחשבת
41 מקום - קדש הלחם. נמצאת בעלת מום או טרפה או
42 ששחטה שלא לשמה - לא קדש הלחם. וכן הדין באיל
43 נזיר עם הלחם שלו.

יום שני י' מרחשון ה'תשע"א

פרק שלשה עשר

א. שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות, ואלו הן:

מחשבת שנוי השם, ומחשבת המקום, ומחשבת הזמן.
מחשבת שנוי השם כיצד? זה השוחט את הזבח שלא לשמו,
כגון שהיה עולה ויחשב שהוא שלמים, או ישחטנו לשם
עולה ושלמים, או לשם שלמים ולשם עולה, או ששחט
הזבח שלא לשם בעליו - זו היא מחשבת שנוי השם.
מחשבת המקום כיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת
לזרק דמו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה,
או לאכל ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו - זו
היא מחשבת המקום. ויבחים שחשב בהן מחשבה זו - הם
הנקראים זבחים ששחטן חוץ למקומן. מחשבת הזמן כיצד?
כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרק דמו מאחר
שתשקע החמה, שאינו זמן זריקתו, או להקטיר ממנו דבר
הראוי להקטיר למחר מאחר שיעלה עמוד השחר, שאינו זמן
הקטרתו, או לאכל ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן
הראוי לאכילתו - זו היא מחשבת הזמן. ויבחים שחשב בהן
מחשבה זו - הם הנקראים זבחים ששחטו חוץ לזמנן, והם
הנקראים פגול בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה.
ב. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה: ואם האכל
יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא במחשב בשעת
הקרבה שיאכל ממנו בשלישי. והוא הדין לכל קרבן שחשב
עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת
אותו קרבן. וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי
להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה]. כך למדו מפי
השמועה: אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח, אם חשב
עליהן אחר זמן - הרי הקרבן פגול.
ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו על
המזבח כהלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו - אותו
הנשאר נקרא נותר, ואסור לאכלו, והקרבן כבר נרצה וכפר.
הרי הוא אומר בדם: ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר -
בין שהגיע דם למזבח כהלכתו נתפפרו הבעלים ונרצה
הקרבן. לפיכך אין מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין בין
לאדם בין למזבח, כמו שיתבאר. אחד זבח שחשב בו אחת
משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב בשעת
קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או בעת זריקתו על
המזבח.
ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות הזבח נפסל במחשבה:
בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח.
ה. והעוף - בשני דברים: במליקה, ובמציצי הדם.
ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה: בקמיצה, ובנתינת
הקמץ בכלי שרת, ובהולכת הקמץ למזבח, ובזריקתו על
האש.
ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו, כגון שחשב
בשעת הפשט או בשעת נתינת או בשעת הולכת אמורין
למזבח, או בשעת בלילת המנחה או בשעת הגשתה,
וכיוצא בדברים אלו - אין אותה המחשבה מועלת כלום.
בין שהיתה מחשבת שנוי השם, בין מחשבת המקום, בין
מחשבת הזמן.
ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן

47 שהיא מן השעורים, ואין השעורים דבר הראוי לשאור
48 קרבנות. וכן המחשב במנחת קנאות והלבונה עליה קדם
49 שילקט הלבונה - אין מחשבתו מועלת, שהרי אינה דבר
50 הראוי לעבודה. וכן כל פיוצא בזה.
51 ד. במקום הראוי לעבודה כיצד? מובח שפגם וחשב
52 מחשבת זמן או מחשבת מקום - לא פסל הזבח במחשבה
53 זו, שהרי אין המקום עתה ראוי לעבודה. קמץ את המנחה
54 בחוץ וחשב בשעת קמיצה מחשבת זמן או מחשבת מקום
55 - אין מחשבה זו פלוס.
56 ה. אלו דברים שאין ראויין לאכילה מן הקרבנות וראויין
57 להקטרה: הדם והאמורים ובשר העולה, והקמץ והלבונה
58 מן המנחות הנקמצות.
59 ו. ואלו ראויין לאכילה ואין ראויין להקטרה: הבשר
60 הנאכל מכל הזבחים, בין הנאכל לפניהם בין הנאכל לכל
61 אדם, ושרי המנחות, ושתי הלחם ולחם הפנים.
62 ז. ואלו דברים שאין ראויין לאכילה ולא להקטרה:
63 בשר חטאת הנשרפת, והעור של בהמה פלו, חוץ מעור
64 האליה שהוא [ראוי] לאכילה. אבל המראה, והוא הקרום
65 הדק הדבק בעור ומבדיל בינו ובין הבשר - אינו ראוי
66 לאכילה. וכן העצמות והגידים והקרנים והטלפים, והנוצה
67 של עוף והצפרנים והחרטום שלו, וראשי אגפים וראש
68 הזנב. אפלו מקומות הרפים מכל אלו הדבוקים בבשר,
69 שאלו יחתכו מן החי יבצבץ הדם ויצא, הואיל ואין
70 חשובין - נקראים דבר שאינו ראוי לאכילה לענין
71 הקרבנות. וכן המרק והתבלין, והשליל והשלף וביצת
72 העוף, והבשר שפולטתו הספין בשעת הפשט וישאר מדבק
73 בעור, והוא הנקרא אלל - כל אלו אינן חשובין לענין
74 מחשבת הקרבנות, והרי הן כדבר שאין ראוי לאכילה.
75 ח. ומחשבים על דבר העומד לאבוד או על דבר העומד
76 לשרפה. המחשב באחת מאותן ארבע העבודות או בכלן
77 לאכל דבר שאין דרכו לאכילה או להקטיר דבר שאין דרכו
78 להקטרה, בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן - הזבח
79 פשר. כיצד? חשב לשנות מדם הזבח או לאכל מאמוריו
80 או מן הקמץ ומן הלבונה בחוץ או למחר, או שחשב
81 להקטיר מבשר הזבח או משרי המנחה בחוץ או למחר -
82 הרי הזבח פשר. וכן אם חשב לאכל או להקטיר מן העור
83 ומן העצמות והגידים והמרק או האלל וכיוצא בהן, בין
84 במחשבת זמן בין במחשבת מקום - הזבח פשר. וכן אם
85 חשב לאכל מפרים ושרירים הנשרפין בחוץ או למחר -
86 הרי הן פשרים. וכן כל פיוצא בזה.
87 ט. חשב שיאכלו הטמאים או הפסולים מדבר הראוי לאכילה
88 או שיקטירו הטמאים או הפסולים מדבר הראוי להקטרה חוץ
89 לזמן אכילה והקטרה - הזבח פגול, כמו שבארנו. חוץ
90 למקום אכילה והקטרה - הרי זה פסול ואינו פגול.
91 י. אין אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה פחותה מפזית.
92 לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה פחות מפזית
93 או שחשב להקטיר מדבר הראוי להקטרה פחות מפזית, בין
94 במחשבת זמן בין במחשבת מקום - הזבח פשר. חשב

1 מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה
2 המחשבה מפסדת כלום. כיצד? המחשב בשעת שחיטה
3 וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אמוריו למחר
4 או להוציאן חוץ לעזרה, או שחשב לזרק הדם על הפבש
5 שלא כנגד היסוד, או לתן את הנמנין למעלה למטה ואת
6 הנמנין למטה למעלה, או לתן דמים הנמנין במזבח החיצון
7 במזבח הפנימי או את הנמנין בפנימי לחיצון, או להכניס
8 דם החטאת לפנים, או שחשב שיאכלו הזבח טמאים או
9 שאר הפסולין לאכילה, או שיקריבו טמאים או שאר
10 הפסולין לעבודה, או לערב דם הזבח בדם הפסולין, או
11 שחשב לשבר עצמות הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב
12 לשרף חטאות הנשרפות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל
13 אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח פשר. וכן אם חשב
14 בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לכלי ובשעת הולכתו
15 ובשעת זריקתו על האש להניח קמצה או לבונתה למחר
16 או להוציאו לחוץ - הרי זה פשרה.
17 ט. ככר בארנו, שהולכה שלא ברגל - אינה הולכה, לפיכך
18 אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך במקום שאינו צריך -
19 הרי זה הולכה, והמחשבה פוסלת בה. כיצד? קבל הדם
20 והוא עומד במקומו ופשט ידו לזרקו על המזבח, וחשב
21 בעת שפשט ידו בדם - אין המחשבה פוסלת בה; אבל אם
22 קבל הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח, אלא הלך בו
23 והוציאו לחוץ, וחשב בשעת הלוכו לחוץ במחשבת הזמן
24 וכיוצא בה - הרי זה פוסלת.

יום שלישי י"א מרחשון ה'תשע"א

פרק ארבעה עשר

26
27 א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, אבל מחשבת
28 בעל הקרבן אינה מועלת כלום. אפלו שמענו הבעלים
29 שפגלו, והיתה מחשבת העובד נכונה - הרי זה פשר.
30 ב. ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי לעבודה,
31 ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום ראוי לעבודה. ממי שהוא
32 ראוי כיצד? אחד מן הפסולין לעבודה שקבל הדם או
33 הולך או זרק, וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או
34 מחשבת הזמן - לא פסל במחשבתו, לפי שאינו ראוי
35 לעבודה. ואותו הדם שקבל או שזרק מקצתו - ישפף
36 לאמה. ואם נשאר דם הנפש - יחזר הראוי לעבודה ויקבל
37 במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה -
38 פסל במחשבתו; שהשחיטה כשרה בפסולין, כמו שבארנו.
39 יש קרבנות, שאם נעשו שלא לשמן - כשרין, כמו שיתבאר.
40 לפיכך, אם קבל הדם כהן זה שאינו ראוי לעבודה או
41 הולכו או זרקו - פסל הזבח, כאלו עשאהו לשמו שהוא
42 פסול. ואף על פי שיש דם הנפש, ויחזר הכשר ויקבל וזרק
43 - כבר נפסל הזבח. ולא מפני מחשבת שני השם פסל
44 אותו, אלא מפני שהוא פסול לעבודה, כמו שבארנו.
45 ג. בדבר הראוי לעבודה כיצד? מנחת העמר שקמצה שלא
46 לשמה - הרי זה כמי שנעשית לשמה ושריה גאכלין; מפני

לשם מנחת חוטא, או מרחשת לשם מחבת, או מחבת לשם 46
מרחשת. וכן כל כיוצא בזה. 47
ג. אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה, כמו 48
שיתבאר. לפיכך, זבח ששחטו שלא לשמו או מנחה 49
שקמצה שלא לשמה, בין בזדון בין בשגגה - חייב להשלים 50
שאר עבודות לשמן. אפלו שחט וקבל והוליד במחשבת 51
שנוי השם - חייב לזרק במחשבה נכונה. ומפני מה נשתנה 52
דין החטאת והפסח מפל הזבחים, ודין מנחת חוטא ומנחת 53
קנאות מפל המנחות? מפני שצ"ע עליהם הפתוח. הרי הוא 54
אומר בחטאת: ושחט אתה לחטאת - שתהיה שחיטה לשם 55
חטאת. וכן שאר עבודותיה לשמה. ונאמר: על חטאתו - 56
שתעשה לשם אותו החטא. ונאמר: וכפר עליו - שתהיה 57
לשם בעליה. ונאמר בפסח: ופשית פסח ליי אלהיך - 58
שתהיה כל עשייתו לשם פסח. ונאמר: ואמרתם זבח פסח 59
הוא ליי - שתהיה זבחתו לשם פסח. הא אם שנה שמו או 60
שם בעליו - פסול. ובמנחת חוטא הוא אומר: מנחה היא, 61
ובמנחת סוטה נאמר: כי מנחת קנאת היא - שיהיו כל 62
מצותיהן לשמן. 63
ד. חטאת ששחטה לשם זבח אחר, כגון ששחטה לשם 64
עולה או לשם אשם או לשם שלמים - פסולה, כמו 65
שבארנו. אבל אם שחטה לשם חלין - הרי זו כשרה, ולא 66
עלתה לבעלים. 67
ה. מפי השמועה למדו, שהקדשים מחללין קדשים, ואין 68
החלין מחללין קדשים. 69
ו. שחטה לשם חטא אחר, כגון שבאה על אכילת חלב 70
ושחטה על אכילת דם - פסולה. 71
ז. שחטה לשם אדם אחר שהוא מחייב חטאת, אפלו חטאת 72
שאינה קבועה - הרי זו פסולה. 73
ח. אבל אם שחטה לשם אחד שהוא מחייב עולה - הרי זו 74
כשרה, ולא עלתה לבעלים. וכפר עליו - ולא על חברו 75
שהוא מחייב חטאת כמותו. 76
ט. שחטה לשם מת - כשרה, ולא עלתה לבעלים; שאין 77
בפרה למתים. שחטה לשם מי שאינו מחייב קרבן כלל, לא 78
חטאת ולא עולה ולא שאר קרבנות - הרי זו פסולה, שמא 79
מחייב הוא ואינו יודע. 80
י. שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרק דמה שלא 81
לשמה - הרי זו פסולה. לפי שמחשבתו מעבירה לעבודה, 82
וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה - כאלו חשבה 83
בשעת זריקה, ולפיכך פסולה. 84
יא. הפסח ששחטו במחשבת שנוי השם, בין ששנה שמו 85
לשם זבח אחר בין ששנהו לשם חלין - פסול; שנאמר: 86
ואמרתם זבח פסח הוא לה'. במה דברים אמורים? ששחטו 87
בזמנו, שהוא יום ארבעה עשר בניסן. אפלו שחטו בשחרית 88
במחשבת שנוי השם - פסול. אבל אם שחטו שלא בזמנו 89
במחשבה שלא לשמו - כשר; שלא לשם בעליו - נעשה 90
כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול. 91
יב. פסח ששחטו לשמו בארבעה עשר קדם חצות - פסול, 92

לאכל פחצי זית בחוץ ולהקטיר פחצי זית בחוץ, או שחשב 1
לאכל פחצי זית אחר זמן אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר 2
זמן הקטרה - הובח כשר; שאין אכילה והקטרה מצטרפין. 3
ואם הוציאו בלשון אכילה ואמר: שיאכל פחצי זית ותאכל 4
האש פחצי זית - הרי אלו מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. 5
חשב לאכל או להקטיר פחצי זית, וחזר וחשב על פחצי זית 6
אחר באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל 7
פחצי זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין במחשבת 8
מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו מצטרפין; ששם אכילה 9
אחד הוא. חשב על פחצי זית שיאכלוהו שנים - הרי אלו 10
מצטרפין. חשב לאכל פחצי זית ביותר מכדי אכילת פרס - הרי 11
זה מצטרף. חשב בשעת זבחה לאכל פחצי זית ובשעת 12
זריקה לאכל פחצי זית - הרי אלו מצטרפין, בין במחשבת 13
המקום בין במחשבת הזמן. וכן אם חשב על פחצי זית בשעת 14
קבלה ועל פחצי זית בשעת הולכה; שארבע העבודות 15
מצטרפות והרי הן כעבודה אחת. חשב להקטיר פחצי זית 16
מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה - הרי אלו מצטרפין; 17
שהלבונה עם הקמץ למנחה באמורין לזבח. לפיכך, אם 18
חשב להקטיר פחצי זית מן הלבונה חוץ לזמנו - הרי זה פגול, 19
כמו שנתבאר. אחד המחשב לזרק דם הזבח פלו בחוץ או 20
למחר, או שחשב לזרק מקצת דמו בחוץ או למחר - כיון 21
שחשב על כדי הזיה מן הדם פסול. 22

יום רביעי י"ב מרחשון ה'תשע"א

פרק חמשה עשר

א. כל הזבחים שנשחטו במחשבת שנוי השם, בין 25
בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור - כשרים, אלא שלא עלו 26
לבעלים לשם חובה; חוץ מן החטאת והפסח, שאם נעשו 27
במחשבת שנוי השם - פסולין. ואחד המשנה שם הזבח 28
בשעת שחיטה או בשעת קבלה או בשעת הולכה או 29
בזריקה, כמו שבארנו. כיצד לא עלו לשם חובה? כגון 30
ששחט עולה לשם שלמים - לא עלתה לבעלים לא משום 31
עולה שהם חייבין בה ולא משום שלמים, אלא חייבין 32
להביא זבח אחר. וכן אם שחט עולת ראובן לשם שמעון 33
- לא עלתה לא לראובן ולא לשמעון. במה דברים אמורים? 34
כשעקר שם הזבח בזדון; אבל אם טעה ודמה שזו העולה 35
שלמים היא, ונעשה כל עבודותיה לשם שלמים - עלתה 36
לבעלים לשם חובה. וכן החטאת והפסח שעשאן במחשבת 37
שנוי השם בטעות - כשרים. שעקירה בטעות - אינה 38
עקירה. וכן עולת העוף שמלקה או שמצה דמה במחשבת 39
שנוי השם - כשרה, ולא עלתה לבעלים. וחטאת העוף - 40
פסולה. 41
ב. וכן כל המנחות שנעשו במחשבת שנוי השם - כשרות, 42
ולא עלו לבעלים; חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות, שאם 43
חשב באחת מארבע עבודות שלהן מחשבת שנוי השם - 44
פסולות. שנוי השם במנחה כיצד? כגון שקמץ מנחת נדבה 45

או ששחט במחשבת המקום וקבל או הוליד או זרק
במחשבת הזמן - הרי זה אינו פגול, אלא פסול בלבד. וכן
הפסח והחטאת ששחטן במחשבת שנוי השם וקבל והוליד
וזרק במחשבת הזמן, או ששחטן במחשבת הזמן וקבל או
הוליד או זרק במחשבת שנוי השם - אין זה פגול, אלא
פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות. אין שם פגול אלא
קרפן שנפסל במחשבת הזמן ולא ערב עמה מחשבת
המקום לא בתחלה ולא בסוף, ולא ערב עמה מחשבת שנוי
השם בקרפנות שנופסלין במחשבת שנוי השם.
ב. המחשב באחת מארבע העבודות או בכלם לאכל כזית
מדבר הראוי לאכילה בחוץ וכזית למחר, או כזית למחר
וכזית בחוץ, או פחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, או פחצי
זית למחר וכחצי זית בחוץ - הרי הקרפן פסול ואינו פגול.
וכן אם ערב המחשבה בהקטרה - הרי זה פסול ואינו פגול.
ג. חשב לאכל או להקטיר כחצי זית במחשבת המקום
ולאכל או להקטיר כזית במחשבת הזמן - הרי זה פגול.
בין שהקדים מחשבת כזית בין שאחר אותה. שאין חצי זית
חשוב אצל כזית.
ד. חשב על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית
במחשבת המקום, וחזר וחשב על חצי זית אחר במחשבת
הזמן - הרי זה פגול. וכן אם חשב על חצי זית במחשבת
הזמן, וחזר וחשב על כזית חצי במחשבת הזמן וחצי
במחשבת המקום - הרי זה פגול.
ה. חשב על הדמים הנתנין למטה לתן אותם למעלה, או
על הנתנין למעלה לתתם למטה, וכיוצא במחשבות אלו
שאין פוסלין כמו שבארנו, וערב עמהן מחשבת הזמן -
הרי זה פגול. ואם חשב עמהן מחשבת המקום לבדה - הרי
זה פסול ואינו פגול.
ו. חשב על הדם הנתן למעלה לתתו למחר למטה, או על
הדם הנתן למטה לתתו למחר למעלה, או שחשב על הדם
הנתן בפנים בהיכל לתתו למחר במזבח החיצון, או שחשב
על הדם הנתן במזבח החיצון לתתו למחר בפנים בהיכל -
אינו פגול. אף על פי שחשב מחשבת הזמן, הואיל ושנה
מקום נתינת הדם במחשבתו - הרי זה פסול ואינו פגול.
ומאחר שבארנו בהלכות אלו, שהדם שנתן שלא במקומו
- כאלו נתן במקומו, למה לא יהיה זה פגול במחשבה זו
שחשב לתן הדם שלא במקומו למחר? מפני שהדם הנתן
שלא במקומו, אף על פי שהזבח פשוט, אינו מתיר הבשר
באכילה, כמו שבארנו; וכל זריקה שאינה מתרת הבשר
באכילה, אם חשב לתנה חוץ לזמנו - לא פגל. לפיכך, אם
חזר וחשב בזבח זה מחשבת הזמן - הרי זה פסול ואינו
פגול.
ז. חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת לקוט
הלבונה, או שחשב מחשבת הזמן בשעת לקוט הלבונה
אבל לא בשעת קמיצה - הרי זה פסול ואינו פגול; עד
שיחשב מחשבת הזמן בכל המיתרי, שהוא הקמץ עם
הלבונה, בשעת קמיצת הקמץ ולקוט הלבונה, או בשעת
נתינת שניהן בפלי, או בשעת הולכתן, או בשעת זריקתן.

לפי שאינו זמנו. עברה שנתו ושחטו בזמנו לשם פסח, וכן
השוחט שאר זבחים לשם פסח, אפילו שחטן אחר חצות -
הרי אלו כשרים, ולא עלו לבצלים לשם חובה.
יג. תודה ששחטה לשם שלמים - עלתה לבצלים; ושלמים
ששחטן לשם תודה - לא עלו לבצלים. לפי שהתודה
נקראת שלמים, ושלמים לא נקראו תודה.
יד. עולה ששחטה על מי שאינו מחייב קרבן כלל - לא
עלתה לבצלים, שהרי שחטה שלא לשם בעליה. ואף על
פי שזה ששחטה לשמו אינו מחייב פלוס בענינו, אי אפשר
שלא יהיה חייב בפרה לשמים; שאין לה אדם בישוראל שלא
עבר מעולם על מצות עשה.
טו. עולה הבאה לאחר מיתה שעשאה שלא לשם בעליה
- עלתה לבצלים לשם חובה, שאין בצלים לאחר מיתה.
טז. שני כבשי עצרת ששחטן לשם אילים - לא עלו לצבור
לשם חובה. ואם דמה שהן אילים ושחטן לשם אילים -
עלו להן, מפני שהיא עקירה בטעות.
יז. אשם מצרע ששחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו
על גבי בהונות - טעון נסקים; שאם יקרב בלא נסקים -
נמצא במקריב נדבה, ואין האשם בא נדבה.
יח. כבש הבא עם העמר ששחטו שלא לשמו - לא יביא
מנחת נסקים שלו שני עשרונים, אלא עשרון אחד כשאר
הנדבות; שהרי לא עלה לשם חובתו. וכן תמיד ששחטו
שלא לשמו - לא יעלה עמו שני גזרי עצים כשאר
התמידים; שהרי לא עלה לחובת התמיד, אלא הרי הוא
ככל הנדבות.
יט. שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן, או ששחטן בין
לפני זמנו בין לאחר זמנו - הדם יזרק והבשר יאכל, אף
על פי שלא עלו לצבור לשם חובה. ואם היתה שבת - לא
יזרק, ואם זרק - הרצה להקטיר אמורין לערב.
כ. וכן שלמי נזיר ששחטן שלא לשמן, אף על פי שלא
עלו לבצלים - הרי הן נאכלין ליום ולילה, ואין טענין
להם. וכן אשם נזיר ואשם מצרע ששחטן שלא לשמן, אף
על פי שלא עלו לבצלים - הרי הן נאכלים.

יום חמישי י"ג מרחשון ה'תשע"א

פרק ששה עשר

א. כבר בארנו, שהמחשב באחת מארבע העבודות מחשבת
המקום - הקרפן פסול ואינו פגול; ואם חשב מחשבת הזמן
- הקרפן פגול. במה דברים אמורים? בשלא ערב עם
מחשבת הזמן מחשבה אחרת; אבל אם ערב מחשבת
מקום, או מחשבת שנוי השם בפסח ובחטאת, עם מחשבת
הזמן - הקרפן פסול ואינו פגול. כיצד? שחט וקבל והוליד
וזרק, ומחשבתו בארבע עבודות אלו מחשבת הזמן, או
שהיתה מחשבתו באחת מארבעתן מחשבת הזמן ובשאר
העבודות היתה מחשבתו נכונה או לא היתה שם מחשבה
כלל בשאר העבודות - הרי זה פגול. אבל אם שחט
במחשבת הזמן וקבל או הוליד או זרק במחשבת המקום,

ח. חשב בשעת הקטרת הקמץ שיקטיר הלבונה למחר -
אינה פגול, שאין הקטרה מפגלת הקטרה. וכן אם הקטיר
הלבונה לבדה או הקמץ לבדו והוא מחשב לאכל שירים
למחר - הרי זו פסולה ואינה פגול, שאין מפגלין בחצי
מתיר. אבל אם הקטיר את הקמץ לבדו וחשב שיקטיר
לבונה למחר, ואחר כך הקטיר הלבונה וחשב שיאכל
השירים למחר - הרי זה פגול, שהרי פשטה מחשבת זמן
בכל המנחה.

ט. הקטיר כדי שמשום מן הקמץ עם הלבונה והוא מחשב
שיאכל כדי שמשום מן השירים למחר, עד שהשלים כל
הקמץ עם הלבונה במחשבת הזמן - הרי זו פסולה ואינה
פגול; שאף על פי שדרך אכילה בדרך מצט מצט - אין דרך
הקטרה בדרך, אלא הרי זו כמנחה שלא הקטר קמצה.
י. מנחת חוטא או מנחת קנאות שהיה עליה לבונה וחשב
בה מחשבת הזמן קדם שלקט הלבונה - הרי זו פסולה
ואינה פגול. ואם אחר שלקט הלבונה חשב עליה מחשבת
הזמן - הרי זה פגול.

יא. שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה, והקטיר הקמץ
במחשבת הזמן - הרי זה ספק אם נקבעו לפגול והרי הן
פגול, או לא נקבעו ואינו פגול.

יום שישי י"ד מרחשון ה'תשע"א

פרק שבעה עשר

א. כל הדמים הנתינין על מזבח החיצון שנתן מהם מתנה
ראשונה במחשבה נכונה, ונתן ממנה שניה ואילך
במחשבת שני השם או במחשבת המקום או מחשבת הזמן
- הרי זה כפר והרצה הקרן. ואם נתן את הראשונה
במחשבת הזמן והשלים המתנות במחשבת המקום - הרי
זה פגול; שמתנה ראשונה היא העקר. אבל כל הדמים
הנתינין על מזבח הפנימי, הואיל וכלן מעכבין זה את זה
כמו שבארנו, אם נתן אחת מהן שלא בתקנה אלא הפסיד
בה המחשבה, אף על פי שנתן כל השאר בתקנה - הוצח
פסול.

ב. חשב בראשונה מחשבת הזמן ושחק בשאר, או שנתן
כלן בתקנה חוץ מן האחרונה שנתן במחשבת הזמן - הרי
זה פסול ואינו פגול, עד שינה במחשבת הזמן; שהרי כלן
במתנה אחת הן.

ג. טבילת אצבע בדם החטאות הפנימיות מפגלת. ביצד?
חשב בשעת טבילת אצבע בדם מחשבת הזמן - הרי זה
כמחשב בשעת הזה.

ד. היה עומד בעזרה וחשב מחשבת הזמן בחטאות
הנעשות בפנים בדרך הנעשה בפנים - אינו פגול. חשב
בדרך הנעשה בחוץ - הרי זה פגול.

ה. ביצד? היה עומד בעזרה ואמר: הריני שוחט להזות
דמו למחר - אינו פגול; שההזנה לפנים בהיכל.

ו. היה עומד בהיכל ואמר: הרי אני מזה לשפף שירים
למחר - אינו פגול; שהרי חשב בפנים בדרך הנעשה בחוץ.

אבל אם היה עומד בעזרה ושחט והוא מחשב לשפף
שירים למחר או להקטיר אמורין למחר - הרי זה פגול;
שהרי חשב בחוץ בדרך הנעשה בחוץ.

ז. התודה מפגלת את הלחם, והלחם אינו מפגל את
התודה. ביצד? השוחט את התודה והוא מחשב שיאכל
מבשרה או יורק דמה או שיקטיר אמוריה למחר - הוצח
עם הלחם פגול. אבל אם חשב לאכל מן הלחם למחר -
הלחם לבדו פגול, וזבח התודה אינו פגול.

ח. וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי לחם הבאות
עמהן: שאם חשב מחשבת זמן בפכשים - נתפגלו שתי
הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר - שתי הלחם
פגול, והפכשים אינן פגול. חשב באחת מארבע העבודות
לאכל פזית מבשר הוצח עם הלחם למחר - הלחם לבדו
פגול, והתודה או הפכשים אינן פגול.

ט. המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים וחשב
בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר - הרי הלחם
פגול.

י. השוחט שני כבשי עצרת וחשב לאכל אחת משתי
החלות למחר - שתיהם פגול.

יא. הקטיר שני הבזיכים והוא מחשב לאכל אחד משני
הסדרים למחר - שני הסדרים פגול.

יב. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות התודה או
באחת מחלות מנחת מאפה התנור - הרי כל החלות פגול.
יג. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות או אחד משני
הסדרים או אחת מחלות התודה, בין לפני זריקה בין לאחר
זריקה - אותה החלה ואותו הסדר אסור, והטהור בטהרתו
יאכל.

יד. חשב בעבודת אחד משני הפכשים שיאכל פזית משתי
הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד משני הבזיכין
שיאכל פזית מלחם הפנים למחר - הרי הלחם פסול ואינו
פגול; עד שייחשב בכל המתיר, שהוא עבודת שני הפכשים
והקטרת שני הבזיכין.

טו. שחט אחד וחשב לאכל חצי זית מחלה זו למחר,
ושחט השני וחשב לאכל חצי זית מחלה שניה למחר - הרי
אלו מצטרפין לפגול. והוא הדין בשני הבזיכין עם שני
הסדרים.

טז. חשב באחד משני הפכשים מחשבת הזמן, ונעשה השני
במחשבה נכונה - זה שעשאהו במחשבת הזמן פגול,
והשני כשר.

יז. שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר
השני למחר - שניהן כשרים; שאין מחשבין מזה על זה.

יח. שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא
בשחיטה. ביצד? שחטם וזרק דמם במחשבת שני השם -
לא קדש הלחם. שחטן לשמן וזרק דמם שלא לשמן -
הלחם קדוש ואינו קדוש. שחטן שלא לשמן, אף על פי
שזרק לשמן - לא קדש הלחם.

יט. שתי הלחם שניצאו בין שחיטה לזריקה, וזרק דם
הפכשים במחשבת הזמן - נתפגלו שתי הלחם אף על פי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש ט"ו מרחשון ה'תשע"א - הלכות פסולי המוקדשין צט

מתוך מהדורת וגשל

בין יין הבא בפני עצמו. ומנחות הנשקפות בלן, שהרי אין
להם קמץ להתייר, כגון מנחת כהנים ומנחת נסכים. ובשר
חטאות הנשקפות. ולג שמן של מצרע. ואם תאמר: והלא דם
האשם מתירו? אינו תלוי בו, שהרי אדם מביא אשמו היום
ולג אחר כמה ימים, כמו שיתבאר במקומו.
ט. אסור להותיר מבשר הקדשים לאחר זמן אכילתו,
שנאמר בקרבן תודה: לא תותירו ממנו עד בקר, והוא הדין
לשאר הקדשים בלם. והמתיר אינו לוקה, שהרי נתקן
הפסוק לעשה, שנאמר: והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו.
י. האוכל כזית מבשר קדשים שנותר: במזיד - חייב כרת,
בשוגג - מביא חטאת קבועה; שנאמר: ואכליו עונו ישא
כי את קדש ה' חלל ונכרתה. ומאימתי יתחייב כרת על
אכילת הנותר? אם קדשי קדשים הם - חייב עליהן מאחר
שיעלה עמוד השחר; ואם קדשים קלים הם - חייב עליהן
משקיעת החמה של יום שני, שהוא תחלת הלילה של יום
שלישי. והיכן הזהיר הכתוב על הפגול ועל הנותר?
במלואים. שהרי נאמר שם: לא יאכל כי קדש הם - להזהיר
על כל שפסולו בקדש שהוא בלא תעשה על אכילתו.
יא. והפגול והנותר מצטרפין זה עם זה לכזית. וכל
הפגולים והנותרין מצטרפין.
יב. אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טמאה, שהרי
פוסלן. והטמא את הקדשים - אינו לוקה. אבל אדם טהור
שאכל כזית מקדשים שננטמו - לוקה; שנאמר: והבשר
אשר יגע בכל טמא לא יאכל. והוא הדין לשאר הקרבנות,
שאם אכל כזית מלבונת המנחה שננטמאה אחר שנתקדשה
בכלי - לוקה. אחר קדשים שננטמאו לפני כפרה או לאחר
כפרה. בין שננטמאו באב הטמאה או בולד הטמאה של
דברי תורה. אבל אם נטמאו בטמאות של דבריהם - אינו
לוקה על אכילתו, אבל מפין אותו מפת מרדות. ואינו לוקה
אלא האוכל אחר זריקת דמים; אבל אם אכל קדם זריקה
- אינו לוקה משום אוכל קדש טמא, אבל מפין אותו מפת
מרדות.
יג. כל אדם שננטמא טמאה שחייבין עליה כרת על ביאת
המקדש ואכל כזית מן הקדשים, בין בקדש טהור בין
בקדש טמא: במזיד - הרי זה נתחייב כרת, שנאמר: והנפש
אשר תאכל מזבח השלמים אשר לז' וטמאתו עליו ונכרתה;
ואם אכל בשגגה - מביא קרבן עולה ויורד. ומניין שאינו
מדבר אלא בטמאת הגוף? שנאמר: ונפש כי תגע בכל טמא
בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שחקן טמא ואכל
מבשר זבח השלמים אשר לז' ונכרתה. והוא הדין לשאר
קדשי מזבח. והיכן הזהיר על עון זה? ביולדת. שהרי נאמר
בה: בכל קדש לא תגע.
יד. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לטמא שלא יאכל
קדש קדם שיטבל. והאוכל קדש אחר ששטבל קדם שיעריב
שמשו קדם שיביא בפירתו - לוקה ואינו חייב כרת; שנאמר:
וטמאתו עליו - עד שתהיה כל טמאתו עליו.
טו. היה טמא בטמאות של דבריהם - אינו לוקה, ואין
צריך לומר שאינו חייב כרת, אבל מפין אותו מפת מרדות.

שהן בחוץ; שהזריקה מועלת ליוצא אף על פי שצדין הוא
בחוץ.
כ. כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם: אם זרק דמן
לשמן - הרי אלו פסולין; זרק דמן במחשבת הזמן אחר
שאבד הלחם - הרי אלו ספק אם התרו באכילה או לא
התרו.

שבת קודש ט"ו מרחשון ה'תשע"א

פרק שמונה עשר

א. כל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים - הרי זה
עובר בלא תעשה, שהרי הוא אומר: לא יחשוב.
ב. מפי השמועה למדו, שבכלל דין זה שלא יפסיד
הקדשים במחשבה, שהרי זה דומה למטיל מום בקדשים.
ואף על פי כן אינו לוקה, שאין המחשבה מעשה.
ג. כל קרבן שנאמר שהוא פסול, בין שנפסל במחשבה בין
במעשה בין שארע בו דבר שפסלו, כל האוכל ממנו כזית
במזיד - לוקה. שנאמר: לא תאכל כל תועבה;
ד. מפי השמועה למדו, שאין הכתוב מזהיר אלא על פסולי
המקדשין.
ה. וכן קדשים שהוטל בהם מום, האוכל מהם כזית -
לוקה. הרי הם בכלל כל תועבה, עד שיולד להם מום אחר
ויאכלו במומו, כמו שבארנו. וכל שפסולו מספק - אין
לוקחין עליו.
ו. כל קרבן שנתפגל במחשבת הזמן כמו שבארנו, כל
האוכל ממנו כזית במזיד - חייב כרת; שנאמר: והנפש
האכלת ממנו עונה תשא. ואם אכל ממנו בשגגה - מביא
חטאת קבועה.
ז. אין חייבין כרת אלא על אכילת דברים שהתרו, בין
לאדם בין למזבח; אבל אם אכל מן המתיר עצמו - אינו
חייב כרת, אלא לוקה כאוכל פסולי המקדשין שאין בהם
פגול. כיצד? מנחה שנתפגלה, האוכל כזית משיריה במזיד
- חייב כרת; אבל אם אכל מן הקמץ שלה או מן הלבונה
- אינו חייב כרת, לפי שהן הן המתירים את השירים לאדם.
וכן זבח שנתפגל, האוכל כזית מבשרו או מאמוריו או
מבשר העולה - חייב כרת; אבל אם אכל כזית מן הדם -
אינו חייב עליו משום פגול. שהדם מתיר את האמורין לקרב
למזבח, והאמורין מתירין את הבשר לאדם. ודם העולה
מתיר בשרה למזבח. ודם חטאת העוף מתיר בשרה
לכהנים. ודם עולת העוף מתיר בשרה למזבח. ודם חטאות
הנשקפות מתיר אמוריהם למזבח, לפיכך חייבין על
אמוריהן משום פגול. הקמץ והלבונה מתירין השירים
לכהנים. שגי כבשי עצרת מתירין שתי הלחם לכהנים. וכן
שגי בזיכי לבונה מתירין לחם הפנים לכהנים. אבל דברים
שאין להם מתירין, כגון בשר חטאות הנשקפות ומנחות
הנשקפות - אינן מתפגלין לעולם.
ח. ואלו דברים שאין חייבין עליהן משום פגול לעולם:
הקמץ והלבונה והקטרת והדם והיין, בין יין הבא עם הנסכים

טז. אינו חייב פרת על קדש שיש לו מתירין עד שיאכל
ממנו אחר שקרבו מתיריו; אבל אם אכל את הבשר קדם
זריקת הדם – אינו לוקה משום טמא שאכל את הקדש. זה
הפלל: כל שיש לו מתירין – אין חייבין עליו משום פגול
או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתו;
וכל שאין לו מתירין – בין שקדש בכלי חייבין עליו משום
טמאה. אפלו נטמא הבשר קדם שישטמא האוכל, הואיל
והקרבו המתירין ואחר כך אכל – חייב פרת. וכן אם אכל
מבשר חטאות הנשרפות והוא טמא אחר שנוזק דמם – הרי
זה חייב פרת.

יז. דבר נתבאר לך, שאף דברים שאין חייבין עליהן משום
פגול – חייבין עליהן משום נותר וטמא. ביצד? דברים שאין
להם מתירין – אין חייבין עליהן משום פגול, וחיבין עליהם
משום נותר וטמא. וכן המתירין עצמן, אף על פי שאין
חייבין עליהם משום פגול, כמו שבארנו – חייבין עליהן
משום נותר וטמא. חוץ מן הדם, שאין חייבין עליו לעולם
אלא משום דבר אחד בלבד.

יח. טמא שאכל אמורין – חייב פרת.

יט. אבל פסח שלא נצלה, ולחמי תודה שלא הורמה חלתן
– הרי זה חייב פרת משום טמאת הגוף, אף על פי שאין
ראויין למה שהן. אי אפשר שיתחייב אדם על אכילה אחת
משום פגול ומשום נותר; שהפגול הוא הקרבן שנפסל

במחשבת הזמן, ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה כלל,
והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב כמצותו לאחר זמן
אכילתו.

כ. הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן – חייב. אף
על פי שרבה מין על חברו – אינו מבטלו, שאין האסורין
מבטלין זה את זה.

כא. ופגול או נותר או טמא שהעלן לראש המזבח –
משמשלה האור ברבן פקע אסורין מהן. והאמורין מצטרפין
עם הבשר לכזית, בין בעולה בין בשאר קדשים, לחייב עליו
משום פגול או נותר או טמא.

כב. זבח שנתפגל או שנותר לאחר זמנו, ואכל ממנו מן
העור או מן המרק או מן התבלין או מן האלל או מן
המראה, מן הגידים ומן הקרניים ומן הטלפים, מן הצפרנים
מן התרטום ומן הנוצה ומביצי העוף – אינו חייב פרת. וכן
טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן פשר – אינו חייב פרת.
אבל מכין אותו מכת מרדות.

כג. אכל מן השליל או מן השליא – חייב משום פגול ונותר
וטמא, כאוכל משאר בשר הנזבח.

כד. קדשי עובדי כוכבים – אין חייבין עליהם משום פגול
ונותר וטמא. וכן דם הקדשים, כמו שבארנו. וכן הלבונה
והקטרת והעצים – אין חייבין עליהן פרת לא משום פגול
ולא משום נותר ולא משום טמאת הגוף.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ו"א מרחשון ה'תשע"א

טז, ואמר עוד: "והאיש כי-יאכל קדש בשגגה
וגו'" (שם כב, יד). וכבר נתבארו דיני מצוה זו
במסכת מעילה (טו). וגם במסכת תרומות (פרק ז).

יום שני " מרחשון ה'תשע"א

מצות לא תעשה קיג.

המצוה הקי"ג – האזהרה שהזהרנו מלעבוד
בקדשים (כגון: לחרוש בבהמת קדשים) והוא אמרו
יתעלה: "לא תעבד בבכר שורך" (דברים טו, יט),
ולמדנו שאר קדשים מן-הבכור שיהיו כלם
אסורים בעבודה. וכבר נתבאר בסוף מסכת מכות
(כא), שהעובד באחד מן-הקדשים – לוקה.

יום שלישי י"א מרחשון ה'תשע"א

מצות לא תעשה קיד.

המצוה הקי"ד – האזהרה שהזהרנו מלגז (לגזוז)
צמר הקדשים והוא אמרו: "ולא תגז בכור צאנך"

יום ראשון ט' מרחשון ה'תשע"א

מצות עשה מט. קיח.

המצוה המ"ט – הצווי שנוצטוינו בעבודת היום,
כלומר: כל-הקרבנות והודיין שהן חובה ביום
צום כפור לכפר בהם כל-העונות, כמו שאמר
הפתיב. והיא כל-החקה האמורה ב'אחרי מות'
(ויקרא טז, א). והראיה שהכל מצוה אחת, אמרם
בסוף פירק ה' מכפורים (ס): "כל-מעשה יום
הכפורים האמור על הסדר, הקדים מעשה לחברו
– לא עשה כלום". וכבר נתבאר כל-דיני מצוה
זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת יומא.

המצוה הקי"ח – הצווי שנוצטוינו שכל-הנהנה
מן-ההקדש או אוכל קדש, כלומר: תרומה בשגגה
– יחזיר מה שאכל או כדי מה-שנהנה עם תוספת
חמש, והוא אמרו יתעלה: "ואת אשר חטא מן-
הקדש ישלם ואת-חמישתו יוסף עליו" (ויקרא ה,

תשחט הפסח ועזין חמץ קים. וכבר נתבאר
דיני מצוה זו בפרק ה' מפסחים (סג).

המצוה הקט"ז — האזהרה שהזהרנו מלהשאיר
אמורי הפסח בלי הקרבה עד שיפסלו ויעשו
נותר, והוא אמרו: "ולא-ילין חלב-חגי עד-בקר"
(שם כג, יח). ולשון המכלתא (פרשת משפטים שם):
"לא-ילין" בא הכתוב ללמד על החלבים שהם
נפסלים בלינה על גבי הרצפה (למעט אם לנו על
המזבח גם ללא הקטרה). וכבר נכפל הלאו בענין
זה בלשון אחר, והוא אמרו: "ולא-ילין לבקר
זבח חג הפסח" (שם לר, כה).

יום חמישי י"ג מרחשון ה'תשע"א

מצות עשה נז. נו. נח.

המצוה הנ"ז — הוא הצווי שנצטוינו על שחיטת
פסח שני (בי"ד אייר) למי שנמנע ממנו פסח
ראשון, והוא אמרו יתעלה: "בחדש השני
בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו"
(במדבר ט, יא). גם כאן ראוי למקשה שיקשה
בדברי יואמר לי: מדוע תמנה פסח שני וזה סותר
מה-שהקדמת בכלל השביעי באמרך, שהלכות
המצוה אינן נמנות בפני עצמן? ידע המקשה
קשיא זו, שפבר נחלקו חכמים בפסח שני, אם
הוא המשך דיני הראשון או שהוא צווי מיוחד
בעצמו. ופסק ההלכה, שהוא צווי מיוחד בעצמו
— ולפיכך ראוי למנותו בפני עצמו. ובגמרא
פסחים (צג). אמרו: "חייב פרת על הראשון וחייב
פרת על השני — דברי רבי; רבי נתן אומר: חייב
פרת על הראשון ופטור על השני; רבי חנניה
בן-עקיבא אומר: אף על הראשון אינו חייב פרת
אלא-אם-כן לא עשה שני". אחר-כך שאל
התלמוד ואמר: "במאי קא מפלגי? רבי סבר: שני
רגל בפני עצמו הוא, ורבי נתן סבר: שני
תשלימין לראשון הוא". הנה נתבאר מה-שנמנענו
עליו. ושם נאמר: "הלכך הזיד בזה וכן —
כלומר לא הקריב פסח ראשון ולא פסח שני
בזדון — דברי הכל חייב; שגג בזה וכן —
דברי הכל פטור; הזיד בראשון ושגג בשני —
לרבי ורבי נתן חייב, ולרבי חנניה בן-עקיבא
פטור". וכך גם כן אם הזיד בראשון והקריב בשני

(דברים טו, יט), ולמדנו שאר קדשים מן-הבכור
שיהיו כלם אסורים בעבודה וגוה. וכבר נתבאר
דיני שתי המצוות האלה כלומר: גוה ועבודה,
במסכת בכורות. וגם הגוה דבר (כמות קטנה
ביותר) מן-הקדשים — לוקה.

יום רביעי י"ב מרחשון ה'תשע"א

מצות לא תעשה קיד. מצות עשה נה.

מצות לא תעשה קטו. קטז.

המצוה הקי"ד נדפסה ביום הקודם.

המצוה הנ"ה — הצווי שנצטוינו לשחוט כבש
הפסח ביום י"ד בניסן, והוא אמרו יתעלה:
"ושחטו אותו כל קהל עדת-ישראל בין הערבים"
(שמות יב, ו). וכל-העובר על מצוה זו ונמנע
מלהקריבו בזמנו במזיד — הרי זה חייב פרת, בין
שהוא איש או אשה. לפי שפבר נתבאר בגמרא
פסחים (צא), שפסח ראשון חובה לנשים ודוחה
את-השבת. כלומר, הקרבתו בארבעה עשר שחל
להיות בשבת, כמו כל-איש ואיש מישאל.
ומאמר התורה בו הוא פרת, והוא אמרו: "והאיש
אשר-הוא טהור ויבדרף לא-היה וחדל לעשות
הפסח ונכרתה" (במדבר ט, יג). ובריש מסכת
פרות (פרק א משנה א), פאשר מנו את המצוות
שהעובר עליהן חייב פרת — והן בלן מצוות
לא-תעשה — אמרו: "והפסח והמילה במצוות
עשה". וכבר הקדמנו הקדמה זו (ב"הקדמה"
שבסוף הכללים). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
במסכת פסחים.

המצוה הקט"ו — האזהרה שהזהרנו מלשחוט
כבש הפסח על חמץ והוא אמרו: "לא-תזבח
על-חמץ דם-זבחי" (שמות כג, יח), וכבר נכפל לאו
זה בלשון זה עצמו (".. על חמץ דם זבחי"): "לא-
תשחט וכו' (שם לר, כה), וענינו: שפמן שחיטת
הפסח, והוא בין הערבים, לא יהא ברשותו חמץ,
לא ברשות השוחט ולא ברשות הזורק ולא
ברשות המקטיר ולא ברשות אחד מבני חבורה
(על ה"פסח" היו נמנים "חבורות"; כמה משתתפים על
קרבן אחד); וכל-אחד מאלו שיש ברשותו חמץ
באותה העת — לוקה. ובמכלתא (פרשת משפטים
שם): "לא-תשחט על-חמץ דם-זבחי" — לא

1 — הוא חַיֵּב לְדַעַת רַבִּי, לְפִי שְׁאִין אֲצֻלוּ הַשְּׁנִי
2 תְּשֻׁלִּימִין לְרֹאשׁוֹן; וְהִלָּכָה בְּכָל־זֶה בְּרַבִּי. וּמִצְוָה
3 זוֹ אֵין הַנְּשִׂים חַיִּבוֹת בָּהּ, לְפִי שְׁנִתְבָּאֵר שֶׁם
4 (פסחים צא:): שְׁאֵשָׁה בְּשֵׁנִי רְשׁוּת. וּכְכֹר נִתְבָּאֵרוּ גַם
5 דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בַּגְּמָרָא פְּסָחִים (צב.).

6 הַמִּצְוָה הַנ"ו — הַצּוּי שְׁנַצְטוּיֵנוּ לֶאֱכֹל כֶּכֶשׁ
7 הַפֶּסַח בְּלֵיל ט"ו בְּנִסָּן כְּפִי תְנַאֲיוּ הַנּוֹצְרִים, וְהֵם:
8 שִׁיחָא צָלִי, וְשִׁיֶּאֱכַל בְּבֵית אֶחָד, וְשִׁיֶּאֱכַל עִם מִצְוָה
9 וּמְרוֹר, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וְאֲכָלוּ אֶת־הַבָּשָׂר
10 בְּלֵילָה הַזֶּה צָלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מְרִירִים יֹאכְלֶהוּ"
11 (שמות יב, ח). וְאוּלֵי יִקְשָׁה עָלֵי מִקְשָׁה וְיֹאמֶר:
12 מִדּוּעַ אֲתָה מוֹנֶה אֲכִילַת פֶּסַח וּמִצְוָה וּמְרוֹר כְּמִצְוָה
13 אַחַת, וְאֵינְךָ מוֹנֶה אוֹתָן כְּשֶׁלֶשׁ, מֵאַחֵר שְׁאֲכִילַת
14 מִצְוָה מִצְוָה וְאֲכִילַת מְרוֹר מִצְוָה וְאֲכִילַת בָּשָׂר
15 הַפֶּסַח מִצְוָה? אָז אָמַר: זֶה שְׁאֲכִילַת מִצְוָה מִצְוָה
16 בְּפָנֵי עֲצָמָה — הִרְיָהּ נִכּוֹן כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר (מִצּוֹת
17 עֲשֵׂה קִנְחָה); וְכֵן נִכּוֹן שְׁאֲכִילַת בָּשָׂר הַפֶּסַח מִצְוָה
18 כְּמוֹ שֶׁהַזְכָּרָנוּ; אֲבָל הַמְרוֹר הִרְיָהּ הוּא טָפֵל לְאֲכִילַת
19 הַפֶּסַח וְאֵין לְמִנּוּתוֹ מִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה. הִרְאִיָּה
20 לְכֹךָ: שֶׁבָּשָׂר הַפֶּסַח נֶאֱכַל לְקִיּוֹם הַמִּצְוָה, בֵּין שִׁישׁ
21 מְרוֹר וּבֵין שְׁאִין מְרוֹר; אֲבָל הַמְרוֹר אֵינוֹ נֶאֱכַל
22 אֲלָא עִם בָּשָׂר הַפֶּסַח, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר יִתְעַלָּה:
23 "עַל־מִצּוֹת וּמְרִירִים יֹאכְלֶהוּ" (במדבר ט, יא). וְאֵלוּ
24 אֲבָל מְרוֹר בְּלִי בָּשָׂר — לֹא עָשָׂה כְּלוּם בְּהַחֲלֹט,
25 וְלֹא נֹאמַר שֶׁקֵּיִם מִצְוָה אַחַת, הִיא אֲכִילַת מְרוֹר.
26 וְלִשׁוֹן הַמִּכְלֶלֶת (פֶּרֶשׁת בֹּא): "צָלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־
27 מְרִירִים יֹאכְלֶהוּ" — מִגִּיד הַפְּתוּב, שֶׁמִּצְוֹת פֶּסַח
28 צָלִי, מִצְוָה וּמְרוֹר. כְּלוּמַר: שֶׁהַמִּצְוָה הִיא כְּלִלּוּתָם.
29 וְשֶׁם נֹאמַר: "מִנִּין אֲתָה אוֹמֵר, שֶׁאִם אֵין לָהֶם מִצְוָה
30 וּמְרוֹר הֵם יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָם בַּפֶּסַח? תִּלְמוּד לֹאִמַר
31 יֹאכְלֶהוּ", כְּלוּמַר הַבָּשָׂר לְבִדּוֹ. "יָכוֹל כֶּשֶׁם שֶׁאִם
32 אֵין לָהֶם מִצְוָה וּמְרוֹר הֵם יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן בַּפֶּסַח,
33 כֹּךָ אִם אֵין לָהֶם פֶּסַח, יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָם בַּמִּצְוָה
34 וּמְרוֹר? הִרְיָ אֲתָה דֵּן: הוּאִיל וְהַפֶּסַח מִצְוֹת עָשָׂה
35 וּמִצְוָה וּמְרוֹר מִצְוֹת עָשָׂה, אִם לְמִדַּת שֶׁאִם אֵין לָהֶם
36 מִצְוָה וּמְרוֹר הֵם יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָם בַּפֶּסַח, כֹּךָ אִם
37 אֵין לָהֶם פֶּסַח יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָם בַּמִּצְוָה וּמְרוֹר?
38 תִּלְמוּד לֹאִמַר: יֹאכְלֶהוּ". וְשֶׁם נֹאמַר: "יֹאכְלֶהוּ —
39 מִכָּאֵן אָמְרוּ: הַפֶּסַח נֶאֱכַל אֲכִילַת שְׁבַע (שישבע
40 מִמֶּנּוּ, וְאִם אֵינוֹ מִסְפִּיק לְכַדִּי שְׁבִיעָה יֹאכַל לִפְנֵי זֶה

מבשר החגיגה), וְאֵין מִצְוָה וּמְרוֹר נֶאֱכָלִים אֲכִילַת
שְׁבַע", (ומדוע דווקא על בשר הפסח צריך להיות על
השובע) — לְפִי שֶׁעֵקֶר הַמִּצְוָה אֲכִילַת הַבָּשָׂר, כְּמוֹ
שְׁאָמַר: "וְאֲכָלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בְּלֵילָה הַזֶּה"; וְהַמְרוֹר
מְטַפֵּל בָּשָׂר הַפֶּסַח וְחוֹבוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁמִתְבָּאֵר
מֵאַמְרוֹת אֵלוּ לְמִי שֶׁהִבִּינָן וְהִרְאִיָּה הַבְּרוּרָה בְּזֶה
הוּא הִסּוּד שְׁאָמַר הַתְּלָמוּד, וְהוּא אָמַרְם (פסחים
קב.): "מְרוֹר בְּזִמְנָן הַזֶּה דְּרַבְּנָן", לְפִי שֶׁמֶן־הַתּוֹרָה
אֵין חוֹבָה לְאֲכָלוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ אֲלָא נֶאֱכַל עִם בָּשָׂר
הַפֶּסַח. וְזוֹ רְאִיָּה בְּרוּרָה וּמִפְרָשָׁת, שֶׁהוּא מְטַפֵּל
הַמִּצְוָה, לֹא שְׁאֲכִילַתוֹ מִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה. וְגַם דִּינֵי
מִצְוָה זוֹ מִבְּאֵרִים בְּמִסְכַּת פְּסָחִים.

הַמִּצְוָה הַנ"ח — הַצּוּי שְׁנַצְטוּיֵנוּ לֶאֱכֹל בָּשָׂר
פֶּסַח שְׁנֵי בְּלֵיל ט"ו בְּאֵיר עַל מִצְוָה וּמְרוֹר, וְהוּא
אָמְרוּ יִתְעַלָּה גַם עַל זֶה: "עַל־מִצּוֹת וּמְרִירִים
יֹאכְלֶהוּ" (שם). וְגַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ נִתְבָּאֵרוּ
בְּפְסָחִים (צב.). וּבְרוּרָה, שֶׁאֵינוֹ חוֹבָה לְנִשְׂיָם, כִּי
כֶּשֶׁם שֶׁשְׁחִיטָתוֹ אֵינָה חוֹבָה לָהֶן — כְּמוֹ שֶׁבִּבְאֵרְנוּ
(מִצּוֹת עֲשֵׂה נז) — כֹּךָ [גַם לֹא] אֲכִילַתוֹ בְּלִי סֶפֶק.

יום שישי י"ד מרחשון ה'תשע"א

מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה קִכָּה. קִכָּג. קִכָּז.
קִכּו. קִכִּז. קִכָּא. קִכָּב.
הַמִּצְוָה הַקִּכ"ה — הַזֹּהֲרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלֶּאֱכֹל
קֶרֶבֶן הַפֶּסַח מִבָּשָׂר אוֹ נֶאֱ (מבוסל לחצאין), אֲלָא
צָלִי בְּלִבֵּר, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ
נֶאֱ וּבָשָׂר מִבָּשָׂר" (שמות יב, ט). וּכְכֹר נִתְבָּאֵר לָךְ
בְּכָל־הַתְּשִׁיעִי מִמֵּאֲמַר זֶה, שֶׁהַעוֹבֵר עַל לֹאֵן זֶה
— לֹוֹקָה.

הַמִּצְוָה הַקִּכ"ג — הַזֹּהֲרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלְּהוֹצִיא
כְּלוּם מִבָּשָׂר הַפֶּסַח מִן־הַמִּקּוֹם שֶׁנִּתְקַבְּצוּ הַחֲבֻרָה
(הַחֲבֵרִים הַנִּמְנִים עַל ה"פֶּסַח") לְאֲכָלוֹ, וְהוּא אָמְרוּ
יִתְעַלָּה: "לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבֵּית מִן־הַבָּשָׂר חוּצָה"
(שם, מז). וְלִשׁוֹן הַמִּכְלֶלֶת: "חוּצָה" — חוּץ
לְמִקּוֹם אֲכִילָתוֹ. וְהַדָּבָר הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ אֲסוּר לְאֲכָלוֹ
וְהוּא בְּמִדְּרַגַּת טְרָפָה (שֶׁהִיא בַּעֲלַת חוֹמְרוֹת יִתְרוֹת).
וּבַגְּמָרָא פְּסָחִים (פּה). אָמְרוּ: "הַמּוֹצִיא בָּשָׂר
הַפֶּסַח מִחֲבֻרָה לְחֲבֻרָה, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בְּלֹא־
תַעֲשָׂה — טָהוֹר (אֶף שֶׁרַבֵּן גִּזְרוּ עַל פְּסוּלֵי קִדְשִׁים

שבת קודש ט"ו מרחשון ה'תשע"א

מצות לא תעשה קיז. קיט. קיח.

מצות עשה נג. נב.

המצוה הקי"ז — האזהרה שהזהרנו מלהותיר
דבר מבשר הפסח למחרת היום, כלומר ליום
חמשה עשר, והוא אמרו: "ולא-תותירו ממנו
עד-בקר" (ויקרא יב, י). וכבר בארנו (מצות עשה
צא) שלא זו הוא לאו שנתק לעשה (מתבטל
על-ידי קיום העשה), לפי שאמר: "והנותר ממנו
עד-בקר באש תשרפו" (שם). ובמכלתא אמרו:
"והנותר ממנו" — בא הכתוב לתן עשה על
לא-תעשה, לומר: שאין לוקין עליו.

המצוה הקי"ט — האזהרה שהזהרנו גם כן
מלהשאיר דבר מבשר פסח שני (הנקרב ביד
באיר על-ידי מי שהיה אנוס בפסח ראשון) עד בקר,
והוא אמרו עליו: "לא-ישאירו ממנו עד-בקר"
(במדבר ט, יב). וגם זה נתק לעשה כראשון.

המצוה הקי"ח — האזהרה שהזהרנו מלהשאיר
מבשר החגיגה הקרבה ביום ארבעה עשר, כמו
שנכתב בקרבן פסח ו' מפסחים (עא), ליום השלישי
(להקרבה), אלא תאכל במשך שני הימים. והוא
אמרו: "ולא-ילין מן-הבשר אשר תזבח בערב
ביום הראשון לבקר" (דברים טז, ד). ובא הפרוש
המקבל בפסוק זה פך: "לא-ילין מן-הבשר וגו'".
— בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר
שתאכל לשני ימים. יכול ליום אחד? כשהוא
אומר: "לבקר" — לבקר של שני. ועליה אומר
יתעלה: "וזבחתי פסח לה' אלהיך צאן ובקר" (שם,
ב). והנותר מחגיגה זו של ארבעה עשר ליום
השלישי — ישרף באש לפי שהוא בכלל נותר —
ולפיכך אין לוקין עליו. וכבר נתבאר דיני מצוה
זו, כלומר: חגיגת י"ד בלבד, בכמה מקומות
ממסכת פסחים (עא). ומסכת חגיגה (דח).

המצוה הנ"ג — הצווי שנוצטוינו על הראייה,
והוא אמרו יתעלה: "שלא פעמים בשנה יראה
כל-זכורך את-פני ה' אלהיך" (דברים טז, טז). וענין
מצוה זו, שיעלה האדם עם כל-בן זכר שיש לו,
שאפשר לו להלוך לבדו — יעלהו למקדש ויקריב
קרבן עולה כשיעלה. והקרבן הזה שמקריב

1 כמו פיגול ונותר שיטמאו את הידים), והאוכלו הרי
2 זה בלא-תעשה". ושם (פה): אמרו: "המוציא בשר
3 פסח מחבורה לחבורה — אינו חייב עד שניניח
4 (במקום שנמצאת החבורה השניה או מחוץ לבית,
5 ואינה מספיקה עקירה בלבד, שהרי) 'הוצאה'
6 כתובה בו (ב"פסח". ודינו שווה למקום נוסף שכתוב
7 לשון זה: כשכתב; ואם הניח אז יתחייב מלקות.
8 וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו בפרק ז' מפסחים.
9 המצוה הקכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלהאכיל
10 את-הפסח לישראל שנשתמד, והוא אמרו
11 יתעלה: "כל-בן-גכר לא-יאכל בו" (שם, מג). אמר
12 המתרגם ("אונקלוס") על-פי הקבלה: כל-בן
13 ישראל דישתמד. ולשון המכלתא: "כל-בן-גכר
14 — זה ישראל משמד שעבד עבודה זרה".

15 המצוה הקכ"ו — האזהרה שהזהרנו מלהאכיל
16 לגר תושב (בן נח שקיבל על-עצמו ז' המצוות)
17 מן-הפסח, והוא אמרו יתעלה: "תושב ושכיר
18 לא-יאכל בו" (שם, מה).

19 המצוה הקכ"ז — האזהרה שהזהר הערל
20 מלאכול הפסח, והוא אמרו: "וכל-ערל לא-יאכל
21 בו" (שם, מח); והאוכלו ערל — לוקה.

22 המצוה הקכ"א — האזהרה שהזהרנו מלשבור
23 עצם מעצמות קרבן פסח, והוא אמרו: "ועצם
24 לא-תשברו-בו" (שם, מו); והשובר עצם מעצמיו
25 — לוקה. ובפרוש אמרו (פסחים פד): "השובר
26 את-העצם בפסח טהור — הרי זה לוקה".

27 המצוה הקכ"ב — האזהרה שהזהרנו מלשבור
28 עצם מעצמות פסח שני גם כן, והוא אמרו יתעלה
29 בו: "ועצם לא תשברו בו" (במדבר ט, יב); והשובר
30 בו — גם הוא חייב מלקות. ובגמרא פסחים (פה).
31 אמרו: "כשהוא אומר 'ועצם לא-תשברו בו'
32 בפסח שני, שאין תלמוד לומר (אינו בא רק
33 למשמעות הפשוטה כי זאת כבר ידענו); שכתב נאמר
34 (שיש לנהוג בפסח שני), ככל-חקת הפסח (הראשון)
35 (שם) — האני (ומה שיש בכל זאת ללמוד מכאן
36 ש: אחד עצם שיש בו מוח (השמן שבתוך העצמות)
37 ואחד עצם שאין בו מוח". וכבר נתבאר דיני
38 שבירת העצם בפרק ז' מפסחים (פג).

- 1 בַּעֲלוֹתוֹ — הוּא הִנָּקְרָא עַל־תְּ רֵאִיהָ. וַיִּכְבֶּר הַקֹּדֶמְנוֹ
2 וְהַזְכָּרְנוֹ אֲמָרָם (חגיגה ו:): "שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת נִצְטְוּ
3 יִשְׂרָאֵל בְּרָגֶל: חֲגִיגָה, רֵאִיָּה וְשִׁמְחָה". וַיִּכְבֶּר
4 נִתְבָּאָרוּ גַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ. כְּלוּמַר, מִצְוֹת רֵאִיָּה,
5 בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה (ד.). וְגַם זוֹ אֵין הַנָּשִׁים חִיבוֹת בָּהּ.
6 הַמִּצְוָה הַנ"ב — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוּנוּ לַעֲלוֹת לְרָגֶל
7 לְמִקְדָּשׁ שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה:
8 "שֶׁלֶשׁ רָגְלִים תִּחַג לִי בַּשָּׁנָה" (שמות כג, יד). וַיִּכְבֶּר
- 9 נִתְבָּאָר בְּכַתוּב, שֶׁהָעֲלִיָּה הַזֹּאת הִיא שִׁיעוּלָה עִם
10 קָרְבֵּן לְהַקְרִיבוֹ. וַיִּכְבֶּר נִכְפָּל צְוִי זֶה פְּעָמִים.
11 וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (דברים טז, יא): "שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת נִוְהָגוֹת
12 בְּרָגֶל, וְאֵלוֹ הֵן: חֲגִיגָה וְרֵאִיָּה וְשִׁמְחָה". וְכֵן גַּם
13 אָמְרוּ בְּגִמְרָא חֲגִיגָה (ו:): "שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת נִצְטְוּ
14 יִשְׂרָאֵל בְּרָגֶל: חֲגִיגָה, רֵאִיָּה וְשִׁמְחָה". וְעַנִּין חֲגִיגָה
15 זוֹ — שִׁיקְרִיב קָרְבֵּן שְׁלָמִים, וְאֵין הַנָּשִׁים חִיבוֹת
16 בָּהּ. וַיִּכְבֶּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה.

אגרות קודש

ב"ה, ט' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח חשון, בו כותב אודות מצבו בהנוגע לעבודת האדם לקונו, ואשר רצונו להתקשר ומבקש פרטים בהנוגע להנהגתו לעתיד.

הנה מובן ופשוט אשר בריחוק מקום אין הענין לתת הוראות מפורטות, כי הדבר תלוי בתכונת נפשו של כאו"א ותנאי זמני ומקומו בהם נמצא (מלבד בתור הוראת שעה וכשמוכרחים לזה), ובנדון דילי הנה מספיקה ההנחה והיסוד שהוא גם האופן דקבלת התורה בכללותה, והוא הקדמת הנעשה לנשמע, שעד"ז הוא גם בנוגע לכל חלקי התורה, ומהם פנימיות התורה הדרכותי' ומנהגי', וכדי להביא קבלת עול זה בפועל בחיי היום יומים, הנה עליו לקבוע שיעורים בלימוד תורת החסידות לחקור במנהגי החסידים ולהתנהג בהם להשתתף בהתועדות וכיו"ב, ויתייעץ ע"ד הפרטים עם משפיע תורת החסידות דשיבת תורת אמת בירושלים ת"ו, או, אם באפשרי, דשיבת תומכי תמימים בלוד.

בטח יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, וישמור אותם עכ"פ מכאן ולהבא.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, י"א מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"כ כו' מו"ה יצחק אייזיק שי'

שלום וברכה!

...מ"ש בענין סוכה שיש כאלו שאומרים שיותר טוב שתה"י הסוכה חוץ מהבית, ולא כענין תדורו. מעולם לא שמעתי דיעה מוזרה זו, והרי ידוע שגם בלויבאוויטש היתה אחת הסוכות מלפנים חדר בהדירה שלימי הסוכות היו מסירים את גגו.

בברכה לבשו"ט.

שמואל-א יח טו-כו

טו וַיֵּרָא שְׂאוּל אֲשֶׁר-הָיָה מְשֻׁפֵּיל מְאֹד וַיַּגֵּר מִפָּנָיו: מִן וְכָל-יִשְׂרָאֵל וַיהוָה אֱהָב אֶת-דָּוִד כִּי-הָיָה יוֹצֵא וְבָא לִפְנֵיהֶם: פ' וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-דָּוִד הִנֵּה בָתִּי הַגְּדוּלָּה מְרֵב אֶתָּה אֶתְּנֶנָּה לָךְ לְאִשָּׁה אֲךָ הִיחַלִּי לְכֹן-חֵיל וְהִלָּחֵם מִלְחָמוֹת יְהוָה וְשְׂאוּל אָמַר אֶל-תְּהִי יָדִי בָּו וְתַהֲרִיבוּ יַד-פְּלִשְׁתִּים: יח וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-שְׂאוּל מִי אֲנֹכִי וּמִי חַיִּי מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל כִּי-אֶהְיָה חֹתֵן לְמֶלֶךְ: יט וַיְהִי בַּעַת תֵּת אֶת-מְרֵב בַּת-שְׂאוּל לְדָוִד וְהָיָה נָתַןָה לְעַדְרִיאֵל הַמֶּחֱלָתִי לְאִשָּׁה: כ וַתֵּאָהֵב מִיָּכָל בַּת-שְׂאוּל אֶת-דָּוִד וַיִּגְדּוּ לְשְׂאוּל וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינָיו: כא וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶתְנַנָּה לוֹ וְתַהֲרִילוֹ לְמוֹקֵשׁ וְתַהֲרִיבוּ יַד-פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-דָּוִד בְּשָׂתִים תִּתַּחֲתֶנּוּ בִּי הַיּוֹם: כב וַיֵּצֵאוּ שְׂאוּל אֶת-עֲבָדָיו דִּבְרוּ אֶל-דָּוִד בְּלֵט לֵאמֹר הִנֵּה חֶפֶץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ וְכָל-עֲבָדָיו אֶהְיֶה וְעַתָּה הִתַּחֲתֶנּוּ בַּמֶּלֶךְ: כג וַיִּדְבְּרוּ עֲבָדֵי שְׂאוּל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר דָּוִד הִנְקֵלָה בְּעֵינֵיכֶם הִתַּחֲתֶנּוּ בַּמֶּלֶךְ וְאֲנֹכִי אִישֶׁרֶשׁ וְנִקְלָה: כד וַיִּגְדּוּ עֲבָדֵי שְׂאוּל לוֹ לֵאמֹר פְּדִבְרִים הָאֵלֶּה דָּבָר דָּוִד: כה וַיֹּאמֶר שְׂאוּל כִּה־תֹאמְרוּ לְדָוִד אִין-חֶפֶץ לְמֶלֶךְ בְּמֹהֶר פִּי בְּמֹאֵל עֲרָלוֹת פְּלִשְׁתִּים לְהִנָּקֵם בְּאֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ וְשְׂאוּל חָשַׁב לְהַפִּיל אֶת-דָּוִד בְּיַד-פְּלִשְׁתִּים: כו וַיִּגְדּוּ עֲבָדָיו לְדָוִד אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד לְהִתַּחֲתֶנּוּ בַּמֶּלֶךְ וְלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים: כז וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וְאֲנָשָׁיו וַיָּגֵד בְּפִלְשְׁתִּים מֵאֲתָיִם אִישׁ וַיָּבֹא דָוִד אֶת-עֲרָלוֹתֵיהֶם וַיְמַלְאוּם לְמֶלֶךְ לְהִתַּחֲתֶנּוּ בַּמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ לוֹ שְׂאוּל אֶת-מִיָּכָל בָּתּוֹ לְאִשָּׁה:ם

רש"י

מִתְרִין. כִּי־צֵא בּוֹ (שְׂמוּאֵל-ב כד יב): שֶׁלֹּשׁ אֲנָכִי נוֹטֵל עֲלֶיךָ. אַחַת מִשְׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרֵשׁ שָׁם: בַּחֵר לָךְ אַחַת מֵהֶם: (כז) וְלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים. לֹא הִמָּתִין עַד מְלֵאת הַיָּמִים שֶׁקִּבַּע לוֹ לְהַבִּיאַת אֶת מֵאָה הָעֲרָלוֹת: (כז) וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וְאֲנָשָׁיו וַיִּגְדּוּ בְּפִלְשְׁתִּים וַיִּמַּלְאוּם. פְּרִישְׁנִטִּי"ר בלע"ז:

מצודת ציון

(טו) וַיֵּרָא. וַיַּגֵּר. פָּחַד, כְּמוֹ (בְּמִדְבָּר כב ג): וַיַּגֵּר מִמֶּנּוּ: (כב) בָּלֵט. בַּחֲשָׁאִי, כְּמוֹ (שׁוֹפְטִים ד כא): וַתִּבְּאוּ אֵלָיו בָּלֵט: (כג) הִנְקֵלָה. מִלְשׁוֹן קָל: רֶשֶׁת. עֵנִי: וְנִקְלָה. הוּא הַפֶּךָ הַמְּכֻבָּד: (כה) בְּמֹהֶר. מִתֵּן הַבְּתוּלוֹת נִקְרָא מֹהֶר, כְּמוֹ (שְׁמוֹת כב טז): כְּמוֹהֶר הַבְּתוּלוֹת: (כו) מָלְאוּ. נִשְׁלְמוּ:

מצודת דוד

(יז) וְשְׂאוּל אָמַר וכו'. רָצָה לֹמַר: לֹא לֵאחֲבָתוֹ אָמַר לְתַת לוֹ בָּתּוֹ, רַק חָשַׁב שֶׁעַל יָדֵי זֶה יִפּוֹל בִּיד פְּלִשְׁתִּים, וַיִּדּוּ אֶל תְּהִי בּוֹ: (יח) מִי אֲנֹכִי. כְּאוֹמֵר הֲלֹא אֲנִי שֹׁפֵל אֲנָשִׁים: וּמִי חַיִּי. רָצָה לֹמַר: מִה חַיִּי חֲשׁוּבִים, כִּי הַנִּכְבָּד, חַיִּיו חֲשׁוּבִים וַיִּקְרִים, אֲבָל הַנִּכְבָּד אֵין חַיִּיו חֲשׁוּבִים כְּלוּם: מִשְׁפַּחַת. ר'מ"י שֶׁאָמַר עֹמֶדֶת בְּמִקּוֹם שְׁנַיִם, וְכֹאֲלוֹ אָמַר: וּמִי מִשְׁפַּחַת אֲבִי, הֲלֹא הִיא

דְּלָה וְצַעֲרִיהָ: כִּי אֶהְיָה. שֶׁאֶהְיָה רֹאשׁ וְהַגּוֹן לְהִיּוֹת חֹתֵן הַמֶּלֶךְ, וְכֹאֲמֵר הֲלֹא בּוֹדָאִי דָּבָר גָּדוֹל הוּא אֵלִי, וְכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר אַעֲשֶׂה בְּעִבּוֹר זֶה: (יט) וַיְהִי בַּעַת תֵּת. כֹּאֲשֶׁר הִגִּיעָה הָעַת שֶׁקִּבַּע לְתַת אֶת מְרֵב לְדָוִד, וְהָיָה נָתַןָה עַל יָדֵי עֲצֻמָּה לְעַדְרִיאֵל, וְקִבְּלָה מִמֶּנּוּ קְדוּשִׁין בְּלֹא דַעַת אֲבִיהָ: (כ) וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינָיו. בַּחֲשָׁבוֹ שֶׁעַל יָדֵי זֶה תְּהִי בּוֹ יַד פְּלִשְׁתִּים: (כא) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל וכו'. כֵּן אָמַר בְּלָבוֹ: וְתַהֲרִי לוֹ לְמוֹקֵשׁ. כִּי עַל יָדֵי כֵן יִלָּחֵם בְּפִלְשְׁתִּים: בְּשָׂתִים תִּתַּחֲתֶנּוּ בִּי. רָצָה לֹמַר: בַּאֲחַת מִשְׁתֵּי בְנוֹתִי, אוֹ אֶתְּנֶנָּה לָךְ אֶת מְרֵב בַּעַל כְּרַחֲשָׁה, אוֹ אֶת מִיכָל בְּרַצוֹנָה: (כב) דְּבָרוֹ אֶל דָּוִד. עַל כִּי דָוִד לֹא עָנָהוּ, בַּחֲשָׁבוֹ כִּי מִתַּחַל בּוֹ כֹּאֲשֶׁר הִתַּל בּוֹ עִם מְרֵב, בַּחֲשָׁבוֹ שֶׁמִּדַּעַת אֲבִיהָ קִבְּלָה קְדוּשִׁין מֵאַחֵר, וְלִזֶּה צוּה שְׂאוּל אֶת עַבְדּוֹ לְדַבֵּר בּוֹ: הִנֵּה הַמֶּלֶךְ חֶפֶץ בָּךְ. רָצָה לֹמַר: בְּמֵה שֶׁמְרַב נִשְׁאֵת לְאַחֵר, לֹא תִחְשָׁב שֶׁהִיא מִדַּעַת הַמֶּלֶךְ, לֹא כֵן הוּא, כִּי הוּא חֶפֶץ בָּךְ. אֲף לֹא תִחְשָׁב שֶׁעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ מִתְקַנְאִים בָּךְ, וְהֵם אֲשֶׁר מֵאִסּוֹ אוֹתָךְ בְּעֵינֵי מְרֵב, וְתַחֲשׁוּ פָן יִמְאִסוֹךְ גַּם בְּעֵינֵי מִיכָל, גַּם זֶה לֹא הוּא, כִּי כָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֶהְיֶה, וּמִיִּרְבָּ מֵאִסָּה בָךְ מִעֲצֻמָּה, אֲבָל הוּאִיל וּמִיכָל אוֹהֶבֶת אוֹתָךְ, תִּתַּחֲתֶנּוּ בְּמֶלֶךְ: (כג) הִנְקֵלָה. דָּבָר קָל הוּא בְּעֵינֵיכֶם לְהִתַּחֲתֶנּוּ בְּמֶלֶךְ, הֲלֹא אֵין לְהִתַּחֲתֶנּוּ בּוֹ כִּי אִם אֶחָד מִנִּכְבְּדֵי הָעָם, וּבִהְרִבּוֹת מֹהֶר, אֲבָל אֲנֹכִי אִישׁ רֶשֶׁת וְאֵין כָּל, וְאִף נִקְלָה וְלֹא מְכֻבָּד, וּמִדּוּעַ יַחְפּוֹץ בִּי הַמֶּלֶךְ, אֵין זֹאת: (כד) בְּמֹאֵל עֲרָלוֹת. חֶפְצוֹ בְּמֹאֵל עֲרָלוֹת פְּלִשְׁתִּים, לְבִזּוֹתָם לְהִנָּקֵם מֵאוֹיְבָיו: וְשְׂאוּל חָשַׁב. רָצָה לֹמַר: אֲבָל הָאִמָּת, לִכְבוֹ לֹא כֵן יַחֲשׁוּב, כִּי אִם חָשַׁב לְהַפִּילוֹ בִּיד פְּלִשְׁתִּים: (כו) וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר. לְהַבִּיאַת הָעֲרָלוֹת וְלְהִתַּחֲתֶנּוּ בְּמֶלֶךְ: וְלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים. הִיּוֹת נָתַן לוֹ זְמַן לְהַבִּיאֵם, וְדוּד מֹהֶר לְהַבִּיאֵם עַד לֹא נִשְׁלַם הַיָּמִים: (כז) וַיִּמַּלְאוּם. הִשְׁלִים אֶת כָּל הַמֵּאֲתָיִם, עִם שְׁלֹא אָמַר כִּי אִם מֵאָה:

תהלים א א-ו

א אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הָלַךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַמָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לָצִים לֹא יָשָׁב: ב כִּי
אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חָפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלָה: ג וְהָיָה כַּעֲיֵן שְׂתוּל עַל־פְּלִגְיָמִים אֲשֶׁר פָּרְיוֹ | יִתֵּן
בְּעֵתוֹ וְעִלָּהוּ לֹא־יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ: ד לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־פֶּמֶץ אֲשֶׁר־תִּדְפְּנוּ רוּחַ:
ה עַל־כֵּן | לֹא־יִקְמוּ רְשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט וְחַמָּאִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים: ו כִּי־יִדְרַע יְהוָה דֶּרֶךְ צְדִיקִים וּדְרֹךְ רְשָׁעִים

תאבד:

רש"י

תורת ה' ומשמעל בה היא נקראת תורתו: יהגה. כל ל' הגה בלב הוא כד"א (לקמן יט) והגיון לבי (ישע"י לג) לבך יהגה אימה, (משלי כד) כי שוד יהגה לבס: (ג) שתול. פלנדי"ץ בלעז: פלגי. ראויארו"ש בלעז: ועלהו לא יבול. אפילו הפסולת שבו לצורך היא שיחתן של תלמידי חכמים לצורך היא וצריכה לימוד: לא יבול. לשון כמוש פלישטי"ר בלעז: (ד) כמוץ. ל' קש קומבל"א בלעז: (ה) על כן וגו'. דבוק הוא למקרא של אחריו: (ו) כי יודע ה' וגו'. לפי שהוא יודע דרך צדיקים ולפניו הוא להכירה תמיד ודרך רשעים שנראה בעיניו ומעבירה מלפניו על כן לא תהא הקמת רגל לרשעים ליום הדין ולחטאים ליכתב בעדת צדיקים:

(א) אשרי האיש. בעשרה לשונות של זמר נאמר ספר זה, בנצוח, בנגון, במזמור, בשיר, בהלל, בתפלה, בברכה, בהודאה, באשרי, בהללויה, כנגד עשרה בני אדם שאמרוהו, אדם, מלכי צדק, אברהם, משה, דוד, שלמה, אסף, ושלשה בני קרח, וחלוקין על ידותון י"א אדם היה כמש"כ בד"ה, וי"א אין ידותון שבספר זה אלא ע"ש הדתות והדינים של גזירות שעברו עליו ועל ישראל (אשרי האיש לישפלישמן"ץ בלעז). אשוריו של איש ותהלותיו של אדם אלו הם אשר לא הלך כי מתוך שלא הלך לא עמד ומתוך שלא עמד לא ישב: (ב) כי אם בתורת ה' חפצו. הא למדת שמושב הלצים מביאו לידי בטול תורה: ובתורתו יהגה. בתחלה היא נקראת

מצודת ציון

(א) אשרי. ענין שבח ותהלה כמו כי אשורני בנות (בראשית ל'): לצים. מלשון מליצה כי המלעג בבני אדם או באורח יושר דרכו להטעים אמריו במיטב הדבור להכניס בלב: (ב) יהגה. פעם תשמש ענין מחשבה כמ"ש והגיון לבי (לקמן י"ט) ופעם תשמש ענין דבור כמ"ש ולשוני תהגה (לקמן ל"ה): (ג) שתול. נטוע כמו שתולים בבית ה' (לקמן צ"ב): על. סמוך כמו והחונים עליו (במדבר ב'): פלגי מים. אמת המים כמו נהר פלגיו (לקמן מ"ו) ע"ש שהוא מתפלג ומתפרש ללכת אילך ואילך: יבול. כמוש כמו כאלה נובלת עליה (ישעיה א'): (ד) כמוץ. היא פסולת התבואה כמו כמוץ יסוער מגורן (הושע י"ג): תדפנו. ענין דחיפה והכאה כמו קול עלה נדף (ויקרא כ"ו): (ו) יודע. ענין השגחה כמו וידע אלהים (שמות ב'):

מצודת דוד

(א) אשרי האיש. ספורי תהלות האיש המה לומר עליו בשבחיו וזהו אשר לא הלך בעצת רשעים ר"ל לא היה לבו נפתה ללכת בעצתם לעשות כמוהם וכל כך היה נזהר בנפשו עד שלא עמד בדרך אשר החוטאים עוברים בו בחשבו פן יפגשוהו ויסיתוהו אחרי עצתם ובהיות כן לא בא א"כ לכלל ישיבה לשבת עמם להשריש עצתם בלבו וללכת בה ועשה א"כ משמרת למשמרת: (ב) כי אם. לא סוף הדבר שחדל ונזהר מעצת רשע כ"א עשה גם את הטוב, כי כל חפצו היה בתורת ה': ובתורתו. בכל עת יחשוב להתבונן במה שהמציא בלבו טעמים וציצים פרחים לתורה: (ג) והיה. ובעבור זה היה גמול שכרו להיות דומה לאילן הנטוע במקום המים שמגדל פירותיו בזמנו ואף העלים אינם כומשים בעבור מרבית הלחלוחית ושפע הרטיבות כי כן האיש הזה משופע

ברוב טובה מבלי מחסור וכאומר הנה מגמול השכר ניכר יושר דרכו: וכל אשר יעשה. ר"ל ובכל הנטיעות אשר ינטעו ממנו יצליח להיות כמותו וכן צאצאי האיש הזה יהיו כמוהו: (ד) לא כן. לא יהיו רשעים מוצלחים כן ותהי עוד להפך כי מכאובים רבים נכונים לרשע פעם בפעם כמוץ הזה הנדף בכל עת מנשיבת הרוח ולא מצא מנוח: (ה) על כן. בעבור כי נכון בידם מכאובים רבים לזה לא תהיה להם תקומה בעת בא המשפט כשתתמלא סאתם כי המכאובים ההם יבואו עליהם אחד באחד יגשו: וחטאים. מלת לא הנאמר בתחלת המקרא משמשת בשתים כאומר החוטאים לא יהיו נכללים בעדת צדיקים להיות מושגחים מה' כמוהם: (ו) כי יודע ה'. כי המקום ב"ה נותן לב לדעת ולהשגיה על דרך הצדיקים לבל יכשל בו אבל דרך הרשעים תהיה אבודה מהשגחת ה' להיות נעזב אל המקרים ולא יהיו א"כ נכללים בעדת הצדיקים:

עין יעקב

רש"י

במה מדליקין פֿרָק שְׁנִי

פרק שני

בשמן קיק. שמן של עוף אחד נותנין בנר ודולק: משחא דקאזא. שמן שעושים מגרעיני צמר גפן שקורים קוט"ן: קיקיון. כעין אותה של יונה: לדידי חזי לי. מין קיקיון של יונה: ומדפשקי רבי. בבצעי המים הוא גדל: ועל פום חנוותא מדלין יתיה. ועל פי החנויות מדלין אותו לצל ולריח טוב: מפרצידוהי. מגרעיניו: ניחין. שוכבין: בריחי. חולין:

415 וְלֹא בְשֶׁמֶן קִיק. 416 מֵאִי 417 שְׁמֵן קִיק? אָמַר שְׁמוּאֵל 418: שְׁאִילְתִּינְהוּ לִי 419 כָּל נְחוּתֵי יָמָא 420, וְאָמְרוּ לִי: עוֹף אֶחָד יֵשׁ בְּכַרְפֵּי הַיָּם, וְקִיק' שְׁמוֹ. רַב יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב יְהוּדָה אָמַר: מִשְׁחָא דְקָאזָא 422. רִישׁ לָקִישׁ אָמַר 423: קִיקְיוֹן דִּיּוֹנָה 424. אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה: לְדִידִי חֲזִי לִי 425 קִיקְיוֹן דִּיּוֹנָה, לְצִלּוּלִיבָא 426 דְּמִי 427, וּמִדְּפִשְׁקִי 428 רַבִּי 429, וְעַל פּוֹם חֲנוּתָא 431 מְדֻלָּן יְתִיה 432, וּמִפְּרִצִידוּהִי 433 עֲבָדִי מִשְׁחָא 434, וּבַעֲנָפוּהִי 435 נִיחָן 436 כָּל בְּרִיחֵי 437 דְּמַעְרְבָא 438.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

אֶת 420 יוֹרְדֵי הַיָּם 421 בָּנוּ שֶׁל 422 שְׁמֵן כְּתָנָה 423 "שְׁמֵן קִיק", וְהוּא: הַפְּרִי שֶׁל עֵץ 424 כְּלוּמַר: אוֹתוֹ עֵץ שֶׁסָּכַף עַל יוֹנָה הַנְּבִיא, כְּשֶׁהִמָּתִין לְרֹאוֹת אֶת גּוֹרְלָהּ שֶׁל הָעִיר נִינְוָה. 425 אֲנִי רֹאֲתִי עֵץ 426 עֵץ גָּדוֹל וְיָפֶה בְּשֵׁם 427 הוּא 428 דּוּמָה 429 עַל הַבְּצוֹת 430 הוּא גָּדֹל, 431 עַל פֶּתַח הַחֲנִיּוֹת 432 סוֹכְכִים אֹתוֹ 433 וּמִגְרַעֲנֵינִי 434 עוֹשִׂים שְׁמֵן 435 בְּצֵל עֲנָפָיו 436 נָחִים 437 כָּל הַחוּלִים 438 שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאָת מַעְרְבִית לְבָבֶל,

415 יִשְׁנֵם שְׁמָנִים שְׁאֶסּוּר לְהַדְלִיק בָּהֶם גְּרוֹת שַׁבָּת, חֲלָקֶם בְּגִלָּל שֶׁעָשָׂן מִצְחִין יִתְמַר מֵהֶם, חֲלָקֶם בְּגִלָּל שְׁאִינֵם נִתְפָּסִים הֵיטֵב בִּפְתִּילָה, אוֹ מִתְלַקְחִים יוֹתֵר מִדִּי מֵהָר וּמֵהוּיִם סָכְנָה, בְּחֲלָקֶם בּוֹעֵרֶת אֵשׁ מִתְנַדְנֶדֶת וּבִלְתִּי אֲחִידָה, שְׁמִקְשָׁה עַל הַקְּרִיאָה. בְּתוֹךְ הַרְשִׁימָה נֶאֱמַר בְּמוֹשְׁנָה: 416 גַּם הוּא נִמְצָא בְּרִשְׁמֵת הַשְּׁמָנִים הַפְּסוּלִים. נוֹשָׂא זֶה בְּרֹוּ בְּבִית הַמְּדֻרָשׁ וְשָׂאָלוּ: 417 מֵה זֶה 418 כִּיֹּן שֶׁהִמְקוֹר שֶׁל שְׁמֵן זֶה הוּא מַעְבֵּר לַיָּם, עַל כֵּן 419 שְׂאֵלְתִי

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו, מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה נידן שי

שלום וברכה!

מכתבו מלפני ר"ה בעתו נתקבל, ולא היה הזמן גרמא לענות עליו עד עתה, ובודאי בינתיים קבל מכתבי בברכת השנה.

נהניתי ממ"ש אודות ההתועדות ודברי התעוררות המדוברים אז, ובודאי ניצל ימי חדש תשרי שהוא חדש הכללי של כל השנה, ובלשון רז"ל מושבע בכל טוב לחזק ההתעוררות ולהוסיף בה, והעיקר שתומשך אח"כ על כל השנה, ואף שבכל יום ויום צ"ל עביד עבידתי גם בזה, ועי"ד המבואר בלקו"ת ס"פ קרח בחילוק הדין ומשפט דר"ה ואשר בכל יום, הנה מובן שלכל לראש צריך לעשות בזה ברי"ה ובחדש הראשי של השנה שהוא חדש תשרי, וזכות הרבים מסייע לכל אלה המתעסקים בזה.

וחותם הנני בלשון הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע, צו א געזונטען ווינטער לו ולזוג' תיי ולהצלחה בכל האמור לעיל.

1 **אָבֵל עֹקְרִין עֲמֹ** בכלאים להשליכם לאיבוד. ועל אף שהפועל
2 הישראל רוצה בקיומם של הכלאים שלא יעקרו עד שהוא יעקם
3 וישתכר מעות עבור עבודתו, מכל מקום הדבר מותר בְּרִי לְמַעוֹטֵי
4 **אֶת הַתִּיפְלָה** – איסורי כלאים מהעולם.
5 הגמרא מבארת את הראיה: **כָּרִוּהָ** – סברו בני הישיבה, **הָא מְנִי** –
6 ברייתא זו בשיטת מי נאמרה, הלא אפילו לשיטת רבי עקיבא **היא**
7 נאמרה, **דְּאָמַר הַמְּקַיִם בְּכָלֵאִים** על ידי שעשה להם גדר מקוצים
8 או מאבנים לשומרם, לוקה משום איסור כלאים. אם כן, לדעת רבי
9 עקיבא עובר הפועל על איסור כלאים כיון שהוא רוצה בקיומם,
10 **דְּתִנְיָא** בברייתא, **הַמְּנַפֵּשׁ וְהַמְּחַפֵּה בְּכָלֵאִים**, כלומר תולש קוצים
11 ועשבים רעים ממקום שנזרע בו כלאים, או שמכסה בעפר את
12 הזרעים שנזרעו כלאים, לוקה משום איסור זריעת כלאים, שכוונתו
13 להצמיח על ידי כך, והרי הוא כוזרע. **רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר אֵף הַמְּקַיִם**
14 **כלאים**, שעושה פעולות לשימור זרעי כלאים, כגון שבונה להם גדר
15 סביב מאבנים או מקוצים, לוקה משום איסור זריעת כלאים.
16 הגמרא מבארת את מקור דינו של רבי עקיבא: **מֵאֵי מַעְמָא דְּרַבִּי**
17 **עֲקִיבָא, אָמַר קָרָא** (ויקרא יט ט) **שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע בְּלֵאִים, אִין לִי**
18 **ללמוד חיוב מלכות, אִלָּא לאדם הזורע כלאים, אבל מְקַיִם כלאים,**
19 **מִיֵּין שֶׁאֵף הוּא לוקה, תְּלַמּוּד לִזְמַר 'לֹא בְּלֵאִים, שְׂכִין שְׁנֵאמַר (ש)**
20 **בְּהִמְתָּךְ לֹא תִרְבֶּיעַ בְּלֵאִים שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע בְּלֵאִים, וסמכה תורה**
21 **תיבת 'כלאים' לתיבת 'שדך', יש לקרוא את הפסוק 'כלאים שדך' לא,**
22 **והיינו שגם אם כבר קיימים כלאים בשדה, לא תקיימם.**
23 הגמרא חוזרת עתה לראיה לרב נחמן: כיון שהברייתא סוברת גם
24 כרבי עקיבא שאסור לקיים כלאים או לרצות בקיומם, וְאִילוּ לְמַעוֹטֵי
25 **תִּיפְלָה שָׂרִי** – ואף על פי כן נאמר בברייתא שמותר לפועל לעבוד
26 עם הגוי ולעקור את הכלאים ולמעט בכך איסורי הנאה מהעולם, אף
27 שרוצה בקיומם של הכלאים שלא יעקרו לפני שהוא עושה זאת,
28 שהרי הוא רוצה להרויח מעבודתו זאת, ומעתה יש ללמוד שגם
29 בעבודה זרה, אף שיש איסור לרצות בקיומה, אם הוא רוצה בקיומה
30 על מנת לבערה שכרה מותר, וכדברי רב נחמן.
31 הגמרא דוחה את הראיה: **לֹא, אִפְשָׁר לִזְמַר שְׁמָא מְנִי** – ברייתא זו
32 בשיטת מי נאמרה, רק בשיטת רבנן **היא**, הסוברים שהמקיים
33 בכלאים אינו עובר בלאו, ואין איסור לרצות בקיומם של הכלאים,
34 ולכן מותר לעקור עם הגוי את הכלאים, אבל לגבי יין נסך שיש
35 איסור לרצות בקיומו, יתכן ששכרו אסור.
36 מקשה הגמרא: **אִי הַבְּרִייתָא בְּשִׁיטַת רַבְּנָן, מֵאֵי אִירָא** – מדוע אמר
37 התנא דיוקא שְׁעֹקְרִין כלאים, שמשמע שהחיתור הוא רק משום
38 מיעוט התיפלה, הלא לחכמים אִפְּיִלּוּ קִיּוּמֵי גַּם שְׁפִיר דְּמִי – אפילו
39 לעבוד כדי לקיים את הכלאים מותר. מתרצת הגמרא: **הָכָא בְּמֵאֵי**
40 **עֲסָקִינָן, בְּגוֹן דְּקָא עֲבִיד הַפּוֹעֵל עִם הַגּוֹי בְּחֻמָּם, וברייתא זו כשיטת**
41 **רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר לִיתֵּן לָהֶם לְגוֹיִים מִתְּנַת חֲסִיד, ומעיקר**
42 **הדין היה אסור לפועל לעבוד עם הגוי בחינם, ולכן חידשה הברייתא**
43 **שהתירו זאת כדי למעט את התיפלה.**
44 הגמרא תמחה על דחיית הראיה. מקשה הגמרא: עדיין יש ראייה לרב
45 נחמן, שהרי מִהֲדִין דְּרַבִּי יְהוּדָה נִשְׁמַע [–גלמוד] **לְרַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי**
46 **לֹא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֲסוּר לִיתֵּן לָהֶם [–לגוים] מִתְּנַת חֲסִיד, אָבֵל**
47 **בְּכִיד לְמַעוֹטֵי תִיפְלָה שְׁפִיר דְּמִי, יש ללמוד מכך לְרַבִּי עֲקִיבָא גַּם,**
48 **אֵף עַל גַּב דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא הַמְּקַיִם בְּכָלֵאִים לוקה, מכל מקום**
49 **לְמַעוֹטֵי תִיפְלָה שְׁפִיר דְּמִי. ואם כן מוכח מכאן כדיון של רב נחמן.**
50 מסיימת הגמרא: **וְתוֹ לֹא מִיָּד** – ושוב אין להקשות בענין זה, כלומר
51 אכן ישנה הוכחה מברייתא זו לרב נחמן.
52 לעיל (נד) נאמר בגמרא בעבודה זרה תופסת דמיה, כלומר שכל מה
53 שמקבל אדם תמורת עבודה זרה שבידו, חלים עליה דיני עבודה זרה.
54 הגמרא דנה האם דין זה אמור גם בעבודה זרה שביד גוי: **הָדוּר יִתְבִּי**
55 **וְקַמְפִּיָּא לָהּ** – חזרו וישבו החכמים שנזכרו לעיל (גס), והסתפקו,
56 **דְּמִי מְכִירַת עֲבֹדָת בּוֹבְבִים שְׁדֵם בְּיַד עוֹבֵד בּוֹבְבִים, שמכר עבודה**
57 **זרה וקיבל את תמורתה, מֵהוּ, מה דין הדמים, מִי** – האם עבודה זרה

58 **תּוֹפְסַת דְּמִיָּה גַם כְּשֶׁהיא בְּיַד עוֹבֵד בּוֹבְבִים, שמכרה וקיבל דמיה,**
59 **אִי שְׂמָא לֹא תּוֹפְסַת דְּמִיָּה אִלָּא כְּשִׁישְׂרָאֵל מוֹכְרָה.**
60 **אָמַר לָהּ רַב נְחָמָן, מִסְּתַבְרָא שְׂדֵמִי עֲבֹדָת בּוֹבְבִים בְּיַד עוֹבֵד**
61 **בּוֹבְבִים מוֹתְרִין בְּהֵנָּה, שאינה תוספת דמיה. והראיה, מִדְּהֵנָּהוּ**
62 **[–אותם] גוים שרצו להתגייר דָּאִתּוּ לְקַמְפִּיָּא** – שבאו לפניו דְּרִבְהָ בַר
63 **אֲבוּהָ לשאלו מה לעשות בעבודה זרה שברשותם, אָמַר לָהּ, וְיָלוּ**
64 **וְכִינוּ כָּל מָה דָּאִית לָבוּ** – לכו ותמכרו את כל העבודה זרה שיש
65 לכם, **וְתוֹ אִתְגִּיירוּ** – ורק לאחר מכן תתגיירו, **וּמֵאֵי מַעְמָא** של רבה
66 בר אבוח, **מִשּׁוּם דְּקָסְכֵר שְׂדֵמִי עֲבֹדָת בּוֹבְבִים בְּיַד עוֹבֵד בּוֹבְבִים**
67 **מוֹתְרִין, ועל כן טוב שימכרוה עתה ויהיו הדמים מותרים להם לאחר**
68 **שיתגיירו, מאשר שימכרוה לאחר שיתגיירו ויאסרו הדמים.**
69 דוחה הגמרא: **וְדָלְמָא** – ושמא אין זה טעמו של רבה בר אבוח, ודמי
70 עבודה זרה ביד גוי אסורים בהנאה, **וְשִׁאֲנִי הָתֵם דְּכִינָן דְּדַעְתִּיהָ** של
71 **הגוי לְאִינְיוּרִי, וְדָא שְׂמִיָּלָה לעבודה זרה קודם שהתגייר, ועובד**
72 **כוכבים שביטל עבודה זרה שבירו הרי היא בטלה ומותרת בהנאה,**
73 **ולכך כשימכרנה יהיו הדמים מותרים, אולם אם היה מתגייר תחילה,**
74 **היתה זו עבודה זרה ביד ישראל שאין לה ביטול עולמית, וכשימכרנה**
75 **יתפסו דמיה באיסור עבודה זרה.**
76 הגמרא מביאה ראייה אחרת: **אִלָּא יש ללמוד זאת מִהָכָא** –
77 **מהברייתא הזו, יִשְׂרָאֵל שְׁחִיָּה נִזְשָׁה [–תובע] בְּעוֹבֵד בּוֹבְבִים חוֹב של**
78 **מָנָה, וְיָכַר הגוי עֲבֹדָת בּוֹבְבִים וְהִבִּיא לוֹ** – למלוה את הכסף
79 שקיבל תמורתה, או שהיה לו יין נִסְךְ ומכרו וְהִבִּיא לוֹ את הכסף
80 שקיבל תמורתו, מוֹתֵר למלוה ליהנות מהכסף. **אָבֵל אִם אָמַר לוֹ**
81 **הגוי הלוח למלוה, הִמְתֵּן לִי בפרעון החוב עַד שֶׁאֲמַכּוּר עֲבֹדָת**
82 **בּוֹבְבִים שִׁישׁ לִי וְאִבִּיא לָךְ את תמורתו, או עד שאמכור יין נִסְךְ שִׁישׁ**
83 **לִי וְאִבִּיא לָךְ את תמורתו, הכסף אֲסוּר בהנאה. מהרישא בברייתא**
84 **מוכח שדמי עבודה זרה שביד גוי מותרים לישראל בהנאה, ולכן**
85 **מותר למלוה הישראל ליהנות מהכסף שהגוי פורע לו.**
86 הגמרא מבארת את הברייתא. מבררת הגמרא: **מֵאֵי שְׁנָא רִישָׁא**
87 **שנאמר בה שמותר המלוה להנות מהכסף וּמֵאֵי שְׁנָא סִיפָא** שנאמר
88 **בה שאסור לו ליהנות ממנו, אָמַר רַב שְׁשֵׁת, בְּסִיפָא אסור הוא**
89 **ליהנות מהכסף, מִשּׁוּם דְּהוּן לִיָּה לִיָּה רֹצֵחַ בְּקִיּוּמוֹ, שבאשר הגוי**
90 **הלוח אומר למלוה המתן עד שאמכור את העבודה זרה, רוצה**
91 **המלוה שהעבודה זרה לא תאבד ותתקלקל קודם שימכרנה הגוי**
92 **ויהיו לו מעות לפרוע את החלואה, וכיון שהמלוה רוצה בקיומה של**
93 **העבודה זרה, לכן אסור לו ליהנות מהכסף.**
94 מקשה הגמרא: **וְכִי רֹצֵחַ בְּקִיּוּמוֹ של עבודה זרה כִּי הִיא גְּוִיָּא** –
95 **באופן כזה שאינו עושה מעשה אלא ממתין עד שיקבל את תמורתה,**
96 **מִי אֲסִיר המעות בהנאה, וְהִתְנֵן (דמאי פ"ז מ"ט), גַּר וְעוֹבֵד בּוֹבְבִים**
97 **שְׁחִיָּשוּ את אֲבוֹתָן עוֹבֵד בּוֹבְבִים, והירושה כללה עבודה זרה, יין נסך**
98 **ושאר חפצי היתר, הירוש הגַּר יָכֹל לִזְמַר לוֹ לאחיו הגוי, מחלק כיון**
99 **את הירושה, שִׁמּוֹל אֶתְּהָ עֲבֹדָת בּוֹבְבִים וְאִי אִטוּל מַעוֹת בשווי**
100 **של העבודה זרה, וכן יכול לומר לו מוֹל אֶתְּהָ יין נִסְךְ וְאִנִּי פִירוֹת**
101 **בשווי של היין נסך. אולם, אִם מִשְׁכָּחוּ לְרִשּׁוֹת הַגַּר, כלומר אם כבר**
102 **התחלקו בירושה ונפל לחלקו של הגר עבודה זרה או יין נסך, אֲסוּר**
103 **לו להחליף עם אחיו את העבודה זרה והיין בחפצים אחרים, לפי**
104 **שאם יעשה כך, יתפסו החפצים הללו באיסור עבודה זרה, שהרי הם**
105 **דמי עבודה זרה. וממה שנאמר ברישא שיכול הוא לומר לאחיו**
106 **שיטול דברי היתר כנגד העבודה זרה, אף שהוא רוצה בקיומה עד**
107 **אחר החלוקה, מוכח שבשאינו עושה מעשה אלא ממתין לקבל את**
108 **תמורתה, מותר הדבר.**
109 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּא בַר עוֹלָא, מִתְּנִיתִין עוֹסְקַת בְּעֲבֹדָת**
110 **בּוֹבְבִים העשויה מזהב או מכסף הַמִּתְחַלְקָת לְפִי שׁוֹי שְׂכָרֶיהָ, שאם**
111 **תשבר יחלקו הירושים ביניהם את השברים, ולכך לא איכפת לגר**
112 **שתשבר, ונמצא שאינו רוצה בקיומה, אך בברייתא שהמלוה כן**
113 **רוצה בקיומה, אסור לו לקבל את דמיה.**
114 שואלת הגמרא: **תִּנְיָח** – אכן מיושב דין המשנה לגבי גוי הנוטל

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) קט רש"י תוספות

אבל עוקרין – להשליכן לאיבוד, ואף על גב דרוצה בקיומן שלא יעקרו מאלהין עד שיעקרום הוא. **סברות** – האי דקתני: עוקרין. **אפילו לרבי עקיבא דאמר המקיים ככלאים לוקה** – דאם זרען אחר, ובא זה ועשה לחן סייג וגדר כדי לקיימן – לוקה, אלמא אסור להיות רוצה בקיומן. **המנכש והמחפה** – לאחר זרעתן חופה עפר עליון כדרך כל הזורעים. לוקה – דהיינו נמי זורע.

דמה דרכו של זורע לצמוחי פירי מכוין. הא נמי לצמוחי פירי מכוין. תלמוד לוטר לא כלאים – כלאים דהרבעה קא דריש. מדסמך כלאים ד"לא תרביע" גבי שדה, דרשנין (מועד קטן ב. ב:) "כלאים שדך לא", מדלא כתיב "בהמתך לא תרביע כלאים ולא תורע שדך כלאים" שמע מינה "שדך" א"כלאים" דלעיל נמי דרשנין, ומשמע דמוחזר הכתוב שלא יהו כלאים בשדה, ואילו עוקרין שרי למעוטי תיפלה. אף על גב דרוצה בקיומן עד שיעקרום הוא ויטול שכרו. רבנן הוא – דלא איכפת להו אי רוצה בקיומן. אבל יין נסך דאסור להיות רוצה בקיומן, דישאל מצוה לבטל עבודה זרה ותשמישיה, אימר לך דאסור. **ומאי איירא עוקרין** – מדאצטרך למישרי עוקרין, משמע דהא רוצה בקיומן דמיעוט תיפלה הוא שרי, אבל קיום גמור אסור, ואי רבנן – אפילו קיום נמי שרי? לעולם רבנן היא – והאי דאיצטרך למישרי עוקרין – לאו משום איסור רוצה בקיומו, אלא משום איסור ענתת חנם, ורבי יהודה היא דאמר בפרק קמא (עבודה זרה כ. א:) אסור ליתן להם מתנת חנם, ואשמעינן דלמעוטי תיפלה שפיר דמי. ומקשינן: ונהי נמי דרבי יהודה היא, מדרבי יהודה דשרי איסור ידידה גבי מיעוט תיפלה, נשמע לרבי עקיבא דשרי נמי איסור קיום משום מיעוט תיפלה, וגבי יין נסך נמי משום מיעוט תיפלה שרי? ותו – ליכא לאקשויי מיניה. דמי עבודה זרה – גוי שמוכר עבודה זרה, דמיהו מה דן בהנאה? ותו אינטיגור – בואו והתגיר, דלאחר שתתגירו אסור למכור לכם עבודה זרה שבידכם. אלמא, כי מובין ליה בהיותו גוי שרי לאתהנויי בה כשהוא גר. בשלל לחו פקודם – וגוי מבטל עבודה זרה, הלכך דמיה מותרין דהא בטלו. מותר – אלמא, דמי עבודה זרה ביד גוי מותר. **מאי שנא רישא כו'** – בעיין איפשוט, מיהו מתניתין היכי מיתרצא? **ספגי שרוצה בקיומה** – עד שימכרה הגוי. מול **אתה עבודה זרה** – אלמא דגר רוצה בקיומה, שלא תשתבר עד שיטול מידו כנגדה, מותר. המתחלקת לפי שבירה – של זהב או של כסף, שאם תשבר יחלקה לשברים, דלא איכפת לגר בשבירתה. יין נסך **מאי איכא למימר** – הא ודאי אם ישתבר יאבד, וקתני: טול אתה יין ואני פירות! **בחרם הדייני** – דלא איכפת לך, דהיין בלוע בתוכו ופולטו כששרוהו במים.

גר

אבל עוקרין עמו, כדי למעוטי את התיפלה. סברות; הא מני – רבי עקיבא היא, דאמר: המקיים ככלאים – לוקה, דתניא: המנכש והמחפה ככלאים – לוקה, רבי עקיבא אומר: אף המקיימם. מאי טעמא דרבי עקיבא? אמר קרא: "שדך לא תורע כלאים", אין לי אלא זורע, מקיים מניין? תלמוד לומר: "לא כלאים". ואילו למעוטי תיפלה – שרי? לא, הא מני – רבנן היא. אי רבנן, מאי איירא עוקרין? אפילו קיימי נמי שפיר דמי! – הכא במאי עסקינן – בגון דקא עביד בהנם, ורבי יהודה היא, דאמר: ליתן להם מתנת חנם אסור. – מדרבי יהודה נשמע לרבי עקיבא, לאו אמר רבי יהודה: אסור ליתן להם מתנת חנם, אבל למעוטי תיפלה שפיר דמי? לרבי עקיבא נמי, אף על גב דאמר רבי עקיבא: המקיים ככלאים לוקה, למעוטי תיפלה שפיר דמי. ותו לא מירי. הדור יתבי וקמפעיא להו: דמי עבודה זרה ביד גוי, מהו? מי תופסת דמיה ביד גוי או לא? אמר להו רב נחמן: מסתברא, דמי עבודה זרה ביד גוי מותרין, מדיהנהו דאיתו לקמיה דרבה בר אבבה, אמר להו: זילו זבינו פל מה דאית לכו ותו אינטיגור, מאי טעמא? משום דקסבר: דמי עבודה זרה ביד גוי מותרין. – ודלמא שאני התם, דכיון דדעתיה לאינטיגורי ודאי בטלה! אלא מהבא: ישראל שהיה נושה בגוי מנה, ומכר עבודה זרה והביא לו, יין נסך והביא לו מותר; אבל אם אמר לו: "המתן לי עד שאמכור עבודה זרה ואביא לך, יין נסך ואביא לך" – אסור. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר רב שששת: סיפא, משום דהוה ליה פי רוצה בקיומו. – וכי רוצה בקיומו בהאי גוונא מי אסיר? והתנן: גר וגוי שירשו אביהו גוי, גר יכול לומר לו: "טול אתה עבודה זרה ואני מעות", "טול אתה יין נסך ואני פירות", אם משבאו לרשות הגר – אסור! אמר רבא בר עולא: מתניתין, בעבודה זרה המתחלקת לפי שבירה. – תינח עבודה זרה, יין נסך מאי איכא למימר? בחרם הדייני. – והלא רוצה בקיומו שלא ינגזבו ושלא יאבדו! אלא אמר רב פפא, ירושת הגר קאמרת? שאני ירושת הגר, דאקילו בה רבנן, גזירה שמיא יחזור לקלקולו.

תניא

שאין תופסין דמיון, דאם כן היכי מייתי ראייה מתחילה מכלאים לין נסך? אלא ודאי בכלאי זרעים מיירי. וכן משמע מדמייתי עלה קרא ד"שדך לא תורע כלאים". והלכך אין להביא ראייה מכאן דכלאים נזהגין בשל גוים, דעל כרחך בארץ מיירי, דאי בחוצה לארץ – כלאי זרעים שרו אף לישראל. ואם כן נובל לדחות דאתי כמאן דאמר אין קנן לגוי בארץ ישראל. **סברות** הא מני רבי עקיבא היא – פירוש: אפילו לרבי עקיבא, דאי לרבנן לחודיהו – מאי איירא עוקרין? אפילו מקיימן נמי שרי. אלא תנא "עוקרין" דלברי הכל ואפילו לרבי עקיבא. וכן רישא דתניא "אין עורדין" – דלברי הכל ואף לרבנן, דאי לרבי עקיבא – ליתני "אין מקיימן", וכל שאין כן עורדין. **רבי** עקיבא אומר אף המקיים – פירש בקונטרס: שעשה להם סייג וגדר בקוצים כדי לקיימן, ויפה כוון, דהא פרק בתרא דמכות (ב. ב.) מוכיח דרבי עקיבא אית ליה לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ודלא כפירוש הערוך, שפירש "מקיים" בהנחה דכלאים ליגדל בתוך שדהו לוקה, ואית ליה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ואם תאמר: היאך סלקא דעתין להוכיח בלעקור היה אסור אי לאו למעוטי תיפלה לפי שרוצה בקיומן כדי להשתכר, מדאסר לקיים? התם הוא עושה מעשה באיסור שעושה הגדר, אבל הכא אין כאן מעשה כלל באיסור ויש לומר: דמכל מקום ממשבתו משרוי ליה מעשה כיון שהוא עושה מעשה לבסוף כשהוא עוקר. ודאי אם אנו עוקר אינו עובר כיון שאין עושה שום מעשה שיהא אסור בו, אבל עוקר מראה שרוצה במה שהוא, ולכך היה אסור – דדמי למקיים, אי לאו טעמא דמעוטי תיפלה. **מדרבי** יהודה נשמע לרבי עקיבא – הוא הדין דמרבי יהודה היה יכול להוכיח, אלא בעי לאסוקי מליתיה על רבי עקיבא דאיירי ביה. **מסתברא** דמי עבודה זרה ביד גוי מותרין – ונראה הטעם: כי מה שעבודה זרה תופסת דמיה – משום דכתיב "היית חרם כמורה", כל שאתה מדיה ממנו כמורה, ובישראל דוקא נאמר ולא לבני נח. והא דאסרינן לעיל בפרק קמא (יב. א) דמי עבודה זרה – היינו כשדעתו לקנות מן הדמים עבודה זרה, אבל כשבא להתגיר או לפרוע חובו מותר. **וזבינו** כל מאי דאית לכו ותו וכו' – ומה שלא היה אומר להם לבטלה בשבירה ויוכלו למכרה בגרות – לפי שהיה דעתם למכרה שלימה ביוקר לעובדיה. והא דאמרין לעיל פרק "רבי ישמעאל" (ג. א.) מכרה לעובדיה לא בטלה – שאני הכא, כיון דדעתיהו לאינטיגורי אינם חוששין בה ובטלה, ולא הוו דמי עבודה זרה. **ודלמא** שאני התם כיון דדעתיהו לאינטיגורי ודאי מבטל להו – הקשה דרב רבי אלחנן: תינח עבודה זרה דשיקר בה ביטול – הוי יבולין למכור והיו הדמים מותרין, אלא מיין נסך דלא שייך בה ביטול, ואפילו הכי קאמר להו: זבינו כל מה דאית לכו – ואם כן תפשוטו בעיין, דהא משמע מתוך הכריתא דישאל שנושכר "עבודה זרה ואביא לך", יין נסך ואביא לך", אלמא דין אחר לשניהם, והשתא ליכא למתלי טעם ההדית משום ביטול, דהא

בין נסך לא שייך ביטול! יש לומר: דלעולם היה פשוט לחן היתר יין נסך יותר מדמי עבודה זרה, דחמירא איסורא. **אבל** אם אמר לו המתן ואביא לך אסור – רבינו יצחק היה מודקדק מזה הלשון "המתן לי", כלומר: איך יכול ליפרע ממקום אחר, וצריך אתה להמתין עד שאמכור – או הוא ודאי אסור, דרוצה הוא בקיומו, כגון שאין לו ערב ממנו, ואף אין לו נכסים אחרים שיכול ליקח חובו מיד עליהם. אבל אם יש לו ערב, או שיכול ליפרע ממקום אחר – אין אמירותו של גוי מועלת כלום, דאם לא כן כל גוי יוכל להפקיע חובו מיד ישראל. תניא

ק"עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

תניא נמי הכי – פירוש: כמו שמתקן רב פפא, דירושת גר אקילו בה רבנן, דאילו מרישא דגר וגוי שירשו דיכול לומר "טול עבודה זרה" ליכא למשמע לזה, דהוה אמינא דבדין הוא מטעם ברירה, אבל מבדייתא דנשתתפו מיתני שפיר, דודאי אין טעם להחיות מכה ברירה, דאם כן אף בשנשתתפו היה מותר. ומשום הכי, בפרק קמא דקידושין (ז', ב) אחר שהוכיח ירושת גר דרבנן מההיא דגר וגוי,

הוציח להביא "תניא נמי הכי" שלא תדחה ראיתו אצל טעם ברירה. **מסתברא** דפלא מבטל דלא פלא לא מבטל – והא דאמרין לעיל פרק "כל הצלמים" (מב, א) שישראל היה יכול לבטל עבודה זרה של גוי לאו טעמא דלדמלא מגבה לה והדר מבטל לה – היינו דוקא לרבי שמעון בן לקיש, ורבי יוחנן פליג עליה. **איהו** גר תושב בו – במסקנא קאמר דהיינו להחיותו. ואם תאמר: והלא מיד שעבר שבע מצות חייב מיתה, דאחרת בני נח היא מיתתו בלא עדים והתראתו יש לומר: דכל זמן שלא דנדוה בית דין אינו חייב מיתה, תדע, דהא ארמין: הגויים לא מעלין ולא מורדין. **אחרים** אומרים בו – על כרחך "אחרים" דהכא לאו היינו רבי מאיר, דהא פליג עליה. וכן מצינו בכמה מקומות "אחרים" במחלוקת אצל רבי מאיר, ויש אומרים: אצל רבי נתן. **אין** מפקדין אצלו יין ואפילו בעיר שרובה ישראל – פירש רש"י לפי שאין מקפיד על מגע גוי. והקשה רבינו תם על זה, דאם כן אפילו ליהודי נמי לפי שעה עד שילך כדי מיל או יותר כמו שפירש בקונטרס עצמו היה לנו לאסור, דעל כרחך בהודיעו שהוא מפליג מייר, דאי לא הודיעו אף בגוי מותר, ואם כן למה לא ניהוש למגע גוי הרגיל בחנותו כיון שאינו מקפיד? לכן נראה לרבינו תם כמו שפירש רש"י והגיה בפירושים שלו, ומחזק הטעם לפי שאינו מקפיד, וכתב: אין מפקדין לזמן מרובה – דאיכא למיחש לאיחלופי ביין שלו שאסור, כדקתני סיפא: יינו כשנמנו. ונראה שרש"י חזר בו מטעם ראשון, משום דמדתא איסור יינו בשנמנו משמע שאין לאוסור כי אם מטעם חתנות, ואי לא היה מקפיד על מגע גוי היה לאסור איסור גמור. אבל מייחדין אצלו יין – ישראל מניחו בחנותו עד שילך כדי מיל או יותר, מה שאין כן בגוי, דהא כיון שלא פלא לעבודה זרה לא נגע ולא מנסך, עד כאן היה כתוב בפירושי. והוסיף רש"י והגיה: ולמגע גוי דאתי מעלמא בביתו לא חיישין, דכיון דאין לו הנאה בכך אין מניחו ליגע, ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש. ולפי זה הפירוש אין להוכיח בבירור שיהא מותר מגע גר תושב בינו של ישראל להחיותו בשתיה. ויש ליישב פירוש הקונטרס ראשון, דאין מפקדין

בביתו יין לפי שאינו מקפיד על מגע, שרגילין הגוים ליכנס בביתו. אף על גב דיינו כשנמנו – אלאמא שמקפיד על מגע גוי, מדרשי בהנאה – היינו בשל עצמו, אבל בשל ישראל אינו מקפיד. אי נמי, דאיינו כשנמנו – בידוע שלא נגע בו הגוי. אבל מייחדין יין בחנותו, אפילו הודיעו שמפליג כדי מיל או יותר – בזמן מועט ליכא למיחש למגע גוי, שאין הגוים רגילים ליכנס בתוך החנות. והא למגע עצמו לא חיישין, כיון דלא פלא לא נגע ולא מנסך. ולגוב נמי כדי לשתות לא חשדו, כיון שקבל עליו שבע מצות. מיהו, לרבי מאיר, שלא קבל עליו אלא שלא לעבוד עבודה זרה, צריך לומר: אף על פי שגורו על יינו לא גורו על מגעו ביין של ישראל. אבל רבינו יצחק כתב: מייחדין אצלו יין אפילו בעיר שרובה גוים – פירוש: דמותר מגעו בשתיה. והא דלא תנא בהדיא מגעו מותר – דרבותא קא משמע לן, דאפילו בעיר שרובה גוים לא חיישין שמא יגע בו גוי אף על פי שרוב גוים מצויין שם, כיון שאין מניחו אלא לפי שעה. ואין מפקדין בו – הטעם כדפירש בקונטרס בהגהה. כתב רבינו יהודה: מעשה היה בגר אחד שמל ולא טבל טבילה כראוי, ועמד בבית ישראל ימים רבים, ונגע בינו, והחיותו רבינו יצחק בשתיה, כפירשו דגר תושב מגעו מותר בשתיה. כל שכן זה שמל וקבל עליו מצות. ואף על גב דאמרין לעיל: עבדים ובני שפחות שמלו ולא טבלו עושין יין נסך – היינו לפי שאימת רבן עליהם ואינם מתגיידין בלב שלם כדפירש לעיל (נו, א) גבי שיקוע עבודה זרה. ועוד ראינו, דאמרין לעיל (נט, א) גבי גוים שמלו ולא טבלו: "עא והכריזו על בניהם שהם ממוזרים", ואף על פי שמתסמא נוגעין ביין לא היה מקפיד על יינם, כמו במזוג גוים ושותו ישראל. ועוד, בשל סופרים הלך אחר המקיל בסתם יינם בשתיה, דהוא הדין במגען, ואפילו ללישא דקאמר: יינן כשנמנו – היינו משום חתנות, אבל על מגעו בשל ישראל לא יקפיד. אף על פי כן לא רצה רבינו יצחק להקל ביקרותיך

גר תושב – אינו עובד עבודה זרה, ובר מיניה של גוי הוא בכל שאר עבירות. **אי נימא אידי ואידי גוי** – קאמר, דזה מבטל יראתו של זה, ואף על פי שהמבטל לא עבד את זה מעולם כי אם שלו הוא עובד. היינו שלו ושל חבירו. זה וזה **לפעור** – זה יש לו פעור שלו וזה יש לו פעור שלו, ואשמעינן רישא דזה מבטל פעורו של חבירו וזה מבטל פעורו של חבירו, וסיפא אשמעינן דאפילו זה לפעור זה למרקוליס מבטל זה את של חבירו. **אלו לא באו** לכלל גר תושב – שיהו ישראל מצוים להחיותו, שהרי אף גוים גמורים נצטוו על עבודה זרה ועל שאר המצוות. כל **שאוכל נבילות** – ושאר כל המצוות מקיים. אין מפקדין אצלו יין בביתו לזמן מרובה, דאיכא למיחש לאיחלופי ביין שלו שהוא אסור, כדקתני סיפא: יינן כשנמנו, אבל מייחדין אצלו יין – ישראל מניח בחנותו עד שילך כדי מיל או יותר, מה שאין כן בגוי. דהא כיון דלא פלא לא נגע ולא מנסך, ולמגע גוי דאתי מעלמא בביתו לא חיישין, דכיון דאין לו הנאה בכך אינו מניחו ליגע. ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש. **שמנו כינו** – משמע: שמנו אסור כינו, ולהחמיר בא. ושמנו פי הוי נסך אלא יינו – מותר בהנאה כשנמנו. וקודם שהותר השמן באכילה קאי, אבל בשתיה אסור. יינו יין נסך – דאינו מקפיד על מגע גוי. הוי הוא כגוי – דכיון דלא מכל חשוד הוא לכל התורה. ליתן רשות – שאינו יכול ליתן רשותו לישראל אלא אם כן שכר ממנו מערב שבת. משמר שבתו בשוק – בפרהסיא, ואף על פי שהוא משומד לחלל שבת צנינא. נותן רשות – אם היה פתח ביתו פתוח לחצר שישראל דרין בה, ושם ולא עירב עמון – מבטל להם את רשותו של חצר. ואם לא ביטל – אסור להוציא מבתיהם לחצר, דהוה להו מוציאין מרשות המיוחדת לכל אחד לרשות שיש לזה חלק בה, וחסמים גורו שלא להוציא מרשותו לרשות חבירו. **ביצד** – ישראל הנותן רשות אומר: רשות קטירה לך, וזה נטלה ממנו ומוציא לחצר. קנה – הנטל באמירה בעלמא, בלא מתן מעות. ואין צריך לזכות – על ידי קנין. קורבנא = תשורה. לאבדורנא

תניא נמי הכי: כמה דברים אומרים – שירשו, אבל נשתתפו – אסור. הדר יתבו וקמבעניא לחו: גר תושב מהו שיבטל עבודה זרה? דפלא – מבטיל, דלא פלא – לא מבטיל. או דלמא כל דבר מיניה מבטיל, והאי בר מיניה הוא? אמר להו רב נחמן: מסתברא, דפלא – מבטיל, דלא פלא – לא מבטיל. מיתיבי: ישראל שמצא עבודה זרה בשוק, עד שלא פאתה לידו – אומר לגוי ומבטלה, משפאתה לידו – אינו אומר לגוי ומבטלה, מפני שאמר: גוי מבטל עבודה זרה שלו ושל חבירו, בין עובדה ובין שאין עובדה; מאי "עובדה", ומאי "שאינו עובדה"? אילימא אידי ואידי גוי – היינו "שלו ושל חבירו"! אלא "עובדה" – גוי, ומאי "שאינו עובדה" – גר תושב, ושמע מינה: גר תושב נמי מבטל – לא לעולם אימא לך: אידי ואידי גוי, ודקאמר: היינו "שלו ושל חבירו"! רישא – זה וזה לפעור זה וזה למרקוליס, סיפא – זה לפעור זה למרקוליס. מיתיבי: איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני שלושה חברים שלא לעבוד עבודה זרה, דבריו רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים: אלו לא באו לכלל גר תושב, אלא איזהו גר תושב? זה גר אוכל נבילות, שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות. מייחדין אצלו יין, ואין מפקדין אצלו יין ואפילו בעיר שרובה ישראל, אבל מייחדין אצלו יין ואפילו בעיר שרובה גוים. שמנו כינו. שמנו כינו סלקא דעתך? שמן מי קא הוי יין נסך? אלא, יינו כשנמנו. ולשאר כל דבר – הרי הוא כגוי. רבן שמעון אומר: יינו יין נסך, ואמר: לה: מותר בשתיה. קתני מיהא: ולשאר כל דבריו הרי הוא כגוי, למאי הלכתא? לאו דמבטל עבודה זרה כגוי? אמר רב נחמן בר יצחק: לא, ליתן רשות ולבטל רשות, וכדתניא:

ישראל משופר, משמר שבתו בשוק – מבטל רשות, שאין משמר שבתו בשוק – אין מבטל רשות, מפני שאמר: ישראל נותן רשות ומבטל רשות. ובגוי – עד שישפוך, ביצד? אומר לו: "רשותי קנייה לך", "רשותי מבטלת לך" – קנה, ואין צריך לזכות. רב יהודה שדר ליה קורבנא לאבדורנא

אבדורנא

בני נח, אלא איהו גר תושב, זה גר שאוכל נבילות, כלומר שקבל
עליו לקיים את כל המצוות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות.
ואלו הם דיני גר תושב בהם הוא שונה משאר גוי, בענין איסור יינם,
ומגעו בין של ישראל: מיתרין אצליו יין – אם לישראל יש חנות של
יין, ונכנס שם גר תושב, רשאי הישראל בעל החנות להניח את הגר
תושב לבדו בחנות ולצאת לזמן קצר, ואינו צריך לחשוש שמא נגע
הגר תושב ביין הנמצא בחנות, או ניסך אותו, שהרי הוא אינו עובד
עבודה זרה. וכן אין צריך לחשוש שהגר תושב החליף יין הנמצא
בחנות ביין שלו, כיון שבזמן קצר לא חוששים להחלפה. וכן אינו
צריך לחשוש שנכנס שם גוי אחר ונגע ביין, כיון שהגר תושב הנמצא
שם לא יניח לו ליעג ביין לפי שאין לו הנאה מכך. ואין מפקדין
אצליו יין לזמן מרובה, ואפילו בעיר שרובה ישראל, אף שאין
לחשוש שנכנס אצלו גוי וניסך את היין, שהרי רוב אנשי העיר
ישראלים והמיעוט הם גויים ולא מסתבר לחשוש למיעוט, מכל מקום
יש חשש שהגר תושב יחליף את יינו של הישראל ביין שלו, והרי יין
של גר תושב אסור בשתייה, כמבואר להלן בברייתא. אבל מה
שאמרנו שמייתרין אצליו יין בחנותו של הישראל, ואפילו בעיר
שרובה עובדי בוכבים שיש חשש שיכנסו לחנות, נאמר דין זה, ואף
על פי כן אין חוששים, כיון שהגר תושב הנמצא שם לא יתן להם
לנגוע ביין של הישראל. ודין נוסף: ששמו של גר תושב אסור בהנאה
ביינו. מקשה הגמרא: ששמו בינו סלקא דעתך, ששמו מי קא הוי
(יין) נסך? – האם בשמן יש לחשוש לניסוך, שממנו כן יהא אסור
בהנאה. מתרצת הגמרא: אלא זו כוונת הברייתא, יינו של גר תושב
מותר בהנאה ואסור בשתייה, ששמו שהוא מותר בהנאה ואסור
בשתייה. ולשאר כל דבר, כלומר לשאר מצוות התורה, הרי הוא
בעובד בוכבים. רבן שמעון (בן גמליאל) אומר יינו יין נסך ואסור
אף בהנאה, משום שיש חשש שגוי נגע ביין, והגר תושב אינו מקפיד
על כך. ואמרי לה – ויש אומרים בשם רבן שמעון בן גמליאל, שיינו
מוקר אף בשתייה.

הגמרא מסיימת את הקושיא מהברייתא על רב נחמן: קתני מיהא –
מכל מקום נאמר בברייתא ולשאר כל דבריו של גר תושב, הרי הוא
בעובד בוכבים. מבררת הגמרא: למאי הקבצא – לאיזה ענין נאמרה
הלכה זו, האם לאו לענין זה דמבטל עבודת בוכבים בעובד
בוכבים, אף שהוא עצמו אינו עובד עבודה זרה, ושלא כדברי רב
נחמן.

מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, לא, כוונת הברייתא
שדינו כגוי לענין עירובי חצירות, שאינו רשאי ליתן רשות ולבטל
רשות, כלומר אם ביתו של גר תושב פתוח לחצר שגרים בה
ישראלים, אין בני החצר רשאים להוציא מביתם שהיא רשות
המיוחדת להם, לחצר המשותפת לכל בני החצר, עד שישכרו מהגר
תושב את רשותו מערב שבת, ואין הוא יכול לבטל את רשותו לגבי
בני החצר כדי להתיר להם להוציא. ובקבוצת ברייתא, אם אחד
מדיירי החצר הוא ישראל ואומר שמשמר שבתו בחיותו בשוק, אבל
בצינעא הוא מחלל שבת, ושכח ולא עירב עם בני החצר והרי הוא
אוסר עליהם להוציא מביתם לחצר בשבת, אזי הוא מבטל רשות –
יכול לבטל את רשותו לגבי בני החצר כדי שיוכלו להוציא. אולם אם
הוא ישראל מומר שאין משמר שבתו בשוק, כלומר שגם בשוק הוא
מחלל שבת, ונזכרו בשבת שלא שכרו ממנו את רשותו, אין מבטל
רשות – אינו יכול לבטל את רשותו, ואסור לכל אחד מבני החצר
להוציא מביתו לחצר. מפני שאמרו חכמים, שכח אחד מבני החצר
לערב יחד עם שכניו, אם הוא ישראל איז בשבת נותן רשות ומבטל
רשות, ובעובד בוכבים – ואם הוא גוי, אין ישראל הדר בחצר רשאי
להוציא מביתו לחצר, עד שישכור הישראל את רשותו.
מבאר הברייתא: ביצד מבטל או נותן הישראל לבני החצר את
חצירו, אומר לו הישראל לשכנו רשותי קנויה לך, רשותי מבטלת
לך, הרי שכנו קנה את רשותו באמירה בלבד בלי נתינת מעות, ואין
צריך לזכות, כלומר לעשות מעשה קנין אחר.

הגמרא מביאה מעשה של שליחת דורון לגוי שאינו גר תושב, ביום
חג: רב יהודה שדר ליה קורבנא – שלח תשורה

הגמרא מביאה ראיה מברייתא לתירוצו של רב פפא: תניא נמי הכי
בברייתא, כמח דברים אמורים שרשאי הגר לומר לאחיו הנכרי טול
אתה עבודה זרה ואני נוטל מעות, כשירשו, אבל אם גר וגוי נשתתפו
בעבודה זרה ובין נסך ובשאר חפצי היתר, אסור להם לחלוק באופן
שהגוי יטול את העבודה זרה והגר את המעות, משום שהגר רוצה
בקיומה של העבודה זרה עד שיחלקו, כדי שיקבל את תמורתה.
וטעם החילוק הוא שבירושת הגר הקלו באיסור זה, וכדברי רב פפא.
הדור יתבי וקמפיעני להו – גוי ששקבל על עצמו שלא לעבוד עבודה
(אס), והסתפקו, גר תושב – גוי שקיבל על עצמו שלא לעבוד עבודה
זרה בלבד, מהו שיקבל עובדים כגוי היכול לבטל, או שהוא
כישראל שאינו מבטל (לעיל גב). האם רק גוי דפלח? – שעובד עבודה
זרה מבטל, אבל גוי דלא פלח עבודה זרה לא מבטל, ולכך גר
תושב שאינו עובד עבודה זרה אינו יכול לבטלה, או דלמא כל דבר
מיניה מבטל – כל מי שהוא בן מינו של גוי, יכול לבטל עבודה זרה,
והוא – וגר תושב זה אף שאינו עובד עבודה זרה, פר מיניה הוא –
הוא בן מינו של גוי לענין שאר עבירות, ויכול לבטל.

אמר להו רב נחמן לחכמים שישבו עמו, מסתברא דפלח מבטל
דלא פלח לא מבטל, ולכך גר תושב אינו יכול לבטל עבודה זרה.
הגמרא מקשה מברייתא על דברי רב נחמן: מיתבי, שנינו בברייתא
ישראל ששמו עבודת בוכבים בשוק, עד שלא פאתה לידו, אומר
לעובד בוכבים לבטלה ומבטלה, ומותרת בהנאה. משכחא ליה, אינו
אומר אומר לעובד בוכבים ומבטלה. והטעם שאם לא באה לידו
אומר לגוי ומבטלה, מפני שאמרו חכמים, עובד בוכבים מבטל
עבודת בוכבים שלו ושל חברו, בין אם הגוי המבטל עובד
לעבודה זרה זו, ובין שאין עובדה, ולכך הגוי יכול לבטל את
העבודה זרה שנמצאה בשוק, ואף שאינה שלו ואינו עובדה.

מבררת הגמרא: מאי כוונת הברייתא באומרה 'עובדה', ומאי 'שאינו
עובדה', אולימא שאידי ואידי – בין בזה ובין בזה מדובר שהוא עובד
בוכבים, והכוונה שגוי מבטל בין עבודה זרה שהוא עובדה ובין
עבודה זרה שאינו עובדה אלא חברו עובדה, לא יתכן לפרש כך,
שהרי היינו שאלו ושל חברו – זה מה שאמר בברייתא בתחילה
הענין שגוי מבטל עבודה זרה בין שלו ובין של חברו. אלא לאו –
האם אין כוונת הברייתא ש'עובדה' הכוונה שהוא עובד בוכבים,
ומאי 'שאינו עובדה', שהוא גר תושב שאינו עובד עבודה זרה,
ונאמר בברייתא ששניהם מבטלים עבודה זרה, ושמו מיניה שגר
תושב נמי מבטל עבודה זרה, ושלא כדברי רב נחמן.

הגמרא דוחה את הראיה: לא, לעולם אימא לך שאידי ואידי עובד
בוכבים – בין בעובדה ובין באינו עובדה, מדובר בגוי שאינו גר
תושב, שעובד עבודה זרה, ולכן הוא יכול לבטלה, וכמו שאמר רב
נחמן, ודקאמרת – ומה ששאלת הלא היינו שאלו ושל חברו, ומה
ההבדל בין שני החילוקים שחילקה הברייתא, התשובה היא,
הרישא, כלומר החילוק הראשון שאמרה הברייתא 'שלו ושל חברו',
עוסק בשני גויים שעובדים זה זהו לעבודה זרה של פער וכן
בעובדים זה זהו למרקולים, וחיידה הברייתא שכשם שגוי מבטל
עבודה זרה של פער השייכת לו, כך הוא מבטל גם את העבודה זרה
של פער השייכת לחבירו, וכן לגבי עבודה זרה של מרקוליס.
והסיפא של הברייתא שאמרה 'בין עובדה ובין שאינו עובדה',
עוסקת באופן שזה עובד לפער וזה עובד למרקולים, וחיידה
הברייתא שכשם שהוא מבטל את הפער שלו שדרכו לעובדה, כך
הוא מבטל את המרקוליס של חברו, אף שאינו עובד עבודה זרה זו.
אבל גר תושב שאינו עובד כלל עבודה זרה, אינו יכול לבטלה.

הגמרא מקשה על רב נחמן מברייתא. מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו
בברייתא איהו – איזה הוא גר נקרא גר תושב, שמצוה מהתורה
להחיותו, כל שלא מל ולא טבל ושקבל עליו בפני שלשה חברים
– תלמידי חכמים שלא לעבוד עבודת בוכבים, דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצוות שקבלו עליהם בני
נח, הוא הנקרא גר תושב. אמרי אומרים, אלו שהזכירו רבי מאיר
וחכמים, לא באו לבלל גר תושב, כלומר לא לאלה התכונות
התורה שמצוה להחיותם, שהרי כל הגויים מצוים על שבע מצוות

לְאִבִּירְנָא – גוי ששמו כן, והיה זה ביום אִבִּיר – יום חג של הגויים
לעבודה זרה, אִמֶּר רב יהודה, מה ששלחתי לו ואני חושש שילך
ויהיה לעבודה זרה על התשורה, משום שירְעֵנָא ביה דלא פִּלַּח –
שאני יודע בו שאינו עובד לַעֲבוֹדָת בּוֹכְבִּים. אִמֶּר ליה רב יוסף לרב
יהודה, וְהִתְנִי בברייתא, אִיְהוּ גַר תּוֹשֵׁב כֹּל שְׂקִיבֵל עָלָיו בְּפָנֵי
שְׁלֹשָׁה חֲבֵרִים שְׂאֵל לַעֲבוֹד עֲבוֹדָת בּוֹכְבִּים, משמע שאם לא קיבל
על עצמו אינו נחשב שאינו עובד עבודה זרה. השיב לו רב יהודה, כִּי
תִּנְיָא הֵיא – ברייתא זו עוסקת בגר תושב לענין המצוה לְהִתְנִי, וְלֹא
לענין תניית תשורה ביום אידו.

מקשה הגמרא: וְהָאִמֶּר רָבָה בַּר בַּר חֲנָה אִמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן, גַּר תּוֹשֵׁב
שְׂעָבְרוּ עָלָיו שְׁנֵים עָשָׂר חֲדָשׁ מִשְׁעָה שְׂקִיבֵל עָלָיו שְׂאֵל לַעֲבוֹד
עבודה זרה, וְלֹא מֶלֶךְ, הֲרִי הוּא בְּמִין שְׂעָבְרוּ בּוֹכְבִּים, כלומר
ככופר שבאמונתו, שמוכח שהוא אדוק בעבודה זרה, ואיך הותר לרב
יהודה לשלוח דורון לאבירנא שלא מל עצמו אחר שכבר עברו ר"ב
חדש. מתרצת הגמרא: הָתָם –שם) מדובר בְּגוֹן שְׂקִיבֵל עָלָיו לְמֹלֵךְ
וְלֹא מֶלֶךְ, ולכן דינו כמי, אבל גוי שפרש מעבודה זרה ולא קיבל על
עצמו למול, אין להוכיח ממנו שלא מל שהוא אדוק בעבודה זרה,
ומותר לשלוח לו דורון.

מעשה נוסף בענין זה: רָבָא אִמְטִי לִיה קוֹרְבָנָא – הביא תשורה לְבַר
שִׁישְׁתָּי – גוי ששמו כן, ביום אִידֵם. אִמֶּר רבא, מותר הדבר כיון
שירְעֵנָא ביה דלא פִּלַּח לַעֲבוֹדָת בּוֹכְבִּים. אִזְל אֲשַׁכְּחִיה דִּיתִיב עַד
צִוְיָאִיה בְּוִוְרִיָּא – הלך רבא ומצאו יושב עד צוארו במרחץ של מי
וורדים, וְקִיָּיִן – ועומדות זונות ערומות קמיה – לפניו לשרתו. אִמֶּר
לִיה בר ששך, אִית לכוּ כִּי הָאִי גִוְנָא לְעִלְמָא דְאִתִּי – האם יהיה
לכם תענוג כזה בעולם הבא. אִמֶּר ליה רבא, דִּידִן עֲדִיפָא מִפִּי מִהָאִי
– התענוג שלנו בעולם הבא עדיף יותר מתענוג זה. אִמֶּר ליה בר
ששך, מִפִּי מִהָאִי מִי הָוָה – האם קיים תענוג גדול מזה. אִמֶּר ליה
רבא, אֲתוֹן אִיפָא עֲלִיכוּ אִימָתָא דְמַלְכוּתָא – אתם, יש עליכם
אימת מלכות, אֲנִי לֹא מִתְּהִי עֲלִן אִימָתָא דְמַלְכוּתָא – אבל עלינו
בעולם הבא לא תהיה אימת מלכות. אִמֶּר ליה בר ששך, אֲנָא מִיָּהָא
מֵאִי אִימָתָא דְמַלְכוּתָא אִיפָא עָלִי – אני, על כל פנים, איזו אימת
מלכות יש עלי. עַד דִּיתְבִּי – עד שישבו, אֲתָא הֵהוּא פְּרִיסְתָּקָא
דְּמַלְכָא – בא שליח המלך, אִמֶּר ליה לבר ששך, קוּם דְּקָבְעִי דְּךָ
מִלְכָא – עמוד, לפי שהמלך מבקש אותך. כִּי נְפִיק וְאִזִּיל – כאשר בר
ששך יצא ללכת למלך, אִמֶּר ליה לרבא, עֵינָא דְקָבְעִי לְמִתְּהִי לכוּ
בִּישׁוּתָא תִּפְשָׁקַע – העין שרוצה לראות ברעתכם, ודאי תתעקר,
שהרי הקדוש ברוך הוא, ממלא את רצונכם, שאף שיחתכם מתבררת
כנכונה. אִמֶּר ליה רָבָא, אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן. פִּקַּע עֵינָיה – נעקרה עינו
דְּבַר שִׁישְׁתָּי, שהתקימה בו קללתו של רבא, לפי שהיה רוצה לראות
ברעתם של ישראל.

הגמרא מביאה מה יכל רבא לענותו עוד: אִמֶּר רַב פִּפְי, אִיפְעִי לִיה
לְמִימָרָא לִיה מִהָאִי קְרָא – היה לו לרבא לענות לו מהפסוק (תהלים
מא ט) 'בְּנֹת מַלְכִים בִּיקְרוּתֶיהָ נִצְבָה שָׁנָל לִימִינָהּ בְּכָתֶם אֹפִיר' –
השפחות שישירתו אותך תהיינה בנות מלכים, ויהיה זה לך לכבוד,
והמלכה תתייצב לימינך מקושטת בתכשיטי זהב הבא מאופיר.
ומכאן היה רבא יכול להוכיח שמעלת ישראל לעתיד לבוא גדולה
ממעלתו של בר ששך, שאת ישראל ישמשו בנות מלכים בדרך כבוד,
ואילו את בר ששך שימשו נשים שפלות בדרך בזיון.

אִמֶּר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אִיפְעִי לִיה לְמִימָרָא לִיה מִהָאִי (ישעיה סד
א) 'עֵין לֹא רֵאתָה אֱלֹהִים וּזְלַתָּ עֵשֶׂה לְמַחְבֶּה לִּי' – מלבד עינו של
הקדוש ברוך הוא, לא ראתה עין כבוד וגדולה כמו הכבוד שיעשה
הקדוש ברוך הוא לזה שמחכה לו ומאמין בו, כלומר שאין כבוד
וגדולה כמותה.

הגמרא שבה לבאר את הדין השני במשנה לעיל (סב:) שְׂכָרוֹ הַגּוֹי את
הפועל הישראל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֲרָת, שלא בין נסך, אף על
פי שאמר לו העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום, שכרו מותר.
מלשון המשנה משמע ששכרו של הפועל שהעביר את החבית של

יין נסך מותר בכל ענין. תמחה הגמרא: וְכִי שָׁכְרוּ מוֹתֵר אָף עַל גֵּב
דְּלֹא אִמֶּר לִיה הַגּוֹי לְהַעֲבִיר את החבית לַעֲשִׂיתִי עֶרְבָּ, בסוף היום
לאחר גמר העבודה, אלא אף אם אמר לו זאת באמצע היום, וכי
אפשר לומר כן, וְדִמִּינָהּ – וקשה ממנו ששינו בברייתא, הַשּׁוֹכֵר את
הַפּוֹעֵל, וְלַעֲשִׂיתִי עֶרְבָּ אִמֶּר לוֹ הַשּׁוֹכֵר חֲבִית שֶׁל יֵין נֶסֶךְ מִמָּקוֹם
לְמָקוֹם, שְׂכָרוֹ מוֹתֵר, ויש לדייק, מִמָּקוֹם דְּאִמֶּר לִיה – בעל הבית
לפועל להעביר את החבית לַעֲשִׂיתִי עֶרְבָּ, אִין – אכן השכר מותר,
משום שהגוי התחייב לשלם לו כל שכרו קודם שהעביר את החבית,
ונמצא שהשכר אינו על העברת החבית אלא על המלאכה האחרת,
אולם אם ביקש ממנו להעביר לו את החבית כּוֹלִי יוֹמָא – במשך כל
היום קודם גמר העבודה, לֹא הוֹתֵר הַשֹּׁכֵר, לפי שהשכר שמקבל
הפועל בסוף היום הוא גם על העברת החבית, והרי זה שכר יין נסך,
ואילו במשנתנו משמע שגם באופן זה מותר. מתרצת הגמרא: אִמֶּר
אַבְי, כִּי תִנֵּן נְטִי מִתְּנִיתִין שֶׁהַשֹּׁכֵר מוֹתֵר, דְּאִמֶּר לַעֲשִׂיתִי עֶרְבָּ הֲנֵן.
תירוצ נוסף: רָבָא אִמֶּר, לֹא קִשְׂיָא, הָא – הברייתא שאמרה שאם
במשך היום אמר לו העבר לי חבית של יין נסך שכרו אסור, מדובר
דְּאִמֶּר לִיה הַגּוֹי הַשּׁוֹכֵר לִי מֵאָה חֲבִית בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת, שכל עוד
שאינו מעביר את כל החביות לא יתן לו הגוי כלום, נמצא שקבלת
השכר עבור כל החביות שורה לעבודה בחבית של יין נסך, ולכן כל
השכר אסור. ורק אם אמר לו להעביר יין נסך לתותי ערב, השכר
מותר משום שבאופן זה כבר התחייב הגוי לשלם שכרו קודם העברת
היין נסך. אולם הָא – המשנה שמשמע ממנה שאף אם אמר לו העבר
לי חבית של יין נסך באמצע היום, שכרו מותר, מדובר דְּאִמֶּר לִיה
הַשּׁוֹכֵר לִי כָךְ וְכָךְ חֲבִית וְשֹׁכֵר כֹּל חֲבִית וְחֲבִית בְּפְרוּטָה. באופן זה
אין התשלום על כל החביות ביחד, אלא על כל אחת באופן נפרד,
ולכן אין שכר שאר החביות נאסר מחמת שכר חבית היין נסך. ועל
הפועל ליטול מהגוי פרוטה על כל חבית של היתר, ועל החבית של
היין נסך לא יטול שכר. ואם כבר קיבל את הפרוטות עבור כל
החביות שהעביר, כולל חבית היין נסך, יקח את הפרטה שקיבל עבור
היין נסך, ויורקנה לנהר.

הגמרא מביאה שאף בברייתא נאמר כן: וְהִתְנִיָּא – וכך שינו
בברייתא, הַשּׁוֹכֵר את הַפּוֹעֵל, וְאִמֶּר לוֹ הַשּׁוֹכֵר לִי מֵאָה חֲבִית
בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת, וְנִמְצָאת חֲבִית שֶׁל יֵין נֶסֶךְ בִּינִיתָ, שְׂכָרוֹ אִסוּר,
ואם אמר לו חֲבִית חֲבִית בְּפְרוּטָה, וְנִמְצָאת חֲבִית שֶׁל יֵין נֶסֶךְ
בִּינִיתָ, שְׂכָרוֹ מוֹתֵר.
שינו במשנה: גוי הַשּׁוֹכֵר את הַחֲמוֹר מִיִּשְׂרָאֵל לְהִבְיָא עָלָיו יֵין נֶסֶךְ,
שְׂכָרוֹ אִסוּר בהנאה. מקשה הגמרא: הָא תוֹ לָמָּה לִי – למה הוצרכה
המשנה לשנות פעם נוספת ששכר יין נסך אסור בהנאה, הִינֵנו רִישָׁא
– הלא כבר לדמנו דין זה ברישא, שהשוכר את הפועל לעבוד עמו
בין נסך שכרו אסור. מתרצת הגמרא: סִיפָא אֲצִטְרַכָּא לִיה – התנא
הוצרך לשנות זאת, מחמת הדין השני בסוף המשנה, שאם הגוי
שְׂכָרָה – את בהמה לַיִשֵּׁב עָלֶיהָ, אָף עַל פִּי שְׁהֵנִיחַ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים
לְגִינֵי – בעין כד של עין עם יין נסך עָלֶיהָ, שְׂכָרוֹ מוֹתֵר, וּמִזְנוּתָיו ואין
הדרך להניח את הכד על החמור, השכר שמשלם הגוי הוא על
הרכיבה על הבהמה ולא על נשיאת הכד.

תמחה הגמרא: לְמִימָרָא – האם בא הדבר לומר דְּלִגְנִין לֹא דִינָא הוּא
לְאוֹתוּכִיָּה – שאין לו זכות מצד הדין להניח את הכד על הבהמה, לפי
שאין הדרך להניחו עליה, וְדִמִּינָהּ – וקשה מברייתא שאמרה,
הַשּׁוֹכֵר את הַחֲמוֹר מחבירו, הַשּׁוֹכֵר מֵנִיחַ עָלָיו בְּסוּתוֹ – בגדו
וּלְגִינָתוֹ – וכדו וּמִזְנוּתָיו שֶׁל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, אף שהדרך עשויה
להמשך כמה ימים, מְבָאן וְאִילָךְ – אבל אם ירצה להניח על החמור
יותר משיעור זה, חָפֵר – מוביל החמור מְעַבְבַּ עָלָיו שלא יניח. וכן
הַחֲפֵר מֵנִיחַ עָלָיו שְׂעוּרִים וְתִנֵּן לְמִזְנוּתוֹ בהמות וּמִזְנוּתָיו וְאִין
אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּלֵבָד, מְבָאן וְאִילָךְ – אם החמר רוצה להניח עליה
שיעור גדול מזה, הַשּׁוֹכֵר מְעַבְבַּ עָלָיו. מוכח שדרך השוכר להניח
את הכד על החמור, והשכר גם על כך, ואם כן יש לאסור את שכרו.
מתרצת הגמרא: אִמֶּר אַבְי, נְהִי דְלִגְנִין דִּינָא הוּא לְאוֹתוּכִי – אמנם

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קיג רש"י תוספות

לאבדירנא – שם הגוי. בוורדא – במרחץ של וורדים. עינא דבעיא למחוי לכו בישותא – עין המתאזה לראות רעתכם – תעקר, שהרי הקדוש ברוך הוא ממלא כל תאוותכם, שאף שיתכם מתבררת. ביקרותיך – לכבוד לך. לישראל קא מבשר נביא. עין לא ראתה – וזולתי עין של הקדוש ברוך הוא את אשר יעשה למחבה לו, לא נראה כבוד וגדולה דוגמתה. ואף על גב – דהעברת

חבית לאו לעיתותי ערב, לאחר שנשלם כל זמן שכר פעולתו, אלא קודם גמר זמן שכירותו אמר לו: "העבר חבית של יין נסך", קתני מתניתין: שכרו מותר? בתמיה. ולעיתותי ערב – דכבר נתחייב לו כל שכרו קודם העברת חבית. רבא אמר – לעולם דלא אמר ליה לעיתותי ערב. ולא קשיא – מתניתין דקתני מותר – כגון "העבר לי חבית בפרוטת", ונמצאת חבית של יין נסך בינייחן – שדי פרוטה לנחרא. אי נמי לא שקיל מיד גוי, ואינך משתרו, דהא לא שייך שכר ההוא חבית כהדי אינך, דכל חדא קנין אגרא באפי נפשא. וברייא – דכי לא אמר ליה לעיתותי ערב הוי כל שכרו אסור – כגון דאמר ליה "העבר מאה חביות במאה פרוטות", דכל כמה דלא אעבריהנו לכולהו לא יחייב ליה מדי, הלכך כולי אגרא שייך ביה. והתניא – בניחותא. סיפא אצטריך ליה – לאשמועינן דאגרא לאו אלגין מקבל ליה, ושרי. לגינו – של יין נסך לאו דרכיה לאותוביה, הלכך אגרא לאו עליה קא מתייבב. של אותו הדרך – אפילו הוא מהלך שלשה ימים. מי אמרינן ליה – לחמר: נכי ליה, פחת לו שכר הלגין? וכיון דכי לא מויתיב לא מנכי, כי מויתיב נמי אגרא לאו עליה מתחייב, ושרי. חיבי דמי – דשוכר מניח עליה מזונות כל הדרך, וחמר אינו מניח אלא מזונות יום אחד. אי דשכיח למזון בדרך הליכתן מוצאין מזונות ליקח כל שעד. מאונא לאונא ממסע למסע, מהלך יום אחד, כמו: "טל ועבר תלתא אונין" דסנהדרין הוה

לאבדירנא ביום אידם, אמר: ידענא ביה דלא פלח לעבודה זרה. אמר ליה רב יוסף, והתניא: איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני שלשה חברים שלא לעבוד עבודה זרה! – כי תנאי ההיא – להחיות. – והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: גר תושב שעברו עליו שנים עשר חדש ולא מל, הרי הוא פמין שפאומות! – התם כגון שקיבל עליו למול ולא מל. רבא אממי ליה קורנבא לבר שישף ביום אידם, אמר: ידענא ביה דלא פלח לעבודה זרה. אזל אשפחיה דיתבי עד צואריה בווודא וקניין זונות ערומות קמיה, אמר ליה: אית לכו כהאי גוונא לעלמא דאתי? אמר ליה: דידן עדיפא טפי כהאי אמר ליה: טפי מהאי מי הוה? אמר ליה: אתון איפא עליכו אימתא דמלכותא, אגן לא תיהיו עלן אימתא דמלכותא. אמר ליה: אנא מיהא מאי אימתא דמלכותא איפא עלי? עד דיתבי אתא ההוא פריסתקא דמלכא, אמר ליה: קום, דקבעי לך מלכא! כי נפיק ואויל, אמר ליה: עינא דבעי למיחוי לכו בישותא תיפקע, אמר ליה רבא: אמן, פקע עיניה דבר שישף. אמר רב פפי, איבעי ליה למימרא ליה מהאי קרא: "בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל למינה דכתיב אופיר". אמר רב נחמן בר יצחק, איבעי ליה למימרא ליה מהכא: "עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחבה לו". "שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת". ואף על גב דלא אמר ליה לעיתותי ערב. ורמינהי: השוכר את הפועל, ולעיתותי ערב אמר לו: "העבר חבית של יין נסך מקום למקום" – שכרו מותר;

טעמא דאמר ליה לעיתותי ערב – אין, פולי יומא – לאו אמר אפיי: כי תנן נמי מתניתין – דאמר לעיתותי ערב תנן. רבא אמר: לא קשיא, הא דאמר ליה: "העבר לי מאה חביות במאה פרוטות", הא דאמר ליה: "העבר לי חבית חבית בפרוטת", והתניא: השוכר את הפועל, ואמר לו: "העבר לי מאה חביות במאה פרוטות", ונמצאת חבית של יין נסך בינייחן – שכרו אסור, "חבית חבית בפרוטת", ונמצאת חבית של יין נסך בינייחן – שכרו מותר. "השוכר את החמור להביא עליו יין נסך – שכרו אסור". הא תו למא לוי? היינו רישא! סיפא איצטריכא ליה: שכרה לישב עליה, אף על פי שהיה גוי לגינו עליה – שכרו מותר. למימרא, דלגין לאו דינא הוא לאותוביה. ורמינהי: השוכר את החמור – שוכר מניח עליה פסותו ולגינתו ומזונותיו של אותו הדרך, מפאן ואילך חמר מערב עליו, חמר מניח עליה שעורים ותבן ומזונותיו של אותו היום, מפאן ואילך שוכר מערב עליו! אמר אפיי: נהי דלגין דינא הוא לאותובי, מיהא אי לא מויתיב ליה, מי אמרינן ליה: נכי ליה אגרא דלגינתו? חיבי דמי? אי דשכיח למזון – חמר נמי לעבב, ואי דלא שכיח למזון – שוכר נמי לא לעבב! אמר רב פפא: לא צריכא, דשכיח למיטרח ולמזון מאונא לאונא; חמר דרביה למיטרח ולמזון, שוכר לאו דרביה למיטרח ולמזון. אבוב דרב אחא בריה דרב איקא הוה

אותו בר היה גדול כמטות המוצעות לכבוד חבית. מאונא לאונא – פירוש: ממסע למסע, ממהלך יום למהלך יום, כמו: "טל ועבר תלתא אונין" דסנהדרין. והא דאמרין ונסנהדרין (צד, ב): עשר מסעות נסע אותו רשע באותו היום – בתרגום אינו חושב כי אם ערים גדולות. והא דכתיב "גבע מלון לנר", דמשמע שלנו שם לילה אחת – שמו מקצת אלו הלבן תחילה ולנו מקצת במקומות הללו, והוא ושאר ההיל הבאים אחריהם עמו עברו עד ירושלים והלכו הכל ביום אחד, לפי שהיה ממרד להיות שם באותו היום.

ביקרותיך – פירש בקונטרס: לכבוד לך, לשון "יקר". אבל בתהלים פירש: "ביקרותיך" – לשון ביקור, וכן "לוח המזבח" (ומזבח הנחשת) יהיה לי לביקר. ואף על פי שהיו"ד יתירה – מנייה היא במסורת עם יו"ד של "מי נתן למשיסה", כלומר מבקרות לך ועומדות לשרתך. טעמא דאמר ליה לעיתותי ערב כי – הא דלא משני מתניתין כרבן שמעון בן גמליאל דשמו: ימכר כולו חוץ מדמי יין נסך, וכאן נמי שכרו מותר חוץ מדמי חבית – דניחא ליה לאוקמי כרבנן. אי נמי, "שכרו מותר" משמע כל שכרו. אי נמי, דהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל מודי, דהתם אין דרך ליקח יין מן הגוי, והכא דרך בני אדם ליקח שכר מן הגוי, ויש לאסור כל השכר. וחילוק זה יש בירושלמי ולעיל סוף פרק "כל הצלמים" (מט, ב) גבי "ארג בו את הבגד", ולפי התירוק דניחא לאוקמא כרבנן ניהא, דלא תיקשי: נוקמה כרבי אליעזר דאית ליה לעיל יש פדיון לעבודה זרה, ויוליק הנאה לים המלח אף בלא זה וזה גורם, וקיימא לן כוותיה. ולתירוק האחר נמי יש לומר: "שכרו מותר" משמע בלא פדיון. הא דאמר ליה העבר לי מאה חביות במאה פרוטות – ובהא אסרה ברייתא כי לא אמר לו לעיתותי ערב, דכל כמה דלא אעבריהנו לכולהו לא יחייב ליה מדי, הלכך כוליה אגרא שייך ביה. כן לשון הקונטרס. משמע, הא אמר ליה לעיתותי ערב – מותר, ואף על גב שהיא מאותם חביות שהתנה עמו. וקשה: דמכל מקום שכר האיסור מעורב בכל הדייתו לכאן נראה לפרש: ולעיתותי ערב – אחר שהשלים קבלתו אמר לו כן. ואשמעינן שאף על פי שלא עשה עמו תנאי חדש, אלא על פי תנאי הראשון הוא מעביר בפרוטת לפי חשבון מאה במאה פרוטות, וסלקא דעתך שהכל שכר אחד הוא, ונמצא בשכרו מעורב שכר יין נסך – קא משמע לן דשרי, והוה ליה כמעביר ביום של אחריה, מאחר שכבר השלים קבלתו. הכי גרס רבינו תם: "שוכר מניח עליה כסות", מלשון כסת. ולא גרס "כסות", דדבר פשוט הוא, וכי ילך ערום? ואם תפרש כסותו שניה שיש לו, אם רגיל ללבושה – פשיטא שמותר, ואם בא להחירי קא על פי שאינו רגיל – היה לו לפרש. אלא "כסות" גרס, והוא כסת קטנה שיושב עליה או נותן תחת ראשו למראשותיו, ריכר"ו הוא הגדול ששוכב עליו. והעולם טועים שאומרים לקטן "כר" ולגדול "כסת". וראיה ממסכת תמיד (פרק א משנה א) איש כסותו בארץ", וכן תנא בכלים (פרק כח משנה ה) כר שעשאו סדין, וכסת שעשאו מטפחות. וגם במקרא (יחזקאל יג) "למתפרות כסותות על כל אצילי ידיים." ריכר"ו הוא לשכוב עליו, כדמשמע פרק "השולח" (גיטין מז, א) רבי שמעון בן לקיש היה שוכב על מעים ואומר: "בתי, כרסי כרי", וכן פירק בתרא דעירובין (ק, ב) ונעשית בר לבבלה. והא דכתיב (בראשית לא) ותשימם בכר הגמל", אותו "כר" עברי של "עבוס", כדמתרגמינן "בעביטא דגמלא", ו"חור כרפס" (אסתר א) –

קיד עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סה עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

כ"י קא טרם בהתירא קא טרם – פירש רש"י דין נסך לא היו עד דמטיין לקרקעיתו דזיק ידיהו. והא דלא מיתרס העלין בהנאה בנצוק – כרבן שמעון בן גמליאל לקמן (עד, א). דאמר: יין ביין ימכר כולו חזק מדמי יין נסך שבו, וקיימא לן בותיה. ואפילו היה נשאר יין משלהם בתוך כליהם, אין לאסור של מעלה בנצוק ולומר שטרם באיסורי הנאה. ולדברי רבינו תם דפסק נצוק אינו חיבור לא קשיא מדי,

ולקמן (עב, א) בשמעתין נצוק נאריך בערות
השם יתברך. אי נמי, מיירי בהא שהדיוק בליהם –
יפה, שאינו יין נסך עד שיגע. **פריסדקי** –
פירש רבינו חננאל: של חרס, כדים ויקים.
ולשמה יבקע שניהם כולי האי לא חיישין.
ואם היו מבוקעות אסורות – בירושלמי מפרש
דמיירי בענבים המחוברים לאשכול, אבל אם
ניטל העוקץ הוה כמבוקעות מפני נקב הנשאר.
בזבוב. **הכי** גרסין בסדר המשנה: יין נסך שנפל
על גבי ענבים ידיוחם והם מותרות, ואם היו
מבוקעות אסורות. ומעשה בביתוס בן זנון שהיה
מביא גרוגרות כו' זה הכלל כל שבחנאחו כו' כגון
חומץ שנפל לגריסים כו' גוי שהיה מעביר כו' עד
באן לשון רבינו שמואל. ולפי זה צריך לפרש
שמקשה בגמרא: מעשה לסתור – על נפילת יין
בענבים קאי, דגרוגרות דמו למבוקעות. אבל
לספרים דגרסי במשנה: נפל על גבי תמרים
ותאנים אם יש בהם בנותן טעם אסור ומעשה
בביתוס כו', ופריך בגמרא בפשיטות: מעשה
לסתור – דפריך מגרוגרות לתאנים, ומשני דין
על גבי גרוגרות נותן טעמא לפגם. וקשה: שהיה
לו לומר: חסורי מחסרה והכי קתני: במה דברים
אמורים – בתמרים ותאנים לחים, אבל ביבשות
נותן טעם לפגם הוא. ומעשה כו'. ובספר רבינו
תם לא הוה גרס ליה. **איתניביה** רבה בר ליואי
לרבה – כי האי פירכא פרעה רבה בר ליואי
לרבה גבי ההיא ארבא דטבעא בחישה פסחוס
(מ, ב) דשרייה רבא לזבני לגוים, וחדר ביה רבא.
צריך לומר שאחר שני המעשים אלו הקשה לו.
אך התלמוד קבע פירכא על שניהם, כי אין בכך
לומר שטעה (ורבא) שתי פעמים. **הבגד** שאבד
בו כלאים – ואם תאמר: לויטל ברובא, כדפריך
בשילוח המורה (לד, א) גבי שער בכור ושער נזיר
שארז בבגד, ושם היה בטל אי לא דמוקף לה
בשופרתה שהוא דבר חשוב ולא בטל; ותיקן
הרב רבינו יוסי בר יוס טוב: דשאני כלאים, דכל
עיקרן אק אסורין אלא על ידי עירוב, שהרי
שניהם היתר, לכך אסור עירובן ולא בטלי. ואם תאמר: והרי בשר בחלב, דכל אחד אחד
שרי ועירובו אסור, ואפילו הכי בטל כדאמרין פרק "כל הבשר" (חולין קה, א) טיפת חלב
שנפלה על חתיכה נותן טעם וכו' ויש לומר: דשאני בשר בחלב דגלי קרא
בדדיא דבטלי, כדאמרין חתם: דרך ביטול אסרה תורה. **הרי** זה לא ימכרונו לגוי – דוקא

אבד גורין שמא ימכרונו לישראל, וכן לא יעשונו מרדעת לחמור שמא יקרה בגדו ויתפרנו עליו. אבל בכלאים ודאי ליכא למיחש מידי, כדתנן (במסכת כלאים פרק ט משנה ד): מרדעת
החמור ותכריכי המת אין בהן משום כלאים. דוקא בהצעה, כגון מרדעת החמור שהוא יושב עליו, וטעמא – לפי שהוא דרבנן, כדאמרין בפרק קמא דביצה (יד, ב): "לא יעלה עליך" אבל
אתה מותר להציעו תחתיו, אבל בהעלאה אסור, כדתנן. ולא יעלנה על כתיפו אפילו להביא עליה חובל. והצעה צריך נמי ליוחר שלא ידא בשורו נוגע בהם. ואף על פי שהצעה נמי גזר
בכמים אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאם תחתיהם, גזירה שמא תיכרך גימא על בשורו, מכל מקום הכא לא גזר. **אבל** עושין אותו תכריכין למת מצוה – והוא הדין בלא אבד, כדתנן
במסכת כלאים (פרק ט משנה ד) שהאבות. ואם תאמר: הא איכא "לזעוג לרש" כדאמרין גבי ציצית פרק "התכלת" (מנחות מא, א) והדין שעתא ודאי רמינן ליה משום לזעוג לרש, פירוש: פירוש:
באותה שעה שקיבורו יטילו בו ציצית משום לזעוג לרש. שנראה שאינו חייב במצותו ויש לומר: דשאני ציצית שהוא שחולא כנגד כל המצות ואיכא "לזעוג" טפי. ורבי יהודה היה אומר
דהדיא דמנחות (מא, א) אליבא דשמואל, דאילו לטעמיה דאית ליה אין מצות בטילות לעתיד לבא, נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושהם יהיו בלא ציצית ויש כאן בעירה. והא דתלי טעמא
ב"לזעוג לרש" – לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להן, ואם כן הן לזעוגן שאין חשבונין כו' והוא אינו יכול לעשותו. ושמואל מוקף הך דהכא כדברי רבי ינאי דלא שרי אלא לסופרו, אבל
לקבור בכלאים אסור מטעם דפרשיות. ולפי זה החילוק נחא מנהיגו שאנו מסיקין הציצית מטלית המהים, דקיימא לן כרבי יוחנן דפליג ארבי רבי ינאי ושרי אף לקבור, ולטעמיה דאית
ליה מצות בטלות. ועוד סמך למנהיגו ממסכת שמחות (פרק יב) שצחא אבא שאול: התירו תכלת מאפיליוני. ועל פי ספרים הדיציונים אנו נוהגין במה דברים, כגון "יחלל משה" בלילי תעניות,
ובגמליה (לא, א) תנינן: קללות וברכות. ורבינו יצחק היה מחלק: לראשונים שהיו להם בודיהם, דהוה ודורי במצות ציצית כל ימיהו, אי לא רמינן הדיא שעתא ודאי לזע, כלומר: לא קיימו.
אבל האידנא דלא ודורי בציצית כולי האי, אדרבה, אי רמינן דאי לזע לומר: שקיים ולא קיים. ואפילו לאתון שקיימו אין להטיל, שלא לבושי האחרים, כדאמרין במסכת נדה (עא, א):
בראשונה היו מטבילין על גבי נדות מתות והיו חיות מתביישות, התקינו שיהו מטבילין הכל. **ולמפניהו** ולזבניהו לגוים שלא בפני ישראל – ואין לחוש שמא יאכלו הגוים וישראל
בקערה אחת כל אחד מפתו, (כדאמרין) וכדכתבין: פרק "אין מעמידין" (עבודה זרה לה, ב) דלא חמירא פת של גוים מדמאי שמוחר בתערובות, כיון דלא שכיחא לא גורין למידי.

הוה שפיך להו חמרא לגוים – הוא היה מוכר להם יין. ודרך למוכרי חביות של
יין ליתן גם החביות ללוקחין, והכי אמרין ב"המפקיד" (בבא מציעא מ, ב): איכא
גולפי ושדריה, שהלוקח מוכרו בחנות משתכר בהן לבד מה שהוא משתכר ביה.
ורב איקא הוה שפיך להו מגולפי שלקחו ממנו, ויהיב בוזיק ידיהו. **ומעבר** – לזון
את מעבר המים. ויהיב לו גולפי – דחובן
מיניה באגרא. כי קא טרח – לשפוח. בדרייה
קא טרח – שהיו אינו נאסר עד שמגיע
לקרקעית של זיקי ידיהו. זיקי – של עור,
גולפי – של חרס. ולקמיה פריך: הא קא
מעבר להו מעברא, דהיינו לאחר שנאסרו
והא רוצה בקיומו – לאחר שנאסר. דלא
נצטרו זיקי – שלא יתבקעו הנודות שלהם,
ויצטרכו לגולפי ולא יחיבו להו ניהליה.
דמתינהו בהדיהו – דאי נמי מצטרו זיקי לא
יחיבו להו גולפי. אי נמי פריסדקי נקיטי
בהדיהו – כלים רקים לקבל היין היוצא מן
הנודות כשהן מתבקעין, דלא איכפת להו אי
מצטרו זיקי. דאמר ליה למברויא מעיקרא –
רב איקא ריש נהרא הוה. ואמר ליה
למברויא, לספן, מעיקרא: הרי ימים רבים כל
עת שייגעו אנשים הללו, העבירים בחנם.
קיטרי – קישרי סימן הוא מוסר להם.
ומכירם הספן ומעבירים, ואיזו לא טרח מידי.
משנה ידיוחם – במים. ואם היו מבוקעות
אסורות. "וכן יין שנפל לתוך החומץ" כו' לא
גרס. גרוגרות – תאנים יבשים. כל שבחנאחו
בנותן טעם – שנהנה בטעמו של איסור,
דהיינו בנותן טעם לשבח – אסור. וכל שאין
בהנאתו בנותן טעם – שנהנה בטעמו. כגון
חומץ שנפל לתוך גריסין – דנותן טעם לפגם
הוא, מותר. "וכן היה עושין" כו' לא גרסין
במתניתין. **גמרא** מזה עושין לפתור – יש אדם
שמביא ראיות לסתור את דבריו: קתני: אם
יש בהן בנותן טעם אסורות, וחדר תני מעשה
דגרוגרות והתירוסן גרוגרות – היין פוגמן.
שאבד בו כלאים – שארז כלאים חוט אחד
ואין מקומו ניכר. ולא ימכרונו לגוי –
כדמפרש: שמא יחזור וימכרו לישראל. והכא
נמי איכא למיחש שמא יחזור וימכרו
לישראל! תכריכין למת – דכתיב: "במתים
חפשי" – כיון שמת אדם נעשה חפשי מן
המצות. ולמפניהו – דהוה לא זבין להו
ישראל מגוי, דפתן אסורה. שלא בפני ישראל – דאי חזי ישראל דישאל חבירה
מזבין ליה לגוי, הדר זבין ליה איהו מיד גוי, דסבר: פת של היתר היא שישאל
אפאה. צייריהו – סדק שבחטיק. צייריהו – לשון "מצטרו זיקי" (עבודה זרה ל, א).

הוה שפיך להו חמרא לגוים, ואילו מעבר להו מעברא, ויהיב לו גולפי פאגרא. אתו אמרו ליה לאפני, אמר
להו: כי קא טרח – בהתירא קא טרח. – והא רוצה
בקיומו, דלא נצטרו זיקי! – דמתינהו בהדיהו; אי נמי,
דמתינהו פריסדקי בהדיהו. – והא קא מעבר להו מעברא,
דקא טרח פאסופרא! – דאמר ליה למברויא מעיקרא, אי
נמי, דנקיטי ביה קיטרי. **משנה** יין נסך שנפל על גבי
ענבים – ידיחן והן מותרות, ואם היו מבוקעות – אסורות.
נפל על גבי תאנים או על גבי תמרים, אם יש בהן בנותן
טעם – אסור. ומעשה בביתוס בן זנון שהביא גרוגרות
בספניה, ונשתברה חבית של יין נסך ונפל על גביהן,
ושאל לחכמים והתירוהו. זה הכלל: כל שבהנאתו בנותן
טעם – אסור, כל שאין בהנאתו בנותן טעם – מותר,
כגון חומץ שנפל על גבי גריסין. **גמרא** מעשה לסתור?
– חסורי מחסרה והכי קתני: אם נותן טעם לפגם הוא
מותר. ומעשה נמי בביתוס בן זנון שהיה מביא גרוגרות
בספניה, ונשתברה חבית של יין נסך ונפל על גביהן,
ובא מעשה לפגי חכמים והתירוהו. ההוא פרי דחייטי
דנפל עליה חביתא דייין נסך, שרייה רבא לזבניה לגוים.
איתניביה רבה בר ליואי לרבה: פגד שאבד בו כלאים –
הרי זה לא ימכרנה לגוי, ולא יעשונו מרדעת לחמור,
אבל עושה אותו תכריכין למת מצוה; לגוי מאי מעמא
לא? דלמא אתי לזבניה לישראל, הכא נמי אתי לזבניה
לישראל! הדר שרא למיטחינהו ולמפניהו ולזבניהו
לגוים שלא בפני ישראל. תנן: יין נסך שנפל על גבי
ענבים – ידיחן והן מותרות, ואם היו מבוקעות –
אסורות; מבוקעות – אין, שאין מבוקעות – לא! אמר רב
פפא: שאני חמי, הואיל ואנן צירייהו כמבוקעות דמיין.
חמרא

ישראל מגוי, דפתן אסורה. שלא בפני ישראל – דאי חזי ישראל דישאל חבירה
מזבין ליה לגוי, הדר זבין ליה איהו מיד גוי, דסבר: פת של היתר היא שישאל
אפאה. צייריהו – סדק שבחטיק. צייריהו – לשון "מצטרו זיקי" (עבודה זרה ל, א).
חמרא

עבודה זרה דף סה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קטו

טעם האיסור המורגש בו ומשביחו, וכל שאין בהנאתו נגזרת טעם
– שאינו נהנה מטעם האיסור, מותר לאכול את ההיתר עם האיסור
המעורב בו, שלא אסרה תורה לאכול טעם פגום של איסור. המשנה
מביאה דוגמא לדבר הפוגם, כגון חומץ של יין נסך שנשפל על גבי
גריסין של היתר, שטעמו של החומץ פוגם את טעם הגריסים, ואינו
אוסרם.

גמרא

הגמרא מבררת מדוע הובא במשנתנו המעשה בביתוס בן זונין. מקשה
הגמרא: מעשה לסתור – וכי הדרך להביא מעשה הסותר את הדין
שנאמר קודם לכן, ומאחר ושנינו שיין נסך הנותן טעם בפירות אוסרם,
איך מביאה המשנה מעשה שהתירו גרוגרות שנפל עליהן יין נסך.
מתרצת הגמרא: חסורי מיחסףא – יש ללמוד את המשנה כאילו היא
חסירה, והכי קתני – וכך יש לשנות בה, אם היין נותן טעם לפגם
הוא, המאכל מותר. ומביאה המשנה ראייה לדין זה, ומעשה נמי
בביתוס בן זונין שהיה מביא גרוגרות בספינה ונשתברה חבית של
יין נסך, ונפל על גביהן, ובא מעשה לפני חכמים והתירו, מפני
שיין הנסך פוגם את טעם הגרוגרות.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בתערוכת של יין נסך בדבר המותר:
ההוא כרי דחיי – ערימה של חטים הנפלה עליה חביתא דין נסך
– שנשפך עליה חבית של יין נסך, והיין נתן בהם טעם. שרייה רבא
לזבוגיה לעובדי בוכבים – התיר רבא למכור את החטים לגוי,
שמותרות הן בהנאה ולא נאסרו אלא באכילה.
איתיביה רבא בר ליואי לרבא, שנינו בברייתא, כגד שאכד בו
כלאים – בגד פשתן שנארג בו חוט אחד של צמר, ואין מקומו
ניכר, ונאסר הבגד באיסור כלאים, הרי זה לא ימכרנה לעובדי
בוכבים ולא יטול בגד זה ויעשנה מרדעת לחמור, אבל עושה
אותו תכריכין למת מצוה, שבשעה שמת האדם נעשה חפשי
מהמצוות, ושוב אינו עובר איסור בלבשת כלאים. מבאר רבה בר
ליואי את קושייתו, לעובדי בוכבים מאי טעמא לא – מה טעם
לא ימכור בגד זה לגוי, דלמא אתי לזבוגיה לישראל – שמא
יבוא הגוי למכור בגד זה לישראל שאינו יודע שאכד בו כלאים,
ויכשילנו. אם כן הקא נמי לענין יין נסך שנשפך על חטים, אתי
לזבוגיה לישראל – יבוא הגוי למכרם לישראל, ויכשילנו באיסור
יין נסך, ולכך יש לאסור למכור את החטים לגוי.

הדר (חור) רבא מהיתרו הראשון מפני קושיא זו, ושרא למיטחינהו
– והתיר לטחון את החטים האלו שנפל עליהם היין, ולמפינהו –
ולאפות מהם לחם, ולזבוגינהו לעובדי בוכבים ולמכרו לגוי, שלא
בפני ישראל – כשאין ישראל רואה את המכירה, ושוב אין לחשוש
שישראל יקנה פת זו מהגוי, שחושב שהגוי אפאה, ופת עכ"ם אסורה
באכילה. אבל לא ימכור את הפת לגוי בפני ישראל אחר, שיש
לחשוש שהרואה את המכירה יחשוב שישראל אפה פת זו ומכרה
לגוי, והיא מותרת באכילה, והוא אינו יודע שבלוע בפת זו טעם יין
נסך.

הגמרא מקשה על שאסרם באכילה: תנן במשנתנו, יין נסך שנפל
על גבי ענבים, ידיוהו וזהו מותרות, ואם היו מבוקעות אסורות, לפי
שהיין נבלע בסדקיהן ואין מועילה להם הדחה. מקשה הגמרא:
משמע במשנה שענבים מבוקעות אין [כן], בהם שנינו שאסור
לאכלם אף על ידי הדחה, אבל שאין מבוקעות לא נאסרו, שאין היין
נבלע בהם, ודי להם בהדחה. ומכיון שהחטים אינן מבוקעות, מה
הטעם שאסרם רבא באכילה.

מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, שאני חייבי – שונה דין חטים
מענבים, הואיל וגם כשהחטים שלמות, אנב צירייהו במבוקעות
דמיין – מפני הסדק שיש בהם הרי הם כמבוקעות, והיין נבלע בהם
ואסורות באכילה.

היה מוכר יין בקנקנים לחנונים וביניהם גם גויים, והכסף ששלמו
הלקוחות כלל גם תשלום עבור הקנקנים, ומנהגו כך היה, הנה שפיה
להו חמרא לעובדי בוכבים – היה טורח ושופך את היין מהקנקנים
לנודות של הגויים שהיו בהם שאריות של יין נסך, ואילו מעבר להו
מעברא – אחר כך היה הולך ומעביר את החנונים עם הנודות את
הנדר על ידי ספינה, ויחכו ליה גוליפי באגרא – והגויים היו נותנים
לו את הקנקנים כתמורה לשפיכת היין ולהעברת הנדר. הנהר. אתו – באו
ואמרו ליה לאפי שרב איקא מקבל שכר [את הקנקנים] עבור טרחתו
ביין נסך, שהרי היין שהוא שופך לנודות, נאסר בהנאה מחמת
תערובת שאריות היין נסך הנמצאות שם, והרי שכר יין נסך אסור
בהנאה. אמר להו אביי, רב איקא נוהג כדן, משום שכי קא טרה,
בהתיירא קא טרה – כאשר הוא טרח ביין, הטיחה היתה ביין שעדיין
לא נאסר, כיון שהיין לא נאסר עד שינוח בנודות, ומלאכת השפיכה
נגמרת כבר כאשר היין נכנס לאויר הנוד, ואז הוא עדיין מותר. ולכך
השכר עבור השפיכה אינו שכר יין נסך.

מקשה הגמרא: אף שאינו שכר יין נסך, והא רב איקא רוצה בקיומו
של היין נסך לאחר שנאסר, והיינו דלא נצטרו יין – שהנודות לא
יתבקעו ויצטרכו להעביר את היין חזרה לקנקנים, והלקוחות לא יתנו
לו את הקנקנים. ולעיל (סד). התבאר, שהרצח בקיומו של יין נסך כדי
לא להפסיד את ממונו, אותו ממון נאסר בהנאה, ואם כן יש לאסור
את הקנקנים בהנאה. מתרצת הגמרא: דמיתני בדייהו – שרב איקא
התנה עם לקוחותיו, שגם אם יתבקעו הנודות לא יתן להם את
הקנקנים, ואם כן לא איכפת לו בקיומו. אי נמי – תירצו נוסף, דמיתני
פריסדקי בדייהו – שהלוקחים מביאים איתם כלים ריקים למקרה
שהנודות יתבקעו ויעבירו אליהם את היין, ולא איכפת להם אם
יתבקעו, ויחזירו לו את הקנקנים בכל ענין.

מקשה הגמרא: והא קא מעבר להו מעברא – והלא הוא היה מעביר
את הלקוחות עם היין נסך במעבר המים, דקא טרה באיסורא –
ונמצא שטרח ביין נסך האסור בהנאה שהרי היה זה לאחר שהיין
נכנס לנודות ונאסר, ונמצא שהקנקנים שקיבל מהם הם שכר טרחה
ביין נסך ואסורים בהנאה. מתרצת הגמרא: רב איקא היה ממונה על
הספינות בנהר, והמעשה היה דאמר להו למכרויהו –
שאמר לספן של הספינה זמן רב קודם שקנו אצלו, להעביר אנשים
אלו בחינם בכל עת שיבואו, והוא עצמו לא היה טורח, ואם כן אין
זה שכר טרחה ביין נסך. אי נמי – אופן נוסף, דנקיטי ביה קיטרי –
שהיה עושה סימן של קשר, והספן ידע על פי הסימן שהם לקוחותיו
והיה מעבירם בחינם, נמצא שרב איקא לא טרח כלל ביין ואין זה
שכר על טרחה ביין נסך.

משנה

המשנה מבארת דין יין נסך שנתערב במאכל של היתר: יין נסך
שנפל על גבי ענבים שלמות, הענבים נאסרות וכשירצה להכשירם
לאכילה, ידיוהו – ישטוף את הענבים במים, והן מותרות באכילה,
שאין היין נבלע בתוכם, ודי להם בהדחה. ואם היו הענבים
מבוקעות, הרי הן אסורות באכילה, מפני שהיין נכנס לתוך הסדקים,
ואינו יוצא בהדחה. ואם נפל יין נסך על גבי תאנים, או על גבי
תמרים, אם יש בהן נגזרת טעם – שמורגש בהם טעם היין, אסור
הכל באכילה, ואין די להם בהדחה, מפני שהתאנים רכות והתמרים
עשויים קמטים קמטים והיין נבלע בהן, ואינו יוצא על ידי הדחה.

המשנה מביאה מעשה בדין זה: ומעשה בביתוס בן זונין שהביא
גרוגרות [תאנים יבשות] בספינה, ונשתברה חבית של יין נסך,
ונפל היין על גביהן של הגרוגרות, ושאלי לחכמים, והתירו, חכמים
באכילה.

זה הכלל בדבר איסור שנתן טעם בהיתר, כל שבהנאתו נגזרת טעם
– כל שנהנה מטעמו של האיסור, אסור לאכול את ההיתר, מפני

הגמרא דנה בדין יין נסך שנתערב בענבים: **הַמָּרָא עֲתִיקָא** – יין ישן של גוים, שנתערב **בְּעֵנָבִי** – בענבים מבוקעות, דְּבָרֵי הַבֵּל בְּנוֹתָן מַעַם – אין הענבים נאסרות אלא אם ניכר בהם טעם היין הישן. אמנם אם נתערב **הַמָּרָא חֲדָתָא בְּעֵנָבִי** – יין חדש בענבים, נחלקו אמוראים בדינו, **אֲבֵי אִמְר** היין אוסר את הענבים **בְּמִשְׁהוּ**, וְרַבָּא **אִמְר** בְּנוֹתָן מַעַם – אם יש בהם טעם יין, ומכיון שאין טעמו של יין חדש מורגש בענבים, ישער בשישים.

הגמרא מבארת את טעם מחלוקתם: **אֲבֵי אִמְר בְּמִשְׁהוּ**, מפני שבכדי לקבוע מהו מין המאכל, **בְּתַר מַעַמָּא אֲזֵלִינָּה** – אנו הולכים אחר הטעם, וְאִידִי וְאִידִי – זה וזה, הן היין החדש והן הענבים, **חַד מַעַמָּא הוּא** – טעם אחד להם, דְּהִתָּה לִיה מִן בְּמִינוֹ – והרי הם נחשבים כמין במינו, וְהֵדִין הוּא שְׁמִין של איסור שנתערב **בְּמִינוֹ** היתר, אוסר תערובתו **בְּמִשְׁהוּ**, ולכן גם יין חדש זה אוסר את הענבים אפילו במשהו. וְרַבָּא **אִמְר** בְּנוֹתָן מַעַם, מפני שבכדי לקבוע מהו מין המאכל, **בְּתַר שְׂמָא אֲזֵלִינָּה** – אנו הולכים אחר שמו, שכל שני מינים ששמים שוה נחשבים כמין אחד, אף אם חלוקים בטעמם. וְהָאִי שְׂמָא לְחוּד – והיין החדש יש לו שם נפרד שנקרא 'יין', וְהָאִי שְׂמָא לְחוּד – והענבים המותרים גם להם יש שם נפרד שנקראים 'ענבים', וְהִנֵּה לִיה מִן בְּשָׂאֵינוּ מִינוֹ – והרי הם כמין מאכל של איסור שנתערב בשאינו מינו, וּמִן שנתערב **בְּשָׂאֵינוּ מִינוֹ**, אינו אוסר תערובתו אלא בְּנוֹתָן מַעַם – כשמורגש טעם האיסור בהיתר.

הגמרא מקשה ממשנתנו על דברי אביי: תַּנּוּ, וְיַן נֶסֶךְ שֶׁנִּפְלַע עַל גְּבִי עֲנָבִים כו' ידיחם והם מותרות, ואם היו מבוקעות אסורות, מפני שהיין נכנס לתוך הסדקים. ומבארת הגמרא את קושייתה, **קָא סִלְקָא דְּעִתָּהּ, הַמָּרָא חֲדָתָא בְּעֵנָבִי** שהמשנה עוסקת בין חדש שנפל על הענבים, וּמָאִי לָאוּ – וכי אין כוונת המשנה, שהענבים המבוקעות נאסרו מהיין בְּנוֹתָן מַעַם, וכדברי רבא, וקשה מכאן על אביי שאמר שמפני שטעמם שוה הרי הם כמין אחד האוסר תערובתו במשהו. מתרצת הגמרא: **לֹא** – אין כוונת המשנה שהיין אוסר בנתינת טעם, אלא אוסרם **בְּמִשְׁהוּ**, וכדברי אביי.

דוחה הגמרא תירוץ זה: **הָא מְדַקְדָּנִי סִיפָא** – והלא מכך ששינוי בסופא, **זֶה הַבֵּל כָּל שֶׁבִּהְנֵאתוֹ בְּנוֹתָן מַעַם**, אִסּוּר לֹאכּוֹל אֶת ההיתר, מפני טעם האיסור המורגש בו ומשביחו, וּבִלְ שְׂאִין בְּהֵנֵאתוֹ בְּנוֹתָן מַעַם, מוֹתֵר לֹאכּוֹל אֶת ההיתר עם האיסור המערב בו, מִכָּלֵל – משמע מזה דְּבִנְיוֹתָן מַעַם עֲסָקִינָּה – שאף ברישא המשנה עוסקת בין האוסר את הענבים בנתינת טעם, והסיפא באה לפרש את הרישא, שנתינת הטעם שברישא אוסרת רק כשהיא לשבח ולא לפגם. ותוחרת הקושיא לאביי, שאמר שיהיה חדש בענבים אוסר במשהו.

מתרצת הגמרא: וְאֲבֵי מחמת קושיא זו יפרש, מְתַנִּיתִין אינה עוסקת בין חדש אלא **בְּהַמָּרָא עֲתִיקָא בְּעֵנָבִי** – בין ישן שנתערב בענבים, ומכיון שחלוק היין מהענבים אף בטעמו, גם אביי מודה ששני מינים הם, ואין התערבות נאסרת אלא בנתינת טעם.

הגמרא מביאה דין נוסף שנחלקו בו אביי ורבא אם הולכים אחר הטעם או אחר השם: **חֵלָא דְּהַמָּרָא וְחֵלָא דְּשִׁיכְרָא** – חומץ יין וחומץ שכר אחד של איסור ואחד של היתר, שנתערבו זה בזה. וְכֵן הַמָּרָא דְּחִימִי וְהַמָּרָא דְּשַׁעְרִי – שאור של חטים ושאור של שעורים, שנתערבו, **אֲבֵי אִמְר** החומץ או השאור אוסרים בְּנוֹתָן מַעַם, מפני ש**בְּתַר מַעַמָּא אֲזֵלִינָּה** – אנו הולכים אחר הטעם, וְהָאִי מַעַמָּא לְחוּד – חומץ היין או שאור החטים יש לו טעם נפרד, וְהָאִי מַעַמָּא לְחוּד – וכן חומץ השכר או שאור השעורים יש לו טעם נפרד, וְהִנֵּה לִיה מִן בְּשָׂאֵינוּ מִינוֹ – והרי הם כמין שנתערב בשאינו מינו, וּמִן בְּשָׂאֵינוּ מִינוֹ בְּנוֹתָן מַעַם.

וְרַבָּא **אִמְר** החומץ או השאור, אוסרים **בְּמִשְׁהוּ**, מפני ש**בְּתַר שְׂמָא אֲזֵלִינָּה** – שאנו הולכים אחר השם, כדי לקבוע מהו מין המאכל, וְהָאִי חֵלָא מִיְקָרִי – חומץ זה של יין נקרא בשם 'חומץ', וְהָאִי חֵלָא מִיְקָרִי – וכן חומץ זה של שכר נקרא בשם 'חומץ', וְכֵן הָאִי חֵלָא מִיְקָרִי

– שאור זה של חטים נקרא בשם 'שאור', וְהָאִי חֵלָא מִיְקָרִי – ושאור זה של השעורים נקרא בשם 'שאור', וְמִפְנֵי ששמים שוה הִנֵּה לִיה מִן בְּמִינוֹ, וְכָל מִן בְּמִינוֹ, בְּמִשְׁהוּ.

אביי מביא מקור לדבריו: **אִמְר אֲבֵי, מִנָּא אֲמִינָא לָהּ דְּבִתְר מַעַמָּא אֲזֵלִינָּה** – שהולכים אחר הטעם, ממה (דְּתַנִּינָא) [דְּתַנּוּ] (עירלה פ"ב מ"י), שאם נפלו לתוך קדירה תבלין שנים וישלשה שמות וְהֵן מִן אֶחָד – שנים או שלשה תבלינים שחלוקים בשמותיהם, אבל כולם ממין אחד, וכגון שלשה מיני פלפל, שחלוקים בשמותיהם שנקראים כפי צורתם 'פלפל ארוך', 'פלפל לבן' ו'פלפל שחור'. או שנפלו לתוך הקדירה תבלינים ממין שְׁלִשָּׁה – משלשה מינים ולהם שלש שמות, אִסּוּרִין וּמַצְטַרְפִּין – אם התבלינים הם של איסור מצטרפים הם זה לזה, ואף אם בכל תבלין בפני עצמו אין בכדי לתבל את הקדירה, כל שעל ידי צירופם הקדירה מתובלת, הרי היא אסורה. וְאִמְר חֲזַקִּיָּה הטעם ששלשה מינים מצטרפים זה לזה אף שגם בשמותיהם אינם שוים, מפני דְּהַכָּא בְּמִינוֹ מְתִיקָה עֲסָקִינָּה – שכאן מדובר בתבלינים שטעמם מתוק. והואיל וְהָאִין לְמַתַּק בְּהֵן אֶת הַקְּדִירָה – לתת בתבשיל טעם טוב שיהיה ראוי לאכילה, נחשבים הם כמין אחד ומצטרפים לאסור.

אביי מבאר את ראייתו: **אִי אֲמַרְת בְּשִׁלְמָא בְּתַר מַעַמָּא אֲזֵלִינָּה**, ויתישבו דברי הסיפא של המשנה שתבלינים משלשה שמות מצטרפים זה לזה, מפני שכולי **חַד מַעַמָּא הוּא** – שכולם טעם אחד להם. **אֵלָא אִי אֲמַרְת בְּתַר שְׂמָא אֲזֵלִינָּה** – אלא אם תאמר שהולכים אחר השם, **הָאִי שְׂמָא לְחוּד וְהָאִי שְׂמָא לְחוּד** – הלא לתבלין זה יש שם לבדו ולזה שם לבדו, ואיך יצטרפו זה לזה. ומכך ששינוי שמצטרפים, יש להוכיח שהולכים אחר הטעם, ולא אחר השם.

וְרַבָּא **אִמְר** לָךְ – אין להביא ממשנה זו ראייה שהולכים אחר הטעם, כִּי הָא מִנֵּי – מי הוא התנא ששנה משנה זו, רַבִּי מֵאִיר הִיא, ולדבריו אכן מצטרפים מיני תבלין זה לזה אף שאינם שוים כלל זה לזה לא בשמם ולא בטעמם, דְּתַנִּינָא רַבִּי הִנֵּהוּ אֲזִמֵּר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, מִנֵּי לְכָל אִסּוּרִין שֶׁבִּתְרוֹרָה שֶׁמַּצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה, שאם אבל חצי זית מאיסור זה ועוד חצי זית מאיסור אחר, לוקה על שניהם כאילו אבל כזית מאיסור אחד. שְׁנָאִמְר (דברים יד א) **לֹא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה**, ודרש רבי מאיר שפירוש הפסוק, שֶׁבֶל שְׁתֵּיעֲבִיתִי לָךְ – כל דבר שאסרתי עליך, ואמרתי לך לתעבו ולהתרחק ממנו, הֲרִי הוּא כָּלֵל תֹּאכַל – הרי הוא בכלל אזהרת הכותב 'לא תאכל', ולמדנו מכך שלוקים על אכילת כזית המצורף מכל האיסורים. וכשם שלוקים עליהם, כך גם מצטרפים לאסור את הקדירה, אף שאינם שוים לא בשמם ולא בטעמם, וזהו טעם המשנה בערלה שכתבה ששלשה מינים ושלש שמות מצטרפים. וחכמים חולקים על רבי מאיר וסוברים שאין כל האיסורים מצטרפים, ואמר רבא שלפי שיטתם, רק איסורים השווים בשמם מצטרפים זה לזה.

הגמרא מבארת דין יין וחומץ שנתערבו: **חֵלָא לָגוּ הַמָּרָא** – חומץ של איסור שנפל לתוך יין של היתר, לְדִבְרֵי הַבֵּל אין היין נאסר במשהו, אלא בְּנוֹתָן מַעַם – שאם החומץ נותן טעם ביין, היין אסור. וטעם הדין, מפני שבשעה שנתערבו חלוקים הם לגמרי זה מזה בין בשמם ובין בטעמם ובין בריחם, וכל שנתערב מין בשאינו מינו אין אוסר תערובתו עד שיתן האיסור טעם בהיתר.

אולם אם נתערב **הַמָּרָא לָגוּ חֵלָא** – שנפל מעט יין אסור לתוך חומץ מרובה, ודרך יין הנופל לתוך חומץ, שמד כשנכנס לאויר הכלי נהפך ריחו לריח חומץ, ובשעה שהגיע היין לתוך החומץ, שוים הם בריחם לאלא שאינם שוים בטעמם. **אֲבֵי אִמְר**, היין אוסר **בְּמִשְׁהוּ**, אפילו אם לא מורגש בחומץ טעם היין, וְרַבָּא **אִמְר** היין אוסר בְּנוֹתָן מַעַם.

הגמרא מבארת את טעם מחלוקתם: **אֲבֵי אִמְר בְּמִשְׁהוּ**, מפני שיש שְׂרִיחָה חֵלָא וּמַעַמָּא חֵלָא – שריחו בחומץ וטעמו כיין, נידון כחֵלָא – בחומץ, וּמִכֵּין שבשעה שנתערבו, אף היין היה ריחו בחומץ, הִנֵּה לִיה מִן בְּמִינוֹ, מפני שיהיו זה דינו בחומץ, וְכָל מִן בְּמִינוֹ בְּמִינוֹ אוסר תערובתו **בְּמִשְׁהוּ**.

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סו עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קי"ז
רש"י
תוספות

1 **חמרא עתיקא** – טעמו ניכר בענבים. **חמרא חדתא** – בנותן טעם. וכל היכא דאיתמר
2 נותן טעם ואין טעמו ניכר, הוה שיעורא בששים. **חלא** דחמרא וחלא דשיכרא – חד
3 דאיסור וחד דהיתר. **חמירא דחיטוי** וחמירא דשערי – חד דחולין וחד דתרומה, ונפלו
4 זה לתוך זה. **וכל מין במינו במשחו** – לקמן פסקין דלאו הלכתא חכי, אלא אפילו
5 מין במינו בנותן טעם, חוץ מטבל ויין נסך.
6 **תבלין שנים** ושלשה שמות והן מין אחד או
7 מין שלשה אסורין. ו**מצטרפין** – הכי גרסינן
8 במסכת ערלה: שלשה שמות והן מין אחד,
9 כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך, או
10 מין שלשה ושלשה שמות יש להן – אסורין.
11 ומצטרפין – אם נפלו לקדירה ולא בזה כדי
12 לתבל ולא בזה כדי לתבל, ונצטרפו ותיבלו
13 והן של איסור – מצטרפין לאסורה. ואמר
14 חזקיה: הכא דקאמר מין שלשה ושלשה
15 שמות להן מצטרפין, אף על גב דתלתא מיני
16 נינהו ובשמא נמי לא שוו. במיני מתיקה
17 עסקין – שכולן טעמן מתוק, ומשום הכי
18 מצטרפין, דטעמן שוו למתק בהן הקדירה.
19 **ורבא אמר** לך מאי רבי מאיר היא –
20 ואף על גב דלא שוו לא בשמא ולא בטעמא
21 קאמר דמצטרפין, ודחוקיה ליתא. **חלא שנפל**
22 **לגו חמרא** – חלא דאיסור לגו חמרא דהיתר
23 – דברי הכל בנותן טעם, דכי נפיל לגויה לא
24 הוי דמי ליה לא בריחא ולא בטעמא, שאן
25 היין מבטל ריח החומץ עד שנתערב לחוכו,
26 ולא החומץ מבטל ריח היין משום דרובא
27 חמרא. אבל חמרא לגו חלא – משעה
28 שהגיע לאויר הכלי נהפך היין בריחו לריח
29 החומץ, וקודם שנתערבו היו שוין בריחן.
30 ריחה

חמרא עתיקא בענבי – דברי הכל בנותן טעם; **חמרא**
חדתא בענבי – אפיי אמר: במשחו, ורבא אמר: בנותן
טעם. אפיי אמר במשחו – בתר טעמא אולין, אידי ואידי
חד טעמא הוא, והוה ליה מין במינו, ומין במינו במשחו.
ורבא אמר בנותן טעם – בתר שמא אולין, והאי שמא
לחוד והאי שמא לחוד, והוה ליה מין בשאינו מינו, ומין
בשאינו מינו בנותן טעם. תנן: יין נסך שנפל על גבי ענבים
כו'; קא סלקא דעתין חמרא חדתא בענבי, מאי לאו בנותן
טעם? – לא, במשחו. – הא מדקתני סיפא "זה הקלל: כל
שפנהאנו בנותן טעם – אסור, כל שאין פנהאנו בנותן
טעם – מותר", מכיל דבנותן טעם עסקין? – ואפיי?
מתניתין – בחמרא עתיקא בענבי. חלא דחמרא וחלא
דשיכרא, וחמירא דחיטוי וחמירא דשערי – אפיי אמר:
בנותן טעם; בתר טעמא אולין, והאי טעמא לחוד והאי
טעמא לחוד, והוה ליה מין בשאינו מינו, ומין בשאינו מינו
בנותן טעם. ורבא אמר: במשחו; בתר שמא אולין, והאי
חלא מיקרי והאי חלא מיקרי, והאי חמירא מיקרי והאי
חמירא מיקרי, והוה ליה מין במינו, וכל מין במינו במשחו.
אמר אפיי: מנא אמינא לה דבתר טעמא אולין? דתניא:
תבלין, שנים ושלשה שמות והן מין אחד, או מין שלשה

גדולה. **תבלין** של שנים ושלשה שמות והם מין אחד – פירש רש"י: כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך, והם מין אחד וכולן קרוין פלפלין. או שלשה מיני תבלין, כגון פלפל וכמון
וקנמון. וקשה על זה, בדמסכת ערלה (פרק ב משנה י) קתני סיפא, רבי שמעון אומר: בין שלשה שמות והם מין אחד, בין שלשה מינים והם שם אחד, אינם מצטרפין. ולפירוש הקונטרס דפירש
ד"שמות" לשון שם ממש, בשלמא שלשה שמות והם מין אחד משכחת לה כדפירש, אלא שלשה מינים והם שם אחד היכי משכחת לה, כיון ד"שם" רוצה לומר שם ממש; ועוד קשה, דבכל
דוכתא הוי פירוש "שם" – איסור, כמו "השמות הללו" (ד"אידוהו נשך" (בבא מציעא עד ד) ודפרק "המקבל" בבא מציעא קיד, ב' ל' כן נראה, ד"שמות" דקאמר היינו שם דאיסור, כמו "לא מן
חשם הוא זה" בסוף פרק "הזורק" (שבת דף קב, א) גבי יש אוכל אכילה אחת והיכי עליה חמש חטאות. והכי פירשוהו הכא: תבלין של שנים ושלשה שמות – כגון פלפל דכלאים ופלפל
דערלה ופלפל דתרומה, דתלתא איסורין וכולן מין פלפלין הם. או שלשה מינים – פלפלים וקבמון ושאר מינים, וכולם איסור אחד. והשתא ניהא, דמשכחת שפיר שלשה מינים והם שם
אחד, כגון מאיסור אחד, פירוש: מתרומה או מערלה או מכלאי הכרם. וכן משמע בירושלמי, דתנן בפרק שני דמסכת ערלה: התרומה ותרומת מעשר והחלה והבכורים מצטרפין זה עם זה.
וקאמר עלה בגמרא: לרבי שמעון נצרכא, דאף על גב דאמר רבי שמעון איך שני שמות מצטרפין, מודה הכא שכולם שם תרומה. משמע בהדיא ד"שמות" היינו איסורין. **ורבא** אמר דא
מני רבי מאיר היא – ואם תאמר: אם כן מאי איריא "מיני מתיקה" דאמר חזקיה? אפילו בלא מיני מתיקה נמי מצטרפין, משום ד"כל מה שתיעבתי לך" כו' ופירש רש"י: דאין הכי נמי, אליבא
דרבא ליתא לדחוקיה דמוקי לה במיני מתיקה דוקא. ולא נראה, דאם כן אין הלכה כחזקיה, מדפליג רבא עליוהי והוא בתראה, ובשבת סוף פרק "רבי עקיבא" (פט, ב) משמע שהתלמוד
תופס עיקר דא דחוקיה, דקא פריך התם, והתנן: תבלין של שנים ושלשה שמות כו' ואמר חזקיה במיני מתיקה שנו כאן! מדקא פריך תלמודא ממילתיה דחוקיה, שמע מינה דהלכה כמותו.
לכן נראה: לרבא נמי דמוקי לה כרבי מאיר איתא לחזקיה. ואף על גב דאמר רבי מאיר: כל איסורים שבתורה מצטרפין ואפילו בלא מיני מתיקה, משום דדרוש "כל מה שתיעבתי לך" כו'
– הני מילי כשהאיסורים בעין, ואז דאי מצטרפין חצי זית מזה וחצי מזה לחייב אפילו אינם שוים במתיקה. אבל כשהם מעורבין בתבשיל, שאינם בעין, כל מה שהיה תבלין שנים ושלשה כו'
ומיירי שמתבל בהם בקדירה – אפילו רבי מאיר מודי לחזקיה דדוקא במיני מתיקה מצטרפין כיון שהם שוים למתק הקדירה, אבל אם אינם שוים במיני מתיקה – לא מצטרפין, כיון שאינם
שוין בנתינת טעם בקדירה. שזה בא למתק וזה בא לחק, **כל** שתיעבתי לך כו' – ואפילו למאן דאמר לאו שבכללות אין לוקן עליו – הני מילי כגון עליו ולולבין דמפיק מיכל אשר יעשה
מנף היין, וכן וי ומבושל בחמי טבריה דמפקין מ"כי אם עלי אש", אבל היכא דהאיסור מפורש כל אחד לבדו, כגון בכל איסורי דעלמא, אי חזקין מהכא שמצטרפי – לא חשבינן ליה לאו
שבכללות. **ורבא** אמר בנותן טעם וריחה חלא וטעמא חמרא חמרא – תימיה: דקשה הלכתא אהלכתא, דקיימא לן כרבא לגבי אביי, דקיימא לן כרבי יהושע בן לוי נמי דאמר פרק "המוכר
פירות" (בבא בתרא צ, א), דריחה חלא וטעמא חמרא – חלא, ורבי יוחנן אמר: דריחה חלא וטעמא חמרא – חמרא (כרב כהנא) ורבא! ויש לומר: דהתם איכא לישנא אחרינא, ודרומאי
מתני אפיפא, דרבי יוחנן אמר: ריחה חלא וטעמיה חמרא – חלא, ורבי יהושע בן לוי אמר: חמרא חמרא, כרבא דהכא. ומכאן נראה דמותר לקדש בערב שבת על היין שריחו חלא וטעמיה חמרא.

ק"ח עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י תוספות

בַּת תִּיחָה – פִּירֵשׁ הַקֶּוֹנֶטְרָס: נוֹקְבִין נִקְבָּה בְּמִגְוֹנַת חֲבִית לְהַרְיֹת. מִיּוֹד לִשׁוֹן "בַּת" קִשְׁדָּה. וּפִירֵשׁ רַבֵּינוּ תַנְחֵלֵי: שִׁישׁ קִנָּה שְׁקוּעַ תּוֹךְ הַחֲבִית וְבוֹטֵל חֲרוֹץ, וּמִמִּיחָן לְחֹרֶץ קִנָּה קֵטֵן בְּמִין דָּד וּמִמִּיחָן דְּרַךְ אוֹתוֹ דָּד, וּמִשּׁוֹם הִנֵּק נִקְטָה "בַּת". וְגַם יֵשׁ לִישׁוֹב פִּירוּשׁ רַשִּׁי, שֶׁבְּתוֹךְ אוֹתוֹ נִקְבָּה שֶׁנִּקְבָּה בְּמִגְוֹנַת חֲרֹטֶץ קֵטֵן וּמִמִּיחָן דְּרַךְ אוֹתוֹ קִנָּה, וּמִשּׁוֹם הִנֵּק קָרִי לָהּ "בַּת". **נָזַר** בְּדִישׁוּרָאֵל שְׁפִיר דִּמֵּי – קָה שֶׁמִּשְׁמַע לֵן דְּרִמָּל דּוֹרִינן

ריחיה חלא וְסַעֲמָא חֲמָרָא - חֲלָא, וְהוּהּ לִיה מִזֵּן בְּמִינוֹ,
וְכָל מִזֵּן בְּמִינוֹ בְּמַשְׁהוּ; רְבָא אֲמַר בְּנוֹתֵן טַעֲם, רִיחִיה
חֲלָא וְסַעֲמָא חֲמָרָא - חֲמָרָא, וְהוּהּ לִיה מִזֵּן בְּשָׂאֵנוֹ
מִינוֹ, וְכָל מִזֵּן בְּשָׂאֵנוֹ מִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעֲם. הָאֵי בֵּת תִּיהָא,
גּוֹי בְּדִישְׁרָאֵל - שְׁפִיר דְּמִי; יִשְׂרָאֵל בְּרִגּוֹי - אֲבִי אֲמַר:
אֲסוּר, רְבָא אֲמַר: מוֹתֵר. אֲבִי אֲמַר אֲסוּר - רִיחָא
מִיִּלְתָּא הוּא; רְבָא אֲמַר מוֹתֵר - רִיחָא לָאו מִיִּלְתָּא הוּא.
אֲמַר רְבָא: מָנָא אֲמִינוּ אֵל דִּרְיָא וְלֹא בְּלוּם הוּא?
דִּתְנִן: תְּגוּר שְׁהִסִּיקוּ בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה וּאִפְּהֵי בּוֹ אֶת

מזון. - ואיבוי? שאני החם, דמקלא
על פי חבית של זון של תרומה -
חיטין ואוסר בשל שעזורים, מפני
י: ריחא מילתא היא, ומר סבר:
אימא תנאי היא? - אמר לה אבוי:
לקיש: בפת חמה וחבית פתוחה
דבר

[illegible]

אמר

עבודה זרה דף סו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קיט

שכל ריחא של איסור אוסר את המאכל שקיבל ריח זה, מכל מקום
שם לא נאסרה הפת, לפי שכשקיבלה הפת את הריח כבר נשרף
הדבר האוסר, דהיינו הכמון, ולא נשאר בתנור אלא ריחו, ובאופן זה
אין ריח אוסר.
הגמרא דנה אם ניתן לומר שמחלוקת אביי ורבא בריחא, אם מילתא
היא או לאו מילתא היא, היא מחלוקת תנאים: **אמר רב מרי**,
מחלוקת אביי ורבא היא **בְּתַנְאִי** – במחלוקת תנאים, ששינינו במשנה
(תרומות פ"י מ"ד), **הַרְוֵהָ פֶּתַח חֲמֵה מִן הַתְּנֹר וְנִתְּנָה כְּשֶׁהִיא חֲמֵה עַל פִּי**
חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁל תְּרוּמָה, שלש דעות בדבר, **רַבִּי מֵאִיר אָסֵר** את
הפת לאכילה לזרים, לפי ששאבה את ריח היין שהוא יין תרומה
ואסור לזרים, ונאסרה אף היא באכילה לזרים. **וְרַבִּי יְהוּדָה מְתִיר** את
הפת לזרים, לפי שאין ריח היין אוסר אותה. **רַבִּי יוֹסִי מְתִיר בְּפֶת שֶׁל**
חֵיטִין שהונחה על פי חבית של יין של תרומה, שפת חטין אינה
שואבת מריח היין ועל כן אינה נאסרת הימנו, **וְאִסֵּר בְּפֶת שֶׁל**
שְׁעוּרִים שהונחה על פי חבית יין תרומה, **מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת**
מֵרִיחַ הַיֵּין, והריח אוסרה לזרים כדון תרומה. מסיים רב מרי את
דבריו, **מֵאִי לֹא בָּהָא קָמִיפְּלִי** – האם לא בכך נחלקו, **דְּמַר וְרַבִּי**
מֵאִיר **כֶּבֶר שְׂרִיחָא מִלְּתָא הִיא**, ולכן אסר את הפת לזרים, **וְדַרְי** ורב
יהודה) **כֶּבֶר רִיחָא וְלֹא פְלוֹם הוּא**, ולכן התירה לכל.
הגמרא מבארת את הדעות במשנה לשיטת אביי ולשיטת רבא.
מבררת הגמרא: **לְרַבָּא** שאמר שריחא לאו מילתא היא, **וְדַרְי** צריך
הוא לומר שדבריו **תִּנְאִי הִיא** – תלויים במחלוקת תנאים, שרבי מאיר
סובר ריחא מילתא היא ורבי יהודה סובר ריחא לאו מילתא היא,
ודבריו הם כדעת רבי יהודה בלבד, אולם **לְאַבְּי** שאמר שריחא
מילתא היא, **מִי לִימָא תִּנְאִי הִיא** – האם גם הוא יצטרך לומר שדבריו
תלויים במחלוקת תנאים, והם כדעת רבי מאיר בלבד.
משיבה הגמרא: **אִמֵּר לָךְ אַבְּי** – יוכל אביי להשיב ולומר, **לֹא מִי**
אֵיתְרַם עֲלָהּ – האם לא נאמר על משנה זו כך, **אִמֵּר רַבָּה בַּר בַּר**
חֲנָה אִמֵּר רִישׁ לְקִישׁ, בְּפֶת חֲמָה וְהִיא מוֹנַחַת עַל פִּי חֲבִית פְּתוּחָה,

וְרַבָּא אָמַר, שאין היין אוסר את החומץ במשהו אלא **בְּנִתְּנָה מַעַם**,
שיין שְׂרִיחָהּ חֲלָא וְטַעְמָא חֲמָרָא – שריחו חומץ וטעמו יין, **חֲמָרָא**
– הרי הוא נידון כיון, ובשעה שנתערבו היין והחומץ, הִנֵּה לִיה מִין
בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ, שהיין וחומץ שני מינים הם, וְכַל מִין בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ,
אינו אוסר אלא **בְּנִתְּנָה מַעַם**.
אגב מחלוקת אביי ורבא אודות ריחיה חלא וטעמיה חמרא אם
הולכים אחר הריח או אחר הטעם, מביאה הגמרא מחלוקת נוספת
בין אביי ורבא אודות ריח ביין נסך: **הָאִי בֵּת הֵיכָא** – נקב זה שנוקבים
במכסה חבית יין להריח על ידו את יינה ולבודקו אם יכול להתקיים,
דינו הוא שלהריח בו **עוֹבֵד בּוֹכְבִּים בֵּין דִּישְׁרָאֵל, שְׂפִיר דְּמִי** – מותר
הדבר, שהרי אין הגוי נוגע ביין או שותה ממנו ואינו אוסרו. ולהריח
וְשִׁרְאֵל בנקב זה **בֵּין דְּעוֹבֵד בּוֹכְבִּים**, שהוא יין נסך, נחלקו בדבר,
אַבְּי אָמַר אָסֵר, רַבָּא אָמַר מוֹתֵר.
הגמרא מבארת את טעמי המחלוקת: **אַבְּי אָמַר אָסֵר** לישראל להריח
ביין נסך, משום שְׂרִיחָא מִלְּתָא הִיא – ריח דבר חשוב הוא, והמריח
נחשב כשותה את היין, ושתיית יין נסך אסורה. **רַבָּא אָמַר מוֹתֵר**
ישראל להריח ביין נסך, משום שְׂרִיחָא לֹא מִלְּתָא הִיא – ריח אינו דבר
חשוב, ואין הרחה נחשבת כשתיה, ולכן אין איסור להריח יין נסך.
רבא מביא מקור לדעתו שריחא לאו מילתא היא: **אִמֵּר רַבָּא, מִנָּא**
אִמְרִינָא לָהּ – מהזכין לומד אני לדין זה **דְּרִיחָא** (– שריח) **וְלֹא פְלוֹם**
הוּא, ומותר להריח בבת תיהא, דְּתִנֵּן – ששינינו במשנה (תרומות פ"י מ"ד),
תְּנֹר שֶׁהִסְקִין (–הבעירו וחיממו) **בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה**, ולאחר מכן
אָפַה בּוֹ אֶת הַפֶּתַח, **הַפֶּתַח מוֹתֵרֵת** באכילה גם לזרים האסורים
בתרומה, **לְפִי שֶׁאֵין בְּפֶת מַעַם כַּמּוֹן אֲלֵא רַק רִיחָא** של כַּמּוֹן, ומוכח
שאין ריח תרומה אוסר לזרים פת שקיבלה ריח זה, ומכאן מקור לדין
זה שריחא לאו מילתא היא.
הגמרא מפרשת מה יענה אביי לראיה זו. מבררת הגמרא: **וְאַבְּי** מה
יענה על כך שמוכח מכאן שלא כמותו. מבארת הגמרא: אביי יאמר
שְׂאֵנִי הָתָם דְּמִיקְלָא אִיסוּרִיהּ – שונה הדבר שם מבכל ריחא, שאף

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום ראשון עמ' א

מקשה הגמרא: בין לגבי עבודה זרה שהעמדנו במתחלקת לשבריה,
ובין לגבי יין נסך שהעמדנו בחרס הדריני, שאין הפסד בשבירתם,
אבל עדיין קשה וְהִלָּא הגר רוצה בקיומו **שֶׁלֹּא יִגְנוּבוּ וְשֶׁלֹּא**
יֵאבְדוּ.
מתרצת הגמרא: **אֲלֵא אִמֵּר רַב פִּסְא יְרוּשָׁת הַגֵּר קְאָמְרַת** (–אמרת),
וכי משם אתה מקשה, **שְׂאֵנִי** – שונה הדין בְּיְרוּשָׁת הַגֵּר, דְּאִקְלִילוּ בָּהּ
רִבְּנָן ולא אסרו ברוצה בקיומו, נִזְיָרָה שְׂמָא יִחְזוֹר הגר לְקִלְקוּלוֹ
וימיר את דתו אם נאסור עליו לקבל את תמורת העבודה זרה והדין
נסך.

עוֹבֵדֵת בּוֹכְבִּים ואחיו הגר מקבל מעות, אבל באופן שנאמר במשנה
שהגוי נוטל יין נִסְךְ והאח הגר נוטל פירות, **מֵאִי אֵיכָא לְמִימַר**, הלא
אם היין ישפך לא יוכל האח הגר לקבל את תמורתו, ונמצא שהוא
רוצה בקיומו של היין ואף על פי כן לא נאסרה התמורה, ושלא
כדברי רב ששת.
משיבה הגמרא: המשנה עוסקת ביין נסך הבלוע כְּבֵד העשוי מִתְּרִם
הַדְרִינִי, שהיין נבלע בדפנות הכלי, ובאופן זה לא איכפת לגר בקיומו
השלם של הכד, לפי שגם אם ישבר, ישרה את השברים במים והדין
הבלוע יצא מתוכו.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שני עמ' א

החמר לקחת מזון לכל הדרך.
משיבה הגמרא: **אִמֵּר רַב פִּסְא, לֹא צְרִיכָא** אלא באופן דְּשִׁבְיָת
לְמִיטְרָה וְלִמְזוֹן מֵאֻנָּא לְאֻנָּא – שמצוי מזון שאפשר לטרוח
ולקנותו בכל מלון ומלון שחונים הם בו לאחר הליכת יום אחד.
ולפיכך, **חֲמֵר דְּרִבְיָה לְמִיטְרָה וְלִמְזוֹן** – החמר שדרכו לטרוח ולקנות
לעצמו מזון, על כן אינו רשאי לו לקחת יותר ממזון של יום אחד,
אבל **שׁוֹכֵר לֹא דְרִבְיָה לְמִיטְרָה וְלִמְזוֹן** – אין דרכו לטרוח ולקנות
מזון, ולכן התירו לו לקחת מזון של כל הדרך.
עוד בענין שכר עבודה בין נסך: **אָבִיבָה דְּרַב אֶהָא בְּרִיה דְּרַב אֵיקָא**
– אביו של רב אחא שהיה בנו של רב איקא, כלומר רב איקא,

הוא רשאי להניח את הכד על הבהמה, מִיָּהָא – מכל מקום, **אִי לֹא**
מוֹתִיב לִיה – אם לא יניחנו, **מִי אִמְרִינֵן לִיה נָבִי לִיה אֲנָרָא דְּלִנְיָתוֹ**
– וכי נאמר לו לנכות מדמי השכירות את שכר הובלת הכד, וכיון
שכן, גם כשהוא מניחו על הבהמה, לא נחשב השכר עבור הובלת
הכד.
הגמרא חוזרת לבאר את הברייתא בה נתבאר זכויותיהם של השוכר
ושל החמר בהנחת דברים על החמור. שואלת הגמרא: הִיכִי דְּמִי –
במה מדובר, **אִי דְשִׁבְיָת לְמְזוֹן** – אם במהלך הדרך מצוי מזון לקנותו
בכל שעה, **חֲמֵר נָמִי לְעֵקֶב** על השוכר מלקחת מזון לכל הדרך, **וְאִי**
דְּלֹא שִׁבְיָת לְמְזוֹן – ואם אין מצוי לקנות, **שׁוֹכֵר נָמִי לֹא לְעֵקֶב** על

1 דְּבָרֵי הַכֹּל הַפֶּת אֲסוּרָה שׁוּדָאִי נִכְנַס בֶּה רִיחַ, שֶׁהִפֵּת חֲמָה וּמִקְבֵּלֶת
2 רִיחַ וְהַחֲבִית פִּתּוּחָה וְרִיחָה נוֹדֵף, וְאִם רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֶה בִּכְךָ. בְּפֶת
3 צִוְּנָתָה וְחֲבִית מְנוּפָה וְ–מִכּוּסָה וְסִתּוּמָה, דְּבָרֵי הַכֹּל הַפֶּת מוֹתֵרֶת,
4 שֶׁלֹּא נִכְנַס בֶּה רִיחַ, לִפִּי שֶׁהִפֵּת צוּנְגָת וְאִינָה קוֹלֶטֶת כָּל כֶּךָ מִן הָרִיחַ
5 וְהַחֲבִית סִתּוּמָה וְאִין רִיחָה נוֹדֵף כָּל כֶּךָ, וְאִם רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה בִּכְךָ. לֹא
6 נִתְּלָקוּ רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אֶלְמָא בְּפֶת חֲמָה וְחֲבִית מְנוּפָה אוֹ בְּפֶת
7 צִוְּנָתָה וְחֲבִית פִּתּוּחָה, שִׁישׁ בְּאוּפְנִים אֱלּוּ מַעֲלָה אַחַת בִּלְבָד, שֶׁהִפֵּת
8 חֲמָה אוֹ שֶׁהַחֲבִית פִּתּוּחָה, וְזוֹה נִחְלָקוּ הָאֵם גַּם בְּאוּפֵן זֶה נִכְנַס בֶּה
9 הָרִיחַ, שֶׁרַבִּי מֵאִיר סוֹבֵר שֶׁנִּכְנַס וְלֹכֵן אוֹסְרָה לְזוּרִים, וְרַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר
10 שֶׁאִינוּ נִכְנַס וְלֹכֵן הוּא מֵתִירָה לְזוּרִים. וְרַבִּי יוֹסִי סוֹבֵר כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּפֶת
11 שֶׁל חִיטִּים, שֶׁאִין הָרִיחַ נִכְנַס בֶּה בְּאוּפְנִים אֱלּוּ, וְאִילוּ בֶּפֶת שֶׁל שְׁעוּרִים
12 הוּא סוֹבֵר כְּרַבִּי מֵאִיר, שֶׁפֶת שְׁעוּרִים שׁוֹאֵבֶת אֶת הָרִיחַ וְנֹאסֶרֶת.
13 מִסִּימָת הַגִּמְרָא לִבְאֵר מָה יֵאמֹר אֲבִי שֶׁלֹּא יִקְשֶׁה עַל דְּבָרָיו מִדְּבָרֵי
14 רַבִּי יְהוּדָה: וְהָאִי דִּינִי נִמְיִי – וְגַם מָה שֶׁאִסְרִית בְּרִיחָא שֶׁל בֵּית תִּיהָא,
15 טַעְמִי הוּא מִשּׁוּם שִׁירִיחַ זֶה בְּפֶת חֲמָה וְחֲבִית פִּתּוּחָה דְּמִי וְ–דּוּמָה
16 שֶׁגַּם רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֶה בֶּה שֶׁהִיא אִסּוּרָה, וְאִין סוֹבֵר שֶׁגַּם בֵּבֶת תִּיהָא
17 הוּא מוֹדֶה שֶׁאִסּוּרָה הִרְחָתָהּ, וְזוֹה שֶׁאִמְרִיתִי לְדַעַת הַכֹּל אִמְרִיתִי וְלֹא
18 נִחְלָקוּ תַנָּאִים בְּדִבְרֵי.

19 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: זֶה הַכֹּל לֹא שֶׁנִּתְּנָתוּ בְּנוֹתֵן טַעַם בּוֹ אִסּוּר, כָּל
20 שֶׁאִין בְּהִנָּתוּ בְּנוֹתֵן טַעַם מוֹתֵר, כְּגוֹן חוּמֵץ שֶׁנִּפְלַע עַל גְּבִי גְרִיסִין.
21 הַגִּמְרָא מְבִיאָה אֶת פֶּסֶק הַהִלְכָה בְּנוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים: אֲמַר רַב יְהוּדָה
22 אֲמַר שְׁמוּאֵל, הֲכִי הִלְכָתָא – כֶּךָ הִיא הַהִלְכָה, שְׁנוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים
23 מוֹתֵר, וְכֹאמֹר בְּמִשְׁנָה.

24 הַגִּמְרָא מְבִאֶרֶת אֶת פְּרִטֵּי הָדִין הָאִמּוֹר בְּמִשְׁנָה שְׁחוּמֵץ שֶׁל יֵין נֹסֵךְ
25 שֶׁנִּפְלַע עַל גְּבִי גְרִיסִין לֹא אִסּוּר, לִפִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים: וְאֲמַר רַב
26 יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל, לֹא שְׁנֵנו שְׁחוּמֵץ שֶׁל אִסּוּר שֶׁנִּפְלַע עַל גְּבִי
27 גְרִיסִים שֶׁל הֵיתֵר, לֹא אִסּוּר, אֶלְמָא שְׁנֵנָּפֶל הַחוּמֵץ לְתוֹךְ גְּרִיסִין
28 רוֹתְחִין, שֶׁהוּא פּוֹגֵמִם וְעַל כֵּן לֹא נֹאסְרוּ, אֶלְמָא אֵם נִפְלַע הַחוּמֵץ לְתוֹךְ
29 גְרִיסִין צוּנְגָתִי, שֶׁהֵם מִשְׁתַּבְּחִים עַל יְדֵי הַחוּמֵץ, וְנֹאסְרוּ, וְחֹזֵר וְהִתְחִיתֵן
30 וְ–בִישְׁלָם עַל הָאֵשׁ לְגְרִיסִים עִם הַחוּמֵץ שְׁבָהֵם, וְעֵתָה הֵם נִפְגָּמִים
31 מִשּׁוּם הַחוּמֵץ הַמַּעֲרֹבֵב בָּהֶם, נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁהִשְׁפִּיתָ וְלִבְסוֹף פָּנִים,
32 וְאִסּוּר. וְכֵן כִּי אֶתָּא וְ–כִּשְׁבָּא דְּרַבִּין מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲמַר בְּשֵׁם דְּרָבָה
33 בַּר בַּר חֲנָה שֶׁאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שְׁנֵנו שְׁחוּמֵץ שֶׁל אִסּוּר שֶׁנִּפְלַע עַל
34 גְבִי גְרִיסִים שֶׁל הֵיתֵר לֹא אִסּוּר, אֶלְמָא שְׁנֵנָּפֶל לְתוֹךְ גְּרִיסִין רוֹתְחִין,
35 אֶלְמָא נִפְלַע הַחוּמֵץ לְתוֹךְ גְּרִיסִין צוּנְגָתִי, וְחֹזֵר וְהִתְחִיתֵן, נַעֲשֶׂה כְּמִי
36 שֶׁהִשְׁפִּיתָ וְלִבְסוֹף פָּנִים וְאִסּוּר. וְכֵן כִּי אֶתָּא – כִּשְׁבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בּוֹ

37 מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִם הוּא אִמְרָא כֵּן בִּשְׁם רַבִּי יוֹחָנָן, וְהוֹסִיף, וְכֵן הָיָה
38 עוֹשִׂין בְּעֶרְבֵי שְׁבִתוֹת בְּצִיפּוֹרִי, שְׁנוֹתֵינִים חוּמֵץ לְתוֹךְ גְּרִיסִים צוּנְגָתִי,
39 וְהֵם מִשְׁתַּבְּחִים עַל יְדֵי הַחוּמֵץ, וְכֵן רַבִּין אֶתָּם בִּשְׁם שְׁחֵלִים,
40 וְאוֹכְלִים אוֹתָם בִּשְׁבִתָּה. וְנִמְצָאנוּ לְמַדִּים שֶׁהַגְּרִיסִים מִשְׁתַּבְּחִים עַל יְדֵי
41 הַחוּמֵץ, וְלִכְךָ יֵשׁ לְאוֹסְרִים כִּשְׁהַחוּמֵץ שֶׁל אִסּוּר.
42 הַגִּמְרָא מְבִיאָה שְׁתֵּי דְעוֹת אוֹדוֹת נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים כִּשְׁהִפְגֵּם בֹּא
43 בְּצִירָה דְּבַר אַחֵר: אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים שְׁאִמְרוּ שֶׁאִינוּ
44 אוֹסְרִים אֶת הַמֵּאכֵל, לֹא הַמְדוּבָר בְּאוּפֵן שְׁאִמְרוּ וְ–שְׁיֹכְלוּ לְזוּמָר
45 שְׁקִדְרָה זֶה הִיא הִסְדְּרָה מְלֵא אוֹ יִתְרָה מְלֵא, הִסְדְּרָה תְּבִלִּין אוֹ יִתְרָה
46 תְּבִלִּין, וְעַל יְדֵי כֶּךָ פֶּגֶם הָאִסּוּר אֶת הַמֵּאכֵל. שְׁבִאוּפֵן זֶה, שֶׁאִילוּ הָיָה
47 בֶּה מֵלַח וְתִבְלִין כִּרְאוּי לֹא הָיָה הָאִסּוּר פּוֹגֵמָה וְהָיָה נוֹתֵן טַעַם לִשְׁבָּה,
48 לֹא הוֹתֵר נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים. אֶלְמָא מָה שֶׁהוֹתֵר נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים הוּא כָּל
49 שְׁאִין הִסְדְּרָה אוֹ יִתְרָה הַקְדִּירָה בְּלוּם, וְאִינָה נִאֲכָלֶת רַק מִפְּנֵי נוֹתֵן
50 טַעַם זֶה שֶׁפִּגְמָה וּבִלְעֵדִיו הִיָּתָה נִאֲכָלֶת.

51 לְשׁוֹן אַחֶרֶת וְהַחֲלֹקֶת וְסוֹבֵרֶת שְׁרִישׁ לְקִישׁ בֹּא לְהִקָּל בְּאוּפֵן הָאִמּוֹר,
52 וְאִיכָא דְּאֲמַרִי – וִישׁ שֶׁאִמְרוּ שְׁאִמְרוּ רִישׁ לְקִישׁ, נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים
53 שְׁאִמְרוּ שֶׁאִינוּ אוֹסְרִים אֶת הַמֵּאכֵל, אִין אוֹמְרִין וְתוֹלִים אֶת הַפֶּגֶם בִּכְךָ
54 שְׁקִדְרָה זֶה הִיא הִסְדְּרָה מְלֵא אוֹ יִתְרָה מְלֵא, הִסְדְּרָה תְּבִלִּין אוֹ
55 יִתְרָה תְּבִלִּין, וְלֹכֵן אִינָה נִאֲכָלֶת, וְאִילוּ הָיָה בֶּה מֵלַח וְתִבְלִין כִּרְאוּי
56 הָיָה מִתְקַנֵּים אֶת הַפֶּגֶם שְׁנוֹתֵן הָאִסּוּר בְּמֵאכֵל, וְאִין זֶה נִחְשָׁב נוֹתֵן טַעַם
57 לִפְנֵים, אִין אוֹמְרִים כֵּן, אֶלְמָא אוֹמְרִים הִשְׁתָּא מִיָּהָא הָא פְּגָמָה – הֵלֹא
58 עֵתָה הָאִסּוּר פֶּגֶם אֶת הַתְּבִשִּׁיל שֶׁבְּקִדְרָה, וְעַל כֵּן הִיא מוֹתֵרֶת.

59 הַגִּמְרָא מְבִיאָה עוֹד מִדְּבָרֵי הָאִמּוֹרָאִים בִּשְׁם רַבִּי יוֹחָנָן בְּעֵנִין זֶה שֶׁל
60 נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים: אֲמַר רַבִּי אֶבְהוֹ אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנֵי דִינִים הֵם
61 בְּתַעֲרוּבַת אִסּוּר בְּהֵיתֵר, כֹּאשֶׁר אִי אִפְשָׁר לְהַפְרִיד אֶת הָאִסּוּר
62 הַמַּעֲרֹב, וִישׁ לְדוֹן אִם הַכֹּל נֹאסֵר.

63 דִּין רִאשׁוֹן, כָּל שְׁנוֹתֵעֵרֵב מֵהָאִסּוּר בְּהֵיתֵר טַעַמוֹ וּמִשְׁשׁוֹ, כְּגוֹן חֲתִיכָה
64 שֶׁל אִסּוּר שְׁנוֹתֵעֵרֵב בְּתַבְשִׁיל שֶׁל הֵיתֵר, שֶׁגַּם גּוֹף הָאִסּוּר קִיִּים וְגַם
65 טַעְמוֹ קִיִּים, אִסּוּר הַכֹּל בְּאִכִּילָה, (לֹאקִין) [לֹאקִין] עָלָיו אִם אִכְלוּ,
66 וְזוֹהוּ מָה שֶׁנִּאֲמַר בְּהִלְכָּה לְמִשְׁהָ מְסִינִי, שִׁיעוֹר אִכִּילָה שֶׁל בְּיָתֵר בְּכָרִי
67 וְ–בּוֹזֵם שֶׁל אִכִּילָת פֶּרֶם וְ–חֵצִי כֶּבֶד לָחֶם, שֶׁאִם יֵשׁ בְּתַעֲרוּבַת שִׁיעוֹר
68 כּוֹזֵת שֶׁל אִסּוּר בְּשִׁיעוֹר חֶרֶס מֵהַתְּבִשִּׁיל, שֶׁנִּמְצָא שֶׁכִּשְׁהוּא אוֹכֵל
69 מֵהַתְּבִשִּׁיל וְהָאִסּוּר הַמַּעֲרֹב בּוֹ, אִינוּ שׁוֹדֵה בְּאִכִּילַת כּוֹזֵת אִסּוּר
70 אֶלֶּא כְּדִי אִכִּילַת פֶּרֶס, לֹקֶה עָלָיו, אֲבָל אִם כּוֹמוֹת הָאִסּוּר קִטְנָה יוֹתֵר,
71 שֶׁכִּשְׁהוּא אוֹכֵל מִן הַתְּבִשִּׁיל אִי אִפְשָׁר שִׁיאֲכֹל מִן הָאִסּוּר כּוֹזֵת
72 בְּשִׁיעוֹר זֶה, אִינוּ לֹקֶה עַל אִכִּילָתוֹ.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...מ"ש אודות חזרת דא"ח, הנה נתינת התורה היתה על תנאי שחלק הכי גדול ממעשה האדם יעשה בבחירתו, וכמה שנאמר ובחרת בחיים, ולא ע"פ פקודות וגזירות, אלא שצריך הוא לבחור בזה מפני שזהו גזירתו של ממה"מ הקב"ה. וה"ה בנוגע לחזרת דא"ח, שאין הסדר שמכאן יכתבו לאלו שמזכיר במכתבו שהם יחזרו דא"ח בבתי כנסיות, אלא שעליהם באתעדל"ת לעשות אסיפה ולחייב (לזכות) את כאו"א מאלו בענין הכי נעלה זה. והשי"ת יצליחם.

בברכה לפרנסה ולבשו"ט,

מ.שניאורסאהן

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכא רש"י תוספות

דברי הכל אסורה – דודאי עייל בה ריחא. והאי ידיד – האי בת יהיא דאסרנא, כפת חמה וחבית פתוחה דמי. הכי הלכתא – דנותן טעם לפגם מותר. חומץ פוגם גריסין רותחין, ומשביח את הצונן. והרתיחין – על האור, אחר שנפל החומץ לתוכן. וכן חיו עושין – נותנין חומץ לתוך הגריסין צונן והיה משביחן, ורב דימי קאמר לה.

לא שיאמרו בו' – חומרא היא. כלומר, לא שיוכלו לתת פגם בתבשיל מחמת דבר אחר. כגון שתהא חסירה מלח או תיירה, דאם פגם מחמת דבר אחר – אין תולין הפגם באיסור, ואסור. אלא – איזהו טעם לפגם שמותר. כל שאינה חסירה – שום תקון, ואינה נאכלת מפני זה, כלומר, ואיסור זה פוגם טעמה. ואינה נאכלת? לאו דוקא, כדיון דפגימתה פורתא קרי לה "אינה נאכלת". ואיכא דאמרי – הא דריש לקיש לקולא. נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר בו' – כלומר, אין תולין הפגם בדבר אחר, לומר: חסירה היא מלח, ואילו היתה כתיקונה לא היה זה האיסור פוגמה, שהמלח היה מבטל את פגימת טעם האיסור ומשקנו. אלא כיון דטעם האיסור פוגמה עכשיו כמות שהיא – היה פגם, ומותר. כל שמעטמו וממשו לוקין עליו וזהו כוית בכדי אכילת פרס – ועל כגון זה נאמר שיעור כוית בכדי אכילת פרס הלכה למשה מסיני, שאם יש בבשיעור פרס של תבשיל כוית מן האיסור לוקין עליו. אף על פי שאין כוית של איסור נאכל בבת אחת, כיון דאינו שווה באכילתו משהתחיל לאוכלו עד שגמרו אלא כדי אכילת פרס – מצטרפת אכילתו ולוקה. אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל איסור, הואיל ושווה באכילתו כוית יותר מכדי אכילת פרס – הוו להו כשתי אכילות של שני ימים, ואין לוקין. דקים להו לרבנן דאכילת פרס הוא שיעור שהיית אכילה. ופרס היא חצי ככר של עירובי תחומין, ושיעורו חכמים כבר משלש לקב. חציה לבית המנוגע, שנאמר בה: "והאוכל בבית יכבס בגדיו", פרשוהו חכמים לשווה בה שיעור אכילה. כדתינא: "והאוכל בבית והשוכב בבית", אין לי אלא שוכב ואוכל, לא אוכל ולא שוכב מנא? תלמוד לומר "יכבס את בגדיו" ריבה, אם כן מה תלמוד לומר "והאוכל והשוכב"? ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה, וכמה היא אכילה – כדי אכילת פרס, והוא ארבע ביצים.

טעמו

דליכא רק טעם בעלמא, וטעם לאו דאורייתא. מדקאמר אביי: שמע מינה טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא, דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב אמאי לא גמרין דחידוש הוא, אי חידוש אף על גב דליכא טעמא נמי – משמע דכי נמי ליתא בעלמא אלא מדרבנן, גבי בשר בחלב הוא דאורייתא. והכי הלכתא כרבי יוחנן. וכן משמע בפרק "כל הבשר" בשמעתא דסיפת חלב, דאמר אביי: טעמו ולא ממשו דאורייתא, דאי מדרבנן וכו', ורבא אמר: דרך בישול אסרה תורה, משמע דסבר רבא טעמו ולא ממשו דהיינו טעם כעיקר לאו דאורייתא, והלכתא כרבא לגבי אביי. ועוד ראיא מפרק "גיד הנשה", דקאמר גבי זרוע בשלה דאיל נזיר והוא היתר מכלל איסור כזה שהחיר הכתוב לבשל הורוע עם האיל, ואמר רבא: לא נצרכא אלא לטעם כעיקר, דבקדשים אסור מ"כל אשר יגע בבשרה יקדש", וגבי זרוע בשלה שרי. מדנקט רבא טעם כעיקר בקדשים אסור, משמע – הא בחולין שרי. וקרא דיעגילי גוים שצוה הכתוב להגעיל כלי מדין אף על פי שלא היה בהם רק טעם – מנייה לא גמרין, דחידוש הוא, דהא אפילו קדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמה פורתא ואפילו הכי אסרה רחמנא, אלמא חידוש הוא, אלא לא גמרין מנייה. ואף על פי דבפרק "אלו עוברין" בפסחים (מד, ב) מיייתי קרא ד"משרת ענבים" גבי טעם כעיקר – לאו דרשא גמורה מדאורייתא היא, אלא אסמכתא בעלמא, ולעולם טעם כעיקר לאו דאורייתא. כך שיטת רש"י. ולא נראה לרבינו תם, דהא רבי יוחנן אית ליה דרבי עקיבא פרק "אלו עוברין" (שם מד, ב) דילף טעם כעיקר מגיעולי גוים. ואין לומר דאסמכתא בעלמא היא, דהא פרין התם: והאי "משרת" להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא? האי מייבש ליה לטעם כעיקר מדפריך הכי בהדיא אלמא דרשא גמורה היא, דהא רבי עקיבא מוכח מנייה היתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לנזיר ששרה פתו בין ויש בו להצטרף מפת ומיין, ורבנן מוכחים מנייה טעם כעיקר, וכי היכי דלרבי עקיבא הוא דרשא גמורה גבי היתר מצטרף לאיסור היתר עילה מלקות – הכי נמי לרבנן הוה דרשא גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר דאורייתא. והוא דפרק "כל הבשר" (תולין קח, א) דאמר רבא: דרך בישול אסרה תורה, מדפריך דרשא גמורה דאורייתא דטעם כעיקר כדפרישית לפי שיטת רש"י – לא היא, אלא דאי נאם סבירא ליה דטעם כעיקר דאורייתא, דבפרק "הערתובות" (ובחים עט, א) קאמר רבא: אימור דאמרי רבנן רובא ובטעמא, וכי היכי דברובא הוה דאורייתא מ"אחרי רבים להטות" הכי נמי בטעמא. והתם בפרק "כל הבשר" הכי קאמר רבא לאביי: מבשר בחלב לא תוכל להוכיח דטעמו ולא ממשו דאורייתא, דהיינו טעם כעיקר, משום דבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה. ודחויא בעלמא הוא, אבל ודאי טעם כעיקר דאורייתא. כדאמר ליה בפסחים (מד, ב) "ממשרת ענבים". והוא דפרק "גיד הנשה" (תולין צה, ב) דגבי זרוע בשלה דקאמר רבא, גריסין: לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור, דבקדשים אסור מ"כל אשר יגע בבשרה יקדש" והכא שרי – כגון שמקצת בשר הכתף עם כל הורוע חוץ לרוטב ובולע האיל מן הורוע חצי שיעור, כדפרישתי פרק "גיד הנשה" (שם עט, א), אבל חולין – אין היתר מצטרף לאיסור, דחולין מקדשים לא גמרין. ועוד יש ליישב גירסת הספרים, והכי פירושו: דבקדשים אסור – והוא הדין בחולין, ונקט מקדשים משום דאיידי ברוך הוא ד"כל אשר יגע בבשרה יקדש" דאי לא אשכחנא קרא אחרתא לאשמעינן טעם כעיקר, ואוקימנא קרא דחטאת אטעם כעיקר קודם מלהיתר לאיסור, אבל בתר דחזינן טעם כעיקר ממקום אחר – ודאי אוקמינן לקרא דחטאת להיתר מצטרף לאיסור. ומכל מקום מיייתי ליה לטעם כעיקר משום דהדרשא פשוטה יותר, כי כן רגיל התלמוד, גבי מילה לדחות שבת מיום השמיני" ובפרק "רבי אליעזר דמילתא" (שבת קלב, א) דריש לה מ"בן שמונת ימים", וכן למול במקום גנג, והכי מוכח דטעם כעיקר שרי גבי איל נזיר כגון שמוכשל

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא – הכי גריסין בספרים. וכן נראה מדאמר בסמוך: מדברי כולן נלמוד נותן טעם לפגם מותר, ומאי "מדברי כולן"? וכי משום דמפרשין למתניתין ליהו סברי לה? אלא מדגריסין "הכי הלכתא" נימא מדברי יהודה שמעינן בהדיא. וכן מדברי יוחנן בהדיא. בסמוך דקאמר: אם ריבה נותן טעם לפגם מותר. ומסתמא רבה בר בר חנה רב (אידר) (דמיין) נמי שראו לפרש המשנה כמו כן אולי בשיתיהו. נעשה כמי שהשביח בו' – תימה: אמאי נקט האי לישנא? דהא ודאי משביח הוא! ויש לומר: לפי שעיקר השבח לא הוי עד לאחר שריתיהו ויצננו. וקוראין אותו שחליים – לפי שזו רגילין להניח בו חומץ כמו בשחליים, כדאמרין לעיל (ל, ב) גבי (תחלי) [שחליים]: אי איכא בהו חלא מיגרי בהו, ואשמעינן רב דימי שהיה משביח מן החומץ. אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם – לא שיוכל לומר שהקדירה נפגמת מחמת דבר אחר בו. להאי לישנא קמא הוי לחומרא, והכי קאמר: מה שהתירו חכמים פגם לא מייירי בפגם שיש לתלותו בדבר אחר, כגון בחסרון מלח או ביתרון, כי אותו פגם ודאי לא התירו, כמו שאילו היתה כתיקונה ממלח ותבלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח. אלא איזהו פגם שמותר – כל שאינה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה. פירושו: שהאיסור פוגמה. ואינה נאכלת? – לאו דוקא שאינה נאכלת כלל, אלא כלומר שנפגמת. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש: נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר קדירה זו – דלקולא קאמר, והכי קאמר: אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור, שיאמרו: אין הפגם מחמת האיסור אלא מחמת יתרון או חסרון מלח, ואילו היתה כתיקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור – אין אומרינן כך, אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא, אלא שתהא חסירה או יתירה מלח – מותר. אמר רבי יוחנן כל שמעטמו וממשו אסור ולוקין עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו – פירש

רש"י בפרק "גיד הנשה" (תולין צח, ב) מכאן דטעם כעיקר לאו דאורייתא. ופירושו: כגון חלב שנפל לתוך בשר או חלב שנפל נימחו, שאין ממשו בעין. ואין נראה מה שפירש רש"י חלב שנפל לתוך בשר, דאפילו לפירוש רש"י דטעם כעיקר לאו דאורייתא – מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתא דסיפת חלב בו' פרק "כל הבשר" (שם דף קח, א). ועוד, דהאכיל בשר בחלב אסור משום של איסור כשאוכל הבשר, כדאמר פרק "כל הבשר" (שם). אלא צריך לומר: כגון חלב נימוח שנפל ונבלע לתוך הבשר, דליכא רק טעם בעלמא, וטעם לאו דאורייתא. מדקאמר אביי: שמע מינה טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא, דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב אמאי לא גמרין דחידוש הוא, אי חידוש אף על גב דליכא טעמא נמי – משמע דכי נמי ליתא בעלמא אלא מדרבנן, גבי בשר בחלב הוא דאורייתא. והכי הלכתא כרבי יוחנן. וכן משמע בפרק "כל הבשר" בשמעתא דסיפת חלב, דאמר אביי: טעמו ולא ממשו דאורייתא, דאי מדרבנן וכו', ורבא אמר: דרך בישול אסרה תורה, משמע דסבר רבא טעמו ולא ממשו דהיינו טעם כעיקר לאו דאורייתא, והלכתא כרבא לגבי אביי. ועוד ראיא מפרק "גיד הנשה", דקאמר גבי זרוע בשלה דאיל נזיר והוא היתר מכלל איסור כזה שהחיר הכתוב לבשל הורוע עם האיל, ואמר רבא: לא נצרכא אלא לטעם כעיקר, דבקדשים אסור מ"כל אשר יגע בבשרה יקדש", וגבי זרוע בשלה שרי. מדנקט רבא טעם כעיקר בקדשים אסור, משמע – הא בחולין שרי. וקרא דיעגילי גוים שצוה הכתוב להגעיל כלי מדין אף על פי שלא היה בהם רק טעם – מנייה לא גמרין, דחידוש הוא, דהא אפילו קדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמה פורתא ואפילו הכי אסרה רחמנא, אלמא חידוש הוא, אלא לא גמרין מנייה. ואף על פי דבפרק "אלו עוברין" בפסחים (מד, ב) מיייתי קרא ד"משרת ענבים" גבי טעם כעיקר – לאו דרשא גמורה מדאורייתא היא, אלא אסמכתא בעלמא, ולעולם טעם כעיקר לאו דאורייתא. כך שיטת רש"י. ולא נראה לרבינו תם, דהא רבי יוחנן אית ליה דרבי עקיבא פרק "אלו עוברין" (שם מד, ב) דילף טעם כעיקר מגיעולי גוים. ואין לומר דאסמכתא בעלמא היא, דהא פרין התם: והאי "משרת" להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא? האי מייבש ליה לטעם כעיקר מדפריך הכי בהדיא אלמא דרשא גמורה היא, דהא רבי עקיבא מוכח מנייה היתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לנזיר ששרה פתו בין ויש בו להצטרף מפת ומיין, ורבנן מוכחים מנייה טעם כעיקר, וכי היכי דלרבי עקיבא הוא דרשא גמורה גבי היתר מצטרף לאיסור היתר עילה מלקות – הכי נמי לרבנן הוה דרשא גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר דאורייתא. והוא דפרק "כל הבשר" (תולין קח, א) דאמר רבא: דרך בישול אסרה תורה, מדפריך דרשא גמורה דאורייתא דטעם כעיקר כדפרישית לפי שיטת רש"י – לא היא, אלא דאי נאם סבירא ליה דטעם כעיקר דאורייתא, דבפרק "הערתובות" (ובחים עט, א) קאמר רבא: אימור דאמרי רבנן רובא ובטעמא, וכי היכי דברובא הוה דאורייתא מ"אחרי רבים להטות" הכי נמי בטעמא. והתם בפרק "כל הבשר" הכי קאמר רבא לאביי: מבשר בחלב לא תוכל להוכיח דטעמו ולא ממשו דאורייתא, דהיינו טעם כעיקר, משום דבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה. ודחויא בעלמא הוא, אבל ודאי טעם כעיקר דאורייתא. כדאמר ליה בפסחים (מד, ב) "ממשרת ענבים". והוא דפרק "גיד הנשה" (תולין צח, ב) דגבי זרוע בשלה דקאמר רבא, גריסין: לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור, דבקדשים אסור מ"כל אשר יגע בבשרה יקדש" והכא שרי – כגון שמקצת בשר הכתף עם כל הורוע חוץ לרוטב ובולע האיל מן הורוע חצי שיעור, כדפרישתי פרק "גיד הנשה" (שם עט, א), אבל חולין – אין היתר מצטרף לאיסור, דחולין מקדשים לא גמרין. ועוד יש ליישב גירסת הספרים, והכי פירושו: דבקדשים אסור – והוא הדין בחולין, ונקט מקדשים משום דאיידי ברוך הוא ד"כל אשר יגע בבשרה יקדש" דאי לא אשכחנא קרא אחרתא לאשמעינן טעם כעיקר, ואוקימנא קרא דחטאת אטעם כעיקר קודם מלהיתר לאיסור, אבל בתר דחזינן טעם כעיקר ממקום אחר – ודאי אוקמינן לקרא דחטאת להיתר מצטרף לאיסור. ומכל מקום מיייתי ליה לטעם כעיקר משום דהדרשא פשוטה יותר, כי כן רגיל התלמוד, גבי מילה לדחות שבת מיום השמיני" ובפרק "רבי אליעזר דמילתא" (שבת קלב, א) דריש לה מ"בן שמונת ימים", וכן למול במקום גנג, והכי מוכח דטעם כעיקר שרי גבי איל נזיר כגון שמוכשל

קכב עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סז עמוד ב – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

1 שמשכל חזרונו ברטוב ומקצת חירק עמו, ושאר האיל חרץ לרעוב, והשתא אין הורעו
2 מתבטל בששים שאין כל כן מן איל עמו ברעוב, והשתא איכא טעמא ואפילו הכי שרי.
3 והדיא דהכא טעמו ולא ממשו, מיירי במין במינו דבטל ברעוב מדאורייתא, כדאמרין פרק
4 "התעורבות" (ובחים עט, א): אמור רבנן ברבא – כגון מין במינו, פירוש: דמן התורה הוי
5 ברבא אבל מדרבנן הוי בששים, כדאמר רב פרק
6 "גיד הנשה" (חולין קא, א) הדיו בששים, ולכך
7 אין לוקין עליו. והוא הדין דאפילו אם היה טעמו
8 וממשו של איסור בעין דאין לוקין עליו אלא אם
9 כן מכירו, ונקט טעמו ולא ממשו לאשמועינן
10 דאפילו הכי איסורא איכא. ועוד יש לומר, דנקט
11 הכי משום דהיינו מילתא דפסיקא היא, דאין
12 צריך לפרש אם אינו מכירו, דאי הוה נקט בהאי
13 גוגא טעמו וממשו הוה משמע בפירוש אפילו
14 אם היה טעם האיסור וממשו בעין, ועל כן נקט
15 טעמו ולא ממשו דמילתא דפסיקא היא. וטעמו
16 וממשו דלוקין עליו מיירי כמו כן שמכיר ממשו
17 של איסור, אבל במין בשאינו מינו הוי טעם
18 גרידא דאורייתא ולוקין עליו. ועוד אמר רבי
19 אליהו, דשרי מיתוקמא הכא במין בשאינו מינו,
20 והכי פירוש: טעמו ולא ממשו – כגון שאין כות
21 איסור בתוך כדי אכילת פרס – אין לוקין עליו.
22 וטעמו וממשו דלוקין עליו מיירי דאיכא כות
23 דאיסור בכדי אכילת פרס מן ההיתר, ואז לוקין
24 עליו. ועוד אמר הרב רבינו יוסף, דמיירי שפיר
25 בכדי אכילת פרס, ומכל מקום לא לקי בטעמו
26 ולא ממשו. אף על גב דטעם כעיקר דאורייתא, דמדיחא
27 עשה בעלמא, אבל לאו ליכא ולכך אין לוקין עליו. וקשה לרבינו תם, דמכל מקום נימא: כיון דאהדריה קרא – אהדריה לדוכתיה דלאו דנבילה ודחלב ודשאר איסורי! דהכי אמרין
28 בבבורות (טו, ב) גבי פסולי המוקדשין, דכתיב "חובב ואכלת בשר", ודרשינן: "חובב" – ולא גיזה, "ואכלת" – ולא לכלבין, "בשר" – ולא חלב, ואם כן גיזה ליכא רק לאו הבא מכלל
29 עשה, כמו דגיעולי גוים, ואפילו הכי תניא בבבורות (שם): הגוזז והעובר בפסולי המוקדשים סופג את הארבעים. אלא על כרחך היינו טעמא דלוקין – משום דבקדשים תמימים כתיב "לא
30 תעבוד ולא תגוד", וכי הוממו ונפדו שרו דאז הם חולין גמורין, וקאמר קרא: "חובב" ודרשינן – ולא גיזה, ואם כן אהדר איסור גיזה ללאו ד"לא תגוד" ומשום הכי לקי. ומשום הכי נמי
31 בגיעולי גוים דאמר קרא "תעבירו באש", פירוש: הכלים הבלועים מן הנבילה וחלב ושאר איסורין, "ואם לא תעבירו באש" אסור – תימא נמי דאהדרינהו לאיסוריהו קמא, ללאו דנבילה
32 וחלב ושאר איסורין, ואשמעינן דפליטת איסור מכלי הוה אסור, ולעולם בלאו עוד יש מיישבים זה, ופירשתי פרק "גיד הנשה", אבל לא יכולתי להאריך כי נראה בעיני שהוא גזול ביותר,
33 ולכך הוצרכתי לבתר. אכן יסייעני מלכא דעלמא לכתוב קדירה בת יומא ויהיה לנו כחומה. **אלא** דרבי שמעון בן לקיש אמר קאמר וליה לא סבירא ליה – ואם תאמר: דרב דימי נמי
34 נימא הכי, ד"לא שנו" קאמר, דקאי אמתניתין, ואימא דליה לא סבירא ליה ויש לומר: כיון דאשכחנא רבי יוחנן דאמר "לא שנו" אמתניתין כמו כן, וחזינן לרבי יוחנן דאמר בפירוש: נותן
35 טעם לפגם מותר – הכי נמי לרב דימי דאמר "לא שנו" סבירא ליה דנותן טעם לפגם מותר. **מכלל** דאיכא מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור – ואם תאמר: מאי מביעיא ליה? הא רבי
36 לעיל פרק "אין מעמידין" (לה, ב) תנא בהדיא משנה שלימה דנותן טעם לפגם דאסור, גבי שמן של גוים אסור, ומפרש טעמא בגמרא: משום שזליפתן של כלים אוסרתן, אף על גב דסחם
37 כלים אינם בני יומן. ולקמן בסוף פירקין (עה, ב) גבי "זבולן נשתמשו עדן עץ שלא יטביל", דמוקי חד ברייתא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור? ויש לומר: שרצה למצוא תנא שאמר כן
38 בהדיא. ועוד יש לומר דהכי קאמר: מי איכא מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור כי האי גוגא, שאפילו היה האיסור בעין היה לפגם? ולא דמי לשמן דלעיל, דשמן אם היה איסור בעין היה
39 לשב כדפרישית לעיל. **ואידך** קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא – ולכיה יליף מינה רבי מאיר לאסור פגם בעלמא. משמע: אבל לרבי שמעון דשרי – סבירא ליה דבת
40 יומא לא פגמה כלל, והא בהא תליא: מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור סבר דקדירה בת יומא פגמה פורתא, ומאן דשרי פגם סבר דלא פגמה כלל. ותימה: בפרק "אלו עוברין" (פסחים
41 מד, ב) פליגי רבי עקיבא ורבנן, דרבי עקיבא יליף טעם כעיקר מגיעולי גוים, ורבנן יליף מ"משרת", אבל לא מגיעולי גוים, משום דגיעולי גוים חידוש הוא, דהא כל נותן טעם לפגם מותר
42 והכא גבי גיעולי גוים אסור רחמנא. ורבי עקיבא סבר: לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא. ורבנן, קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא, הלכך
43 הוי חידוש. והשתא, כיון דסביר רבנן דהתם דבת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא, אם כן נילף מינה בעלמא דפגם אסור כדאמר הכא לרבי מאיר, והיכי קאמר התם: ורבנן חידוש
44 הוא דכל נותן טעם לפגם בעלמא מותר? ויש לומר: דאין הכי נמי, דרבנן דהתם סביר דכל נותן טעם לפגם אסור היכא שאם האיסור בעין היה לשבח, דילפי לה מגיעולי גוים דפגם פורתא
45 כדאמר התם. והא דקאמר התם: נותן טעם לפגם בעלמא מותר – היינו פגם גמור שגם אם האיסור בעין הוא פגם, דההוא פגם ליכא למילף לאסור מגיעולי גוים דפגמה פורתא, דגיעולי
46 גוים אם היה האיסור בעין היה לשבח. והא דקאמר: גיעולי גוים חידוש הוא, אף על גב דלא דמי האי פגם לפגם בעלמא דמותר כדפרישית, מכל מקום אי לאו דגלי קרא דגיעולי גוים
47 אסור – היה מותר מן הדין, דמה לי אותו פגם מה לי פגם אחר, ואפילו הכי אסריה רחמנא, וכיון דאסריה רחמנא ילפינן מיהא דכיוצא בו, דהיינו פגם שאם היה האיסור בעין היה לשבח.
48 וקסברי רבנן דפסחים כמתניתין ד"אין מעמידין", ושלשה מחלוקת בדבר: דרבי מאיר דשמעתין סבר כל נותן טעם לפגם אסור, אפילו כשהוא פגם גם כשהאיסור בעין, דילפי לה לגמרי
49 מגיעולי גוים. ומנבלה לא יליף כלל להחיר, משום דמוקי לה למעוטי סרוחה דמעיקרא כדקאמר. ורבי שמעון מתיר כל פגם, אפילו כשהוא שבח כשהאיסור בעין, כיון דהשתא לפגם הוא
50 שרי, דילפי לגמרי מנבילה. ומגיעולי גוים לא יליף כלל, דקסבר: קדירה בת יומא שאסרה תורה לא פגמה פורתא. ורבנן דפסחים דפליגי ארבי עקיבא, סברי דבר שחא פגם כשהאיסור
51 בעין שרי, דילפינן לה מנבילה, אבל פגם דהשתא שאין האיסור בעין עכשיו, אמנם היה לשבח כשהאיסור בעין – אסור, דילפי לה מקדירה בת יומא דכיוצא בה. וכן
52 סוברת מתניתין ד"אין מעמידין" כרבנן כדפרישית. ועוד יש לומר: דרבנן דרבי עקיבא דפסחים פרק "אלו עוברין" היינו רבי שמעון דשמעתין דשרי כל פגם כדפרישית. והא דקאמר התם
53 דקדירה בת יומא פגמה פורתא, ולרבי שמעון צריך לומר על כרחך דלא פגמה כלל, דאי פגמה אם כן ליתסר פגם כדמוכח בשמעתין וכדפרישית. יש לומר: דודאי גם רבי שמעון מודי
54 דפגמה פורתא, ומכל מקום לא יליף מינה לאסור פגם בעלמא כגון שאינה בת יומא, דאיכא פגם רבה, דפגם רבה מפגם פורתא דבת יומא לא ילפינן. הכי סבירא ליה לרבי שמעון. ורבי
55 מאיר סבר דילפינן פגם רבה מפגם פורתא, ואי כדפריש מעיקרא, דפליגי בבת יומא אי פגמה אי לא – זה אינו סבירא, דאם כן נחוי אנו. ועוד יש להביא ראיה לזה דמורה רבי שמעון
56 דקדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא כדפרישית, דאי לא פגמה כלל לרבי שמעון גיעולי דכתב רחמנא למה לי? פשיטא, כיון דהוי לשבח דמיתסר, דטעם
הוי

1 **טעמו ולא ממשו** כגון חלב שנפל לקדרה, או חלב שנפל נימוח, שאין ממשו
2 בעין. **ואם ריבה טעם לפגם** הא "ריבה" קולא משמע, שאף על פי שנפגם מחמת
3 דבר אחר, אם הועיל איסור זה לרבות את הפגם מותר. **כלישנא בתרא דרבי**
4 **שמעון בן לקיש** דאין אומר: חסירה מלח, תירה מלח. **מדברי בולן נלמד** רב
5 יחודה ורבה בר בר חנה ורב דימי ורש
6 לקיש ורבי אבהו. **מכלל דאיכא למאן**
7 **דאמר בו** בתמיה: מדאצטריך רב כהנא
8 למימר מדברי בולן נלמד, מכלל דאיכא
9 למאן דפליג: יליף **מגיעולי גוים** דרחמנא
10 אסרינהו בכלי מדין, דכתיב: "כל דבר אשר
11 יבא באש" וגו', דמשמע: הואיל ונשתמש גוי
12 בכלי חמין צריך להרתיע כדי שפלוט גיעול
13 שבלע. **לאו נותן טעם לפגם הוא** –
14 בתמיה, דהא פשיטא לך כל תבשיל שלן
15 לילה אחד נפגם טעמו ועובר צורתו. **בת**
16 **יומא** שבישל בה גוי היום, דלא נפגם.
17 **ואידך** אי אפשר דלא פגמה פורתא בתבשיל
18 הבא אחריו, ואפילו הכי אסור רחמנא. **שאינה**

גוים, גיעולי גוים לאו נותן טעם לפגם הוא? ואסר רחמנא, הכי נמי לא שגא. – **ואידך? פריב**
הונא פריה דרב חיאי, דאמר רב הונא פריה דרב חיאי: לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא,
13 **דלא לפגם הוא.** – **ואידך? קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא.** ורבי שמעון מאי
14 **טעמא? דתניא:** "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך" – **כל הראויה לגר קרייה נבילה,**
15 **שאין**

ואין זה כי אם דמשמע: הא אם לא תעבירו אסור, ואין זה כי אם עשה בעלמא, אבל לאו ליכא ולכך אין לוקין עליו. וקשה לרבינו תם, דמכל מקום נימא: כיון דאהדריה קרא – אהדריה לדוכתיה דלאו דנבילה ודחלב ודשאר איסורי! דהכי אמרין
בבבורות (טו, ב) גבי פסולי המוקדשין, דכתיב "חובב ואכלת בשר", ודרשינן: "חובב" – ולא גיזה, "ואכלת" – ולא לכלבין, "בשר" – ולא חלב, ואם כן גיזה ליכא רק לאו הבא מכלל
עשה, כמו דגיעולי גוים, ואפילו הכי תניא בבבורות (שם): הגוזז והעובר בפסולי המוקדשים סופג את הארבעים. אלא על כרחך היינו טעמא דלוקין – משום דבקדשים תמימים כתיב "לא
תעבוד ולא תגוד", וכי הוממו ונפדו שרו דאז הם חולין גמורין, וקאמר קרא: "חובב" ודרשינן – ולא גיזה, ואם כן אהדר איסור גיזה ללאו ד"לא תגוד" ומשום הכי לקי. ומשום הכי נמי
בגיעולי גוים דאמר קרא "תעבירו באש", פירוש: הכלים הבלועים מן הנבילה וחלב ושאר איסורין, "ואם לא תעבירו באש" אסור – תימא נמי דאהדרינהו לאיסוריהו קמא, ללאו דנבילה
וחלב ושאר איסורין, ואשמעינן דפליטת איסור מכלי הוה אסור, ולעולם בלאו עוד יש מיישבים זה, ופירשתי פרק "גיד הנשה", אבל לא יכולתי להאריך כי נראה בעיני שהוא גזול ביותר,
ולכך הוצרכתי לבתר. אכן יסייעני מלכא דעלמא לכתוב קדירה בת יומא ויהיה לנו כחומה. **אלא** דרבי שמעון בן לקיש אמר קאמר וליה לא סבירא ליה – ואם תאמר: דרב דימי נמי
נימא הכי, ד"לא שנו" קאמר, דקאי אמתניתין, ואימא דליה לא סבירא ליה ויש לומר: כיון דאשכחנא רבי יוחנן דאמר "לא שנו" אמתניתין כמו כן, וחזינן לרבי יוחנן דאמר בפירוש: נותן
טעם לפגם מותר – הכי נמי לרב דימי דאמר "לא שנו" סבירא ליה דנותן טעם לפגם מותר. **מכלל** דאיכא מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור – ואם תאמר: מאי מביעיא ליה? הא רבי
לעיל פרק "אין מעמידין" (לה, ב) תנא בהדיא משנה שלימה דנותן טעם לפגם דאסור, גבי שמן של גוים אסור, ומפרש טעמא בגמרא: משום שזליפתן של כלים אוסרתן, אף על גב דסחם
כלים אינם בני יומן. ולקמן בסוף פירקין (עה, ב) גבי "זבולן נשתמשו עדן עץ שלא יטביל", דמוקי חד ברייתא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור? ויש לומר: שרצה למצוא תנא שאמר כן
בהדיא. ועוד יש לומר דהכי קאמר: מי איכא מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור כי האי גוגא, שאפילו היה האיסור בעין היה לפגם? ולא דמי לשמן דלעיל, דשמן אם היה איסור בעין היה
לשב כדפרישית לעיל. **ואידך** קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא – ולכיה יליף מינה רבי מאיר לאסור פגם בעלמא. משמע: אבל לרבי שמעון דשרי – סבירא ליה דבת
יומא לא פגמה כלל, והא בהא תליא: מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור סבר דקדירה בת יומא פגמה פורתא, ומאן דשרי פגם סבר דלא פגמה כלל. ותימה: בפרק "אלו עוברין" (פסחים
מד, ב) פליגי רבי עקיבא ורבנן, דרבי עקיבא יליף טעם כעיקר מגיעולי גוים, ורבנן יליף מ"משרת", אבל לא מגיעולי גוים, משום דגיעולי גוים חידוש הוא, דהא כל נותן טעם לפגם מותר
והכא גבי גיעולי גוים אסור רחמנא. ורבי עקיבא סבר: לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא. ורבנן, קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא, הלכך
הוי חידוש. והשתא, כיון דסביר רבנן דהתם דבת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא, אם כן נילף מינה בעלמא דפגם אסור כדאמר הכא לרבי מאיר, והיכי קאמר התם: ורבנן חידוש
הוא דכל נותן טעם לפגם בעלמא מותר? ויש לומר: דאין הכי נמי, דרבנן דהתם סביר דכל נותן טעם לפגם אסור היכא שאם האיסור בעין היה לשבח, דילפי לה מגיעולי גוים דפגם פורתא
כדאמר התם. והא דקאמר התם: נותן טעם לפגם בעלמא מותר – היינו פגם גמור שגם אם האיסור בעין הוא פגם, דההוא פגם ליכא למילף לאסור מגיעולי גוים דפגמה פורתא, דגיעולי
גוים אם היה האיסור בעין היה לשבח. והא דקאמר: גיעולי גוים חידוש הוא, אף על גב דלא דמי האי פגם לפגם בעלמא דמותר כדפרישית, מכל מקום אי לאו דגלי קרא דגיעולי גוים
אסור – היה מותר מן הדין, דמה לי אותו פגם מה לי פגם אחר, ואפילו הכי אסריה רחמנא, וכיון דאסריה רחמנא ילפינן מיהא דכיוצא בו, דהיינו פגם שאם היה האיסור בעין היה לשבח.
וקסברי רבנן דפסחים כמתניתין ד"אין מעמידין", ושלשה מחלוקת בדבר: דרבי מאיר דשמעתין סבר כל נותן טעם לפגם אסור, אפילו כשהוא פגם גם כשהאיסור בעין, דילפי לה לגמרי
מגיעולי גוים. ומנבלה לא יליף כלל להחיר, משום דמוקי לה למעוטי סרוחה דמעיקרא כדקאמר. ורבי שמעון מתיר כל פגם, אפילו כשהוא שבח כשהאיסור בעין, כיון דהשתא לפגם הוא
שרי, דילפי לגמרי מנבילה. ומגיעולי גוים לא יליף כלל, דקסבר: קדירה בת יומא שאסרה תורה לא פגמה פורתא. ורבנן דפסחים דפליגי ארבי עקיבא, סברי דבר שחא פגם כשהאיסור
בעין שרי, דילפינן לה מנבילה, אבל פגם דהשתא שאין האיסור בעין עכשיו, אמנם היה לשבח כשהאיסור בעין – אסור, דילפי לה מקדירה בת יומא דכיוצא בה. וכן
סוברת מתניתין ד"אין מעמידין" כרבנן כדפרישית. ועוד יש לומר: דרבנן דרבי עקיבא דפסחים פרק "אלו עוברין" היינו רבי שמעון דשמעתין דשרי כל פגם כדפרישית. והא דקאמר התם
דקדירה בת יומא פגמה פורתא, ולרבי שמעון צריך לומר על כרחך דלא פגמה כלל, דאי פגמה אם כן ליתסר פגם כדמוכח בשמעתין וכדפרישית. יש לומר: דודאי גם רבי שמעון מודי
דפגמה פורתא, ומכל מקום לא יליף מינה לאסור פגם בעלמא כגון שאינה בת יומא, דאיכא פגם רבה, דפגם רבה מפגם פורתא דבת יומא לא ילפינן. הכי סבירא ליה לרבי שמעון. ורבי
מאיר סבר דילפינן פגם רבה מפגם פורתא, ואי כדפריש מעיקרא, דפליגי בבת יומא אי פגמה אי לא – זה אינו סבירא, דאם כן נחוי אנו. ועוד יש להביא ראיה לזה דמורה רבי שמעון
דקדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא כדפרישית, דאי לא פגמה כלל לרבי שמעון גיעולי דכתב רחמנא למה לי? פשיטא, כיון דהוי לשבח דמיתסר, דטעם
הוי

עבודה זרה דף סז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכג

נִתֵּן בּוֹ טַעַם לְשִׁכָּה, אֲסוּר מֵאֵכֶל הַהִיתֵר מִכֹּחַ הָאִיסוּר שֶׁנִּתְעַרְבּ בּוֹ, דְּכִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִם הָאִיסוּר נֹתֵן בְּמֵאֵכֶל טַעַם לְשִׁכָּה, אֲסוּר הַהִיתֵר, וְאִם הוּא נֹתֵן בּוֹ טַעַם לְפָנִים, מוֹתֵר. נִמְצָא שֶׁרַבִּי מֵאִיר הוּא הַסּוֹבֵר שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי אִסוּר. הַגְמָרָא מְבַאֵר אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר הָאִיסוּר נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי מִבְרַת הַגְמָרָא: מֵאִי טַעַמָּא – מִזֶּה טַעְמוֹ דְּרַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר שֶׁגַּם נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי אִסוּר, וְזֶה – לִמַּד זֹאת מִגִּיעוּלִי וּמִפְּלִיטוּתֵיהֶם שֶׁל כָּלִי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, שֶׁאִסְרָה תוֹרָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלֵּיהֶם כִּיּוֹן שֶׁנִּבְלַע בְּדַפְנוֹת הַכִּלִּים מִמֵּאֵכֶל הָאִיסוּר שֶׁבִישְׁלוֹ בָּהֶם, וְטַעַם זֶה יִכּוֹל לְהַפְלִט לְאַחַר מִכֹּחַ לְתַבְשִׁיל הִיתֵר שִׁיבוּשׁ בּוֹ. וְהוּרִי גִיעוּלִי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, הֵאֵם לֹא נִתֵּן טַעַם לְפָנִים הוּא, הֵאֵם מִזֶּה שֶׁנִּבְלַע בְּדַפְנוֹת כִּלֵּיהֶם מִמֵּאֵכֶל הָאִיסוּר כִּבְר נִפְגַּם טַעְמוֹ, כֹּאשֶׁר נִפְגַּם כָּל מֵאֵכֶל הַשְׁוֵהָה לִילָה אֶחָד, וּפְלִיטוֹת אֵלּוּ כֹאשֶׁר יִבְלְעוּ בְּמֵאֵכֶלִים אֲחֵרִים יִפְגְּמוּ אוֹתָם, וְאֵף עַל פִּי כֵן אֲסָר אוֹתָן דְּהִתְנָא וְהִקְבִּינָהוּ, הֵכָא נָמִי – וּמִכֵּן יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁבְּכָל אִיסוּר שֶׁנִּתְעַרְבּ בְּהִיתֵר, לֹא שָׁנָא – אֵין לְחַלֵּק בֵּין אִם הוּא נֹתֵן בּוֹ טַעַם לְשִׁכָּה אוֹ טַעַם לִפְנֵי, שֶׁבְּכָל אֹפֶן שֶׁהוּא הוּרִי הוּא אוֹסֵר אֶת הַמֵּאֵכֶל. הַגְמָרָא מְבַאֵר מִזֶּה יֵשִׁיב רַבִּי שְׁמַעוֹן עַל רֵאיוֹהוּ, וְזֶה יַעֲנֶה רַבִּי מֵאִיר עַל תְּשׁוּבָתוֹ. שׁוֹאֵל הַגְמָרָא: וְאֵיֶדֶךָ – רַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוֹבֵר שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר, מִזֶּה יַעֲנֶה עַל רֵאיוֹהוּ זֶה שֶׁמוֹכַח מִמֶּנּוּ שֶׁאִסְרָה תוֹרָה גַּם טַעַם פְּגוּם. מִבְּאֵר הַגְמָרָא: סוֹבֵר הוּא בְּדֶרֶךְ הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַבִּי חִיָּיא, דְּאָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַבִּי חִיָּיא, לֹא אֲסָרָה דְרַבִּי חִיָּיא בִּגְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אֱלָא קְדִירָה בֵּית יוֹמָא – שֶׁבּוּ בְּיוֹם בִּישַׁל בָּהּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מֵאֵכֶל אִיסוּר, שֶׁאֵם יִשְׂרָאֵל חָפֵץ לְבַשֵּׁל בָּהּ בְּאוֹתוֹ יוֹם עָלִיו לְהַכְשִׁירָה, דְּטַעַם הָאִיסוּר שֶׁבְּדַפְנוֹתֶיהָ עָדִין לֹא לְפָנִים הוּא, וְאֵכֶן אַחֵר שִׁיעֲבוֹר הַלִּילָה יֵהָא מוֹתֵר לְבַשֵּׁל בְּקִדְרָה זֶה גַּם לֵאלּא הַכְּשִׁירָה. שׁוֹאֵל הַגְמָרָא: וְאֵיֶדֶךָ – רַבִּי מֵאִיר שֶׁלִּמַּד מִגִּיעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שֶׁאִסְרָה תוֹרָה גַּם נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי, מִזֶּה יַעֲנֶה לְתִשְׁבּוּתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁלֹּא אִסְרָה תוֹרָה אֲלָא קְדִירָה בֵּית יוֹמָא. מְבַאֵר הַגְמָרָא: סוֹבֵר הוּא שֶׁקְדִירָה בֵּית יוֹמָא נָמִי – גַּם כֵּן אִי אֲפִשְׁרָה לֵאלּא פְּנִימָה פּוֹרְתָא – אִי אֲפִשְׁרָה לֵאלּא תִּפְגּוּם מַעַס בְּתַבְשִׁיל שִׁיתְבַּשֵּׁל בָּהּ אַחֵר כִּי עַל יָדִי שֶׁתִּפְלוֹט אֶת טַעַם הַתְּבַשִּׁיל שֶׁהִתְבַּשֵּׁל בָּהּ קוֹדֵם לָכֵן, וּמִמֶּנּוּ שֶׁאִסְרָה תוֹרָה טַעַם הַבְּלוּעַ בְּקִדְרָה יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי אִסוּר. הַגְמָרָא מְבַאֵר אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן הַמְתִּיר נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי. מִבְרַת הַגְמָרָא: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאָמַר שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר, מֵאִי טַעַמָּא – מִזֶּה טַעְמוֹ, דְּתַנָּיָא בְּבִרְיָא, נִאֲמַר בְּפִסְקוֹ (דְּבֵרִים יד כֵּא) לֹא תֵאֵכְלוּ כָּל נִבְלָה לִגְרָא אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ תִּתְנַגֵּה וְאֵכְלָהּ אוֹ מִכֹּר לְנֹכְרִי, וְיֵשׁ לְדַרְשׁ מִהַפְּסוֹק שֶׁכָּל נִבְלָה הָאֵיזֶה לֵאכִילָה לִגְרָא, קְרוּיָה נִבְלָה, וְאִסְרָה בְּאִכְלָהּ.

דִּין שֶׁנִּי, כָּל שֶׁנִּתְעַרְבּ מִן הָאִיסוּר בְּהִיתֵר רַק טַעְמוֹ וְלֹא מִשְׁוֹ, כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁפָּךְ חֶלֶב לְקִדְרָה שֶׁל בָּשָׂר, אוֹ שֶׁנִּפְלַח חֶלֶב כִּשְׁהוּא נִימּוּחַ לְתוֹךְ תְּבַשִּׁיל, שֶׁנִּבְלְעוּ הַחֶלֶב וְהַחֶלֶב בְּמֵאֵכֶל וְאֵין מִמִּשְׁוֹתָם קִיּוּמָה, אֲלָא שֶׁהֵם נֹתְנִים בּוֹ טַעַם, אֲסוּר לֵאכּוֹל אֶת כָּל הַתְּעַרְבוּתָהּ, וְאִלּוּם אֵין לְקוּיָן עָלֶיהָ, אֲפִילוּ אֲכַל כְּזִית מִהָאִיסוּר בְּתוֹךְ כְּדִי אֲכִילַת פֶּרֶס. וְאֵם רִיבָה – הוֹסִיף הָאִיסוּר בְּהִיתֵר טַעַם לְפָנִים, שֶׁפֶּגַם אֶת הַתְּבַשִּׁיל, מוֹתֵר הֵכֵל בְּאִכְלָהּ, שֶׁלֹּא נִאֲסַר טַעְמוֹ שֶׁל אִיסוּר אִם פֶּגַם אֶת הַתְּבַשִּׁיל.

הַגְמָרָא מְבַרֵּר אֶת סִיּוּם דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן אֲדוּת נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי. שׁוֹאֵל הַגְמָרָא: וְלִיָּמָא – הִידָה לוֹ לְרַבִּי יוֹחָנָן לִוְמֵר 'אִם נִתֵּן טַעַם לְפָנִים מוֹתֵר, וְלִמָּה נִקֵּט אֶת הַלְשׁוֹן וְאִם רִיבָה טַעַם לִפְנֵי. מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: הֵאֵם קָמְשָׁמַע לָן – דִּין זֶה מִשְׁמִיעֵנוּ רַבִּי יוֹחָנָן, דְּמוֹתֵר הַמֵּאֵכֶל אֵף עַל גֵּב דְּאִיכָא מִילִי אַחֲרֵינִי תֵאֵם דְּפִנְיָה בְּהִידָה – אֵף שִׁישׁ בּוֹ דְּבָרִים אֲחֵרִים, כִּיּוֹן מִלַּח וְתַבְלִין יִתְרִים אוֹ חֲסִרִים, הַגּוֹרֵמִים גַּם כֵּן לִפְגּוּם, שִׁכִּיּוֹן שֶׁלִּמְעַשֶׂה הָאִיסוּר הוֹסִיף בְּפִגְמָתוֹ, לֹא נִאֲסַר, וְהוֹרָה בּוֹה שֶׁהִלְכָתָא בְּלִישְׁנָא בְּתֵרָא – הַהִלְכָה הִיא כְּלִשׁוֹן הָאֲחֵרוֹן דְּרִישׁ לְקִישׁ, שֶׁאִיסוּר שֶׁפֶּגַם אֶת הַמֵּאֵכֶל, אֲפִילוּ בְּצִירּוֹף מִזֶּה שֶׁהִיתָה הַקְדִירָה יִתִּירָה אוֹ חֲסִירָה מִלַּח וְתַבְלִין, לֹא אִסְרוּ.

הַגְמָרָא מְבַרֵּר מִן הַסּוֹבְרִים שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר: אָמַר רַב בְּהִנָּא, מְדַבְּרִי בּוֹלָם – כָּל הָאִמּוּרָאִים שֶׁהוֹכְחוּ מִתְחִילַת הַסּוּגִיא, רַב יְהוּדָה, שֶׁאָמַר בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל שֶׁהִלְכָה הִיא שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר וְשְׁחוּמִין שֶׁנִּפְלַע עַל גְּרִיסִים רוֹתְחִים לֹא אִסְרוּ, וְרַבָּה בַּר בַּר חֲנָה וְרַב דִּימִי שֶׁאָמְרוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אֶת הַדִּין שֶׁחוּמִין שֶׁנִּפְלַע עַל גְּרִיסִים רוֹתְחִים לֹא אִסְרוּ, וְרִישׁ לְקִישׁ שֶׁדִּן בְּאוֹפֶן שֶׁפֶּגַם הָאִיסוּר הוּא מִפְּנֵי חֲסִרוֹן אוֹ יִתְרוֹן מִלַּח וְתַבְלִין שֶׁבְּמֵאֵכֶל הַהִיתֵר, וְרַבִּי אֲבָהוּ שֶׁאָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם רִיבָה טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר, נִלְמַד שֶׁהֵם סוֹבְרִים שֶׁנֹּתֵן טַעַם לְפָנִים מוֹתֵר, שֶׁהִרִי כִּךְ מִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵיהֶם.

אָמַר לִיה אֲבִי, בְּשִׁלְמָא – אֵכֶן מִזֶּה שֶׁלִּמַּד מִבּוֹלָהוּ – מִכָּל אֵלּוּ, רַב יְהוּדָה וְרַבָּה בַּר בַּר חֲנָה וְרַב דִּימִי וְרַבִּי אֲבָהוּ, לְחִיָּי – נִכּוֹן הַדְּבָר שֶׁכִּי דַעְתָּם, אֱלָא מִזֶּה שֶׁאִמְרַת אֲדוּת דְּבָרֵי דְרִישׁ לְקִישׁ, אֵין לְהוֹכִיחַ מִזֶּה שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר, שֶׁהִרִי 'נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי שֶׁאֲמָרוּ קָאָמַר – נִקֵּט בְּלִשׁוֹנוֹ, וְיִתְכֵן שְׁלִיָּה לֹא כְּפִירָא לִיה – הוּא אֵינוֹ סוֹבֵר כֵּן כָּלֵל.

הַגְמָרָא מְבִיאָה מִחְלוקָה תֵּנָאִים בְּדָבָר. שׁוֹאֵל הַגְמָרָא: מִמָּה שֶׁהוֹצִיר רַב כְּהֵנָא לְמִנּוֹת אֶת הַסּוֹבְרִים שֶׁנֹּתֵן טַעַם לִפְנֵי מוֹתֵר, מְבַלֵּל – יֵשׁ לְלַמּוֹד מִכֹּחַ דְּאִיכָא לְמֵאֵן דְּאָמַר – שִׁישׁ הַסּוֹבֵר שֶׁנֹּתֵן טַעַם לְפָנִים אֲסוּר, הֵאֵם כֵּן הַדְּבָר. מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: אֵין – אֵכֶן, וְהִתְנָיָא – וְכֵן שֶׁנִּינּוּ בְּבִרְיָא, שֶׁאֵם הַתְּעַרְבּ אִיסוּר בְּמֵאֵכֶל שֶׁל הִיתֵר, אֲחֵד – בֵּין שֶׁהָאִיסוּר נִתֵּן בְּמֵאֵכֶל טַעַם לְפָנִים, וְאֲחֵד – וְבֵין שֶׁהוּא

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום חמישי עמ' ב

טַעַם לִפְנֵי בְּשָׂרִים אִסוּר, שֶׁאֵין דִּין שְׂרָצִים שׁוֹנֶה מִשְׂאֵר אִיסוּרִים, אֲלָא טַעְמוֹ אַחֵר וּמִסּוּפֵךְ אֵין בּוֹ, אִי מִשְׁוֹם דְּקִסְכָּר נִתֵּן טַעַם לְפָנִים אֲסוּר, וְאִם אֵכֶן זֶהוּ בִּיאוֹר דְּבָרֵינוּ אוֹי לִית הִלְכָתָא בְּנוֹתֶיהָ – אֵין הִלְכָה כְּמוֹתָהּ, וְיֵשׁ לְהִתִּיר אֶת הַשֶּׁכֶר, אִי מִשְׁוֹם דְּקִסְכָּר שֶׁאִמְנַם בְּכָל מְקוֹם וְגַם בְּשָׂרִים נֹתֵן טַעַם לְפָנִים מוֹתֵר וְאִלּוּם עֲכָבְרָא בְּשִׁיכְרָא אֲשִׁיכְרָא מִשְׁכָּבֶת אֶת הַשֶּׁכֶר וְאֵינוֹ פּוֹגְמוֹ, וְעַל כֵּן אֵין לְהִתִּיר אֶת הַשֶּׁכֶר. הַגְמָרָא מְבִיאָה סִפֵּק בְּעִין זֶה: אֵיבְעִיָּא לָהּ – נִסְתַּפֵּק בְּנִי הִישִׁיבָה,

– הַעֲכָבֵר הַעוֹלָה עַל שׁוֹלְחַן מַלְכִּים הוּא בְּדִרְכָּא – בַּעֲכָבֵר הַשְּׂדֵה, הֵאֵם – הַעֲכָבֵר הַמֵּאֵס שֶׁבּוֹ עֶסְקָה הַסּוּגִיא, הוּא בְּדִרְכָּא – בַּעֲכָבֵר הָעִיר. רַבָּא חוֹלֵק עַל דְּבָרֵי רַב שֶׁשֶׁת בְּדַעַת רַב: אָמַר רַבָּא, הִלְכָתָא שְׁנוֹתָן טַעַם לְפָנִים מוֹתֵר, וְאֲפִילוּ בְּשָׂרִים וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁנִּתְחַדַּשׁ בָּהֶם שֶׁגַּם נֹתֵן טַעַם לִפְנֵי אִסוּר, וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי רַב שֶׁשֶׁת, וְבִנְדִּין שֶׁל עֲכָבְרָא בְּשִׁיכְרָא – הַעֲכָבֵר שֶׁנִּפְלַע בְּשֶׁכֶר, שֶׁאִסְרוּ רַב לְשֶׁכֶר, לֹא יִדְעֵנָּה מֵאִי טַעַמָּא דְרַב – אֵינִי יוֹדֵעַ מִזֶּה טַעְמוֹ שֶׁל רַב, שֶׁהוּא אֵינוֹ מִשְׁוֹ שֶׁנֹּתֵן

1 ואילו נבילה שֶׁכָּבַר אֵין רְאוּיָה לאכילה לְגַד, כגון שהסריחה, אֵינָה
2 קְרִיָּה עוד נִבְלָה ובטל איסורה. ומכאן יש ללמוד שנותן טעם לפגם
3 מותר.

4 הגמרא מבארת מה ישיב רבי מאיר על ראייה זו, ומה יענה רבי שמעון
5 על תשובתו. שואלת הגמרא: וְרַבִּי מֵאִיר הַסּוֹבֵר שְׁנוֹתָן טַעַם לַפֶּגֶם
6 אסור, מה יענה לראיה זו. משיבה הגמרא: דעתו היא שְׁהוּא – אותו
7 פסוק שכתוב בו שאין אסור נבילה נבילה שהסריחה בא לְמַעוֹטֵי
8 נבילה הַסְרִיחָה מְעִיקְרָא – מלכתחילה, עוד בהיותה בחיים, כגון
9 שהיתה מוכת שחין, שכיין שנפגמה לפני שנתנבלה לא חל עליה
10 מעולם איסור נבילה, אבל אם נאסרה ורק לאחר מכן נפגמה, לא
11 פקע איסורה, והוא הדין בנותן טעם לפגם, שכיין שהיה אסור כבר,
12 אין איסורו פוקע.

13 שואלת הגמרא: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן שלמד מפסוק זה להתיר נותן טעם
14 לפגם, מה יענה לטענתו של רבי מאיר האומר שלא בא הפסוק אלא
15 לסרוחה מעיקרא. משיבה הגמרא: סובר הוא שְׁרִיחָה מְעִיקְרָא לֹא
16 צִרְיָא מִיעוּטָא – אין צריך הפסוק למעטה, לפי שפשיטא שְׁכַעֲפָרָא
17 בְּעִקְמָא הוּא ואינה נאסרת באיסור נבילה, ועל כרחך בא הכתוב
18 למעט נבילה שהסריחה אחר שנתנבלה, שאף שכבר נאסרה נפקע
19 איסורה הימנה, וממנה יש ללמוד שגם נותן טעם לפגם מותר.

20 עולא חולק על המבואר לעיל שנחלקו רבי מאיר ורבי שמעון בכל
21 נותן טעם לפגם, אפילו בפגם מעיקרא: אִמְרַ עוֹלָא, מְחַלְקֵת רַבִּי
22 מאיר ורבי שמעון אם נותן טעם לפגם אסור או מותר, אינה אלא
23 כְּשֶׁהָאִסוּר שֶׁנֶּפֶל להיתר, הַשְׂבִּיתָּ תַּחֲחִילָה את ההיתר וְלִכְפּוֹף פָּגָם
24 אותו, שרבי מאיר סובר שכיין שנאסר מתחילה שוב אינו נותר במה
25 שחזר ונפגם, ורבי שמעון סובר שכיין שעתה פוגם האיסור את
26 המאכל אינו אסור, אֲבָל אם פָּגָם האיסור את ההיתר כבר מְעִיקְרָא
27 – מלכתחילה) כשנפל לתוכו, דְּבָרֵי הַכֵּל מוֹתֵר, שהכל מודים שנותן
28 טעם לפגם מותר.

29 הגמרא דנה בדברי עולא מדברי ברייתא בה נראה שחולקים גם
30 בפגם מעיקרא: אִיתִיבָהּ רַב הִנָּה לְעוֹלָא, שְׁנִינּוּ בְּרִייתָא, וְיֵין נֶסֶךְ
31 שֶׁנֶּפֶל לְתוֹךְ עֲדָשִׁים, שהוא פוגם את טעמם, וְחוּמִין שֶׁל יֵין נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל
32 לְתוֹךְ גְּרִיסִין, שהוא פוגם, אִסוּר תַּבְשִׁיל העדשים או הגריסים
33 באכילה מפני האיסור המעורב בו, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר את העדשים
34 ואת הגריסים. וְהָא הֵכָּא – והרי באופנים אלו דָּפְנִים מְעִיקְרָא הוּא,
35 וְפִלְגִי – וחולקים בכך, ומוכח שמחלוקת התנאים היא בפגם
36 מעיקרא.

37 אִמְרַ עוֹלָא, הִנָּה לֹא מִידַע יָדַע מֵאִי קְאָמְרִי רַבְּנָן – רב חגא שאינו
38 מבין את דברי החכמים, האם הַיּוֹבְתָא קָא מוֹתִיב – היכול הוא
39 להשיב על דבריהם, הֵכָּא בְּמֵאִי עֲקָרִינָן – בברייתא זו מדובר בְּגוֹן
40 – (באופן) שֶׁנֶּפֶל החומץ לְתוֹךְ גְּרִיסִין צוֹנְגִין ולאחר מכן הַרְתִּיחָם,
41 שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּמֵי שֶׁהַשְּׂבִיתָּ וְלִכְפּוֹף פָּגָם וְאִסוּר, ובכך נחלקו, אבל בפגם
42 מעיקרא מותר לדעת הכל.

43 רבי יוחנן חולק על עולא וסובר כדעת הגמרא לעיל: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר,
44 בְּפִגְמָם מְעִיקְרָא מְחַלְקֵת רַבִּי מאיר ורבי שמעון, האם נותן טעם
45 לפגם מותר או אסור, וטעמיהם כמבואר לעיל, שנחלקו אם למדים
46 מגיעולי עובדי כוכבים שאסור או שלמדים מנבילה שאינה ראויה
47 לגר שמותר.

48 הגמרא מבררת את דעת רבי יוחנן: אִיפֹעֵינָא לָהּ – נסתפקו בני
49 הישיבה, האם כוונת רבי יוחנן שְׁבִפְגָם מְעִיקְרָא מְחַלְקֵת רַבִּי מאיר
50 ורבי שמעון, אֲבָל אם הַשְּׂבִיתָּ וְלִכְפּוֹף פָּגָם, כגון שנפל חומץ לתוך
51 גריסים צוננים והרתיחם, דְּבָרֵי הַכֵּל אִסוּר המאכל, או דְּלָמָּא
52 – (שמא) כוונתו היא שְׂבִין בְּזוֹ וְכֵין בְּזוֹ – בין בפגם מעיקרא ובין
53 בהשביח ולכסוף פגם, מְחַלְקֵת. מסיקה הגמרא: תִּיקוּ – יעמוד דבר
54 זה בספק, שלא נפשט.

55 אִמְרַ רַב עֲמֵרָם, אֲפֹשֶׁר אֵיתָא לָהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְלֹא תִנָּא לָהּ
56 בְּמִתְנִיתֵין – האם אפשר שיהיו נכונים דברי רבי יוחנן, שנחלקו בפגם
57 מעיקרא, ולא ימצא להם רמז במשנה. נִפְסַךְ דֵּק וְאִשְׁכָּה – יצא ובדק
58 ומצא (רתניא) [דְּתָנָן] משנה (ערכה פ"ב מ"ט) שממנה יש ללמוד דין
59 זה, וכך נאמר בה, שְׂאִיר שֶׁל חוּלִין שֶׁנֶּפֶל לְתוֹךְ הָעֵיסָה – (הבצק),
60 וְיֵשׁ בּוֹ כֶּדִּי – (שיעור הראוי) לְהַחְמִיץ אותה, וְהַחְמִיצָהּ, וְאַחֵר כֶּדִּי
61 נֶפֶל לתוכה שְׂאִיר שנעשה ממניין דגן שֶׁל תְּרוּמָה או שְׂאִיר שנעשה
62 ממניין דגן שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, וְיֵשׁ גַּם בּוֹ כֶּדִּי לְהַחְמִיץ אותה,
63 והחמיצה העיסה יותר מדי ונפגמה, אִסוּר העיסה באכילה, והיינו
64 שדין העיסה כדין השאור, שאם היה שאור של תרומה, אינה
65 מותרת אלא לכהנים, ואם היה של כלאי הכרם אסורה לכל, וְרַבִּי
66 שְׁמַעוֹן מְתִיר את העיסה לכל, כיון שפגמה השאור של התרומה
67 או של כלאי הכרם והחמיצה יותר מדי. וְהָא הֵכָּא – והרי באופן זה,
68 דָּפְנִים מְעִיקְרָא הוּא, שהרי מיד שנפל השאור השני, של התרומה
69 או כלאי הכרם, פגם את העיסה, וְפִלְגִי – ונחלקו בזה תנא קמא
70 ורבי שמעון, ומוכח שמחלוקת התנאים היא בפגם מעיקרא, וכדברי
71 רבי יוחנן.

72 דוחה הגמרא: אִמְרַ רַבִּי יוֹרָא, יִתְּנָן שְׁבִפְגָם מעיקרא אף רבי מאיר
73 מתיר, וכפי שביאר עולא את דעתו, וְשָׂאנִי – (שונה) עֵיסָה שהחמיצה
74 יותר מדי, שאין זה נחשב שנפגמה, הוּאִיל וְרְאוּיָה לְחִמֵּץ – (להחמיץ)
75 כֶּה כְּמָה עִיסוֹת אַחֲרוֹת, ככל בצק שהחמיץ הרבה שאפשר
76 להשתמש בו כשאור לעיסות אחרות, ושבח הוא ולא פגם, ולכן
77 אסרה רבי מאיר.

78 תָּא – (בוא) שְׁמַע רַבִּי רַחֵם נוספת מבריייתא אחרת, שְׂאִיר שֶׁל תְּרוּמָה
79 וְשָׂאִיר שֶׁל חוּלִין, שֶׁנֶּפֶל לְיָדָיו לְתוֹךְ הָעֵיסָה, וְיֵשׁ בְּזוֹ כֶּדִּי לְהַחְמִיץ
80 אותה לבדו וְכֵן כֶּדִּי לְהַחְמִיץ אותה לבדו, וְחִמִּצּוּ אותה שניהם יותר
81 מדי, ונפגמה, אִסוּר העיסה באכילה לישראל, שאינה מותרת אלא
82 לכהנים כדין תרומה, רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר. נֶפֶל לעיסה שאור שֶׁל תְּרוּמָה
83 תַּחֲלָה והחמיצה כראוי, ואחר כך נפל לתוכה שאור של חולין והוסיף
84 להחמיצה והחמיצה יותר מדי ונפגמה, דְּבָרֵי הַכֵּל אִסוּר באכילה למי
85 שאינו כהן. נֶפֶל לתוכה שאור שֶׁל חוּלִין תַּחֲלָה והחמיצה כראוי,
86 וְאַחֵר כֶּדִּי נֶפֶל לתוכה שאור שֶׁל תְּרוּמָה או שאור שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם
87 והוסיפו להחמיצה עד שנתחמצה יותר מדי ונפגמה, אִסוּר באכילה,
88 שדין העיסה כדין השאור, שאם היה שאור של תרומה, אינה מותרת
89 אלא לכהנים, ואם היה של כלאי הכרם אסורה לכל. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
90 מְתִיר. וְהָא הֵכָּא – והרי כאן באופן זה, דָּפְנִים מְעִיקְרָא הוּא, שהרי מיד
91 שנפל השאור השני, של התרומה או של כלאי הכרם לעיסה, נפגמה,
92 וְפִלְגִי – ונחלקו בזה תנא קמא ורבי שמעון, ומוכח שמחלוקת התנאים
93 היא בפגם מעיקרא, וכדברי רבי יוחנן.

94 וְכִי תִימָא – ואם תאמר שְׁהָכָא נָמִי – שגם כאן בברייתא יש לדחות

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכה רש"י תוספות

1 **שאניה ראיה לגר** – שהסריחה, אלמא מדאפגים בטל איסורה. סרוחה מעיקרא –
2 מוכת שחין מחיים, דהואיל ואיפגמא מקודם שבאה לידי נבלה לא חל שם נבלה
3 עליה. אבל היכא דאיתסר מעיקרא תו לא פקע איסור משום פגם. מחלוקת – דרבי
4 מאיר ורבי שמעון. **כפוגם מעיקרו** – משעה שנפל לתוכו. והא הכא **דפוגם מעיקרא**
5 **הוא ופליגי** – דקתני אסור לרבנן. רבי יוחנן –
6 אדעולא אתא לאיפלוגי. **איתא לדרבי יוחנן**
7 – דמוקי פלוגתיהו בפוגם מעיקרו. **שאר של**
8 **חולין שנפל לתוך העיסה והימצא** – כראוי,
9 ואחר כך נפל של תרומה או של כלאי הכרם
10 – אסור. ורבי שמעון מתיר – שהחמיצה יותר
11 מדאי, ונפגמה. והא **הכא** – דהאי שאור
12 משעה שנפל ביד פגמה, שהרי מחומצת כבר,
13 וקאסר רבי מאיר! וראויה לחמץ בה כשה
14 עיסות אחרות – של תרומה. הלכך דחמיץ
15 דיותר מדאי, אף על פי שפגם הוא לענין
16 אכילה, שבח הוא לענין דחומץ עיסות אחרות.
17 **שאר של תרומה ושל חולין שנפלו** – ביחד
18 לתוך העיסה, ויש בכל אחד כדי לחמץ,
19 ודחמצוה יותר מדאי לפוגמה. רבי שמעון
20 מתיר – שפגמה. **נפל של תרומה תחלה**
21 **דברי הכל אסור** – דהואיל ומשביחה בתחלה.
22 אף על פי שחור והועיל לפוגמה כשנפל שאור
23 של חולין אחרי ושניהם פגמה, הוי משביח
24 ולבסוף פגם, ואסור. ולקמן פריך: אם כן,
25 רישא נמי, רבי שמעון הרי השביח של תרומה
26 עם של חולין תחלה! **נפל של חולין** –
27 וחמיצה. ואחרי כן **נפל של תרומה** – דהיינו
28 פוגם מעיקרא, אסור, ורבי שמעון מתיר.
29 **דבריו**

20 **הואיל וראויה לחמץ בה פמה עיסות אחרות. תא שמע:** שאור של תרומה ושל חולין ששפלו
21 לתוך העיסה, פה פרי להחמיץ ובה פרי להחמיץ. וחימצו – אסור, רבי שמעון מתיר. **נפל של**
22 **תרומה תחלה – דברי הכל אסור. נפל של חולין ואחר כך נפל של תרומה או של כלאי הכרם**
23 **– אסור, ורבי שמעון מתיר; והא הכא דפגם מעיקרא, ופליגי! וכי תימא, הכא נמי**

שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה. – ורבי מאיר? הנהא
למעוטי סרוחה מעיקרא. – ורבי שמעון? סרוחה מעיקרא
לא צריכא מעומא, עפרא בעלמא הוא. אמר עולא:
מחלוקת – שהשביח ולבסוף פגם, אבל פגם מעיקרא –
דברי הכל מותר. איתביה רב חנא לעולא: וין ששפול לתוך
עדשים, וחומץ ששפול לתוך גריסין – אסור, ורבי שמעון
מתיר; והא הכא דפגם מעיקרא הוא ופליגי! אמר עולא:
חנא לא מידע דיע מאי קאמרי רבנן, תיובתא קא מויתבי?
הכא במאי עסקינן – כגון ששפול לתוך גריסין צוננין
ותרתיחם, נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם, ואסור. ורבי
יוחנן אמר: בפגם מעיקרא מחלוקת. איבעיא להו: בפגם
מעיקרא מחלוקת, אבל השביח ולבסוף פגם – דברי הכל
אסור, או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת? תיקו. אמר רב
עמרם: אפשר איתא להא דרבי יוחנן, ולא תניא לה
במתניתין? נפק דק ואשפת, דתניא: שאור של חולין
ששפול לתוך העיסה ויש בו פרי להחמיץ והחמיצה, ואחר
כך נפל שאור של תרומה או שאור של כלאי הכרם ויש
בו פרי להחמיץ – אסור, ורבי שמעון מתיר; והא הכא
דפגם מעיקרא הוא, ופליגי! אמר רבי ירמיה: שאני עיסה,
הואיל וראויה לחמץ בה פמה עיסות אחרות. תא שמע: שאור של תרומה ושל חולין ששפלו
לתוך העיסה, פה פרי להחמיץ ובה פרי להחמיץ. וחימצו – אסור, רבי שמעון מתיר. נפל של
תרומה תחלה – דברי הכל אסור. נפל של חולין ואחר כך נפל של תרומה או של כלאי הכרם
– אסור, ורבי שמעון מתיר; והא הכא דפגם מעיקרא, ופליגי! וכי תימא, הכא נמי

כדרכי

1 הוי כעיקר וכי תימא, להאי גופיה איצטריך – דטעם כעיקר, דמגיעילי גוים יליף רבי שמעון
2 דטעם כעיקר כדאמר לרבי עקיבא, פרק "אלו עוברין" – אי אפשר לומר כן, דאי יליף רבי
3 שמעון מגיעילי גוים טעם כעיקר, אם כן תקשי לרבי שמעון: "משורת" דכתב רחמנא למה ליה
4 דהא לא איצטריך לטעם כעיקר כיון דמגיעילי גוים יליף לה רבי שמעון! ואין לומר דאיצטריך
5 "משורת" להיתר מצטרף לאיסור, כדאמר ההם
6 פריך "אלו עוברין" לרבי עקיבא, וליעולם וליף
7 מגיעילי גוים טעם כעיקר. דלמאי איצטריך
8 "משורת" להיתר מצטרף לאיסור? אי כשאוכל
9 כוית מטעם האיסור הנבלע ובהיתר – היינו טעם
10 כעיקר, אין בחצי זית דאיסור עם חצי זית דהיתר
11 לא מצטרפי, ומשום הכי שפיר איצטריך להיתר
12 מצטרף לאיסור – דהא שמעינן לרבי שמעון
13 דאמר: כל שהוא למלקות, ואם כן למה לי היתר
14 מצטרף לאיסור? אלא שמע מינה דמודה רבי
15 שמעון דקדידה ביתא נמי אי אפשר דלא פגמה
16 פורתא, כדפרישית. כך דקדק הרב רבינו שמואל
17 מאיר"א. והרב רבינו יקר מקטין דוחה, דאיכא
18 לממר דאבתי שפיר איצטריך "משורת" לרבי
19 שמעון, אף על גב דסבר כל שהוא למלקות – דהא
20 פירש רבינו תם בסמוך: היינו דוקא כשהאיסור
21 בעין, אבל לא על ידי תערובת, כדמוכח מההיא
22 דמייית בסמוך בערלה וכלאי הכרם אין מצטרפין.
23 וכן צריך לומר על כרחך, דאם לא כן לא תמצא
24 איסור כלל (בטל) לרבי שמעון, לא ברוב ביבש
25 ולא בששים בלח. ואם כן שפיר איצטריך "משורת"
26 להיתר מצטרף לאיסור, כגון בחצי זית שנבלע
27 בחצי זית פת ואכלו, כדקאמר התם: נזיר ששרה
28 פתו בין ויש בו כדי לצרף כוית חייה, וליעולם טעם
29 כעיקר לרבי שמעון מגיעילי גוים. כך דוחה הרב
30 רבינו יקר. ומורי הרב רבינו פרץ מקיים פירוש
31 הרב רבינו שמואל, ואומר דידחו הרב רבינו יקר
32 אינו כלום, דהוא מגיעילי גוים לרבי שמעון וזו
33 לא איצטריך "משורת" להיתר מצטרף לאיסור,
34 משום דבלאו צירוף נמי, כל שהוא, אף על גב
35 דאינו בעין אלא נבלע בתוך הפת מה בכך? הלא
36 כיון שיש בו טעם וטעם כעיקר. ותדע, דהא כיון דאמר רבי שמעון כל שהוא למכות בכות לרבנן, ובכות לרבנן מחיים עליה אפילו כשאני
37 בעין אלא נבלע בתוך הדת, שאכל כל כך מן הדת הבלוע איסור, שאכל כוית מטעם איסור הבלוע בתוכו – מייחב עליה כאילו אבל הכוית איסור בעין כיון דטעם כעיקר, ואם כן הוא
38 הדין כל שהוא לרבי שמעון, דכשאכלו בתערובת טעם מייחב כאילו אכלו בעין כיון דטעם כעיקר. ואם כן, אי טעם כעיקר מגיעילי גוים לרבי שמעון – תו לא צטריך לרבי שמעון "משורת"
39 כלל, דלהיתר מצטרף לאיסור לא איצטריך, דהא מכל שהוא מייחב בטעם כאילו היה בעין כדפרישתי, ואם כן (היכי קאמר ליה) ונוסח אחר: דהא קושיא לדוכתה: "משורת" דכתב רחמנא
40 למה לי דכתיב גבי נזיר לרבי שמעון, אי גיעילי גוים לטעם כעיקר משום דלא פגם כלל? אלא על כרחך דקסבר רבי שמעון דקדידה בת יומא פגמה פורתא. והשתא ניהא הכל, דלא מצי רבי
41 שמעון למילף טעם כעיקר מגיעילי גוים, דחידוש הוא כיון דפגמו אפילו פגם וזא, והיה לנו להיתר כל פגם אי לאו דגלי קרא, והלכך איצטריך "משורת" לטעם כעיקר. ומה שדחה הרב רבינו
42 יקר ממה שפירש רבינו תם לקמן מההיא דערלה והכלאים דבסמוך, דלא אמר רבי שמעון כל שהוא למכות במידי דתערובת, רק בדבר שהוא בעין – אומר מורי דלא קשיא ליה מידי, דרבינו
43 תם לא דיבר רק בתערובת שיש לו להיתר להתבטל, כגון יבש ביבש חד תתיר, דרחמנא אמר "אחרי רבים להטות", או בדבר לח היכא דליכא טעמא כגון דאיכא ששים, דכל מקום דשייך ליה
44 ביטול לאו אמר רבי שמעון כל שהוא למכות, דהא לא עדיף כל שהוא לרבי שמעון מכות דרבנן, וכי היכי דבית דרבנן מתבטל ברוב ביבש ובששים בלח – הוא הדין לרבי שמעון כל שהוא,
45 דהא רחמנא אמר דליבטיל. אבל היכא דלא שייך ביטול, כגון היכא דאיכא טעם, דטעם לא בטיל כיון דטעם כעיקר – אם כן הכי נמי מייחב בכל שהוא לרבי שמעון כשהוא בתערובת, כיון
46 שיש בו טעם כאילו היה בעין, כדפרישתי. כן נראה למורי. **אמר** עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם – והשתא צריך לומר לעולא דלא פליגי רבי מאיר ורבי שמעון בקרא דלעיל דנבלה,
47 דאם כן לא הוי מייחב לחלק בין השביח ולבסוף פגם לפגם מעיקרו. אלא כסברא פליגי, רבי מאיר סבר: כיון שהשביח מעיקרא בשעת נפילה וכל איסור עליה – שוב אין לו היתר גם כי פגם
48 אחרי כן. ורבי שמעון סבר: כיון דהשתא פגמה הוא שרי. **אבל** השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור – ואם תאמר: והא לעיל משמע דפליגי בהשביח ולבסוף פגם גבי נבלה, דרבי מאיר מוקי
49 לה בסרוחה מעיקרא דוקא, אבל לא הסריחה מעיקרא והסריחה לבסוף אסורה, ורבי שמעון מוקי לה אפילו לא הסריחה מעיקרא, והסריחה לבסוף שרי. אמר פליגי בהשביח ולבסוף פגם
50 ויש לומר: דלא דמי השביח ולבסוף פגם דהכא להדיא נבלה דלעיל, דהכי יש לומר דהשביח בשעת התערובת, שבשעה שנפל האיסור לתוך הדת היה נותן טעם לשבח, ולבסוף פגם אותו
51 טעם המערב שם, כגון נתן לתוך חומץ ודחיתין, ועל זה קאמר דברי הכל אסור, כיון דמעיקרא היה נותן טעם לשבח וכל עליה איסור. אבל הדוא דנבלה דלעיל דפליגי רבי
52 ושרי כשהיא סרוחה עכשיו, אף על גב דמעיקרא לא היתה סרוחה, מכל מקום בעודה נבלה נפגם ושריא. **א** דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת – ואם תאמר: היכי מספקא ליה בהא? אם כן רבי
53 יוחנן דאמר לעיל: פגם מעיקרא מותר, השביח ולבסוף פגם אסור, דאמר כמאן? לא כרבי מאיר ולא כרבי שמעון, דרבי מאיר אסר כל פגם, ורבי שמעון מתיר כל פגם! ויש לומר: דסבר לה
54 כרבי שמעון בחדא – בפגם מעיקרו, וכרבי מאיר בחדא – בהשביח ולבסוף פגם. **ר' ינאי** ואף על גב דלקמן פשיטין לה מברייא דפגם מעיקרא פליגי, השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור,
55 מכל מקום עלתה להם בבית המדרש בתיקו, ושוב פשטוה. וכי האי גוונא אשכחנא בנדה בפרק "המפלת" (כא, א) גבי מחלוקת בעבור אבל בצלול בו.
56

קבו עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

תא שמע מסיפא – מודק דנפל של תרומה תחלה" היה יכול לפשוט כמו שמוכיח לבסוף, אלא דניחא ליה להביא כל הבריות עד שמעמידן על האמת. והנ"ל תלתא בבי – תרתי דשאר, והך ד"יין שנפל לתוך ערשם. ואף על גב דבשאר איכא תרי בבי, נפל של תרומה תחלה" רנפל של חולין תחלה" – תריוהו חשיב להו חדא, דמשום "נפל של תרומה תחלה" מסיים לפרושי "נפל של חולין תחלה",

לאשמועינן דאפילו בפרגם מעיקרא קאסר תנא קמא. לרבי שמעון ליצטרפו דיתר לאיסור – ואם תאמר: אמאי לא תלי פלוגתיהו בזה זזה גורם, כהדיא דסוף פרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מט, א)? ויש לומר: דהיינו דקאן שאין בזה כדי להחמין ולא בזה, כי מצטרפי הוה ליה זה זזה גורם. אבל כביש בכל אחד כדי להחמין – אין שייך זה זזה גורם, ואפילו מאן דשרי התם אסר הכא. רבי שמעון לטעמיה דאמר אפילו איסור ואיסור לא מצטרפי דתנן הערלה והכלאים מצטרפים רבי שמעון אומר אין מצטרפין – תימה, דבמעילה (יח, א) פריך מזה דקאמר רבי שמעון: הערלה והכלאים אין מצטרפין, אהדיא דרבי שמעון דאמר: כל שהוא למכות, ואם כן למה לי צירוף? ומשני: התם "אין מצטרפין" – אין צריך לצרף, פירוש: דבכל שהוא נמי מייחב. והכא משמע דאין מצטרפין ממש קאמר, שאין מצטרפין לחיוב ותירץ רבינו תם: דהדיא דהתם דפריך מינה במסכת מעילה – היינו מתניתא דהתם דמסכת ערלה, דאמרין נמי רבי שמעון אומר: אין מצטרפין גבי ערלה וכלאי הכרם, והתם מיידי בערלה וכלאי הכרם שהם בעיניהו בלא תערובת, ולכן קאמר אין צריך לצרף. והדיא דמייתי הכא – לא היינו מתניתין דמסכת ערלה, אלא היינו מתניתין דמיידי בתערובת. והכי איתא התם: הערלה והכלאים אסורין ומצטרפין זה עם זה, רבי שמעון אומר: אין מצטרפין, והכי פירוש: דתנא קמא סבר דמצטרפין זה עם זה לאסור התערובת דהיתר אי ליכא מאתים, שאם נפל חצי לוג מערלה וחצי מכלאי הכרם לפחות ממאתים לוגין דהיתר – מצטרפין לאסור התערובת. ורבי שמעון אומר: אין מצטרפין לאסור, דכיון דאיכא מאתים דהיתר מערלה לחוד וא מכלאי הכרם – מותר, אף על גב דליכא מאתים מן כולם. והשתא נידא, דעל כרחק הך אין מצטרפין ממש קאמר בדפירשתי, דליכא למימר אין צריך לצרף קאמר כי הדיא דמסכת ערלה, ומשום דכל שהוא למכות. בדקאמר התם רבי שמעון כל שהוא למכות – היינו דקאן באיסור בעיניה, אבל על ידי תערובת בהיתר לא, דאם לא כן לא תמצא שום ביטול לרבי שמעון, לא ברוב ולא בששים ולא במאתים. אלא ודאי באיסור מעורב בהיתר מודה רבי שמעון בדפירשתי, אבל היכא דלא שייך ביטול, כגון היכא דאיכא טעם – חשיבין ליה כאילו היה האיסור בעין, דהא טעם כעיקר בדפירשתי לעיל. הנהו עכברא דנפל בגו חביתא דשיכרא אסריה רב להחוא שיכרא – תימה: דהא צונן בצונן הוא, ודשתרי ויש לומר: דמיידי ששהה שם יום או יומים ויהי כבש בתוך השכר, וכבש הרי הוא כמבושל. דהא מאיסא ובדילי אינשי מיניה – פירש הקונטרס: ואם כן למה לי דאסריה רחמנא? דהיינו חידושיה. וכן פירש לקמן גבי שכבת זרע. ולא נראה, דנדיי נאמאי ובדילי אינשי מיניה. מכל מקום לא הוה ידענן דהאכלו בלא האוכל שרץ, וכן שיהא טמא בשכבת זרע, ועוד, דאם כן לא הוי חידוש בחידוש בעלמא בכל מקום בתלמוד, ודחידוש בעלמא רוצה לומר איסור מכלל איתור או דיתר מכלל איסורו לכן נראה: דהא בדילי אינשי מיניה, ואם כן מן הדין היה לנו להתירו, משום דהוי פגם ונותן טעם לפגם בעלמא מותר, ואפילו הכי אסריה רחמנא, אף כל נותן טעם לפגם דשרצים אסור, כיון שכן איסור דשרצים. והשתא נידא, דהוה כשאר חידוש דעלמא שבכל התלמוד, דהוא איסור מכלל היתר. אלא מעתה ליטמא לח ויבש – כיון דחידוש הוא, כדאמר. ואם תאמר: מאי פריך? בשלמא גבי איסור הוי חידוש כיון דנותן טעם לפגם בעלמא שרי והכא אסריה רחמנא, אלא גבי טומאה מה בכך אי הוי פגם? הא גבי טומאה אין לחלק בין פגם לשבת ויש לומר: דגבי טומאה נמי הוי חידוש מה שהוא מטמא במה שהוא פגם, שהרי גלי קרא בנבלה דשאניה ראויה לגר, דהיינו שהסריחה, אינה קרויה בנבלה. אמר רבא הלכתא נותן טעם לפגם כו' – פירוש: אף בשרצים. ולא תימא דבשרצים חידוש כדקאמר לעיל וליתר משום פגם דשרצים, אלא אף בשרצים פגם מותר. ועכברא בשיכרא דאסר לא ידענא אי משום נותן טעם לפגם – דקסבר אסור ואף בשאר שרצים, ולית הלכתא כוותיה – פירוש: דאף

בדריי זירא – דחיימין יותר מדאי שבח הוא לענן חיימין עיסות אחרות. והקתני נפל של תרומה תחלה – דהשביח ולבסוף פגם הוא, ומודי רבי שמעון בה! תלתא בבי – רישא – היכא דנפלו כאתה, ואשמועינן פלוגתא. מציעתא – נפל של תרומה תחלה. בבא דסיפא – יין שנפל לתוך ערשם. מציעתא נמי אשמועינן דהשביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור. סיפא דלא משבח כלל – יין בערשם, אסור רבנן. רישא – דתרומה אשביחיה בהדי שאור דחולין ברישא. והור פגמה תריוהו, מיבעיא? לרבי שמעון אצטרף – לאשמועינן דרבי שמעון מותר. מי גרם לה שתחמין בעעה אחת איסור – ונמצא דהשביחו ולבסוף פגם, ובהדיא הוא קא מודית לן דאסור. שניהם השביחו – ולא האיסור לבדו השביחו. וליתכר – משום משביח ולבסוף פגם, דמודי רבי שמעון בה! הערלה וכלאי הכרם מצטרפין – אם נפלו שניהם לפחות ממאתים. והכא – גבי שרץ, היינו טעמא דאסור בפגם. דהא – איסור שרץ חידוש הוא. דהא מימאם – ובלאו אזהרה בדילי אינשי מיניה, ולמה ליה דאזהר רחמנא עליה? שמע מינה: אפילו נותן טעם לפגם אסור. אלא מעתה – אי חידוש הוא. יטמא לח ויבש – שהרי מאוס הוא ובדילי אינשי ממנו, למה ליה דאזהר רחמנא עליה? שמע מינה: אפילו כשהוא יבש מטמא. אלמא תנן – במסכת נדה (נד, ב) אבל השרץ ושכבת זרע מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין? אלא לאו שמע מינה: לא מאיס שרץ, ולאו חידוש, ואיצטרף לאזהורי עליה דגוים אכלי. וליתעמיך שכבת זרע – הא ודאי ממאס ובדילי אינשי ממנו וחידוש הוא, תטמא לח ויבש! אלא – שאני לענן טומאה, אף על גב דחידוש הוא, גזירת הכתוב היא דלח ולא יבש, דכתיב: "כל אשר יפול עליו מהם במותם" – כעין מותם, כשהן לחין. שכבת זרע אמר רחמנא בראויה להוריע – "או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע", דתא – עכבר של יישוב מאיס. עכבר דרבא – אשכור"ל בלעו. נפל

לח ויבש, אלמא תנן: מטמאין לחים ואין מטמאין יבשים! ולטעמיה, שכבת זרע תטמא לח ויבש, אלמא תנן: מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין! אלא מאי אית לך למימר? "שכבת זרע" אמר רחמנא – בראויה להוריע, הכא נמי "במותם" אמר רחמנא פגין מותם. מתקיף לה רב שימי מנהרדעא: ומי מאיס? והלא עולה על שלחן של מלכים! אמר רב שימי מנהרדעא, לא קשיא: הא בדרבא, הא בדמא. אמר רבא, הלכתא: נותן טעם לפגם מותר. ועכברא בשיכרא לא ידענא מאי טעמא דרב, אי משום דקסבר: נותן טעם לפגם אסור, ולית הלכתא כוותיה; אי משום דקסבר: נותן טעם לפגם מותר, ועכברא בשיכרא אשבוחי משבח. איבעיא להו נפל

שואלת הגמרא: לרבי שמעון, מדוע התיר בשאור של תרומה ושאר
של חולין שנפלו יחד לתוך עיסה וחימצה משום שאור התרומה
חימץ את העיסה רק בצירוף שאור החולין. ליצטרף היתר ואיסור
בהדי דרבי (ביחוד) וליהסר, ומה בכך ששאר התרומה לא חימצה
אלא בסיוע שאור החולין. מתרצת הגמרא: רבי שמעון שהתיר בזה,
למעשה – לשיטתו התיר, דאמר רבי שמעון שאפילו איסור ואיסור
נמי – וגם כן לא מיצטרפי – אינם מצטרפים לאסור, דתנן במשנה
(ערלה פ"ב מ"א), הערלה וכלאי הפרם מצטרפין לאסור את תערובתם,
שאם נפלו שניהם לפירות אחרים, ואינם ניכרים, ויש בפירות
האחרים פי מאתיים כנגד פירות הערלה לחוד וכנגד פירות כלאי
הכרם לחוד, אולם אין פי מאתיים כנגד פירות הערלה ופירות כלאי
הכרם יחדיו, שנאסרים כל הפירות. רבי שמעון אומר, אין מצטרפין
לאסור, כיון ששני איסורים הם, אלא הם מתבטלים כל אחד במאתים
שכנגדו. וכיון שלשיתו אין איסורים מצטרפים, כל שכן שאין איסור
והיתר מצטרפים, וכיון ששאר התרומה לא החמיץ לבדו את
העיסה, אינו אוסרה.

הגמרא מביאה מדברי רב בענין נותן טעם לפגם: ההוא עכברא –
אותו עכבר, הנפל להביתא דשיכרא – שנפל לחבית שכר ומת,
ושהה שם יום שלם ועל ידי זהות זו בלע השכר מטעמו של העכבר,
שאף לאחר שהוציאו את העכבר מן השכר עדיין טעמו מעורב בו.
אסריה לרבי ליתיה שביכרא.

הגמרא דנה בביאור דעתו של רב: אמר רבנן קמיה – ולפניו דרב
ששת, האם ניקא קסבר רב שנותן טעם לפגם אסור, כרבי מאיר,
שהרי העכבר נותן בשכר טעם פגום בלבד, וממה שאסרו רב יש
להוכיח שדעתו היא שנותן טעם לפגם אסור. אמר להו רב ששת,
בעלמא – באופנים אחרים סבר רב שנותן טעם לפגם מותר, והכא
שנפל העכבר לשכר אסור רב משום שהיוש הוא איסורו של עכבר
ושאר שרצים, דהא מימאס מאיס וברילי אינשי מיניה – שהרי
מאוס הוא על בני האדם והם בדלים ממנו גם ללא ציווי התורה, ולא
היתה צריכה התורה לאוסרו, ואפילו הכי אסריה רחמנא, הלכך
יש ללמוד מכך שבאה התורה לחדש בזה שנותן טעם לפגם בעכבר
ובשאר שרצים נמי – וגם כן אסור, ועל כן אסר רב את השכר מפני
טעם העכבר שבו, אף שהוא טעם פגום.

אמרו ליה רבנן לרב ששת, אלמא מעתה שאיסורו של עכבר חידוש
הוא, ליטמא עכבר מת גם כשהוא לח וגם כשהוא יבש, שכיון
שמאוס הוא ובדלים ממנו, לא היתה צריכה התורה לטמא את מגעו,
וממה שטמאתו בכל זאת יש ללמוד שהוא מטמא גם כשהוא יבש,
ואם כן, אלמא (מדוע) תנן במשנה (נדה נד) שהשרץ והשכבת זרע
מטמאין כשהם לחים ואין מטמאין כשהם יבשים, ומכאן יש להוכיח
שלא כדבריו, שאין חידוש באיסורו ובטומאתו, והיינו משום שאינו
נחשב מאוס כיון שהגוים רגילים לאוכלו. אמר להו רב ששת,
ולמעשה – ולשיטתכם שאין איסורו וטומאתו חידוש, הלא שכבת
זרע גם אתם מודים שהיא דבר מאוס ובדלים ממנה, ולא היתה
התורה צריכה לטמאותה, וממה שטמאתה תורה יש ללמוד ששכבת
זרע מטמא גם כשהיא לח וגם כשהיא יבש, אלמא (מדוע) תנן
במשנה (סו) שהשרץ והשכבת זרע מטמאין כשהם לחין ואין
מטמאין כשהם יבשין, אלמא מאי אית לה לומר – מה יש לכם
ליישב שאלה זו, ששכבת זרע אמר רחמנא שטמאתה, ויש ללמוד
מכך שהטמאה אינה אלא בראייה לעיניו, שכשהיא לחה היא
ראויה להזריע ולא כשהיא יבשה שכבר אינה ראויה לכך, הכא נמי
– כך גם לגבי שרצים יש ללמוד שאינם מטמאים יבשים, משום
ש'במותם' אמר רחמנא, ויש לדרוש שלא יטמאו אלא בצען שעת
מותם, שהיו אז לחים, וגזירת הכתוב היא.

הגמרא מבררת האם אכן העכבר מאוס: מתקף לה רב שימי
מנהרדעא, וימי (והאם) מאיס, והלא הוא עולה (ומוגש ונאכל) על
שלחן של מלכים כמאכל חשוב, ואיך אמר רב ששת שמאוס הוא
ובדלים ממנו. אמנם חזר ואמר רב שימי מנהרדעא, לא קשיא, הא

בדאמר רבי וירא לדחות את הראיה מהמשנה לעיל, שיתכן שבפגם
מעיקרא אף רבי מאיר מתיר, וכפי שביאר עולא את דעתו, אך בעיסה
שהחמיצה יותר מדי אין זה נחשב שנפגמה, משום שראויה שיחמיצו
בה עיסות אחרות, ולכן אסרה רבי מאיר, אם תאמר כן, תא – ובווא
שמע מפיא של הברייתא, שנאמר בה, תנין נטר שנפל לתוך
עדשים, שהוא פוגם את טעמם, וחומץ של יין נטר שנפל לתוך
גריסין, שהוא פוגם, אסור הכל באכילה מפני האיסור שנתערב
שם, ורבי שמעון מותר. והא הכא נמי – והרי גם באופנים אלו דפגם
מעיקרא הוא, ופליגי – וחולקים בכך, ומוכח שמחלוקת התנאים היא
בפגם מעיקרא.

וכי תיקא – ואם תאמר שהכא נמי – גם כאן בספא יש לדחות
בדשני ליה – כפי שתייר דוחה לו עולא לרבי תנא שחפץ להוכיח
כנ"ל, שמדובר בברייתא בשהשביח ולבסוף פגם, והיינו שנפל
החומץ לתוך גריסים צוננים וחזר והרתחים, וכיוצא בדבר בין שנפל
לעדשים, ורק בכך נחלקו, ולא בפגם מעיקרא, יש להקשות, וימי
פליגי – והאם יתכן לומר שהם חולקים בשהשביח ולבסוף פגם,
כדברי עולא, והא קתני – והרי נאמר ברישא שאם נפל לתוכה שאור
של תרומה תחלה, שדברי הכל אסור באכילה, והשביח ולבסוף
פגם הוא, שהרי כשנפל השאור של תרומה השביחה בכך שהחמיצה
כראוי, ורק לאחר מכן כשנפל השאור של חולין הוסיף להחמיצה עד
שנפגמה, ועתה היא פגומה מבח שניהם, שאילו לא היתה של
תרומה שהחמיצה בתחילה לא היתה פגומה עתה, והיינו השביח
ולבסוף פגם, ומודה רבי שמעון שאסורה, הרי שאין לומר כדברי
עולא. אלמא לאו שמע מינה – האם אין לשמוע מכך שבפגם
מעיקרא מחלוקת, וכדברי רבי יוחנן. מסיקה הגמרא: אכן שמע
מינה.

הגמרא מבררת מדוע הוצרכו כל הדינים שבברייתא, ואגב כך
מתבררת דעתו של רבי שמעון שהתיר בשאור של תרומה ושאר של
חולין שחימצו יחדיו את העיסה. שואלת הגמרא: הני תלתא בבי
דקתני – אלו שלושת הדינים שנשנו בברייתא, למא לי. בשלמא –
מובן הדבר מדוע נשנתה בביא דסיפא, האומרת שנחלקו בין שנפל
לעדשים וחומץ שנפל לגריסים, משום שקא משמע לן שבפגם
מעיקרא מחלוקת חכמים ורבי שמעון, וכפי שהוכחנו לעיל. בבא
מצטרפתא – והאמצעות נמי, שאם נפל לעיסה שאור של תרומה ושוב
נפל לתוכה שאור של חולין שהכל מודים שאסורה, מובן גם כן מדוע
נשנתה, שמלמדתנו שאם השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור,
וכפי שהוכחנו לעיל. אלמא בבא דרישא, שאם נפלו יחדיו שאור של
תרומה ושאר של חולין שנחלקו בדבר חכמים ורבי שמעון, למא לי,
השתא ומה אם בסיפא, באופן שנפל יין לעדשים וחומץ לגריסים,
דלא קא משבח – שאינו משיבחים בלל, אף על פי כן אסרי רבנן,
מפני שנותן טעם לפגם אסור, האם הדין של הרישא, שנפלו שאור
של תרומה ושאר של חולין יחדיו וחימצה יותר מדי עד שנפגמה,
דקא משבח – שהשאור של תרומה השביח את העיסה, שחימצה
יחד עם שאור החולין (אלא שהוסיפו שניהם להחמיצה עד שנפגמה),
מיפעיא – צריך הדבר להיאמר שאסורה חכמים.

מתרצת הגמרא: אמר אביי, בבא דרישא, לדעתו של רבי שמעון
שמתיר בזה, אצטרף (הוצרכה). והכי קאמר ליה רבנן לרבי
שמעון, הלא גם לדברך היה לך לאסור עיסה זו, שהרי עיקשה זו
ראויה היתה להחמיץ בשתי שעות, מי גרם לה לעיסה שתחמיץ
בשעה אחת בלבד, הלא האיסור, ונמצא שהשביחה גם על ידי
התרומה, ומה שנפגמה בא רק לאחר מכן, והרי זה כהשביח ולבסוף
פגם, ואם כן יש לאסור את העיסה.

מבררת הגמרא: ורבי שמעון מה יענה להם לחכמים על טענה זו.
אומרת הגמרא: יאמר להם שבשהשביחו את העיסה, שאור התרומה
ושאר החולין, שניהם השביחו אותה, ולא רק שאור התרומה לבדו,
וכן בשפגמו את העיסה, שניהם פגמו אותה, ועל כן אין שאור
התרומה אוסר אותה, לפי שלא השביחה לבדו.

1 **נָפַל** העכבר לָגוֹ **חָלָא** – לתוך חומץ, **מָא** – האם נאסר החומץ, כיון
2 שנבלע בו טעם מהעכבר, או שלא נאסר, כיון שטעמו של העכבר
3 פגום, וכדלעיל. והסברא לאסורו אף שטעמו פגום, היא משום שיש
4 לומר שהחומץ טעמו חזק ואין פוגמו טעם זה. **אָמַר** לִיה רַב הִלֵּל
5 לְרַב אֲשֵׁי, הָיָה עוֹבְרָא בִּי – אירע כן אצל רַב כְּהֵנָא, שנפל עכבר
6 לחומץ, וְאָסַר רַב כְּהֵנָא את החומץ, ויש לפשוט מהוראתו את ספק
7 בני הישיבה, שאכן עכבר אוסר את החומץ שאליו נפל, ואין זה נותן
8 טעם לפגם. **אָמַר** לִיה רַב אֲשֵׁי לרב הילל, אין לפשוט מהוראה זו את
9 הספק האמור, שלא משום הטעם הנפלט מהעכבר אסר רב כהנא את
10 החומץ אלא משום שֶהָהוּא ו– אותו עכברו שנפל לחומץ, **אִימְרַמְוִי**
11 **אִימְרַמְט** – נרקב ונשחת עד שנחתך ונחלק לחתיכות דקות וקטנות,
12 וכיון שאיסור אכילת שרצים הוא אפילו אינם אלא בגודל כעדשה
13 שהוא קטן מאד, על כן אסרו רב כהנא מחשש שהשותה את החומץ
14 יבלע מממשות העכבר. ואין להוכיח מכאן לאסור את החומץ באופן
15 שהעכבר נותר שלם והוציאודו מן החומץ, ורק טעמו נפלט אליו
16 ונבלע בו.

17 הגמרא מביאה כמה דעות בענין זה, ופוסקת את ההלכה: **רַבִּינָא כָּבַר**
18 **לְשַׁעְרֵי** – לשער את העכבר שבחומץ, **בְּמָאָה וְחָד**, שאם יש בחומץ
19 פי מאה מגודל העכבר (שיחידיו הם מאה ואחד), יש להתיר את
20 החומץ. וסובר רבינא שהעכבר נותן טעם רב בחומץ, ואין להתיר
21 בששים אלא במאה ואחד, ומזה שנתיר בשיעור זה משום ש**אָמַר**
22 שודאי **לֹא נָרַע** ו– אין חמור איסור זה מִתְרוּמָה ששיעורה באחד
23 ומאה, דְּתַנֵּן במשנה (תרומות פ"ד מ"ז), הִתְרוּמָה שנתערבה בחולין עוֹלָה
24 ו– מתבטלת) **בְּמָאָה וְחָד**, שאם יש בחולין פי מאה ממנה, הרי היא
25 בטלה. **אָמַר** לִיה רַב תַּחְלִיפָא בְּרַיָּא לְרַבִּינָא, אם אתה חושש
26 שטעמו של העכבר רב בחומץ, דְּלָמָּא – שמא בְּתַבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה
27 שהונח בְּקִדְיָה של חולין דְּמִי ו– דומה הוא, דְּלָא כְּמִיל מַעֲמִייהוּ –
28 שאין בטל טעמו, שאפילו יש בתבשיל שבקדירה פי מאה ויותר
29 מהתבלין, אינו בטל, ושמא אף העכבר יהיה דינו כן.

30 **רַב אֲחָאי שִׁיעַר** בעכבר שנתערב בְּחָלָא ו– בחומץ, בְּחִמְשִׁין, שבדק
31 אם יש בחומץ פי חמישים מהעכבר, שאם יהיה בו שיעור זה יתיר את
32 החומץ. ומה ששיער כן, משום שלדעתו כיון שהחומץ טעמו חזק, די
33 אם יש בו חמישים כנגד העכבר, ששוב לא יתן בו העכבר טעם כלל.
34 **רַב שְׁמוּאֵל בְּרִיה דְּרַב אִיקָא שִׁיעַר בְּשִׁיכְרָא** ו– בשיכר) בְּשִׁיתֵין –
35 בששים, ככל איסורים, שדעתו היא שהעכבר משביח בשכר.
36 מסיקה הגמרא: וְהִלְכָתָא – ההלכה היא ש**אִידִי וְאִידִי** – בין בשכר
37 ובין בחומץ, יש לשער בְּשִׁיתֵין, שאם אין בהם ששים נגד העכבר,
38 אסורים, משום שהעכבר נותן בהם טעם לשבח, אבל אם יש בהם
39 ששים נגדו, מותרים, שאז בטל טעמו, וככל נותני הטעם ששיעורם
40 בששים ולא יותר, וכן **כָּל אִיסוּרֵין שֶׁבַתְרוּרָה** שהתערבו בהיתר מין
41 בשאינו מינו, בטלים הם בששים.

משנה

42 **עוֹבֵד בּוֹכְבִים שֶׁהָיָה מַעֲבִיר עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִי יֵין** (של ישראל) מְמַקֵּם
43 לְמַקֵּם, והתרחק הישראל ונשאר הגוי לבד עם היין, **אִם הָיָה הָיִין**
44 בְּחִזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר – בחזקת שמור מנגיעת גוי, כגון שלא הודיע
45 הישראל לגוי שהוא מתרחק, היין מוֹתֵר, משום שהגוי יודע
46 שהישראל מקפיד על נגיעתו בין, וירא שהישראל יבוא בכל רגע,
47 לפיכך אין חשש שנגע בו הגוי. אולם **אִם הוֹדִיעֵן הַיִּשְׂרָאֵל לְגוֹי שֶׁהוּא**
48 מְפָלִיג – שמתרחק ממנו, אם עבר זמן בְּכָדִי שִׁישְׁתוּם – שהגוי ינקב
49 בה חור, ויִסְתָּם את הנקב בטיט, ויָגוּב – ותתייבש הסתימה, נאסר
50 היין. **רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן זְמַרְיָא חוֹלֵק וְאוֹמֵר**, אין היין נאסר אלא אם כן
51 עבר זמן ארוך יותר, והיינו בְּכָדִי שִׁישְׁתַּת אֵת כֹּל מְגוּפָה ו– (מכסה)
52 הַחֲבִית, ויָגוּב – ויעשה מגופה אחרת חדשה, וְתִיגוּב – ותתייבש.
53 המשנה מביאה אופן נוסף שנחלקו בו: וכן הַמְנִיחַ יֵינָו בְּקֶרֶן – בעגלה
54 או בַּסְּפִינָה עם הגוי, וְחָלָל לֹא יִשְׂרָאֵל בְּקַנְדִּירָא – לדרך קצרה,
55 אף אם לבסוף נִכְנָם לְמִדְיָה – לעיר וְרִחֵן, כלומר ששהה שם
56 ברחיצה, היין מוֹתֵר, מכיון שהגוי לא ידע שהישראל ישהה שם זמן
57 רב, ולכן הוא ירא ליגע ביין. אולם **אִם הוֹדִיעֵן הַיִּשְׂרָאֵל לְגוֹי שֶׁהוּא**
58

59 מְפָלִיג – שמתרחק ממנו, אם עבר זמן בְּכָדִי שִׁישְׁתוּם – שהגוי ינקב
60 בה חור, ויִסְתָּם, ויָגוּב – ותיבש הסתימה, נאסר היין. **רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן**
61 **זְמַרְיָא חוֹלֵק וְאוֹמֵר**, אין היין נאסר אלא אם כן עבר זמן בְּכָדִי
62 שִׁישְׁתַּת אֵת כֹּל מְגוּפָה הַחֲבִית, ויָגוּב – ויעשה מגופה אחרת חדשה,
63 וְתִיגוּב – ותתייבש.
64 המשנה מביאה אופן נוסף שנחלקו בו: וכן הַמְנִיחַ עוֹבֵד בּוֹכְבִים
65 בְּחִנּוּת, ויש בחנות יין של ישראל, **אָף עַל פִּי שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל יִצָּא**
66 מהחנות וְנִכְנָם אליה, ואינו שוהה כל הזמן בחנות, מוֹתֵר היין. וְאִם
67 הוֹדִיעֵן הַיִּשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מְפָלִיג – שמתרחק ממנו, אם עבר זמן בְּכָדִי
68 שִׁישְׁתוּם – שהגוי ינקב בה חור, ויִסְתָּם, ויָגוּב, נאסר היין. **רַבִּן שְׁמַעוֹן**
69 **בֶּן זְמַרְיָא חוֹלֵק וְאוֹמֵר**, אין היין נאסר אלא אם כן עבר זמן בְּכָדִי
70 שִׁישְׁתַּת אֵת כֹּל מְגוּפָה הַחֲבִית, ויָגוּב – ויעשה מגופה אחרת חדשה,
71 וְתִיגוּב – ותתייבש.

72 המשנה מביאה דין נוסף בענין זה: הָיָה הָגוֹי אוֹכֵל עֵמּוֹ – עם הישראל
73 עַל הַשּׁוּלְחָן, וְהָיָה לְגִינֵין – כדים עַל הַשּׁוּלְחָן וְלָגִין עַל הַדּוּלְבִקִּין –
74 שולחן שעומד בצד השולחן שאוכלים עליו, שעליו מניחים צרכי
75 הסעודה וְהָיָה ו– והישראל השאיר שם את הגוי, ויָצָא, מִה שֶׁהָיָה
76 עַל הַשּׁוּלְחָן אֲסוּר, מפני שהגוי אינו חושש לגעת, שאומר לעצמו,
77 הרי ישראל זה זימנני לאכול ולשתות, ובודאי אינו מקפיד על נגיעתי.
78 ומה שֶׁהָיָה עַל הַדּוּלְבִקִּין מוֹתֵר, מפני שאינו מיועד לסעודה זו, ומכיון
79 שחושש בכל רגע שיחזור הישראל, על כן אין חשש שנגע בהם. וְאִם
80 **אָמַר** לוֹ הַיִּשְׂרָאֵל לְגוֹי הָיִין מוֹזֵג וְשׁוֹתָהּ, כלומר שהתיר לו במפורש
81 למוזג לעצמו, אף שלא אמר לו שיכול למוזג גם מהדולבקי, מכל
82 מקום **אָף הָיִין שֶׁעַל הַדּוּלְבִקִּין אֲסוּר**, מפני שהישראל חזק את ידו
83 במה שנתן לו רשות על מקצת היין, ומשום כך יש חשש שהוסיף הגוי
84 מדעתו, ונגע בכלם. ומפרשת המשנה מזה אסור באופן זה: הַחֲבִית
85 הַפְּתוּחוֹת שֶׁבְּבֵית אֲסוּרוֹת, אולם החביות הַסְּתוּמוֹת מוֹתֵרוֹת, ולא
86 נאסרות אלא אם כן עבר זמן בְּכָדִי שִׁישְׁתַּת אֵת כֹּל מְגוּפָה החבית,
87 ויָגוּב – ויעשה מגופה אחרת חדשה, וְתִיגוּב – ותתייבש.

גמרא

88 התבאר במשנה, שאם היה היין בחזקת המשתמר ואין חשש שנגע בו
89 הגוי, היין מותר. שואלת הגמרא: הֲיָכִי דְּמִי – איך מדובר שהיין
90 בְּחִזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר? משיבה הגמרא: בְּתַנְיָא בְּבֵרִיתָא, הָרִי שֶׁהָיָה
91 חֲמִרִין וּפּוֹעֲלִין שֶׁהֵם עֲמֵי הָאֶרֶץ, מַעֲוִינֵין מְהֵרָה – נושאים דבר
92 טהור, אֲפִילוּ הַפָּלִיג – הרחיק מִהֵן יוֹתֵר מִמֵּיל, מְהֵרָתוֹ מְהֵרָה,
93 וְאִם אָמַר לָהֶן הִבֵּעַ הִבֵּית, לָבוּ לִפְנֵי, וְאִנִּי בָּא אַחֲרֵיהֶם – אינני בא
94 תיכף, אלא אבוא מאוחר יותר, בִּיּוֹן שֶׁנִּתְעַלְמָה עֵינִי מֵהֶם – מיד
95 כאשר אינו רואה אותם, מְהֵרָתוֹ מְמַאֲת. וזהו הביאור בדברי
96 המשנה ב'חזקת המשתמר', שכל עוד לא הרחיק מהם מיל, הרי זה
97 בחזקת המשתמר.

98 הגמרא דנה בביאור הברייתא. מקשה הגמרא: **מָא שֶׁנָּא רִישָׁא וּמָא**
99 **שֶׁנָּא סִיפָא**, והלא שנינו בברייתא 'טעונין', דהיינו שהם נושאים את
100 הסתרותם בכתפיהם ונוגעים בהם ממש, ומאחר שאנו רואים שהם
101 נוגעים בטהרות, מדוע שנינו ברישא שטהרות. מתרצת הגמרא:
102 **אָמַר רַב יִצְחָק**, בְּרִישָׁא טהורות משום שמדובר בָּאוֹפֵן שהיה מְמַחֵר
103 את חֲמִרִין וּפּוֹעֲלִין לְכָד, על ידי שהטבילן במקוה, וממילא אם נגעו
104 בטהרות אינם מטמאים אותן.
105 מקשה הגמרא: **אִי הָכִי סִיפָא נְמִי** – אם כך מדובר, שפועליו טהורים,
106 אם כן יש לטהר גם בדין השני שאמר להם לכו ואני בא אחריכם,
107 ומדוע אמרה הברייתא על אופן זה שטהרותי טמאות. מתרצת
108 הגמרא: הטעם בסיפא הוא משום ש**אֵין עִם הָאֶרֶץ מְקַפֵּיד עַל מוֹנֵעַ**
109 חֲבִירוֹ – העם הארץ לא שומר שאנשים אחרים לא יגעו בטהרות,
110 ומכיון שהבעל הבית לא היה עם החמרים, חוששים שמא לא
111 השגיחו כדוגן, ואנשים אחרים טמאים נגעו בטהרות.
112 מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** – אם חוששים שמא אחרים נגעו בטהרות,
113 אֲפִילוּ רִישָׁא נְמִי נִימָא הָכִי – גם בדין הראשון יש לחשוש למגע
114 אנשים אחרים, ומדוע טהרותי טהורות.
115 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּא**,

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) קכט רש"י

נפל לנו חלא מאי – מי אמרינן: החומץ טעמו קשה, ואין השרץ מפיגו לתת בו טעם. אימרטוטי אימרט – לחתיכות דקות קטנות. ושרץ איסורו בכעדרה כטומאתו, וחיישין דלמא בולע חתיכות שרץ בהדי חומץ. בחמשין – כיון דחומץ טעמו קשה לא בעי שתן לבטוליה, דאפילו בחמשין לא יחייב ביה טעמא. הכי גרסינן: וכן כל איסור שבתורה – בששים. וכן הלכה ורווחת

בישראל. דמין בשאני מינו בששים, חוץ מחמץ. אבל מין במינו מוקמינן בפסחים (ל). (א) הלכתא במשנה כרב. וטעמא, משום דכל איסורין שבתורה מין במינו במשנה כרב. ובחמץ גזירה שאני מינו אטו מינו. משנה אה היה בחזקת המשתמר – מפרש בגמרא שאף על פי שהפליג ישראל מן הגוי מיל, אם לא הודיעו שהוא מפליג – מותר, דמירתת גוי כל שעתא השתא אתי. ואם הודיעו שפפליג – שמתרחק, וחביתו סתומות היו. שיעורו בכדי שישתום ויסתום ויגוב – אם שזה כדי שיקוב הגוי נקב במגופת החבית, ויחזור ויסתום הנקב ותישב הסתימה – אסור. רבן שמעון בן גמליאל אומר – אינו נאסר אלא עד שישאח כדי שיפתח את כל מגופת החבית, ואי אפשר לנוטלה שלא תשבר כולה. ויגוף – ויעשה מגופה אחרת חדשה. ותיגוב – ותישב. אבל לסתימת חור לא חששו, משום דמינכרא. ו"שתום" לשון "שתום העין" (מבדבר כד) – עין פתוחה. דשפיר חזי. המניח יינו בקרון או כספניה – עם הגוי. והלך – ישראל בקנדריא, דרך קצרה. ונכנס למדינה ורחץ – במרחץ, מותר. כיון דגוי לא ידע דשחי, מרתת ולא נגע. דולבץ = משגיר. מה שעל השולחן אסור – דמימר אמר גוי זה: ישראל זה ומנני לאבול ולשתות. ונגע שעל הדולבץ מותר – דאין מוכן לסעודה זו. ואם אמר לו הוי מווג ושותה – הואיל ודיוק את ידיו ברשות במקצה, סמכא דעתיה ונגע בכוליה. חביות פתוחות – שבבית אסורות. סתומות מותרות – עד שישאח שיפתח ויגוף ויגוב. וסתמא כרבן שמעון, מודלא קנני שישתום. גמרא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא – דאין קא חזו להו דנגע, דקנני: טעונין טהרות, והני לאו חביות נינהו שיהו סתומות! כמסחר חמירי – שהטבילין, ומגען טהור. על מגע חבירו – הפוגע בו בדרך ולא נטחור לכך. רישא נמי – כיון שהפליג איכא למחשך הכי בנא

נפל לנו חלא, מאי? אמר ליה רב הליל לרב אשי: הנה עובדא פי רב פהנא, ואסר רב פהנא. אמר ליה: הנהו אימרטוטי אימרט. רבינא סבר לשעורי במאה וחד, אמר: לא גרע מתרומה, דתנן: תרומה עולה באחד ומאה. אמר ליה רב תחליפא בר גזיא לרבינא: דלמא בתבלין של תרומה בקדירה דמי, דלא בטיל מעמיהו! רב אחאי שיער בחלא בחמשין. רב שמואל בריה דרב אקא שיער בשיכרא בשיתין. והלכתא: אידי ואידי בשיתין, וכן כל איסורין שבתורה. אמשנה נכרי שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום, אם היה בחזקת המשתמר – מותר, אם הודיעו שהוא מפליג – כדי שישתום ויסתום ויגוב; רבן שמעון בן גמליאל אומר: כדי שיפתח את החבית ויגוף ותיגוב. המניח יינו בקרון או בספניה, והלך לו בקנדריא נכנס למדינה ורחץ – מותר, אם הודיעו שהוא מפליג – כדי שישתום ויסתום ויגוב; רבן שמעון בן גמליאל אומר: כדי שיפתח את החבית ויגוף ותיגוב. המניח נכרי בחנות, אף על פי שגא נכנס – מותר, ואם הודיעו שהוא מפליג – כדי שישתום ויסתום ויגוב; רבן שמעון בן גמליאל אומר: כדי שיפתח את החבית ויגוף ותיגוב. היה אוכל עמו על השולחן, והניח לגנין על השולחן ולגין על הדולבץ והניחו ויצא – מה שעל השולחן אסור, שעל הדולבץ מותר; ואם אמר לו: "הוי מווג ושותה" אף שעל הדולבץ אסור. חביות פתוחות אסורות, סתומות – מותרות, כדי שיפתח ויגוף ותיגוב. גמרא היכי דמי "בחזקת המשתמר"? בדתניא: הרי שהיו חמירי ופועלי טהרות, אפילו הפליג מהן יותר ממיל – טהרותיו טהורות; ואם אמר להן: "לכו ואני בא אתריכם", פיון שנתעלמה עינו מהם – טהרותיו טהורות. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר רב יצחק: רישא, במסחר חמירי ופועלי לכה. אי הכי, סיפא נמי – אין עם הארץ מקפיד על מגע חבירו. – אי הכי, אפילו רישא נמי נימא הכי! אמר רבא:

בבא

דאף בשאר שרצים פגם מותר, אי משום דאשכחיה קמשבח. ואם תאמר: וליפשוט ליה טעמיה דרב מההיא דפרק קמא דחולין (נח. ב.) השוחט בסכין של גוים, רב אמר: קולף, ושמואל אמר: מדיח, ואף על גב דסתם כלי גוים אינם בני יומן, דהשתא הוי לפגמו ויש לומר: דהתם מיירי בידוע שנשתמשו בו ביום. אי נמי, התם טעמא משום שמונח דאיסור הנדבק בדפוסו הסכין שהוא בעין, והוי לשבח גם כשאני בן יומן. ואם תאמר: מאי קאמר רבא? לא ידענא אי אשכחיה משבח, ליטעמיה קפילא ארמאוו ויש לומר: דשמוא עכברא בשיכרא מחזק את השכר ומחמצו, והשתא כשנתחזק השכר אין ידוע אם מחמת השכר עצמו. וקיימא לן כרבא דאמר: נותן טעם לפגם מותר אף בשרצים. ונפקא מינה, דכשאני בת יומן וכיצאנו בו מותר אף בשרצים. איבעיא להו נפל לנו חלא כו' – ואם תאמר: ואי שנא משאר איסורין כמו בשיכרא? ויש לומר: משום דחלא חזק מאד ואגב חורפיה נותן טעם לשבח כמו גבי חלתית, או דלמא מעט השרץ נגד המשקה ואם כן אין לנו לאסור כל כך, ולכן היה שואל מה יהיה ממנו. והוא אימרטוטי אימרט – יש לתמוה: וכשיו האין אנו אוכלים דבש דבורים? והלא רגלי הדבורים מעורבים בדבש. ואף על גב דהוי פגם, מכל מקום השרץ עצמו דאיפגם מיתסר לכולי עלמא! לכן נראה לרבינו תם: דהוא רגלי הדבורים כיון דעצמות בעלמא נינהו מותרים, דהא העצמות טהורות דחנן במסכת (טהרות פ"א) וידים פרק ד משנה ו'! עצמות החמור טהורות, ורגלי הדבורים כעצמות החמור. והא דאמרין: אברים אין להם שיעור אפילו פחות מכוית מן המות ופחות מכעדרה מן השרץ – היינו לענין טומאה, ובגן דאיכא בשר עליה, הא לאו הכי טהורין, ולענין אכילה שפיר דמי. סבר לשעורי במאה ואחד אמר לא גרע מותרותיו כו' – תימה: נחז דתרוגמו נינהו, כשהוא בקדרה דברר לח בטלה בששים כדאמר פרק "גיד דגשה" (חולין צו, א.) קדירה שבשל בה תרומה לא יבשל בה חולין, ואם בשל בנותן טעמו ויש לומר, דסבירא ליה: כיון שטעמו חזק בשכר יש לדמותו לתרומה לדבר יבש. ואם תאמר: אמאי לא בטיל באחד ומאתים כמו ערלה וכלאי הכרס? ויש לומר: דשאינת דתם משום דהוי איסור הנאה, לכך לא ילפינן מיניה שרצים שדרו בהנאה, אבל תרומה שרי בהנאה. כתבלין ופולפלין דלא בטיל טעמיהו – לא בששים ולא במאה, שהרי מעט תבלין נותן טעם בקדרה גדולה. אבל אין לומר דלא בטיל כלל, דהא בהדי נותן טעם חשבין ליה ולא בהדי אסורין במשנה, כדקאמר לעיל (סו, א.) תבלין של שלשה שמות אסור ומצטרף בו. שיער בחלא בחמשין – תימה: מאי אידי ואידי – פירוש: בשיכרא וחלא בשיתין.

שנא, דלעיל רוצה להחמיר בו אפילו יותר מששים ומאה, ובאן מיקל בו? ויש לומר: משום דקסבר דבחלא לא אשבח כל כך כמו בשיכרא. אידי ואידי – פירוש: בשיכרא וחלא בשיתין. בהלכות גדולות ובירושמי קאמר דשרץ לא בטיל כל אם באלף, ותלמודיו עיקר, דבטל בששים כשאר איסורים. היכי דמי בחזקת המשתמר כדתניא הרי שהיו חמירי כו' – דמיתוקמא בבא להם דרך עקלתון, והכי נמי הא כגון שיבא לו דרך עקלתון, ותימה: מאי בעי היכי דמי? והא מדקנני סיפא: ואם הודיעו שהוא מפליג – מכלל דרישא בלא הודיעו שפפליג, והיינו חזקת המשתמר דידעיה ויש לומר: אדרבה, מדקנני סיפא: ואם הודיעו אסור, משמע ליה דאם כן רישא דהני: בחזקת המשתמר היינו שימור חשיב טפי מאל הודיעו שפפליג, דמתני "בחזקת המשתמר", ואי רוצה לומר כגון (שלא) שהודיעו שפפליג – לישתוק מלישנא ד"בחזקת המשתמר", ומכללא דסיפא שמענין ליה. אלא דאי בא לומר שאף לא הודיעו שפפליג יש לחוש דבר כיון שרואוהו הגוי שמתרחק, ותדע דצריך שם חזקת שימור אחר. וקבעי: מאי הוי? ומשני: כדתניא כו' כגון שיוכל לבא עליו דרך עקלתון, מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא – פירוש: דרישא אמאי לא הוי טהרותיו טהאים כמו בסיפא? ואם תאמר: לישני ליה דרישא מיירי בלא הודיעו שהפליג ולכן שרי, כדתניא: אם הניחו בחזקת המשתמר מותר, והיינו בשלא הודיעו שהפליג; ותירץ רש"י: דלא דמי למתניתין, דהא מיירי בטהרות, כגון פירות שהוא מחזיק בדיו ונגוע בהם בכל שעה, ולכן פריך דאין לחלק. ומכל מקום קשה: דלוקמא בחביות ולא תקשי מידי, דהא "טהרות" משמע נמי בחביות! ועוד קשה: דאי מיירי כמו שפירש הקונטרס, אם כן לא הוה ליה למיפרך מרישא לסיפא, אלא הוה ליה למיפרך מרישא מיניה וביה בהדיא: מאי טעמא דרישא טהרותיו טהורות כיון שהוא מחזיק בו ונגוע בהם, כדפירש הקונטרס! לכן נראה לרבינו יצחק: דלעולם מיירי בחביות, מיהו בפתוחות שקל ליגע בהן, לכך לא מצי לשנויי בלא הודיעו שהפליג, מכל מקום ליתסר. ולא דמי למתניתין דשרי גבי יין בלא הודיעו שהפליג, דמתניתין מיירי בחביות סתומות. ואם תאמר: אכתי לוקמא בסתומות כמו מתניתין ולא תקשה רישא לסיפא? ויש לומר: דעל כרחך לא מיתוקמא ברייתא בסתומות, מדקנני: כיון שנתעלמו ממנו טהרותיו טהורות, ואי בסתומות – הא בעינן כדי שישתום ויסתום ויגוב אף בהודעה שהפליג, כדקנני במתניתין.

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סט עמוד ב – מתוך מזהירות "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"

תוספות

היה אוכל עמו על השולחן כי – תימה: דעל כרחק מיירי בלא הודיעו שמפליג, מדשר על הדולבקי, ואם כן כי אמר ליה נמי "הוי מוזג ושותה" אמאי אסור? ויש לומר: דמכל מקום, כיון שהחזיק ידו למוזג ולשותה לא מירתת כלל. וכן על השולחן מהאי טעמא אסור. וכן בסיפא, דקתני: חביות סתומות כדי שיפתח וישתום ויטסום ויגוב – אסורות. ואף על גב דנתפס עליו כנגב על הויף.

ואמר לקמן (ע, א) דנתפס עליו כנגב מותר, מכל מקום הכא שאני שאמר לו "הוי מוזג ושותה", ולכן לא מירתת כל כך כיון שהחזיק ידיו למוזג ולשותה. רבן שמעון בן גמליאל הוא דלא ידע מאי קאמרי רבנן – ואם תאמר: ולימא רבי יוחנן דפליגי בשל (סיד ובשל) טיט, ויהא רבן שמעון בן גמליאל כהמשתעו ויש לומר: דגמרא גמירי ליה הכי. **והאידינא** דקדים לן כרבי אליעזר ולא חייש לזיופא – ופירש רש"י: כרבן שמעון בן גמליאל דלא חייש לשתומא. תרוייהו צריכי, הא דקים לן כרבי אליעזר, וקים לן כרבן שמעון בן גמליאל. דאי קיימא לן כרבי אליעזר לבד ולא כרבן שמעון בן גמליאל, הוה אמנאי: דנהי שלא חיישין לזיופא, דהיינו שסיר כל המגופה ויעשה אחרת תחתיה כרבי אליעזר דאמר לא טרח ומוזיק, מכל מקום איכא למיחש לשתומא דליכא זיופא. ואי קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל לבד, הוה אמנאי דנהי דלא חיישין לשתומא מכל מקום איכא למיחש לזיופא, שסיר כל המגופה ויעשה אחרת תחתיה, שדו קל יותר לעשות מסתמיה אין בו טורח, והלכך נקט תרוייהו, כרבן שמעון בן גמליאל וכרבי אליעזר. **מאי** טעמא לא מותבין חמרא משום שייבא – רש"י גריס "שייבא" בב"ב, משום דהיין נמשך ויוצא דרך שם. ובערוך גריס "שיבא" בב"ב, על שם בראא קטנה שסותמין אותו בזה, כמו "שיבא דכשורא" (סנהדרין ז, ב), והוא נקב קטן שעושין להריח ריח היין דרך שם, וקורין לו שותיאל. ומכאן משמע דמגופת חבית לבד הוי חותם אחד. מדקאמר: ודוקא משום שייבא לא מותבין חמרא ביד גוים, שמע מינה דהוי חותם אחד סתמית החבית כמו שהיא מגופה בטיט. וכן משמע לעיל בסוגיא דאיין מעמידין (לא, א) דקאמר: אגבא אפומא דחביתא שריקא דחתימא הוי חותם בתוך חותם, משמע: הא שריקא לחוד הוי חותם אחד. אבל רבינו יצחק בן יהודה שלח לרש"י: דוקא לחביות שלהם שהיו של חרס סגי בחותם אחד שעל פי החבית, אבל בחביות שלנו שהם מנסרים מחוברים זה לזה, אף כי יש חותם

אחד על פי החבית – מכל מקום יש לחוש שמא יתחביר הגוי חדרו של סכין בין הנסרים או בין השוליים, או אפילו באמצע הנסר עצמו, ולהוציא היין דרך שם ולתחוב הכוס נגד הנקב. ומיהו נראה לרבינו יצחק שאין לחלק בין החביות שלנו לחביות שלהם, שהרי לא מצינו שהקפיד התלמוד, אפילו מאן דחייש לשתומא לא חייש אלא לנקיבה דמגופת החביות, אבל לנקיבה דרופני החבית לא חיישין. וליכא למימר דהיינו דוקא במגופה שהיתה של טיט היה יכול לעשות הנקב, אבל לא בשל חרס, דהא מגופה איירי במגופה של חרס. אלא ודאי היינו טעמא – דלא חיישין לקלקול לרופני החביות, הוא הדין בחביות שלנו מותר לשלוח יין בחותם אחד על פי החבית. ודוקא כשחזרו ורואוהו ומכיר את החותם, אבל אם שלחו לחבירו והוא אינו חוזר ורואוהו צריך חותם בתוך חותם. ומיהו, אם שולח כתב ידו והודיע לחבירו ענין החותם סגי בכך כמו בהכרת החותם, דהגוי מרתת מכתב כאילו היה הוא חוזר ורואוהו ומכירו, וכן משמע לעיל. ואף על גב דקים לן כרבי אליעזר דסגי בחותם אחד, מכל מקום בעינן הכרת חותם, משום דקשאי לן דרב אדרב כפירשתי לעיל פרק "איין מעמידין" (שם דבור המתחיל "אדמור"). וכן משמע נמי בבביתא דקתני פרק "איין מעמידין" (שם עמוד ב): השולח יין ביד כות, ושל ציר שר מוריים כד גוי, אם מכיר חותמו וסתמו מותר, ואם לאו אסור – אלא בעינן הכרת חותם. ואף על גב דרבינו חם מוקי לה לעיל כרבנן, מילא נקט יין גבי גוי כפירשתי לעיל, מכל מקום מדרבנן בציר מוריים נשבע לרבי אליעזר ביה, והא ציר מוריים לרבנן קתני בהך ברייתא דסגי בחותם אחד ואפילו הכי בעי הכרת חותם – הוא הדין נמי יין לרבי אליעזר, דאף על גב דסגי בחותם אחד מכל מקום בעינן הכרת חותם. ועוד יש ליישב הברייתא כרבי אליעזר כפירשתי לעיל לפירוש רש"י. הלכך שמעינן מניה דאף לרבי אליעזר בעינן הכרת חותם. מיהו, מדקאמר הכא בשמעתין דקיימא לן כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא, משמע לישנא דלא חיישין לזיופא כלל, דסגי בחותם אחד אפילו בלא חזר ומכיר, דהאי לא טרח ומוזיק כלל. וגם מנהג העולם היה בשכבר לשלוח יין בחותם אחד בלא חזר ומכיר. ואף על גב דלרב ודאי בעינן הכרת חותם כפירשתי לעיל פרק "איין מעמידין" (שם דבור המתחיל "אדמור"). דאם לא כן קשה דרב אדרב, מכל מקום לא קיימא לן בהא כרב, אלא קים לן כסתמא דתלמודא דשמעתין וכפירשתי. וברייא דלעיל נמי דציר מוריים שהבאתי, יש ליישב, דלא אסר הכריתא אפילו בלא הכרת חותם, דהא דקתני בברייתא: אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור – אינו רוצה לומר אם לאו שהלך הישראל ראשון לחבירו דאסור, אלא הכי קאמר: ואם לאו – שהלך לראותו ולא הבין שהוא כמו שעשאו, או שכה היאך חתמו ואינו יודע אם הוא כמו שחתמו אם לאו – אסור, ואז הוא גרוע טפי מאילו לא הלך כלל לראותו, שהרי עתה שראוהו ואינו מבחין אם הוא כמו שעשאו יש הוכחה קצת שזיפו הגוי. אבל ודאי, אם לא הלך ואינו רואוהו כלל הישראל ראשון אחרי שחתמו, אלא שהישראל שני מצאו

בבא להו דרך עקלתון – כשבשל הבית יכול לבא דרך עקלתון, דמירתת השתא אתי. דאי תנא נכרי – נכרי שהיה מעביר כדי יין, ועביר מאי דבעי – ואפילו לא הודיעו שהפליג ליתסר. מחלוקת בשל סיד – במגופה של סיד שהיא לבנה הוא דחייש רבנן לשתומא, דכיון דלבן הוא – לא מינבר בין חדש לישן. אבל של טיט – שהוא שחור בתחלתו, ואף על פי שהוא נגוב אינו מלבין עד

יום או יומים – דבריו הכל לא חיישינן לשתומא, דמינברא שתימת החזר כשאר המגופה, ואינו אסור עד שישאא כדי שיפתח ויגוף מגופה חדשה ותנגוב. והלא שתומא ניכר – אם היה נוקב חזר היה הוא ניכר. בין מלמעלה – שזה חדש והמגופה ישנה. בין מלמטה – כשיפתח ישראל את המגופה יראה מתחתיה אותה סתימה. לפי שלמעלה מירר הגוי והשווה סתומו, אבל למטה לא יכול למרת, וניכר. אלא אי אפרת בשל סיד – קאמרי רבנן – הא לא ידיע שתומא מלמעלה, ודחיבי קתני "בין מלמעלה בין מלמטה" דחלים – מתמלא הנקב מלמטה כמלעלה, חלים = סלדיר בלעז. **פשיטא** – דתנא סתם לן כוותיה, ורבא מתניין אתא לאשמעינן: פהו דתימא – הא בבא ד"היה אוכל עמו על השולחן" סיפא דמילתיה דרבן שמעון, והוא קתני לה, ודחיבי קתני מתניית: רבן שמעון אומר כדי שיפתח ויגוף ותיגוב היה אוכל עמו כר, ולא סתמא דאי, קא משמע לן רבא דסתמא דאי. והשתא דקבעינן להלכתא כרבן שמעון דלא חייש לשתומא – לנקיבת חזר שהוא בלא טורח, משום דמינבר. ולפתיחת חבית כולה נמי דחייש לה רבן שמעון לא קיימא לן כוותיה, דהאי יזופא דטירחא הוא, ואנן קבעינן ב"איין מעמידין" (עבודה זרה לא, א) הלכה כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא דרוחם אחד, האידנא אמאי לא מותבין חביות סתומות ביד גוים? משום שייבא נקב דק מאד, שהוא במגופת חבית לחיות ריח היין יוצא, ויש לחוש שמא יקדח שם במקצת ויטעום מן היין. יצרא

ישותה" – אף שעל הדולבקי אסור; חביות פתוחות – אסורות, סתומות – מותרות, פרי שפיתח ויגוף ותיגוב. – פשיטא! – מהו דתימא פולא רבן שמעון בן גמליאל קתני לה, קא משמע לן. וכי מאחר דקיימא לן כוותיה דרבן שמעון בן גמליאל דלא חייש לשתומא, והלכתא כוותיה דרבי אליעזר דלא חייש לזיופא, האידנא מאי טעמא לא מותבין חמרא ביד גוים? – משום שייבא. אמר רבא: זונה גויה, וישראל מסובין אצלה – חמרא שרי, נהי דתקוף להו יצרא דעבירה, יצרא

אחד על פי החבית – מכל מקום יש לחוש שמא יתחביר הגוי חדרו של סכין בין הנסרים או בין השוליים, או אפילו באמצע הנסר עצמו, ולהוציא היין דרך שם ולתחוב הכוס נגד הנקב. ומיהו נראה לרבינו יצחק שאין לחלק בין החביות שלנו לחביות שלהם, שהרי לא מצינו שהקפיד התלמוד, אפילו מאן דחייש לשתומא לא חייש אלא לנקיבה דמגופת החביות, אבל לנקיבה דרופני החבית לא חיישין. וליכא למימר דהיינו דוקא במגופה שהיתה של טיט היה יכול לעשות הנקב, אבל לא בשל חרס, דהא מגופה איירי במגופה של חרס. אלא ודאי היינו טעמא – דלא חיישין לקלקול לרופני החביות, הוא הדין בחביות שלנו מותר לשלוח יין בחותם אחד על פי החבית. ודוקא כשחזרו ורואוהו ומכיר את החותם, אבל אם שלחו לחבירו והוא אינו חוזר ורואוהו צריך חותם בתוך חותם. ומיהו, אם שולח כתב ידו והודיע לחבירו ענין החותם סגי בכך כמו בהכרת החותם, דהגוי מרתת מכתב כאילו היה הוא חוזר ורואוהו ומכירו, וכן משמע לעיל. ואף על גב דקים לן כרבי אליעזר דסגי בחותם אחד, מכל מקום בעינן הכרת חותם, משום דקשאי לן דרב אדרב כפירשתי לעיל פרק "איין מעמידין" (שם דבור המתחיל "אדמור"). וכן משמע נמי בבביתא דקתני פרק "איין מעמידין" (שם עמוד ב): השולח יין ביד כות, ושל ציר שר מוריים כד גוי, אם מכיר חותמו וסתמו מותר, ואם לאו אסור – אלא בעינן הכרת חותם. ואף על גב דרבינו חם מוקי לה לעיל כרבנן, מילא נקט יין גבי גוי כפירשתי לעיל, מכל מקום מדרבנן בציר מוריים נשבע לרבי אליעזר ביה, והא ציר מוריים לרבנן קתני בהך ברייתא דסגי בחותם אחד ואפילו הכי בעי הכרת חותם – הוא הדין נמי יין לרבי אליעזר, דאף על גב דסגי בחותם אחד מכל מקום בעינן הכרת חותם. ועוד יש ליישב הברייתא כרבי אליעזר כפירשתי לעיל לפירוש רש"י. הלכך שמעינן מניה דאף לרבי אליעזר בעינן הכרת חותם. מיהו, מדקאמר הכא בשמעתין דקיימא לן כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא, משמע לישנא דלא חיישין לזיופא כלל, דסגי בחותם אחד אפילו בלא חזר ומכיר, דהאי לא טרח ומוזיק כלל. וגם מנהג העולם היה בשכבר לשלוח יין בחותם אחד בלא חזר ומכיר. ואף על גב דלרב ודאי בעינן הכרת חותם כפירשתי לעיל פרק "איין מעמידין" (שם דבור המתחיל "אדמור"). דאם לא כן קשה דרב אדרב, מכל מקום לא קיימא לן בהא כרב, אלא קים לן כסתמא דתלמודא דשמעתין וכפירשתי. וברייא דלעיל נמי דציר מוריים שהבאתי, יש ליישב, דלא אסר הכריתא אפילו בלא הכרת חותם, דהא דקתני בברייתא: אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור – אינו רוצה לומר אם לאו שהלך הישראל ראשון לחבירו דאסור, אלא הכי קאמר: ואם לאו – שהלך לראותו ולא הבין שהוא כמו שעשאו, או שכה היאך חתמו ואינו יודע אם הוא כמו שחתמו אם לאו – אסור, ואז הוא גרוע טפי מאילו לא הלך כלל לראותו, שהרי עתה שראוהו ואינו מבחין אם הוא כמו שעשאו יש הוכחה קצת שזיפו הגוי. אבל ודאי, אם לא הלך ואינו רואוהו כלל הישראל ראשון אחרי שחתמו, אלא שהישראל שני מצאו

חותם

עבודה זרה דף סט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום שישי) קלא

לרובן שמעון בן גמליאל, אלא שרפן שמעון בן גמליאל הוא דלא
 ידע מאי קאמרי רבנן - הוא בעצמו לא ידע מה בדיוק אמרו חכמים,
 והכי קאמר להו - וכך אמר להם, אי בשל טיט קאמרינו - אם
 אמרתם את דינכם [שהשיעור הוא כדי פתיחת חור] במגופה של טיט,
 הרי (סתומו) [שתומו] - סימן פתיחת המגופה ניכר בין מלמעלה
 ובין מלמטה, ואי בשל סיד קאמרינו - אם במגופה של סיד אמרתם
 את דינכם, נהי דלמעלה לא ידע - אמנם מלמעלה לא ניכר
 שנפתחה המגופה, אבל מלמטה מיהא ידע - מצידה הפנימי של
 המגופה ניכר שנפתחה, ומחמת כן הגוי ירא לזיף. נמצא שאין ראיה
 מהברייתא לענין מה נחלקו, ולא קשה מהברייתא על רבי יוחנן.
 הגמרא מבארת את טעמם של חכמים, ומיישבת בכך את קשיית רבן
 שמעון בן גמליאל בברייתא על שיטתם. אומרת הגמרא: ורבנן ושל
 סמכו על כך שפתיחת חור ניכרת מלמטה, סברו, בין דלמעלה לא
 ידע - כיון שמבחוץ לא ניכרת הפתיחה, לא מסיק אדעתיה דאפיך
 וחזי ליה - הגוי לא מעלה בדעתו שהישראל יחפור את המגופה
 ויראה את הסתימה. אי נמי - ביאור נוסף, לכך שרבנן לא סמכו על
 כך שהפתיחה ניכרת מלמטה, משום דזימנין דחלים - לפעמים
 מתמלא הנקב מלמטה כמו מלמעלה, ואינו ניכר.
 הגמרא מביאה את ההלכה במחלוקת חכמים ורבן שמעון בן גמליאל
 במשנתיה: אמר רבא, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שהשיעור
 הוא בכדי שיפתח את כל מגופת החבית, ולא רק נקב קטן, הואיל ותני
 סתמא בנותיה - שכן מוכח מכך ששנינו כדבריו בסתם ובלי להביא
 את הדיעה החולקת, דתני - ששנינו בסוף משנתנו, הנה אוכל על
 השולחן עמו, והניח לגין על השולחן ולגין על הדולבקי והניח
 ויצא, מה שעל השולחן אסור, ומה שעל הדולבקי מותר, ואם אמר
 לו הוי מוזג ושותה, אף הדין שעל הדולבקי אסור, ודווקא החביות
 הפתוחות אסורות, אבל החביות הסתומות מותרות, ולא נאסרות
 אלא אם כן עבר זמן בקדי שפיתח את כל מגופת החבית, ויגוף -
 ויעשה מגופה אחרת חדשה, ותיגוב - ותתייבש. ומכך שהמשנה
 נקטה בדיון זה רק את דעת רבן שמעון בן גמליאל, שהשיעור בכדי
 שיפתח את כל מגופת החבית, משמע שהלכה כמותו.
 מקשה הגמרא על רבא: פשיטא - פשוט הוא שאם התנא סתם כדברי
 רבן שמעון בן גמליאל, הלכה כמותו, ומה מחדש לנו רבא, וכי רבא
 בא להשמיע לנו שכך שנינו במשנה. מתרצת הגמרא: מהו דתינא -
 שמתאמר, כולל - שאת כל המשנה רבן שמעון בן גמליאל קתני
 לה - שנה אותה, כלומר שמה שכתוב במשנה 'היה אוכל עמו' וכו',
 הכל הוא המשך דברי רבן שמעון בן גמליאל בעצמו, ואינם שונים
 כסתם משנה, קא משמע לן - לכך משמיענו רבא שאין הדבר כן,
 אלא מה שכתוב 'היה אוכל עמו' וכו' סתם משנה היא, וממילא יש
 לדייק מסתם משנה זו שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל.
 מקשה הגמרא: ובי מאחר דקיימא לן בנותיה - מכיון שנפסק
 להלכה כשיטתו דרבן שמעון בן גמליאל דלא חייש לשותומא -
 שלא חושש לנקיבת חור קטן שאין בו טירחה, משום שהדבר ניכר,
 וכן תלכתא בנותיה - ההלכה כשיטתו דרבי אליעזר וכמבואר לעיל
 (לא) דלא חייש לזיופא - שאינו חושש לזיוף כאשר יש חותם אחד,
 ויש טירחה לזיף. אם כן יש להקשות, האידנא - כעת, בזמן הזה, מאי
 מעמא לא מותבינן חמרא - מדוע לא מניחים חביות יין סתומות
 בחותם אחד ביד עובדי כוכבים, אלא אנו מצריכים חותם בתוך
 חותם, הרי אין לחשוש לא לפתיחת נקב, ולא לפתיחת כל המגופה.
 מתרצת הגמרא: שהיום חוששים משום שייכא - שיש נקב דק מאוד
 במגופת החבית כדי שריח היין ייצא, וחוששים שהגוי יקדח שם מעט,
 ויבוא לטעום מהדין.
 הגמרא ממאיר עוד דינים בשם רבא, בענין החשש למגע גוי: אמר
 רבא, זונה עובדת כוכבים, והוי ישראל מסובין אצלה כדי לחטוא
 עימה בנות, חמרא שרי - יינם מותר אפילו בשתיה. ששמירת
 הישראל מועילה ליין, ואין לומר שמכיון שאינם מקפידים על הזנות
 גם לא הקפידו על הניסוך, משום דנהי דתקיף להו יצרא דעבירה -
 אמנם יצר הזנות התגבר עליהם,

בדין הראשון מדובר בקא להם - באופן שבעל הבית יכול לבוא
 אליהם בדרך עקלתון - כלומר לא בדרך הישרה אלא מן הצד,
 ומכיון שהם יראים שיבוא אינם מניחים לחבריהם לטמא את
 הטהרות.
 מקשה הגמרא: אי הכי - אם מדובר בדרך עקלתון, סיפא נמי - גם
 בדין השני יש לומר כן ומדוע טהרתו טמאות. מתרצת הגמרא:
 שמכיון דאמר להם לבוא לפני ואני בא אחריכם, והיינו שבא
 אחריהם מאוחר יותר, סמכא דעתיהו - הם בטוחים בעצמם, שבעל
 הבית אכן לא יראה מעשיהם, ומניחים לחבריהם לטמא את
 הטהרות.
 שנינו במשנתנו (לעיל ע"א): עובד כוכבים שהיה מעביר עם ישראל כדי
 יין וכו', המניח עובד כוכבים פתוחו כו', המניח יינו בקרון או
 בפסיפה כו'.
 הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה להביא כמה דוגמאות על
 אותו ענין: וצריכא - צריכה המשנה להשמיענו את כל האופנים
 הללו. משום דאי תנא - אם היתה שונה רק עובד כוכבים שהיה
 מעביר כדי יין, היינו אומרים שדווקא שם הגוי ירא לגעת ביין, משום
 דסבר הגוי דלמא אתי וחזי ליה - אולי יבוא בעל הבית ויראה אותו,
 ולכן אין חשש שנגע והיין מותר, אבל במניח יין בקרון או בפסיפה
 עם הגוי, אימא - הייתי אומר שאין הגוי ירא לגעת, משום דמפלגי
 לה לספינתיה - שהגוי מרחיק את הספינה, ועבדי מאי דבעי -
 ועושה מה שרוצה, ובאופן זה יאסר היין אפילו אם לא הודיעו
 שמפליג. ואי תנא רק את המניח יין בקרון או בפסיפה, היינו אומרים
 שדווקא שם הגוי ירא לגעת, משום דסבר הגוי דלמא אתי באורחא
 אחריתי - אולי יבוא בעל הבית בדרך אחרת, וקאי אגורא וחזי לי -
 ויעמוד על מקום גבוה שבשפת הים, ויראה אותי מרחוק, ולכן היין
 מותר, אבל בדין השלישי שהניח עובד כוכבים פתוחו והישראל
 יוצא ונכנס, אימא - הייתי אומר שאין הגוי ירא לגעת, משום דאחיד
 לה לבבא - שהגוי סוגר את הפתח ועבדי כל דבעי - ועושה כל מה
 שרוצה, ובאופן זה נאסור את היין, קא משמע לן - לכך משמיעה
 לנו המשנה שאין חוששים לכך, והיין מותר ואם לא הודיעו שמפליג.
 הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבן שמעון בן גמליאל וחכמים
 במשנתנו: אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן, המחלוקת של
 חכמים ורבן שמעון בן גמליאל היא במגופה של סיד, שהוא לבן כבר
 בתחילה, ולא ניכר מקום הסתימה, אבל במגופה של טיט, שבאופן
 זה גם את הסתימה עושה מטיט, שהוא בגוון שחור בתחילתו ומלבן
 רק לאחר יום או יומיים, וממילא אין לחשוש לנקיבת החבית שהרי
 הגוי ירא כי הסתימה תהיה ניכרת, בזה דברי חבלי - גם חכמים
 סוברים שאין היין נאסר, אלא אם כן שהה בקדי שפיתח את כל
 המגופה ויגוף - ויעשה מגופה חדשה ויגוב - ותתייבש.
 מקשה הגמרא על רבי יוחנן: מיתבי - הקשו בני הישיבה, שנינו
 בברייתא, אמר רבן שמעון בן גמליאל לחכמים, כיצד אתם אומרים
 שיש לחוש לנקיבת המגופה, והלא אם הגוי היה נוקב חור במגופה
 היה (סתומו) [שתומו] - סימן פתיחת המגופה ניכר, בין מלמעלה
 - מהחלק החיצוני של המגופה ולפי שהוא בגוון אחר, ובין מלמטה
 - מהחלק הפנימי, שכאשר יפתח הישראל את המגופה הוא יראה את
 הסתימה ולפי שאי אפשר להשוות הסתימה מבפנים. אי אמרת
 בשלמא - ומובן הדבר אם נאמר שבשל טיט מחלוקת, היינו דקתני
 - שזוהו מה שאמר רבן שמעון בן גמליאל, ש(סתומו) [שתומו] - סימן
 פתיחת המגופה ניכר בין מלמעלה ובין מלמטה, משום שטיט ניכר
 ההבדל בין הסתימה לשאר המגופה, גם מלמעלה, אלא אי אמרת
 בשל סיד המחלוקת, בשלמא - מובן מה שאמר שלמטה ידע -
 שניכר מבפנים, משום שאינו יכול להשוות הסתימה מבפנים מכיון
 שהחבית סגורה, אלא מלמעלה הא לא ידע - הרי לא ניכרת
 הסתימה, שהרי יכול להשוות את הסתימה עם שאר המגופה, וכן
 צבע הסתימה לבן כשאר המגופה. אם כן על כרחך שדברי רבן
 שמעון בן גמליאל הם על מגופה של טיט ולא של סיד.
 מתרצת הגמרא: לעולם דברי רבי יוחנן נכונים, שביטוי מודים חכמים

אולם יצרא דין נסך לא תקנה להו – היצר של איסור יין נסך לא
התחזק אצלם, ולא יניחו לה לנסך. אבל זונה ישראלית, ועובדי
בזבבים מסובין, שגויים באו לזנות עם הישראלית, חמרא – היין
שהיה שם אסור אפילו בהנאה. מבררת הגמרא: מאי טעמא – מדוע
היין אסור. משיבה הגמרא: הואיל וזילה עליהו – מכיון שהזונה
הישראלית מזולזלת היא אצל הגויים, בתרייהו גרידא – נגזרת
אחריהם, ומניחה להם לנסך כרצונם, על אף שאין לה יצר לזה.
הגמרא מביאה כמה מעשיות, שיש בהם פסק של רבא, אודות יין
המונח בבית עם גוי: ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל –
מעשה בבית שהיה מונח בו יין של ישראל, על – נכנס עובד בזבבים,
אחרה לדשא באפיה – וסגר הדלת בפניו, והוה פיועא ברשא – אך
היה סדק בדלת, ולאחר מכן, אישתבח עובד בזבבים דקא ביני דני
– נמצא שהגוי עומד בין החביות. אמר רבא, כל דלהדי פיועא – כל
היין שעמד מול הסדק, שרי – מותר אפילו בשתיה, משום שהגוי ירא
שהישראל יראה אותו דרך הסדק, אבל דהאי גיסא ויהאי גיסא –
היין שעמד בצדדים ולא מול הסדק, חוששים שנגע בו ואסור אפילו
בהנאה. ומדובר באופן שהיה לגוי חלק ביין, ואינו נתפס כנגב על
כניסתו.
מעשה נוסף: ההוא חמרא דישראל – מעשה ביין של ישראל דהוה
יתיב בביתא – שהיה מונח בבית דהוה דיר – שהיה גר שם וישראל
פקומה העליונה, ועובד בזבבים פקומה התחתונה. והיין היה מונח
בקומה התחתונה, והישראל רואהו מהקומה העליונה. שמועו
הישראל והגוי קל תיגרא – קול מריבה, נפקי – ויצאו החוצה. לאחר
מכן קדים אתא – הקדים ונכנס העובד בזבבים לבית, אחרה לדשא
באפיה – וסגר את הדלת בפניו. אמר רבא, חמרא שרי – היין מותר,
משום דמימר אמר – הגוי אומר כי היכי דקדים אתאי אנא – כמו
שאני הקדמתי לבוא, קדים ואתא וישראל וייתיב בעליונה – כן יתכן
שהקדים הישראל ועלה לקומה העליונה, וקא חזי לי – והוא רואה
אותי.
מעשה נוסף: ההוא אושפיזא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל –
מעשה באכסניא שהיה מונח בה יין של ישראל, אישתבח – ונמצא
עובד בזבבים דהוה יתיב בי דני – שהיה יושב בין החביות. אמר
רבא, אם נתפס עליו כנגב, כלומר שהגוי חלש וירא משופטי העיר,
יודע שאם יראוהו, יחשב בכך כנגב, ויענש על כך, שרי – היין מותר.
ואי לא – ואם הגוי לא ירא, אסור – היין אסור, משום שבדאי נגע.
מעשה נוסף: ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא – מעשה בבית
שהיה מונח בו יין של ישראל, אישתבח – ונמצא עובד בזבבים דהוה
קאים בי דני – שהיה עומד בין החביות. אמר רבא, אי אית ליה
לאישתמוצי – אם יש ביד הגוי להשתמש ולומר סיבה אחרת שלכך
נכנס לבית, חמרא אסור – היין אסור, מכיון שהגוי לא ירא להיכנס
ולנסך. ואי לא – ואם אין ביד הגוי להשתמש, חמרא שרי – היין
מותר, מכיון שהוא בהול בכניסתו וירא לגעת ביין.
מקשה הגמרא על רבא: מיתבי – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא,
יין של ישראל שהיה בפונדק בשעה שהיה שם גוי, ונגעל הפונדק
ונתייחד הגוי עם היין, אי שאמר לו הישראל לגוי עמוד מבחוץ ושמו
על היין, היין אסור, משום שחוששים שמכיון שאמר לו לשמור הגוי
סומך בדעתו שהישראל מתרחק ממנו ולא ירא להיכנס ולנסך.
מדייקת הגמרא: מאי לאו – האם לא מדובר אף על גב דלית ליה
לאישתמוצי – אפילו באופן שהגוי לא יכול להשתמש ולומר סיבה
שלכך נכנס לבית, ומבואר בברייתא שאסור. וקשה על רבא, שאמר
שאם אין הגוי יכול להשתמש היין מותר. מתרצת הגמרא: לא מדובר
באופן שאינו יכול להשתמש, אלא מדובר באופן דאית ליה
לאישתמוצי – שיש ביד הגוי להשתמש, ולכן היין נאסר.
מעשה נוסף: ההוא וישראל ועובד בזבבים דהוה יתיב וקא שתי
חמרא – שישבו ושתי יין, שמוע הישראל קל צלוי בי כנישתא – קול
תפילה בבית הכנסת, קם ואזל – הלך לבית הכנסת, והשאיר את הגוי
עם היין. אמר רבא, חמרא שרי – היין מותר, משום דמימר אמר –
הגוי אומר לעצמו בכל רגע, השתא מדבר ליה לחמריה – כעת יזכר
הישראל בינו ודבר אתי – ויחזור ויבוא לכאן, ועל כן ירא לנסך.
מעשה נוסף: ההוא וישראל ועובד בזבבים דהוה יתיב בארשא –

שהיו יושבים בספינה בערב שבת, שמוע וישראל קל שופרי דבי
שימשי – שמע את קול השופר של ערב שבת המכריז על כניסת
שבת. נפק ואזל – יצא מהספינה והלך, והניח את הגוי לבדו עם יינו.
אמר רבא, חמרא שרי – היין מותר, משום דמימר אמר – הגוי אומר
לעצמו, השתא מדבר ליה לחמריה – כעת יזכר הישראל בינו, ודבר
אתי – ויחזור ויבוא לכאן. ועל כן ירא לנסך.
ממשיך רבא ואומר: ואי משום שבתא – ואם תאמר שאין הגוי חושש
שהישראל יחזור, משום שאסור בשבת להיכנס לספינה, אין לומר כן,
דהאמר רבא, אמר לי אסור גיורא –גר, ושמו היה 'איסור', כי
היין בארמיותן – כאשר היינו גויים, אמרינן יהודאי לא מנמרי
שבתא – היינו רגילים לומר שהיהודים לא שומרים את השבת במקום
הפסד, דאי מנמרי שבתא – שהרי אם היו שומרים את השבת, במה
ביסי קא משתבחי בשוקא – כמה ארנקים היו צריכים להימצא בשוק
בשבת, מכיון שישראל שבא בדרך ונכנסה השבת ויש עליו ארנק, היה
צריך לזרוק. אמנם באמת טעות היתה בידינו, (ולא ידענא – ולא
ידענו שמותר ליהודים לקחת את ארנקם), משום דסבירא לן –
שהלכה ברבי יצחק, דאמר רבי יצחק, המוצא פיס בשבת, מוליכו
– הולך עמו פחות פחות מארבע אמות, כלומר שעומד לנוח כל
פחות מארבע אמות, ועל ידי כך נמצא שאינו עוקר את הכיס ארבע
אמות שלמות. נמצאנו למדים מדברי איסור גיורא, שהגוי חושש
משום הפסד הישראל יחזור אפילו בשבת, ולכן היין מותר.
מעשה נוסף: ההוא אריא – מעשה באריה דהוה נחים במעצרתא –
שהיה נוחם בגת, שמוע העובד בזבבים את נחיתת האריה, משא ביני
דני – והתחבא בין החביות. אמר רבא, חמרא שרי – היין מותר,
משום דמימר אמר – הגוי אומר כי היכי דמישינא אנא – כמו שאני
התחבאתי, אימשא נמי וישראל אחורי – כן מתחבא אף הישראל
מאחורי, וקא חזי לי – והוא רואה אותי.
מעשה נוסף: הנהו ננבי דסלקין לפומבדיתא – מעשה בגנבים שעלו
ובאו לפומבדיתא, ופתחו חביתא טובא – הרבה חביות. אמר רבא,
חמרא שרי – היין מותר, ומבאר הגמרא: מאי טעמא – מהו הטעם
שהיין מותר, משום דרובא ננבי וישראל ניהו – שרוב הגנבים
בפומבדיתא הם מישראל, ואין לחשוש לניסוך היין.
הגמרא מביאה שכן פסק שמואל במעשה כזה, ומבאר טעמו: הוה
עובדא בנהרדעי – מעשה היה בנהרדעי, שבאו גנבים ופתחו חביות
של יין ורשם אין רוב הגנבים ישראלים, ואמר שמואל, חמרא שרי
– היין מותר.
מבררת הגמרא: כמאן – כשיטת מי פסק שמואל להתיר, האם זה
משום שסבר, ברבי אליעזר, דאמר ספק ביאה טהור, כלומר שאם
יש ספק אם נכנס למקום טומאה הרי הוא טהור, וכמו כן בסוגייתנו
שלא ידוע אם הגוי נכנס או לא, מספק היין מותר. הגמרא מביאה את
דברי רבי אלעזר: דתנן – ששינו (סנהדרין פ"ז מ"ה), הנכנס לבקעה
(מקום של הרבה שדות הסמוכות וזו לזו) בימות הנשמים שהקרקע
זרוע ואנשים לא נכנסים לשם, וממילא דינה כרשות היחיד (וספק
טומאה ברשות היחיד טמא), וטומאה – וידוע לנו שיש טומאה בפשה
פלונית – באחת השדות שבאותה בקעה, ואמר הנכנס, הלכתי
במקום חלו – בבקעה זו, ואני יודע אם נכנסתי לאותה שדה אם לא
נכנסתי, רבי אלעזר מטהר, וחכמים מטמאין. שהיה רבי אליעזר
אומר (ושם במשנה ד'), ספק ביאה – אם יש לו ספק אם בכלל נכנס
לאותה שדה, הרי הוא טהור, אולם בספק מנע – אם בודאי נכנס
לשדה שהטומאה בה, אלא שיש לו ספק אם נגע בטומאה או לא, הרי
הוא טמא. וכמו כן בסוגייתנו הרי זה 'ספק ביאה', שיש ספק אם נכנסו
הגנבים לבית או לא, ולפיכך מותר.
משיבה הגמרא: לא – אין הכרח שהשמואל סבר כרבי אליעזר, משום
דשאני התיב – שונה הדין בגנבים שנכנסו לבית, דפיון דאיכא דפתחי
לשום ממונא – מכיון שיש גנבים שפותחים את החביות כדי לבדוק
אם יש בה ממון, ואם לא מוצאים בה ממון הם עובים אותה ולא
מנסכים, כי הם טרודים בגניבה, ממילא הוה ליה ספק ספיקא – יש
כאן שתי ספיקות, ספק אחד אם הגנב היה ישראלי או גוי, ואף אם הגנב
היה גוי יש ספק נוסף אם הוא נגע ביין או לא, ובאופן זה שיש 'ספק
ספיקא' כולם מודים שמותר.

עבודה זרה. פרק חמישי - השוכר את הפועל דף ע עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלג רש"י תוספות

יצרא דיין נסך לא תקף להו - לנסוכי. בתרייהו גירא - דשכח להו לנסוכי. דלחדי
 כיוצא שרי - אף בשתיה, דמירתת ולא נגע. דהא גיסא והא גיסא אסור - אף
 בהנאה. וכשאין נתפס על כניסתו כנגב עסקין, שהיה לו חלק ביון, דאי נתפס עליו
 כנגב כוליה שרי. ואית דגרסי: הו ביזיני ברשא - חורין וסדקין ובקיעין, "ובקעהר"
 תרגמו: ובזעו. ישראל בעליונה וגוי
 בתחתונה - ויין בתחתונה, ישראל רואהו
 מלמעלה. שרי - כל "שרי" דהכא - שרי אף
 בשתיה, דהא לא נגע קאמרין, וכל "אסיר"
 דהכא - אף בהנאה. ובכולהו הלכתא כרבא.
 אי אית ליה לאשתמושי - ולומה: לכך
 נכנסתי - סמכא דעתיה ולא מירתת. דכי על
 להך ביתא מעיקרא, אדעתא דלנסוכי על,
 וסבר: אי משכחו לי אשתמושא. ואף על גב
 דבמגע היין לית ליה לאשתמושי - אסור, דאי
 לאו לנסוכי על למה ליה דעיל? ולא דמי
 למנאי גוי בחנות, דהתם דכיון דברשות עייל
 וידעין למאי עייל, כל זמן שלא הודיעו
 שמפליג - מותר, דסבר: אי נגענא השתא אתי
 וחוץ לי. ואי לית ליה לאשתמושי שרי - וכיון
 דבחול הוא על כניסתו, מירתת ולא נגע. נעל
 חפונדק - ונתייחד גוי עם היין, או שאמר
 ישראל לגוי: שמור, עמוד מבחוץ ושמור.
 אסור - דחיישין דלמא על. כיון דאמר ליה:
 שמור, סמכא דעתיה דמפליג מיניה. שיפרא
 דבי שימשי - של ערב שבת, שהיו תוקעין
 להבדיל בין קדש לחול. ואי משכחא שבתא -
 ואם תאמר: דסמכא דעתיה דגוי משום דלא
 אתי ישראל בשבתא - האמר לי איסור גירא
 כר. פחות פחות מארבע אמות - ועומד
 לפשו, וליכא עקירה מתחילת ארבע לסוף
 ארבע. משא = נתחבא. ספק ביאה - דלא
 ידעין גוי על אי לא על - טהור. ומשום
 הכי שרי, דשני לן ספק ביאה מביאה ודאי
 וספק מגע. בקעה - שדות הרבה זו אצל זו.
 בימות הגשמים שורעיה היא ואין רבים
 דורסין אותה, והיו רשות היחיד לטומאה,
 וספיקא שאירעה בה הו ספיקא טמא.
 וזממא כשהם פלוגתי - באחת מן השדות.
 ואין אנו יודעין איזו היתה - חלכתי במקום חלו
 - בבקעה זו. ספק מנע טמא - דאמר: נכנסתי
 לשדה שהטומאה בה, ואיני יודע אם נגעתי
 בטומאה אם לאו. כיון דאיכא דפתחי חביות
 לשום מונא - וכיון דחו דחמרא הוא פרשי,
 דבגביהו ייחוד טרידי ולא מנסכי. הו ספק
 ספיקא - ספק ישראל ספק גוי, ואם תמצו
 לומר גוי - ספק נגע ספק לא נגע. ובהא אפילו
 רבנן מודו. וכי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר
 היכי דמליא שדה טומאה, דאי על לה לא
 אפשר דלא האהיל, דליכא אלא חד ספק.
 ריבא

יצרא דיין נסך לא תקף להו. זונה ישראלית וגוים
 מסובין - חמרא אסור, מאי טעמא? הואיל וזילה עליהו,
 בתרייהו גירא. ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא
 דישיראל, על גוי, אחדה לרשא באפיה, והוה כיוצא
 בדשא, אישתכח גוי דקאי ביני דני. אמר רבא: כל דלהרי
 כיוצא - שרי, דהא גיסא והא גיסא - אסור. ההוא
 חמרא דישיראל דהוה יתיב בביתא דהוה דיייר ישיראל
 בעליונה וגוי בתחתונה, שמעו קל תיגרא, נפקי קדים
 אתא גוי אחדה לרשא באפיה. אמר רבא: חמרא שרי,
 מימר אמר: כי היכי דקדים אתאי אנא, קדים ואתא
 ישיראל ויתיב בעליונה וקא חזי לי. ההוא אושפיזא דהוה
 יתיב ביה חמרא דישיראל, אישתכח גוי דהוה יתיב בי
 דני. אמר רבא: אם נתפס עליו כנגב - שרי, ואי לא -
 אסור. ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא, אישתכח גוי
 דהוה קאים בי דני. אמר רבא: אי אית ליה לאשתמושי
 חמרא אסיר, ואי לא - חמרא שרי. מיתבי: נעל
 חפונדק, או שאמר לו: "שמור" - אסור; מאי לאו אף
 על גב דלית ליה לאשתמושי? - לא, בראית ליה
 לאשתמושי. ההוא ישיראל וגוי דהוה יתיב וקא שתי
 חמרא, שמעו ישיראל קל צלויי בי כנישתא, קם ואול. אמר
 רבא: חמרא שרי, מימר אמר: השתא מדבר ליה
 לחמריה והדר אתי. ההוא ישיראל וגוי דהוה יתיב
 בארשא, שמעו ישיראל קל שיפורי דבי שימשי, נפק ואול.
 אמר רבא: חמרא שרי, מימר אמר: השתא מדבר ליה
 לחמריה והדר אתי, ואי משום שבתא - האמר רבא,
 אמר לי איסור גירא: כי הוין בארמייתא אמרין: יהודאי
 לא מנפרי שבתא, דאי מנפרי שבתא - בפה פיס קא
 משתכחי בשוקא. ולא ידענא דסבירא לן פרבי יצחק,
 דאמר רבי יצחק: המוצא פיס בשבת - מוליכו פחות
 פחות מארבע אמות. ההוא אריא דהוה נהים במעצרתא,
 שמעו גוי משא ביני דני. אמר רבא: חמרא שרי, מימר
 אמר: כי היכי דמשינא אנא, אימשא נמי ישיראל אחוריי
 וקא חזי לי. הנהו גנבי דסלקי לפומבדיתא ופתחו חביתא
 טובא. אמר רבא: חמרא שרי, מאי טעמא? רבא גנבי
 ישיראל נינהו. הוה עובדא בנהרדעי, ואמר שמואל:
 חמרא שרי. כמאן? פרבי אליעזר, דאמר: ספק ביאה -

טהור, דתנן: הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלוגתי, ואמר: הלכתי במקום חלו
 ואיני יודע אם נכנסתי לאותה שדה אם לא נכנסתי, רבי אליעזר אומר: ספק ביאה - טהור,
 ספק מנע - טמא! - לא, שאני התם, כיון דאיכא דפתחי לשום מונא, הוה ליה ספק ספיקא.

ההיא

חתום מותר בדפרישית, דלא חיישין כלל לכתחילה לעשות כתב החותם או לחזור
 ולהכיר כדמשמע לפי הפשט. ומכל מקום נכון להחמיר לכתחילה, אך בדיעבד אין
 להפסיד, כיון דאיכא חותם אפילו בלא כתב ומכיר בדפרישית. ומיהו אין נכון אם אין
 אותו חותם אחד מאותיות כי אם מגופות טיט בדפרישית, דמגופת טיט חשיבא חותם
 אחד - או ודאי אינו מותר בלא כתב או הכרה,
 אלא אם כן ראה השני שנשתלח לו היין קודם
 לכן את היין, שהכלי נתכרז ועתה הוא הכיר את
 הכלי בטביעות עין, ואפילו אינו מכיר בחותם
 לפי שלא היה חותם באותה שעה, דאם לא כן,
 נהי דלא חיישין לדיופא מכל מקום מנין לנו
 שהוא אותו חבית של יין ששלח לו בחירו? שמא
 החליפו הגוי בחבית אחר שהיה בו יין במגופה
 בטיט, שגם חביות יין הגוים פעמים שמוגפים
 בטיט. כמו כן צריך שיהיה נסתם לגמרי הנקב
 קטן שקורין שושפריאל בלעז כדקאמר
 תלמודא משום שייכא, אבל כשהוא חתום
 באותיות אין לחוש לכל זה, ודאי האותיות לא
 עשאן כי אם ישראל. ומכל מקום אין לסמוך על
 המגופה של טיט, אך נכון הדבר לסתום פי חבית
 ולתת עור הסתימה קבוע במסמורת, ולכתוב
 אותיות חציין על העור וחציין על דופני קרשי
 החבית, שאם יגביה גוי העור לא ידע ליישבו
 ככתחלה. ולתת חשוק שקורין צקלא סבי
 העגולים במקום שמחוברים אל דופני החבית
 ולקובעו שם במסמרים, מפני הנעורת התחובה
 שם סביב שוליו, שלא יוכל הגוי להוציא יין מן
 שם ולתוכן אחרי כן במקומן הראשון. וכן
 הברזות, לחתוך ולקבוע עליהם עור במסמרים,
 או יקבעו נסרים לכסות כל השוליים והברזות.
 בסיגנון זה פירש רבינו ברוך על החתומה בפסק.
 ומיהו נראה שכל זה אינו כי אם לכתחלה, אבל
 בדיעבד טני בחתומת פי החבית לבד, כיון דלא
 חיישין לדברי רבינו יצחק בן יהודה בדפרישית
 לעיל, דאף בהסרת הנעורת ירא הוא פן יתקלקל
 החבית בכך ולא יוכל לתקנו ככתחלה. מיהו אין
 לאסור גם זה בדיעבד, ומכל מקום טוב להחמיר
 בדברי רבינו ברוך הואיל ונפק מופומיה. ועוד,
 דפירש רבינו ברוך שצריך שישלח כתב עם
 החותם או חשורון (אלרותו). ופירש רבינו
 שמואל בן מאיר בשם רש"י, דכל מה שאנו
 אוסרים בהודיעו שהפליג, היינו דוקא כשיש
 לחוש שמא גוי נגב יין נתן מים תחת החסרון
 או החליף טוב ברע, אבל מקום שאין לחוש
 לכך, כגון במקום מעבר בני אדם אפילו הם
 גוים, דמירתת הגוי לגנוב, אף על גב דהודיעו
 שהפליג מותר, ולא חיישין שמא נגע כיון
 שהגוים בזמן הזה אינם בני נסיון, כך פירש
 רבינו שמואל בן מאיר. מיהו נראה זה, דהיינו
 דוקא בחביות או בברדורים שאין להם רק פתח
 קטן למעלה, אבל יגיתא אן קנקן וכוס שיש בו
 יין ופתחו הרבה קל הוא ליגע בהם ורגילות
 ליגע בהן דרך מתעסק, לא. שמע ישראל קל
 צלוי דוקא היין שעל הדולבק שרי, כדתנן
 במתניתין. ורבא קא משמע לן דקל צלוי כלא
 והודיעו שמפליג דמי. אי נמי, שאפילו על
 השולחן מותר, ובדלא אמר לו "הוי מזוג
 שוטה". פתחו חביתא טובא הכא לאו דוקא טובא כיון דתלינן בישראל, אבל בסמוך הוי דוקא כיון דפתחו טובא. ואית דלא גרס "טובא" וזוהי
 ממונא.

קלד עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף ע עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

ההיא רביתא דהות נקטא אופיא בידא אמר רבא חמרא שרי – פירש הקונטרס: דוקא
 תינוקת, שאינה יודעת בטיב ניסוך ולא טרחה ליגע, אבל נערה גדולה לא תלינן
 לקולא. מיהו לא מצינו חלוק זה בשום מקום. לכן נראה דלאו דוקא רביתא, הוא הדין גדולה,
 אלא דעובדא הכי הוה. ומיהו לפירוש הקונטרס לא נפקא מניה מידי עבשיו, דגם הגדולים
 אינם בקיאים בטיב ניסוך. **אימר** מגבה דחביתא
 קלטתה – ולא נגעה ביה, אלא מן הארץ קלטתה.
 אבל אי שקלתה מעל גבי הדין – יאסר מטעם
 נצוק. מיהו יש בספרים ישנים: שקלתה, ואפילו
 הכי שרי משום דאינה בקיאה בטיב ניסוך ולא
 מסרה נפשה למינגע כפירוש הקונטרס, אבל
 בגדולה כיון דנקטא אופיא איכא למיחש.
ההוא פלמוסא דסליק לנהרדעא פתחו חביתא
 טובא אמר רבי חזיא בר אבא עובדא דהה קמיה
 דרבי יוחנן ושרא ולא ידענא אי משום דקסבר
 כרבי אליעזר כו' ופרך ספק ביאה ספק מגע הוא
 – דודאי גוים נינהו. ואף על גב דגבי גנבי דלעיל
 אמרינן דהוי ספק ביאה, ספק אם הם גוים או אם
 הם ישראלים – הני מילי גנבים, דיש מהם שהם
 ישראל, אבל פלמוסא סתם גוים הם, דאי הוה
 ישראל היה חרבר ניכר ונודע, ומדלא נודע שמע
 מינה שהם גוים, ואם כן ספק מגע הוא, ועל כרחך
 לא מטהר רבי אליעזר אלא בספק ביאה אבל ספק
 מגע טמאו ומשני כיון דפתחו טובא, ספק אדעתא
 דממונא ספק אדעתא דשתיה פתחו. ופירש
 הקונטרס: דפתחו יותר מכדי שתיה, מוכחא
 מילתא, אדעתא דממונא פתחו ובגבתייהו
 טרידי, כך פירש הקונטרס לפי שיטתו דלעיל,
 ופירושו דחוק, ועוד קשה, דמאי שנא גבי גנבי
 דאמר ספק ישראל נינהו, וגבי פלמוסא אמר דאי
 גוים נינהו, אם כן הוה ליה לתלמודא לפרש! לכן
 פירש רבינו תם לפי שיטתו דלעיל שפיר, דרבי
 אליעזר משום ספק ספקא, והכי פירש
 הכא: ספק ביאה ספק מגע הוא, פירוש: נזי דהוי
 ספק אם הפלמוסא הם גוים או ישראל כמו
 בגנבים, מכל מקום אם הם גוים דאי נגעי וליכא
 רק חדא ספקא. דלא דימי להדיא דגנבים דלעיל
 דאמרינן דהוי ספק מגע אם נגעו אם לאו – היינו
 משום דסתם גנבים אדעתא דממונא אתו, אבל
 פלמוסא סתם באים לאכול ולשתות כדאמר פרק
 שני דביצה (בא, א): ושחטנו להם עגל והאכלנו
 והשקום, ואם כן הוי ספק מגע משום דליכא אלא
 חדא ספקא, ובהדא ספקא לא אמר רבי אליעזר
 ומשני: כיון דפתחו טובא יותר מכדי שתיה אימור
 אדעתא דממונא פתחו, ואם כן הוי ספק ספקא:
 ספק גוים או ישראל, ואם תמצי לומר שהם גוים
 – שמא פתחו לשם ממונא ולא אדעתא דשתיה,
 כיון דאיכא טובא. **לא** מסרה לה אלא שמירת
 מפתח – ולא סמכא אדעתא ליכנס, דנתפסת
 כגנב. מכאן, שאם תפס המושל את היהודי והציח
 שמירת גוים בביתו ונמסר להם כל המפתחות אף
 של יין, אם אין אוכלים ושותים ממה שבבית
 הישראל – הדין מותר, ואם אוכלים בבית – אסור.
 עלה: וכן בין נסך. ואולי כשמחפשין אותו בכל מקום ובקרקע ובבתלים את מטמוני ישראל גם הדין אסור, לפי שגם לתוך חביות הכניסו קנה ארוך לחפש בו. אכן אם היה לישראל סימן וחרבור
 במגופה מותר, דאם הסירוהו לחפש בה לא היו מחזירין אותו, דהא לא מירתתי מ ישראל כלל. **פתוחות** אסורות – משמע אפילו טובא, ולא אמרינן אדעתא דממונא פתחו כדאמרינן לעיל
 גבי פלמוסא. והיינו משום דפלמוסא באים לגבות מס המלך וארגנא, ולכן איכא למימר דאדעתא דממונא פתחו, אבל בולשת אינם באים כי אם דוקא לאכול ולשתות.

ההיא רביתא דאישתתפח דהות בי דני והות נקיטא אופיא
 בידה. אמר רבא: חמרא שרי, אימר מגבה דחביתא
 שקלתיה; ואף על גב דליכא תו, אימר אתרמוי אתרמי
 לה. והוא פלמוסא דסליק לנהרדעא, פתחו חביתא
 טובא. כי אתא רב דימי אמר: עובדא הוה קמיה דרבי
 אליעזר, ושרא. ולא ידענא, אי משום דקסבר לה פרכי
 אליעזר דאמר: ספק ביאה – טהור, אי משום דקסבר: רופא
 דאולי בהרי פולמוסא – ישראל נינהו. – אי הכי, האי ספק
 ביאה, ספק מגע הוא! – פיון דמפתחי טובא, איכא
 אדעתא דממונא פתחו, וכספק ביאה דימי. ההיא
 מסוביתא דמסרה לה איקלידא מפתחה לגויה. אמר רבי
 יצחק אמר רבי אליעזר: עובדא הוה בי מרשא, ואמרו:
 לא מסרה לה אלא שמירת מפתח בלבד. אמר אביי, אף
 אנן גמי תנינא: המוסר מפתחות לעם הארץ – טהרותיו
 טהורות, לפי שלא מסר לו אלא שמירת מפתח בלבד;
 השתא טהרותיו טהורות, יין נסך מיבעיא? למימרא,
 דטהרות אלימי מיין נסך? – אין, דאימרי: חצר שחלקה
 במסיפס – אמר רב: טהרותיו טמאות, וכגון אינו עושה
 יין נסך; ורבי יוחנן אמר: אף טהרותיו טהורות. מיתבי:
 הפנימית של חבר והחיצונה של עם הארץ, אותו חבר
 שומע שם פירות ומניח שם פלים, ואף על פי שידו של
 עם הארץ מגעת לשם; קשיא לרב! – אמר לך רב: שאני
 התם, שנתפס עליו פגנב. תא שמע, רבן שמעון בן
 גמליאל אומר: גגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ,
 אותו חבר שומע שם פירות ומניח שם פלים, ובלבד שלא
 תהא ידו של עם הארץ מגעת לשם; קשיא לרבי יוחנן! –
 אמר לך רבי יוחנן: שאני התם, דאית ליה לאישתמוטי,
 מימר אמר: אימצורי קא ממצרא. תא שמע: גגו של חבר
 בצד גגו של עם הארץ, אותו חבר שומע שם פירות ומניח
 שם פלים, ואף על פי שידו של עם הארץ מגעת לשם;
 קשיא לרב! – אמר לך רב: לאו איפא רבי שמעון בן
 גמליאל דקאי פותחי? אנא דאמרי פרכי שמעון בן גמליאל.
משנה בולשת שונכסה לעיר, בשעת שלום – חביות
 פתוחות אסורות, סתומות מותרות; בשעת מלחמה –
 אלו ואלו מותרות, לפי שאין פנאי לנסך. **גמרא**
 ורמינהי:

רביתא – תינוקת גויה. **אופיא** = אשקומא של יין. **אימר** מנבה דחביתא שקלתה –
 ודוקא רביתא, דאינה יודעת בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למינגע, אבל גדולה מכי
 חזינן דנקיטא אופיא לא תלינן לקולא. **אף על גב דליכא תו** – שאין שם אופיא
 עוד, ואיכא למימר: הא ודאי בגו חביתא שקלתה. **אימר איתרמי** – דרך אופיא הוא
 דהואי התם. **פולמוסא** = ראש הגייס, שר
 צבא. **ולא ידענא** – אי שרי דאמר ספק גוי
 ספק ישראל, וברבי אליעזר דאמר ספק ביאה
 טהור. ולקמיה פריך: הא לאו ספק ביאה הוא,
 דודאי גוים היוו ישראל נינהו – ואולינן בחר
 רובא. דליכא ספקא. כיון דמפתחי טובא –
 הרבה יותר מכדי צורך שתיתו, מוכחא
 מילתא דאדעתא דממונא פתחו ובגבתייהו
 טרידי, דמי לבולשת שונכסה לעיר בשעת
 מלחמה, דקנתי מתנינן: אלו ואלו מותרות.
 הלכך, אף על גב דספק מגע הוא, כיון
 דמוכחא מילתא לקולא כספק ביאה דמי.
מסוביתא = מוכרת יין בחנות, כמו: "זולל
 וסובא" (דברים כא), "סבאך מהול במים"
 (ישעיהו א). **אקלידא** = מפתח. שמירת
 מפתחות – ולא סמכא דעתא ליכנס, ונתפסה
 כגנב. יין נסך **מיבעיא** – בנחותא, ומסייע
 לרב דימי. למימרא דטהרות אלימי מיין נסך
 – מונקט לה בלשון קל וחומר. שחלקה
 במסיפס – מחיצה נמוכה, עם הארץ מצד זה
 וחבר שטור טהרות מצד זה. **אינו עושה יין**
 נסך – דנתפס עליו כגנב, אלמא טהרות
 אלימי. מיתבי – שתי חצירות זו לפניו מזו,
 הפנימית של חבר. **והיצונה** – הפתוחה
 לרשות הרבים, של עם הארץ. דאין לו לעם
 הארץ דריסת הרגל על הפנימית. שומע שם
 – בפנימית. אבל אי הוי איפכא, דהיצונה של
 חבר, כיון דהוי לעם הארץ דריסת הרגל
 בהיצונה – אין חבר שוטח שם פירותיו. מכל
 מקום קשיא לרב, דקנתי: אף על פי שידו של
 עם הארץ מגעת לשם. התם משום דנתפס
 עליו כגנב – דמה לו בפנימית. אבל חלוקה,
 דכחצר אחד דמי, כי עייל ידיה לא מתפס
 כגנב. **אמצורי** דגג קמצרנא, אני מכוין למדת
 בנין שאני רוצה למדוד, לכן הושטתי את
 ידי. לשון אחר מתשובת הגאונים: מתמוגג
 אני, אשטנוליני'ר בלעז, וגרסינן: אימצודי קא
 ממצרנא. **בצד** גגו שאינו גבוה ממנו, וליכא
 למימר "מתמוגג אני" כשמושיט ידו שם. **אנא**
 דאמרי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר לעיל:
 ובלבד שלא תהא ידו של עם הארץ מגעת
 שם. ולרב לא שאני ליה בין שגג חבר
 למעלה בין שהוא שוה לו. **משנה** בולשת
 חיל, על שם שמחפשין וחותרין קרי להו
 בולשת, כדמתרגמינן "ויחפש" ובלש.
 ברכום

עבודה זרה דף ע עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלה

מַעֲשֵׂה נֹסֶף שָׁבָא לִפְנֵי רַבָּא: הָיִיא רַבִּיתָא – מַעֲשֵׂה בִתְּנוּקָת גּוֹיָה, דְּאִשְׁתַּבַּח דְּהוֹת בִּי דָּנִי – שְׁנַמְצָא שְׁהִיתָה בִּין הַחֲבִיטוֹת, וְהוֹת נִקְיָא
אֹפִיָּא בִּידָה – והִיתָה לֹקַחַת אֶת קֶצֶף הָיִין בִּידָה. אֲמַר רַבָּא, חֲמַרָא
שָׁרִי – הָיִין מוֹתֵר, מִשּׁוּם דְּאִימָר – שִׁישׁ לָנוּ לֹמֵר מִגְּבָה דְּחִבְיָא
שְׁקָלְתִּיה – שְׁהִיא לִקְחָה אֶת הַקֶּצֶף מִגֵּב הַחֲבִיט, וְלֹא מִתּוֹךְ הַחֲבִיט.
וְאָה עַל גֵּב דְּלִבָּא תו – וְאִפִּילוּ שְׁעִבְשׁוּ אֵין עוֹד קֶצֶף בִּגֵּב הַחֲבִיט,
לֹא אֹמְרִים שְׁהָ יוֹכִיחַ שְׁגֻם קוֹדֵם לִכְן לֹא הִיָּה שֶׁם קֶצֶף, וּבֹדָאֵי הַקֶּצֶף
שֶׁלִּקְחָה הִיָּה בִּתּוֹךְ הַחֲבִיט וְנֹאסֵר אֵין, מִשּׁוּם דְּאִימָר – שִׁישׁ לָנוּ
לֹמֵר, אֲתֵרְמוּי אִתְרַמִּי לָהּ – שְׁהָדֻמֵּן לָהּ קֶצֶף עַל גֵּב הַחֲבִיט,
וְלִקְחָה אֶת כּוֹלָהּ, וְלִכְן נֹתָה לֹא נוֹתֵר שֶׁם קֶצֶף.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה שְׁהִסְתַּפֵּק רַב דִּימִי כִּידַע לִפְסוֹק בּוֹ: הָהוּא
פּוֹלְמוֹסָא – מַעֲשֵׂה בִשְׂר הַצָּבָא דְּסָלִיק לְהַרְדְּעָא – שְׁעֵלָה לְנִהְדְּרֵעָא
עִם חִיילִיו, וְהַחִיילִים פְּתָחוּ חֲבִיטָא טוֹבָא – הִרְבָּה חֲבִיטוֹת, וְהִסְתַּפְּקוּ
הַחֲכָמִים הָאֵם נֹאסֵר הָיִין, בִּי אֲתָא רַב דִּימִי – כִּשְׁבָא רַב דִּימִי מֵאֲרֵץ
יִשְׂרָאֵל לִבְבֵּל, אֲמַר, עוֹבְדָא הָוָה קָמִיָּה דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – מַעֲשֵׂה כּוֹה
הִגִּיעַ לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּאֱרֵץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׂרָא – וְהַתִּיר אֶת הָיִין, וְלֹא
יִרְעָנָא – וְאִינִי יוֹדַע אִי – אִם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִתִּיר אֶת הָיִין מִשּׁוּם דְּסָכֵר
לָהּ בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (הַמּוֹבָא לַעִיל (ע"א)), דְּאֲמַר סָפֵק בִּיאָה – שָׁאֵם יֵשׁ
סָפֵק לֹאדָם אִם בְּכָלִל נִכְנַס לְמָקוֹם טוֹמָא, הִרִי הוּא מְהוֹר, וְכּוֹמֵן כֵּן
בְּמַעֲשֵׂה שָׁבָא לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיָּה סָפֵק אִם הַחִיילִים הִיוּ גּוֹיִם אוֹ
יִשְׂרָאֵלִים, וְלִכְן הִתִּיר אֶת הָיִין, וְגַם בְּמַעֲשֵׂה שֶׁל נִהְדְּרֵעָא יֵשׁ לְהַתִּיר
שְׁמָא לֹא הִיוּ גּוֹיִם, אִי מִשּׁוּם דְּסָכֵר, וְרַבָּא דְּאֱזִיל בְּהִיר פּוֹלְמוֹסָא
יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ – אוֹ מִשּׁוּם שְׂרֹב הַחִיילִים שְׁהִיוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁבָא לִפְנֵי,
הִיוּ יִשְׂרָאֵלִים, וְהַתִּיר בִּ'וֹדָא' מִשּׁוּם רֹב וְלֹא מִשּׁוּם 'סָפֵק בִּיאָה', וְאִם
כֵּן בְּמַעֲשֵׂה בְּנִהְדְּרֵעָא יֵשׁ לֹאסֹר מִשּׁוּם שְׁלֹא הִיוּ רֹב חִיילִי הַפּוֹלְמוֹס
יִשְׂרָאֵלִים.
מַקְשָׁה הַגְמָרָא עַל הַצֵּד שְׁהִיָּה לְרַב דִּימִי לְהַתִּיר מִשּׁוּם סָפֵק בִּיאָה: (א')
הָיִי סָפֵק בִּיאָה – וְכִי הַמְקָרָה שְׁהִיָּה בְּנִהְדְּרֵעָא הוּא סָפֵק בִּיאָה,
וְהִי סָפֵק מִנֵּעַ הוּא, שְׁהִי וְדֹאֵי שְׁחִילִי הַפּוֹלְמוֹס הִיוּ גּוֹיִם, וְהִסְתַּפֵּק
הוּא רַק אִם הֵם נִגְעוּ אוֹ לֹא, וְאִינוּ דוֹמֵה לְמַעֲשֵׂה שָׁבָא לִפְנֵי רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר שֶׁשֶּׁם הָיִין יוֹדַע שְׁחִילִי מִהַחִיילִים הִיוּ יִשְׂרָאֵלִים. מִתְרַצָּת
הַגְמָרָא: בִּינֵן דְּמִפְתַּח טוֹבָא – מִכִּיֵּן שְׁבַמַּעֲשֵׂה שֶׁל נִהְדְּרֵעָא הֵם
פְּתָחוּ הִרְבָּה חֲבִיטוֹת, יוֹתֵר מִהַצֵּרֶךְ לִשְׁתִּיָּה, אִימָא אֲדַעְתָּא דְּמִזְנָא
פְּתָחוּ – יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר שִׁפְתָּחוּ אֶת הַחֲבִיטוֹת עַל דַּעַת לִגְנוֹב מִמֶּן
הַמּוֹחֲבָא בַּחֲבִיטוֹת, וְטִרְדִּים הֵם בְּגִיבָה וְלֹא בְּנִסְרוֹךְ, וְלִכְן אָף שׁוֹדָאֵי
הִיו גּוֹיִם, סָפֵק בִּיאָה דִּמִּי, שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר מִתִּיר בּוֹ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה נֹסֶף: הָיִיא מְסִיבָא – מַעֲשֵׂה בְּמוֹכֵרֵת יִין
בַּחֲנוּת, דְּמִסְרָה לָהּ אִיִּקְלִידָא מִפְתַּחְתָּה – שְׁמִסְרָה אֶת מִפְתַּח הַחֲנוּת
לְעוֹבְדַת בּוֹכְבִּים שֶׁשְׁמֹרֵר עֲלֶיהָ, וְלֹא קִיבֵלָה רְשׁוּת לְהִיכְנַס, דְּהִינֵן
שָׁאֵם תִּיכְנַס הִיא תִּתֵּפֵס כִּגְבָה, וְהִסְתַּפְּקוּ הַחֲכָמִים הָאֵם נֹאסֵר הָיִין.
אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עוֹבְדָא הָוָה בִּי מְרִשָּׁא – מַעֲשֵׂה
כּוֹה הוֹבָא לִפְנֵי הַחֲכָמִים בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְאֲמָרוּ שְׁהִין מוֹתֵר, מִשּׁוּם
שְׁהִימִכְרָת לֹא מִסְרָה לָהּ אֶת הַמִּפְתָּח אֱלָא לְצוֹרֵךְ שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח
בְּלִבָּד וְלֹא אֶת שְׁמִירַת הַבֵּית, וְלִכְן אֵין חֲשֵׁשׁ שְׁתִּיכְנַס, לִפִּי שְׁנַתְפַּסֵּת
עַל כֵּךְ כִּגְבָה.
מְבִיא אַבִּי סִיוַע לִסְבָּרָא זֹה: אֲמַר אַבִּי, אָה אֲנִי נִמִּי תִנְיָא – גַּם אֲנוּ
שִׁנִּינוּ כֵּן בְּמִשְׁנָה בִּטְהוֹרוֹת (פ' מ"א), חֲבֵר (וְהַחֲבֵר שׁוֹמֵר אֶת פִּירוֹתָיו
בְּטְהוֹרָה, וְהָעַם הָאֲרֵץ אִינוּ שׁוֹמְרִין) הַמּוֹסֵר אֶת מִפְתַּחְתּוֹ בֵּיתוֹ לְעַם
הָאֲרֵץ, מְהוֹרָתִיו (פִּירוֹתָיו הַטְּהוֹרִים) מְהוֹרָת, לִפִּי שְׁלֹא מִסְרָ לֹ
אֱלָא אֶת שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח בְּלִבָּד, וְלֹא אֶת שְׁמִירַת הַבֵּית. הִשְׁתָּא
מְהוֹרָתִיו מְהוֹרָת – וְעִבְשִׁיו שְׁמוֹעִילָה סְבָרָא זֹה לְטְהוֹרוֹת, יִין נִסְךְ
מִיִּפְתָּעָא – הָאֵם צָרִיךְ לֹמֵר שֶׁסְבָרָא זֹה תוֹעִיל לִגְבִי יִין נִסְךְ, כְּלוֹמֵר קֵל
דְּחוֹמֵר הוּא, וּבֹדָאֵי שִׁישׁ לְהַתִּיר אֶת הָיִין מִחֲמַת סְבָרָא זֹה.
תְּמַדָּה הַגְמָרָא: לְמִיִּמָּרָא – הָאֵם נִתֵּן לֹמֵר דְּמְהוֹרָת אֱלִימִי – חֲחֲשׁ
בְּהֵם חֲזוֹק מִיִּין נִסְךְ, שְׁכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרִי אַבִּי שְׁאֲמַר יִין נִסְךְ מִבְּעִיָּא,
כְּלוֹמֵר שָׁאֵם בְּטְהוֹרוֹת לֹא חוֹשְׁשִׁים כָּל שְׁכֵן בֵּינָן נִסְךְ שְׁלֹא יַחֲשֹׁשׁ.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אֵין – אֲכֵן חֲחֲשׁ בְּטְהוֹרוֹת גְּדוֹל מִבֵּינֵן נִסְךְ, דְּאִתְרַמֵּר
– שְׁכֵן נֹאמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ, חֲצִיר הַשְּׁמִיכָת לְחֲבֵר וְלַעַם הָאֲרֵץ,
שְׁחִלְקָה בְּמִסְפִּיס – בְּמִחְצֵה נִמּוֹכָה, אֲמַר רַב, מְהוֹרָתִיו שֶׁל הַחֲבֵר

מִשְׁנָה
מִשְׁנַתִּינוּ דְּנָה בְּאוֹפֵן שִׁישׁ חֲשֵׁשׁ נִגִּיעָה עַל יְדֵי צָבָא הַמֶּלֶךְ: בּוֹלְשָׁת –
קְבוּצַת חִיילִים שְׁנִכְנִסָה (שְׁנִכְנִסוּ) לְעִיר וְהִיָּה בְּעִיר חֲבִיטוֹת שֶׁל יִין,
אִם נִכְנַסוּ בְּשַׁעַת שְׁלֹם, שָׁאֵין בָּאִים לִקְחַת שְׁלָל, אֱלָא שִׁישׁ לָהֶם
רְשׁוּת לִאֲכֹל וּלְשַׁתּוֹת מִשֶּׁל בְּנֵי הָעִיר, הַחֲבִיטוֹת הַפְּתוּרוֹת אֲסוּרוֹת
אִפִּילוּ בְּהִנָּה, מִשּׁוּם שְׁחֹשְׁשִׁים שְׁנִגְעוּ בָהֶם, אֲבָל הַחֲבִיטוֹת הַסְּתוּמוֹת
מְהוֹרָת אִפִּילוּ בְּשִׁתִּיָּה, מִשּׁוּם שְׁבֹדָאֵי לֹא נִגְעוּ בָהֶם, שָׁאֵם הִיוּ
נוֹגְעִים לֹא הִיוּ טוֹרְדִים לִסְתוּמָתָן. וְאִם נִכְנַסוּ בְּשַׁעַת מְלַחְמָה, אֱלָו
וְאֱלָו – הַחֲבִיטוֹת הַפְּתוּרוֹת וְהַסְּתוּמוֹת מְהוֹרָת, לִפִּי שְׁאֵין לְחִיילִים
פְּנָאֵי לְנִסְךְ.

מַעֲשֵׂה נֹסֶף שָׁבָא לִפְנֵי רַבָּא: הָיִיא רַבִּיתָא – מַעֲשֵׂה בִתְּנוּקָת גּוֹיָה,
דְּאִשְׁתַּבַּח דְּהוֹת בִּי דָּנִי – שְׁנַמְצָא שְׁהִיתָה בִּין הַחֲבִיטוֹת, וְהוֹת נִקְיָא
אֹפִיָּא בִּידָה – והִיתָה לֹקַחַת אֶת קֶצֶף הָיִין בִּידָה. אֲמַר רַבָּא, חֲמַרָא
שָׁרִי – הָיִין מוֹתֵר, מִשּׁוּם דְּאִימָר – שִׁישׁ לָנוּ לֹמֵר מִגְּבָה דְּחִבְיָא
שְׁקָלְתִּיה – שְׁהִיא לִקְחָה אֶת הַקֶּצֶף מִגֵּב הַחֲבִיט, וְלֹא מִתּוֹךְ הַחֲבִיט.
וְאָה עַל גֵּב דְּלִבָּא תו – וְאִפִּילוּ שְׁעִבְשׁוּ אֵין עוֹד קֶצֶף בִּגֵּב הַחֲבִיט,
לֹא אֹמְרִים שְׁהָ יוֹכִיחַ שְׁגֻם קוֹדֵם לִכְן לֹא הִיָּה שֶׁם קֶצֶף, וּבֹדָאֵי הַקֶּצֶף
שֶׁלִּקְחָה הִיָּה בִּתּוֹךְ הַחֲבִיט וְנֹאסֵר אֵין, מִשּׁוּם דְּאִימָר – שִׁישׁ לָנוּ
לֹמֵר, אֲתֵרְמוּי אִתְרַמִּי לָהּ – שְׁהָדֻמֵּן לָהּ קֶצֶף עַל גֵּב הַחֲבִיט,
וְלִקְחָה אֶת כּוֹלָהּ, וְלִכְן נֹתָה לֹא נוֹתֵר שֶׁם קֶצֶף.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה שְׁהִסְתַּפֵּק רַב דִּימִי כִּידַע לִפְסוֹק בּוֹ: הָהוּא
פּוֹלְמוֹסָא – מַעֲשֵׂה בִשְׂר הַצָּבָא דְּסָלִיק לְהַרְדְּעָא – שְׁעֵלָה לְנִהְדְּרֵעָא
עִם חִיילִיו, וְהַחִיילִים פְּתָחוּ חֲבִיטָא טוֹבָא – הִרְבָּה חֲבִיטוֹת, וְהִסְתַּפְּקוּ
הַחֲכָמִים הָאֵם נֹאסֵר הָיִין, בִּי אֲתָא רַב דִּימִי – כִּשְׁבָא רַב דִּימִי מֵאֲרֵץ
יִשְׂרָאֵל לִבְבֵּל, אֲמַר, עוֹבְדָא הָוָה קָמִיָּה דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – מַעֲשֵׂה כּוֹה
הִגִּיעַ לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּאֱרֵץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׂרָא – וְהַתִּיר אֶת הָיִין, וְלֹא
יִרְעָנָא – וְאִינִי יוֹדַע אִי – אִם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִתִּיר אֶת הָיִין מִשּׁוּם דְּסָכֵר
לָהּ בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (הַמּוֹבָא לַעִיל (ע"א)), דְּאֲמַר סָפֵק בִּיאָה – שָׁאֵם יֵשׁ
סָפֵק לֹאדָם אִם בְּכָלִל נִכְנַס לְמָקוֹם טוֹמָא, הִרִי הוּא מְהוֹר, וְכּוֹמֵן כֵּן
בְּמַעֲשֵׂה שָׁבָא לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיָּה סָפֵק אִם הַחִיילִים הִיוּ גּוֹיִם אוֹ
יִשְׂרָאֵלִים, וְלִכְן הִתִּיר אֶת הָיִין, וְגַם בְּמַעֲשֵׂה שֶׁל נִהְדְּרֵעָא יֵשׁ לְהַתִּיר
שְׁמָא לֹא הִיוּ גּוֹיִם, אִי מִשּׁוּם דְּסָכֵר, וְרַבָּא דְּאֱזִיל בְּהִיר פּוֹלְמוֹסָא
יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ – אוֹ מִשּׁוּם שְׂרֹב הַחִיילִים שְׁהִיוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁבָא לִפְנֵי,
הִיוּ יִשְׂרָאֵלִים, וְהַתִּיר בִּ'וֹדָא' מִשּׁוּם רֹב וְלֹא מִשּׁוּם 'סָפֵק בִּיאָה', וְאִם
כֵּן בְּמַעֲשֵׂה בְּנִהְדְּרֵעָא יֵשׁ לֹאסֹר מִשּׁוּם שְׁלֹא הִיוּ רֹב חִיילִי הַפּוֹלְמוֹס
יִשְׂרָאֵלִים.
מַקְשָׁה הַגְמָרָא עַל הַצֵּד שְׁהִיָּה לְרַב דִּימִי לְהַתִּיר מִשּׁוּם סָפֵק בִּיאָה: (א')
הָיִי סָפֵק בִּיאָה – וְכִי הַמְקָרָה שְׁהִיָּה בְּנִהְדְּרֵעָא הוּא סָפֵק בִּיאָה,
וְהִי סָפֵק מִנֵּעַ הוּא, שְׁהִי וְדֹאֵי שְׁחִילִי הַפּוֹלְמוֹס הִיוּ גּוֹיִם, וְהִסְתַּפֵּק
הוּא רַק אִם הֵם נִגְעוּ אוֹ לֹא, וְאִינוּ דוֹמֵה לְמַעֲשֵׂה שָׁבָא לִפְנֵי רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר שֶׁשֶּׁם הָיִין יוֹדַע שְׁחִילִי מִהַחִיילִים הִיוּ יִשְׂרָאֵלִים. מִתְרַצָּת
הַגְמָרָא: בִּינֵן דְּמִפְתַּח טוֹבָא – מִכִּיֵּן שְׁבַמַּעֲשֵׂה שֶׁל נִהְדְּרֵעָא הֵם
פְּתָחוּ הִרְבָּה חֲבִיטוֹת, יוֹתֵר מִהַצֵּרֶךְ לִשְׁתִּיָּה, אִימָא אֲדַעְתָּא דְּמִזְנָא
פְּתָחוּ – יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר שִׁפְתָּחוּ אֶת הַחֲבִיטוֹת עַל דַּעַת לִגְנוֹב מִמֶּן
הַמּוֹחֲבָא בַּחֲבִיטוֹת, וְטִרְדִים הֵם בְּגִיבָה וְלֹא בְּנִסְרוֹךְ, וְלִכְן אָף שׁוֹדָאֵי
הִיו גּוֹיִם, סָפֵק בִּיאָה דִּמִּי, שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר מִתִּיר בּוֹ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה נֹסֶף: הָיִיא מְסִיבָא – מַעֲשֵׂה בְּמוֹכֵרֵת יִין
בַּחֲנוּת, דְּמִסְרָה לָהּ אִיִּקְלִידָא מִפְתַּחְתָּה – שְׁמִסְרָה אֶת מִפְתַּח הַחֲנוּת
לְעוֹבְדַת בּוֹכְבִּים שֶׁשְׁמֹרֵר עֲלֶיהָ, וְלֹא קִיבֵלָה רְשׁוּת לְהִיכְנַס, דְּהִינֵן
שָׁאֵם תִּיכְנַס הִיא תִּתֵּפֵס כִּגְבָה, וְהִסְתַּפְּקוּ הַחֲכָמִים הָאֵם נֹאסֵר הָיִין.
אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עוֹבְדָא הָוָה בִּי מְרִשָּׁא – מַעֲשֵׂה
כּוֹה הוֹבָא לִפְנֵי הַחֲכָמִים בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְאֲמָרוּ שְׁהִין מוֹתֵר, מִשּׁוּם
שְׁהִימִכְרָת לֹא מִסְרָה לָהּ אֶת הַמִּפְתָּח אֱלָא לְצוֹרֵךְ שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח
בְּלִבָּד וְלֹא אֶת שְׁמִירַת הַבֵּית, וְלִכְן אֵין חֲשֵׁשׁ שְׁתִּיכְנַס, לִפִּי שְׁנַתְפַּסֵּת
עַל כֵּךְ כִּגְבָה.
מְבִיא אַבִּי סִיוַע לִסְבָּרָא זֹה: אֲמַר אַבִּי, אָה אֲנִי נִמִּי תִנְיָא – גַּם אֲנוּ
שִׁנִּינוּ כֵּן בְּמִשְׁנָה בִּטְהוֹרוֹת (פ' מ"א), חֲבֵר (וְהַחֲבֵר שׁוֹמֵר אֶת פִּירוֹתָיו
בְּטְהוֹרָה, וְהָעַם הָאֲרֵץ אִינוּ שׁוֹמְרִין) הַמּוֹסֵר אֶת מִפְתַּחְתּוֹ בֵּיתוֹ לְעַם
הָאֲרֵץ, מְהוֹרָתִיו (פִּירוֹתָיו הַטְּהוֹרִים) מְהוֹרָת, לִפִּי שְׁלֹא מִסְרָ לֹ
אֱלָא אֶת שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח בְּלִבָּד, וְלֹא אֶת שְׁמִירַת הַבֵּית. הִשְׁתָּא
מְהוֹרָתִיו מְהוֹרָת – וְעִבְשִׁיו שְׁמוֹעִילָה סְבָרָא זֹה לְטְהוֹרוֹת, יִין נִסְךְ
מִיִּפְתָּעָא – הָאֵם צָרִיךְ לֹמֵר שֶׁסְבָרָא זֹה תוֹעִיל לִגְבִי יִין נִסְךְ, כְּלוֹמֵר קֵל
דְּחוֹמֵר הוּא, וּבֹדָאֵי שִׁישׁ לְהַתִּיר אֶת הָיִין מִחֲמַת סְבָרָא זֹה.
תְּמַדָּה הַגְמָרָא: לְמִיִּמָּרָא – הָאֵם נִתֵּן לֹמֵר דְּמְהוֹרָת אֱלִימִי – חֲחֲשׁ
בְּהֵם חֲזוֹק מִיִּין נִסְךְ, שְׁכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרִי אַבִּי שְׁאֲמַר יִין נִסְךְ מִבְּעִיָּא,
כְּלוֹמֵר שָׁאֵם בְּטְהוֹרוֹת לֹא חוֹשְׁשִׁים כָּל שְׁכֵן בֵּינָן נִסְךְ שְׁלֹא יַחֲשֹׁשׁ.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אֵין – אֲכֵן חֲחֲשׁ בְּטְהוֹרוֹת גְּדוֹל מִבֵּינֵן נִסְךְ, דְּאִתְרַמֵּר
– שְׁכֵן נֹאמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ, חֲצִיר הַשְּׁמִיכָת לְחֲבֵר וְלַעַם הָאֲרֵץ,
שְׁחִלְקָה בְּמִסְפִּיס – בְּמִחְצֵה נִמּוֹכָה, אֲמַר רַב, מְהוֹרָתִיו שֶׁל הַחֲבֵר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ה. ואם הוא משא כבד שלא יוכל הנכרי לשאת אותו בידיו יתן גם החמור לנכרי במתנה גמורה או יפקירנה ידו
2 ואזי דינה כבהמה שאינו שלו כלל וכמו שנתבאר שם:

חלק ב סימן רטו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף ה

הלכתא רבא

- יג] לשאת אותו בידיו - וכן אינו יכול ליטלו מעל הבהמה
בכל פעם שתעמוד - שהוא משא כבד מאוד.
יד] או יפקירנה - כשאינו בקי בדרכי הקנין הצריך לזה.¹⁶
טו] או יפקירנה - קודם השבת, ואע"פ שאינו בפני שלושה
אנשים - דינו כהפקר אפילו מדברי סופרים, שודאי עושה

ציונים והוספות

(17) סי' רמו ס"ט.

(16) משנ"ב ס"ק ג.

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

- 1 ד וכל זה שנשים וקטנים מוציאים אחרים ידי חובתן הוא
2 כשאחר אינו יודע לברך בעצמו אבל היודע לברך בעצמו
3 אינו רשאי לצאת בשמיעה אפילו מהמחויב כמותו אלא ע"י
4 זימון בשלשה ונשים וקטנים אין מזמנין עליהם כמ"ש בסי'
5 קצ"ג שהם אין מברכין בזימון:

חלק א סימן קפו, אם נשים וקטנים חייבים בברכת המזון סעיף ד

- 6 א סדר ברכת המזון ראשונה ברכת הזן שניה ברכת הארץ
7 שלישית בונה ירושלים ושלשתן מן התורה שנאמר ואכלת
8 ושבעת וברכת זו ברכת הזן שהיא על אכילה ושביעה על הארץ
9 זו ברכת הארץ הטובה זו ירושלים כמ"ש ההר הטוב הזה
10 והלבנון:

- 11 ב מן התורה יכול לאומרה באיזה מטבע שירצה כל אחד כפי
12 דעתו והרחבת לשונו ובאו משה ויהושע ודוד ושלמה ותקנו
13 המטבע לכל ברכה וברכה בזמנם לפי מה שנתוסף טובה
14 לישראל:

- 15 ג כיצד משה תקן מטבע ברכת הזן בשעה שירד המן לישראל
16 יהושע תיקן מטבע ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ שקודם
17 כיבוש הארץ היו אומרים במטבע אחרת ודוד ושלמה תקנו
18 מטבע ברכת בונה ירושלים דוד תקן על ישראל עמך ועל
19 ירושלים עירך (שקודם לכן היו מבקשים סתם על המקום אשר
20 יבחר ה' לשכן שמו שם) ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש
21 שנקרא שמך עליו ואנו אין אנו אומרים ברכת הארץ ובונה
22 ירושלים באותו המטבע ממש כי הם היו מבקשים להמשיך
23 שלות הארץ והמלכות והבית ואנו מבקשים להחזירם לנו
24 בקרוב:

- 25 ד כל המשנה ממטבע שטבעו (חכמים) לא יצא ידי חובתו
26 ומחזירין אותו.

- 27 ועיקר המטבע המעכב בברכת הזן היא פתיחת הברכה וחתימתה
28 לבד ובברכת הארץ צריך לומר בה הודאה תחלה וסוף וברית
29 ותורה באמצע שע"י ברית ניתנה הארץ לאברהם בפרשת מילה
30 ונתתי לך ולזרעך אחר כך את ארץ מגורייך וגו' ובזכות התורה
31 והמצות ירשו את הארץ שנאמר למען תחיון ורביכם ובאתם
32 וירשתם את הארץ וגו' ואומר ויתן להם ארצות גוים וגו' בעבור
33 ישמרו חוקיו ותורותיו וגו' והפוחת לא יפחות מהודאה אחת
34 וכל הפוחת מהודאה אחת ה"ז מגונה וצריך להזכיר שבחה של
35 ארץ ישראל שהיא ארץ חמדה טובה ורחבה מפני שמצינו
36 שנשתבחה בזה הלשון שנאמר אל ארץ טובה ורחבה וגו' ואומר
37 ואתן לך ארץ חמדה וגו' ובבונה ירושלים צריך להזכיר מלכות
38 בית דוד מפני שע"י דוד נתקדשה ירושלים.

- 39 ואם חסר אחד מכל אלה שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה
40 או שלא הזכיר ברית או תורה בברכת הארץ או מלכות בית דוד
41 בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו ומחזירים אותו לראש ברכת
42 המזון כמ"ש בסי' קפ"ח (הואיל ושינה המטבע שטבעו הנביאים
43 אבל הודאה תחלה וסוף אינה מעכבת כיון שחתם בא"י על
44 הארץ וכו').

- 45 ובברכת הזן אפי' אמר בריך רחמנא מלכא מאריה דהאי פיתא
46 בריך רחמנא דזן כולה יצא שכיון שפתח וחתם בברוך אע"פ
47 שדילג כל השאר אין זה משנה ממטבע שטבעו חכמים לבד
48 מהתיבות שהזכירו חכמים שיש בהם הקפדה כגון אלו שנתבארו
49 וכמו שנתבאר בסי' ס"ו וס"ח.

- 50 ומכל מקום לכתחלה צריך לומר כל המטבע כתיקונה אם לא
51 לקטנים פחותים משמנה שנים שמחנכין אותם בברכת המזון
52 מעט מעט (מכל ברכה עד שידעו לברך כל ברכה כתיקונה) וכן
53 בשעת הדחק שהוא נחפז ולא יוכל לברך בכוונה אם יצטרך
54 לברך כל ברכה ארוכה כתיקונה יכול לקצר ולדלג בברכת הארץ
55 ובבונה ירושלים מה שאינן מעניני הברכה ואצ"ל בברכה

ו בברכת הארץ לא יאמר על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה
טובה ורחבה ברית ותורה שהרי אומר על בריתך שחתמת
בבשרינו ועל תורתך שלמדנו ודי בפעם אחת ומה שאמרו
שצריך להזכיר ברית ותורה לא התיבות ממש אלא הענין:
חלק א סימן קצ"ט, דיוקים בנוסח ברכת המזון, טעיפים א'ו

רביעית שההוספה שבה אינו אלא מנהג לבד ולא מטופס הברכה
אבל בברכת הזן אין לדלג בה (הואיל וכולה מעין הברכה):
ה יש נוהגים לומר ברוך משביע לרעבים בא"י אמ"ה הזן כו'
ואין לאומרו שאינו ממטבע הברכה והמוסיף גורע ולא
יאמר כי לעולם חסדו עמנו כי חסדיו הם עם כל חי:

תורה אור

ששם "רוחצים" את הנשמה מהזוהמא שנדבקה בה,
ולאחר שהיא מזוככת כראוי, עולה הנשמה לגן עדן.
ובמו שאמרו נבי אחר מוטב דלידייני' וליתי לעלמא
דאתי.
ענין זה מבואר בדברי רז"ל גבי "אחר" (אלישע
בן אבויה), שאמרו שטוב לו שיהא נדון לגיהנם, כי
כדאים הם כל היסורים בגיהנם כדי לזכות על ידם אחר
כך להיכנס לגן עדן, ומזה מוכח שכל ענין הגיהנם הוא
שעל ידי זה תוכל הנשמה להגיע אחר כך לגן עדן.
וגם למבול בנהר דינור, כמו שנתבאר במ"א.
קודם הכניסה לגן עדן צריכה הנשמה הכנה נוספת
- "לטבול" ב"נהר דינור" (נהר של אש רוחנית), וגם
זה הוא ענין של טהרה וזיכוך, כדי שתהא ראוי'
ליהנות מזיו השכינה בגן עדן.
[ונמצא, שכל ענין הגיהנם (וכן הטבילה בנהר דינור)
הוא רק בשביל עליית הנשמה, כדי שתוכל להשיג
וליהנות מזיו השכינה בגן עדן; ומזה מובן גם לענין שעבוד
מלכיות (שאברהם אבינו בחר בו במקום גיהנם) - כפי
שממשיך:]

כמו כן על ידי שעבוד יכולים לעלות למעלה מעלה
למדרגה היותר גבוהה.
כשם שהגיהנם מזכך את הנשמה כדי שתוכל
ליהנות מזיו השכינה, כך גם יסורי הגלות ושעבוד
מלכיות מזככים את הנשמה.
זאת ועוד:
לא זו בלבד שזיכוך הנשמה על ידי יסורי הגלות
מטהר אותה שתוכל ליהנות מזיו השכינה (כמו)
בהיותה בגן עדן טרם ירידתה), אלא עוד זאת, שעל
ידי היסורים בשעבוד מלכיות יכולה הנשמה לעלות
למדרגה נעלית יותר ממדרגתה הקודמת, ועד
למדרגה גבוהה ביותר.

הזיכוך והעלי' הרוחנית הנפעלים באדם על ידי
ה"מים רבים" דטרדות הפרנסה
[לאחרי שנתבאר כיצד מי המבול גרמו לטהרה
ו"נייחא דרוחא" - ישוב לבאר כיצד גם טרדות הפרנסה,
מגביהים את האדם וגורמים לו עלי' רוחנית, כדלהלן]
והנה שעבוד הפרנסה נקרא גם כן "מי נח".
כשם שמי המבול נקראים "מי נח" לשון מנוחה
("נייחא דרוחא") לפי שהביאו טהרה לעולם (כנ"ל) -
כך גם "מים רבים" דטרדות הפרנסה נקראים "מי נח",
כי גם על ידם באה "נייחא דרוחא".
וכמאמר רז"ל שבחר לו אברהם אבינו שעבוד נגד
גיהנם.
הענין יובן בהקדמת הביאור במאמר רז"ל שבעת
ברית בין הבתרים בחר אברהם אבינו שבני ישראל יהיו
בשעבוד מלכיות ולא בגיהנם. לפי פשוטו הכוונה היא
שתמורת כפרת עוונות על ידי עונש גיהנם, יכפרו את
עוונותיהם על ידי שעבוד מלכיות שהוא עונש קל יותר;
אך על פי פנימיות הענינים יש בדבר כוונה עמוקה
יותר
[כפי שממשיך:]

שכמו שאי אפשר להנשמה לבא בגן עדן ליהנות
מזיו השכינה עד שתדר קודם לכן בגיהנם.
כידוע, מטרת העונש בגיהנם אינה לשם עונש
בלבד אלא כדי למרק ולזכך את הנפש מהטומאה
שנדבקה בה על ידי החטא, ש"על ידי גיהנם נטהרת
הנשמה, ועל ידי זה יכולה אחר כך לעלות לגן עדן
וליהנות מזיו השכינה".
כלומר:
על ידי ירידת הנשמה לעולם הזה, נדבקות בה
חומריות וגסות של עולם הזה הגשמי, ובפרט אם
הוטמאה בחטאים, ולפיכך היא יורדת תחילה לגיהנם,

ידי עשה לי את החיל הזה".

וזהו ענין שעבוד מלכיות שבזמן הגלות - היגיעות
וטרדות הפרנסה הבאות כתוצאה מן השעבוד.

והוא בחינת מים רבים הנ"ל שנקראים מי נח,
שהוא בחינת נייחא רוחא, לפי שעל ידי בחינת מים
רבים הנ"ל מתעלית הנשמה למדרגה היותר גבוהה
מקודם התלבשותה בו'.

שעבוד זה - "יגיעות וטרדות הפרנסה" - הוא
בחינת "מים רבים" הנקראים "מי נח" על שם "נייחא
דרוחא", כי על ידי טרדות אלו נתעלית הנשמה
למדריגה גבוהה מאד.

כלומר:

בנוסף לכך שטרדות הפרנסה פועלות "זיכוך"
ומירוק באדם (על דרך ענין הטהרה שנפעל בעולם על
ידי מי המבול, וכן מירוק וזיכוך הנשמה בגיהנם) -
והיינו לפי שטרדות אלו גורמות לאדם לבוא לידי
"בחינת המרירות והשפלות והכנעה עצומה, וגם
בלבול ופיזור הנפש ביותר עד שיגיע עד הנפש,
מדוחק ולחץ עול שעבוד הפרנסה", "וזהו עצמו ענין
הטהרה, שמטהרת ומזככת את הנפש להעלותה בעילוי
גדול באמת" - הנה עוד זאת, שעל ידי טרדות הללו
הנשמה מתעלית למדריגה גבוהה יותר ממדריגת
הנשמה קודם התלבשותה בגוף.

וזהו הטעם שבחר אברהם אבינו בשעבוד דוקא
ולא בגיהנם - כי הזיכוך בגיהנם מועיל לנשמה רק
שתוכל לחזור ולעלות לשרשה ומקורה כפי שהיתה
קודם ירידתה למטה; ואילו על ידי שעבוד וטרדות
הפרנסה ב"מים רבים" בעולם הזה יכולה הנשמה
להתעלות למדריגה נעלית עוד יותר, למעלה משרשה
ומקורה.

[וענין העלי' הנפעלת בנשמה על ידי טרדות הפרנסה
בעולם הזה - לגבי מדריגתה בגן עדן בטרם ירדתה למטה
- הוא:]

שהיתה רק נהנית מזיו השכינה בו'.
בהיות הנשמה למעלה, קודם ירידתה, היתה נהנית
רק מ"זיו" השכינה - היינו מזיו ו"הארה" של הקב"ה
בלבד, אבל לא ממהותו ועצמותו ית'.

הדבר דומה, כביכול, לזיו ואור השמש שאינו אלא
הארה ("אפשיין") בעלמא מהשמש, אבל אין בו
מאומה מגוף ועצם כדור השמש.

והנה שעבוד [שבחר בו אברהם תמורת גיהנם] אין
הפירוש מה שיש עלינו עתה מלך ושנומל מאתנו
מס, שגם בזמן בית המקדש היה עלינו מלך ישראל,
והמס היה ביותר, כידוע שחלק עשירי הוצרך כל
אחד ליתן [למלך].

אלא הכוונה היא, שבזמן שבית המקדש היה קיים
היה נמשך ברכה והשפעה עצומה, עד שארץ
ישראל היתה ארץ זבת חלב ודבש בו' שלא על פי
הטבע כלל, כמ"ש בנמרא סוף מסכת כתובות.

יש הבדל גדול בין השפעת וירידת החיות והשפעה
למטה בזמן שביהמ"ק הי' קיים, בהיות ישראל על
אדמתם, לזמן הגלות:

בזמן שבית המקדש הי' קיים, המשכת הברכה
והשפעה בארץ ישראל היתה בריבוי עצום, עד כדי כך
שההשפעה היתה שלא ע"פ הטבע כלל, "וזהו כל
עיקר שבחה של ארץ ישראל שהיתה נקראת ארץ זבת
חלב ודבש, פירוש, זבת מעצמה כל טוב פרי הארץ
בלי הצטרפות לזה שום יגיעה", היינו ברכה והשפעה
שלא על פי הטבע. וע"י השפעה גדולה ועצומה כזו
ראו במוחש כיצד השפעת הפרנסה באה מלמעלה
ותלוי' רק בידי הקב"ה.

ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה.

ומטעם זה, הנה בזמן שבית המקדש הי' קיים, הרי
אף שגם אז עסקו בני ישראל במלאכה כדי להשיג את
פרנסתם, מכל מקום לא היו צריכים ל"שום יגיעה
וטרדא בפיזור הנפש כלל, ולא הי' שום בלבול ועמל
במות ולב, עד שהיו פנוים מכל טרדא לעבודת ה', וגם
הי' בטחונם חזק בה' הנותן שפע וברכה בארץ", כי
ההשפעה היתה בריבוי עצום, ובני ישראל ראו במו
עיניהם את השפעה האלקי הנמשך שלא על פי טבע
כלל.

ועתה יש לבל אחד ואחד יגיעות וטרדת הפרנסה
לעסוק בעניני עולם הזה הגשמי.

אבל עתה בזמן הגלות, ההשפעה מלמעלה
מתלבשת ומסתתרת בלבושי הטבע באופן כזה שכדי
להשיג את מזונו צריך האדם להתייגע הרבה בעניני
העולם הזה הגשמי, ולכן הוא מוטרד בעסקיו ביגיעות
וטרדות המבלבלות, "מים רבים".

ועוד זאת, שההעלם וההסתר של לבושי הטבע על
השפע האלקי גורם לכך שאינו ניכר שהוא שפע אלקי,
עד כדי כך שיש מקום לטעות ולחשוב ש"כחי ועוצם

ושמחה" לגבי אור סתם.
[וכשם שהוא באור וחושך גשמיים, כך הוא גם באור
וחשך רוחניים:]
שהוא בחינת אתכפייא סטרא אחרא ואתהפכא
חשוכא כו' [לנהורא].
גן עדן ועולם הבא הם מקומות של "אור" וקדושה
מלכתחילה, בלי שום נתינת מקום למציאות של חשך
הקליפה והסטרא אחרא; אבל כאשר האדם נמצא
בעולם הזה במצב של חשך רוחני, היינו שאורו של
הקב"ה מוסתר בחשך כפול ומכופל עד שהעולם מלא
קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש, ואעפ"כ הוא
פועל בעבודתו לאכפייא לסטרא אחרא (פירוש -
כפיית הרע), ובפרט כשבא למדריגה של "אתהפכא
חשוכא לנהורא" (שמהפך את החשך לאור), שהיא
מדריגה עליונה עוד יותר - הרי האור האלקי המתגלה
על ידי היציאה מן החשך (שבעולם הזה), הוא גבוה
יותר מהאור האלקי שבגן עדן ועולם הבא.
וזהו הביאור בדברי רז"ל "יפה שעה אחת
בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם
הבא":
בעולם הזה האור האלקי מתגלה בנפש האדם
מתוך החשך דוקא, שהוא ענין היגיעות וטרדות
הפרנסה המטרידות ומבלבלות את האדם מאד, ולכן
מתגלה בנפשו "יתרון אור" אלקי.
והוא הוא בחינת "נייחא דרוחא" הבא על ידי
המים רבים דטרדות הפרנסה.

ד"ה מים רבים פרק ג

[אבל על ידי ה"מים רבים" (טרדות הפרנסה) שיש
לנשמה למטה, היא מתעלית למדרגה גבוהה מזו, ויכולה
להתדבק במהותו ועצמותו של הקב"ה, ולא בזיו והארה
בלבד - וכמו שממשיך:]
וכמאמר רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים
טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא.
הביאור הפנימי במאמר רז"ל "יפה שעה אחת
בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם
הבא" הוא, שבעולם הבא (פירוש, בהיות הנשמה בגן
עדן טרם ירדתה למטה) נהנית הנשמה רק מזיו
השכינה ולא ממהותו ועצמותו ית' (כנ"ל), אבל על
ידי תשובה ומעשים טובים בעולם הזה (שבו צריך
האדם להתמודד עם טרדות הפרנסה) היא זוכה
להתעלות ולהידבק במהותו ועצמותו של הקב"ה.
[והטעם לכך שדוקא על ידי ה"מים רבים", טרדות
הפרנסה בעולם הזה, מתעלית הנשמה להידבק במהותו
ועצמותו ית':]
לפי שהוא בחינת יתרון האור מתוך החושך דוקא.
כתיב: "וראיתי אני וגו' כיתרון האור מן החשך",
והפירוש הפנימי בזה הוא, שיש יתרון ומעלה באור
"הבא מן החשך" לגבי אור המאיר מבלי שקדם לו
חשך.
כלומר: יש מצב של "אור" באופן שמלכתחילה
לא הי' שום חשך; אך כאשר בתחילה הי' מצב של
חשך, אלא שביטלו והאירו את החשך ומתוך החשך
באו למצב של אור, הרי לאור זה (המאיר לאחר החשך
ומתוך החשך) יש יתרון מעלה ו"תוספת אורה

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

(ט) והנה שרש הענין הוא למה המדות רעות עצמן
יכולים להזדכך ולהתברר ע"י אור החכמה
כ"ח מ"ה הנ"ל ומחשבה ודיבור א"י להתברר הנה ידוע
שאין אור החכמה מתפשט רק עד כלות אור וחיות המדות
בלבד ולא לחוץ מן המדות כלל (כידוע בע"ח דיסוד אימא
מסתיים בחזה דו"א שהוא הבל הלב ולא עד בכלל וזהו
בינה עד הוד אתפשטת ולא ביסוד ונק' יוסף יתום מאמו
ויסוד אבא ארוך משל אימא שמסתיים ביסוד ז"א שהוא
בקיעת הבל הלב בדבור אבל אין אורו מגיע בדבור ולא

במחשב' שיוכלו להתברר) כי הנה המדות בעצם תולדתם
הוא מחו"ב שנק' או"א כמו גם המדות או"י"ר טבעי' דנוגה
יש להן מקור המולידם ולזאת יוכלו להזדכך ולהתהפך
לאו"י"ר דקדושה וכמו ואהבת את ה' בכל לבבך בשני
יצריך כו' ע"י ביטול דכ"ח מ"ה דחכמ' דקדושה כנ"ל אבל
המחשבה ודיבור שהן לבושי' חיצוני' שלא יש להם מקור
בחו"ב רק מרחוק מאד כי אין בהם אור וחיות המדות כלל
רק בחי' דומם לבד ע"כ לא יבא בהן רוחניות האור דחכמה
בבחי' הארה והתפשטות בתוך תוכם לבררם ולזככם רק

1 בהעלם גדול ולזה נשאר בהן הרע בלי תיקון כנ"ל משא"כ
2 המדות שנק' בן ובת מפני שמאיר בהן אור דחכמה גם
3 בכלות חיותם בחזה כו' מתעלים גם הם ע"י אור החכמה
4 (ואע"פ שלכאורה נהפוך הוא כידוע ששרש האותיות
5 דדבור בחכמה דוקא כמאמר דאבא יסד ברתא שצורפי
6 אותיות הוא בא מכח החכמה דוקא וכמ"ש מצרף לחכמה

7 כו' וראי' מן התינוק שא"י לדבר עד שיאיר בו כח החכמה
8 שבנפשו כידוע וגם אותיות המחשבה שרשן הוא אור
9 אימא שהוא בחי' ה"ג מנצפ"ך דאימא דאזיפת מאנהא
10 לברת' שמסתעף מזה מחשבה ודיבור שנק' לאה ורחל
11 ולפ"ז יש לאותיות שרש יותר בחו"ב מן המדות אע"פ שהן
12 תולדתם כי האותיות מיוחדים בחו"ב ממש כו') :

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (ה) אך עדיין צריך הענין ביאור, כי יש להבין ענין הכלים
2 הנ"ל איך יתכן שהם אלקות ממש ושאעפ"כ אינן
3 בערך מהותו ועצמותו ית' עד שכאשר נעריך המהות
4 שלהם לגבי מהו"ע ית' הוא ממש כיחס העשי' גופנית
5 הנברא מאין ליש אצלו ית' ששניהם רחוקי' ממנו ית'
6 בהשוואה א' ממש, וא"כ איך יתכן שיהיו בחי' אלקות
7 ממש, שזה דבר שאינו מתיישב לכאורה בשכל האדם, גם
8 צריך להבין עוד ענין א', והוא כי התבאר לעיל שהם
9 נקראי' כלים והוא ית' פועל על ידן ע"י החסד הוא מתחסד
10 וע"י הגבורה הוא מתגבר כמ"ש ריבה ריבנו כי אל גואל
11 חזק אתה כו' וסיבת כל שינויי ההשפעות בא מחמת הכלים
12 שהם כלים מכלים שונים מן החסד יומשכו המים והאור
13 וכדומה וכן בעשבים ופירות המתוקים ומן הגבורות
14 יומשכו הרקיע ובעשבים ופירות חמוצים ומרים וכיוצא
15 בכל המדות, והרי מובן למשכיל היטב ומבואר ג"כ לעיל
16 פ"ד שאין הכונה שהכלים פועלים בעצמן ח"ו כפי שנראה
17 משטחיות לשון מקובל א' הביאו הרמ"ק שם פ"א משל
18 למלך שצוה לא' מעבדיו כשתראה איש מהיר במלאכתו
19 העניק תעניק לו מגרנך ומיקבך ולא' צוה כשתראה איש
20 עצל תכה אותו והנה המלך אינו מרע ואינו מטיב לא'
21 מהם אלא הכל במצותו כך הוא ית' משפיע אל המדות
22 לפעול פעולתם והוא אינו משנה את פעולותיו עכ"ל, וכ'
23 עליו הרמ"ק שם פ"ג לפי דעתו שהשכר והעונש נמשך
24 מהמדות כי באלקות לא יצדק לא דין ולא רחמים כו' א"כ
25 נמצא לפ"ז שהמדות הם המשכירות ומענישות לפי טבעם
26 שהטביע בהם המאציל א"כ לפ"ד זה עזב ה' את הארץ
27 ביד המדות וכו' ודברים אלו הם סתירת האמונה ח"ו ולא
28 קיומה וברור לנו כי המקובל הנ"ל מן השקועים באמונה
29 כי נודע אל כל רואי ספריו חסידותו ויושרו כו' אלא
30 שקצרו יד לשונו בהעתקתו אל הקולמוס עכ"ל, אלא ודאי
31 פי' הענין שהוא ית' פועל הכל ע"י הכלים הנ"ל וכמ"ש
32 הרמ"ק שם פ"ד שהספי' הם עצמות וכלים ואור העצמות

33 הפשוט מתלבש בכלים הללו ופועל על ידן ונמצא הפעולה
34 היא באמת מחמת העצמות ולו מתייחסת רק שסיבת
35 הגבלת הפעולה וסיבת ההשתנות בא מחמת הכלי ולה
36 מתייחס והביא משל לזה מחיות הנפש המתלבשת באיברי
37 הגוף שהיא ג"כ פשוטה בערך הרכבת הגוף והנה החיות
38 המתפשט בעין נעשה בו תמונת כח הראיה ובחיות שברגל
39 נעשה תמונת כח ההילוך ואז פעולתם שונות זה לראות
40 וזה להלך וסיבת השינוי בא מחמת שינויי האיברים העין
41 מהרגל והפעולה באה באמיתת מאור הנפש שבהם, ואמר
42 עוד שם ששם היות שכשהעצמות מלוכש בכלי הרי נעשה
43 בו תמונה עד"מ כמו התמונה שנעשה בחיות הנפש
44 המלוכש בעין להיות כח הראי', שמובדל אז מן התמונה
45 שנעשית בכח שברגל שנעש' בו תמונת כח ההילוך, וא"כ
46 לפ"ז הדרא קושי' לדוכתא שיהי' בעצמותו שינוי
47 והתפעלות ח"ו ולזה אמר שהשינוי הזה בהם אינו אמיתי
48 אלא שהוא לענין הפעולה בלבד וכמשל מים שמשתנים
49 לפי גוון הכלי שאין השינוי בהם אמיתי רק למראה העין
50 שכשיצאו מן הכלים חוזרים למראיתם כו' ואמר עוד שגם
51 השינוי הזה גם שאינו אמיתי אינו אלא בעצמות המתפשט
52 בכלים אבל מהו"ע ית' ממש אין בו אפי' שינוי הזה אלא
53 הוא לבדו כמו שהוא קודם בה"ע, וזהו שלמות האמונה
54 שנאמין היות כל הפעולות השונים באים ממנו דוקא
55 בהשגחה פרטית לכל נברא בפרט ע"י ידיעתו בו כנ"ל פ"ד
56 ואעפ"כ נאמין ג"כ שהוא בעצמותו אין בו שינוי
57 והתפעלות ג"כ כדכתיב אני ה' לא שניתי (מלאכי ג' ו')
58 שזהו מעיקרי האמונה ג"כ להאמין באחדותו הפשוטה
59 כנ"ל ואין סותרים זא"ז כמו שהתבאר היטב אלו דבריו ז"ל
60 שם ובשער א' פ"ח. וע"פ הבנה זו יש להבין איך אין שום
61 שינוי במאציל ית' מהשתנות הפעולות והרי במשל
62 כשהאומן עושה מלאכה בכלי אומנתו יש בו התפעלות
63 בהכרח לצמצם עצמו במלאכה זו וכשעוסק במלאכה
64 אחרת ע"י כלי אומנות אחרת משתנה לצמצם עצמו כענין

רואים נמשכים ממנו בברואיו פשיטא שנמצאים בו אלא
 שהוא במעלה יתירה ונפלאה לאין קץ ותכלית, וכך הוא
 ג"כ שחיות האלהות שהוא ית' מחי' העולמות מריש כל
 דרגין עד סוף כל דרגין המשכה זו אצלו אינו מבחי' מהותו
 ועצמותו ממש אלא כמו ענין הזיו המתפשט מן המאור
 כנ"ל שאין בהמאור שום שינוי ח"ו ואע"פ שהוא בחי' זיו
 בלבד הנה הוא בבחי' א"ס ממש כמו שעצמותו א"ס כי
 האור מעין המאור שהרי זיו השמש ענינו מהות הארה כמו
 שגוף כדור השמש עצם בהירי וזיו הנפש הוא ענין חיוני
 (לעבעדיקייט) מתפשט בגוף שהוא מקבל חיות זה וחי
 ממנו לפי שמהות הנפש היא רוח חיים שכמ"כ יהי' אורו
 הארה חיונית, וכך להיות הנה מהותו ועצמותו המחוייב
 המציאות שהוא לבדו הוא ואין זולתו והוא חיי החיים,
 כשימשיך ויאיר ממנו ויגלה הארה בבחי' זיו כנ"ל ענינה
 הוא המשכת חיים בבחי' א"ס ממש וז"ש הודו על ארץ
 ושמים כו' (תלים קמ"ח י"ג) ופי' הודו וזיו, ודי בזה להבין
 ולהשכיל שאין המשכת החיות בעולמות גורם בו שינוי
 ח"ו כנ"ל במשל, אלא שזה צריך להודיע שאין המשל
 דומה לנמשל שבמשל הנה הארה מהשמש באה ממנה
 ממילא ובחייב עד שאין כח בשמש למנוע הארתה, ובזה
 מעלת המשפיע בבחי' שפע מעולה יותר מן המאיר בבחי'
 הארה כי השפע מן המשפיע תלויה ברצונו להשפיע או
 למנוע ובאמת דהא בהא תליא שלפי שבאה בכחו שצריך
 לטורדו בה ולכן יבחר אם לעסוק או למנוע, משא"כ
 בההארה מן המאור שבאה ממילא אין לו בחירה בזה, אך
 זהו בנבראים לבד, אבל בו ית' יש בו שני השלימיות שהרי
 כולם נמשכים ממנו והיינו שההארה תלויה ברצונו
 וכשנברא העולם היינו שברצונו הפשוט הוא להאיר ממנו
 הארה כנ"ל שהארה זו בבחי' זיו לבד הנה היא מקור כל
 החיים כו' ולכן קודם שנברא העולם הי' האור כלול במאור
 עד"מ ר"ל שיש ביכולת אצלו ית' להחיות העולם ולהאיר
 בבחי' זיו כנ"ל שזהו א"ס ואח"כ האיר ממנו זיו זה בבחי'
 גילוי כי המשכה זו היא ע"י רצון דוקא ולא ממילא ח"ו,
 וענין אומרינו רצון הוא רצון פשוט שהוא למעלה מבחי'
 רצון די"ס שהגם שבי"ס ג"כ הוא ורצונו א' ע"ד שכ'
 הרמב"ם ז"ל הוא היודע והוא המדע כו' כנ"ל כבר אמרנו
 למעלה שמהו"ע ית' למעלה מעלה גם מזה, ואומרינו רצון
 שם היינו רק לשלול שאינו בדרך חיוב ח"ו וכבר אמרנו
 שם שנעלם ממנו השגת וציור מהותו ית' אלא באמונה
 לבד:

מלאכה ההיא ואיך הוא למעלה שהוא ית' הפועל ואעפ"כ
 אינו משתנה כדכתיב לא שניתי כו'. ואלו שני הקושיות
 יתורצו ויובן למשכיל היטב בהקדים הקדמה א' והוא
 הטעם מה שהמקובלים כינו להמשכת החיות אלהות בשם
 אור ולא כל' הפלסופים שקראו שפע, וע"פ הקדמה זו יובן
 ג"כ ענין שכללתי בעיקר הה' בשם בעל העיקרים והוא
 שהוא ית' מסולק מן החסרונות ור"ל בכלל זה שאין בו
 לאות ח"ו אלא כדכתיב לא ייעף ולא יגע וגו' (ישעי' מ'
 כ"ח) וכדכתיב אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים
 (נחמי' ט' ו') וכמאמר אתה הוא קודם שנברא ומשנברא
 כו' בהשוואה א' ממש. והענין כי מלת שפע נופל על ענין
 פעולה הבאה בהתפשטות כח מעצם המשפיע עד
 שעצמותו נטרד וזו ממקומו וממצבו ונותן כחו להוליד
 ולפעול פעולה והשפעה זו ונמצא משתנה בין מקודם
 שהשפיע שהי' במקומו (מלת מקום בזה הוא ל' השאלה
 כלומר בעצמיות מהותו) לאחר היותו משפיע שנטרד בכחו
 לעסק השפעתו והם כל עניני מלאכות הנעשים ביד ורגל
 שכח התנועה שביד מתפשט במלאכה עד שמתייגע וכה"ג
 בהשפעות כחות רוחני' כמו השפעת השכל מכח החכמה
 שעצמיו' החכמ' והשכל המלוכש במוח נטרד להוליד שפע
 ההשכלה ולכן יתייגע בהעמקתו הרבה במושכלות, ויקראו
 פעולות אלו שפע בלה"ק, ואמנם ל' אור הוא היפוך זה,
 שעם היות הוא ג"כ המשכה ממקורו אבל הוא באופן שאין
 במקורו שום התפעלות ושינוי בין מקודם שהאיר לאחר
 שהאיר אלא עומד על מקומו ומעלתו בשוה לעולם, גם
 אם ירבה להאיר לא יטרד ואם ימעיט לא יתוסף כחו עי"ז
 וכנראה בעליל במאור השמש שהזיו הנמשך ממנו אינו
 פועל בו שינוי שמאור השמש בעצמותו בהשוואה א' והזיו
 נמשך ממילא ממנו כי כך היא סגולתו בטבעו שבראו
 הש"י כך, ולכן אם יהיה ענין ולא יומשך זיוו בחלל העולם
 לא יתרבה כחו עי"ז מאם יהיה זיוו מאיר אלף שנה,
 וכיוצא בהם בדברים המאירים שבראם הש"י ונתן בהם
 טבע זה להיות המשכה מהם שהוא האורה ממילא עד שלא
 יפעל בהם שינוי כנ"ל משא"כ בשארי הנמצאים שלא
 הטביע בהם הש"י סגולה זו ולזאת כשישפיעו הם ישתנו
 בעצמותם כי יתנו כחם ממש בהשפעה כו', וממוצא דבר
 אתה למד שמאחר שהש"י ברא נבראים שיש בהן סגולה
 זו א"כ כ"ש וק"ו שבו ית' יש זה כמ"ש המשורר ק"ו זה
 על ענינים אחרים אמר הנוטע און הלא ישמע אם יוצר עין
 הלא יביט כו' (תלים צ"ד ט') כלומר שכל השלמות שאנו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

כלל, ומה שנתגלה מבחי' ההעלם ה"ז ההתהוות מציאות
 החכ' היינו ההעלם שנתגלה, שאינו נופל ע"ז [לומר] שזהו
 מקורה המהוה אותה, ומקורה הוא בחי' הכתר עליון
 המכריח להיות גילוי החכ' מההעלם אל הגילוי נשאר
 בבחי' העלם כמו שהי' קודם. ולכן נא' שמציאות התהוות
 החכ' הוא מאין ג"כ כפי ב' הפי' הנ"ל, שמאין הוא שלא
 הי' תחלה באופן כזה במקורה כי למעלה מן החכ' לא הי'
 עדיין מציאות שכל כלל וכלל, וגם מאין שאינו מושג כלל
 מאין בא, ולזה אמר תמצא כענין המוצא מציאה וכו"ל.
 ונמצא מובן כי החכ' והעשי' שניהם שוי' במדריגה זו
 שהם יש מאין ולא זולתם, כמו פרצוף דו"א עד"מ
 והיינו הראש והסוף בעולם הנאצלים שהראש הוא בחי' חכ'
 כמ"ש בראשית שהחכמה נק' ראשית כמ"ש הת"י בחוכמתא
 וכת"י ראשית חכ', וסוף מעשה הוא בחי' מל' דאצי' סופא
 דכל דרגין שמהוה כל העולמות דבי"ע, וידוע דבראשית נמי
 מאמר הוא פי' שנתהוה יש מאין וכו"ל, וגם במל' דאצי' נא'
 המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, מחדש דוקא
 מאין ליש כו', משא"כ באצי' עצמו מחכ' ולמטה עד המל'
 הנה הוא בחי' השתלשלות עו"ע מחכ' למדות ומח' ודיבור,
 ונמצא כי נבדל הראש והסוף מן עצם האצי' כו'.

ד"ה המגיד מראשית אחרית

ש"פ ויקרא פ' זכור, תרל"ב

והנה כמו שהוא בהתהוות בי"ע ממל' דאצי' שהוא בחי'
 יש מאין, כן באצי' התהוות בחי' החכמה מלמעלה
 מן החכ' הוא ג"כ מאין, וכמ"ש והחכ' מאין תמצא
 שמציאות התהוות החכ' מלמעלה מן החכ' הוא כמשל
 המוצא מציאה שאינו יודע מאין היא באה לו, כן הוא
 התהוות החכ' מלמעלה מן החכ' ואינה ע"פ השתלשלות
 עו"ע כ"א בדרך יש מאין, והיינו כי באוא"ס שלמעלה מן
 החכ' הוא בחי' כתר עליון בכלל אינו שייך כלל בחי' חכ'
 שבסדרי השתלשלות, כ"א שבחי' חכ' זו הוא מחודש ממש
 מה שלא הי' תחלה באופן כזה, משא"כ מחכ' ולמטה הוא
 בחי' סדרי השתלשלו' מחכ' לבינה ומבינה למידות ומח'
 ודיבור, שהם בחי' השתלשלות עו"ע שהעלול מלביש
 מחצה התחתון של העילה. והגם כי אצי' בכלל הוא בחי'
 גילוי ההעלם מאלקות, ואינו ע"ד בריאה יש מאין דבי"ע
 שהם מחודשי' ממש. אך הענין הוא דהן אמת שאצי' הוא
 בחי' גילוי ההעלם מאלקות אבל אינו בדרך קירוב כענין
 עו"ע שהעלול משיג קצת מהעילה, אבל חכ' דאצי' עד"מ
 מאחר שקודם התהוות החכ' היתה בבחי' העלם, אינו שייך
 כלל שגם החכ' לאחר התהוותה משגת מקורה כמו שהיא
 בבחי' ההעלם, והיינו כי ענין ההעלם הוא שאינו מושג

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

ומכל שכן על חסרונות במדות וכדומה האהבה שהאדם
 אוהב את עצמו בטבעו מכסה על זה וחבירו מעוררו על זה.
 ועוד זאת כשמגלה נגעי לבבו בדבור הנה בעת שמדבר בזה
 מצטער בנפשו מאד מזה הרבה יותר מכמו שהצטער
 מקודם, וממילא מתחרט בנפשו על כל הענינים הלא טובים
 ועוקר רצונו מהם כו', שעל ידי זה נתתקן הרבה כו'. שזהו
 ענין וידוי דברים כידוע שהוא תיקון גדול לנפש החוטא,
 והיינו מפני שכשבא בדבור אז נוגע לו הדבר (עס רירט עם
 אן) בפנימיות נפשו שמצטער מאד ומתחרט כו'. ודוגמא
 לזה הוא מה שכתוב דאגה בלב איש ישיחנה ואמרו
 רבותינו ז"ל ישיחנה לאחרים, ואנו רואין שבעת שמדבר
 בצערו אז יגדל צערו ביותר מכמו שיהיה קודם, אמנם אחר
 כך נוח לו יותר (עס ווערט עם בעסער). וכמו כן בעבודה

י. והנה ביותר ימצא עון שנאת חנם בעונותינו הרבים
 בעובדי ה' שכל אחד ואחד בונה במה לעצמו
 בעסק התורה על פי דעתו ושכלו דוקא וכמו כן בעסק
 העבודה על פי חכמתו דוקא, ואינם מתאחדים ומתחברים
 זה עם זה כלל. אשר באמת יסוד ועיקר גדול בעוסקים
 בתורה ועבודה שיתחברו וידברו זה עם זה, הן בעסק
 התורה הלא ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו. כי לא
 יכול לומר אשר כפי שכלו הוא האמת וכששומע דעת
 חבירו ומפלפלים זה עם זה באמיתות הרי הם באים
 לאמיתת הדברים. וכמו כן בעניני עבודה שמגלים נגעי
 לבבם זה לזה ומדברים בזה שיש בזה כמה פרטי הטוב.
 הא', שיש כמה דברים שאינו מוצאם בעצמו (ער חאפט זיך
 ניט אליין) מצד אהבת עצמו דעל כל פשעים תכסה אהבה,

ענינו ומה יועיל לו, דהיינו איזה תועלת יבוא לו מזולתו.
והעיקר הוא שבעצם אינו יכול להתאחד עם זולתו הן
בעסק התורה שמעמיד על דעתו וכפי דעתו ושכלו יחשוב
שכן הוא האמת, וסברת זולתו אינו מקבל כלל לשמוע
ולדון בזה באמיתיות בלי נטיה צדדית כו'. ואז אדרבה
כשמדבר יחד בענין שכלי הם מתפרדים יותר ונעשים
מנגדים זה לזה יותר (וזה נעשה אצלו טענה אחר כך שאינו
יכול להתערב ולהתאחד אתו שהרי אמר כך וכך כו').
קיצור. שנאת חנם בעובדי הוי'. תועליות דיבוק חברים
והדיבור בלימוד ובעניני עבודה. סיבת הפירוד
בעסק התורה.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

כשמדבר מעניני נגעי לבבו בעת מעשה הוא מצטער יותר,
ואחר כך נוח לו יותר מפני שבזה מסיר הרבה מהנגעים
והעיונות כו'. עוד זאת כשמדברים יחד ממציא כל אחד
עצות לזה איך לתקן ועושים הסכם בקבלה על להבא לתקן
מעשיהם שיהיה כך וכך כו'. וההסכם אשר עושים שנים או
רבים יש לזה חיזוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפני
עצמו כו', ונמצא שההתחברות בעובדי ה' הוא טוב מאד
בכמה פרטים כו'. וכל זה הוא כשיש בו ביטול ויכול
להתאחד ולהתקרב עם זולתו, אבל כשהוא במציאות יש
ממילא אינו יכול לגלות כלל נגעי לבבו לזולתו כו'. או
שחושב את זולתו נמוך מאד ואם כן איך יגלה לפניו את

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ב

ע"י שעבוד לאלקות, ממשיכים רצון למלוכה מהא"ס בשרש הראשון, ע"י תשובה דר"ה בקול
פנימי, ודוקא ביום בריאת האדם, אדם אתם. פי' ויהי בישורון מלך: ע"י קו האמצעי שמאחד
ו"מיישר" חסד וגבורה, ממשיכים הרצון להיות מולך

בְּכָל־וּבִפְרֹט לְגַבִּי מַעֲלַת מְדֻרְגַּת מִשָּׁה, דָּאִין זֶה נֶחֱשֵׁב
לְמֵאוּמָה, אֲבָל רָאָה כִּי יִהְיֶה כְּאֵלוֹ שִׁיְהִי בְּעָלִי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ
בְּפַעַל עַל עֲנִינֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְהָרֹאשׁ מְרַגֵּשׁ אֶת כָּל
הָאֲבָרִים אֲפֹלוֹ הַצִּפְרָנִים, הִנֵּה בְּהִיּוֹת מִשָּׁה רֹאשׁ יִשְׂרָאֵל
הַרְגִּישׁ אֶת מַעֲלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַפְּשׁוּטִים הַבְּעָלִי
מְסִירוֹת נֶפֶשׁ וְגִדְלֵי הַקּוֹרֶת רוּחַ שְׁלֹמֶעֱלָה מַעֲבֹדֶתָם, וּמִזֶּה
הָיָה צְנוּהָ שֶׁלוֹ, שֶׁחֲשַׁב שֶׁהֵם בְּפִשְׁטוּתָם הֵם בְּמִדְרַגָּה גְבוּהָ
יֹתֵר מִיִּדְעוּתֵי וְהַשְׁגוּתֵי בְּאֵלְקוֹת, לְפִי שֶׁהָרֹאשׁ מְרַגֵּשׁ
אֶת כָּל הָאֲבָרִים, וְזֶהוּ "אֲשֶׁר אֲנִכִּי בְּקֶרְבוֹ", שֶׁהוּא סְפִירַת
הַפֶּתֶר, דְּזָכָה לָזֶה עַל יְדֵי רִגְלֵי הָעַם, הַנִּשְׁמוֹת דְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל,
דִּהְיָה בְּחִינַת נִשְׁמַת מִשָּׁה הוּא מְבַחֲשֵׁת חֻקְמָה דְּאֲצִילוֹת,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁹: "מִן הַיָּמִים מִשִּׁיתִּיהוּ", דְּמִים הוּא בְּחִינַת
חֻקְמָה, וְכְּתִיב²⁰ "וַיֵּרָא רֹאשִׁית לּוֹ", וְכְּתִיב²¹ "רֹאשִׁית
חֻקְמָה", וְסְפִירַת הַחֻקְמָה בְּלִתִּי מַשְׁגָּת אֶת בְּחִינַת הַפֶּתֶר
בְּעֵצָם פְּנִימִיּוֹת מֵהוּתָהּ הַעֲצָמִי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעֵצָמָה, כְּמוֹ

וְכֵן הוּא בְּרוּחָנוּת בְּמַעֲלוֹת הַנִּשְׁמוֹת, דִּישׁ נִשְׁמוֹת שֶׁהֵם
בְּבַחֲשֵׁינָת רֹאשׁ, וְכְּמוֹ רֹאשִׁי אֶלְפִי יִשְׂרָאֵל, דְּבָהֵן וְעַל
יָדָם נִמְשָׁךְ בְּחִינַת הַחַיּוֹת הַרוּחָנִי וְהַשְׁפָּעָה לְשִׁאֲרֵי
הַנִּשְׁמוֹת כְּהַמְשָׁכַת וְהַשְׁפָּעַת הַחַיּוֹת מֵהָרֹאשׁ בְּאֶדָם לְכָל
הָאֲבָרִים, וְיִישׁ נִשְׁמוֹת שֶׁהֵם רַק בְּחִינַת רִגְלֵי בְּלִבָּד, אֲבָל גַּם
בָּהֶם יֵשׁ מַעֲלוֹת גְּדוּלוֹת וְעֲצוּמוֹת בְּמֵאֵד עַד שֶׁהֵם בְּבַחֲשֵׁינָת
רֹאשׁ לְגַבִּי הַנִּשְׁמוֹת הַגְּבוּהוֹת, הֵינּוּ שֶׁהַנִּשְׁמוֹת שֶׁהֵם
בְּבַחֲשֵׁינָת רִגְלֵי הֵם מְשַׁלִּימוֹת אֶת הַנִּשְׁמוֹת שֶׁהֵם בְּבַחֲשֵׁינָת
רֹאשׁ, וְכְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִשָּׁה¹⁶ "שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעַם
אֲשֶׁר אֲנִכִּי בְּקֶרְבוֹ", דִּנִּשְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּבַחֲשֵׁינָת רִגְלֵי
לְגַבִּי נִשְׁמַת מִשָּׁה שֶׁהוּא בְּבַחֲשֵׁינָת רֹאשׁ לְגַבִּי נִשְׁמוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, דְּזֶהוּ דְּכְתִיב¹⁷ "וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנּוּ מֵאֵד מִכָּל הָאָדָם
אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", דְּמִשָּׁה¹⁸ רָאָה סִפְרוֹ שֶׁל אָדָם
הָרֹאשׁוֹן, וְרָאָה דוֹר וְדוֹר וּפְרִנְסִיו, וְרָאָה דוֹר בְּעֲקֻבוֹת
מִשִּׁיחָא¹⁹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם עֲנָן הַהִכָּנָה וְהַשְׁגָּה בְּאֵלְקוֹת

19) שמות ב, י.

20) דברים לג, כא.

21) תהלים קיא, י.

16) במדבר יד, כא.

17) שם יב, ג.

18) שמות רבה פרשה מ, ב.

18 זה ממשיכים בחינת פתח מלכות להיות נמשך הרצון
19 למלכות.
20 וזהו "היום הרת עולם", דהיום הוא לדת העולם, והיום
21 הוא רתת העולם בפחד ומורא גדול מפני אשר היום
22 יעמיד במשפט כל יצורי עולמים. אבל בני ישראל עומדים
23 ונצבים במשפט וזוכים בדין, וזהו "אם פננים" - אם מצד
24 המעלה ודנשמות ישראל שהם נחשבים פננים כמו
25 שכתוב²⁶ "בנים אתם לה' אלקיכם", אם כעבדים - מצד
26 המעלה ודנשמות ישראל שהם עבדי ה' כמו שכתוב²⁷ "כי
27 לי בני ישראל עבדים, עבדי הם", והינו דבין פן ובין פן
28 יהיה איך שיהיה הלא בני ישראל הם פנים ועבדים וזוכים
29 בדין, וזהו "היום הרת עולם", דעם היותו הרת עולם, הנה
30 ראש השנה נקרא "יום", שהוא אור ואין בו ענן הלילה
31 כלל, כמו שכתוב²⁸ "א-ל ה' ויאר לנו" בגלוי אור פנימי
32 ועצמי באהבה עצמית, דעל ידי קבלת על מלכות שמים
33 אמתי נעשים כלים טהורים לשפע ברכה העליונה בלב טוב
34 גשמי ורוחני.

יום ב' דר"ה, תש"ב.

(26) דברים יד, א.
(27) ויקרא כה, נה.
(28) תהלים קיח, כז.

1 שכתוב²² "והחכמה מאין תמצא", ועל ידי ה"שש מאות
2 אלה רגלי העם", שהם הנשמות דבני ישראל, הנה זכה
3 משה לבחינת "אנכי", שהוא בחינת הפתח, להיות בקרבו,
4 וכמאמר²³ "כלום נתיי לך גדלה אלא בשביל ישראל".
5 וטעם זכות הגדול הזה, הנה בעקרו לפי שמשה היה מזכה
6 את הרבים, וכתוב²⁴ "טוב עין הוא יברך", כמאמר רבותינו
7 ז"ל²⁵ שהתורה נתנה למשה והוא נהג בה טוב עין ונתנה
8 לישראל, וזכות הרבים תלוי בו, לכן זכה לגלוי בחינת פתח,
9 וזהו ענין השלמות מה שהנשמות משלימים זה את זה, וכן
10 הוא בכללות ענין הנשמות שהם משלימים זה את זה מבלי
11 אשר ימצא ראש וסוף כי אב אחד לכלנו. והינו, דלבד זאת
12 מה שהאדם יראה לעינים, ויכול להיות דעליונים מה
13 שהאדם חושב שהוא במעלת עליון הנה באמת הוא למטה,
14 ותחתונים מה שהאדם חושב שהוא איש פשוט והוא למטה
15 הנה באמת הוא למעלה, הנה לבד זאת הרי אב אחד לכלנו,
16 וזהו "ויהי בישרון מלך", דעל ידי האדם דעקרו התפלות
17 ומקבל עליו על מלכות שמים בפנימיות נפשו, הנה על ידי

(22) איוב כח, יב.
(23) ברכות לב, א.
(24) משלי כב, ט.
(25) נדרים לח, א.

לקוטי דיבורים

21 האיטבא הראשונה המשמשת הילוך לקומה השני,
22 וממנה שביל סולם ברזל אל האיטבא השני' שהיא
23 הקומה השלישית.
24 ועל האיטבא הנני מטייל עתה מחדרו של הפקיד
25 הראשי אל החדר מאה וששים. אי' הוא לא אדע עדיין
26 כי הולך הנני אחרי פעטיא המדבר ומבהיל אותי
27 בסיפוריו שנעים לו במאד לראות שפיכות דמי העשירים
28 וכהני הדתות אשר פעם חיכה על יציאת נשמתו של אחד
29 המומתים כי עליו הי' להשליך שבע גויות מומתות אל
30 אחד הבארות אשר מתחת למכפלה השני' שבמרתפי
31 הבית, וכולם כבר זרקם, רק אחד עוד פרפר, אי ניע
32 חאטיעל וויפוסטיט דוך [ולא רצה להוציא רוחו].
33 אן - ממשיך סיפורו - ביל טאקאי קאק טי בליעדני
34 אי פאלני, אי חאטיא אן ביל פיאטי וויסאטאקי
35 ווידערזשאל באלשע וויסערך, וויסא ווירעמיא דראגנול
36 טא רוקאי טא נאגאי [הי' כמוך, חיזור ובעל גוף, והגם
37 שהי' החמישי, בכל זאת האריך יותר מכולם, כל העת
38 פרפר, פעם בידו פעם ברגלו].
39 טאווארישטש אושאל זא פאלוטשקו, ודאראווא
40 זאראבאטאל 420 צערקאוויך (עבור כל הריגה ר"ל

1 אנכי לא שמתי לבי לדיבוריו ואתבונן אל הבנין הגדול
2 של בירת שפאלערנא, ואתפלא על הכשרון הגדול שהי'
3 לו להאדריכל לבנות בנין כזה מעובד ומשוכלל בעיבוד
4 ושכלול כזה אשר יתאים לכל עניני האסירים, ומקומות
5 מיוחדים להעיק ולהציק ללחוף ולעונות בני אדם.
6 הבנין שפאלערנא מתוכו הוא בית בתוך בית, חומה
7 בתוך חומה, חומה אחת גדולה מקיפה מכל ארבעה
8 צדדי, חומה אחת מרובעת כמאה אמה על מאה אמה,
9 החומה הפנימית עשוי' היא כתיבה מרובעת ובקיר
10 החומה מכל ארבע צדדי' חדרים-תאים עם דלתות של
11 ברזל, בין החומה הפנימית להחומה החיצונית פרוזדור
12 כרוחב ששה אמות בערך ובקיר החומה החיצונית חלונות
13 גדולים וגובה כשמונה אמות, ובהשמונה האמות הללו
14 הם שלש קומות, קומה התחתונה, וממעל לה קומה שני'
15 ועלי' ממעל קומה שלישית.
16 מסביב לקירות הבית חומה הפנימית סובבת והולכת
17 איטבא רחבה כאמה ורבע אשר בסולמות של ברזל
18 עולים עלי' למען לכנס אל החדרים והתאים, והרוחב
19 אשר בין החומה החיצונית להחומה הפנימית למטה היא
20 כעין רחוב אשר ממנו עולים בסולם של ברזל אל

משלמים ששים רובל) אי טרי בוטילקי וואדקיא א מאיא
ראבאטא וויעסטי איז קאמער, פריוועסטי אוו
פריגאטאוויעטעלניווא אי ראזאדאוואט א קאגדא אוזשע
וויסא קאנטשענא טאגדא אובראט חלאם, ווימיט פאלי
אי סטיעני אט קראווי [חברי הלך לקבל שכרו, השתכר
היטב בעד עמלו, 420 רובל ושלושה בקבוקי יי"ש,
ועבודתי להובילם מהכלא, להביאם להכנה ולחלקם,
וכאשר הכל נגמר כבר, עלי להוציא את הפגרים, לנקות
את הריצפה והקירות מדם].

טאט יעשטשא ניע גאטאוו, רעשיל איטי בראט
קרוזשקו טשאי אי פרישאל אבראטנא אן יעשטשא
טאראפעטשילסיא, מניע בילא טאק פריאטנא
סמאטרעט טשטא וויפיל טשאי בעז סאחארא, טאטאם
ניע נאדאיעלא, יא יעמו אודאריל דווא ראזא נאגפני אי
טאגדא וויפוסטיל דוך, א איז גארלא נאטשאלאס
ליעטסיא קראוו, אי מאמענטאלנא סטאל טשאריני קאק
זשוק [פלוני עדיין לא מת. החלטתי ללכת לשתות ספל
תה וחזרתי, ועדיין פרפר, כל כך הי' נעים לי להביט, עד
ששתיתי את התה בלי סוכר! אחר כך פקעה סבלנותי,
בעטתי בו פעמיים בגלי ואז הוציא רוחו, ומגרנו החל
שותת דם, ומיד נעשה שחור כחיפושי].

אם כי דברי פעטיא לא הבהילו אותי, אבל בכל זאת
עשה עלי רושם עז ורעד עבר בי בשמעני סיפורו בארוכה
ובפרטיות.

טיעבע - אומר פעטיא - סליעדאוואלא בי פאסאדיט
אוו אטדיעלניווא קאמנאטו, טי סטשיטאיעשסיא
סמערטניקאם, א סמערטניקאם פאלאגאיעטסיא
אטדיעלנא קאמער, נאזיוואיעמאייא אדינאטשנאיע
זאקליוטשעניע, נא ווידנא טשטא טיעפער וויסא
פערעפאלניענא טיעבע נאזנאטשילי קאמנאטו סטא
שעסטדיעסאט [אותך הי' צריך להושיב בחדר ביחידות,
נמנה אתה בין היוצאים לקולר, ולא לה מיועד חדר מיוחד
הנקרא כלא בודד, אבל כנראה כל החדרים מלאים,
וקבעו לך חדר 160].

וואט טוואיא קאמנאטא [הנה החדר שלך] - ופעטיא
לוקח מפתח גדול ופותח את המנעול של אחד מדלתי
הברזל, ואחר כך לוקח עוד מפתח ופותח את המנעול
שבדלת עצמה ופותח את הפתח ואומר לי היכנס ושכב
על הריצפה. וטרם הספקתי להיכנס אחז בי בשתי ידיו
בקצף גדול על לא דבר וידחקני להיכנס החדרה, ויוסף
לי מכאוב על מכאובי, ויסגור את הדלת וילך לו.

* * *

החדר הוא כשני ארשין וחצי רוחב על חמשה ארשין
אורך ושני ארשין וחצי גובה, הכתלים הם אבנים ועבים
כארשין, הדלת היא של ברזל, וחלל חלון אחד בכותל

היוצא אל החצר בגובה הכותל סמוך אל התקרה, אורך
החלל כארשין ורחבה כחצי ארשין, פסי ברזל באורך
החלל ופס אחד ברוחב החלל, שתי וערב, והחלון עשוי
משבצת ברזל באופן אשר גודל הזכוכית כטפח על טפח.
והחלון הליזה מלבד שקבוע במסמרות ברזל יש לו
שלוש שרשרות ברזל עבה, שתיים משני צדי החלל ואחת
באמצע החלל ממעל, כי החלון נפתח ואז הוא אחוז
בשרשרות אלו, ומעבר השני מעקה של ברזל מקפת את
אורך החלל למען שלא יוכלו האסירים לראות מה נעשה
בחוץ, ושלא יתדברו עם האסירים היושבים בחדרים
אשר מעבר החצר ממולם.

בחדר זה מטה של ברזל קבועה בכותל, ושולחן ברזל
כאמה על אמה גם כן קבוע בכותל וצינור מים, ובקרון
זוית כלי חלול לצרכי אדם, ונר של חשמל וצינור של
חמין עובר דרך החדר להחמו.

חדר כזה נחשב לחדר של יחיד "אדינאטשענאיע
זאקליוטשעניע" אבל כאשר רבו האסירים לזאת
מושיבים שנים שלשה גם ארבעה בחדר אחד.

דלת החדר עוביו כטפח ויותר ואינני יודע אם היא
כולה של ברזל או שהיא מצופה ברזל משני עברי', גבהה
כאמתיים ורחבה כאמה, ואשנב קטן כגודל ביצה באמצע
הדלת, מכוסה במכסה ברזל, ותעודתו היא למען אשר
השומר יוכל בכל עת להסתכל ולהשגיח על מעשה
האסירים היושבים בחדר, ומתחת לאשנב זה בריחוק
חצי אמה חלון קטן זרת ארכו וזרת רחבו רבוע, אשר
דרך בו נותנים להאסירים מאכלם ומשקם, וחלון זה
סתום הוא בדלת ברזל, סגורה על מסגר.

* * *

חוקי בית האסורים המה:
(א) הפקידים אסורים לבוא בשיח ושיג עם האסירים.
(ב) כל החדרים צריכים להיות על מסגר כפול.
(ג) האסירים מחוייבים לשכב לישון בשעה הקבועה
כפי הציווי ולעמוד בשעה הקבועה.
(ד) ביום אסור לישון.
(ה) אסור לכסות את האשנב.
(ו) אסור להסתכל בחלון (הגם שאי אפשר לראות
מאומה).

(ז) אסור להשליך דבר מה דרך החלון.
(ח) אסור לעשן מקטורות בלילה.
(ט) אסור להדליק נר בחדר.
(י) אסור לשוח בלילה.

(יא) אסור לדרוש שום דבר משעה האחד עשר בלילה
עד שעה שביעית בבקר, כלומר מזמן השכיבה עד זמן
קימה.

(יב) אסור לשבור הכלים הנמצאים בחדר (?).

1 (ג) כל אסיר מחוייב לכבס את הריצפה.
 2 (יד) כל אסיר מחוייב להיכנע לפקודת השומר שהוא
 3 הממונה על היארליקים, כלומר האסירים.
 4 (טו) אם אסיר ממרה ציווי השומר, או עובר על אחד
 5 החוקים הנזכרים, ביד השומר לענוש אותו כפי הבנתו
 6 במניעת אוכל או חמין יום או יומים, או יכתוב אודותו
 7 לפקיד המחלקה להושיבו במבצר הצינוק על יום או
 8 יומים ולפעמים גם על שבוע.
 9 הנהגת בית האסורים:
 10 (א) בבקר מקיצים את היארליקים על ידי הכרזה
 11 עמוד, עמדו, הגיע הזמן לעמוד, ובהישמע הכרזה זו הכל
 12 מחוייבים לרדת ממטתם, כי השומר מביט דרך האשנב,
 13 ואוי לו לאסיר אשר השומר מוצא אותו מושכב במטתו
 14 או על הריצפה אחר ההכרזה.
 15 (ב) כרוז יוצא קבלו לחם, היכנו לקבל לחם, ובה
 16 בשעה איש אחד פותח מנעולי החורים הקטנים אשר
 17 בדלת החדר, אבל עודם סגורים על מסגר השני,
 18 והאסירים עומדים הכן לבוא השומר השני הפותח את
 19 המנעול השני ואחריו הולך המחלק לחם.
 20 (ג) לכל אסיר נותנים פרוסת לחם שחור במשקל קילו
 21 המספיק על יום שלם, ועל הרוב נשארים פתיתים
 22 גדולים אצל כל אסיר.
 23 שמחה גדולה היא להאסירים בהיפתח החור ורואים
 24 פני איש יהי' מי שיהי' ומה גם כי ברגעים ההם יכול הוא
 25 האסיר לראות גם כותל החומה החיצונית ולהתענג על
 26 שאיפת רוח קרה החודרת מהאיצטבא וכרגע אחרי
 27 חילוק הלחם נסגר החור על מנעול אחד.
 28 (ד) כעבור איזה זמן כרוז יוצא היכנו לקבל חמין, כי
 29 לכל אסיר בבואו לחדר כלאו נותנים לו כף עץ, קערה
 30 וכד גדול ככוס מאליומיניום, ובהישמע כרוז זה האסירים
 31 עומדים הכן לקבל המתנה טובה ומתוקה מים חמין.
 32 (ה) כרוז יוצא היכנו לקבל סעודת צהרים וכל אחד
 33 האסירים מנקה את הקערה והכף ועומד הכן לקבל
 34 הסעודה ומפלפלים ביניהם מה יהי' בארוחה היומית.
 35 (ו) כרוז יוצא היכנו לקבל דייסא, והיא סעודת הערב,
 36 ועוד הפעם תנועה גדולה בחדר זה אומר אקח ולא
 37 אאכול, וזה אומר אקח ואאכול, והשלישי אומר לא אקח
 38 והחור נפתח והמלצר ממלא הקערות דייסא שחורה.
 39 (ז) כרוז יוצא היכנו לקבל מים, מים חמין, כי פעמיים
 40 ביום נותנים כד מים חמין לאיש, אבל כד אחד ולא יותר,
 41 כל כד עשוי שיש לו בית יד, ועל דרך הרגיל אווזים הכד
 42 על ידי אמצעות בית ידו, אבל לפעמים הפקידים
 43 המחלקים מצווים לאחוז את הכד ולא בהבית יד,
 44 וכוונתם לצער על ידי החום הגדול, עוד זאת כי כל אסיר
 45 צריך הוא לקבל בעצמו המנה שלו דוקא, וכאשר אנכי
 46 לא חפצתי לקום ממקומי לקבל בעצמי מנת חלקי וכוסי

47 במים חמין (ביום הששי י"ז סיון, כי ביום ד' ויום ה' עד
 48 פעם השני' של חלוקת מים ביום הששי ישבתי בתענית)
 49 נשאירתי בלי מים, ורק אחרי כן, כאשר יבואר הלאה
 50 במקומו הובא לי מים ביחוד.
 51 (ח) כרוז יוצא חדר פלוני היכנו לטייל, כרוז זה של
 52 טיול מתקבל בנעימות גדולה בין האסירים המחכים על
 53 זה יום תמים, עשרים וארבע שעות, כי חוק הוא להינתן
 54 לכל אסיר ואסיר ללכת רבע שעה בכל יום ויום לטייל
 55 בשמירתם של פלוגת שומרים מיוחדת.

* * *

56 הטיול הלזה, מלבד עצם ענינו לצאת אף לשעה קלה
 57 מן החדר, לשאוף אויר, לראות את הרקיע, ללכת מאות
 58 אמות בהילוך, לרדת מן הסולמות של ברזל, הנה עוד
 59 תוכן גדול בזה, לראות אנשים פן יקרה ויזדמן מכירים,
 60 כי הלא אלפי אנשים, אנשים שונים יושבים שמה, בעלי
 61 מדע, רופאים מומחים, אינזינערס, עורכי דין,
 62 פרקליטים, סוחרים, כהני הדתות, בעלי דת שונים,
 63 זקנים, צעירים, אברכים, בעלי מלאכה שונים, עוד ועוד.
 64 הטיול הלזה נוטל הוא חלק גדול אצל האסירים,
 65 תחלה חושבים ומהרהרים איך להתנהג בעת ההילוך
 66 באופן אשר הטיול הלזה יביא איזה תועלת מלבד נשיבת
 67 האויר, ובעת ההילוך לפעמים מצליח לראות איזה מכיר,
 68 ולפעמים ההצלחה משחקת כי גם מתדברים ברמיזה אף
 69 כי השמירה גדולה היא במאד.
 70 והטיול הלזה נותן ענין לענות בו גם אחרי כן, בבוא
 71 האסיר חזרה לחדר כלאו, לפעמים נשבר ונדכא רוחו של
 72 האסיר עוד יותר מתחלה, בסיבת חזונו אנשים שונים,
 73 ולפעמים פועל התחזקות הרוח, אבל בכל אופן הטיול
 74 הוא דבר הלוקח לבו של אסיר.
 75 הטיול הלזה אין לו שעה קבועה במשך היום, כי זמנו
 76 הוא במשך י"ב שעות היום היינו משעת קימה עד שעה
 77 השביעית אחר הצהרים, ובהישמע כרוז ההילוך של חדר
 78 זה, האסירים מכינים עצמם אל העונג הבא וכל רגע
 79 לשעה ארוכה יחשב.
 80 וסדר מיוחד יש לו לטיול זה, אחרי צאת כרוז ההכנה
 81 לטיול, בא איש מיוחד לבקר בהאשנב האם האסירים
 82 מוכנים ואחרי כן בשעה קלה פותחים את הפתח, ופקיד
 83 מיוחד עם פלוגת חיל מזוינים באים לקבל את האסירים
 84 להוליכם לטייל.
 85 ראש הפלוגה הלזו, הוא מין אדם שחור כגחלת, גבוה
 86 כארז וכתפיו רחבים, מבנה גופו איתן ולבושו אדום
 87 ושחור, ומעוטר בתכשיטי כלי חבלה, מראהו כשד
 88 משחית, ובהבטה אחת יכול לבלוע מאה אסירים, וקולו
 89 כקול ארי', ותמיד חורק בשיניו, תאב הוא להעיק ולהציר
 90 את היצורים הללו, ומה מאושר הי' אם הי' יכול למלול

- 1 את אחד היתושים הללו.
2 בהיפתח הדלת, ראש הפלוגה עומד ומסתכל בכל
3 הנעשה בחדר פנימה ויוצא לו החוצה ועומד במזוזת
4 הפתח ומכריז: צא לטייל, וכרחלים הולכים כפוף
5 האסירים בזה אחר זה, והפקיד סוגר את הדלת ומוביל
6 את הפרעושים לרחש על פני האדמה (כן הוא מליצתו
7 של ראש הפלוגה בהוליכו את האסירים לטייל), ולהתעדן
8 על נועם מתיקות עריבות האויר זך (!?) של חצר בית
9 המות, היא החצר המוקפת מכל צדדי על ידי כתלי
10 הבנינים של מבצר שפאלערנא.
11 (על פי השמועה, כי אנכי לא הלכתי לטייל אפילו
12 פעם אחת) מקום הטיול הוא באורך שלשים קלאפטער
13 או יותר, בנקודת מרכז השטח הלזה נבנה בימת עץ גבוה
14 יותר מקומת אדם, ועלי עומדת השמירה הכללית,
15 השומר הלזה תעודתו להשגיח אם המטיילים ממלאים
16 חוקי הטיול בעשה ולא תעשה.
17 העשה הם: א) לילך במקום המיועד להילוך בעיגול,
18 כלומר כל הטיול הוא במרחב העשוי כעיגול, סביבות
19 הבימה. ב) הכלואים בחדר אחד צריכים להלך זה אצל
- 20 זה. ג) צריכים להלך, לא לעמוד ולא לישב.
21 והלא תעשה: א) אסור לרוץ, כי אם לילך במתינות.
22 ב) אסור לדבר כי אם בחשאי. ג) אסור לילך בקומה
23 זקופה, שלא להסתכל בפני שאר ההולכים. ד) אסור
24 להביט בכיוון אל איזה חלון מחלוני המבצר. ה) אסור
25 להגביה איזה דבר מן הארץ. ו) אסור לזרוק איזה דבר.
26 ז) אסור לקרוץ בעינים. ח) אסור לעשות איזה תנועה ביד
27 או ברגל. ט) אסור לדבר עם אחד המלווים. י) אסור לתת
28 מקטרת או לקבל מקטרת מאחר.
29 ולפתע פתאום כרוז יוצא, הטיול נגמר, נגמר הטיול,
30 עמדו, עמדו, סטראייסיא וויראונאייסיא, סטאי, נא
31 מיעסטא (הסתדר בשורה, עמוד... לכו... עמוד) (ואז
32 האסירים של חדר אחד צריכים לעמוד זה אצל זה, רגל
33 אצל רגל וכתף אצל כתף) וכרוז שני נשמע "שאגאם
34 מארש" (ואז הולכים כן עד פתח הביאה, וכרוז נשמע:
35 עמוד, הסתדר בזה אחר זה (ומתחיל סדר הכניסה
36 לביאה), ושם מקבלים פני הבאים, ואיש איש אל חדרו
37 ילך, הפתחים נפתחים והכלואים הולכים אל כלובותיהם
38 כתיישים כפופים.

רשימה לחג הגאולה יביג תמוח

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק קיא – הנצחון היהודי

- 1 באחד הימים הגיעה מן הוותיקן ההודעה שלה ציפה ר' משה, ראש קהילת פוזנא לשעבר, הקובעת
2 את מועד הויכוח המחודש בינו לבין הקרדינלים. הויכוח, שהופסק בראשיתו, אמור היה להתחדש
3 בתנאים שונים מן הפעם הקודמת. כך, למשל, במקום שלושים קרדינלים שהתייצבו מולו בפעם
4 הקודמת עמדו כנגדו הפעם רק שלשה.
5 אלא שר' משה הצביע על עיוותים נוספים שעדיין נותרו ומביאים לאי־שוויון בין הצדדים. הוא
6 הודיע כי בשום פנים ואופן לא יסכים לקיים את הויכוח באולם הארמון האפיפיורי, הנקרא "אולם
7 הפסלים". הוא הזכיר כי כבר בראשית הויכוח הקודם התנה שבשעת הויכוח לא יימצאו פסלים ותמונות
8 במקום, ושאר הכמרים יסירו מעל עצמם את הצלבים, הכמרים הסכימו אז לכך, והנה עתה מודיעים
9 על קיום הויכוח ב"אולם הפסלים". משום כך לא יוכל להשתתף בויכוח.
10 הדבר הרגיו את הקרדינלים: "חוצפה שכזאת?" - צעקו כמה מן הכמרים, שדרשו לתת לר' משה
11 עונש כזה שילמדו לקח להתייחס בדרך־ארץ כלפי הכנסייה. היו שדרשו לבטל את הויכוח ולהאשים
12 את ר' משה בכך. בסופו של דבר ניאותרו הכמרים, לאחר שיקול, לוותר לר' משה. הויכוח הועבר לאחד
13 מחדרי ספריית הוותיקן.
14 עתה התייחס ר' משה לנקודות נוספות של אי־שוויון. ראשית, מועד התחלת הויכוח נקבע ליום
15 ששי בשבוע, ור' משה טען שביום זה יוכל הויכוח להתקיים רק זמן קצר, שכן עליו להתכונן בעוד

1 מועד לקראת השבת. בעיה נוספת היתה שוב - מי יפתח בויכות. אחד הקרדינלים מיהר והחל להשמיע
2 דברים על הצורך בויכות כדי להוכיח קבל עולם כי היהודים מוכים בסנוורים והם שוגים בכך שהם
3 מחזיקים באמונתם העתיקה. ר' משה מחה על כך שהצד הנוצרי פותח בויכות. הוא טען שזכות
4 הבכורה מגיעה לנציג הדת היהודית.

5 שוב התנהלו דיונים בין הכמרים לבין עצמם אם לוותר לר' משה או לא. הכמרים הקיצוניים טענו
6 כי יש להכריז על הויכות כמבוטל באשמת היהודי ולהעניק לצד הנוצרי את הנצחון הטכני. היו שדרשו
7 להעניש קשה את ר' משה על דרישותיו ה"חצופות". גם הפעם גברה יד המתונים, והכמרים נענו
8 לדרישות ר' משה.

9 הויכות הפומבי נפתח, איפוא, בדבריו של ר' משה, שלש שעות רצופות נמשך נאומו בשפה צחה
10 ובהגיון מלוטש הוכיח את צדקת ועליונות היהדות על הנצרות.

11 בכאב בלתי מוסתר הודו רבים מן הנוצרים הנוכחים כי היה זה נאום מבריק ומשכנע. במיוחד היה
12 גדול הרושם שהשאיר ר' משה על המרצים והסטודנטים היהודיים שבאקדמיית הוותיקן. הללו היו
13 נתונים ברובם תחת השפעת הכנסייה, או שהיו מנוכרים לגמרי ליהדות, ורבים היו פוסחים על שתי
14 הסעיפים.

15 השפעתו של ר' משה על הצעירים היהודיים, כמו השפעתו על גדליה משה גורדון, הלכה וגברה,
16 ודבר זה הסב לו קורת רוח מרובה, מצד אחד תקפו על ר' משה כאב לבו וצעריו על שנאלץ לעמוד
17 בויכות עם הנוצרים שונאי ישראל, וחששו שמא דווקא נצחוננו עליהם יגביר את יצר הנקמה שלהם.
18 אך מצד שני אוזנו רגשות מצערים אלה בשמחה וקורת רוח על הצלחתו להרשים את היהודים
19 שבאקדמיה האפיפיורית, וכתוצאה מכך התקרבו אלה ליהדות, לתורה ולמצוותיה.

20 גדליה משה גורדון מוילנא, שעמד כבר על סף השמד וחזר בתשובה, הפך להיות מנהיגם של כל
21 הצעירים היהודיים בוותיקן, ובידיעותיו הרבות הכניס בהם רוח חיים של יהדות.

22 הורי הצעירים, רובם מתבוללים, במדינות שונות, הופתעו לקבל מבניהם מכתבים חדורים ברוח
23 רעננה של יהדות. כולם השתוממו: איך זה דווקא בוותיקן התחזקה יהדותם של ילדיהם, היו מבין
24 ההורים כאלו שקיבלו את הדבר בהבנה ובהנאה, אך היו כאלה שהתמלאו מורת רוח על המהפך הבלתי
25 צפוי.

26 בין אלה היתה משפחה שבדית, מתבוללת לגמרי. בני משפחה זו היו רחוקים לגמרי מיהדות, וחסר
27 להם רק הצעד הפורמלי של המרה לנצרות, דבר שלא היה להם האומץ לבצע. את בנם שלחו לוותיקן
28 בתקוה שהוא, לפחות, יבצע את הצעד הזה, והנה מתקבלים ממנו לפתע מכתבים שבהם הוא מודיע
29 על שובו לתורה ולמצוות, ועל כך שהוא מאושר ביהדותו.

30 ההורים נדהמו מן ה"אסון" שניחת עליהם. האב הריץ מכתב ארוך לבנו שבו הוא מוכיחו על
31 ה"שגעון" שתקף אותו. בין השאר הצביע לפניו על הנזקים החמורים שהוא מסב בהתנהגותו החדשה
32 לעצמו ולמשפחתו, ועל סכנת הנפשות שבה הוא מעמיד את עצמו.

33 הבן לא נשאר חייב תשובה. בנימוס אך בתקיפות דחה את כל טיעוני האב, בצינו כי אמנם התורה
34 מחייבת אותו בכיבוד אב ואם, בכל מצב רוחני שבו ההורים נמצאים, אך יחד עם זה אין הוא חייב
35 לשמוע להם בענינים המנוגדים לתורה. בסיומו של המכתב מיעץ הבן להוריו למכור רכושם ולעבור
36 לגור באמסטרדם שבהולנד, שבה התנהלו אז חיים יהודיים תוססים. הוא עצמו, הבן, הלומד רפואה,

- 1 יבוא לשם, לאחר שסיים לימודיו, שכן איננו מתכוונן לחזור לשבדיה המתבוללת ואכולת שנאת הגויים
- 2 ליהודים.
- 3 ההורים לא השתכנעו, אך הבן נהג כפי שכתב. כאשר סיים לימודיו והוסמך כרופא נסע
- 4 לאמשטרדם והשתקע שם. כאן נשא לאשה בתו של אחד מנכבדי העיר, יהודי למדן ועשיר, והתפרסם
- 5 כרופא מעולה וירא שמים. כעבור שנים עברו גם הוריו לאמשטרדם והחלו לקיים חיי תורה ומצוות.
- 6 סטודנט יהודי אחר, בשם אנטוני יסינובסקי, היה בן למשפחה מתבוללת בוורשא שבפולניה.
- 7 ההורים היו כה רחוקים מיהדות עד שלא מלו את בנם זה. עם זאת לא היה להם עדיין האומץ להתנצר,
- 8 ותכניתם היתה שבנם ישתקע באיטליה לאחר שסיים חוק לימודיו במדעי הטבע ושם הוא יתנצר. לאחר
- 9 מכן יעברו גם הם לאיטליה ויתנצרו בעקבותיו.
- 10 גם אנטוני היה בין הצעירים שחזרו בתשובה. הוא מל עצמו, והחל לנהל אורח חיים יהודי. זמן
- 11 רב לא הודיע על כך להוריו, עד שסיים את לימודיו.
- 12 לאחר שקיבל את התואר הודיע לפתע להוריו הנדהמים על כך שהוא נימול ושמו בישראל: אברהם.
- 13 באותו מכתב אף הודיע להם כי הוא מתכוונן אמנם לחזור לפולניה, אך לא לוורשא כי אם לקראקא,
- 14 שהיתה אז עיר של תורה ויראת שמים.
- 15 ההורים היו כמוכי רעם, וניסו להניאו מדרכו החדשה. ברם, אברהם יסינובסקי הגשים את תכניתו,
- 16 הוא השתקע, כיהודי שומר מצוות, בקראקא, שם התקבל כפרופסור באקדמיה של הנסיך רדזיביל, ונשא
- 17 לאשה אחת מבנות המשפחות המיוחסות בעיר.
- 18 ר' משה חש ששליחותו ברומא נסתיימה. את שארית זמנו בעיר זו התכוונן לנצל לקניית חפצי חן,
- 19 במגמה להעבירם ללונדון ולפתח שם את מסחרו.
- 20 ברם, בינתיים נודע לר' משה כי לאחר שהאפיפיור שמע על נצחונו על הקרדינלים פקד על פרסום
- 21 ספר שבו יוסבר בהרחבה ובאופן משכנע יתרונה של הנצרות על היהדות, תוך דחיית כל הטענות
- 22 שהעלה ר' משה. דבר זה עורר אצל ר' משה את הרעיון שהיהודים יפרסמו כתב הסברה מפורט להוכחת
- 23 האמת הנצחית שביהדות.
- 24 משום כך ביטל ר' משה את תכניתו לנסוע ללונדון, ובמקום זה נסע למנטובה שבאיטליה, שהיתה
- 25 אז עיר ואם בישראל. יחד עם גדולי התורה שבעיר זו הכין את הספר הנידון.
- 26 בד בבד חיבר גם גדליה משה גורדון מוילנא חוברת הסברה גדושת הוכחות על אמיתותה
- 27 ונצחיותה של היהדות. גדליה משה היה בעל תואר פרופסור, ובהתאם להצעות שונות שקיבל נשאר
- 28 לגור ברומא.

אגרות קודש

ב"ה ב' ז"ך מ"ח רפ"ב

יבוא בדברים ולא ימנע הטוב.

9

10 עתה אשאלהו, כאשר בדעתי בעזה"י להביא הספרים שלנו
11 לפה, ורצוני הי' באם שיעזרני השי"ת להרחיבה ולהאדירה,
12 וכאשר הוא הי' היחידי אשר עשה למעני דבר זה בהשגת
13 ספרים יקרים, ע"כ חפצי לדעת (כאשר יתן השי"ת ויהי'
14 ביכולתי) אם אפשר יהי' להשיג מה מהנדפסים וכתבי יד.
15 רצוני רק בספרים ישנים ועתיקים מדפוסים הראשונים,
16 שלמים ויפים. וגודל בקשתי בזה להודיעני.

מו"ה יעקב יוסף שי'

1

שלום וברכה

2

3 כבר הגיעני כמה מכתבים מש"ב היקרים שי' וגם מזולתם
4 ומאתו עוד לא בא דבר. ולא ידעתי סיבת דבר מה זה. אשר
5 ע"כ גודל בקשתי להודיעני משלומי ומצבו, מצב ב"ב שי'. אם
6 רק יחפוץ לא יחסר לו מה לכתוב גם בעניניו הפרטיים, ומה
7 גם מעניני הכללי אשר לא אפונה כי קרא מכתביי בזה, והוא
8 מאלו אשר יכולי' לידע ולהבין מהלך נפשי. ואחכה כי בטח

[אג"ק מוהרי"צ כרך יד]

אגרות קודש

ב"ה, י' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מב' חשון עם הפ"נ המוסגרים בו, וכבקשתו יקראו בעת רצון על הציון הק' של
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. וכיוון שכל ישראל ערבים זה בזה, ונוספה על זה גם השייכות
המשפחתית, הנה ככל שיוסיף הוא בלימוד בהתמדה ובשקידה בעבודת התפלה ובקיום המצות בהידור,
יתוסף בברכת השי"ת בענינים אודותם כותב בהפ"נ הנ"ל, ויזכהו השי"ת ויצליחו לבשר טוב בזה...

זה עתה נתקבל מכתבו מט"ז מ"ח עם ד' פ"נ שיקראו בעת רצון על הציון הק'. ומה שכותב במכתבו
ע"ד מצב רוחו - כבר מילתו אמורה, ובביאור, בתניא קדישא פכ"ו כ"ז ואילך. והרי רואה במוחש, אשר
מחשבותיו ע"ד עצמו מביאות אותו לביטול תורה ולקס"ד מופרך שיעזוב את הישיבה, שמוזה ברור אשר
מיצה"ר באות מחשבות אלו, אשר כל ענינו להלחם נגד אשרו של האדם הרוחני והגשמי בהסברות שאין
להם יסוד בשכל הבריא, וכל מציאותן הוא כי מנסה הוי' אתכם וגו', וכשמתאמץ ועומד בנסיון - רואה גם
האדם עצמו איך שבטלה כל מציאותן המדומה. - ויסיח דעתו מכל מח' אלו - (מבלי להכנס אפילו בשקו"ט
עד"ז, כ"א ע"י מח' אור, שאפילו מעט אור דוחה הרבה חשך) - ויבקש את הר"מ ור"י שלו לסדר לימודיו
כדבעי וכהוראתם יעשה, והשי"ת יצליחו.

פרשת וירא

יח א וירא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל ביום: ב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה: ג ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדי: ד ויח נא מעטמים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ: ה ואקחה פתלחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על לבן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת: ו וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמה סלת לוישי ועשי עגות: ז ואלהבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אלהנער וימהר לעשות אתו: ח ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו: ט ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל: י ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנהבן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו: יא ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח בנשים: יב ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי כלתי היתה לי עדנה ואדני זקן: יג ויאמר יהוה אל אברהם למה זה צחקת שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי: יד היפלא מיהוה דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תש"ו א עמ' 105)

וירא אליו ה' (יח, א)

מספר על הרבי הרש"ב, שבילדותו (בן ארבע או חמש) נכנס פעם לזקנו, הצמח צדק, ופרץ בכי: מדוע אין ה' נראה אליו, כשם שנראה אל אברהם? ספור זה מלמדנו, שכל יהודי, איש אשה וטף, שיד לבכות ולתבוע שהקב"ה יתגלה אליו. אברהם אבינו נותן את הכח, ועל ידי בכיה ותביעה אמיתית נתן להגיע לכך בפעל.

שני טו ותבחי' שרה | לאמר לא צחקתי כי | יראה ויאמר | לא כי צחקת: טו ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם:

ויהוה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה: ז ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גוי הארץ: י כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה לעשות צדקה ומשפט למען הבא יהוה על אברהם את אשר דבר עליו: ב ויאמר יהוה זעקת סדם ועמרה כירבה וחטאתם כי כבדה מאד: טא ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו | בלה ואם לא אדעה: ב ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני יהוה: ג וישלש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע: ד אוילי יש חמשים צדיקים בתוך העיר תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה: ה חללה לך מעשת | בדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק ברשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט: ו ויאמר יהוה אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם: ז ויען אברהם ויאמר הנהנא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר: ח אוילי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה: ט ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אוילי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים: י ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אוילי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים: יא ויאמר הנהנא הואלתי לדבר אל אדני אוילי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים: יב ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אף הפעם אוילי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה: יג וילך יהוה כאשר בלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 155)

ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (יח, יט)

יש להמתיק את הקשר בין "לעשות צדקה" לפרשת סדם, שכן לא נחתמה גזר דינה של סדם אלא משום שלא נתנו צדקה,

בפתוב (יחזקאל טו, מט) "זה הנה עוון סדום . . ויד עני ואביון לא הוזיקה". ומה שכתוב להלן "הפצעקמה . . עשו", "צעקת ריבה אחת" - העקר בזה הוא לא החטא של שפיכות דמים, אלא העדר נתינת צדקה באפן קיצוני ומבהיל, הנחגה שהביאה לשפיכות דמים.

שלישי יט א וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעֶרְבַּ וְלוֹט יָשֵׁב בְּשַׁעַר־סֹדֶם וַיֵּרָא־לוֹט וַיִּקָּם לִקְרֹאתָם וַיִּשְׁתָּחוּ אִפְּסִים אַרְצָה: ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא־אֲדֹנִי סוּרוּ נָא אֶל־בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁפַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי בָרְחוּב גִּלְיוֹן: ג וַיַּפְצֵר־בָּם מֵאֹד וַיִּסְרוּ אֹלֹיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת אֶפֶה וַיֹּאכְלוּ: ד טָרֶם יִשְׁכְּבוּ וְאִנְשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי סֹדֶם נִסְבּוּ עַל־הַבַּיִת מִנֶּעַר וְעַד־זָקֵן כָּל־הָעָם מִקְצָה: ה וַיִּקְרְאוּ אֶל־לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִיֶּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלֵּילָה הוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ וְגִדַּעַתָּ אֹתָם: ו וַיֹּצֵא אֱלֹהִים לֹט הַפֶּתַח וְהַדֵּלֶת סָגַר אַחֲרָיו: ז וַיֹּאמֶר אֶל־נָא אַחִי תִרְעוּ: ח הִנֵּה־נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא־יָדָעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָא אֶתְהֶן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לָאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל־תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי־עַל־כֵּן בָּאוּ בָצֵל קִרְתִּי: ט וַיֹּאמְרוּ א גִּשְׁהֶלָּה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד בָּא־לְגוּר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה נָרַע לָךְ מֵהֶם וַיַּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מֵאֹד וַיִּגְשׁוּ לְשֹׁכֵר הַדֵּלֶת: י וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת־לוֹט אֲלֵיהֶם הַבַּיִתָּה וְאֶת־הַדֵּלֶת סָגְרוּ: יא וְאֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פָּתַח הַבַּיִת הִכּוּ בַּסִּבְּוֹתִים מִקֶּמֶן וְעַד־גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח: יב וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל־לוֹט עַד כִּי־לָךְ פֶּה חָתָן וּבְנִיךָ וּבְנֵיתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר־לָךְ בְּעִיר הוֹצֵא מִן־הַמָּקוֹם: יג כִּי־מִשְׁחָתִים אֲנֻחֲנוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־יִגְדֹּלָה צַעֲקָתְךָ אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלְחוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ: יד וַיֹּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל־חֲתָנָיו לֵקְחֵי בָנְתָיו וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־מִשְׁחָתִית יְהוָה אֶת־הָעִיר וַיְהִי כַּמִּצַּחֵק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו: טו וַכְּמוֹ הַשְּׁחַר עָלָה וַיִּאֲצִיזוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת־אִשְׁתְּךָ וְאֶת־

שְׁתֵּי בָנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פֶּן־תִּסָּפֵף בְּעוֹן הָעִיר: טז וַיִּתְּמַהֲמָהּ | וַיַּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבִיד־אִשְׁתּוֹ וּבִיד־שְׁתֵּי בָנָתָיו בַּחֲמֹלֶת יְהוָה עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיַּנְחֵהוּ מִחוּץ לָעִיר: יז וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָה עַל־נַפְשְׁךָ אֶל־תִּבְטֵי אַחֲרֶיךָ וְאֶל־תַּעֲמֹד בְּכָל־הַכֶּפֶר הַחֲרָה הַמַּלְטָה פֶּן־תִּסָּפֵף: יח וַיֹּאמֶר לוֹט אֱלֹהִים אֶל־נָא אֲדֹנִי: יט הִנֵּה־נָא מִצָּא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתִּגְדֵּל חֲסִדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכֵל לְהַמְלֹט הַחֲרָה פֶּן־תִּדְבַּקְנִי הָרָעָה וּמָתִי: כ הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה לָנוּם שָׁמָּה וְהוּא מִצְעָר אִמְלָמָה נָא שְׁמָה הֲלֹא מִצְעָר הוּא וְתָחִי נַפְשִׁי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות 2 עמ' 244)

לוקחי בנותיו (יט, יד)

שאותן שבבית ארוסות להם (רש"י)

אין בנותיו לדין ארוסה וחלות גדר אשת איש, שהרי מסתברא שדין זה התחדש רק במתן תורה. וכן כתב הרמב"ם (ריש הלכות אישות): "קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק . . מכניסה לתוך ביתו . . ותהיה לו לאשה" (ובלאו הכי תמוה לומר שאנשי סדום התנהגו על פי דין תורה). אלא בנותיו לשדוכין וזמן של הקנה לחתונה, וכפי שמצינו בדרך אמונה, ש"נותרין לבתולה י"ב חדש לפרנס את עצמה בתכשיטים".

רביעי כא וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׁאָתִי פְּנִיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הַפְּסִי אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: כב מֵהָרַחֵק הַמַּלְטָה שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת דָּבָר עַד־כִּי־אֵךְ שָׁמָּה עַל־פֶּן קָרָא שֵׁם־הָעִיר צוּעַר: כג הַשָּׁמַשׁ יָצָא עַל־הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צוּעָרָה: כד וַיְהִי הַמָּטִיר עַל־סֹדֶם וְעַל־עַמֹּרָה גִּפְרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם: כה וַיַּהֲפֹךְ אֶת־הָעָרִים הָאֵל וְאֶת כָּל־הַכֶּפֶר וְאֶת כָּל־יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמְח הָאֲדָמָה: כו וַתִּבְטֵ אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וְתָחִי נָצִיב מִלַּח: כז וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־עֲמַד שֵׁם אֶת־פְּנֵי יְהוָה: כח וַיִּשְׁקֹף עַל־פְּנֵי סֹדֶם וְעַמֹּרָה וְעַל כָּל־פְּנֵי אֶרֶץ הַכֶּפֶר וַיֵּרָא וַהֲנֵה עָלָה קִיטָר הָאָרֶץ בְּקִיטָר הַכִּבְשָׁן: כט וַיְהִי בִשְׁחַת אֱלֹהִים אֶת־עָרֵי הַכֶּפֶר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת־לוֹט מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה בְּהַפְּךָ

אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר־יָשָׁב בָּהֶן לֹט: ^א וַיַּעַל לֹט מִצּוּעַר ויָשָׁב בָּהֶר וּשְׁתֵּי בָנָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא לְשֹׁכֵת בְּצוּעַר ויָשָׁב בְּמַעְרָה הוּא וּשְׁתֵּי בָנָיו: ^ב וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בְּאָרְץ לָבוֹא עָלֵינוּ בְּדֶרֶךְ פְּלִי־הָאָרֶץ: ^ג לָכֵה נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ יוֹן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאָבִינוּ זָרַע: ^ד וַתִּשְׁקֶינן אֶת־אָבִיהֶן יוֹן בְּלִילָה הוּא וַתָּבֹא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכְּבַת אֶת־אָבִיהָ וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ: ^ה וַיְהִי מִמַּחֲרָת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה הֵן־שִׁכְבְּתִי אִמָּשׁ אֶת־אָבִי נִשְׁכְּנוּ יוֹן גַּם־הַלִּילָה וּבֹאִי שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאָבִינוּ זָרַע: ^ו וַתִּשְׁקֶינן גַּם בְּלִילָה הַהוּא אֶת־אָבִיהֶן יוֹן וַתָּקֶם הַצְעִירָה וַתִּשְׁכְּבַת עִמּוֹ וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ: ^ז וַתִּהְיוּ שְׁתֵּי בָנוֹת־לֹט מֵאָבִיהֶן: ^ח וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אֲבִי־מוֹאָב עַד־הַיּוֹם: ^ט וַהַצְעִירָה גַּם־הִיא יָלְדָה בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־עַמִּי הוּא אָבִי בְנֵי־עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם: **ס ב** ^א וַיִּפֶּעַ מִשֶּׁם אַבְרָהָם אֶרֶצָה הַנִּגְב ויָשָׁב בֵּין־קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיָּגֵר בְּגֹרָר: ^ב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הוּא וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ גָּרָר וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה: ^ג וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־אַבְיִמֶלֶךְ בַּחלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי מֵת עַל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלָת בָּעַל: ^ד וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הִגֵּדִי גַם־צָדִיק תִּהְיֶה: ^ה הֲלֹא הוּא אָמַר־לִי אַחֲתִי הוּא וְהִיא־גַם־הוּא אִמָּרָה אַחִי הוּא בְּתִם־לִבִּי וּבִנְקִינָן כִּפִּי עָשִׂיתִי זֹאת: ^ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחלֹם גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְּתִם־לִבְבְּךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאַחֲשֹׁךְ גַּם־אָנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטֹ־לִי עַל־כֵּן לֹא־נִתְּתִיךָ לָנֶגַע אֵלֶיהָ: ^ז וְעַתָּה הִשָּׁב אֶשְׁת־הָאִישׁ כִּי־נָבִיא הוּא וַיִּתְּפֹלֵל בַּעֲדָךְ וַחֲיָה וְאִם־אֵינְךָ מְשִׁיב־דָּע כִּי־מוֹת תָּמוּת אַתָּה וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: ^ח וַיִּשָּׁכֶם אַבְיִמֶלֶךְ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל־עֲבָדָיו וַיִּדְבֹּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנוֹתָם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד: ^ט וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־עָשִׂיתָ לָנוּ וְמַה־חָטַאתִי לָךְ כִּי־הִבַּאתָ עָלַי וְעַל־מְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדוֹלָה מְעַשִׂים

אֲשֶׁר לֹא־יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי: ^י וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מַה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה: ^{יא} וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין־יֵרָאת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וַתִּהְיוּנִי עַל־דְּבַר אִשְׁתִּי: ^{יב} וְגַם־אִמָּנָה אַחֲתִי בַת־אָבִי הוּא אָךְ לֹא בַת־אָמִי וַתִּהְיֶה־לִּי לְאִשָּׁה: ^{יג} וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי וַאֲמַר לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֵל כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבֹא שָׁמָּה אֲמַר־לִי אַחִי הוּא: ^{יד} וַיִּקַּח אַבְיִמֶלֶךְ צֹאן וּבָקָר וְעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם ויָשָׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ: ^{טו} וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב: ^{טז} וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַי כָּסֶף לְאַחֲרֶיךָ הִנֵּה הוּא־לָךְ כְּסוּת עֵינַיִם לְכָל אֲשֶׁר אֲתָד וְאֵת כָּל וְנִכְחַת: ^{יז} וַיִּתְּפֹלֵל אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אַבְיִמֶלֶךְ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִמְהָתָיו וַיִּלְדוּ: ^{יח} כִּי־עָצַר עֲצַר יְהוָה בְּעַד כָּל־רָחֶם לְבֵית אַבְיִמֶלֶךְ עַל־דְּבַר שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַבְרָהָם: **ס כא** ^א וַיְהִי הֶקֶד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר: ^ב וַתֵּחֶר וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לִזְקֻנָּיו לְמוֹעֵד אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ אֱלֹהִים: ^ג וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ הַנּוֹלָד־לּוֹ אֲשֶׁר־יָלְדָה־לּוֹ שָׂרָה יִצְחָק: ^ד וַיִּמַּל אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן־שְׁמֹנֶת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 141)

ויקח אבימלך צאן ובקר . . . ויתן לאברהם (כ, יד)

כדי שיתפסו ויתפיל עליו (רש"י)

משמע, שאבימלך בקש מחילה מאברהם ואברהם מחל לו. וכן מוכן מקד שלא מצינו שאברהם סרב לקבל מתנה זו. ואף שאבימלך טען שנהג בתם לב, מכל מקום יש צורך בבקשת מחילה, שכן סוף סוף חטא חמור במור כולפי אברהם, וכונתו אינה משנה עבדה זו.

חמישי ^ה ואברהם בן־מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו: ^ו ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל־השמע יצחק־לי: ^ז ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה פי־ילדתי בן לזקנתי: ^ח ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את־יצחק: ^ט ותרא שרה את־בן־הגֶּר

פי־הבאת עלי ועל־מלכתי חטאה גדלה מעשים

הַמִּצְרִית אֲשֶׁר־יִלְדָּה לְאַבְרָהָם מִצָּחָק: וַתֹּאמֶר
לְאַבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ
בְּנֵי־הָאִמָּה הַזֹּאת עִם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק: ^א וַיֵּרַע הַדָּבָר
מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנֹו: ^ב וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם אֲלֵי־יָרֵעַ בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנָּעֹר
וְעַל־אִמְתְּךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע
בְּקִלְהָ כִּי בִי־צָחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע: ^ג וְגַם אֶת־בֶּן־
הָאִמָּה לָגֹוי אֲשִׁימֶנּוּ כִּי זָרַעָךְ הוּא: ^ד וַיִּשְׁכֶּם
אַבְרָהָם ^ה בְּבֶקֶר וַיִּקַּח־לָחֶם וְחֶמֶת מִיּוֹם וַיִּתֵּן
אֶל־הַגֵּר שֵׁם עַל־שְׂכֻמָּה וְאֶת־הַיֶּלֶד וַיִּשְׁלַחַה וַתֵּלֶךְ
וַתֵּתֶנּוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶר שָׁבַע: ^ו וַיָּכֻלוּ הַמַּיִם מִן־
הַחֶמֶת וַתִּשְׁלַךְ אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אֶחָד הַיִּשְׁחִים:
^ז וַתֵּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחָק בְּמִטְחָוִי קִשְׁת כִּי
אָמְרָה אֶל־אֶרְאָה בְּמוֹת הַיֶּלֶד וַתֵּשֶׁב מִנְּגַד וַתִּשָּׂא
אֶת־קִלְהָ וַתִּבְכֶּה: ^ח וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנָּעֹר
וַיִּקְרָא מִלֹּאד אֱלֹהִים ^ט אֶל־הַגֵּר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר
לָהּ מַה־לָּךְ הִגֵּר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים
אֶל־קוֹל הַנָּעֹר בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׁם: ^י וַיְקוּמִי שְׂאִי
אֶת־הַנָּעֹר וְהַחַיִּיקִי אֶת־יָדְךָ בֹּו כִּי־לִגְוִי גָדוֹל
אֲשִׁימֶנּוּ: ^{יא} וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֶר־
מַיִם וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֹא אֶת־הַחֶמֶת מַיִם וַתִּשָּׂק אֶת־
הַנָּעֹר: ^{יב} וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנָּעֹר וַיַּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב
בַּמִּדְבָּר וַיְהִי רֶבֶה קִשְׁת: ^{יג} וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר פֶּאֶרְן
וַתִּקַּח־לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קטוסי שיחות 2 עמ' 104)

צחוק עשה לי אלקים, כל השומע יצחק לי (כא, ו)

מדתו של יצחק היא גבורה, יראה ופחד; ואף על פי כן, שמו מורה על צחוק ושמחה. בטעם הדבר יש לומר, שיראה ובטול הם הקנה והקשרה לשמחה ופתיחת הלב בעבודת ה'. וכמו שאנו מבקשים: "ונפשי כעפר לכל תהיה (ועל ידי זה) פתח לבי בתורתך".

ששי ^{כב} וַיְהִי בַּעַת הַחֹוֹא וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ וַפִּיכָל שֶׁר־צָבָאוֹ אֶל־אַבְרָהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה: ^{כג} וַעֲתָה הִשָּׁבְעָה לִּי בָאֱלֹהִים הִנֵּה אִם־תִּשְׁקֹר לִי וּלְגִינִי וּלְנַכְבִּי בְּחֶסֶד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גֵּרְתָּהּ

כָּה: ^{כד} וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֲנֹכִי אֲשַׁבֵּעַ: ^{כה} וְהוֹכַח אַבְרָהָם אֶת־אַבְימֶלֶךְ עַל־אֲדֹתָ בְּאֶר הַמַּיִם אֲשֶׁר גָּזְלוּ עִבְדֵי אַבְימֶלֶךְ: ^{כו} וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם־אַתָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם אֲנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי בְּלִתי הַיּוֹם: ^{כז} וַיִּקַּח אַבְרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאַבְימֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית: ^{כח} וַיָּצַב אַבְרָהָם אֶת־שָׁבַע כְּבָשֶׁת הַצֹּאן לְבִדְהָן: ^{כט} וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מָה הִנֵּה שָׁבַע כְּבָשֶׁת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבִדְהָנָה: ^ל וַיֹּאמֶר כִּי אֶת־שָׁבַע כְּבָשֶׁת תִּקַּח מִיָּדִי בְּעִבּוֹר תִּהְיֶה־לִּי לַעֲדָה כִּי חֲפָרְתִּי אֶת־הַבָּאָר הַזֹּאת: ^{לא} עַל־כֵּן קָרָא לַמָּקוֹם הַהוּא בְּאֶר שָׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם: ^{לב} וַיִּכְרְתוּ בְרִית בְּבָאָר שָׁבַע וַיִּקַּם אַבְימֶלֶךְ וַפִּיכָל שֶׁר־צָבָאוֹ וַיָּשֻׁבוּ אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים: ^{לג} וַיִּטַּע אִשָּׁל בְּבָאָר שָׁבַע וַיִּקְרָא־שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עֹלָם: ^{לד} וַיִּגֵּר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (299 השיחות תש"ר ב עמ' 681)

ויטע אשל (כא, לג)

רמז: יש כאן, שאברהם אבינו נטע בבני ישראל מדת הכנסת אורחים, להעניק לאורח אכילה, שתיה, לינה (רש"י סוטה י, א). וקמו שכתוב (לעיל יח, יט): כִּי יָדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת בְּנֵי וְאֶת בִּיתוֹ אַחֲרָיו.

שביעי ^{כב} וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנְנִי: ^{כג} וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בְּנֶךְךָ אֶת־יִחִידְךָ אֲשֶׁר־אַהֲבָתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לָךְ אֶל־אֶרֶץ הַמִּזְרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לַעֲלֹה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: ^{כד} וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹורוֹ וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נַעֲרָיו אֹתוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנֹו וַיִּבְקַע עֵצִי עֹלָה וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים: ^{כה} בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: ^{כו} וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־נַעֲרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמֹור וְאֲנִי וְהַנָּעֹר נִלְכֶּה עַד־כָּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֵלֵיכֶם: ^{כז} וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־עֵצֵי הָעֹלָה וַיִּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנֹו וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמַּאֲכָלִת וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יחדו: ^{כח} וַיֹּאמֶר יִצְחָק

י כִּי־בָרַךְ אֲבִרְכֶךָ וְהִרְבָּה אֲרָבָה אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל־שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרֶשׁ זֶרְעֶךָ אֶת
שָׂעִר אִי־בֵּי: יא וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ לְקִב
אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלִּי: יב וַיָּשֶׁב אֲבִרְהָם אֶל־נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ
וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיָּשֶׁב אֲבִרְהָם בְּבֵּאֵר
שָׁבַע: פ מַפְסִיד כ וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגֶד
לְאֲבִרְהָם לֵאמֹר הִנֵּה יְלִדָה מִלְּכָה גַם־הוּא בְּנִים
לְנָחוֹר אַחִיד: כא אֶת־עֹיֵן בָּכָרָו וְאֶת־בָּנוֹ אַחִיו וְאֶת־
קִמּוֹאֵל אֲבִי אָרָם: כב וְאֶת־כָּשֵׁד וְאֶת־חִזֹּן וְאֶת־
פִּלְדָּשׁ וְאֶת־יִדְלָף וְאֶת בְּתוּאֵל: כג וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת־
רִבְקָה שְׁמֹנֶה אֲלֵה יְלִדָה מִלְּכָה לְנָחוֹר אַחִי
אֲבִרְהָם: כד וּפִילְגֶשֶׁשׁ וְשִׁמְהָ רְאוּמָה וְתִלְדַּ גַּם־הוּא
אֶת־טִבְחָ וְאֶת־גָּחֶם וְאֶת־תַּחֲשׁ וְאֶת־מַעֲכָה:

פפפ קמ"ז פסוקים. אמנו"ן סימן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 73)

בְּהַר ה' יִרְאָה (כב, יד)

לְהַשְׁרִית בּוֹ שְׂכִינָתוֹ וְלְהַקְרִיב בָּאֵן קִרְבָּנוֹת (רש"י) הַשְׁרָאָה
הַשְׂכִּינָה (נפֶעַל) - שִׁיכָת לִיצְחָק, שְׁנִתְקַדֵּשׁ בְּקִדְשֵׁת עוֹלָה עַל יְדֵי
שְׁנַעֲקָד עַל הַמִּזְבֵּחַ. הַקְרַבְתָּ קִרְבָּנוֹת (פועל) - שִׁיכָת לִאֲבִרְהָם,
שְׁעִשָּׂה מַעֲשֵׂה וְעָקַד אֶת בְּנוֹ יַחֲדָיו עַל הַמִּזְבֵּחַ.

אֶל־אֲבִרְהָם אֲבִיו וַיֹּאמֶר אֲבִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי בְנִי וַיֹּאמֶר
הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאִתָּה הַשֵּׁה לְעֹלָה: ה וַיֹּאמֶר
אֲבִרְהָם אֱלֹהִים יִרְאֵה־לִּי הַשֵּׁה לְעֹלָה בְנִי וַיֵּלְכוּ
שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: ו וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לִּי
הָאֱלֹהִים וַיִּבְּן שָׁם אֲבִרְהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־
הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנֹו וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
מִמָּוֶעַל לַעֲצִים: ז וַיִּשְׁלַח אֲבִרְהָם אֶת־יִדְוֹ וַיִּקַּח אֶת־
הַמֶּאֱבֵלֶת לְשָׁחַט אֶת־בְּנוֹ: ח וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאָדָּה
וַיְהוּה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר
הִנְנִי: י וַיֹּאמֶר אֶל־תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעֱר וְאֶל־תַּעֲשׂ
לוֹ מְאוּמָה כִּי וְעַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יִרְאֵה אֱלֹהִים אֶתָּה
וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יַחֲדָדְךָ מִמֶּנִּי: יא וַיֵּשֶׁא
אֲבִרְהָם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְאֵה וְהִנֵּה־אֵיל אַחֵר נֶאֱחָז בְּסִפְךָ
בְּקִרְנָיו וַיִּלָּךְ אֲבִרְהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה
תַּחַת בְּנוֹ: יב וַיִּקְרָא אֲבִרְהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
וַיְהוּה וַיִּרְאֵה אֵשֶׁר וַיֹּאמֶר הַיּוֹם בְּהַר יְהוּה יִרְאֵה:
יג וַיִּקְרָא מִלֵּאָדָּה יְהוּה אֶל־אֲבִרְהָם שְׁנִית מִן־הַשָּׁמַיִם:
יד וַיֹּאמֶר כִּי נִשְׁפָּעְתִּי נֹאם־יְהוּה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יַחֲדָדְךָ:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרִכִּיָּה דְרִכִּיָּנֶעֱם, וְכָל־נְתִיבָתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׁמְאֻלָּה עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיְגַדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לַגְּלוּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נִגַּד הַתּוֹרָה, שִׁמְקוֹם הַתּוֹרָה יִהְיֶה בְּאִמְצַע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבֵנִט חוֹגְרִים בְּתַחֲלִיל שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה הֵיא עַל הַכֹּל לְשִׁמוּעַ הַהִפְטָרָה כְּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבִּסְפָּר תּוֹרָה.

בִּרְכַּת הַהִפְטָרָה לַפָּנִיה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנִּאֲמָרִים בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרות כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרות ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרות לפרשת וירא במלכים ב פרק ד

ד א וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צָעָקָה אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר עֲבֹדְךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עֲבֹדְךָ הָיָה יֵרָא אֶת־יְהוָה וְהַנְּשִׂיָּה בָּא לָקַחְתָּ אֶת־שְׁנֵי יְלָדֵי לִּי לְעֲבָדִים: ב וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אַעֲשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִּי מַה־יִּשְׁלַח בְּכֶךָ בְּבֵית וְתֹאמַר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כָּל בְּבִית כִּי אִם־אֶסּוּד שָׁמֹן: ג וַיֹּאמֶר לָכִי שְׁאֲלִי־לָךְ פָּלִים מִן־הַחוּץ מֵאֵת פֶּלֶשְׁכִּינֹךְ פָּלִים רַקִּים אֶל־תִּמְעִיטִי: ד וְכֹאת וְסִגְרִית הִדְלַת בַּעַדְךָ וּבַעַד־בְּנִיךָ וַיִּצְקֶתָ עַל פֶּלֶה־פָּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תִסְיַעִי: ה וְתִלָּךְ מֵאֲתוֹ וְתִסְגֹּר הִדְלַת בַּעַדָּהּ וּבַעַד בְּנִיהָ הֵם מִגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצֵקֶת: ו וַיְהִי אֶ בְּמִלְּאֵת הַפָּלִים וְתֹאמַר אֶל־בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד פָּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד פָּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן: ז וְתִכָּא וְתִגְדֹּל לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָכִי מִכְרִי אֶת־הַשָּׁמֶן וְשִׁלְמִי אֶת־נִשְׁיֶךָ וְאֵת וּבְנִיךָ תַּחֲיִי בְּנוֹתָר: ח וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוֹנָם וְשָׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וְתַחֲזֹק־בָּהּ לֶאֱכָל־לֶחֶם וַיְהִי מִדֵּי עֲבָדָהּ יֹסֵר שָׁמָּה לֶאֱכָל־לֶחֶם: ט וְתֹאמַר אֶל־אִשָּׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד: י נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִית־קִיר קִטְּנָה וְנָשִׂים לֹא שָׁם מִטָּה וְשִׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהִיא בְּבֹאֹה אֵלֵינוּ יֹסֵר שָׁמָּה: יא וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיִּסֹּר אֶל־הַעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה: יב וַיֹּאמֶר אֶל־גִּיחֲזִי נַעֲרוֹ קְרָא לְשׁוֹנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָא לָהּ וַתַּעֲמֹד לִפְנָיו: יג וַיֹּאמֶר לֹא אֶמְרֶנָּא אֵלֶיהָ הִנֵּה חֲרָדָת אֶלֵינוּ אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הַיֵּשׁ לְדַבֵּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שָׂר הַצָּבָא וְתֹאמַר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנִכִּי יִשְׁבֶּת: יד וַיֹּאמֶר וְכֹה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גִּיחֲזִי אָבֵל בֶּן אֵין־לָהּ וְאִשָּׁה זָקֵן: טו וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא לָהּ וַתַּעֲמֹד בַּפֶּתַח: טז וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֵת חֲבִיקָת בֶּן וְתֹאמַר אֶל־אֲדֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־תִּכְבֹּב בְּשִׁפְחָתְךָ: יז וְתַהַר הָאִשָּׁה וְתִלָּד בֶּן לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע: יח וַיִּגְדֹּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו אֶל־הַקְּצָרִים: יט וַיֹּאמֶר אֶל־אָבִיו רֹאשִׁי אֶל־הַנְּעָר שָׂאֵהוּ אֶל־אֲמוֹ: כ וַיִּשְׁאַהוּ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל־אֲמוֹ וַיֵּשֶׁב עַל־בְּרִפְיָה עַד־הַצָּהֳרַיִם וַיָּמָת: כא וְתַעַל וְתִשְׁכַּבְּהוּ עַל־מִטָּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְתִסְגֹּר בַּעַדוֹ וְתֵצֵא: כב וְתִקְרָא אֶל־אִשָּׁהּ וְתֹאמַר שְׁלַחָה נָא לִי אֶחָד מִן־הַנְּעָרִים וְאַחַת הָאֲתַנּוֹת וְאֶרְוֶצָה עַד־אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאִשׁוּבָה: כג וַיֹּאמֶר מִדּוּעַ אֵת הַלֵּכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־חָדָשׁ וְלֹא שִׁבְתָּ וְתֹאמַר שָׁלוֹם: כד וְתַחֲבֹשׁ הָאֲתוֹן וְתֹאמַר אֶל־נַעֲרָה נְהַג וְלָךְ אֶל־תַּעֲצֹר־לִי לְרֹכֵב כִּי אִם־אֶמְרָתִי לָךְ: כה וְתִלָּךְ וְתִכָּא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַר הַפְּרָמָל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ־הָאֱלֹהִים אוֹתָהּ מִנְּגֵד וַיֹּאמֶר אֶל־גִּיחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשׁוֹנַמִּית הַלֹּז: כו עָתָה רֹוֶץ־נָא

לִקְרֹאתָהּ וַיֹּאמֶר-לָהּ הַשָּׁלוֹם לְךָ הַשָּׁלוֹם לְאִישׁךָ הַשָּׁלוֹם לְיֶלֶד וְתֹאמַר שָׁלוֹם: כֹּה וְתָבֹא
 אֶל-אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-הָהָר וּתַחֲזֹק בְּרִגְלָיו וַיֵּשֶׁב גִּיחֹזִי לְהַדָּפָה וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים
 הֲרַפְּהָ-לָהּ כִּי-נִפְשָׁה מְרֵה-לָהּ וַיְהוּהָ הָעֲלִים מִפְּנֵי וְלֹא חָגִיד לִי: כֹּה וְתֹאמַר הַשָּׂאֱלֹתִי בֶן
 מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תִשָּׁלַח אֹתִי: כֹּה וַיֹּאמֶר לְגִיחֹזִי חָגֵר מִתְנִיד וְקַח מִשְׁעֲנִיתִי
 בְּיָדְךָ וְלֶךְ כִּי-תִמָּצֵא אִישׁ לֹא תִבְרַכְנוּ וְכִי-יִבְרַכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשִׁמַּת מִשְׁעֲנִיתִי עַל-פְּנֵי
 הַנָּעַר: ל וְתֹאמַר אִם הַנָּעַר חִי-יְהוּהָ וְחִי-נִפְשָׁךְ אִם-אֶעֱזָבְךָ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ: לֹא וְגִחֹזִי
 עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיֵּשֶׁם אֶת-הַמִּשְׁעֲנֵת עַל-פְּנֵי הַנָּעַר וְאִין קוֹל וְאִין קָשָׁב וַיֵּשֶׁב לִקְרֹאתוֹ וַיַּגִּד-לּוֹ
 לֵאמֹר לֹא הִקִּיץ הַנָּעַר: לז וַיָּבֹא אֱלִישֶׁע הַבִּיתָה וְהִנֵּה הַנָּעַר מֵת מִשְׁכָּב עַל-מִטָּתוֹ: לח וַיָּבֹא
 וַיִּסְגֵּר הַדֶּלֶת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְּפֹלֵל אֶל-יְהוּהָ: לה וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל-הַיֶּלֶד וַיֵּשֶׁם פָּוִי עַל-פְּוִי
 וַעֲיִנָּיו עַל-עֵינָיו וְכַפָּיו עַל-כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיַּחֵם בְּשֶׁר הַיֶּלֶד: לו וַיֵּשֶׁב וַיֵּלֶךְ בְּבֵית אַחֶת
 הַנָּהָל וְאַחֶת הַנָּהָל וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּזְוֹר הַנָּעַר עַד-שֶׁבַע פַּעַמִּים וַיִּפְקַח הַנָּעַר אֶת-עֵינָיו:
 לו וַיִּקְרָא אֶל-גִּיחֹזִי וַיֹּאמֶר קְרֹא אֶל-הַשְּׁנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בְגָדְךָ:
 לו וְתָבֹא וְתִפֹּל עַל-רִגְלָיו וְתִשְׁתַּחוּ אֶרְצָהּ וְתִשָּׂא אֶת-בָּנָהּ וְתִצֵּא:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
 הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֹאמָן, אַתָּה
 הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֹאמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
 מֶלֶךְ נֹאמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מִשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
 יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת
 כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
 מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשֶׁה וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת וירא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:42	5:46	8:00	8:01	8:32	8:33	9:30	9:31	17:10	17:04	17:34	17:28	16:45	17:37
חיפה (ח)	5:42	5:47	7:59	8:01	8:32	8:33	9:29	9:30	17:08	17:01	17:33	17:26	16:33	17:35
ירושלים (ח)	5:39	5:43	7:58	8:00	8:29	8:31	9:28	9:28	17:10	17:03	17:34	17:27	16:24	17:35
תל אביב (ח)	5:43	5:48	8:00	8:02	8:33	8:34	9:30	9:31	17:09	17:02	17:33	17:27	16:43	17:37
אוסטריה וינה (ק)	7:13	7:22	9:22	9:26	9:54	9:58	10:49	10:51	18:06	17:55	18:36	18:25	17:39	18:38
אוסטרליה מלבורן (ק)	6:30	6:21	9:14	9:09	9:46	9:41	10:52	10:49	19:42	19:48	20:08	20:15	19:30	20:26
אוקראינה אודסה (ק)	7:14	7:23	9:24	9:27	9:56	10:00	10:51	10:54	18:10	17:59	18:39	18:29	17:43	18:33
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	6:59	7:08	9:08	9:12	9:40	9:44	10:35	10:37	17:50	17:39	18:20	18:09	17:23	18:13
אוק. ז'יטומיר (ק)	7:28	7:38	9:35	9:39	10:07	10:12	11:02	11:04	18:12	18:00	18:43	18:32	17:44	18:36
אוקראינה קייב (ק)	7:20	7:30	9:27	9:32	9:59	10:04	10:54	10:56	18:06	17:54	18:37	18:25	17:38	18:29
אוקראינה דונייצק (ק)	6:47	6:56	8:56	9:00	9:28	9:32	10:23	10:26	17:40	17:29	18:10	17:59	17:13	18:03
איטליה מילאנו (ק)	7:39	7:47	9:49	9:53	10:21	10:25	11:17	11:19	18:38	18:28	19:06	18:56	18:11	19:09
אקוואדור קיטו (ח)	5:48	5:47	8:22	8:21	8:52	8:51	9:54	9:53	18:10	18:09	18:31	18:31	17:51	18:35
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:07	5:59	8:48	8:44	9:21	9:17	10:27	10:24	19:11	19:17	19:37	19:42	18:58	19:54
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	6:47	6:38	9:36	9:31	10:07	10:02	11:15	11:11	20:14	20:21	20:41	20:49	20:02	20:53
ארה"ב בולטימור (ק)	7:16	7:22	9:29	9:32	10:02	10:04	10:58	11:00	18:27	18:19	18:53	18:45	18:02	18:49
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	7:06	7:12	9:19	9:22	9:51	9:54	10:48	10:49	18:16	18:08	18:43	18:35	17:51	18:45
ארה"ב ג'רסי (ק)	7:07	7:13	9:20	9:22	9:52	9:55	10:48	10:50	18:16	18:07	18:42	18:34	17:50	18:46
ארה"ב דטרויט (ק)	7:44	7:51	9:57	10:00	10:28	10:31	11:25	11:26	18:51	18:42	19:18	19:09	18:25	19:20
ארה"ב היוסטן (ק)	7:21	7:25	9:40	9:41	10:12	10:13	11:10	11:11	18:51	18:45	19:15	19:09	18:28	19:19
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:56	7:01	9:13	9:15	9:45	9:47	10:43	10:44	18:20	18:13	18:45	18:38	17:56	18:47
ארה"ב מיאמי (ק)	7:18	7:21	9:37	9:39	10:10	10:11	11:09	11:09	18:54	18:48	19:17	19:12	18:31	19:21
ארה"ב ניו הייבן (ק)	7:04	7:10	9:15	9:18	9:48	9:51	10:44	10:46	18:10	18:01	18:37	18:28	17:44	18:41
ארה"ב שיקאגו (ק)	7:00	7:07	9:15	9:18	9:46	9:49	10:42	10:44	18:11	18:02	18:38	18:29	17:45	18:39
בוליביה לה פאס (ח)	5:54	5:50	8:35	8:32	9:04	9:02	10:09	10:07	18:42	18:44	19:04	19:06	18:25	19:10
בלגיה אנטוורפן (ק)	8:07	8:17	10:12	10:17	10:45	10:49	11:39	11:42	18:48	18:35	19:19	19:07	18:19	19:24
בלגיה בריסל (ק)	8:05	8:15	10:12	10:17	10:44	10:49	11:39	11:41	18:50	18:38	19:21	19:09	18:22	19:24
בלרוס ליובאוויטש (ק)	7:25	7:37	9:29	9:34	10:01	10:06	10:54	10:57	17:56	17:43	18:30	18:17	17:27	18:21
ברזיל ס.פאולו (ק)	6:27	6:22	9:06	9:03	9:38	9:35	10:42	10:40	19:17	19:20	19:40	19:43	19:01	19:50
ברזיל ריו דה ז'נירו (ק)	6:14	6:09	8:53	8:50	9:24	9:21	10:29	10:26	19:03	19:06	19:26	19:29	18:47	19:35
בריטניה לונדון (ק)	7:24	7:34	9:31	9:35	10:02	10:07	10:57	10:59	18:07	17:54	18:39	18:27	17:39	18:41
בריטניה מנצ'סטר (ק)	7:36	7:47	9:41	9:46	10:13	10:18	11:06	11:10	18:12	17:58	18:45	18:32	17:43	18:48
גרמניה ברלין (ק)	7:32	7:43	9:37	9:42	10:10	10:15	11:04	11:06	18:10	17:58	18:43	18:30	17:42	18:34
גרמניה פרנקפורט (ק)	7:46	7:56	9:54	9:59	10:26	10:30	11:21	11:23	18:34	18:23	19:05	18:54	18:07	18:58
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:24	5:19	8:06	8:03	8:37	8:34	9:42	9:40	18:22	18:26	18:46	18:49	18:07	18:53
הודו בומביי (ח)	6:31	6:33	8:53	8:53	9:26	9:26	10:25	10:25	18:17	18:13	18:39	18:35	17:55	18:39
הודו פונה (ח)	6:25	6:27	8:49	8:49	9:21	9:21	10:20	10:20	18:14	18:10	18:37	18:33	17:53	18:37
הונגריה בודפשט (ק)	7:02	7:11	9:11	9:15	9:43	9:47	10:38	10:41	17:55	17:45	18:25	18:14	17:28	18:18
טורקיה איסטנבול (ק)	7:15	7:21	9:28	9:30	10:00	10:03	10:56	10:58	18:24	18:15	18:50	18:42	17:58	18:46
יוון אתונה (ק)	7:32	7:38	9:47	9:49	10:19	10:22	11:16	11:17	18:48	18:40	19:14	19:06	18:23	19:10

לוח זמנים לשבוע פרשת וירא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש
מולדובה קישינב (ק)	7:23	7:32	9:32	9:35	10:04	10:08	10:59	11:02	18:16	18:05	18:45	17:49	18:39
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:24	7:26	9:51	9:51	10:21	10:21	11:21	11:21	19:19	19:15	19:41	18:58	19:42
ניו זילנד קרייטצ'ר' (ח)	5:32	5:22	8:19	8:13	8:52	8:46	9:59	9:55	18:58	19:06	19:26	18:46	19:38
נפאל קטמנדו (ח)	5:59	6:02	8:21	8:22	8:52	8:53	9:51	9:51	17:39	17:33	18:02	17:16	18:01
סינגפור סינגפור (ח)	6:45	6:44	9:13	9:12	9:46	9:45	10:47	10:46	18:55	18:54	19:16	18:36	19:19
פולין ורשא (ק)	7:00	7:11	9:07	9:12	9:38	9:43	10:33	10:35	17:42	17:29	18:14	17:13	18:05
פרו לימה (ח)	5:40	5:37	8:12	8:10	8:45	8:43	9:48	9:46	18:07	18:08	18:29	17:50	18:34
צרפת לאון (ק)	7:56	8:04	10:07	10:10	10:39	10:42	11:34	11:36	18:55	18:45	19:24	18:29	19:27
צרפת פריז (ק)	8:10	8:19	10:19	10:23	10:51	10:55	11:46	11:48	19:01	18:50	19:31	18:34	19:34
קולומביה בוגוטה (ח)	5:34	5:33	8:06	8:05	8:36	8:35	9:38	9:37	17:50	17:48	18:11	17:30	18:13
קנדה טורונטו (ק)	7:30	7:38	9:43	9:46	10:14	10:18	11:10	11:12	18:34	18:25	19:02	18:09	19:05
קנדה מונטריאול (ק)	7:10	7:18	9:20	9:24	9:52	9:56	10:48	10:50	18:09	17:58	18:37	17:42	18:40
קפריסין לרנקה (ק)	6:52	6:57	9:06	9:08	9:39	9:41	10:36	10:37	18:09	18:02	18:34	17:45	18:31
רוסיה מוסקבה (ק)	7:59	8:11	10:03	10:09	10:34	10:40	11:28	11:31	18:30	18:16	19:05	18:00	19:07
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	7:39	7:48	9:48	9:52	10:21	10:25	11:16	11:18	18:33	18:22	19:02	18:06	18:56
שווייץ ציריך (ק)	7:42	7:51	9:53	9:57	10:24	10:28	11:20	11:22	18:39	18:29	19:09	18:12	19:10
תאילנד בנגקוק (ח)	6:06	6:07	8:30	8:30	9:03	9:03	10:03	10:03	18:00	17:57	18:22	17:39	18:23

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק: יום חמישי י"ג מרחשון

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קָדֵשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה) בת תמר**

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il